DK
296 a

DK
296.α

TAGÁNYI KÁROLY.

MAGYAR
ERDÉSZETI
OKLEVÉLTÁR.
I.
1015-1742.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

MAGYAR

ERDÉSZETI OKLEVÉLTÁR.

MAGYARORSZÁG

EZREDÉVES FENNÁLLÁSÁNAK EMLÉKÉRE

KIADJA AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET.

✡

SZERKESZTETTE ÉS TÖRTÉNETI BEVEZETÉSSEL ELLÁTTA

AZ EGYESÜLET MEGBIZÁSÁBÓL:

TAGÁNYI KÁROLY.

I. KÖTET.

1015—1742.

BUDAPEST

«PÁTRIA» IROD. VÁLLALAT RÉSZVÉNYTÁRSASÁG KÖNYVNYOMDÁJA

1896.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

BEVEZETÉS.

Az Orsz. Erdészeti Egyesület választmányának 1893. évi deczember 3-án tartott ülésében *Bedő Albert* első alelnök azzal az indítványnyal lépett föl, hogy miután immár az erdészeti irodalom sürgősebb szükségleteit, részben kielégítve, részben megbizások s pályázatok útján biztosítva látja, tekintettel az ország ezredéves fennállásának közelgő ünnepére is, a magyar erdőgazdaság-történet megirásának előkészítését tartja szükségesnek. E czélból javaslatba hozta, hogy egy ahhoz értő szakember által, gyűjtessenek össze mindazon *kiadott* vagy *kiadatlan* okiratok, a melyek *a magyar erdőgazdaság fejlődését* a honfoglalástól kezdve 1867-ig feltüntetik, s majdan az egyesület kiadásában, a milleniumi kiállításon is bemutathatók legyenek.

Az igazgató választmány ezen indítványt nyomban magáévá tévén, miután azt a közgyűlés is elfogadta s keresztülvitelére a választmányt hatalmazta fel, az 1894. évi január 28-án a magyar erdészeti oklevéltár szerkesztésére a választmány kitüntető bizalma engem szemelt ki. Az elvállalt feladat nagyságához képest rövid két év alatt, szakadatlanul folytatott kutatásaimnak sikerült is a kivánt anyagot három kötetben összeállítanom.

Az anyag összehordásánál mindenképpen azon iparkodtam, hogy abban erdőgazdaságunk fejlődése híven tükröződjék, s megnyugvással mondhatom, hogy e fejlődésnek nincs olyan mozzanata, a melyről belőle valamelyes alakban tudomást ne nyernénk.

Erről azonban inkább az erdész-szakemberek tiszte itélni; az én feladatom most csak az lehet, hogy a gyüjtemény anyagát *tör-*

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

téneti szempontból megismertessem, s másfelől *az összegyüjtésnél követett elvekről* beszámoljak.

A MAGYAR ERDŐGAZDASÁG FEJLŐDÉSE.

Az egész anyag három kötetre oszlik. Az első: az idevágó legrégibb hiteles okirattal kezdődik 1015-ből s 1742-ig a volt temesi bánsági erdőmesteri hivatal —, a második 1743—1807-ig a selmeczi erdészeti akadémia felállításáig és a harmadik 1808-tól 1867-ig terjed.

Az első inkább az *ősi*, a másik kettő pedig a *modern* erdőgazdaságot képviseli. Csakhogy e két korszak határait kimérni, évszámokkal megjelölni inkább csak theóriában könnyű, maguk a tények az időrend szerinti osztályozásnak mereven ellentállnak. Az első kötetben gyakran akadunk olyan jelenségekre, a melyeket a modern erdészeti teknika is magáénak vallhatna, viszont az újabbkori anyagban többször az ősi erdőgazdálkodás legtipikusabb formáira ismerhetünk.

1. A primitív erdőközösség.

Az *ősi erdőgazdálkodás* eredete abba a korba nyúlik vissza, midőn még az emberek a közös leszármazás alapján csoportosultak törzsek, nemzetségek és ágak szerint, s ezek a megszállott földet csoportonkint közösen osztatlanul birták.

Igy kell képzelnünk a honfoglaló magyarság letelepedését is, annyival is inkább, mert — amint azt másutt az adatok egész tömegével bebizonyítottam* — hazánkban a *teljes* birtokközösség, t. i. még a *szántóföldek* és *kaszálók* közössége is az ország jelentékeny részében a mult század közepéig, sőt Erdélyben a jelen század elejéig s néhol még 1848-ig is eltartott.

Az erdő-birtokközösség legősibb formája kétségkivül az volt, a mely a *legnagyobb embercsoportokra* terjedt ki. Mint a régi germán törzsek az általuk megszállott *márkák* földjét, vizét, erdejét közösen használták, azonképpen nálunk is kezdetben mindez az

* A földközösség története Magyarországon című tanulmányomban a *„Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle"* 1894. évi 4—5. füzetében.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

egyes megszálló törzsek osztatlan közös birtokát képezte. Bizonyságunk rá az, hogy még később is a székelyeknél és szászoknál az egyes *székeknek* is megvoltak a maguk földjei, erdei és havasai, a miket az illető szék tagjai közösen éltek. Ezek közül legnevezetesebbek: Aranyosszék hatalmas »Székely erdeje« (lásd 1640., 1699., 1728., 1733.,' 1778. évek alatt), melynek használatáról a legtöbb adat maradt fönn, a marosszéki havasok, a hét csiki székely falu havasai (I. köt. 343—6. l.), a szászoknál* Selykszék erdeje «freytumb»-ja sat. Maguk az ilyen székerdők aztán — mint például Aranyosszéké 1778-ban — az egyes szomszédos községek birtokába mentek át.

Oklevéltárunkban sok példáját találjuk annak is, hogy 2—3—4—5 sat. falu él erdőközösségben egymással, a mit, ha nem is tarthatunk mindig ama kezdetleges tágabb közösség maradványának, de mindenesetre nagyobb embercsoportok közös megtelepedésére vezethetünk vissza. Ezzel aztán mindig a terület teljesen közös élvezete volt összekötve. «Ha egyik fiatalt (értsd: fát) *tarpai* ember vágta le — mondják 1627-ben (I. köt. 368. l.) — másikát *badalai;*» vagy másutt: (u. o. 306. l.) »Ha egy bokorban három szálfa nőtt volna, tehát azt a *ziliczeiek* elővágták, tehát a *zalócziak* más annyit vágtak.» Vagy Szék városában például még 1794-ben is (II. köt. 232. sz.) az egész határon lévő gyümölcsfák — a szőlőkben levőkön kivül — bárki földjén voltak is, mind közös tulajdont képeztek. A város viselte gondjukat, közgyűlése tüzte ki a gyümölcsszedő napot, s aznap a ki legelébb ért valamely fához s azt megrázta, bárki barázdáján lett volna is, gyümölcse az övé volt, míg maga az illető föld tulajdonosa erős birság alatt soha ahhoz nem nyulhatott.

Ilyen és oklevéltárunkban található sok más ehhez hasonló jelenség a közösség érzetének akkora mértékét tárják elénk, hogy azt csak az egykor, a közös leszármazás elvén történt csoportosulásból tudjuk megérteni. Ennek tudata e csoportok minden fokán — a legnagyobbtól a legkisebbig: a törzstől az egyes községekig

* Az erre vonatkozó adatokat legelőbb *Teutsch F.* állította össze 1883-ban az «Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde» XVII. köt. 526—591. l. Újabban pedig *dr. Teutsch F.* «Die Art der Ansiedelung der Siebenbürger Sachsen» című munkája 16—17. lapján, mely a Kirchhoff-féle «Forschungen zur deutschen Landes- und Volkskunde», Stuttgart 1895. IX. kötetének 1. füzetét képezi.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

a köz- és magánélet minden nyilvánulását át meg áthatotta s csak lépésről lépésre engedett tért a haladó kor ostromának.

Eleintén a teljes birtokközösség uralkodott az egész határon, a szántóföldeket és kaszálókat is beleértve. Az egyéni tulajdon csak lassankint s mindegyre nagyobb területen gyökerezett meg a minek első sorban a szántóföld, azután a kaszáló esett áldozatul. Az erdő daczolt vele legtovább, s ebben a küzdelemben csak természete tudta megmenteni, mert ha előbb-utóbb a kor szelleméhez kellett is idomulnia, az ősi birtoklási formákat sok helyütt *máig* is fenntartotta.

Az erdőközösségnél kezdetben mindenütt az volt a szabály, hogy a kinek bármennyi s bármiféle fára vagy irtásra szüksége volt, azt a hol érte, ott vághatta. De a legtöbb helyen a közösség elvén annyira pusztultak az erdők, hogy a községek jónak látták a közös *osztatlan* birtoklásról a *szintén közös*, de *ideiglenes felosztásra* térni át. Ennek szüksége természetesen hol előbb, hol utóbb állott be, például Szék városa azt csak 1802-ben hozta be s ennek alapján egy rendkivül érdekes erdőrendtartást (II. köt. 266. sz.) dolgozott ki, a mely az ideiglenes felosztás egész rendszerét megvilágítja.

Az osztás ugyanazon szabályok szerint ment végbe, mint a szántóföldek vagy kaszálóknál. Miként ezekből, ugy az erdőből is a község minden egyes tagja *egyenlő* részt kapott, oly módon, hogy előbb az erdőt, vagy annak felosztás alá eső részét *annyi egyenlő részre* mérték ki, a hány egyenjogú tagja volt a községnek s azután az igy felmért részek fölött maguk közt *sorsot huztak*, s a kinek amelyik rész jutott, azt vágta ki a mig tartott benne, kivágása után pedig a községre szállott vissza, és a község, a maga tagjainak megint másutt osztott erdőt.

Mivel pedig a régi magyar nyelv a sorshuzást »*nyilvonás*«-nak »*nyil-vetés*«-nek nevezi — bizonyosan azért, mert annál kezdetben a *nyilvessző* szerepelt — magát a kisorsolt részt is »*nyil*«-nak, »*nyilas*«-nak, az erdőnél »*erdőnyil*«-nak, az osztást »*nyilas osztás*«-nak hivták; sőt Erdélyben mikor már a modern erdőrendezésre tértek át, a rendes vágásokra osztást a nyilakra való osztással azonositották. A fraknói és kismartoni uradalmakban élt németek 1578-ban (I. k. 208. és köv. l.) a nyilat a *loos* után »*luss*«* vagy »*lüss*«-

* Ugyanígy nevezték a középkorban *Pozsony* városában is (Dr. *Király J.*, Pozsony város joga a középkorban. Budapest, 1894. 115—6. l.) és a tiroli

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nek nevezték; azt pedig, hogy erdejüket nyilas osztás szerint élik «lissweiss»-al fejezték ki.

A nyilas osztás rendszerint esztendőnként karácsony előtt (I. 406. l.), a nyilak kimérése pedig kötéllel vagy rúddal (I. k. 708. l.) történt.

Az egyenlőség tudata oly erőteljes volt az ilyen községekben, hogy ott a hol az erdő különböző értékű fákból s más és más távolságra állott, előbb azt a különböző fanemek, a fekvés s a minőség szerint osztályozniok kellett.* Ezen osztályzat szerint aztán az erdőt különböző nagyságú, még pedig a jobb vagy közelebb esőket kisebb, a rosszabakat és távoliakat nagyobb táblákra, az egyes táblákat pedig annyi egyenlő részre osztották a hányan azokra igényt tartottak.

Ilyenekül kezdetben a község minden tagját tekintették, kinek háztelke volt, később azonban különösen a városokban a lakosságnál különféle megkülönböztetések kaptak lábra. Nagy-Enyeden például 1800-ban két osztály volt; az első osztályba a tanácstagok, esküdtek és a jelesebb polgárok tartoztak, kik kétannyi nyilat kaptak mint a második osztályba tartozó többi polgárok. Szék városában pedig (II. k. 266. sz.) 3 osztály volt; az elsőben a *nemesi* és polgári ősi lakott telkek foglaltak helyet a legnagyobb mértékű nyilakkal, a másodikba az új lakott telkek jutottak $^1/_3$-ával kisebb nyillal, s végül a harmadik osztályt a lakatlan és zsellértelkek képezték, a melyek után felényivel kisebb nyil járt.

Érdekes vonás az is, hogy mint az utóbbi példából is látjuk, a nemesek is egyaránt osztoznak a polgárokkal, jeléül annak, hogy azok csak később váltak ki a többiek közül. De arra is van több példánk, hogy a községi kötelék még a földesurakra vagy azok jogutódaira: a fiscusra (például Vizaknán 1810-ben) vagy a

Vintschgauban is. (*Tille*. Die bäuerliche Wirthschaftsverfassung des Vintschgaues. Innsbruck, 1895. 72. l.)

* Gyüjteményünkben ennek csak egy-két nyoma (p. II. k. 49. l.) van meg mindössze. Egyáltalán daczára a legkiterjedtebb kutatásaimnak, adataink ezen a téren annyira hézagosak, hogy azoknak megértése, kiegészítése végett mulhatatlanúl a külföld analógiáit kell ismernünk. Az erdei nyilas osztásra például meglepő példákat hoz fel a hires *Hanssen*, «Agrar-historische Abhandlungen» I. köt. 118—122., II. köt. 32—36., 56—66. l. Szintén számos példa van elszórva *Laveley*-nek «De la propriété et de ses formes primitives» czímű műve 4. kiadásában, mely nemsokára a M. Tud. Akadémia könyvkiadó vállalatában magyar fordításban is napvilágot fog látni.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

királyra is kiterjedt. Szinden például 1738-ban a földesúrnak is a parasztok osztanak erdőt. De — mint ezt idézett tanulmányomban a szántóföldekre kimutattam — bizonnyal az erdőből is megkülönböztetésül *kétannyi* nyilat adhattak neki mint maguknak. Kismartonban pedig 1578-ban egy erdőt mindig 25 nyilra (lüss) szoktak osztani, s abból a királynak mint földesúrnak mindig 9 nyil járt s azokat az összes nyilakból szabadon kiválaszthatta.

Az ősi erdő-birtokközösségnek utolsó stádiuma az, a mikor többé már *nem erdőt*, hanem csak *fát* osztanak, noha szintén nyilas osztással, a mi aztán lassankint — különösen a városoknál — a fa állandó raktározására, elárusítására s csak a közös pénzbeli jövedelem megosztására s általában a modern pénzgazdaságra vezetett.

E különböző birtoklási formák közül, ott a hol még mindig vannak közös erdők, kétségkivül egyik-másik ma is feltalálható. Ezeknek a helyszinén való összegyüjtését s felkutatását az erdészeti ethnographiától kell várnunk, ami annál kivánatosabb volna, mert ezek az adatok a modern élet hatása alatt napról napra pusztulnak és erdészeti kulturánk őskorát, az okiratok hézagos adatainál sokkal teljesebben világítanák meg.

2. A király erdőgazdasága.

A közös erdőbirtoklásból *a király erdőbirtoka* vált ki leghamarébb. Az összes erdőknek alighanem jó *kétharmada* volt az övé, melynek az északi s északkeleti vidékeken valószinüleg úgy, mint valami «*res nullius*»-nak, másutt pedig mint a régi törzsfők jogutóda jutott birtokába.

Ezeket többi más rengeteg terjedelmű birtokaival együtt már szent István király uradalmakra = *megyékre* * osztotta föl, melyeknek kormányzását *megye-ispánokra* bizta, kik ennek fejében a megye mindennemű jövedelmeinek *egyharmadát* kapták fizetésül.

Az egyes ilyen megyékben fekvő *erdők* is a megye-ispán kormányzata alatt állottak, ő gondoskodott különösen a határszéli megyékben az ország védelméről, melynél akkor az erdők, az utak

* Akkor s még soká, a XIII. század végéig a megyék csak uradalmak voltak s a nemesség kívül állott rajtok. Ezeknek a megyéknek szervezetére lásd *Pauler Gy.*, «A magyar nemzet története az Árpádházi királyok alatt». Budapest, 1893. I. 68—74. l. és 437—441. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

eltorlaszolása által, oly nagy szerepet játszottak. Ő szedte az erdők jövedelmét, mely leginkább a makkra hajtott disznók után fizetett adóból állott. E jövedelemnek aztán egyharmadát magának tartván a többit a királynak beszolgáltatta. Még azután is, midőn a király megyéje már gyökeresen megváltozott s az addig kivül álló nemesség is helyet foglalt benne — azokban a megyékben, a hol a sok eladományozás után még fennmaradt valami erdő, annak kormányzata továbbra is, a most már nemes vármegye (lásd I. köt. 56., 70., 71., 73., 82. számokat) kezén maradt.

A *Bakony* maga külön *megyét* képezett. Ispánja a többiekkel egyenrangú volt, méltósága éppen úgy mint más főispánságoké — különösen mikor már a Bakony a körülötte fekvő magánvárakhoz darabonként eladományoztatott — *örökössé* vált előbb a Csákok, majd a Báthoriak, Garaiak és Rozgonyiak kezén, mig végre az országos méltóságok sorából végleg kimaradt. A bakonyi ispán joghatósága nemcsak a maga közvetetlen alantasaira, hanem a megyéjében fekvő nemesi és egyházi községekre is kiterjedt, s ennek folytán alispánt s más tisztviselőket is tartott.*

De erdészeti kulturánkban jelentős vonás az, hogy habár az ilyen erdők élén a megyeispán állott, azok közvetetlenül mégis speciális gondozásban részesültek. E tisztet a király *erdőóvói* — mert ez volt az Árpádok korában az ő *hivatalos* címük (I. köt. 77. sz.) — apáról fiura viselték. Ezek az erdők körüli falvakban laktak, úgy hogy rendszerint az egész falu tisztán erdőóvókból állott. Közvetlen elüljárójuk a *tíznagy* (tizedes = decurio), e fölött pedig a *száznagy* (százados = centurio) volt, kik őket katonai fegyelemben tartották, mert különösen az ország szélein csakugyan határőri szerepük (I. köt. 20. szám) is lehetett.

Szolgálatuk természetesen első sorban az erdő őrizete volt, de az — mint szép ősi magyar nevük is mutatja — az erdő gondozására is kiterjedt, például már 1258-ban (I. köt. 10 l.) a bakonyiak a bakonybéli apát jobbágyait az élőfák kiirtásától eltiltják.

Másik tisztük az erdei patakok halászata s a vadászat volt, s a király szempontjából *ez a két dolog volt a legfontosabb* s ezek-

* A bakonyi ispánságra vonatkozó adatokat összeállította *Pesty F.*, Az eltünt régi vármegyék. Budapest, 1880. I. 201—218 l. Érdekes az is, hogy a magánosok birtokába került egyes bakonyi erdőrészek a régi ispánság emlékét nevükben (Ispánság, Ispánságerdő) továbbra is fenntartották, s hogy a bakonyi ispánság jövedelméről még 1470-ben is (I. köt. 28. l.) szó van.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nek hiánya valamely erdőnél elég ok volt arra, hogy azt eladományozza (I. k. 49. sz.), s viszont nem egyszer ha adott is valakinek erdőt (u. o. 29. sz.), a halászatot és vadászatot magának tartotta fönn. Az erdei halászatra külön királyi vízóvók is (u. o. 40. sz.) voltak, kik együtt szerepelnek az erdőóvókkal ugyanabban a szervezetben.

A vadászatnak azonban oly nagy fontosságot tulajdonítottak, hogy a vadászszemélyzet közvetetlenül a királyi udvarhoz tartozott. A vadászat minden nemére külön személyzet volt. Voltak királyi solymárok, madarászok, kutyapeczérek, agarászok sat., mi azonban itt különösen a *bölényvadászokat* emeljük ki, kik Szatmár s a mai Szilágymegye területéről említtetnek — mert úgy látszik ez volt a bölényvadászat területe.* E különféle vadászok már nem a megyeispán alatt állanak, hanem külön ispánjuk van, egyébként éppen úgy a saját falvaikban élnek tiz- és száznagyjaik alatt mint az erdőóvók. Előjön még a *királyi vadászok ispánja* is, de csak egyetlen egyszer (u. o. 59. sz.) s csupán azt tudjuk róla, hogy neki a pozsonyi erdők használatáért bizonyos fizetés járt. E jövedelemhez valószinüen csak úgy juthatott, hogy ez olyan erdő volt, mely a király vadászatára volt lefoglalva. Végül Zólyomban királyi és Gömörben megyei *vadaskertek* említtetnek,** de azoknak őrizetét — úgy veszem ki az adatokból — királyi erdőóvók végezték.

A mi most már a vadászok, erdő- és vízóvók társadalmi helyzetét illeti, kétségtelen, hogy ezek csak félig lehettek szabad emberek, mert helyükhöz és foglalkozásukhoz voltak kötve s mint egy 1210. évi oklevélből (I. k. 5. l.) látjuk, ispánjuknak *adóval* és *szállásadással* tartoztak. Említenek közöttük *jobbágyokat* is, de e szónak nem mai, hanem XIII. századi értelmében: vagyis az erdőóvók előbbkelői, jobbjai gyanánt. Belőlük lesznek a tiz- és száznagyok s ha már hivatalt sem viselnek, akkor is fő-tanácsadói maradnak (u. o. 25. sz.) ispánjuknak. Vannak köztük vagyonosab-

* Kálmán király egy oklevelében (*Fejér*, Cod. dipl. t. III. vol. II. 483 l.) — melynek hitelességében, mióta annak 1611. évi hiteles átirását sikerült fölfedeznem, összevetve azt még az Anjoukori Okmánytár IV. köt. 146. lapján olvasható adattal, nem kételkedhetem — Krasznamegyét «*bölénymező*»-nek nevezi.

** A gömörmegyei *Telgárt* (Tergárt, Thiergarten) s a sok *Vadas*, *Vadaskert* s *Vadkert* helynevek is mind ilyenekre utalnak.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

bak is, mert többször egész falut találunk e jobbágyok birtokában, sőt királyi szabadalomlevelekben (u. o. 37. sz.), birtokadományokban is (u. o. 30. sz.) részesülnek.

A XIII. század második felében a nemesi rend teljes kifejlésével pedig az előbbkelő erdőóvók is külön nemeslevelekkel (u. o. 50., 51. sz.) az országos nemesek sorába emeltettek. A többiek vagy kihaltak vagy eladományoztattak vagy más szolgálatra utaltattak. Már az Árpád-ház kihalásával is csak egyes töredékek maradtak meg a Bakonyban s másutt, de legtovább a Zólyom várához tartozó Motyova vagy Mothófalva erdőóvói tartották fenn magukat. Adót és vámot nem fizettek, birájukat maguk választották. Egyéb kötelezettségük nem volt mint az erdőket s vadait őrizni és vadászni, s mikor a királyi udvarba vadat szállítottak, utiköltségüket is megtérítették. Ezen szabadalmaikat Mátyás király óta majd mindegyik király megerősítette, legutoljára I. Lipót 1688-ban, de már ekkor nem voltak többé királyi erdőóvók, mert Zólyom vára 1638 óta az Eszterházyak kezén volt, és nekik már nem a király, hanem uj földesuruk erdeit kellett őrizniök.

Az árpád-kori erdőóvó-szervezet pusztulása párhuzamosan haladt a magyar király rengeteg erdőbirtokának rohamos elfogyásával.

Legelőször is az egyházak részesültek gazdag erdőadományokban, ezek aztán azokat a királyi erdők mintájára rendezték be maguknak, nekik is egész falukkal (u. o. 34. sz.) voltak erdőóvóik. Azután a XII. század közepétől kezdve már világi urak, majd a városok is bőven kaptak erdőket. A tatárjárás után pedig, midőn a telepítések* egész erővel megindulnak, az ezekkel együtt járó

* A telepítések első sorban az akkor többnyire ős erdőkből álló felvidéken indultak meg vállalkozók által, kiket soltészeknek neveztek. A soltész egy erdőt vett át a földesúrtól s azt az általa telepítés czéljából összetoborzott emberekkel kiirtotta, a kiirtott földet egyenlő telkekre kimérte, s ennek fejében aztán a telepet a földesúr 16—20 évi adómentességben és sok más kedvezményben részesítette, a soltész pedig s annak családja az illető telep örökös bírája lett s különféle földesúri haszonból bizonyos hányadot élvezett. Helyneveinkben is temérdek nyoma maradt e telepítéseknek. Ilyenek a német «*Hau*» vagy «*Häu* — s a magyar *Vágás*-sal összetettek, a szláv «*Lehota*» (= szószerint «szabadalom») és «*Szecs*» nevek. Sőt vannak olyanok is, melyek a kiirtás módját is elárulják, így a tűzzel való irtás emlékei: a szláv «*Pozsega*», a «*Zsár*» vagy «*Zser*», a magyar «*Aszaló*» és «*Vész*, vagy *Vészveres*», a fejszével való irtáséi pedig: a «vágás»-on kívül a magyar «Tőkés» a «hau»-on kívül a «Stumpf» (Stomfa) a «szecs»-en kívül «Preszeka», «Poszeka» sat. sat.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nagy erdőirtások korában, mindenfelől valósággal megrohanták a királyt, aki a népesség szaporodása s az adóképesség emelése érdekében (egy izben [I. k. 52. sz.] maga is mondja, hogy sokkal nagyobb hasznára van neki a benépesített, mintsem a lakatlan erdő) rövid idő alatt erdőbirtokának majdnem felét eladományozta.

Az Anjouk, I. Károly és Nagy Lajos királyok intézkedtek ugyan, hogy ami erdő az Árpádok után még megmaradt, határokkal elkülönítve és számba véve legyen, de már ők sem, utódaik sem tudtak ellentállani a birtokokéhes arisztokraczia ostromának, úgy hogy midőn végre ez ellen az 1514. évi III. t.-czikket hozták, az abban el nem idegeníthetőnek kimondott koronajavak az egykor leghatalmasabb magyar földesúr gazdagságának már csak foszlányait képezték.

3. Erdészeti kulturánk a középkorban.

Az erdő sajátképeni *használatáról* és *kulturájáról* az általa nyujtott védelmen s a halászat és vadászaton kivül, e korban jóformán csak az oklevelekben szétszórt egyes elnevezésekből értesülünk.

Az erdők szerepét a régi magyar gazdasági életben abból a becslési tariffából itélhetjük meg leginkább, melyet róluk Verbőczy az ő hármaskönyvében (I. k. 105. sz.) felsorol. Ezt különben nem ő találta föl s már jóval előtte nyomtatásban (I. k. 97. sz.) is megjelent, s tulajdonképen nem is más mint az országos bíróságoknak *az Anjou-királyok óta* folytatott e részbeni gyakorlatának kodifikácziója.

E tariffa szerint legnagyobb értéke volt az 50 márkára becsült *makkos* erdőnek, mert a makkoltatás képezte akkor s azután is az erdő legfőbb s legbiztosabb jövedelmét, mely a disznók tizedéből vagy annak megfelelő fizetségből állott.

Hasonló értékűnek mondja tariffánk a *bárdos* erdőt, a mely vágásra és vadászatra s *mindennemű munkára* alkalmas.

Következik a csak 10 márkát érő úgynevezett *eresztvény* erdő, amely *közönséges munkára* alkalmas.

Végül a közönséges erdő vagy cserjés, amelyet a közönséges 3 márkás földdel vettek egyenértékűnek.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Magunk előtt látjuk tehát a különböző erdőnemeket, amint ezek már a XIV. század óta a birói gyakorlatban is megállapíttattak. Ha azonban azokat az okleveleinkben ezeknek megfelelő elnevezésekkel hasonlítjuk össze, úgy az értelmezésre, mint a sorrendre nézve bizonyos eltéréseket találunk, ami az erdészeti kultura fejlődésére is némi világot vet.

Legelőször és pedig 1109-ben (I. k. 5. sz.), de csak latinul, jön elő a tűzifát szolgáltató *konyhaerdő* (silva coquine), 1389-ban (Orsz. Levélt. Dl. 2168) már magyarul is.

A *bárdos* erdőnem 1214-ben (I. k. 17. sz.) fordul először elő mint a *közös* erdő általános elnevezése, mert igen soká a *bárd* (latinul dolabrum) volt az a mértékegység, amelyhez a község minden tagjának egyenlő erdőilletményét szabták. Akkora területet értettek t. i. alatta, amennyit egy ember egy bárddal egy nap alatt kivághatott, s az olyan részt *bárd-útjának** (latinul is via cultelli et securis) később *bárdaljának* nevezték. De ezen elnevezésekből az következik, hogy itt eredetileg egy *tilalomban* tartott közös erdővel van dolgunk, ahol t. i. minden egyes jogosultnak része ki volt szabva, s mivel ezek mind *épületfát* szolgáltató erdők voltak, később egyáltalán minden olyan erdőt «bárdos»-nak neveztek el,** ami főfontosságú volt akkor, mikor a házak általában, sőt sokszor a várak is fából készültek.

De minthogy kezdetben őseink csakis a legközelebb eső erdőket használták, saját kárukon csakhamar rájöttek arra, hogy a kivágás után a magból vagy tőből kisarjadzó erdőt fejszétől, marhajárástól óvni kell. Ennek a történetét őrizte meg számunkra az először 1231-ben feltünő *eresztvény* erdőnem,*** mely az *ereszteni* igéből származik és *sarjadzó* erdőt† jelent, s az oklevelekben ehhez képest rendszerint mint tilalmas fordul elő. Verbőczy korában már egyáltalán nem ezt értették alatta, csakis a középfajta nagy er-

* A pannonhalmi főapátság egy 1293. évi oklevelében «silvam cum via cultelli et securis, quod vulgus *Baard* appellat»; a veszprémi káptalan levéltárában pedig egy 1309. évi oklevélben «*usum securis* in *communi* silva, quod vulgariter *barduta* dicitur» olvassuk.

** Orsz. Levéltár Dl. 36,405.

*** Fejér Cod, dipl. t. III. vol. II. 490. lap.

† Bizonyság rá a veszprémi káptalani levéltárnak egy 1415. átiratában fennmaradt 1255. évi oklevele, mely még, a tavaly ültetett sarjadzó *szőlőt* is eresztvénynek nevezi.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

dőt. Különben maga a szó is már a XVI. században kihal, míg a «tilalmas» vagy «tilos» erdő neve ekkor kezd föllépni.

Az *Avas* erdőnem időrendben a harmadik, mert 1236-ban (*Kubinyi*, Árpádk. Okl. 14. l.) fordul először elő. Ez a legtöbb valószinűséggel a magyar *ó* (régi) szónak változata, eredetileg tehát azt a régi nagy fákból álló erdőre alkalmazták. De a későbbi adatokból az látszik, hogy a makkos erdőket értették alatta, a mikor pedig a makk megérett s az erdőt tilalom alá vetették, ezt úgy fejezték ki, hogy az erdőt «avasnak fogták». Ezekből azt kell következtetnem, hogy az Avast már a XIII. században is makkos erdőre értették, és azt mint ilyet kezdték tilalom alá vetni, mert hiszen a legrégibb időtől kezdve ezt az erdőnemet tartották a legnagyobb becsben.

Végül a *Feketeerdő* elnevezést kell még megemlítenünk, amely kétségkivül a német «Schwarzwald» fordítása. Ezek alatt a nagyon sűrű (silva densosa) őserdőket érthették. E kifejezés csak a XIII. század végén jön elő, mert bizonyosan az őserdőket ekkor kezdték először használat alá venni, midőn azokat a telepítések céljából irtani kezdték.

Ezek az elnevezések* azt bizonyítják, hogy az erdőhasználat korlátozása nálunk elég korán, legalább is a tatárjárás előtt, kezdődik.

Láttuk, hogy az épület- és tüzifa közti különbség már 1109-ben érvényesül s a tűzifára külön erdőt használnak.

Az épületfánál viszont jellemző a hasznosabb makktermő fáknak különös gondozása.

Már elég korán mind bővebb példáival találkozunk annak, hogy a fa mindegyre nagyobb értéket kezd képviselni s már 1262-ben (I. k. 35. sz.) az erdőhasználat külön is eladás tárgyát képezi. A királyok pedig, midőn erdeikben idegeneknek fajzást engednek, a kereskedés céljából való erdőlést mindig eltiltják.

A XV. század elején (1428.) különösen a városokban** már fürészmalmokra találunk, melyek jelentékeny famegtakarítást hoztak létre.

* Vannak még mások is, de ezek már az erdészeti kultúrára kevésbbé fontosak. Ilyen a «*gyakor-erdő*» (1269. *Szamota J.* Murmelius 5. l.), mely sűrű erdőt jelent s a nép nyelvén ma is él; a «*gyermek-erdő*» (1275. Nemz. Múzeum tört. társ. letéte) azaz fiatal erdő; végül a «*fejsze-folyó erdő*» (I. k. 614. l.), melynek ellentéte a «folyatlan» már 1363-ban (Krassóm. Oklt. III. 55. l.) fordul elő.

** *Fejérpataky*, Régi városi számadáskönyvek. 277. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

A fa-tutajozás már 1075-ben említtetik, s ha nem csalódom, az 1256-ban* említett «Eregetőhegy» alatt olyant kell értenünk, a honnan a szálfákat lecsusztatni szokták.

Az erdei méhészetre az első világos adatot 1355-ben találtam, a hol a váradi püspök erdejében a *Méhlő* nevű helyeken méheket tenyésztettek. De az árpád-házi királyok «*mézadó*» vagy »*méznevelő*» népei is kétségkivül erdei méhészettel foglalkoztak.

A *szénégetéssel* is korán, 1222-ben** találkozunk. Az erdei mellékhasználatok közül a timár-iparhoz szükséges cserző-anyag beszerzése lehetett legjobban elterjedve, mert már 1367-ben (Orsz. Lt. 30,696. sz.) Segesvártt *csertőrő malom*-ról van említés.

De mindezen erdészeti kulturtörekvéseknek koronája az az 1262. évi adat (I. k. 33. sz.), amely a Csallóközben oly erdőről szól, mely *emberi kézzel vetett magból keletkezett,* mikor a németek is a legrégibb maggal való erdővetést a lombfánál 1491-ből, a tűlevelűeknél pedig 1368-ból tudják csak fölmutatni.*** A fűzfaültetést is nálunk jó korán, 1486-ban (I. k. 96. sz.) említik először.

4. Erdészeti kulturánk a bányáknál.

Az előbb említettek inkább csak egyes szórványos esetek, melyeknek az általános fejlődésre alig lehetett hatásuk. Sokkal fontosabbak azok a jelenségek, a melyek az erdők rendszeresebb használatára engednek következtetni.

Az erre való törekvéseket azonban *nem is kereshetjük másutt, csakis a bányáknál,* mert hiszen a fafogyasztás itt öltötte a legnagyobb arányokat.

És csakugyan az első körülményesebb intézkedést 1426-ból (I. k. 87. sz.), mely az erdők rendszeresebb használatáról szól, a bányáknál találjuk. Zsigmond királynak rendelete ez, melylyel az ólombányászoknak a zólyomi királyi erdőkből *vágásra minden esz-*

* *Wenzel,* Árp. Új Okmt. II. 267. l.

** *Fejér.* Cod. Dipl. tom. III., vol. I. 370. l.

*** *Schwappach* Grundriss der Forst- und Jagdgeschichte Deutschlands. Berlin, 1892. 41., 42. l. *Dr. Karácsonyi J.* «Békésvármegye tört.» I. 34. l. 1326-ból idéz egy erdőültetési adatot Kis-Károlyról. De Szeréminek az «Erd. Lapok» 1884. évf. 326. közlt 1342. évi adata már merőben tévedés, mivel itt és másutt is, a «plantatio» szó nem ültetést, hanem *telepítést* jelent.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

*tendőben más és más erdőrészt** rendel kijelölni, azzal a föltétellel, hogy aztán az illető erdőrész fáit mindenkor *teljesen* kivágják s az továbbra is *erdőnek* megmaradjon.

Annál nagyobb szükség volt e megszorításokra, mert a nagy királyi erdők igen megfogyatkoztak s királyaink a XV. század közepétől kezdve folyton azon gondoskodnak, hogy a bányászat és sószállításhoz szükséges erdőlést még az idegen kezekbe került erdőkben is állandóan biztosítsák. Ez sikerült is, mert a XV. század óta a bányavárosok közt is már hatalmas testületi szellem fejlődött ki, s a maguk érdekeit egyesült erővel védelmezték. Igy keletkezett az erdőrezervácziő fogalma, mely aztán a XVI. és XVII. században véglegesen érvényre is jutott.

A bányaerdők igazi, fokozottabb mérvben való kihasználása azonban csakis 1496 óta (I. k. 99. sz.) keltezhető.

Ekkor kezdik ugyanis fölállítani *az országban először* az olvasztó kohókat, melyek a fafogyasztást az eddiginél hihetetlenül nagyobb mértékben emelték. A kohókat épen e rengeteg fafogyasztás miatt mindig az erdők közelében kellett építeni, és ha már a közelben minden fát levágtak, a kohót is tovább kellett vinni az erdőbe, mindig beljebb és beljebb, a mig a víz s a fa tartott,** aztán felhagytak véle. Az erdők még a XVI. század közepén is tele voltak ilyen elhagyott kohókkal, még a Thurzók, Ernusztok, Fuggerek idejéből.

És mind e fenyegető pusztulás daczára is az erdők rendszeresebb kezelésének ügye csak lassan tudott előre haladni. Oka az volt, hogy a rézbányák az erdőkkel együtt 1526-ban a Fuggereknek adattak bérbe 15, majd ismét 5 évre, s az ő főgondnokuknak, Merznek jelentéseiből tudjuk, hogy ez alatt mennyire pusztultak az erdők. Csak annyi haladás történt, hogy most már kényszerűségből *a távolabb eső* erdők kerültek sorra.

A javulás akkor vette kezdetét, midőn a bányákat a Fuggerektől 1546-ban a király a maga kezelésébe vette át s az alsó-ausztriai kamara felügyelete alá helyezte.

Innen számíthatjuk a belterjesebb erdészeti kulturát. Így a királynak a bányavárosokba kiküldött biztosai a távolabbi erdők

* Természetes, hogy ez még nem az az *állandó* vágásra való osztás, a mi csak a mult század óta jött alkalmazásba.

** Egy 1547. évi jelentésből a beszterczebányái m. kir. erdőigazgatóság levéltárában.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

sikeresebb kihasználása végett már 1535-ben ajánlották egy gereb építését, amint az Tyrolban szokásos, de azt csak 1547-ben Hohenwarter stájerországi erdőmester helyszini szemléje és költségvetése alapján építtették föl.

Valamelyes erdőrendtartás behozatalának szükségét is már korán, 1555-ben hangoztatják, különösen mióta a király a zálogban volt legfontosabb garam-menti erdőket visszaszerezte. Az új rend bevezetéseül 1558-ban kelt az első királyi nyilt parancs, a mely a bányákhoz közel eső összes erdőkből a kecskék legeltetését eltiltotta, mely tilalmat azóta királyaink egészen a jelen század elejéig újra meg újra kénytelenek voltak megismételni, mivel alig volt foganatja. De korszakot alkot e nyilt parancs az a másik intézkedése, hogy a király *ezentúl* mindezen erdők őrizetét *saját embereire* bizza, kik azonban csak egyszerű erdőőrök lehettek.

A bányaerdőknek ugyanis külön tisztviselőjük még nem volt s csak 1561-ben hívta föl a király a kamarát, hogy Ausztriából egy ahhoz értő embert alkalmazzon ottan. A kamara azonban jobbnak látta, ha előbb a bányavárosokba nemsokára kiküldendő királyi biztosoknak a hely szinén szerzett tapasztalatait bevárja.

Az 1563. év október havában kiküldött királyi biztosok első dolga volt már november végén azt jelenteni a királynak, hogy az *állandó erdőrendtartás* behozatala s a rezervált erdők összeirása továbbra már el nem odázható. Maguk ajánlkoztak annak kidolgozására, de *mintául az 1561-iki hallstadti erdőrendtartást** kérték maguknak megküldetni. A külön erdészeti hivatal felállítása ügyében pedig czélszerűbbnek találták, ha egy erdőmester helyett inkább két erdész alkalmaztatnék. A király 1564. márczius 20-án véleményüket helybenhagyta s az erdészek részére adandó szolgálati utasítás kidolgozását is reájuk bízta.

A biztosok mind az utasítást, mind az erdőrendtartást a hallstadtinak mintájára elkészítették. Az első már 1564. márczius 23-án adatott ki, az erdőrendtartás pedig 1565. február elején jutott az alsó-ausztriai kamara kezéhez, de mivel csak németül volt szerkesztve, február 9-én a bécsi udv. kamarához tette át annak *latinra* való fordítása végett. Ez, a hires jogtudóst, Zsámbokit, akarta vele megbízni, de ő április 26-iki levelében ettől, az erdészeti műkifejezésekben való járatlanságára hivatkozva, magát fölmentetni kérte, s arra Rubigalli Pál barátját, az egyik királyi biztost, ajánlotta.

* V. ö. *Schwappach* i. m. 77. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Május 4-én Rubigalli bizatott meg, ki augusztus közepe előtt a fordítást el is készítette, melyet a király parancsára, a netalán szükséges stylusbeli javítások végett, augusztus 15-én Zsámbokival közöltek s miután tőle 22-én visszajött, másnap az alsó-ausztriai kamarának kinyomatás végett megküldetett.

Igy jött létre a hires 1565-iki bánya-erdőrendtartás, a rezervált erdők tüzetes leirásával. Ez és az említett erdészeti utasítás teljes képet nyujt az erdészeti kultura akkori állásáról.

Bennök jut először érvényre az előrelátás, a fafogyasztás nagyságát a különböző *erdőrészek minőségével* hozni összhangzásba, noha az állandó vágásokra való osztás, a rendszeres erdőüzem ideje még el nem érkezett. Ezentúl az erdészeknek *előirányzatot* kellett készíteniök a fogyasztásról, annak minőségéről, a szükséges felszerelésekről. S minthogy a fa és szén termelése vállalkozók — az úgynevezett *fa- és szénmesterek* — által történt, kikkel a kamara időről időre szerződést kötött,* az erdészek feladata volt rájuk felügyelni. A vágásokat velök együtt kellett kijelölniök, számot vetve mindig azoknak korával, ügyelniök kellett a vágás teljes kihasználására, hogy a törzseket a földhöz közel vágják le, hogy az erdők fentartása végett elegendő *magfákat* hagyjanak s a szelek ellen biztositsák sat. sat.

Általános jellemzésül elég csak azt emelnem ki, hogy ezen erdőrendtartásban mind az a tudás föl van halmozva, a mit a mindenhonnan összegyüjtött hosszas *tapasztalás* nyujthatott — mielőtt t. i. az erdészeti *tudomány* keletkezhetett volna.

Itt az erdészet haladása ezentúl folytonos kisebb-nagyobb javításokból áll, melyeknek tüzetes történetét már egy kiváló erdészszakember tollából** is ismerjük. Az erdészeti személyzet lassankint megszaporodott, a fakezelésre szigorúbb s hathatósabb rendszabályokat hoztak be, de maga a rendszer *változatlan* maradt. Sőt a modern erdészeti kultura meghonosodásával a bánya-erdőgazdaság addigi vezérszerepét is mindinkább elvesztette, mert alárendeltségében a bányászattal szemben a modern erdészet fokozottabb igényeinek kevésbbé tudott megfelelni.

* Ezeknek tartalmáról tájékozást nyujtanak az 1664. és 1670. évi szerződések I. köt. 531., 574.

** *Tomcsányi Gyula.* Értekezés a garammenti kincstári erdőkben alkalmazott szállítási rendszerről, történeti visszapillantással az erdészeti szolgálat és kezelés fejlődésére. Beszterczebánya, 1894.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

5. Erdészeti kultúránk Mária Therézia koráig.

A XVI. századtól kezdve a bánya-erdőgazdaság, mint az e nembeli kultura egyedüli képviselője, hazánk erdőgazdálkodására nagy hatást gyakorolt. Az erdők pótolhatatlan értékét, az egyéni kezdeményezés fölényét a szabadjára hagyott természettel szemben, a bányászat emelte ki először. A sikerekkel teljes példa mindinkább tágabb körben kezdett hatni. Az erdő-birtokos szemében addig a föld és az erdő közt alig volt valami lényeges különbség, annyira megszokta azt csak mint tartalékföldet tekinteni, amelyből meglevő földjéhez mindig vehet magának annyit, a mennyit akar. De lassankint rájött — főleg ott, ahol az irtások következtében szemlátomást pusztult — hogy az erdő is magáért van. Sokáig csak annak birtokáért küzdött, mint egyéb földjeiért, a vitás jogokat iparkodott rendbe hozni — mint azt a gyüjteményünkben közölt sok tanuvallatás, itélet és egyezség is illusztrálja, — de csakhamar rátért erdeinek védelmére is, nemcsak a hatalmaskodókkal, hanem egyszersmind a rendetlen használattal szemben is.

E térre legelőször is a közös erdők birtokosai léptek, mert azok erdei pusztultak leghamarabb. Első adatunk — mely egyszersmind gyüjteményünk első *magyar* darabja is — jó korai, t. i. a Csicseriek 1569-iki egyezsége közösen birt erdeiknek rendtartása iránt. Maguk közül erdőbírót választanak, teljes hatalmat adván neki nemcsak a parasztok, de saját magukkal szemben is az erdő megóvása érdekében. A XVI. század végétől kezdve — mint gyüjteményünkből is láthatni — a közbirtokosságoknál mind inkább szokottabbá válik az ilyen erdőrendtartási egyezségek behozatala.* Sőt ide számíthatjuk még a földesuraság alatt nem lévő, közbirtokos *székely* falvakat is. Ezeknél már a XVI. század végétől divatba jöttek az úgynevezett «*falu-törvények*», vagyis különböző, első sorban

* Ezeknek nyelve leginkább magyar, de a felvidékieknél a tót nyelv is nagyban dívott. Ilyenek p. a duliczi közbirtokosoké 1609-ből; s, a Justhok neczpáli erdőrendtartása 1638-ból: mindkettő a *Justh-család levéltárából*; a pruzsinai közbirtokosoké 1643-ból, a jasztrabei-eké 1653-ból sat. sat. a *Motesiczky-család levéltárából* a magyar nemzeti múzeumban.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

mezei rendtartások. A legrégibb, melyben az erdőkről is szó van, 1639-ből való, Csik-Szent-Mihályfalu törvénye.

Az uradalmak birtokosai — s itt nincs különbség az időnként a kamara kezén lévő uradalmak közt sem — kiknek inkább volt módjukban erdeiket jobban megőrizni s másrészt értékesíteni, erdőrendtartásnak szükségét nem érezték. Udvarbíráiknak, tiszttartóiknak adott utasításaikban — a milyenek például gróf Nádasdy Ferencznek és felesége Báthory Erzsébetnek, a «csejthei vérasszonynak», Eszterházy Miklós és Wesselényi Ferencz nádoroknak, I. Rákóczy György erdélyi fejedelemnek sat. sat. közölt utasításai — az erdőkről alig egy pár szóval emlékeznek meg.

Páratlanul áll ezek közül *Teleki Mihály* Erdély kanczellárjának 1683. évi utasítása uzdi-szent-péteri tiszttartója részére. «*Mivel a fa igen szűk* ebben az helyben — úgymond — szükséges *fűzfákat* szaporítani» s figyelmébe ajánlja, hogy ha «minden esztendőben bárcsak *3000 karókat*» veret a gátak körül, mennyi fája lesz majd idővel. A híres államférfiú bölcs előrelátását talán alig jellemezheti valami élesebben, mint ez az apróság, melynek kiváló fontosságára — mint látni fogjuk — olyan későn jöttek rá.

Az első uradalmi, tisztán erdészeti utasítás 1716-ból a regéczi uradalom erdőkerülőinek szól, mert uradalmi erdőmesterekről erdészeti hivatalról csak a mult század végétől kezdve lehet beszélni. Csakis a király kezén lévő fraknói, kismartoni és magyar-óvári uradalmak erdészeti kezelése képezett kivételt, mely addig, mig a király az uradalmakat birta, a bécsi udv. és alsó-ausztriai kamara, a vadászati ügyekre nézve pedig az udv. fővadászmester alatt állott. Oda már 1577-ben az osztrák erdőrendtartás van behozva, az ügyeket külön erdészeti hivatal vezeti, élén az erdőmesterrel s erdőbírákkal, kik — mint pl. a fraknói erdőbíró 1596-ban — részletes szolgálati utasítással láttattak el. Összeiratják, holdszámra fölmérik az összes uradalmi erdőket, azoknak évi jövedelmét megállapítják. Ennek köszönhetjük az első — legalább előttem — ismeretes erdészeti *térképet* is, melyet 1591-ben * a Szarvkő uradalomhoz tartozó Szent-György, Prodesdorf és Seybersdorf községek közt vitás erdőről vettek föl, mely ugyan eléggé primitiv tinta-rajz, de szabályosan lépték után készült.

* Eredetije a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Nieder-österreichische Herrschaften» gyüjteményében, Hornstein, fasc. 17442/1 mint az 1591. november 16-ki ügyirat melléklete.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Ezen uradalmakban még az uradalmak területén lévő városi és falusi erdőket is pontosan számba vették s a főfelügyeletet ezek felett is az uradalmi erdészeti hivatalok gyakorolták. Ugyanigy volt a heiligenkreuzi apátságnak szintén Ausztriából kormányzott mosonymegyei birtokain is, melyekről erdészeti rendelkezéseket már 1450-ben (I. k. 89. sz.), 1528-ban (u. o. 109. sz.) és 1540-ben (u. o. 114. sz.) találunk.

Városaink hathatósabb gondoskodása az erdőkről kétségkivül szintén már a XV. század végétől keltezhető, de első adatunk mégis csak 1563-ból származik Kassa városától. Innentől kezdve egyre sűrűbben találkozunk idevágó városi (Kassa, Rozsnyó [1574], Nagybánya [1592]. Debreczen [1642]. Mármaros-Sziget [1652]. sat. sat.) szabályrendeletekkel. A legrégibb erdészeti utasítást Torda városától ismerjük 1670-ből erdőbírái részére, a speciális városi erdőrendtartások pedig a XVIII. század végén kezdődnek. A szabad királyi városok általános gazdasági helyzetére jótékonyan hatott a magyar kamaráknak főfelügyelete s ebből az erdők ügyére is sok haszon hárult. A kamara időnkint biztosokat szokott oda kiküldeni, kiknek ugyan eleinte csak a városok erdőbirtoklására volt minden gondjuk, de aztán az erdők használatának (Sopron 1716., Rózsahegy 1739 sat.) rendezésére, szabályozására is rátértek.

Az erdők megóvása érdekében e korban — habár ritkábban is — már sokkal terjedelmesebb területekre érvényes intézkedésekkel is találkozunk. A legrégibb ilyen intézkedés a *szász nemzet* 1546. évi határozata az erdőhatalmaskodások megtorlása ellen. Ezt követi — nagy sokára — 1636-ban Küküllő*vármegye* ugyanebben az ügyben, Mármarosmegye 1659. évi fa-árszabásával, 1679-ben ismét Küküllőmegye az erdőbirtokban való részesedésről, 1714-ben Tordamegye tilalma az avargyujtások ellen sat. sat.

Maga az *állam* csak későn kezdte belátni valami általános intézkedés szükségét ezen a téren. A vadászat rendszabályozását sokkal korábban tartotta szükségesnek. Erről már II. Ulászló 1504-iki törvénye intézkedik s a modern Magyarországnak is ez volt egyik legelső feladata, midőn 1729-ben a XXII. t.-czikkben tüzetesen körvonalozta a vadászati jogokat.

Az erdőkről — több mint harmadfélszázadon át — elégnek tartották azokat az intézkedéseket, a melyeket Verbőczy a becslésről s a károk megtorlásáról »Hármas Könyvé«-ben előirt. Sőt mivel az utóbbi tételnél, éppen a legfontosabb dolog: a megtorlást végrehajtó

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

közeg megnevezése Verbőczy tollában maradt, ennek hiányát is csak 1715-ben pótolták ki a XCIV. t.-czikkben. Többi XVI—XVII. századi törvényeink csak az erdők rovására emlékeznek meg azokról. Igy 1548-ban a rablók miatt, az utak mellett lévő erdőknek 200 ölnyire való kiirtását határozzák el, 1563-tól kezdve pedig folytonosan, a birtokosok erdeit a végvárak erősítésére kötelezik, mindaddig, amig csak a török hódoltság tartott, sőt Horvátországban még tovább (1751.) is. S hogy viszont a török alatt lévő erdők a török erődítésekre fogyhattak el, arról a szolnoki bég 1558. évi rendelete is tanuskodik. Erdély — kivül esvén a hódoltságon — aránylag jobb helyzetben volt s a XVII. század közepe táján legalább az erdei károk büntetéséről s a közös erdőkben való részesedés arányáról általános érvényű törvényeket hozhatott.

6. A modern erdészeti kultúra keletkezése.

Egyáltalán a nemzetnek a hódoltság korszakában életrehalálra vívott harcza paralyzált minden kultúrtörekvést, s így az erdőket is inkább a maga védelmére volt kénytelen fordítani. Igy esett meg aztán nálunk az a szinte furcsa dolog,hogy mikor a török kiűzése után, már az erdők védelméről is rá értek gondoskodni, azoknak megóvását az állam vette kezébe, tisztán *katonai* érdekekből s az erdészeti érdekek legfőbb pártfogója a bécsi udvari fő-haditanács lőn. E törekvéseknek pedig, legtágabb, legszabadabb terük természetesen ott nyilt a hol a török után, birtokosokban, kultúrában, a legnagyobb «tabula rasa» maradt, t. i. *Dél-Magyarországon.* Azért mint általán egész gazdasági kulturánknak, úgy *a modern erdészeti fejlődésnek eredetét is* itt kell keresnünk.

Igaz, hogy kezdetben az erdő itt is — kivéve a külön kezelés alatt álló bánya-erdőket — csak mint a temérdek sáncz, palánk és vár erődítésére szükséges anyag szerepel. Az erdőket katonahivatalnokok kezelik, kiknek minden gondját a rendkivüli igények ellátása, elszámolása képezi, de egyúttal legalább az erdők védelme is mint, az első 1718. évi rendeletből is látjuk, katonai szigorúsággal történik. Mégis majdnem három évtizedbe került,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

midőn végre 1742-ben a temesi bánsági erdőhivatalt * felállítják akkor is csak abból a konkrét incidensből, hogy a belgrádi erdőmesternek — Belgrád török kézre jutván — valahol helyet kelletett adni. Ezentúl azonban a bánsági erdők kezelése szakemberek kezébe került. Ez meg is látszott azon, hogy az új erdőmesternek első gondja volt — tekintettel a meglevő erdők elégtelenségére, s e miatt e vidéknek katonai szempontból való védtelen voltára is — 1743-ban egy terjedelmes javaslatot és oktatást kidolgozni a különböző nemű fák ültetéséről. A bánsági jószágkormányzóság ezt azonnal ** el is fogadta s foganatosítását elrendelte. Midőn pedig 1747-ben a tiszai és marosi határőrvidék visszakebeleztetett, az ennek foganatositására kiküldöttek egyike Engelshoffen báró altábornagy — az említett 1743-iki javaslat alapján — stratégiai okokkal bizonyította, hogy az országnak ezen részét az erdők hiánya miatt az ellenséggel szemben lehetetlen lesz megtartani, elodázhatatlan szükségnek tartotta tehát a Tisza főbb átkelő helyein erdőket ültetni. Mária Therézia királynő e nézetet elfogadván, annak végrehajtását elrendelte és a bánsági erdőmester Kanizsa, Becse és Titel mellett 21,000 csemetét ki is ültetett. A visszakebelezés után azonban elfelejtették az ültevényeket valakire formálisan rábízni, s így sem a vármegye, sem a bácsi kam. jószágigazgatóság nem igen gondolt rájuk, midőn Engelshoffen báró 1752. deczember 8-án azt panaszolta a főhaditanácsnak, hogy azoknak nagy része elpusztult. A főhaditanács erélyesen fogta a dolgot s azonnal helyreállításukat követelte. Akkor eszmélt föl a vármegye és a magyar kamara, s most már nemcsak szigorú felügyeletet gyakorolt, hanem a hiányokat is hamarosan kipótolta. Sőt ez az incidens a temesi bánsági erdészeti hivatalt újabb erdőültetésre buzdította Nagybecskerek táján, a kamara pedig az egész Tisza vonalának befásítását vette tervbe.

A Bánság polgári ügyeire nézve a bécsi udv. bankbizottság alatt állott ugyan, s a bizottság minden ügyet, és így az erdészetet is (lásd a bánsági erdőmesternek 1749-ben adott utasítását) a katonaság érdekeinek szempontjából kezelte. Ez pedig az erdőknek — mint láttuk — csak javára szolgált, mert így az összes

* Lásd általában Demelmaier bánsági erdőmesternek 1766. márcz. 31-iki jelentését, mely a Bánság régibb erdészeti fejlődésének kimerítő történetét nyujtja.

** Ezt az 1762. évi március 5-iki átiratból tudjuk.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

erdők az állam közvetetlen gondozásában részesültek. Külön erdőrendtartásra nem is volt itt szükség. De már *Szlavoniában*, ahol mégis volt egynehány földesúr, éppen a bécsi udv. főhaditanács kezdeményezésére már 1755-ben az általa készített *országos erdőrendtartás* hozatott be.

S hogy egyáltalán az erdők megóvása mennyire azonossá vált akkor a hadsereg érdekeivel, azt a következő esetből is láthatjuk. A szintén a bécsi udvarnál működő kereskedelmi bizottság 1749-ben a kivitel emelésére* a magy. udv. kamarának és kanczelláriának Magyarországon a hamuzsírfőzés előmozdítását ajánlotta. Erre aztán a helytartótanács — a kanczellária utasításából — körrendeletében az összes törvényhatóságokat a hamuzsírfőzésre buzdította. Kiviteli czikkekre nézve akkor oly szegény országunkban e buzdításnak természetesen nagy hatása lett, s a hamuzsírfőzés, mely akkor alig öt vármegyében volt ismeretes, csakhamar országszerte üzetett. A bécsi kereskedelmi politika örömére a kisérlet fényesen bevált, a hamuzsír kivitele rendkivüli módon emelkedett, — de az erdők szemlátomást fogyni kezdtek, és megint a főhaditanács kelt védelmükre. A magyar udv. kanczelláriával 1754-ben tartott együttes ülésében határozatba ment, hogy az ilyen pusztítások megakadályozása végett Magyarországon okvetetlenül szükséges lenne — legalább ideiglenesen s az erdőbirtokosok jogainak sérelme nélkül — bizonyos *erdőrendtartást* behozni. Miután pedig e határozat legfelsőbb helyen jóváhagyást nyert, a helytartótanács körrendeletben hívta föl véleményadásra az összes törvényhatóságokat arról, hogy az erdők megóvása érdekében micsoda szabályok volnának szükségesek.

Ez, a magyar állam *első* általános erdészeti intézkedése, mely az erdők gondozását ezentúl országszerte a *közügyek* magaslatára emelte.

Előbb a bányák, most pedig a hadsereg érdekei vezettek az erdészet fontosságának fölismerésére, és e körülmény csak annál hathatósabban biztosította számára az abszolut hatalom pártfogását akkorra is, midőn e szűk szempont helyébe lassankint az az álta-

* Ugyanezen szempontból még 1726-ban (Orsz. Levéltár kanc. osztálya. Litter. Consilii no 101.) maga a helytartótanács kérte a fölséget, hogy a magyaroknak a *gubacscsal* való kereskedést necsak Ausztriában s csupán a bécsi tímárokkal legyen szabad üzniök, hanem más országokban is.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

lános elv tört utat magának, hogy az erdők megóvása maga is ön-czél, nemcsak az állam, hanem egyszersmind minden egyes polgár érdekében.

Ez azonban már tisztán az éppen ez időtájt keletkező erdészeti szaktudomány érdeme. Külföldön született meg e tudomány, megalakulásához semmivel sem járultunk, de hatása hazánkba is korán eljutott. Nálunk is akadtak férfiak, a kik szemmel kisérték az új tudomány sikereit, s nem várva be többé az állam kezdeményezését, azt azoknak megvalósítására buzdították. Igy midőn Németországban a gyorsan növő fák ültetése a mult század első évtizedeitől kezdve indult meg nagyobb mértékben* — *Skopek* Ferencz Pest város jegyzője 1755-ben egy névtelen levélben azzal a javaslattal fordult a magyar udvari kanczelláriához, hogy különösen a fában leginkább szűkölködő Alföldön a vizenyős helyeknek *fűzfákkal* való beültetését rendelje el. A rendelet — a helytartótanács útján — el is ment az összes törvényhatóságokhoz azzal, hogy az eredményről évnegyedenkint jelentést tegyenek.

Skopek javaslatával egy nagy jelentőségű akció veszi kezdetét. Néhány törvényhatóság a fahiány ilyetén pótlásának már azelőtt is szükségét érezte. A hajduvárosok már az 1740-es években fűzfaerdő ültetésén fáradoztak, 1750-ben pedig Mosony és Pozsony vármegyék elrendelték, hogy mindenki, nemes és nemtelen, büntetés terhe alatt évenkint 12 fűzfát legyen köteles kiültetni. Most azonban ez a mozgalom egyszerre az egész országra kiterjedt. Az orsz. levéltár helytartótanácsi osztályában halomszámra vannak a törvényhatóságoknak ebben az ügyben készült jelentései, táblázatos kimutatásai, melyek azt bizonyítják, hogy az elrendelt ültetések — a hol a talaj kedvező volt — rendkivüli buzgalommal történtek. Mutatja ezt az is, hogy noha csak a fűzfák ültetése volt elrendelve, azt a törvényhatóságok *maguktól* az egyéb fajta gyorsan növő fákra is kiterjesztették. Sőt Pest városa 1762-ben — kétség kivül Skopek Ferencz tollával, mert ugyanekkor azt a maga nevében is megtette — az *ákáczfák* ültetését hozta legelőször javaslatba. E mozgalomban a legfontosabb az, hogy a nagy magyar *Alföld befásítása* ekkor indult meg. Ezen időtájt készülnek az első törvényhatósági erdőrendtartások is (Jász-Kunság,

* *Schwappach* i. m. 113., 114. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Baranya, Bihar 1762. Liptó 1768. megyékben), a mit szintén e mozgalom hatásának kell betudnunk.

Az egyre terjedő rokonszenv az erdők ügye iránt az államot is határozottabb lépésekre késztette, és pedig elsőbben is a saját területén. Mert idáig a kamarai jószágok gazdasági kezelésében minden egyöntetüség hiányzott. Igy az erdőgazdaság is csak a Bánságban állott korának szinvonalán, a többi kamarai erdők pedig — mert a bányaerdőket nem a mi kamaránk kezelte — egészen el voltak hanyagolva, s csak olyan kezelésben részesültek, mint a magánuradalmakban.

A magyar udvari kamara se igen mozdult magától. Láttuk, hogy 1753-ban a bácsi uradalomban az elpusztult erdőültetvényeket helyreállította, de a Skopek javaslatára megindult országos mozgalomtól távoltartotta magát. A fölségnek kellett őt 1766-ban figyelmeztetni az egész bácsi kamarai uradalomban szükséges erdőültetésre, 1771-ben pedig ennek foganatosítása általában *minden* kamarai uradalomra — a hol csak arra való talaj akad — kiterjesztetett.

Még fontosabb volt az az 1766. évi királyi rendelet, a mely az *összes* kamarai erdők megvizsgálását és rendezését tette a kamara kötelességévé. A kamarai erdőgazdálkodás egyöntetüségét innentől kezdve kell számítanunk. Ez persze véglegesen csak sok év multán állhatott elő, mert a megvizsgálás és rendezés munkája* soká tartott. Legelsőbben is a kincstárra nézve legfontosabb hradek-lykavai erdők rendezéséhez fogtak. Ezt egy jeles szakember: Geusau báró vitte keresztül, az ő munkálata szolgált azután mintául a többi kamarai erdők folytatólagos rendezésénél.

Ezek után az országos erdőügy került szőnyegre, de már sokkal határozottabb formában. Láttuk, hogy egy országos erdőrendtartás szüksége 1754-ben merül fel először, majd 1762-től 1764-ig, s a helytartótanács a fölség sokszoros sürgetésére mindig azt felelte, hogy általános rendtartást az erdők s a viszonyok különfélesége miatt behozni nem lehet, s hogy az erdők rendszeresebb használatának elérésére elegendőnek tartja az egyes földesurak saját érde-

* A kamarai erdők *térképi fölvétele* is e korban veszi kezdetét, s ha elvétve akad is egy-egy erdő-térkép a megelőző időkből, az csak határperekhez készült perbeli bizonyság lehet. Nevezetes, hogy mivel a kamarai tisztviselők akkor még térképeléshez nem igen értettek, az első föld- és erdőtérképeket a mértanban nagy jártassággal biró *jezsuitáknak* köszönhetjük.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

két, és a megye főfelügyeleti jogát. De Mária Therézia királynőt, a ki éppen ez időtájt (1766.) adta ki az osztrák erdőrendtartást, a helytartótanács ilyetén érvelése nem igen győzhette meg, s 1767-ben az osztrák rendtartás főelveinek keresztülvitelét (a kecskéknek az erdőkből való kitiltását, megyei erdőfelügyelőségek szervezését sat.) hagyta meg neki. A helytartótanács azonban fölirt, hogy e királyi rendeletet — a földesurak jogainak veszélyeztetése nélkül — ki nem hirdetheti. A királynő — ebben az évben kezdvén meg az úrbériség rendezését is, melylyel éppen a földesurak önkényét zabolázta meg s a jobbágyok fajzási jogát is biztosította és szabályozta — könnyen belényugodott, de csak annál határozottabban követelte most már egy, a magyar viszonyoknak megfelelő erdőrendtartás elkészítését.

A helytartótanács gazdasági bizottsága 1769. márczius 1-én az országos erdőrendtartást 20 pontban meg is állapította, s onnan a fölség elé került, ki május 24-iki kéziratával azt véleményadás végett a bécsi udvari kamarához utasította. Ez május 27-én a pontozatokat czélszerűknek találta, mert azok — úgymond — a báró Geusau-féle kamarai rendtartással megegyeznek. Junius 17-én azonban fordulat állott be, a midőn az udvari kamara pénzverő- és bányászati osztálya némely kifogásokat tőn. Akták nem maradtak fel róla, de a továbbiakból azt látjuk, hogy a helytartótanács tervezete elejtetett és az újnak elkészítésével a kanczellária bizatott meg. Ezt sem ismerjük eredeti alakjában, de az összehasonlításból kitünik, hogy a kanczellária az 1766-iki osztrák rendtartást vette mintául, s a helytartótanács szűkszavú pontjai helyett amannak terjedelmesebb oktató modorát utánozta. Javaslata azonban mégis, a más sorrend, több pontnak kihagyása és néhány specziális magyar viszonyokra vonatkozó rendelkezése által, sokban különbözik az osztráktól, még pedig előnyére, mert sokkal rövidebb és világosabb. Erre csak a bécsi udvari kamara pénzverő- és bányászati osztálya tett szeptember 2-dikán néhány lényegtelen észrevételt, melyekhez képest a tervezet kijavíttatván, azt 1769. deczember 22-én a királynő Magyarország erdőrendtartása gyanánt aláírásával ellátva kiadta.

A helytartótanács — a rendtartás kihirdetése előtt — még egyszer kifejtette aggályait az erdőbirtokosok feltétlen használati szabadsága érdekében, de aztán újabb parancsra azt 1770-ben körrendeletben az összes törvényhatóságoknak megküldötte.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Az országos erdőrendtartás behozatala erdészeti fejlődésünknek korszakos eseménye. Igaz, hogy inkább csak jóakaró oktatás, mintsem királyi rendelet, de közjogunknak s az akkori birtokviszonyoknak éppen ez felelt meg. A túlszigorúság az erdők ügyére is káros ellenállást szült volna, mig az oktatást — a mely, a kor erdészet-tudományának szinvonalán áll — a törvényhatóságok örömmel fogadták.*

Többen még azt a rendelkezést is — a mi pedig a helytartótanács főaggálya volt — hogy a megyék külön erdőfelügyelőt állítsanak az ottlévő erdők szemmeltartására, nyomban foganatosították. Persze az eredmény, még igy is, inkább az egyes földesurak belátásától, jóakaratától függött, a mi csak lassan mehetett. Az igazi hatás leghamarabb a sz. kir. városoknál jelentkezett. Ezeknek gazdálkodása a helytartótanács s a kamara közvetetlen hatalma alatt állván, rájuk nézve az országos erdőrendtartás kötelező parancs volt s a királynő azt még abban az évben egy külön rendelettel sietett megtoldani, a melylyel a sz. kir. városi erdők fölmérését, térképi fölvételét és ennek alapján azoknak állandó vágásokra való osztását megparancsolta.

Az erdészeti kultura terén tett ezen újabb és újabb hódítások az államot — szakirodalom hiányában — e kultura időnkinti vivmányainak terjesztésére is ösztönözték. Igy 1767-ben egy új fűrészmalomnak, 1769-ben Zichini fűrészgépének, 1771-ben ismét egy olyan gépnek leirása közöltetik a törvényhatóságokkal, a melylyel a fákat gyökerestül lehetett kitépni. 1771-ben a fáknak fejszével való levágása helyett a fűrész alkalmazása rendeltetett el; sőt még az is királyi rendelkezés tárgyát képezte, midőn 1770-ben Fridvalszky jezsuita a mármarosi erdőkben egy, a török mogyorófához hasonló fát fedezett föl. Midőn pedig az osztrák tartományokban 1768-ban a kőszén utáni kutatás megindult, Mária Therézia királynő annak kihirdetését *személyes* iniciativájából Magyarországon s a temesi bánságban is azonnal elrendelte s buzdításul minden föltalálónak 50 arany jutalmat igért.

Mindezen mozgalmaktól Erdély sokáig kivül állott. Az első érdemleges állami intézkedés itt 1761-ben az erdei avar gyujtásának tilalma volt. Ezt követte 1765-ben az erőszakos erdőkárok

* Lásd 1771. okt. 2. alatt a helytartótanács gazdasági bizottságának jelentését.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

megtorlása ellen a harmadnapos törvényszék fölállítása, illetőleg megújítása az erd. főkormányszék által.

Itt is felülről kellett jönnie a lökésnek, melylyel az erdészeti ügyek a maguk útján megindultak.

Az említetteknél sokkal fontosabb lépés volt a főkormányszéknek 1767. évi (2025. fksz. szám) azon rendelkezése, melylyel az ország biztonsága czéljából az összes határszéli erdők megóvását s azokból a juhok és kecskék kitiltását elrendelte. Már a katonai szempont kiemelése is elárulja, hogy e rendelet nem a rendes hivatalos élet terméke s a főkormányszék tanácsjegyzőkönyvéből (1767. évi aug. 27-iki ülés) megtudjuk, hogy azt csakugyan maga gróf Hadik András, Erdély főparancsnoka és kormányzója hozta indítványba.

És Erdélyben, az erdészet terén a katonák részéről ez az egyetlen kezdeményezés, pedig — mint láttuk — Magyarországon sokat köszönhetünk nekik. Itt ugyanis az erdők megóvását katonai tekintetek kevésbbé követelték s innen van aztán az is, hogy ilyen hatalmas pártfogó hiányában az erdészet ügye Erdélyben — fönt és lent egyaránt — sokkal lassabban mehetett előre. Igy midőn Magyarországon éppen javában folyt a tárgyalás az országos erdőrendtartás behozatala iránt, Mária Therézia Erdélyből egy német nyelvű névtelen följelentést kapott, a mely figyelmét többi közt az ottani erdők siralmas állapotára hívta föl. A királynő e jelentést tárgyalás végett az erdélyi kanczelláriához tette át, ez pedig 1769-ben (aug. 9. 417. sz.) nagy kényelmesen az osztrák erdőrendtartást küldötte meg a főkormányszéknek, annak alkalmazása czéljából. Ez azonban az ügyet csak 1772-ben (fascic. 5194. és erd. kancz. 1585. szám) vette tárgyalás alá. Az előadó, Möringer báró, az osztrák erdőrendtartás nyomán, 12 pontba foglalta a szükséges intézkedéseket, de a többi tanácsosok azokat ellenezték s így az előadói javaslat a tanácsosok különvéleményeivel együtt terjesztetett föl. A kanczellária hivatása lett volna dönteni most már, de ez az egész ügyet egyszerűen ad acta tétette. Sőt a következő évben (668. kancz. 6361. és 7253. fksz. sz.) — egy följelentés folytán — volt bátorsága elrendelni, hogy azt a parancsot, melyet «*tavaly*» a marháknak az eresztvény erdőkből való kitiltásáról kiadott, a főkormányszék «ujra» hirdettesse ki, a mit ez vakon meg is tett, noha a kanczellária ilyen rendeletet sem 1772-ben, sem egyáltalán valaha ki nem adott, hanem — a mondott föl-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

jelentés után indulva — a főkormányszéknek említett 1767. évi rendeletével tévesztett össze.

A bürokraták ilyen «sikerek» után nagyon meg lehettek elégedve magukkal, de a közönség annál kevésbbé. A fahiány évről évre nagyobb lett Erdélyben. Ez birta rá 1773-ban Magyarósi alsófejérmegyei táblabírót, hogy a legfelsőbb helyre forduljon abbeli javaslatával, hogy azon községeknek, melyeknek erdejük nincsen, a a földesúr a maga erdejéből tartozzék egy részt kijelölni, ott pedig, ahol egyáltalán kevés a fa, a közös földeken erdőültetésekhez kellene látni. A javaslat sorsát sejthetjük. A kanczellária egyáltalán nem látta be a javaslat elvi jelentőségét, s azt véleményadás végett. a javaslattevő vármegyéjének küldte meg.

Még az ezt követő immár komolyabb lépés is lappáliából indult ki. A főkormányszék iktatóhivatala 1774-ben (9780. sz.) konstatálta, hogy azon 1769. évi kanczelláriai rendelet, melylyel az osztrák erdőrendtartás leküldetett, a levéltárból eltünt. Ezen hiány pótlása végett a főkormányszék azonnal felírt a kanczelláriához s azt annyival «érzékenyebb» hiánynak sietett föltüntetni, mert «éppen most»(!) akartak volna a rendelettel behatóbban foglalkozni. Amikor tehát a kanczellária — sok keresés után — annak másolatát az osztrák erdőrendtartással egyetemben megküldötte, a főkormányszék kénytelen volt 1775-ben azt, az ő kereskedelmi bizottságának azzal az utasítással adni át, hogy egy, az erdélyi viszonyoknak megfelelő erdőrendtartást készítsen. A bizottság ennek helyébe egy terjedelmes oktatást dolgozott ki az erdők megóvásáról és gyarapításáról, a mi aztán körrendeletben az összes törvényhatóságokkal közöltetett. Ez azután általában jó fogadtatásra is talált, s kétségkivül a praktikus erdészeti ismereteket széles körben volt hivatva elterjeszteni. Az erdélyi kanczellária mindezeket 1776-ban helyben is hagyta, de a jó tanácsokat magukban elégtelennek tartván, egy külön erdőrendtartás kidolgozását rendelte el, a mivel a főkormányszék megint az említett bizottságot bízta meg. Itt a dolog el is aludt volna végkép, ha II. József 1781-ben egész egyszerűen a magyarországi erdőrendtartást oda be nem hozza, melynek főintézkedését, hogy t. i. az összes törvényhatóságok erdőfelügyelőket alkalmazzanak, 1785-ben a főkormányszék külön rendelettel is meghagyta.

Erdélyben az erdők ügye ettől fogva vált közügygyé, melynek előmozdításában ezentúl már az egyes törvényhatóságok is

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tevékeny részt vettek. Alig volt egy is közölük, amely előbb vagy utóbb s különösen az 1800—1812. közti időben, a maga viszonyainak megfelelő külön erdőrendtartást ki nem dolgozott volna, ami Magyarországon inkább ritkaság számba ment. A városokon kivül, kiváltképen a szász és a székely székeket kell itt kiemelnünk, kiknek rendtartásai nemcsak mint ilyenek, hanem mint valóságos erdészeti kulturrajzok is kiváló figyelmet érdemelnek.

II. József császár számtalan reformja közt minket ezúttal kiváltképen az egész országnak tervbe vett birtokkatasztere érdekel, amely 1786-ban (5618. kancz. sz.) egy nagyfontosságú kérdést hozott napirendre: a közös erdők használatának szabályozását, melynek megoldása különösen Erdélyben volt legszükségesebb, mint ahol ma is a legtöbb közerdőt találjuk. A közös birtoklásnál mint láttuk sok helyen közmegegyezéssel rendkivül hasznos erdőrendszabályok jöttek létre, de a többség mégis csak az ősi szokásjoggal élt, amely az erőszaknak s a visszaéléseknek tág teret nyitott. II. József tehát elrendelte, hogy a közös erdőbirtoklás miként való megrendszabályozása felől neki véleményt adjanak. A főkormányszék 1787. novemberében ez iránt előterjesztést is tett, s már deczember havában az összes magyarországi törvényhatóságokat is véleményadásra szólították. A vármegyék kapva kaptak az alkalmon, s többen rendkivül alapos szabályzatokat dolgoztak ki.

A kérdést II. József már meg nem oldhatta, de azért — mint annyi más reformja — ez sem aludt el. Az 1791. évi magyar országgyűlés által kiküldött egyik országos bizottság, programmjába a közös erdők kérdését is fölvette és a helytartótanács éppen azon említett megyei szabályzatokat és véleményeket bocsátotta a bizottság rendelkezésére. Ezeknek alapján készült el azután az *első* igazi *erdőtörvény*, az 1791-iki LVII. tczikk, melyben az erdők megóvása először részesül a közhatalom kötelező védelmében. Ugyanakkor jött létre Erdélyben is az 1791: XXX. tczikk, ez is a közös erdők felosztását, a pusztítás megakadályozására a hatósági zárlatot sat. mondta ki. Ezeken kivül 1791-ben a magyar, 1795-ben pedig az erdélyi országgyűlés bizottságokat küldöttek ki, melyek többrendbeli erdészeti rendszabályokat készítettek, s ezeknek legfontosabb tételeiből született meg a magyar 1807. évi XXI. s az erdélyi 1812. évi XXXIV törvényczikk.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

7. Az erdészeti oktatás szervezése.

Az erdészeti kultúrának egy immár égető szüksége: a szakoktatás kérdése 1768-ban merül fel először, amidőn a magy. udv. kamara, a felség jóváhagyásával az erdészeti tudományok elsajátítására két ifjút küldött külföldre. Ámde ez — tudtunkkal — csak egyszer történt, s így a máskülönben üdvös intézkedésnek hatása nem igen volt. A kamara nem tartotta szükségesnek, hogy erre a czélra valami ösztöndíjat állandósítson, és jó sokáig külföldről toborzotta erdészeit. Ezek mellett gyakorolták belé magukat a mieink is, de ez a növekedés hova-tovább sem az erdészeti ügy folytonos térfoglalásának, sem a magasabb szellemi igényeknek nem tudott megfelelni. A kérdés csak 1770-ben a selmeczi bányászati akadémia felállításával * jutott némileg előbbre, midőn a bányaműveléstan mellett az erdészet tanítása is fölvétetett. Temészetesen az csak mellékesen történt, de még nagyobb volt a csapás, midőn pár év mulva magát a bányaműveléstani tanszéket is eltörülték. Az 1791. évi országgyűlés által a bányászati ügyekre kiküldött országos bizottság, többek közt, az akadémián az erdészettudomány tanítását sürgette, de hasztalanul. Hiába folyamodott a fölséghez 1792-ben Mak Domokos matematikus budai tanár is hogy Magyarországon egy erdészeti iskola állíttassék föl. A kanczellária azzal utasította el őt, hogy inkább egy erdészeti kézikönyvet írjon, amit aztán az egyetemen is elő lehetne adni.

E nagyfontosságú kérdés megoldása nem is innen, hanem csodálatosképen alulról fölfelé nyert megoldást. Már alantabbról nem is lehetett volna kezdeni a dolgot, mert a magyar erdészeti oktatás legelsőben egy *népiskola* szerény falai közt talált otthonára, egy lelkes ember buzgalmából. Erdészeti kulturánk e nagy vivmánya *Vizner Ferencz* hradeki kam. erdőfelügyelő nevéhez van kötve. Midőn ugyanis őt 1796 elején Hradekre áthelyezték, fájdalmasan tapasztalta, hogy ott még iskola sincsen s a reggeltől estig elfoglalt s néha napokig távollevő szegény erdészeti alkalmazottak gyermekei minden felügyelet s oktatás nélkül sinylőd-

* A selmeczi m. kir. bányász- és erdész-akadémia évszázados fennállásának emlékkönyve 1770—1870. Selmecz, 1871. 8—11. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nek. A maga s nehány barátja költségén s a szülők csekély hozzájárulásával tanítót fogadott föl tehát, ki az 1796. év február havától kezdve a gyermekeket nemcsak a rendes népiskolai tanításban részesítette, hanem egy Vizner által szerkesztett *erdészeti katéból* az erdészet elemeit is megismertette velük. A tankerületi főigazgató örvendetesen volt meglepve, mikor a vizsgálatokra megjelenvén, itt egész kis erdészeti intézetre talált s a tanulók kitünő eredménnyel vizsgáztak. Vizner most már éppen az elért siker miatt, féltve iskolája jövőjét, a kamarához fordult a tanító állandó javadalmazása végett. A tárgyalások sikeresen megindultak, s a kamara a községgel az iskola felépítése, s most már egyszerre két tanító javadalmazása iránt szerződést kötött s azt 1798-ban a fölség is jóváhagyta. Mikor már minden rendbe jött, a helytartótanács, a tankerületi főigazgató meleghangú fölterjesztésére 1802-ben a hradeki erdészeti iskola megteremtőjének ő Felsége köszönetét eszközölte ki.

Ugyanezen királyi rendelet egyszersmind az erdészeti szakoktatás kérdését is napirendre tüzte. A mit a legkülönbözőbb oldalról jött javaslatok nem tudtak elérni, t. i. a legfelsőbb körök hajlandóságát, az egy bátor tett varázsa alatt most magától megjött. Ő Felsége azt rendelte a helytartótanácsnak, hogy a hradekihez hasonló erdészeti iskolák az ország többi részeiben is állíttassanak föl, s hogy azoknak helyéről, költségeiről sat. véleményt adjon. A helytartótanács először is Viznerhez fordult, a ki bemutatván a maga iskolájának már 4 osztályról szóló tantervét, véleményét 8 pontban foglalta össze. Ő az iskolák helyéül a kamarai erdők szomszédságában Mármaros-Szigetet, Bocskót vagy Dombót és Temesvárt jelölte ki, mihez a helytartótanács a maga részéről még a Dunántúlról is a pécsváradi uradalom vagy a Bakonynak valamely helyét hozta indítványba. Ő Felsége 1804-ben az első erdészeti iskolát Pécsváradon rendelte felállíttatni a pesti egyetem alapjából, s a tervezet elkészítésével Viznert, annak felülvizsgálásával pedig Mitterpacher és Statt tanárokat bizta meg. De Vizner Pécsváradot nem tartotta alkalmasnak, mert az ottani erdőkben mindössze csak két fanem (tölgy és bükk) található, s inkább a pestmegyei Maróthot ajánlotta, hol az erdészeti iskolát szintén elemi iskolával lehetne összekötni. A kanczellária azonban fején találta a szöget, midőn a Felséget 1806-ban felvilágosította arról, hogy az erdészettudomány olyan tantárgy, a mit sikerrel csak felnőtteknek lehet előadni, ha tehát azt népiskolákban tanítják, a honnan a tanulók 10—13 éves

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

korukban kerülnek ki, s fejletlen koruknál fogva még az erdőknél nem alkalmazhatók, a mikorra felnőnének, a tanultakat elfelejtik. Hradeken más a helyzet, mert ott a gyermekek olyan szülőkhöz térnek vissza, kik maguk is erdészettel foglalkozván, ismereteiknek mellettük hasznát vehetik.

Ezt különben maga Vizner is hamar átlátta. Iskolájának 150 tanulója (ebből 60 teljesen szegény szülők gyermeke) volt már. Voltak gyakornokok is, kiket az egyes kamarai és magánuradalmak küldtek oda, s midőn a kanczellária megkérdeztette tőle, hogy részesülhetnek-e magasabb iskolákat végzettek is nála oktatásban? Vizner ezekre hivatkozott, kiket úgymond, a többiektől külön, 3 évig tanítanak, de ezért szükséges volna a tanárokat is külön javadalmazásban részesíteni. A kanczellária ezt méltányosnak találván, a javadalmazásra a pesti egyetemi alapot jelölte ki, s ugyanannak terhére még 6 ifjút ösztöndíjjal Hradekre ajánlott küldeni.

De ez csak jó szándéknak maradt, sőt e helyett az iskola leggyöngébb, pénzügyi oldaláról lévén megtámadva, komoly katasztrófának indult elébe. Évi dotációja 4256 frtból állott, melyből 2100 frtot kétharmadában a pesti egyetem, egyharmadában pedig a tanulmányi alap fizetett, a többi 2156 frt pedig — a természetben szolgáltatott buza, só, széna, szalma és fán kivül — a magy. udv. kamarát terhelte. Csakhogy 1807-ben a kamara kijelentette, hogy erre szánt alapja kimerülvén, az iskolát tovább nem segélyezheti. A felség, nehogy e miatt a hradeki iskola fennakadást szenvedjen, julius 17-én elrendelte, hogy a kamara bármely arra alkalmas alapból — visszatérítés mellett — továbbra is nyujtson segélyt, s hogy az erdészeti iskola végleges tanítási és javadalmazási tervét Duschek és Kalina a hradek-lykavai uradalomba kiküldött kamarai biztosok Mitterpacherrel egyetértve mielőbb készítsék el, s azt az illető hatóságok s a bécsi udv. fővadászmester meghallgatása után, neki terjeszszék elő.

De a hradeki iskola sorsa már azelőtt egy hónappal eldőlt. A bécsi udvari körök régóta rossz szemmel nézték, hogy Magyarországon egy hatáskörükön kivül álló erdészeti intézet van keletkezőben, s az udvari pénzügyi hatóságok még junius 9-én tartott összes ülésükben a selmeczi bányász-akadémia mellé egy erdészeti akadémia felállítását határozták el. A hatalmuk alatt álló bányászat érdekeinek hangoztatásával Ferencz királyt is hamar megnyerték tervüknek s a kanczelláriát már 1808. évi január 5-én

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

a selmeczi erdészeti akadémia felállításáról s oda Wilckens tanárnak kinevezéséről értesítették.

A hradeki iskolának most már csak egy pártfogója maradt — maga a király. Midőn ugyanis a kanczellária 1811-ben Duschek és Kalina, Mitterpacher s az udv. fővadászmester egybehangzó véleményei alapján, s az akadémia felállítására is hivatkozva, a hradekinek eltörlését hozta javaslatba, a fölség csak az ottani convictus, s a felsőbb osztályok eltörlésébe egyezett belé, de az erdészet elemeinek tanítását továbbra is fenntartatni rendelte s ehhez képest új tervezetet kivánt. A következő évben a kanczellária újra a hradeki iskola fenntartásának czélszerütlenségét az említette. ken kivül még a magyar udv. s bécsi udv. kamara véleményeivel is bizonyítgatta, de a fölség, majdnem másfél év mulva adott határozatában előbbi nézete mellett állhatatosan megmaradt. Erre a kanczellária 1814-ben a költségvetést terjesztette elő, azzal, hogy a külön erdészeti tanítás költségeit az államra nézve mindkét udvari kamara terhesnek tartja. A fölség ismét tovább egy esztendőnél tartotta magánál az ügyet, most is csak nehezen tudott megválni tőle; — végre 1815. évi julius 3-án a hradeki iskolából az erdészet tanításának végleges kiküszöbölését elhatározta.

A híres iskola közönséges népiskolává sülyedt vissza s a mi még roszszabb — emléke, alapítójának nevével együtt teljesen feledésbe merült. Pedig e majdnem húsz évi küzdelem nem mult el hatástalanul. Ez teremtette meg a hazai erdészet haladásának legfontosabb szervét: a felsőbb szakoktatás intézményét.

S a mozgalom tovább terjedt. A keszthelyi gazdasági intézetben is 1806 óta az erdészetnek külön tanszék lőn rendszeresítve A következő évben pedig a főkormányszék (2388. erd. kancz. sz.) Erdélyből 6 ifjúnak 200 forintnyi állami ösztöndíjjal Hradekre való kiküldését hozta javaslatba, kik azután — az éppen akkor megváltozott helyzet következtében — Selmeczre kerültek. De csakhamar belátták, hogy Erdélynek külön erdészeti iskolára van szüksége s 1810-ben maga az erd. kanczellária (1713. sz.) szólítá fel a főkormányszéket, hogy egy ilyen intézet felállításáról adjon véleményt. A főkormányszék a lépéseket azonnal megtette (1810. évi 6772. sz.) s az erdészeti intézetnek a kolozsvári lyceumnál, a mezőgazdaság ottani tanárának vezetése mellett hozta javaslatba. De az erdélyi főerdőfelügyelő: Guilleaume 1811-ben a főkormányszék által fölterjesztett (5141. sz.) javaslatában azt bizonyítgatta, hogy a

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

szükséges erdészeti ismereteket vagy Selmeczen, vagy mellette Nagy-Szebenben lehetne legjobban elsajátítani, sőt az ő keze alatt a növendékek sokkal sikeresebb gyakorlati oktatásban sokkal kevesebb idő alatt részesülnének sat. sat. A kanczelláriának az utóbbi javaslat tetszett inkább s még azon évben — Guilleaumenak egy másik javaslatára — elrendelte, hogy a Selmeczről időnként visszatérő ifjak egy évig, a szükséges gyakorlati ismeretek elsajátítására, alája adassanak; sőt 1812-ben azt is megengedték neki, hogy bárkit, ki az erdészetben magát ki akarja képezni, arra beoktathasson. Ily módon már ekkor Erdélynek is egy kis erdészeti iskolája volt, de azért a nagyobb erdészeti intézet ügye sem aludt el, s hosszas bizottsági tárgyalások után a dolog odáig ért, hogy a fölség 1817. évi szeptember 8-án Erdély részére Nagy-Szebenben egy erdészeti intézet fölállítását elrendelhette. Ezen intézet további működéséről csak kevés adat áll rendelkezésemre. Alkalmasint az abszolut korban szünt meg, mert pénzalapjáról még a hatvanas évek irataiban is szó van.

8. Erdészeti kultúránk az újabb korban.

Mialatt a két testvér-hazában a szakoktatás kérdése eldőlt, az erdészet ügye az egész vonalon föltartózhatatlanul haladt előre. Az erdészeti kultura földrajzi elterjedésére nézve is gyarapodott. Eddig az állam kezelése alatt álló közalapítványi jószágok az ósdi uradalmi rendszer szerint kezeltettek. Csak 1795-ben a séllyei uradalom bérbeadásánál jöttek rá, hogy a közalapítványi erdők minden kultura s közvetlen felügyelet nélkül szűkölködnek s csak a győr-szent-mártoni uradalomban volt egy erdőmester. A helytartótanács javaslatára 1796-ban az összes közalapítványi erdők hat kerületre osztattak, s mindeniknek élére egy erdőmestert állítván, ezeket a helytartótanács ideiglenes utasítással látta el, de mindjárt kilátásba helyezte, hogy a szerzett tapasztalatok alapján mielőbb újat fog kidolgozni. Az új terjedelmes utasítás, az illető erdők leirásával együtt, 1798-ban készült el s 1800-ban legfelsőbb helyen is jóváhagyást nyert.

A jászói uradalom bérbeadása alkalmával ismét arra a tapasztalatra jöttek, hogy az erdők mértani fölvételéhez és megbecsléséhez egy általános utasításra volna szükség. Ezt is a helytartótanács készítette el s 1799-ben föl is terjesztette, hol az, a kanczelláriának az ösz-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

szes bécsi udvari pénzügyi hatóságokkal s az udv. fővadászmesterrel tartott közös ülésében beható megvitatás alá jutván, 1801-ben tétetett közzé. A közalapítványi erdők behatóbb gondozása a figyelmet csakhamar ráterelte az egyházi javadalmasok kezén lévőkre is, s midőn a munkácsi, rozsnyai és diakovári püspökség erdeit egymásután kipusztítva találták, 1810-ben a király elrendelte, hogy ezután minden, az egyháziak kezén lévő erdőkben ejtett károk az illető javadalmas hagyatékából lesznek megtérítendők.

Az erdészeti kultura hódításaival s az állami befolyás öregbülésével egyre érezhetőbbé vált annak szüksége is, hogy a különböző hatóságok alatt álló erdők valami egységes felügyeletben részesüljenek. Mindezen erdők tehát 1809-ben négy országos főerdőfelügyelőségre osztattak, t. i. a budaira, kassaira s temesvárira és a nagy-szebenire, melyhez egész Erdély tartozott. A főerdőfelügyelők hatásköre kiterjedt az összes kamarai és bányaerdőkre, valamint a szabad kir. városok s az üresedésben levő egyházi javadalmak erdeire. Egy későbbi (1817.) kimutatás szerint

a budai erdőfelügyelőség alá . . .	595.225	hold
a kassai » » . . .	768.005	»
a temesvári » » . . .	757.559	»
összesen tehát .	2,120.779	hold

erdő tartozott Erdélyen és az egyházi javadalmasok erdein kivül. A főerdőfelügyelőségek fölállításával erdészetünk fejlődése ezentúl az ország legnagyobb részében egységessé s egyenletessé vált, főleg mióta a magyarországiaknak feje csakhamar a budai főerdőfelügyelő: *Duschek* lőn, korának legelső szakembere. Az ő hivatalából kerültek ki azok a mintaszerű részletes utasítások a kamarai erdőhivatalok részére, melyekből a sok közül mutatóba néhányat — mint az 1811-iki hradek-lykavait, 1812. aradit, 1815. ungvárit, 1818. diós-győrit, 1827. sóvárit, 1838. bácsit — gyüjteményünkbe is fölvettünk. Még nevezetesebb 1813-ból Duschek által az erdészeti mérnökök, s 1816-ból az összes kamarai erdőhivatalok részére készített általános utasítás. Az erdőfelügyelőségek hatása alatt modern szellem költözik be mindenüvé. Igy létesült 1816-ban egy kamarai erdőjavítási alap, s az elért nivó magasságát eléggé jellemzi, hogy 1817-ben a fölség elrendeli, hogy ezentúl a magasabb erdészeti hivatalokra csakis olyan egyének nevezhetők ki, kik az erdőmérnöki teendőkben is kellő jártassággal birnak.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

A nagy-szebeni erdőfelügyelőség is — mint már az erdélyi erdészeti iskola felállításánál is láttuk — sikerrel működött, midőn pedig 1811-ben (4175. főksz. sz.) Közép-Szolnok, Kolos, Küküllő, Kraszna és Hunyad s Zaránd megyékre 5 erdőmesteri állás szerveztetett, azok is az ő felügyelete alá helyeztettek.

Az ország befásításának ügye is új erőre kapott. E kérdésben ugyanis a buzgalom már Mária Therézia uralkodásának végső éveitől kezdve nagyon ellanyhult. És ezért nem is annyira az illető törvényhatóságokat, kik minden tőlük telhetőt megtettek, hanem inkább fáradozásaik meddőségét okolhatjuk. A más és más fajú csemeték s magok ültetése a különböző talajokban — kellő szakismeret hiján — csak a véletlen játékától volt függővé téve. A törvényhatóságok beleuntak a sok sikertelen ültetésbe. Sejtette ezt, de éppen azért nem segíthetett rajta a helytartótanács sem az ő 1780-ban kiadott 20 pontú oktatásával a gyorsan növő fák ültetéséről. Igy állott a dolog, a midőn 1786-ban egy cseh származású kiváló szakember *Gregori* orvos ajánlatot tett a magyarországi homokos területek befásítására. A kanczellária őt, miután 1788-ban ültetési módját is előadta, a bácsi uradalomban meg is bizta az ültetéssel, amit aztán ott éveken keresztül a kamara teljes megelégedésére, nagy sikerrel üzött. *Sámbokréthy* György 1802-ben az országutaknak fákkal való beültetését, az egyes községeknél erdőkertek felállítását, a népiskolákban a faültetés tanítását ajánlotta a helytartótanácsnak, de ez, mindezeknek kötelező elrendelését lehetetlennek tartván, a törvényhatóságoknak csakis mint jó tanácsokat adhatta tudtul. Nemsokára Gregorinak méltó utódja támadt 1804-ben *Székely* Lajosban, ki a homokos területek befásítását Soroksártól Szabadkáig vette tervbe. Tervéről a pesti egyetem szaktanárai is elismerőleg nyilatkoztak s 1806-ban a helytartótanács annak kivitele iránt az összes érdekelt törvényhatóságokat véleményadásra szólította. A felmerülhető birtokjogi nehézségeket, közben, az 1807-iki országgyűlés által a futóhomok megkötéséről hozott XX. t.-czikk eloszlatván, a befásítás sikerrel indult meg. Ugyanebben az időben *Witsch* Rudolf is hasonló ajánlatokkal lép föl s szintén kiváló eredménynyel működik. A befásítás kérdésére nézve nagy jelentőségű tervvel lépett föl 1808-ban maga a helytartótanács, midőn egy olyan, különböző s különösen *amerikai* fajú fák tenyésztésére szolgáló erdőkert felállítását hozta javaslatba, a mely az egész országot csemetékkel és

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

magokkal elláthatta volna. A pesti egyetem — kinek e tárgyban véleményét kérte — az egyetem gazdasági intézetének telkét ajánlotta e czélra, de a nagyszabású terv — alkalmasint pénz hiányában — meg nem valósulhatott.

Erdészeti találmányokkal is mindegyre sűrűbben találkozunk e korszakban. Igy 1798-ban egy Brigido nevű orvos a zágrábmegyei brezoviczai kőriserdőkben, az akkor rendkivül keresett úgynevezett «calabrina» nevű gyógyszerhez hasonló mannát talált. Ennek kihasználása, nagyban való előállítása, kivitele tárgyában a kanczellárián s az udv. kamaráknál nevezetes tárgyalások folytak s csakugyan jóideig hasznot hajtó kiviteli czikknek vált be. A jávorfából való czukor gyártása 1810-ben merült fel először s a kamarai erdők is részt vettek benne. Ezeken kívül gyüjteményünk még két találmányról emlékezik meg. Moneke pozsonyi gyógyszerész 1813-ban a bükkmagokból világító olajat talált fel; 1845-ben pedig Augusztin báró tábornok lép föl faeczet- és kátránygyártásra vonatkozó találmányaival.

Kénytelen vagyok azonban bevallani, hogy különösen az 1820—30-as évektől kezdve gyüjteményünk, az erdészeti fejlődésnek már csak töredékeit nyujtja s nem — mint idáig — annak teljességét. Ez azonban még sem ezen oklevéltár hibája, mert az erdészet igazi fejlődését az újabb kortól kezdve többé már nem találhatjuk fel az aktákban. Egy új tényező lép fel: a hazai erdészeti tudomány és irodalom, mely ezentúl az állami befolyásnál is hatalmasabb erővel hatol belé az elmékbe, ösztönzi az akaratokat, s a kulturát már nem is számtani, hanem mértani arányokban viszi előbbre.

Ezt a fejlődést csak az lesz hivatva megitélni, akinek erdészetünk bibliografiája rendelkezésére állván, annak irodalomtörténetét fogja megirni. Most legföljebb annak csak egyes, elszórtan feltünedező hatását láthatjuk meg. Ilyen példa erre az is, midőn az Országos Magyar Gazdasági Egyesület 1845-ben a helytartótanácstól az erdészetnek hathatósabb felkarolását kérvén, annak szükségét *Greiner* munkájával támogatta. E dolgozat ugyanis kimutatta, hogy a törvényhozás az erdők védelmére milyen keveset alkotott. A kanczellária erre, a helytartótanács útján a nevezett egyesületet egy formaszerű erdőtörvény-javaslat kidolgozásával bizta meg. Történt-e valami ebben az ügyben, arról az O. M. G. E. levéltára nem ád fölvilágosítást, de az 1848-iki első felelős minisztérium is a X. t.-czikk 8. pontjában egy külön erdőtörvény megalkotását tűzte ki feladatául.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

A nemzet függetlenségéért kitört harcz ezt az igéretet sem engedte beváltani. Az a kiváló erdész-nemzedék, melytől erdészetünk jövője függött, hazafias kötelességét fegyverrel kezében sietett leróni, s ott fogyott a harczmezőn.... s aztán, mikor az abszolutizmus elnyomott mindent, neki is félre kellett állnia.

E sötét korszak, az erdészet téren, daczára a folytonos változtatásoknak a vezetésben, különösen aprólékosságig menő rendszeressége, s az erdészetnek az államgazdaságba való beillesztése által tűnik ki. De a nemzeti közszellemmel homlokegyenest ellenkező működése megboszulta magát, midőn legnagyobb alkotása: az 1852-iki osztrák erdőtörvény 1857-ben Magyarországra is kiterjesztetvén, itt sehogysem tudott meggyökerezni. Sokkal fontosabb és hasznot hajtóbb volt az első erdészeti egyesület megalakulása 1851-ben. Szelleme teljesen német volt ugyan, de azáltal, hogy egy tudományos központot teremtett, erdészeti fejlődésünkben korszakos eseménynek kell tekintenünk. Példájára az eddig elnémított hazafias elemek is összeverődtek s előbb kivül, majd magában az egyesületben vették fel a harczot az elnyomók ellen. Ennek s az időközben kedvezően megváltozott politikai viszonyoknak eredményét látjuk a további fejleményekben. *Divald* és *Wagner* 1862-ben alapítják az első magyarnyelvű folyóiratot, az «Erdészeti Lapok»-at, mely a sok üldözés daczára is megállta helyét s a hazafias iránynak zászlóvivője volt. A német egyesület sem állhatott ellen, 1863-ban új magyar és német alapszabályokkal «Magyar Erdősz-Egyesület»-té alakult át, 1864 óta az üldözött «Erdészeti Lapok»-at fogadta el közlönyévé s 1866-ban titkárává *Bedő Albertet* választotta. Végül a sok elnyomatás és küzdelem után, éppen az új alkotmányos korszak küszöbén 1866. deczember 9-én, a nemzeti ügy teljes diadalt aratott a mai Országos Erdészeti Egyesület megalakulásával.

Ez röviden az a kép, a melyet magunknak nagyjából a hazai erdészet ezeréves általános fejlődéséről, gyüjteményünk alapján, szerezhetünk. És ha e sok adat öszehordásának egyéb haszna nem is volna, mint hogy most azokból immár megismerhetjük az úttörők küzdelmeit, s a magyar erdészetnek, eddig jóformán üresen álló Pantheonját benépesíthetjük e nemes alakokkal, — ez a tudat örömmel és büszkeséggel tölt el, s másrészt hálával az Orsz. Erdészeti Egyesület lelkes áldozatkészsége iránt, mely arra módott nyujtott.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

* * *

Kötelességemnek tartom még beszámolni azokról az elvekről is, melyeket ezen anyag összegyüjtésénél és kiadásánál követtem.

Kutatásra és másolásra, megbizatásom szerint, csak két esztendő állván rendelkezésemre, hogy ilyen rövid idő alatt, a rendkivül széjjelszórva lévő anyagot minél teljesebben összegyüjthessem, kezdettől fogva programmszerűleg kellett eljárnom.

Az *ősi erdőközösség* adatainak összegyüjtése lett volna a legnehezebb feladat, mert ezek a legritkábbak, de annál a szerencsés véletlennél fogva, hogy általában a birtokközösség már évek óta speciális kutatásom tárgya, az idevágó adatokat elég könnyű szerrel s teljességgel sikerült összehoznom. Bővebb kutatás után se nyujthattam volna tanulságosabbat, mert — mint már előbb kifejtettem — az ilyen adatok egyáltalán szűkszavúak, behatóbb részleteket csakis az erdészeti ethnografiától várhatunk.

A *középkori anyag* teljességre már kevésbbé tarthat igényt. De hiszen, a középkori oklevelek annyira széjjel vannak szórva, hogy azoknak célomra való értékesítése legalább 6—8 évi levéltári kutatást követelne, pedig másrészt az erdészet akkori fejletlensége mellett, előreláthatólag maga az eredmény sem érné meg e fáradságot. A sokkal nagyobb és fontosabb anyagot tartván mindig szem előtt, időmet nem áldozhattam fel, az erdészeti szempontból kisebb jelentőségű középkori apró adatokért. Tehát az *összes kiadott* oklevélanyagot kellett vennem alapul, mely mellett az Országos Levéltár diplomatikai osztályát — a középkori oklevelek leggazdagabb tárházát az országban — néztem által, a többi családi egyházi és városi levéltárakra nézve pedig legtöbbet, egyes barátaim szivességének köszönhetek. Különben a középkori anyagból is — oklevéltáram czéljának megfelelően — csakis az *erdőgazdasági* adatokra voltam figyelemmel s minthogy így legtöbbnyire az oklevélnek csupán egyes szavaira kellett szorítkoznom, czélszerűbbnek láttam összes középkori adataimat magyar kivonatban tenni közzé, vagy pedig egyszerűen az előrebocsátott történelmi bevezetésben értékesíteni. Mellőznöm kellett tehát a pusztán topografiai érdekű vagy az egyes fanemekre vonatkozó egész anyagot, még azért is, mert akkor a nevekre nézve, olvasási hibáktól hem-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

szegő* oklevéltáraink nagy részét úgy sem használhattam volna, s mindig az eredetiekhez kell vala fordulnom.

A *bányászat* czéljaira űzött erdőgazdálkodás adatait lehetőleg teljesen igyekeztem összegyüjteni. Itt természetesen nagy segítségemre szolgált *Schmidt Ferencz Antalnak* nagyszabású 25 kötetből álló bányászati oklevéltára, mely a magyarországi bányászat első forrásából a volt bécsi hofkammer levéltárából van merítve. Ehhez a forráshoz, mely most a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár nevét viseli, fordultam én is, s huzamos időt szenteltem annak átkutatására. A rendkivül gazdag «Münz- und Bergwesen» osztályt a múlt század közepéig néztem át tüzetesen, csomóról csomóra (mert mutatók nincsenek hozzá), részint hogy a Schmidt által közölt szövegeket az eredetiekkel összevessem, részint hogy a még kiadatlan anyagot összegyüjtsem. Ennek kiegészítéseül jó hasznát vettem a beszterczebányai m. kir. erdőigazgatóság levéltárának is. A bányászati adatoknál a hely szűke miatt már nagy megszorításokra voltam utalva, s csakis azokat vettem föl, amelyek az erdészeti fejlődés egyes stádiumait jellemzik. A múlt század közepétől kezdve pedig, az újabb korból csakis a Schmidt által közölt iratokat emeltettem ki összehasonlítás okáért, mert ezentúl már az itteni fejlődés az erdészeti kulturának — más természetű adatokkal bőven jellemzett — általános haladásával esik össze.

A bányászat a XVI. század közepe óta a bécsi kamarák központi kezelése alatt állván, a bányavárosok anyagát nyugodtan mellőzhettem; a megelőző korra nézve pedig az idő «vis major»-án kivül, mind Kachelmann, Wenzel és Péch munkáiból, kik e városok levéltárait átkutatták, mind az erdészet akkori fejletlen állapotából kevés reményt meríthettem.

Az uradalmak, közbirtokosságok és törvényhatóságok szerepe az erdészet terén szélesebb körű kutatást igényelt volna, mint a mennyit reászánhattam.

Az első kettőre vonatkozólag nagyérdekű adatokat találtam a bécsi cs. és kir. közös pénzügyi levéltár «Herrschafts-Akten«-

* Ez a gyökeres baja mindazon összeállításoknak, melyek oklevéltáraink-ból eddig a különböző fanemekről megjelentek. Jerneyt nem számítva a legelső ilyen összeállítás *Endlichertől* való a «Die Gesetze des Heiligen Stefan.» Bécs 1849. művében 138. s köv. l. A másik *Szerémitől* az Erdészeti Lapok 1882—1884. évfolyamaiban jelent meg 4 közleményben. Végül *Wenzel G.* «Magyarország mezőgazdaságának története.» Budapest 1887. 210—212. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

jeiben. Ugyan-e czélból a magyar nemzeti múzeumban s az Orsz. Levéltárban letétbe helyezett összes családi levéltárakon kivül átkutattam a Teleki grófok marosvásárhelyi (Erdélynek leggazdagabb) családi levéltárát is, és más kisebb levéltárat. Még fontosabb azonban az, hogy mivel a kihalt vagy hűtlenségbe esett családok levéltárai mind az Országos Levéltárba kerültek, a XVI. és XVII. század *legelső* családainak, mint a Nádasdyak, Báthoryak, Thurzók, Rákóczyak, Tökölyiek, Wesselényiek, Zrínyiek, Czoborok sat. iratait ott mind együtt találtam. S ha az erdészet még e családoknál, az ország legelső uradalmaiban sem részesült kellő figyelemben, kétségtelen, hogy ez másutt még kevésbbé történhetett. A szűkszavú uradalmi utasítások helyett sokkal hálásabb tér volt az erdők védelmére létrejött közbirtokossági egyezségek összegyűjtése. Itt is ha teljeset nem is nyújthattam, mégis a legérdekesebbeket, a legelőkelőbb közbirtokosságoktól sikerült összehoznom.

A törvényhatóságokra nézve főforrásom volt, a magyar törvényhatóságok jogszabályainak *Kolosvári* és *Óvári* urak által szerkesztett s a m. tud. Akad. kiadásában megjelenő nagyszabású gyüjteménye. Sajnos, ez csak évek múlva lesz befejezve s így csak az erdélyi, tiszáninneni és tiszántúli törvényhatóságok szabályrendeleteit használhattam.* Ez azonban oklevéltárunkat csak a régibb korra nézve teszi hiányossá, mert hiszen a múlt század közepétől kezdve — amely időtől a törvényhatóságoknak az erdészeti kulturában való közreműködését tulajdonképen számíthatjuk — azoknak szerepét e téren az Orsz. Levéltár helytartótanácsi és erd. főkormányszéki osztályából közölt iratokkal a legteljesebb módon illusztrálom, sőt az említett gyűjtemény hiányait itt-ott a régibb korból is kiegészíteni tudtam.

A *modern erdészeti kultúra* eredete a Bánságban lévén keresendő, mind a bécsi, mind az Orsz. Levéltár «Banatica»-it apróját általnéztem. A legbővebb adatokat a temesvári volt administrácziő levéltárában kellett volna megtalálnom, de, fájdalom! — annak éppen a «Waldamt» czímű gyűjteménye — még mielőtt az Orsz. Levéltárba került volna, úgyszólván teljesen kiselejteztetett, s csakis a legfontosabb iratok maradtak meg.

A bánsági erdészetnél látjuk először mint vált az erdővéde-

* A dunáninneni vármegyék kötete már csak az oklevéltár kinyomatása után jelent meg.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

lem katonai érdekké. Akik ez érdekes jelenséget behatóbban akarnák tanulmányozni, azok a bécsi hadügyi levéltár átkutatását sem fogják mellőzhetni. Nekem erre már nem volt időm, de mellesleg mondva, köztudomású, hogy e levéltár időnkint a legradikálisabb selejtezésnek esett áldozatul s legalább a régibb korra inkább csak a jegyzőkönyvek nyujtanak adatokat.

Mária Therézia korától kezdve le egészen a legújabb korig már nem annyira a kutatás, mint inkább a fontosabb iratoknak az adatok óriási tömegéből való kiválogatása volt a legnehezebb. Százakra megy a csomók és mutatók száma, a miket át kellett néznem, amikből az iratokat kiválogattam, a kiválasztottakat pedig újra meg újra megrostáltam.

Itt éreztem át leginkább felelősségem súlyát, hogy e rengeteg anyagból az idő s a hely szűke daczára is, semmi igazán lényeges dolog ki ne maradjon. Ennek ellenőrzése végett kénytelen voltam a legfontosabb erdészeti kérdésekre nézve speciális oknyomozó kutatásokat tenni. Ezzel aztán nemcsak az egy dologra vonatkozó adatokat a legkülönbözőbb helyekről* összegyüjtenem hanem minden dolognak az eredetére, arra a konkrét esetre is jönni sikerült, a melyből valamely nagy fontosságú kérdés keletkezett.

A jelen század második évtizedétől kezdve azonban oklevéltárakkal már sem az anyagot legyőzni, sem a fejlődést pragmatikusan illusztrálni nem lehet. Azt csak speciális feldolgozás teheti s nemcsak az aktákból, hanem — mint föntebb kimutattam — főleg az erdészeti irodalom termékeiből. Ezt tartván szem előtt, csak a legszükségesebb közlésekre szorítkoztam, még inkább az 50-es évektől kezdve, mert hiszen már azontúl erdészeti folyóirataink minden dolgot följegyeztek.

Mint az előadottakból is kitünik, kutatásaimat egyáltalán az *állami* levéltári anyagra alapítottam, mert azt a biztos áttekintést erdészetünk általános fejlődése fölött semmiféle más levéltári adatok nem nyujthatják; másrészt lehetővé tette az oknyomozó kutatást, melynek eredményeül aztán a bürokráczia száraz termékei: a

* Hogy ez néha mekkora nehézséggel járt, arra a legfeltünőbb példa az, hogy a hradeki erdőiskola irataira a helytartótanács levéltárának *népiskolai* osztályában találtam rá, a hol azokat rendes körülmények közt senki sem kereshetné.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

különböző rendeletek, oklevéltárunkban indító konkrét okaikkal, szóval az élettel hozatnak kapcsolatba. Végül, de nem utolsó siker az sem, hogy az oklevéltár az ország minden részére kiterjedő anyagot tartalmaz.

A mi most már az összegyüjtött s majdnem 800 darabra rugó okirat *kiadását* illeti, azok — mint említve volt — részint nyomtatásban már megjelentek vagy teljesen ismeretlenek és részint kivonatban, részint egész terjedelmükben vannak közölve.

A kiadottak újra való közlése megbizatásom értelmében történt, mert hiszen ezek nélkül a fejlődés képe is hézagos maradt volna. Egyébiránt a kiadott oklevelek soha ilyen csoportosításban nem láttak napvilágot s jó részük ilyen alakban sem, mert ahol csak lehetett, azoknak vagy csak kivonatát vagy csakis azon részeit közöltem, amelyek éppen tárgyunkra vonatkoznak. A kiadottak száma természetesen elenyésző s legnagyobb részük az első kötetre esik.

Nyelvre nézve az oklevéltár jó $^2/_3$-ad része — erdészeti fejlődésünknek megfelelőleg — német szövegű, a többi magyar vagy latin.

Mindezen szövegek az eredetieknek pontos mását képezik, másrészt azonban az okiratok különféle helyesirását — a tudomány mai követelményeihez képest — a lehetőségig egyöntetűvé tenni igyekeztem. Szintén a könnyebb áttekinthetőség czéljából történt az is, hogy az eredetiben egyfolytában irt szövegeket megfelelő részekre és czikkekre osztottam.

Minden egyes okirat élén annak rövid magyar tartalma, végén pedig származási helye található a levéltári pontos jelzettel s esetleg azon munka és lap idézetével, ahol az illető okirat már előbb megjelent. Ha pedig bármely okiratról erdészeti irodalmunkban csak egy-két szónyi megemlékezés is történt, erre külön hivom fel az olvasó figyelmét, hogy így oklevéltárunkat minden eddigi erdészettörténeti előmunkálattal összeköttetésbe hozzam. Ezenkivül a szöveget, ahol arra szükség volt, nyelvészeti vagy történelmi felvilágositó jegyzetekkel láttam el.

Minden kötet előtt tartalommutató áll, ami nélkülözhetetlen kelléke minden oklevéltárnak s különösen a különböző okiratnemek áttekintésének egyedüli módja.

Az összes kötetek anyagáról a harmadik kötet végén lévő tárgymutató számol be, melyet lehetőleg teljesen és az erdész-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

szakemberek czéljainak is megfelelő módon igyekeztem összeállítani. Helyet foglal benne minden helynév, a jobbágyneveket kivéve minden személynév, sőt telhető részletességgel minden erdészeti tárgy is, a mi csak előfordul.

Midőn így mindazon kötelességekről, melyek egy oklevéltár szerkesztésére hárulnak, beszámoltam, ha feladatomat megoldani sikerült, azt első sorban annak a páratlan jóindulatnak és áldozatkészségnek köszönhetem, a melyben az Orsz. Erdészeti Egyesület elnöksége és választmánya részéről munkám és személyem kezdettől fogva részesült. Őszinte mély hálámat fejezem ki ezért a mélyen tisztelt elnök úrnak *Tisza Lajos* gróf ő nagyméltóságának s az igazgató választmánynak s különösen *Bedő Albert* államtitkár úrnak az ő felejthetetlen szíves jóakaratáért, valamint az egyesület nagyérdemű titkárának *Horváth Sándor* főerdőtanácsos úrnak, kinek, mindenkor a legszívesebb előzékenységgel adott szakszerű felvilágosításaiért s jóindulatú tanácsaiért, oklevéltáram legtöbbet köszönhet.

Lehetetlen hálámat elhallgatnom, ha mindjárt ellenére volna is, az újabb történetírói nemzedék e lelkes s önzetlen pártfogója: *Szilágyi Sándor* úr iránt, ki ezen oklevéltár szerkesztésére, tudtomon kívül, engem volt szíves ajánlani.

Kutatásom sikereit főleg, annak az igazi tudóshoz méltó széles liberalitásnak köszönhetem, melylyel *Pauler Gyula dr.* országos főlevéltárnok és miniszteri tanácsos úr az Orsz. Levéltár felhasználását nekem megengedte; ugyanezt mondhatom a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztérium levéltáráról is, melynek főnöke *Thallóczy Lajos* dr. udvari tanácsos úr baráti szivességgel mindent rendelkezésemre bocsátott. A beszterczebányai m. kir. erdőigazgatóság legértékesebb okleveleinek velem való közlését *Tomcsányi Gyula* erdőtanácsos úr, a gróf Csáky-család lőcsei levéltárából közölteket pedig *Gruber Károly* uradalmi főerdész úr lekötelező szívességének köszönhetem.

Az oklevéltár kiadásánál s az index összeállításánál való segédkezéseért forró köszönetemet fejezem ki *Barabás Samu* kollégámnak s kedves barátomnak. Hálával tartozom *Békefi Remig* dr., *Csánki Dezső* dr., *Fejérpataky László* dr., *Hodinka Antal* dr., *Illésy János* dr., *Jurkovich Emil, Karácsonyi János* dr., *Károlyi Arpád* dr., *Komáromy András* dr., *Kőszeghy Sándor, Nagy Gyula, Paikert Alajos, Pettkó Béla, Schönherr Gyula* dr., *Széll Farkas* uraknak kedves

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

barátaimnak is, kiknek mindegyike nehéz feladatomat hol egy-egy adattal, hol valami jó tanácscsal vagy más szivességgel segített megoldani. Kegyelettel adózom végül *Szamota István* korán elhunyt kiváló nyelvtudós barátom emlékének, ki részint kiterjedt levéltári kutatásaival, részint nyelvészeti adataival munkámban folytonosan támogatott.

Budapesten, az 1896. év május havában.

TAGÁNYI KÁROLY.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

TARTALOM.

Old.

1. 1015. Kivonat sz. István király alapítóleveléből: a szegzárdi közös erdők s a pécsváradi apát erdeinek jövedelméről 1
2. 1075. Kivonat I. Géjza király alapítóleveléből a Garamon szállított fák vámjáról... 1
3. 1093 körül. Kivonat Sz. László király megerősítőleveléből : a Zselicz erdő kondásairól... 1
4. 1096 körül. A tarczali országgyűlés által hozott törvény 18. §-a az egyházak erdeiről 2
5. 1109. Kivonat Kálmán király megerősítőleveléből : a szárberényi közös és konyha-erdőről... 2
6. 1113. Kivonat Kálmán király megerősítőleveléből : a bajmócskai közös erdőről 2
7. 1134. Kivonat Feliczián esztergomi érsek ítéletleveléből : a Dumbrova erdő birtokáról 2
8. 1138. Kivonat II. Béla király megerősítőleveléből : a Gan falubeliek fa-ház építésre és zsindely szolgáltatásra való kötelezettségéről 3
9. 1156 körül. Kivonat II. Géjza király adománylevéléből : a Sár erdő királyi erdőóvóiról 3
10. 1206 körül. Kivonat János esztergomi érsek ítéletleveléből : Szűcsön az erdőből Pósa papnak járó nyilról 3
11. 1209—34 közt. Kivonat a váradi káptalan jegyzőkönyvéből : a királyi bölényvadászokról 4
12. 1209—34 közt. Kivonat a váradi káptalan jegyzőkönyvéből : a királyi bölényvadászok ispánjáról 4
13. 1209—34 közt. Kivonat a váradi káptalan jegyzőkönyvéből : a királyi bölényvadászok ispánjáról 4
14. 1209—34 közt. Kivonat a váradi káptalan jegyzőkönyvéből: a bereghi erdőóvókról 4
15. 1209—34 közt. Kivonat a váradi káptalan jegyzőkönyvéből : az ippi királyi bölényvadászokról... 4

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

16. 1210. Kivonata a győri káptalan bizonyságlevelének: a pannonhalmi apát s a bakonyi erdőóvók közti egyezségről, mely az erdőóvók viszonyát a bakonyi ispánhoz részletezi 5
17. 1214. Kivonata a veszprémi káptalan bizonyságlevelének : Kapolcson egy Bárd nevű közös erdő elajándékozásáról 5
18. 1224. Kivonata II. András király adománylevelének: a bodrog-zsadányi (?) királyi erdőóvók földjéről 5
19. 1226 körül. Kivonat Miklós nádor ítéletleveléből a pannonhalmi apátság udvarnokainak fa-fuvarozási szolgálmányáról 5
20. 1230 körül. Kivonata II. András király parancsának a mosonyi és sopronyi várakhoz tartozó össses határőrök és erdőóvókhoz 6
21. 1231. Kivonat II. András király adományleveléből : a Szatmár várához tartozó királyi erdőóvók 2 falujáról 6
22. 1233 körül. Kivonat fogott bírák ítéletleveléből : a zsiliczségi kondások szolgálmányairól 6
23. 1238. Kivonat IV. Béla király adományleveléből: a vármegyék erdeiben legeltetett disznók után a nádornak s a megyeispánoknak járó jövedelemről 7
24. 1240 körül. Kivonat IV. Béla király összeíróleveléből: a pannonhalmi apát zsiliczségi kondásainak szolgálmányairól 7
25. 1240. Kivonata Donát bakonyi ispán iktatólevelének : a Szent-Kereszt kápolna részére, a bakonyi erdőóvókkal tartott tanácskozás alapján a Bakonyból kihasított földről 8
26. 1244 körül. Kivonata IV. Béla király parancsának : a veszprémvölgyi apáczáknak a Bakonyban engedett erdőléséről 8
27. 1249. Kivonat az egri káptalan vallóleveléből : a királyi erdőóvóknak Szalonnával határos két falujáról 8
28. 1250. Kivonat IV. Béla király adományleveléből : a badini királyi erdőóvókról... 9
29. 1255. Kivonat IV. Béla király szabadalomleveléből: a beszterczebányaiaknak adományozott területen a vadászat és halászat jogának fönntartásáról 9
30. 1256. Kivonata IV. Béla király adománylevelének : a zólyomi királyi erdőóvók száznagya részére 9
31. 1256. Kivonata IV. Béla király adománylevelének : a zólyomi királyi vadaskert őrei részére 9
32. 1258. Kivonata a bakonyi ispán bizonyságlevelének : a bakonybéli apát népei s a bakonyi erdőóvók közt kötött peregyezségről, melyben az erdőóvók kikötik, hogy az apát népei ezentúl élőfát kiirtani ne merészeljenek 10
33. 1262. Kivonata a király által kiküldött bírák bizonyságlevelének: a Karcsa falubeliek közti peregyezségről 15 hold erdő felől, mely emberi kézzel vetett magból keletkezett 10
34. 1262. Kivonat István ifjabb király ítéletleveléből: az esztergomi érsek dióspataktői erdőóvóiról... 11

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

35. 1262. Kivonata a fehérvári káptalan bizonyságlevelének: a kenesei erdő hasznának eladásáról 11
36. 1263. Kivonat IV. Béla király adományleveléből: egy a zólyommegyei ispánhoz tartozó erdőről... 11
37. 1263. Kivonata IV. Béla király szabadalomlevelének: Uzda és Meczk fiai részére, kik neki Thúróczban halászattal és vadászattal szolgáltak 11
38. 1263. Kivonat IV. Béla király megerősítőleveléből: a zólyomi királyi vadaskertről... 12
39. 1265. Kivonata IV. Béla király adománylevelének: a rábai királyi erdőóvók székási földjéről 12
40. 1270. Kivonat V. István király adománylevelének: a király gömörmegyei vízóvójáról 12
41. 1270. Kivonat V. István király adománylevelének: Csák bán örökös bakonyi ispánságáról... 13
42. 1271. Kivonat az esztergomi káptalan osztálylevelének: a közös erdőkben tett írtás, mint magántulajdonról 13
43. 1272. Kivonat V. István király megerősítőleveléből: két háztelek után járó két bárdalja erdőről 13
44. 1272. Kivonat V. István király adománylevelének: a tesmagi királyi erdőóvókról... 13
45. 1274. Kivonata a veszprémi káptalan bizonyságlevelének: a kis-lődi bakonyi erdőóvók peregyezségéről 14
46. 1275. Kivonata IV. László király adománylevelének: a balozsaji királyi erdőóvók birtokáról 14
47. 1276. Kivonata IV. László király adománylevelének: a kiczlédi királyi erdőóvók birtokáról... 14
48. 1280. Kivonata IV. László király megerősítőlevelének: a Sáros-Patakhoz tartozó radványi királyi erdőóvók birtokáról 14
49. 1282. Kivonata az esztergomi káptalan iktatójelentésének: a sem vadászatra, sem halászatra nem alkalmas Pónik erdő iktatásáról a zólyomi kir. erdő- és vízóvók és száznagyuk jelenlétében 14
50. 1283. Kivonata IV. László király nemeslevelének: a nyársardói királyi erdőóvók részére 15
51. 1283. Kivonata IV. László király nemeslevelének: öt ásgúthi királyi erdőóvó részére... 15
52. 1284. Kivonata IV. László király adománylevelének: egy erdőről, benépesítés céljából... 15
53. 1285. Kivonat IV. László király cserelevéléből: a pilisi királyi erdőóvók Bogud birtokáról 15
54. 1288. Kivonata IV. László király adománylevelének: a pozsonyi vár erdőóvóinak földjéről 16
55. 1288. Kivonat Péter nádor bizonyságleveléből: a gömöri vár vadaskertjéről 16
56. 1288 körül. Kivonata IV. László király parancsának Vasvármegye nemeseihez: a Rába erdőben gyakorolt fajzási jog oltalmáról 16

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

57. 1289 körül. Kivonata IV. László király szabadalomlevelének: a Rába erdőben engedett haszonvételekről 16
58. 1291. Kivonata az erdélyi káptalan bizonyságlevelének: az erdélyi püspöknek a gyulafehérvári dóm fatetőzetének elkészítése végett 4 ácscsal kötött szerződéséről... 17
59. 1291. Kivonat III. András király szabadalomleveléből: az erdő használatáért a vadászok ispánjának járó fizetésről 17
60. 1294. Kivonata Bald szepesmegyei ispán bizonyságlevelének: arról, hogy a leibiczi erdőt sohase legyen szabad kiirtani és betelepíteni 17
61. 1296. Kivonat III. András király adománylevéléből: két falu királyi erdőóvóiról 18
62. 1298 körül. Kivonata III. András király parancsának: az ugocsamegyei királyi erdőóvók birtokfoglalásáról... 18
63. 1300. Kivonata III. András király adománylevelének: a királyi erdőóvók Ásgúth erdőóvó nevű földjéről 18
64. 1324. Kivonat I. Károly király szabadalomleveléből: a nagy-marosiaknak fajzási jogáról a Pilis erdőben 18
65. 1325. Kivonata I. Károly király parancsának: a bakonyi királyi erdő határainak kijárásáról... 19
66. 1328. Kivonata I. Károly király szabadalomlevelének: a csepelyi, némethi és szent-gáli királyi vadászok részére 19
67. 1334. Kivonata az erdélyi káptalan cserevalló levelének a mérai erdő használatáról... 19
68. 1344. Kivonat I. Lajos király szabadalomleveléből: a Csepelsziget királyi erdőóvóiról 20
69. 1347. Kivonat I. Lajos király szabadalomleveléből: a nagybányaiaknak a szomszéd királyi vagy nemesi erdőkben való erdőlési szabadságáról... 20
70. 1348. Kivonata I. Lajos király szabadalomlevelének, a Rába nevű királyi erdőben engedett fajzásról 20
71. 1350. Kivonata I. Lajos király adománylevelének a Rumyak részére: a család birtokai mellett levő Rába folyó és erdőről 20
72. 1351. Kivonat I. Lajos király adománylevéléből: a veszprémmegyei Erdőóvótelek nevű lakatlan földről 21
73. 1352. Kivonata I. Lajos király parancsának Vasvármegyéhez a Rába erdő használatáról 21
74. 1353. Kivonat László császmai prépost bizonyságleveléből: IV. László király oklevelében említett királyi erdőóvók címéről 21
75. 1355. Kivonat az aradi káptalan cserevallóleveléből: a váradi püspökség erdeiben űzött méhészetről 22
76. 1355. Kivonat az egri káptalan cserevallóleveléből: a király cseniki vadaskertjéről 22
77. 1362. Kivonata a jászói convent bizonyságlevelének: egy erdőrésznek a szomolnokiak részére engedett kivágásáról 22
78. 1370. Kivonata Erzsébet királynő szabadalomlevelének: a Szepsi királyi erdők határainak felállítása közben is azoknak használatáról 22

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

79. 1377. Kivonat Garai Miklós nádor okleveléből: a Rába erdőnek a király részére való visszafoglalásáról 23
80. 1379. Kivonata I. Lajos király parancsának: a szepsi királyi erdőkből vágott fa eladásának tilalmáról 23
81. 1384. Kivonata Erzsébet királynő parancsának: a Bakonymegye tisztviselői által okozott károk megtérítéséről 23
82. 1388. Kivonata Zsigmond király parancsának: a pilisi királyi erdőkben engedett erdőlési szabadságról 23
83. 1395. Kivonata a pécsváradi convent bizonyságlevelének: 4 baranyamegyei falu egyezségéről a köztük lévő erdő használata és megóvása felől 24
84. 1399. Kivonata Zsigmond király parancsának: a miskolcziak erdőlési szabadságáról 24
85. 1417. Kivonata Zsigmond király parancsának: a késmárki erdők megóvásáról... 24
86. 1418. Kivonata a győri káptalan bizonyságlevelének: egy rábaközi erdőnek védelmül való átadásáról 25
87. 1426. Kivonat Zsigmond király rendeletéből: a királyi erdőkben bányászok részére engedett erdőlés szabályozásáról 25
88. 1450. Kivonat Garai László nádor alapítóleveléből: az ő örökös bakonyi ispánságáról s a Bakonynak a porvai pálosok részére engedett használatáról 25
89. 1450 körül. Kivonat Sásony falu törvényéből 26
90. 1453. Kivonata V. László király szabadalomlevelének: a Bakonynak az Ajkaiak részére engedett használatáról... 26
91. 1454. Kivonata szentmiklósi Pongrácz Jakab zsidóvári ispán adománylevelének: a zsidóvári erdőispánságról 26
92. 1458. Kivonata Mátyás király parancsának: a deési sószállítók hajói számára szükséges fáról 27
93. 1460. Kivonata Mátyás király megerősítőlevelének Debreczen város részére: a hortobágyi erdőkről 27
94. 1464. Kivonata Mátyás király megerősítőlevelének: a motyovai királyi erdőóvók összes szabadalmairól 27
95. 1470. Kivonata a veszprémi káptalan bizonyságlevelének: a Bakony ispánság jövedelmeinek bitorlásáról 28
96. 1486. Kivonat Szobi Mihály szabadalomleveléből: a tekei polgároknak engedett fűzfaültetésről 28
97. 1486. Magyar fordítása az erdők országos becsüjének 28
98. 1493. Kivonata a leleszi convent bizonyságlevelének: a kölcsei erdők használata iránt kötött egyezségről 29
99. 1496. Kivonata II. Ulászló király szabadalomlevelének: Thurzó János részére olvasztó kohók felállításáról 29
100. 1496. Kivonata II. Ulászló király nyilt parancsának: a selmeczbányaiak erdőlési szabadságáról 30
101. 1498. Kivonata II. Ulászló király adománylevelének: az erdélyi káptalan erdeiben a sóhajókra szükséges fák szabad vágásáról 30

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

102. 1500. Kivonata II. Ulászló király megerősítőlevelének: a hét bányaváros erdőlési szabadságáról ... 30
103. 1504. Kivonata II. Ulászló király 18. törvényczikkének a parasztok vadászata és madarászatának eltiltásáról ... 31
104. 1510. Kivonata II. Ulászló király parancsának a Kab erdőknek a szentgáli, németi és horhi királyi vadászok részére való visszaadásáról ... 31
105. 1514. Magyar fordítása Verbőczy Hármaskönyve I. r. 133. cziméből az erdők országos becsüjét illető pontoknak ... 32
106. 1514. Magyar fordítása Verbőczy Hármaskönyve III. r. 33. czimének: a marhák által az erdőkben ejtett károk megtérítéséről ... 33
107. 1521. Kivonata II. Lajos király nyilt parancsának: az új pénz veréséhez szükséges szénnek bárki erdejében való égethetéséről ... 34
108. 1526. Kivonat II. Lajos királynak a Fuggerekkel kötött szerződéslevéléből: a rézbányák és erdők bérbeadásáról ... 34
109. 1528. Kivonat Szarvkő falu törvényéből az erdei kihágásokról ... 35
110. 1535. julius 13. Kivonat a Fuggerek főbányafelügyelőjének, Merz Györgynek Ferdinánd király és Mária királynő biztosaihoz intézett jelentéséből az erdők állapotáról ... 35
111. 1535. augusztus 21. Kivonat az I. Ferdinánd király és Mária királynő által a bányák megvizsgálására kiküldött biztosoknak jelentéséből az erdők czélszerűbb kezeléséről ... 38
112. 1537. augusztus 1. I. Ferdinánd király bizonyságleve arról, hogy Hrussói János fenyőkosztolányi bányáját, az ahhoz szükséges erdőkkel Thurzó Eleknek eladta ... 39
113. 1540. jun. 1. Kivonat Mária özvegy királynőnek a magyar bányavárosok megvizsgálására kiküldött biztosoknak adott utasításából, a bányaerdők megóvásáról ... 40
114. 1540 körül. Kivonat Sásony falu törvényéből az erdő használatáról 41
115. 1546. február 27. I. Ferdinánd király törvénye 13. czikkének 3. pontja a bányavárosok jobbágyai: a szénégetők és más bánya-alkalmazottak adómentességéről ... 42
116. 1546. Szász nemzeti szabályrendelet az erdőbeli hatalmasságokról ... 42
117. 1547. márczius 4. Hohenwarter Farkas stájerországi erdőmester költségvetése egy Beszterczebányán építendő gerebről ... 43
118. 1547. márczius 21 után. Hohenwarter Farkas erdőmester jelentése a garammenti erdők bejárásáról s egy gereb építésének szükségéről 45
119. 1548. október 14. Kivonat a Beszterczebánya város sérelmeire hozott legfelsőbb határozatokból az ott építendő gerebet illetőleg ... 48
120. 1548. november 22. I. Ferdinánd király XI. törvénye 49. czikkének 4. pontja a rablók ellen ... 49
121. 1555. április 5. Kivonat I. Ferdinánd királynak az alsó-ausztriai kamarához intézett leiratából, a kecskéknek a magyar bányaerdőkből való kitiltásáról ... 50
122. 1555. julius 13. Fogott bírák tanuvallatása a Szklabinya és Likava várak közt vitás Ploszka havas és erdő határairól ... 50

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

123. 1558. jan. 1. Kivonat I. Ferdinánd királynak a tajovai kohótisztek részére adott utasításából a fa-elszámolásokról ... 58

124. 1558. junius 23. I. Ferdinánd király nyilt parancsa a bányák körüli erdők birtokosaihoz, mellyel ott a kecskék legeltetését eltiltja és ezen erdők felügyeletét ezentúl saját embereire bízza ... 59

125. 1558. szeptember 15. A szolnoki török bég menedéklevele a debreczeniek részére, hogy a szolnoki vár építéséhez fát bárki erdejében szabadon vághassanak ... 60

126. 1559. julius 5. A szepesi gróf előtt kötött egyezség Menyhard és Leibicz városok között az erdők használata felől ... 61

127. 1561. február. Konrad Hans folyamodványa a felséghez, melyben egy találmányára, melylyel sok fát és faszenet lehetne megtakarítani az érczek olvasztásánál, 20 évi szabadalmat kér ... 62

128. 1561. okt. 13. Kivonat I. Ferdinánd királynak az alsó-ausztriai kamarához intézett rendeletéből, a fa-mesterekkel való elszámolás s a bányaerdőknél egy külön tisztviselő alkalmazása tárgyában 64

129. 1563. október 16. Kivonat I. Ferdinánd királynak a beszterczebányai bányák és erdők megvizsgálására kiküldött biztosoknak adott utasításából ... 66

130. 1563. november 13. A magyar országgyűlés által hozott XXII. törvényczikk az erdőbirtokosok fa-szolgáltatási kötelezettségéről a végvárak építésére ... 66

131. 1563. november 29. A bányavárosokba kiküldött kir. biztosok jelentése a felséghez egy, a bányaerdőkbe behozandó erdőrendtartás kidolgozása iránt ... 67

132. 1563. Kivonat Kassa sz. kir. város szabályrendeletéből, az erdők használatáról ... 68

133. 1564. február 24. Selmeczbánya városának jelentése a kir. bányabiztosokhoz az erdők pusztulása és a fa-szén megdrágulásáról ... 69

134. 1564. márcz. 20. Kivonat I. Ferdinánd királynak a beszterczebányai bányák megvizsgálására kiküldött biztosokhoz intézett rendeletéből két erdész alkalmazása tárgyában ... 77

135. 1564. márcz. 23. I. Ferdinánd király utasítása a beszterczebányai erdészek részére ... 77

136. 1564. szept. 10. Kivonat Miksa királynak az alsó-ausztriai kamarához intézett rendeletéből a vasbányászatnak a fa szűke miatt szükséges eltiltásáról ... 86

137. 1564. okt. 17. Kivonat az alsó-ausztriai kamarának a beszterczebányai bányavezetőséghez intézett rendeletéből, a szénégetés és erdőrendtartásról ... 87

138. 1565. február 9. Az alsó-ausztriai kamara átirata a cs. udv. kamarához a kidolgozott magyarországi erdőrendtartásnak latinra fordítása iránt ... 89

139. 1565. márcz. 16. Kivonat Miksa királynak a beszterczebányai rézbányászat részére kiadott utasításából, a szénégetésre szükséges fáról ... 89

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

140. 1565. ápril 26. Zsámboki János levele a cs. udv. kamarához, melyben a magyarországi erdőrendtartásnak reá bizott latinra fordítása alól magát fölmentetni kéri 91
141. 1565. augusztus 15 előtt. Rubigalli Pál levele a felséghez, melylyel a magyarországi erdőrendtartás latin fordítását megküldi ... 93
142. 1565. máj. 15. Miksa király nyilt parancsa a magyarországi bányavárosok részére kibocsátott erdőrendtartásról 94
143. 1565. május 15. Miksa királynak a magyarországi bányavárosok részére megalkotott erdőrendtartása, az általuk bányászati czélokra használt összes erdők részletes leirásával... 96
144. 1567. jan. 31. Miksa király nyilt parancsa, melylyel a bányákhoz tartozó erdőkben a kecskék s marhák legeltetését, azok elkobzásának terhe alatt, eltiltja 168
145. 1567. julius 27. Miksa király II. törvénye 12. czikkelyének 2. pontja a szénégetők és más bányamunkások adómentességéről... ... 170
146. 1567. szept. 22. Miksa király nyilt parancsa, melylyel a bányákhoz tartozó erdőállomány mindennemű rongálását s pusztítását szigoruan eltiltja... 170
147. 1569. jan. 14. Kivonat Miksa királynak az alsó-ausztriai kamarához intézett rendeletéből, a beszterczebányai bányászatnál alkalmazott két erdész fizetése tárgyában 173
148. 1569. jan. 15. Kivonat Kassa sz. kir. város szabályrendeletéből, a szerszámfák ügyében... 173
149. 1569. február 17. A Csicseri atyafiság erdőrendtartása 174
150. 1569. junius 10 előtt. Körmöczbánya városának folyamodása a felséghez, hogy a városhoz tartozó nyolcz falu szénégető és favágó lakosait eddigi adómentességükben tartsa meg... 177
151. 1569. október 26. Miksa király III. törvényének 9. czikkelye a szénégetők s a bányáknál alkalmazott favágók adómentességéről 179
152. 1573. febr. 16. Miksa király nyilt parancsa a bányákhoz tartozó erdők megóvása tárgyában 179
153. 1573. Kivonat Miksa királynak a hét sz. kir. bányaváros részére kiadott bányarendtartásából az erdők használatát illetőleg ... 182
154. 1573. Kivonat Körmöczbánya és Ujbánya sz. kir. városok régi bányarendtartásából az erdők használatát illetőleg 188
155. 1574. február 20. Kivonat Rozsnyó város szabályzatából az erdők megóvásáról... 190
156. 1577. julius 23 előtt. A fraknói várkapitány és erdőmester jelentése az alsó-ausztriai kamarához, a fraknói és kismartoni uradalmakhoz tartozó erdők állapota és kezeléséről... 191
157. (1577. jul. 23.) A fraknói és kismartoni kir. uradalmakhoz tartozó uradalmi és községi erdők fölmérése és becslése 200
158. 1578. ápr. 23. Az alsó-ausztriai kamarának a fraknói és kismartoni kir. uradalom kapitánya és számtartóihoz intézett rendelete az uradalmi erdők ügyében 201

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

159. 1578. jul. 2 előtt. A fraknói és kismartoni uradalmi és községi erdők leirása az 1578. április. 17—24-ig történt bejárás alapján 206

160. 1578. augusztus 10. A tokaji udvarbíró ítélete a tarczaliak és keresztúriak közt vitás erdő használatáról 215

161. 1578. okt. 23. Kivonat Ernő főherczegnek a magyarországi bányák és bányaerdők megvizsgálására kiküldött biztosok részére adott utasításából 218

162. 1578. október 28. Szabolcsmegye tanuvallatása a semjéni erdő használatáról... 219

163. 1579. szept. 2. Kivonat az alsó-ausztriai kamarának a selmeczbányai albányagrófhoz intézett rendeletéből a bányaerdőkből a marhák kitiltásáról 222

164. 1580. ápr. 21. Kivonat az alsó-ausztriai kamarának a beszterczebányai bányaigazgatóhoz intézett rendeletéből a faüzletet illetőleg... 223

165. 1580. jul. 3. Fogott bírák ítélete a Szent-Iványiak, Nádasdiak másképen Terstyánszkyak és Szmrecsányiak által osztatlanul birt csorbai és vazseczi havasok és erdők használatáról... 223

166. 1580. nov. 12. Tapolcsányi János és Imre s másfelől Tapolcsányi Boldizsár között kötött egyezség a hrussói erdő használata iránt 230

167. 1583. október 7. Kivonat Rudolf császárnak a magyar-óvári kapitány részére adott utasításából, az ottani uradalmi erdők kezelését illetőleg... 231

168. 1583. Barsmegye tanuvallatása a Fegyvernek és Nagy-Sáró közt vitás erdőről... 232

169. 1584. január 2. Hontmegye tanuvallatása a Szelnicze és Badin közt vitás Saár erdő hovatartozóságáról... 234

170. 1584. jun. 15. Rudolf császár nyilt parancsa a Miksa király erdőrendtartásának végrehajtásáról... 240

171. 1584. aug. 18. Kivonat az alsó-ausztriai kamarának a beszterczebányai bányaigazgatósághoz intézett rendeletéből a fakezelést illetőleg 242

172. 1585. jun. 25. Rudolf császár nyilt parancsa a bányavárosok czéljaira szükséges erdők megóvása iránt 245

173. 1586. nov. 14 előtt. A fraknói kir. uradalom erdőmesterének jelentése az alsó-ausztriai kamarához, az ezen uradalomhoz tartozó községek erdeinek tölmérése és becsléséről 247

174. 1587. jan. 15. Kivonat Rudolf császárnak a beszterczebányai bányaigazgató részére adott utasításából a fa- és szénkezelést illetőleg 250

175. 1589. jun. 27 előtt. A fraknói várkapitány és erdőmester jelentése a bécsi udvari kamarához a fraknói és kismartoni uradalmak jövedelmeiről 251

176. 1590. január 9. A leleszi convent tanuvallatása a Bányácska, Sáros-Patak és Ujhely közti erdők közös használatáról 254

177. 1590. Kivonat Kassa sz. kir. város szabályrendeletéből egy erdőnek vágásra való kijelölése iránt 255

178. 1591. deczember 9. Az erdélyi fejedelem biztosai által a báró Herber-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

stein Feliczián utódai és Nagybánya sz. kir. város közt létrehozott egyezség az alsó- és felső-fernezelyi erdők használata iránt ... 255

179. 1592. deczember 24. Nagybánya város szabályrendelete a szőllőkarókról ... 259

180. 1596. február 5. Rudolf császár utasítása a fraknói és kismartoni uradalmi erdőbíró részére ... 260

181. 1596. április 2. Kolozsmegye vice-szolgabirájának ítélete egy szászfülpösi jobbágy irtványáról ... 268

182. 1597. január 20. Kivonat gróf Nádasdy Ferencz utasításából lékai, keresztúri és bors-monostrai uradalmainak udvarbírája részére, az ottani erdők megóvásáról ... 270

183. 1598. február 28. A csanádi püspök volt kaposi ispánjának vallomása a kaposi erdőről ... 271

184. 1598. Kivonat Kassa sz. kir. város szabályrendeletéből a városnak tüzifával való ellátása iránt ... 271

185. 1600. április 5. A magyar országgyülés által hozott 17. törvényczikk az erdőbirtokosok faszolgáltatási kötelezettségéről a végvárak építésére ... 272

186. 1600. május 2. A leleszi convent tanuvallatása a Salánk, Beregh és Kovászó közt fekvő Szalva erdő használatáról ... 272

187. 1600. szept. 2. Kivonat Rudolf császárnak a beszterczebányai bányászat megvizsgálására kiküldött biztosok részére adott utasításából a fa- és szénüzletet illetőleg ... 276

188. 1603. jan. 24. Kivonat Rozsnyó város szabályzatából az erdők megóvásáról ... 276

189. 1603. február 15. Az alsó-ausztriai kamarának rendelete a főbányagrófhoz a beszterczebányai fa- és széngazdaság ügyében ... 277

190. 1603. április 25. Az azari közbirtokosok egyezsége a magukhoz váltott Felső-erdő iránt ... 281

191. 1604. május 1. Kivonat a magyar országgyülés által hozott 14. törvényczikkből arról, hogy a végvárak kapitányai és katonái a birtokosok erdeit el ne foglalják ... 282

192. 1604. nov. 9. Kivonat az alsó-ausztriai kamarának a beszterczebányai bányaigazgatósághoz intézett rendeletéből a fa- és szénüzletet illetőleg ... 283

193. 1605. jun. 16. Kivonat Rudolf császárnak a selmeczbányai bányapénztárnok részére kiadott utasításából a fa- és szénelszámolásokat illetőleg ... 284

194. 1606. julius 25. Kivonat a Bocskay István fejedelem által a bányavárosok megvizsgálására kiküldött biztosok jelentéséből a fa- és szénkészletről ... 286

195. 1606. Kivonat Báthory Erzsébet utasításából a szentgyörgyvári számtartó részére az ottani erdők megóvásáról ... 287

196. 1607. jun. 11. Rudolf császár utasítása a breznóbányai erdőbíró részére ... 287

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

197. 1607. szept. 27. Kivonat az alsó-ausztriai kamarának a beszterczebányai rézvállalat tagjaihoz intézett rendeletéből, a fa- és szénüzletet illetőleg 291

198. 1607. decz. 29. Kivonat az alsó-ausztriai kamarának a beszterczebányai bányaigazgatósághoz intézett rendeletéből a fa- és szénüzletet illetőleg 292

199. 1608. febr. 6. Mátyás főherczeg parancsa Breznóbánya városához, hogy a bányászat czéljaira szánt erdőket ne pusztítsák... ... 298

200. 1609. jan. 17. Kivonat Kassa sz. kir. város szabályrendeletéből az erdők megóvásáról 300

201. 1610. jun. 8. Kivonat II. Mátyás királynak a bányavárosok megvizsgálására kiküldött biztosoknak adott utasításából a fa- és szénüzletet illetőleg 300

202. 1610. jun. 20. Kapi Zsigmond kötelezvénye arról, hogy a Forgács Zsigmond által neki engedett körösfői erdőre a használat révén jogot nem támaszt s azt minden kártól megóvja 302

203. 1610. szeptember 1. Báthory Erzsébet, Nádasdy Ferencz özvegye és az alsó-redmeczi földesurak közt kötött egyezség a Füzér várához tartozó erdők felől 303

204. 1611. február 7. Csetnek város bizonyítványa a szalócziak és sziliczeiek közti közös erdőhasználat felől régebben hozott ítéletéről 306

205. 1611. nov. 10. Nógrádmegye tanuvallatása a Kokova, Poltár, Csehi-Brezó, Rimócz-Lehota és Rahó községek közt vitás erdők használatáról... 307

206. 1612. jun. 1. Kivonat II. Mátyás királynak a beszterczebányai bányászat részére adott utasításából, a fa- és szénüzletet illetőleg 314

207. 1612. jun. 6. II. Mátyás király nyilt parancsa a barmoknak a bányászat czéljaira szánt erdőkből való kitiltásáról 316

208. 1612. jul. 13. Fogott bírák ítélete az olcsvai, apáthi és panyolai birtokosok és lakosok közt közös és vitás Bajos-erdő dolgában 318

209. 1613. január 2. Kivonat Borsodmegye tanuvallatásából a diósgyőri Linkó erdő használatáról... 322

210. 1615. május 11. Fogott bírák ítélete a Pelsőcz város és Szalócz falu közt vitás pelsőczi Nagy hegy használatáról 324

211. 1616. márczius 1. Kivonat gróf Eszterházy Miklós utasításából a munkácsi udvarbíró részére, az ottani uradalmi erdők kezeléséről 325

212. 1617. október 4. Telkibánya városának egyezsége a Regécz várához tartozó erdők használhatása iránt Alaghi Menyhérttel 327

213. 1618. október 20. Kivonat az esztergomi káptalan tanuvallatásából a liborczai erdőknek Trencsén városához való tartozásáról ... 328

214. 1619. febr. 22. Kivonat II. Mátyás királynak a körmöczbányai al-kamaragróf és pénztárnok részére adott utasításából az erdők megóvásáról... 340

215. 1620. február 29. A kis-sárosi közbirtokosok erdőrendtartása 341

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

216. 1620 körül. Ménaság, Mindszent, Szentlélek, Vardódfalva, Csomortán, Pálfalva és Delne csíkszéki székelyfalvak rendtartása közösen birt havasaik és erdeik használatáról 343
217. 1620 körül. A Csicseri atyafiság erdőrendtartása 347
218. 1622. jun. 8. Az alsó-ausztriai kamara rendelete a beszterczebányai főbányatisztviselőkhöz, melylyel mindennemü, bárki részére történendő fa-eladásokat eltilt 355
219. 1622. nov. 4. Abaujmegye tanuvallatása a radványiaknak a Füzér várához tartozó alsó erdők szabad használatáról 356
220. 1624. szeptember 6. Kivonat keresdi Betlen György és Ferencznek fogott bírák előtt kötött egyezségéből erdeiknek megtiltása felől 362
221. 1624. Kivonat Kassa sz. kir. város szabályrendeletéből az erdők használata tárgyában... 364
222. 1625. deczember 20. A magyar országgyűlés által hozott 42. törvényczikk arról, hogy a beszterczebányai kamara ezentúl a lakosokat az épületekhez szükséges fák vételétől, tutajozástól eltiltani ne merészelje 364
223. 1626. julius 1. Kivonat gróf Pálffy Istvánnak a bazini és szentgyörgyi uradalom udvarbírájának adott utasításából az ottani erdők megóvását illetőleg 365
224. 1627. decz. 29. Bereghmegye tanuvallatása a Tarpa és Bodoló közti közös erdő használatáról... 365
225. 1629. április 6. II. Ferdinánd király parancsa a beszterczebányai bányaigazgatóhoz, mellyel a bányászat czéljaira szánt fa eladását szigoruan eltiltja... 372
226. 1629. április 24. Kivonat az esztergomi káptalan tanuvallatásából a Váracs erdőnek a nagy-bresztovániak által való közös használatáról 374
227. 1629. Kivonat Kassa sz. kir. város szabályrendeletéből, a szükséges famennyiségről 381
228. 1630. január 14. Gróf Illésházy István rendtartása tarnóczi, pálfalvi és kisbobróczi jobbágyai részére a köztük vitás erdők s erdei legelők használatáról 381
229. 1630. nov. 16. A leleszi convent tanuvallatása az Encsencs és Nyír-Béltek közt vitás erdő hova-tartozandóságáról... 382
230. 1631. április 9. Vasmegye tanuvallatása a Nádasdyak és Győrffyek közt közös radóczi erdő használatáról 394
231. 1632. deczember 29. A Rákóczyak egyezsége a morvai és rákóczi erdők használatáról 398
232. 1632. Kivonat Kassa sz. kir. város szabályrendeletéből, melylyel a kovácsok az erdők vágásától eltiltatnak 400
233. 1633. jan. 1. Kivonat Nagybánya város szabályrendeletéből az új tilalmas erdőről... 401
234. 1634. julius 16. A Szinyei-Merse-család tagjainak egyezsége erdeik használata felől 401
235. 1634. I. Rákóczy György fejedelemnek összes uradalmaiban alkal-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

mazott udvarbírái részére adott utasításából, a fűrészmalmok és makkos erdők felől 403

236. 1635. január 29. Szathmármegye tanuvallatásából a király-daróczi erdő használatáról... 404

237. 1635. október 1. Jelentés a lipcsei uradalom területén fekvő Sohlergrund erdőben esett károk megvizsgálásáról 411

238. 1635. november 8. A beszterczebányai kamara-igazgatóság rendelete, melylyel a négy fa-üzletnél alkalmazottakat az irtásoktól s ökrök tartásától eltiltja s a tehenek tartását is megszorítja... 412

239. 1635. Kivonat Kassa sz. kir. város szabályrendeletéből a deszkák és zsindelyek elárusításáról 413

240. 1636. október 3. A beszterczebányai bányaigazgató levele Pázmány Péter primás és kanczellárhoz, annak kieszközlése végett, hogy a lipcsei uradalom helyett, melyhez oly értékes erdők tartoznak, Széchy György özvegyének más uradalom adományoztassék 413

241. 1636. Küküllőmegye szabályrendelete az erdei hatalmaskodások megtorlásáról 416

242. 1636. Kivonat gróf Nádasdy Pálnak a kapuvári udvarbíró részére adott utasításából, az erdők megóvásáról 416

243. 1637. január 14. A vizsolyi közbirtokosok egyezsége erdeik használata iránt 417

244. 1637. márcz. 12. III. Ferdinánd király rendelete a főbányagrófi hivatalhoz, hogy a bányák körül fekvő zálogos uradalmak erdeiben esett károkról jelentést tegyen 419

245. 1637. április 16. Kivonat a jászai convent tanuvallatásából a Mirk és Boroszló közti erdők közös használatáról 421

246. 1637. okt. 12. Homonnai Drugeth János, Bocskay István és a Soós-család közt kötött peregyezség a gálszécsi erdő használatáról 431

247. 1639. február 10. Kivonat Csik-Szent-Mihály székely falu törvényéből, erdejének megóvásáról 433

248. 1639. julius 2. Hivatalos becslés a fogarasvidéki sinkai erdőkben elkövetett károkról 433

249. 1639. november 28. Gróf Nádasdy Ferencz és a szentiványfalvi és újfalvi közbirtokosok közti egyezség a Rába melletti erdők felől... 435

250. 1640. febr. 23. Kivonat Borsodmegye tanuvallatásából a szederkényi erdő megtiltásáról 437

251. 1640. április 19. Tanuvallatás Aranyosszék közös erdejéről... 439

252. 1640. május 9. Gróf Nádasdy Ferencz s a kovácsvágási, radványi, mikóházi, alsó- és felső-redmeczi birtokosok közti egyezség a fűzérvári erdők használata felől 446

253. 1640. május 16. I. Rákóczy György oklevele, melylyel Aranyos-szék lakosait a szék szabad erdejének közös használatában megerősíti 447

254. 1640. november 21. Mármaros vármegye bizonyítványa a Hosszúmező

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

városa s a szaplonczai nemesség közt a Feketeerdő használata felől létrejött egyezségről 449
255. 1642. Debreczen sz. kir. város szabályrendelete az erdei kihágások ellen 452
256. 1643. junius 28. A Szinyey-Merse család tagjainak egyezsége erdeik használata iránt 452
257. 1643. julius 3. Biharmegye tanuvallatása a váncsodi szigeten lévő erdő pusztításáról 455
258. 1643. november 29. Az alsó-redmeczi közbirtokosok egyezsége az odavaló erdő használatáról 460
259. 1645. október 13. Kivonat a pozsonyi apáczáknak kolosi és jeskófalvi gondviselőjük részére adott utasításából az erdők megóvásáról... 462
260. 1647. április 1. A nagy-kázméri közbirtokosok erdőrendtartása... ... 462
261. 1649. jun. 14. III. Ferdinánd király rendelete a nádorhoz, hogy a lipcsei uradalmi erdőknek a bányászok által való szabad használata végett — mivel ezt kikötni az uradalom elzálogosításánál elfelejtették — az uj zálogbirtokostól kötelezvényt vegyen 466
262. 1649. aug. 10. III. Ferdinánd király rendelete a körmöczbányai bányaigazgatósághoz a selmeczbányai szén-hiány ügyében ... 467
263. 1649. szept. 11. A beszterczebányai kamarának a lipcsei uradalom zálogbirtokosával, Széchy Katalinnal kötött egyezsége az uradalmi erdőknek a bányamívelés czéljaira való használata iránt 469
264. 1649. okt. 6. III. Ferdinánd király parancsa Zólyom vármegye közönségéhez, hogy a szénben szűkölködő selmeczi bányának a szomszéd erdőbirtokosok illő áron elegendő fa-szenet szolgáltassanak 475
265. 1650. február 15. Az erdélyi fejedelem által kiküldött bizottság határozata a Beregh város és Bereg-Ujfalu közt vitás Buslyák erdőről... 476
266. 1650 körül. A pazdicsi közbirtokosok erdőrendtartása 479
267. 1651. junius 28. Biharmegye tanuvallatása a cséfai Harasztos erdő birtokáról és használatáról 485
268. 1652. márcz. 20. Kivonat III. Ferdinánd királynak a körmöczi, selmeczi és beszterczebányai kamarák megvizsgálására kiküldött biztosoknak adott pót-utasításából, a bányaerdők megóvásáról 492
269. 1652. Kivonat Mármaros-Sziget város szabályrendeletéből erdeinek megóvásáról 493
270. 1653. szept. 10. III. Ferdinánd király rendelete az al-bányagrófhoz a bányászat czéljaira szánt erdők megóvása érdekében 494
271. 1653. Az erdélyi Approbata Constitutio II. rész 9. czím 3. czikkelye a Belényes-vidéki favágók szolgálatáról 495
272. 1653. Az erdélyi Approbata Constitutio III. rész 29. czím 1. czikkelye a faluk birodalmának módjáról 496

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

273. 1654. augusztus 2. Kivonat a vasvári káptalan tanuvallatásából a Hanság erdeinek használatáról 496
274. 1655. április 18. Béldi Pálnak Brassó és Prázsmár városával kötött szerződése bizonyos erdők és havasok felől 504
275. 1655. junius 26. III. Ferdinánd király előtt gróf Pálffy Miklós és Bazin sz. kir. város közt a czajlai és limpachi erdők felől létrejött egyezség 509
276. 1656. január 24. Kivonat Zemplénmegye tanuvallatásából a rákóczi erdő közös használatáról 511
277. 1656. apr. 8. Kivonat Fogaras vidék tanuvallatásából a fogarasi uradalom erdeiben történt károk és visszaélésekről 514
278. 1659. április 29. Mármarosmegye fa-árszabása 520
279. 1659. deczember 4. A magyar országgyűlés által hozott 121. törvényczikk, mely a beszterczebányai kamarát Eszterházy Miklós zólyomi uradalmi erdeinek vágásától eltiltja 520
280. 1661. április 27. Liptómegye bizonyítványa a kelemenfalvi közbirtokosoknak veglai Horváth Ferenczczel a Plyeszka erdő használata felől létrejött egyezségéről 521
281. 1661. május 10. A korlátkői uradalom közbirtokosainak erdőrendtartása 523
282. 1662. febr. 10. I. Lipót király utasítása a beszterczebányai erdőmester részére 524
283. 1662. febr. 10. Lipót király utasítása a beszterczebányai erdészeti irnok részére 526
284. 1662. febr. 10. Kivonat az I. Lipót király által a beszterczebányai bányamester részére adott utasításból 528
285. 1662. febr. 10. I. Lipót királynak a beszterczebányai kohótiszt részére adott utasításából 529
286. 1662. november 7. Kivonat gróf Vesselényi Ferencz nádornak a murányi udvarbíró részére adott utasításából, a makkoltatásról 530
287. 1664. október 19. A beszterczebányai kamarának az odavaló famesterekkel 3 évre kötött szerződése a bányászat czéljaira szükséges fa szállítása iránt 531
288. 1665. január 1. Kivonat gróf Vesselényi Ferencz nádornak sztrecsényi udvarbírája részére adott utasításából, az erdők megóvásáról 534
289. 1666. január 20. Fogott bírák által létrejött egyezség Alsó- és Felső-Croszi földesurai közt az erdők használatáról 535
290. 1666. deczember 1. Ungmegye tanuvallatása a pálóczi parasztság külön erdejéről 537
291. 1666. deczember 10. A leleszi convent tanuvallatása az imregi és kis-abarai erdők közös használatáról 544
292. 1667. február 19. Az egri káptalan tanuvallatása a kovácsvágásiaknak a Füzér várához tartozó erdők használatáról 550
293. 1668. október 17. Kivonat a maros-szent-györgyi udvarbíró részére adott utasításból, az erdők megóvásáról 561

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

294. 1669. január 9. A szinyei és szinye-ujfalusi közbirtokosok egyezsége erdeik használata felől 562
295. 1669. január 12. A sennyei közbirtokosok erdőrendtartása 564
296. 1669. április 6. A győri káptalan tanuvallatása a móriczhidai vitás Aszu-erdő hovátartozásáról 566
297. 1669. julius 10. Apaffy Mihály erdélyi fejedelem biztositó levele Szilvásy Bálint részére arról, hogy a csernabányai hámor szükségeire tőle kibérelt erdőhöz, a bérlet ürügye alatt a fiscus semmi jogot nem támaszthat 570
298. 1669. augusztus 20. Gróf Nádasdy Ferencz rendelete sárvári erdejének a tolvajok ellen való megóvása érdekében 571
299. 1669. Az erdélyi «Compilata Constitutio» III. rész 7. czím 2. czikkelye az erdei hatalmaskodásokról 572
300. 1669. Az erdélyi «Compilata Constitutio» V. rész 19. edictuma a székely szentegyházak erdejéről 572
301. 1670. Torda sz. kir. város utasítása erdőbírái részére 573
302. 1670. szeptember 26. A beszterczebányai kamarának az odavaló szénmesterekkel 3 évre kötött szerződése a bányákhoz szükséges fa-szén szállítása iránt 574
303. 1672. február 26. Gróf Draskovich Miklósnak, a lietavai uradalmi közbirtokosság igazgatójának parancsa az uradalom tilalmas erdeinek megóvása érdekében 578
304. 1673. febr. 28. A kisfaludi közbirtokosok egyezsége az ottani erdő használata iránt 580
305. 1674. február 17. Fogarasvidék tanuvallatása a fogarasi uradalomhoz tartozó erdőknek az ottani zálogbirtokosok által való használatáról 583
306. 1674. márczius 7. A beszterczebányai kamarának egyezsége Breznóbánya városával az ottani erdők iránt 590
307. 1674. május 22. A kis-peleskei közbirtokosok egyessége erdejük védelme végett 594
308. 1676. április 24. A szemerei közbirtokosok kötelezvénye arról, hogy az általuk legeltetésre kibérelt iványi erdőben károkat okozni nem fognak 595
309. 1676. szept. 22. Kivonat I. Lipót királynak többi közt a selmeczbányai bányamester részére adott utasításából az erdők megvédését illetőleg 595
310. 1677. junius 1. Apaffy Mihály parancsa a vizaknai sóbánya tisztjeihez, hogy Vizakna város erdejét ne pusztítsák 596
311. 1679. február 10. Szathmármegye tanuvallatása az Ivácskófalva és Rézteleke közt fekvő Mérges erdő közös használatáról 597
312. 1679. április 7. Kivonat a bányavárosokba kirendelt udv. bizottságnak a főbányagrófi hivatalhoz intézett rendeletéből az erdőket illetőleg 600
313. 1679. Kivonat Küküllőmegye szabályzatából az erdők használatáról 600

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.

314. 1680. febr. 12. I. Lipót király nyilt parancsa a bányászat czéljaira szánt erdők megóvása érdekében 601
315. 1680. Mármaros-Sziget város régi törvénye az irtásról 603
316. 1683. január 1. Kivonat gróf Teleki Mihály erdélyi kanczellárnak az uzdi-szent-péteri tiszttartó részére adott utasításából fűzfák ültetéséről 604
317. 1684. április 1. Kivonat gróf Széchy Péternek mura-szombati tiszttartója részére adott utasításából, az erdők megóvásáról ... 604
318. 1684. április 20. Kővár vidék székének ítélete a nagy- és kis-búniak közt vitás erdő felől 605
319. 1690. febr. 22. A főbányagrófi hivatal rendelete Körmöczbánya városához, melylyel a területén lévő erdők az ottani bányamester főfelügyelete alá helyeztetnek 606
320. 1690 körül. Az óvári közbirtokosok erdőrendtartása 609
321. 1690 körül. Kivonat Kőszegh sz. kir. város szabályrendeletéből, erdejének megóvásáról 611
322. 1691. január 20. Kivonat a munkácsi uradalmi udvarbíró részére adott utasításból, a makkos erdőkről 613
323. 1692. május 28. Barsmegye tanuvallatása a ghimes-vári erdőknek a mankócziak által való szabad használatáról 613
324. 1693. nov. 12. Kivonat I. Lipót királynak a főbányagróf részére adott utasításából az erdőket illetőleg 616
325. 1694. novemb. 1. Kivonat Sepsi-Szent-György városának szabályzatából az erdők használatáról 617
326. 1695. november 9. Zólyom városának szabályrendelete az erdőtilalom áthágói ellen 618
327. 1698. május 1. Gróf Forgách Simon feltételei, melyek alatt a mankócziaknak a velcsiczi erdőkben való legeltetést megengedi 619
328. 1698. május 19. Az ábrahámfalvi közbirtokosok egyezsége erdejük védelme és használata iránt 620
329. 1699. Aranyosszék szabályrendelete a szék szabad erdejéről 621
330. 1700. jul. 24. I. Lipót király nyilt parancsa a bányászat czéljaira szánt erdők megóvása érdekében 623
331. 1700. szeptember 15. Nyitramegye tanuvallatása Nyitra-Apáti és Nyitra-Vicsáp földeinek és erdeinek közös használatáról ... 625
332. 1706. márcz. 25. Síri falu szerződése a herlányi erdő kibéreléséről 629
333. 1708. jul. 3. Mármarosmegye szabályrendelete a fenyőszálfa-kereskedésről 630
334. 1714. Tordamegye szabályrendelete az avar-gyujtás tilalmáról 631
335. 1715. junius 10. A magyar országgyűlés által hozott törvény 94. czikkelye az erdőkárok ügyében az alispáni bíráskodások illetőségéről 631
336. 1716. febr. 14. Nagy-Rippényi közbirtokosok erdőrendtartása 632
337. 1716. május 19. Kivonat Péterffy báró királyi biztosnak Sopron város részére a várossal egyetértőleg megállapított utasításából, a polgároknak tüzi-fával való ellátásáról 633

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.
338. 1716. A regéczi uradalom erdőőreinek utasítása 635
339. 1717. május 4. Kivonat Szacsva sepsi-széki székely falu törvényéből, az erdei kihágásokról 636
340. 1718. deczember 15. A bécsi udv. kamara rendelete a temesi bánsági kormányzósághoz az ottani erdők megóvása érdekében 636
341. 1718. Kivonat Marosszék szabályzatából a makkos és tilalmas erdőkről 637
342. 1719. január 30. Nyitramegye tanuvallatása a nyitra-apáthiak és nyitra-vicsápiak közös erdőhasználatáról 639
343. 1719. szeptember 3. Sárospatak városának bizonyítványa arról, hogy az általa kihallgatott kondások a Long erdő idei makktermését mennyire becsülték 641
344. 1720. április 27. A felső-elefánthi közbirtokosok erdőrendtartása ... 643
345. 1720 körül. Kivonat gróf Csáky Imre kalocsai érsek és váradi püspöknek belényesi udvarbírája részére adott utasításából a fűrészmalmot illetőleg 645
346. 1721. decz. 30. Kivonat a temesi bánság területén lévő bányahivatalok részére adott utasításból, az erdőket illetőleg 646
347. 1723. febr. 1. Aranyosszék határozata a szék szabad erdejének felosztásáról az egyes falvak közt 648
348. 1723. október 23. A nagybányai kir. bányahivatalnak Felsőbánya városával kötött egyezsége az erdők használata felől 649
349. 1724. junius 1. A gróf Pálffyak és Bazin sz. kir. város között létrejött egyezség a czajlai és limpachi erdők használata tárgyában 652
350. 1726. május 19. Nyitramegye tanuvallatása a nyitra-apáthiak és nyitra-vicsápiak közös erdőhasználatáról 654
351. 1726. deczember 30. A kir. fiscusnak Nagybánya városával kötött egyezsége némely városi erdők használata iránt 659
352. 1727. decz. 15. Kivonat az udv. kamarának a temesvári igazgatósághoz intézett rendeletéből, a fa- és szénszállítás ügyében ... 661
353. 1727. Kivonat Udvarhelyszék szabályzatából az erdőgyujtások ellen 663
354. 1728. Aranyosszék szabályrendelete a szék szabad erdejéről 663
355. 1729. november 20. A magyar országgyűlés által hozott 22. törvényczikk a vadászat és madarászatról 664
356. 1730. jan. 14. Kivonat Kassa sz. kir. város szabályzatából az erdők használatáról 666
357. 1730. febr. 15. A maros-németi földesurak egyezsége az erdők használata felől 667
358. 1731. máj. 7. Kivonat Szabolcsmegye szabályrendeletéből a fahántás eltiltásáról 668
359. 1731. Kivonat Kassa sz. kir. város szabályzatából a serfőzőhöz szükséges fáról 669
360. 1732. julius 15. A szomolnoki bányahivatal szerződése a szepesi kamarai igazgatósággal fa-szolgáltatás iránt 669
361. 1732. november 8. A thuróczi jezsuitáknak Német-Lipcse várossal létrejött peregyezsége a város és Felső-Szlécs közti erdők használatáról 671

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Old.
362. 1733. február 23. Tanuvallatás Aranyosszék közös erdejéről 674
363. 1735. Krasznamegye szabályrendelete a községek felelősségéről erdőgyujtások esetén 697
364. 1736. november. Jelentés a Soprony városi erdők állapotáról... ... 697
365. 1738. augusztus 22. Tordamegye tanuvallatása a szindi földek, tó és erdő közös használatának megháborításáról... 701
366. 1739. junius 14. Az egri jezsuiták aranyosi erdőrendtartása 712
367. 1739. október 20. Karatna alsó-fejérmegyei község erdőrendtartása 723
368. 1739. okt. 23. Kivonat a Rózsahegy városa részére megállapított kamarai rendtartásból 724
369. 1740 körül. Szakolcza város utasítása erdészei részére 727
370. 1740 körül. Kivonat a szakolczai városkapitány részére adott utasításból, az erdők — különösen az erdővetések — megóvását illetőleg 728
371. 1741. deczember 4. Utasítás az abrudfalvi erdőőr részére 729
372. 1742. julius 14. Báró Andrássy Ferencz föltételei, a melyek alatt ohornai erdeit a szomolnoki bányahivatalnak használatra átengedi 731
373. 1743. november 8. A holicsi és gődingi uradalmak közti egyezség egy köztük vitás erdő használatáról 733

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

OKLEVELEK.

1015—1742.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

1.

1015. Szent István király a pécsváradi apátság részére adott *alapítólevelében* az adományozott birtokokat felsorolván, a negyedikről, *Szekszárdról* azt mondja,

hogy azt *az ő utódaival közösen* bírják, úgy a földeket mint *az erdőket*, szőllőket sat., kivéve az apátság udvarháza mellett lévő *ligetet*, mely csakis az apátságot illeti.

A birtokok s egyéb más javak és kiváltságok felszámlálása után kimondja,

hogy az apátság bárhol található *erdeinek jövedelme:* mint a disznók és nádasok után járó adó senki másé, csak az apáté.

Dr. Karácsonyi J., Szent István király oklevelei. Budapest, 1891. 80. és 82. l.

2.

1075. I. Gejza király a garam-szent-benedeki apátság részére adott *alapítólevelében* azt mondja,

hogy *a Garamon szállított fáknak* vámja csakis az apátságot illeti.

Knauz N., Monumenta Eccl. Strigoniensis. Esztergom, 1874—82. I. 59. l.

3.

1093 körül. Szent László király a pannonhalmi apátság részére adott *megerősítő levelében* az apátság birtokait elészámlálván, tizenötödik jószágául megnevez

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

egy birtokot, mely a *Zselicz erdő* alatt fekszik s melyet éppen ő adományozott *disznók legeltetésére* az apátságnak 30 telek kondással és 300 disznóval.

Árpádkori Új Okmánytár. Budapest, 1860—74. I. 131. l.

4.

1096 körül. Kálmán király alatt a *tarczali országgyűlesen* hozott *végzésnek 18. pontja* úgy szól,

hogy a király az egyházaknak adományozott *erdőket* senki által nem engedi visszavenni.

Corpus Juris.

5.

1109. Kálmán király a veszprémvölgyi apáczák részére adott *megerősítő levelében* birtokaikat felsorolván *Szár-Berényről* (ma Vörös-Berény) azt mondja,

hogy az e faluhoz tartozó föld és *erdő* a falusiakkal *közös*, kivéve a *honyhaerdőt* (sylva coquine),* a mely már köröskörül el van határolva.

Fejér Gy., Codex Diplomaticus Hungariae. Buda 1829—44. tom. VII. vol. I. 140. l.

6.

1113. Kálmán király a zobori convent részére adott *megerősítő levelében* birtokait felsorolván, *Bajmócskáról* (Boencza) azt mondja,

hogy e falu földjét és *erdejét* a convent *közösen* birja a galgóczmegyei várszolgákkal.

Dr. Fejérpataky L., Kálmán király oklevelei. Budapest 1892. 57. l.

7.

1134. Felicián esztergomi érseknek a váradi zsinaton kelt *ítéletlevele* a somogymegyei ispán és somogyi várjobbágyoknak a zágrábi püspök ellen

* Ezzel a kifejezéssel, melynek értelme itt annyira szembeszökő, középkori okleveleinkben sűrűn találkozunk, de többnyire már mint erdei helynevekkel.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Dumbrova *erdő* birtokáért indított perben, amely szerint azt a püspöknek visszaítéli, poroszlója által annak határait megjáratja és felújíttatja, kimondván, hogy senki oda bemenni, onnan valamit elvinni vagy ott vadászni, a püspök engedélye nélkül, ne merészkedjék.

Knauz N., i. m. I. 85., 86. l.

8.

1138. II. Béla király a dömösi prépostság részére adott *megerősítő levelében* a prépostság birtokait felsorolván *Gan* faluról azt mondja,

hogy ott az egyház jobbágya: Atakur 7 más telekkel, kiknek kötelességük évenkint vagy *két faházat építeni*, vagy 1000 *zsindelyt* beszolgáltatni;

továbbá, hogy a prépostnak *Erdélyben* olyan emberei vannak, kik évenkint 20 *nyestet*, 100 *bőrt*, 1 *medve*-bélést és 1 *bölény*-szarvat tartoznak adni.

Knauz N. i. m. I. 90. és 94. l.

9.

1156 körül. II. Gejza király (a *Keled* nemzetségbeli) Gottfried és Albrecht német vitézeknek *adományozza* többek közt

Karakómegyében a Sár nevű *királyi erdőt* az ottani 4 *királyi erdőóvóval* egyetemben.

Sopronvármegye Története. Oklevéltár I. 1. l.

10.

1206 körül. János esztergomi érsek a veszprémi várjobbágyoknak a bakonybéli apát ellen annak *Szücs* (Scis) falubeli földbirtoka iránt indított perében az apát javára *ítéletet* hozván, *Pósa pap az apátság jobbágya* a vesztes felpereseknek perköltségre

egy márkát ad azzal a föltétellel, hogy ennek fejében neki a nevezett falu földjéből, *erdejéből* és kaszálójából (évente) ugyanakkora *nyíl* (pars) járjon, mint az ott lakó jobbágyok bármelyikének.

Árpádkori Új Okmt. I. 92., 93. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

11.

1209—34 közt. A váradi káptalan *jegyzőkönyve* szerint Pál, *a királyi bölényvadászok ispánja* előtt a Gourou faluból való Apaj valami kardnak ellopásáért a *Szent-Márton* faluból való András *(királyi) bölényvadászt* perbe fogja.

Váradi Registrum 167. sz. *Endlicher*, Monumenta Arpadiana.

12.

1209—34. A váradi káptalan *jegyzőkönyve* szerint Pál a *(királyi) bölényvadászok ispánja* a *szathmári* alesperes előtt mérgezés miatt perbe fog egy asszonyt.

Váradi Registrum 255. sz.

13.

1209—34 közt. A váradi káptalan *jegyzőkönyve* szerint Joákim, a *(királyi) bölényvadászok ispánjának* Lászlónak helyettese előtt Volura adósság miatt perbe fogja Pétert.

Váradi Registrum 290. sz.

14.

1209—34 közt. A váradi káptalan *jegyzőkönyve* szerint Meskó beregi megyeispán előtt Vadu *a beregi erdő óvói* közül méregétetés miatt perbe fogja a vele egy faluba lakó Vulkánt.

Váradi Registrum 314. sz.

15.

1209—34 közt. A váradi káptalan *jegyzőkönyve* szerint Miklós királyi udvarbíró és pozsonyi megyeispán, mint a királynak ezen ügyben kirendelt bírája előtt az *ippi (királyi) bölényvadászok* Gunter fiait Deudas föld miatt perbe fogták, de aztán azt visszavonván, erről a káptalannál *azon bölényvadászok tisnagyja*, (decurio = tizedes) Mert előtt vallomást tesznek.

Váradi Registrum 330. sz.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

16.

1210. A győri káptalan *bizonyságlevele* szerint

Uriás pannonhalmi apát, miután az apátságnak Szent-Kereszt, Varsány és Lázi nevű faluit *a bakonyi erdőóvók* meg nem szüntek háborgatni, a *Kajár falubeli erdőóvókat* a király előtt perbe fogta közülök, kik azonban most ünnepélyesen elismerik, hogy azon faluk *egyike sem tartozik a bakonyi ispánhoz*, s ennélfogva *az ispánnak adóval* és *szállásadással*, miként a *Bakonyban lévő többi faluk*, nem tartoznak.

Árp. Új Okmt. I. 100. l.

17.

1214. A veszprémi káptalan *bizonyságlevele* szerint

a *Kapolcs* falubeliek bizonyos Cseköllő-nek egy 100 holdnyi *közös erdőt*, mely közönségesen *Bárd*-nak neveztetik, adományoznak, megengedvén, hogy abban *irthasson*, és bárhová *telepedne is át a falu*, a maga és testvérei házait szabadon oda általvihesse.

Hazai Okmánytár. Győr és Budapest, 1865—91. V. 6. l.

18.

1224. II. András király *adománylevele* Frankavilla-i Lőrincz részére,

mellyel neki *Ysdan* (Bodrog-Zsadány?) faluból, amely *a királyi erdőóvókhoz* tartozik, a Tisza és Bodrog vizén alul egy földet s ahhoz tartozó *erdőrészt* ád.

Haz. Okmt. VI. 18. l.

19.

1226 körül. Miklós nádor a *pannonhalmi* apátság szolgáló népeinek szolgáltatásairól kelt *ítéletlevelében*, az udvarnokok sokféle kötelességei között elsorolja azt is,

hogy az apátság udvarnokainak egy része tartozik a sütőkemencze és konyha számára minden héten 3 szekér fát, szent

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Márton napján s amikor a király az apátságba érkezik, havonként szintén 3 szekér fát, mely *ölfá*-nak (eulfa)* neveztetik, beszolgáltatni.

Árp. Új Okmt. VI. 438. l.

20.

1230 körül. II. András királynak a heiligenkreuzi apát panaszára kelt *parancsa*

a *mosonyi* és *soproni várakhoz tartozó* összes határőrök és *erdőóvókhoz*, mellyel őket az apát ottani birtokának elfoglalásától eltiltja, sőt annak megvédésére utasítja.

Fejér i. m. tom. III. vol. II. 460. l.

21.

1231. II. András király a Szent-Györgyi grófok őse, Tamás ispán részére kelt *adománylevelével* a többi közt

neki adja a Szatmár vára hatalma alól kivett *Fentős erdőt*, az *azon erdőt őrző ember falujának* földjével együtt, amely föld a *Cserep nevű királyi erdő őrének hasonnevű faluja* mellett fekszik.

Árp. Új Okmt. XI. 231. l.

22.

1233 körül. Fogott bíráknak a pannonhalmi apát és az ő szolgáló népei közti perben kelt *ítéletlevele* szerint

a kondások falujában** lakó emberek azon panaszkodtak, hogy noha ők az apátnak minden 2 telek után 1 disznót, 60 *kecskebőrt* hájával együtt és 40 akó búzát adnak a javából, mégis az apát őket hordók készítésére, fuvarozásra szorítja, ide-oda küldözgeti s bárányaik, gödölyéik és *méhcik* tizedét követeli rajtuk.

* IV. Béla királynak ugyanezen ügyben 1240 körül (Árp. Új Okmt. VII. 98. l.) kelt ítéletlevelében szórul-szóra ugyanezeket mondja, csak az *ölfa* helyett *tűzfát* (tyzfa) említ.

** A Zsiliczségen Somogymegyében. Lásd fentebb a 3. számú 1093 évi körüli regesztát.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Erre a fogott bírák azt ítélték, hogy ezentúl őket az apát küldözgetésekre s hordók csinálására nem használhatja, sem tizedet nem vehet tőlük; ami azonban a fuvarozást illeti: hordóknak (évente) *5 szekér dongafát* (que vulgo dicuntur dunga) tartoznak beszállítani egészen az apátság kaposi malmáig.

Árp. Új Okmt. VI. 540., 542. l.

23.

1238. IV. Béla király a jeruzsálemi lovagrend részére (különösen bodrog-, csanád-, keve-, temes-, bács- és somogymegyei birtokaikról) kelt *adománylevelében* a többi közt

a *nádornak* és a *megye-ispánoknak* járó s a rend jobbágyaitól fizetendő *disznó-adót* és *tizedet* alamizsnául a rendnek hagyja, hogy azt jobbágyaitól a rend szedje a maga hasznára, mindazonáltal a maga és jobbágyai disznait *a vármegyék erdeiben*, ott ahová a környékbeliek disznai csak adófizetés mellett bocsáttatnak be, szabadon legeltethesse.

Fejér i. m. tom. IV. vol. I. 107. l.

24.

1240 körül. IV. Béla király a pannonhalmi apátság összes birtokait összeiratván, az *összeírólevélben* többek közt ezt olvassuk:

A *Zsilicz* (Zeles) erdőben a *kondásoknak* egy határ területén belől 10 falujok van, t. i. Márczadó, a két Szerenke, Dercze, Vályusfő, Nyírakol, a két Szent-László, Bozzás és Kárán falvak, összesen 300 telekkel és 60 eke terjedelmű földdel, erdővel és réttel. Minden 2 telek után évente egy-egy hízott *disznót*, 600 akó gabonát a javából, és a barátok lábbelijére hájával együtt 60 *kecskebőrt* adnak. Kötelesek ezenkivül *hordóknak való fát* vágni s az apátságnak a Kapos folyón túl levő malmáig beszállítani; az apátot kétszer egy évben tavaszszal és télben élelemmel ellátni, s a rendes udvarnoki szolgálatokat teljesíteni.

Árp. Új Okmt. II. 25. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

25.

1240. Donát «isten kegyelméből *bakonyi ispán*» a bakonyi Szent-Kereszt kápolna részére adott *iktatólevelében* előre bocsátja, hogy II. András király még 1232-ben (Árp. Új Okmt. I. 293. l.) a kápolnának körüskörül akkora földet adományozott, amelyen a kápolna temetőjéből egymás után két nyilat a négy világtáj irányában messzire ki lehet lőni, s e terület kihasításával és átadásával a bakonyi ispánt bizta meg, sőt azt az új király IV. Béla is megsürgette. Bakony ispánja az adományt szó szerint végre akarván hajtani, dél felől mindjárt a királyi szakácsok ellentmondásával találkozott, északról pedig *az erdőóvók* szegültek ellene, mivel — úgymond — ott tartózkodván a vadak, az a hely *vadászatra alkalmas.*

Erre az ispán *tanácsot tartván a bakonyi jobbágyok* és *erdőóvók* előbbkelőivel (és pedig 6 jobbágygyal: Tevel és Boldey faluból, és 10 erdőóvóval: Tevel, Berend és Német falvakból), és azon földet más helyen hasította ki és látta el határokkal.

Árp. Új Okmt. II. 111—112. l.

26.

1244 körül. IV. Béla király *parancsa* a *bakonyi ispánhoz* a veszprémvölgyi apáczák részére,

hogy a kolostoruk és udvarházuk kijavítására szükséges *fával* lássa el őket, s hogy az ő alantasai s a *bakonyi erdőóvók* az apáczák fával megrakott szekereit szabadon engedjék. *

Fejér i. m. tom. VII. vol. I. 362. l.

27.

1249. Az egri káptalannak az Örsúr nemzetségbeliek részére kelt *vallólevelében Szalonna* falu szomszédjául

Joákim (Iwahun) és Görgős (Gurgus) nevű *királyi erdőóvók két faluja* említtetik.

Hazai Okmt. VI. 51., 53. l.

* Ugyanezen parancsot 1367-ben (*Fejér* i. m. tom. IX. vol IV. 44. l.) I. Lajos király is kiadja.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

28.

1250. IV. Béla király Radun részére kelt *adománylevelében* az adományozott zólyommegyei terület szomszédjául

a *királyi erdőóvók faluját* (a mai *Badin*) és tovább a *király erdejét* nevezi meg.*

Fejér i. m. tom. IV. vol. II. 61. l.

29.

1255. IV. Béla király Beszterczebánya város részére adott *szabadalomlevelében* többek közt megengedi,

hogy lakosai *egész Zólyommegyében* mindenütt, a földeken, *erdőkben* és vizekben aranyat és ezüstöt kutathassanak,

s hogy továbbá *a nekik adományozott terület* mindennemű javaival szabadon élhessenek, *kivéve a vadászatot és halászatot.*

Knauz i. m. I. 426. l.

30.

1256. IV. Béla király a *Pelsőcz* falubeli Budiszlónak,** a *zólyomi királyi erdő őrének és százagyának* (centurio = százados) sokszoros hű szolgálataiért a Lampna vize közt fekvő földet *adományozza,* úgy hogy azt, ha örököse nem lenne, éltében, halálában is testvéreire s rokonaira vagy lelke üdvösségére alapítványul hagyhatja.

Haz. Okmt. VI. 85. l.

31.

1256. IV. Béla király, minthogy *a zólyomi vadaskert nyolcz őre* eddig szántóföldben szűkölködött, a Hont várához tartozó s az erdőkkel együtt 10 eke terjedelmű *Szúd* nevű földet örök időkre nekik és utódaiknak *adományozza.*

Fejér i. m. tom. IV. vol. II. 394. l.

* Erről mindenki meggyőződhetik, ha az ezen oklevélben leirt határokat az 1293. évi (Árp. Új Okmt. X. 118—120. l.) határleírással összeveti, a hol a *badini királyi erdőóvók* határozottan megneveztetnek.

** Pelsőczön egy hegy ma is őrzi ennek a száznagynak emlékét.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

32.

1258. Dénes szolnoki és *bakonyi ispán*, a pannonhalmi apátságnak *vinnyei* jobbágyai és a *Churgi* falubeli *bakonyi erdőóvók* közti perben kötött *peregyezségről* szóló *bizonyságlevélben* mondja, hogy maga helyett a Penkenyő (Penkenw) nemzetségbeli Saul *bakonyi (vice) ispánt* küldötte ki az ügynek megvizsgálására, aki a szomszédokat s a vidék nemeseit összehiván, azok azt vallották,

hogy a vinnyeiek szántóföldje nyugat felől a *fenyőfői* királyi udvarnokokkal s egy *fenyveserdővel* lévén határos, a vinnyeiek azon erdőben mindenkor szabadon legeltethették marháikat, és ezt a Churgi falubeli *erdőóvók*, t. i. Benke *százsnagy*, Zunka sat. összes társaikkal, a vénekkel és ifjakkal együtt el is ismerték.

Igy állván a dolog, az erdőóvók, miután a pannonhalmi apát a perköltségek fedezését magára vállalta, a perről lemondottak azon *föltétel* alatt, hogy a vinnyeiek ezentúl *semmiféle élőfát kiirtani ne merjenek*. Mely egyezséget a felek Dénes bakonyi ispán előtt is megismételték.

Árp. Új Okmt. II. 314., 315. l.

33.

1262. Pál mester fejérvári prépost kir. al-kanczellár, és Simon ispán al-országbíró, mint a király által az alábbi ügyben kiküldött bíráknak peregyezségről szóló *bizonyságlevele* szerint a *Karcsa* falubeli (Pozsonymegye, Csallóköz) Iván fiai: Márk és Bodó perbe fogták az ugyanodavaló Remig ispán fiait, Landgráb-ot és Bertalant egy 15 *holdnyi Árki nevű erdő miatt*, azt állítván, hogy az az ő örökös erdejük, de azt tőlük még a tatárjárás után következő évben Remig ispán elfoglalta.

Ennek ellenében Remig ispán fiai azt mondták, hogy az az atyjoké és őseiké volt mindig, «*és hogy az említett erdő emberi kézzel vetett magból keletkezett*».

A bírák a felek közt istenitéleti párbajt rendeltek el, kik azonban a bajvivás szinhelyén úgy egyeztek meg, hogy az erdő 3 részre osztassék meg köztük s abból két rész az Iván fiai, a harmadik pedig Remig fiaié legyen.

Árp. Új Okmt. XI. 519., 520. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

34.

1262. István ifjabb király az esztergomi egyház és a dömösi prépostság népei közti perben kelt *ítéletlevelében* (a hontmegyei) Helemba mellett

az *esztergomi érseknek Dióspataktó* (Gyospotokteu) faluban lakó *erdőövóit* említi.

Knauz i. m. I. 471. l.

35.

1262. A fehérvári kápt. *bizonyságlevele* arról, hogy Egyed fia Egyed *kenesi erdejének* mind *tüzi-* mind *épületfabeli használát* — kivévén a makktermő fákat és a marhák legeltetését — Renold fia Princz ispánnak s ennek szent-margit-egyházi és lusuk-i jobbágyainak örök időkre 10 ezüst márkáért eladta; olyan feltétel mellett azonban, hogy Princz ispán jobbágyai azt az erdőt csak *saját szükségletükre* használhatják, de fáját senkinek *el nem adhatják.*

Árp. Új Okmt. VIII. 41., 42. l.

36.

1263. IV. Béla király András beszterczebányai bíró részére kelt *adománylevelével*

a Beszterczebánya és Lipcse közti *erdőt* neki adván, azt a *sólyomi megyeispánok* hatalma s joghatósága alól kiveszi.

Knauz i. m. I. 492. l.

37.

1263. IV. Béla király Uzda fiai és Meczk fia részére kelt *szabadalomlevelében* bizonyítja, hogy ezek külföldről jöttek *Turóczba* és ott a maguk jószántából a királynak

hol *halászati,* hol *vadászati* szolgálatokat teljesítettek.

Hazai Okmt. VIII. 92. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

38.

1263. IV. Béla király a zólyomi polgárok részére kelt *megerősítő levelében*

Zólyomban az ő, két árok közt fekvő *királyi vadaskertjét* említi.

Fejér i. m. tom. V. vol. II. 188. l.

39.

1265. IV. Béla király Vezekényi Dénesnek (a Czirákyak ősének) *adományozza* a sopronmegyei *Székás* (Czirák mellett) földet, amely *a király rábai erdőóvóinak földje* volt, kiknek ott már csak 5 telkük van. *

Sopronm. Tört. Oklevéltár I. 30. l.

40.

1270. V. István király Böjte (Buhte) részére kelt *adománylevelében* azt mondja,

hogy Böjtét másként *Vizóvó*-nak (Wyzouow) nevezték, *(mert az volt a szolgálata*, hogy *a király részére Gömörmegyében a halászatra alkalmas vizeket kikutatta* s azokat *embereivel halásztatta* és mások ellen *védelmezte).* **

Gr. Zichy-család Okmánytára. Budapest. 1871—1894. II. 330., 331. l.

* Magától értetődik, hogy a király csak annak az 5 teleknek földjét adományozta el s nem egyszersmind a rajta lakó erdőóvókat is. A *székási erdőóvók* ezután is szerepelnek, sőt a Vezekényieket 1272-ben (Sopronm. Tört. Oklt. I. 34. l.), 1279-ben (u. o. I. 45. l.) és 1283-ban (u. o. I. 48. l.) ezen eladományozott föld birtokáért ismételten perrel támadják meg, de azt természetesen mindannyiszor megvesztették.

** A zárjelbe tett adat nem V. István, hanem III. András 1290. évi oklevelében fordul elő. *Vizóvó* tehát annyi, mint a királyi vizek óvója, mint az erdőóvó a királyi erdőké. Azt hiszem, hogy itt csak hegyipatakok vizéről és pisztránghalászatról lehet szó. Az erdőóvók is az erdők védelmén és a vadászaton kívül szintén ilyen erdei patakok halászatával is foglalkoztak.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

41.

1270. V. István király Csák bán részére adott *adománylevelében*

őt *örökös bakonyi ispánnak* nevezi.

Haz. Okmt. III. 17.

42.

1271. Az esztergomi káptalannak a Kacsics nemzetségbeliek részére adott *osztálylevelében* ki van mondva,

hogy az összes erdők a nemzetség *közös* tulajdonát képezik ezután is, kivéve az *orotvá*-kat (wrutua), vagyis irtásokat, amelyek az illető irtóknak örökös tulajdonát képezik.

Árp. Új Okmt. VIII. 355. l.

43.

1272. V. István király a csúti monostor részére adott *megerősítő levelében* a monostor felsorolt birtokai közt említi

a Peith faluban lévő malmot, melyhez 2 háztelek tartozik, annyi kaszálóval, amennyit egy nap alatt 5 ember megkaszálhat, *és annyi erdővel, amennyit egy nap alatt* 2 *bárddal le lehet vágni.**

Knauz, Mon. I. 594. l.

44.

1272. V. István a sági convent részére adott *adománylevelében*

a conventnek adott hontmegyei *Tesmag*-ról azt mondja, hogy az előbb nemesi birtok volt, de még IV. Béla király azon nemesektől csere útján *magához váltván, oda királyi erdővőkat telepített*, de most már Tesmag *üresen* áll.

Fejér i. m. tom. V. vol. I. 202. l.

* Vagyis a mennyi fát két ember bárdjával levághat. Innen azt a területet középkori okleveleink rendszerint *bárdaljá*-nak nevezik.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

45.

1274. A veszprémi káptalan a *lövöldi* (Lueld), ma *kis-lódi (bakonyi) erdőövök* és a borsodi bakonybéli jobbágyok közt bizonyos gyilkosság ügyében kötött egyezségről *bizonyságlevelet* állít ki.

Árp. Új Okmt. IV. 48. l.

46.

1275. IV. László király a Rumy-család őseinek *adományozza* a vasvármegyei *Balozsaj* földet, mely *a királyi erdőövök* birtoka volt, de most *lakatlan.*

Hazai Okmt. VIII. 176. l.

47.

1276. IV. László király az Osl nembéli Lászlónak *adományozza*

a vasvármegyei *Keczel*, ma *Kiczléd* nevű földet, ahol azelőtt vasvári várszolgák és *(királyi) erdőövök* laktak.

Fejér i. m. tom. VII. v. II. 51. l.

48.

1280. IV. László király a sóvári Soósok ősét *megerősíti* a (Sáros-)Patakhoz tartozó *Radvány* föld birtokában, mely azelőtt *a királyi erdőövéké* volt.*

Eredetije a sóvári Soós-családnak a m. nemz. múzeumban elhelyezett levéltárában. Kiadta: *Fejér* i. m. tom. V. vol. III. 17. l.

49.

1282. Az esztergomi káptalan a királyhoz intézett *iktató jelentése* szerint

Turchus-i Tamás ispán fiát, Fülöp mestert, a IV. László király által neki adományozott zólyommegyei *Pónik-erdő* és föld birtokába,

* V. ö. a 76. sz. 1353. évi kivonattal.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

a mely lakatlan és *sem vadászatra** nem alkalmas, *sem halászó vizei* nincsenek, Hochach, a *zólyomi felsőfalvi királyi erdőóvók szásznagya* a szomszédok, a zólyomi ispán tisztje és *a zólyomi királyi erdők és vizek óvóinak* (omnibus custodibus et piscatoribus sylvarum vestrarum de Zolum) jelenlétében beiktatta.

Haz. Okmt. VI. 285., 286. l.

50.

1283. IV. László király Ileméres fiait, Gyepest és Simont, *nyárs(ardó)i királyi erdőóvókat*, az erdőóvás szolgálatától fölmentvén nyárs(ardó)i *földjük felerészével* együtt az *országos nemesek sorába* emeli.

A szepesi káptalannak Nyársardói Gyepes fiai részére 1338-ban kelt átirat eredetije a Semsey-család levéltárában. Kivonatosan közli: *Fejér* i. m. tom. V. vol. III. 165. l.

51.

1283. IV. László király öt *ásgúti királyi erdőóvót*, sok vitézi érdemeikért az erdők őrzésének szolgálatától fölmentvén, Ásgut földjük *felerészével* együtt az országos nemesek sorába emeli.

Hazai Oklevéltár. Budapest, 1879. 99. l.

52.

1284. IV. László Hekkul gölniczbányai polgárnak, a Jekelfalusyak ősének, bizonyos

Kochenseife nevű *erdőt adományoz*, hogy azt kiirtsa, lakhatóvá tegye és benépesítse, mivelhogy *az az erdő* — mondja a király — *sokkal hasznosabb lesz így, népesen, mintsem lakatlanul.*

Fejér i. m. tom. V. vol. III. 247. l.

53.

1285. IV. László király a Rusd nemzetségbeli Herbord fiainak birtokáért (Nagy)-Marosért a *pilisi királyi erdőóvók földjét,*

* Mégis Mátyás király 1473-ban (M. O. D. L. 17,505.) a *póniki kir. vadászoknak* szabadalmat ád.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

a *Pilis erdő* aljában fekvő és 6 eketerjedelmű *Bogud*-ot *adja cserébe* s abba őket a *pilisi ispán* és visegrádi várnagy beiktatja.

Knauz i. m. II. 192., 193. és 207. l.

54.

1288. IV. László király Pozsony város bírájának Jakabnak *adományozza* és a *pozsonymegyei ispán* és *vár* hatalma alól kiveszi a *pozsonyi vár erdőövoinak* a vár mögött s a két Vidricze folyó közt fekvő *földét*, mely az erdőkkel együtt mintegy 30 ekényi terjedelmű és *a tatárjárás óta lakatlan.*

Árp. Új Okmt. IV. 310., 311. l.

55.

1288. Péter nádor a Zách nemzetség gömörmegyei birtokairól szóló *bizonyságlevelében Csákány* föld egyik szomszédjául *(Gömör) vára vadaskertjét és vadászó helyét* nevezi meg.

Eredetije az Orsz. Levéltárban M. O. D. L. 1233. sz. alatt.

56.

1288 körül. IV. László király *parancsa Vasvármegye nemeseihez*, hogy a vasvári prépostot a *Rába erdőben* gyakorolt fajzási s más jogaiban ne háborgassa, sőt inkább védelmezze meg.

Haz. Okmt. IV. 52. l.

57.

1289 körül. IV. László király *szabadalomlevele* a Csák nemzetségbeli Csák, Renold és Kemény részére, mellyel megengedi nekik, hogy a *Rába erdőben* a maguk és jobbágyaik disznait minden adó nélkül makkoltathassák, marháikat szabadon legeltethessék, az ott lévő rétet kaszáltathassák és a mennyire szükségük van, annyi fát vágathassanak. Ennek következtében elrendeli, hogy a *vasvármegyei ispán* ne merészelje őket ezekben akadályozni.

Haz. Okmt. IV. 53. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

58.

1291. Az erdélyi káptalan előtt az erdélyi püspök *a gyulafehérvári dóm fatetőzetének* elkészítése végett szerződést köt 4 *ácscsal* (Karakó, Gyulafehérvár, Orbó és Kelnekről).

A kialkudott 90 ezüst márkányi árból 12 márkát a püspök akkor köteles lefizetni, amikor az ácsok *az erdőbe* mennek gerendák és szarufák vágására s azok a templomhoz szállíttatnak. Amikor deszkát hasogatni mennek az erdőbe, megint 12 márkát kapnak; a hátralévő összeg a tetőzet egyes részeinek elkészítése után megfelelő részletekben fog nekik kifizettetni.

Mindezekhez azonban a fát a püspök köteles adni és beszállítani, de annak vágása, elkészítése az ácsok dolga.

Zimmermann, Urkundenbuch I. 179., 180. l.

59.

1291. III. András király Pozsony városa részére adott *szabadalomlevelében* megengedi azt is,

hogy az erdőt szabadon használhatják, tüzi és épületfát ott szabadon vághatnak a nélkül, hogy *a vadászok ispánjának* ezért valamit fizetni tartoznának.

Fejér i. m. tom. VI. vol. I. 108. l.

60.

1294. Bald szepesmegyei ispán *bizonyságlevele* előadja,

hogy ő a *Leibicz* falu melletti *erdőt kiirtani s ott falut építeni* akart, de a leibicziek a többi szepesi szászokkal együtt ez ellen panaszra menvén hozzá, s az ispán is belátván, hogy a leibicziek azt az erdőt nem nélkülözhetik, visszabocsátotta nékik azzal a föltétellel, hogy ott sem ő sem a szepesi szászok falut nem telepíthetnek.

Fejér i. m. tom. VI. vol. I. 327., 328. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

61.

1296. III. András király Radun fia Mike ispán részére kelt *adománylevelében* egy, a Hosteryte, Jeszenicze és Lococha folyók közt fekvő földet neki adományozván, abba őt Tamás fia Fülöp ispán a túróczi convent embere előtt beiktatja,

kivéve egy kis rétet, amely iránt *a királyi erdőövók* ellentmondtak. Az adományozott földek határleirásában szomszédokul «*egy másik falu királyi erdőövói*» említtetnek.

Fejér i. m. tom. VI. vol. II. 34., 35. l.

62.

1298 körül. III. András király *parancsára* Ugocsa vármegye ispánja és szolgabírái Achilles pataki plebanusnak és testvéreinek 25 holdnyi földjét,

a melyet *a királyi erdőövók* elfoglaltak, nekik visszaiktatják.

Haz. Okmt. VIII. 453. l.

63.

1300. III. András király Synka mesternek *adományozza*

a sárosmegyei *Asgúterdőövó* (Asgutherdewow) nevű földet, a mely most üres, de azelőtt *királyi erdőövók* laktak rajta.

Átirata 1323-ból a herczeg Batthyányi-család körmendi levéltárában. Kiadta hibásan: *Fejér* i. m. tom. VI. vol. II. 260. l.

64.

1324. I. Károly király (Nagy)-Maros város részére adott *szabadalomlevelében*

megengedi, hogy polgárai *a Pilis erdőben* a Duna mindkét partján épitésre és tüzelésre szükséges fát minden *adó* és *pecsétkérés** nélkül szabadon vághatnak. A ki azonban *eladásra*

* A középkorban az, aki engedélyt adott valamire, annak bizonyságául pecsétjének lenyomatát adta át a kérő fél részére, ki aztán az engedélyt

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

akarna fát vágni, azt már csakis a *pilisi ispán* tudtával és engedélyével teheti.

Fejér i. m. tom. VIII. vol. II. 516. l.

65.

1325. I. Károly király parancsa a fejérvári káptalanhoz, hogy a király *bakonyi erdejének határait járja meg*, és a *bakonyi ispán* tudta nélkül való vadászattól vagy az erdő bármiféle használatától az összes szomszédokat tiltsa el.

Eredetije a herczeg Batthyányi-család körmendi levéltárában, Himffyana, mand. reambulat.

66.

1328. I. Károly király *szabadalomlevelet* ád a veszprémmegyei Csepely, Szent-Gál és Németi falvak lakosai részére, kik előbb királyi pohárnokok (bucharii) voltak, de már hosszabb idő óta *királyi vadászati szolgálatot* teljesítenek, minek fejében földjeik el nem adományozhatók, csak a király bíráskodhatik felettük s az egész országban vámot nem fizetnek.

I. Lajos király 1346., Zsigmond 1398. és 1412., V. László 1453., II. Lajos 1516. és 1524., és I. Ferdinánd 1528. és 1549. évi átiratában, melynek egykorú másolata az Orsz. Levéltárban M. O. D. L. 24,891. sz. alatt őriztetik. — Közli hiányosan: *Fejér* i. m. tom. VIII. vol. III. 301. l.

67.

1334. Az erdélyi káptalan *cserevalló levele* arról, hogy Csombordi András Korog (Kolosmegye) falu negyedrészét cserébe adja Mérai Miklós

mérai erdejének használatáért, úgy hogy Csombordinak korogi jobbágyai épületükre és tüzelésükre szükséges fát a nevezett erdőben szabadon vághassanak.

Barabás S., A széki gróf Teleki-család Oklevéltára. Budapest, 1895. I. 50. l.

ennek felmutatásával érvényesíthette. A marosiaknak tehát máskülönben az erdőlésre pecsétet kellett volna kérniök a pilisi ispántól.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

68.

1344. I. Lajos király Becsei Töttös és Vesszős részére adott *szabadalomlevelében* parancsol

a *Csepelsziget* ispánjának s az ottani *királyi erdőóvók** és ménespásztoroknak.

Zichy-Okmt. II. 136. l.

69.

1347. I. Lajos király Nagybánya városa részére adott *szabadalomlevelében* megengedi, hogy mivel

a városnak adományozott köröskörül 3 mérföldnyire terjedő határban olyan nagy fák és szálak, amelyek a bánya-tárók és vermek munkájára, valamint házak építésére alkalmasak volnának, nem találhatók, az ezekre szükséges fákat *a király és a nemesek erdeiből* vághassák.

Fejér i. m. tom. IX. vol. I. 499. l.

70.

1348. I. Lajos király Gersei Petőnek azt a *szabadalmat* adja, hogy az ő 40 telekből álló Német-Mákfa nevű falujának lakosai a király *Rába* nevű *erdejét* az ottlévő kaszálókkal, szántóföldekkel s más haszonvételekkel együtt, azon 40 telek erejéig szabadon, minden a királyt, illetőleg a *vasvármegyei ispánokat* illető adó nélkül élvezhessék.

Anjoukori Okmánytár. Budapest, 1878—91. V. 235., 236. l.

71.

1350. I. Lajos király a Rumy-családnak adományozza annak Rum, Bodorfölde, Gotthárdfölde, Balozsaj és Csákány nevű birtokai mentén

a *Rába folyót* hidjával sat., *erdeivel*, az erdők *vadászatával*,

* A csepelszigeti erdőóvókat már 1270 táján emlegetik (Orsz. Levéltár, M. O. D. L. 25,043. sz.), kik Tököl mellett egy *Erdő* nevű faluban laktak.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

kivévén ezeket a Rába folyó ispánja, — akit «*várnagy*»-nak neveznek — és a *vasvármegyei ispán* hatalma alól.

Anjoukori Okmt. V. 413—415. l.

72.

1351. I. Lajos király a debrentei Himfy-családnak *adományozza*

a veszprémmegyei *Jákó* (Jakoteleke) és *Erdőóvótelek* (Erdeuouotelek) nevű *királyi lakatlan* birtokokat.

Eredetije a herczeg Batthyányi-család körmendi levéltárában, Himffyana.

73.

1352. I. Lajos királynak a vasvári prépost részére kelt *parancsa Vasvármegye ispánja és alispánjához*, hogy a prépost jobbágyait a *Rába erdő* használatában ne háborgassák, s mint a királyi jobbágyoknak, úgy ezeknek is az erdőbe szabad be- és kijárást engedjenek.

Haz. Okmt. IV. 175. l.

74.

1353. László császmai prépost s a királyi kápolna ispánjának a soóvári Soós-ok részére kelt *bizonyságlevele* szerint soóvári Soós János özvegye Soós Péter fiainak a család okleveleit,

s ezek közt a *királyi erdőóvók* és halászoknak IV. Lászlótól adományozott, (Sáros-)patak melletti földjeiről szóló privilegiumát (privilegium quoddam excellentissimi principis domini Ladislai regis Hungarie *super terris custodum sylvarum et piscatorum tunc regalium* prope villam Patak *Erdeuouou* et *Halaz vocatorum collatis*) visszszadta. *

Eredetije a Soós-családnak a magy. nemz. múzeumban elhelyezett levéltárában. Ismertette *Szamota I.*, A tihanyi apátság alapítólevele. Budapest, 1895. 23., 24. l.

* Nevezetes oklevél, mert ez tartotta meg számunkra az árpádkori királyi erdőóvók *hivatalos eredeti* elnevezést. Az említett megerősítőlevél nem más, mint amit már fentebb (48. sz.) kivonatban közöltünk.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

75.

1355. Az aradi káptalan *cserevalló-levele* szerint a Görbedi Balázs fiai két birtokáért a váradi püspök péterházi és tenkei udvarházát az ezekhez tartozó *nyilakkal* együtt adja cserébe s ezenkívül megengedi,

hogy a püspökség bármely *erdejében disznaikat makkoltathassák,* és sem ezektől, sem *méheiktől* a *Méhlő* nevű helyeken tizedet ne fizessenek.

Anjoukori Okmt. VI. 359., 360. l.

76.

1355. Az egri káptalan *cserevalló-levele* szerint Lőrincz barsi főispán és diósgyőri várnagy a diósgyőri pálosoknak királya nevében a Szinyva vizén egy malmot ád cserébe a pálosok cseniki földjei és malmáért,

mert ott a király halastavat és *vadaskertet* rendelt fölállítani.

Anjoukori Okmt. VI. 278. l.

77.

1362. A jászói convent *bizonyságlevele* a jászói prépost és Szomolnok városa közti peregyezségről a prépost egy erdejének elfoglalása felett, mely szerint

azon erdő északi részét a szomolnokiak szabadon élhetik és vághatják, de ennek fejében, *amíg azon erdőrész levágása tart,* a prépostnak minden év sz. Mihály napján egy darab lőweni posztót adni, *a fák levágása után pedig azon földrészt visszabocsátani* tartoznak.

Fejér i. m. tom. IX. vol. VII. 210. l.

78.

1370. Erzsébet királynő Szepsi város polgárainak *megengedi,* hogy még azon idő alatt is, amíg *az ő rendeletére a királyi erdőket* Somodi falutól *határokkal elkülönítik,* azokat a polgárok szabadon élhessék.

Eredetije az Orsz. Levéltárban M. O. D. L. 5853. sz. alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

79.

1377. Garai Miklós nádor *a király rendeletére* a *Rába* folyó, *erdő* s a folyó mindkét partján lévő szántóföldeknek *királyi jog czímén* való elfoglalására kiküldetvén, Sopron vármegyében közgyűlést hív össze, hogy ott mindenki a maga netaláni jogczímét oklevelekkel igazolja.

Sopronmegyei Oklt. I. 422. l.

80.

1379. I. Lajos király *parancsa* Szepsi város polgáraihoz, hogy az ottani *királyi erdőből* ezentúl *fát eladásra* vágni ne merészeljenek, hanem csakis amennyi az ő szükségükre — épületre vagy tüzre — kivántatik.

Eredetije az Orsz. Levéltárban M. O. D. L. 6588. sz. alatt.

81.

1384. Erzsébet királynő *parancsa* Akos mester *bakonyi ispán*hoz, hogy a bakonybéli apát Akol nevű falujában lakó jobbágyainak a rajtok Tamás *bakonyi alispán* és *Bakony-megye* * *többi tisztviselői* által elkövetett hatalmaskodásért elégtételt adasson.

Eredetije a pannonhalmi főapátság levéltárában LI. f. alatt. Kivonatát közli: *Pesty F.*, Az eltünt régi vármegyék. Budapest 1880. I. 209., 210. l.

82.

1388. Zsigmond király *parancsa* Ilsvai Leusták főajtónállómester és *pilisi főispán*hoz, hogy az óbudai apáczáknak, amidőn épület- vagy tüzi fára szükségük lesz, *a pilisi királyi erdőkben* szabad erdőlést engedjen.

Eredetije az Orsz. Levéltárban M. O. D. L. 7334 sz. alatt.

* Bakony *megyéjéről* legelőször egy 1269. évi oklevél (Haz. Okmt. IV. 46. l.) emlékezik, midőn *Beré*-t bakonymegyei falunak mondja.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

83.

1395. A pécsváradi convent *bizonyságlevele* a margitszigeti apáczák kis- és nagy- cselei és jenői jobbágyainak János pécsváradi, fehérvári és pécsi kanonok fel-szekcsői jobbágyaival a *négy falu közti erdő* iránt kötött peregyezségéről,

mely szerint az erdő közepén haladó utat egymás közt határnak kimondván, azon túl egyik fél se merjen a másiknak részében erdőlni.

Ha pedig valaki mégis általmenne, *az erdőövnak* jogában álljon *fejszéjét* zálogba elvenni.

Ha pedig azt tőle békével el nem vehetné, akkor menjen el vele oda, ahová a fát viszi s ott ezt a bírónak jelentse meg, aki a kártévő fejszéjét megadni tartozzék.

Viszont ha az erdőóvó valakitől jogtalanul venné el fejszéjét, az az erdőóvót kövesse oda, a hová az a fejszét viszi és az odavaló *bíró* s *két* más *előbbkelő jobbágy előtt, másodmagával* ártatlanságáról esküt tegyen, s a bírák fejszéjét adassák vissza.

Eredetije az Orsz. Levéltárban M. O. D. L. 8079. sz. alatt.

84.

1399. Zsigmond király *parancsa* diósgyőri várnagyához, hogy a miskolczi polgárokat régtől élvezett erdőlési szabadságukban, az *épület- és tüzifa beszerzését, mész- és szén égetést* illetőleg, ezentúl is tartsa meg, kivéve, ha az erdőt *eladásra* vágnák.

Dr. Szendrei J., Miskolcz város tört. Okltár III. 72. l.

85.

1417. Zsigmond király *parancsa* a Késmárk városával szomszédos nemesek és polgárokhoz, hogy a város *erdejét és ligetett erdőlni* ne merészeljék, mert ezen parancsnak a város piaczán leendő kihirdetése után az azokban talált szekerek, lovak vagy ökrökért a város polgárainak 3 arany forint bírságot lesznek kötelesek fizetni.

Fejér i. m. tom. X. vol. IV. 815—817. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

86.

1418. A győri káptalan *bizonyságlevele* arról, hogy egykor a csornai convent Potófölde nevű birtokát az ahhoz tartozó *Felerdő*vel a Rábaközben védelemre néhai Vásárosfalvi Osl és Herbortnak adta át,

kik is *az elpusztított és cserjéssé vált erdőt újonnan jó fákkal fölnevelvén,* azt minden erejükkel megvédelmezték. Most azonban a convent Osl fia Jánostól vissza akarta venni, de mivel a convent többi birtokaitól annyira távol van, hogy azt sikerrel úgy sem védhetné meg, ezen Osl fia Jánossal olyan *egyezséget* kötött, hogy az erdő *védelemre* tovább is az ő kezén maradjon, de azt se ő, sem utódai elpusztítani ne engedjék és a convent szükségeire ott szabadon erdőlhessen.

Sopronmegyei Oklt. II. 42. l.

87.

1426. Zsigmond király *rendelete* Ilsvai György *zólyomi főispánhoz* a most fölfedezett ólombányák részére szükséges fának engedélyezése tárgyában. Rendeli hogy:

1. az ezen *bányamunkákra* most és ezentúl *szükséges fát a királyi erdőkből* minden haladék nélkül rendesen szolgáltassa ki a bányászoknak.

2. Ebből a czélból *minden esztendőben a vágásra* folytatólagosan *más és más részt* jelöljön ki.

3. Az ily módon egyszer kijelölt *erdőrész fái* aztán *teljesen* sorjában rendre kivágattassanak, s csakis így szabad aztán rátérni váltakozva a más és más időközben kijelölt erdőrészre.

Végül 4. azon erdőrésznek, melynek fái kivágattak, *fölszántását* semmi szín alatt meg ne engedje, hogy újra erdő nőhessen fel.

Eredetije Beszterczebánya város levéltárában, fasc. 14. no 13. alatt.

88.

1450. Garai László nádor *alapítólevele* a porvai pálosok részére, kiket a Bakonyban a maga és ősei *vadászó-helyén* egy kápolna és vadászház körül telepített meg az általa felépített kolostorban.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Többek közt megengedi, hogy a pálosok újfalusi jobbágyai az egész *Bakony erdejét, melynek ő örökös főispánja*, a maguk, de *nem a mások* szükségére szabadon használhassák.

Porván pedig földet ád nekik, amennyit 2 ekével fölszánthatnak, s mivel az a föld erdős, azt szabadon kiirthatják. Ezenkivül ők maguk a Bakonyból tűzre való *száraz* fát, s épületre pedig szálfát szabadon szállíthatnak, de csakis a magok szükségére ; disznaikat, juhaikat, ökreiket s lovaikat pedig az egész Bakonyban szabadon legeltethetik.

Eredetije az Orsz. Levéltárban M. O. D. L. 14,424. sz. alatt.

89.

1450 körül. Kivonat Sásony falu törvényéből.

Es ist auch verpoten, das kainer aus der gemain holz sol furn aus ander herrn grunt, sonder alain ein ieder zu seinen notturften. Wer anders tut, der ist zu wandl 6 fl. 2 den. und dennocht in der herschaft straff.

Item, wer sich ains vorster widersetzt oder seines knechts, als oft er das thut, der hat gröslich gefrävelt und ist der herschaft verfallen 5 tal. den. auf gnad.

A heiligenkreuzi kolostor levéltárából kiadta : *G. Winter*, Niederoesterreichische Weisthümer. Wien, 1886. I. 1034., 1038. l.

90.

1453. V. László király *szabadalomlevele* az Ajkai család részére, hogy az ő ajkai jobbágyaik

a *bakonyi királyi erdőt a vadászat kivételével* minden fizetés és adó nélkül szabadon használhassák s abban őket a *bakonyi erdőőrök* meg háborítani ne merészeljék.

Haz. Okmányt. II. 315. l.

91.

1454. Szentmiklósi Pongrácz Jakab *zsidóvári* és somlyói *ispán* a *Zsidóvárához* és *Lugoshoz* tartozó *erdőispánságot (Erdyoyspan-*

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ssagoth) nemes Sugár György fiainak, Mihály és Istvánnak *adományozza,* mint a kiknek ősei is *a régi királyok adományából* ezen tisztet mindig viselték.

Pesty F., Krassó vármegye története. Budapest, 1883. III. Oklevéltár 400. l.

92.

1458. Mátyás király *parancsa* Losonczi Dezső Lászlóhoz, hogy a deési czelléreket vagyis sószállító hajósokat, kik a *hajóik* és *házaik* tatarozására szükséges *fát* már Zsigmond király idejében is a Losoncziak erdeiben szokták vágni, ebben őket megháborítani ezután se merészeljék.

Eredetije Deés városa levéltárában.

93.

1460. Mátyás király *megerősítőlevele* Debreczen városa részére, mellyel a *hortobágyi erdők védelmet* és *tisztét,* — melyet azelőtt debreczeni *királyi tiszttartóira* ruházott — mivel azt már Hunyadi János is a városra bizta s ha véletlenül a várost tüz érné, azon erdőkből könnyebben fölépülhetne, sőt ezeknek védelme is hathatósabbá válik általuk, sem mint a mindig változó tiszttartók által — újra Debreczen városának adományozza örök időkre.

XVII. századi egyszerű másolata az Orsz. Levéltárban M. O. D. L. 15,312. sz. alatt.

94.

1464. Mátyás király a *Zólyom várához* tartozó Mothófalva (ma Motyova) *királyi* birtok polgárait — minthogy a régi magyar királyoktól nyert szabadalomleveleik a csehek pusztításai alkalmával elégtek — következő *régi szabadalmaikban megerősíti*:

1. A kamara haszna és minden rendes s rendkivüli adó, valamint az egész országban mindennemű vámok fizetése alól mentesek.

2. Semmi más kötelezettségük nincsen *az erdők s az abban lévő vadak őrizetén s azoknak vadászatán* kivül.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

3. A zólyomi királyi várnagyok föléjük semmiféle tiszttartót nem állíthatnak.

4. Midőn a királynak udvarába vadat szállítanak, utiköltséggel a zólyomi várnagyok látják el őket.

5. A zólyomi várnagyok sem a vár őrízésére, sem más szolgálatra őket nem kötelezhetik.

II. Ulászló király 1493., II. Lajos 1517., I. Ferdinánd 1528., Miksa 1573., III. Ferdinánd 1655. és I. Lipót király 1688. évi megerősítőleveléből az Orsz. Levéltárban őrzött «Liber Regius»-ok XIX. kötetében 175—176. l.

95.

1470. A veszprémi káptalan *bizonyságlevele* arról, hogy Essegvári István a *szentgáli, horhi* és *németi királyi vadászokat* az *Essegvárában* birt részeihez *tartozó Bakony-ispánság (Bakon Ispansagh)* jövedelmének bitorlásától eltiltja.

Eredetije a herczeg Batthyányi-család körmendi levéltárában, Himffyana 539. sz.

96.

1486. Szobi Péter fia Mihály a birtokában lévő Teke mezőváros polgárai részére adott *szabadalomlevelében* többek közt megengedi, hogy bármelyik polgárnak szabadságában áll — azonban másoknak kára nélkül — halastavakat építeni, vagy *az uraság halastavai körül fűzfákat* (edificare piscinas *vel plantare salices in nostris)* ültetni.*

Teleki J., Hunyadiak kora XII. köt. Oklevéltár 339. l.

97.

*1486. Az erdők országos becsüje** magyar fordításban.*

«Az erdőt avagy cserjést — a melyen, égéskor, a tűz keresztültörhet — úgy kell megbecsülni, mint a közönséges földet, azaz egy ekét 3 márkára.»

* Azért fordítom a halastavak «körül», mert van rá analogia 1683-ból a 316. szám alatt.

** V. ö. Verbőczy «Hármas könyvé»-nek I. rész 133. czím illető pontjaival, alább az 1514. év alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

«Az eresztvény, vagyis a feldolgozásra alkalmas nagy erdőt pedig — 3 királyi mértékkel számított ekén alul — minden ekét 10 márkára.»

«A nagy bárdos (vadászatra alkalmas)* vagy makkos erdőt — 3 ekéig — minden ekét 50 márkára. Ha azonban az ilyen jövedelmét pontosan ki lehet számítani — különösen például a makkos erdőnél —, akkor a jövedelemnek tízszerese veendő.»

«Továbbá a törvényen kivül **, az egyházi törvényszékeken az eresztvény minden királyi mértékű holdját 40 dénárra.»

«A nagy s minden mesterségre alkalmas erdő holdját pedig 100 dénárra».

A «Constitutiones Inclyti regni Hungariae» című 1486. évi incunabulumból a budapesti tud. egyetem könyvtárában. Ezzel egykorú másolata pedig az Orsz. Levéltárban M. O. D. L. 31,012. sz. alatt. Közölte *Kovachich*, Supplementum ad vestigia comit. II. 260. l.

98.

1493. A leleszi convent *bizonyságlevele* daróczi Fülpösi Péternek a Kölcseiekkel kötött peregyezségéről,

mely szerint ezentúl Fülpösi jobbágyai a kölcsei összes, t. i. a közös, az eresztvény, a tilalmas és égerfás erdőkben legeltethetnek és szabadon erdőlhetnek, az ő daróczi jobbágyai ellenben e czélra csakis a közös erdőket használhatják, de ezen jobbágyainak ott a makkon hízó disznaitól a tizedet Fülpösi veszi meg rajtok.

Eredetije az Orsz. Levéltárban M. O. D. L. 20,023. sz. alatt.

99.

1496. II. Ulászló király *szabadalomlevele* betlenfalvi Thurzó János krakkói polgár részére, ki az ezüstnek a réztől való elválasztására *kohókat* akar felállítani, *a mik eddig Magyarországon sohasem voltak* s ennek következtében a réz ezüsttartalmával együtt ment ki az országból,

* Erről alább más alkalommal emlékezik meg szövegünk.

** Az eredetiben «unde foris», ami nagyon homályos, de értelme alig lehet egyéb, mint a hogy fordítom.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

hogy ő ilyeneket Beszterczebányán vagy környékén, vagy akárhol másutt fölállíthasson.

Schmidt F. A., Chronologisch-systematische Sammlung der Berggesetze der Königreiche Ungarn, Kroatien, Dalmatien, Slavonien und des Grossfürstenthumes Siebenbürgen. Wien, 1834. I. 67. l.

100.

1496. II. Ulászló király nyilt parancsa a selmeczbányaiak részére, hogy nekik az összes szomszédos erdőbirtokosok a bányászat céljaira szükséges fát ingyen s akadálytalanul szolgáltassák.

Mult századi hivatalos másolata a beszterczebányai m. kir. erdőigazgatóság levéltárában. Nyomtatásban is megjelent egy latinul írt magyarországi erdő- és bányatörvénytárban, melynek czímlapja hiányzik, a végéhez pedig kézirat van hozzákötve, s mint ilyen a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár *kéziratai* közt III. H. 69. sz. alatt őriztetik.

101.

1498. II. Ulászló király *adománylevele* az erdélyi káptalan részére évi 100 forint ára sóról, melynek fejében az erdélyi sókamara tisztek a sószállító *hajók* készítéséhez évente szükséges fát a káptalan erdeiben szabadon vágathatják.

Eredetije az Orsz. Levéltárban M. O. D. L. 30,943. sz. alatt.

102.

1500. II. Ulászló király a sági convent által Bars-, Hont-, Zólyom- és Túróczvármegyékben megejtett tanuvallatások alapján a felsőmagyarországi hét bányavárost *megerősíti* összes régi szabadalmaikban, többek közt abban,

hogy a bányaműveléshez szükséges *fát* a körüllevő erdőkben — akár a király és királyné, akár más zálogbirtokosok kezén volnának is — bárhol szabadon vághatják és hordhatják.*

* E szabadalmakban a bányavárosokat újra megerősíti II. Ulászló király 1504-ben (*Wenzel* i. m. 57—58. l.) és 1507-ben. A bécsi cs. és kir. köz. pénzügym. lt. «Ungar. Münz- und Bergwesen», fasc. 1569.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

A XVI. század közepéről való másolata a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungar. Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,369. Ismerteti *Wenzel*, Az alsómagyarországi bányavárosok küzdelmei a nagylucsei Dóczyakkal. Budapest, 1876. 43—45. l.

103.

1504. II. Ulászló király V. törvényének 18. czikke.

Minthogy a jobbágyok szőleik és földjeik művelését elhagyva csupán *vadászat- és madarászatból* élnek s még az istennek szentelt ünnepeken is azt űzik s így a munkától elszokva vagy koldulásra, vagy tolvajlásra s rablásra adják magukat, ezért határozatba ment:

1. §. hogy ezentúl semmiféle jobbágy vagy paraszt szarvasokat, dámvadakat, nyulakat, vaddisznókat vadászni, fáczánokat, foglyokat és császármadarakat madarászni semmiféle módon és eszközzel ne merészeljen.

2. §. A kit pedig vadászaton vagy madarászaton kapnak, azon földesura, vagy az, kinek területén kapják, 3 forintnyi bírságot vehessen.

3. §. Ha azonban azt bármelyike megvenni elmulasztaná vagy jobbágyával egyetértene, akkor azt a bírságot a vármegye alispánja és szolgabírái a földesuron vegyék meg.

Corpus Juris.

104.

1510. II. Ulászló király *parancsa* nagyvázsonyi Kereki Gergelyhez, hogy

a *királyi vadászoknak* Szent-Gál, Németi és Horhi falvaihoz tartozó Kab nevű *erdőket*, a melyek előbb Kinizsi Pál temesi főispánnak s az alvidék főkapitányának, majd kamicsáczi Horváth Márk horvát-szlavon-dalmát bánnak s csakis az illetők hamis informálására adományoztattak el, s minthogy most ezen adományokat semmiseknek nyilvánítja, azokat vadászainak haladéktalanul adja vissza.

XVIII. századi másolata az Orsz. Levéltárban M. O. D. L. 22,038. sz. alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

105.

1514. Verbőczy «Hármas Könyv»-e I. rész 133. czím 25—33. pontjainak magyar fordítása az erdők országos becsüjéről.

25. §. Továbbá a közönséges erdőt, a mely után sertésdézmát vagy adót általában nem szednek s a melynek valamely biztos jövedelme sincsen, úgy becsüljük, mint a közönséges földet, a mely tudniillik királyi mérték szerint egy ekealj területen fekszik, 3 girára.

26. §. A cserjés és bokros helyekről is ugyanezt kell értenünk.

27. §. Továbbá a nagy erdőt, melyet másképen eresztevénynek mondanak, a mely közönséges munkára és feldolgozásra alkalmas és királyi mérték szerint három ekealj területen alól van, ekealjanként 10 girára.*

28. §. A mi pedig a három ekealjon felül van, azt nem becsüljük, hanem a becsüt csupán arra a három ekealjra szorítjuk.

29. §. Továbbá a nagyobb, tudniillik a fejszés és makkos erdőt, vagyis a melyet vágásra és vadászatra használnak és a mely bárminő munkára és mesterségre alkalmas s királyi mérték szerint három ekealj területen vagy kiterjedésben fekszik, ekealjankint 50 girára becsüljük.

30. §. Ha pedig évi jövedelmét jól kiszámíthatjuk, jelesen ha makkos: akkor tízszerannyira becsüljük, mint a mennyit évi jövedelme teszen; a mi pedig a három ekealjon felül van, azt (mint az eresztevényt) nem becsüljük.

31. §. Továbbá, ha a szántóföld egy vagy fél királyi ekealjra nem terjed, úgy tudniillik, ha öt, hat vagy tiz sat. holdat tesz ki, akkor (némelyek véleménye szerint) minden holdat negyven dénárra kell becsülnünk, s azt mondják, hogy az eresztevény erdőről és berkekről is ugyanezt kell tartanunk.

32. §. Mindazáltal ezt a közbecsü gyanánt elfogadott ármegszabást, az előbbihez képest, igazságosnak és helyesnek nem látjuk s egyáltalán elvetésre méltónak tartjuk; mert ha egy királyi ekealj területet tevő közönséges földet vagy erdőt három girára becsülsz és ezt az ekealj területet királyi mérték szerint százötven

* A fordításban helytelenül áll 3 gira.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

holdra osztod, akkor, ha jól számítasz, egy-egy hold földre 12 dénárnál több nem esik és csak négy hold marad becsü nélkül, a mi ötven dénárt tesz ki. Ötven dénárt pedig százötven fillérre, vagyis mangurra könnyen nem oszthatunk, ezért szükséges, hogy azt a négy holdat, a nagyobb részre tekintettel, becsü nélkül hagyjuk.

33. §. A felszámításnál ugyanis egy ekealj területű és (mint mondám) közönséges feldolgozásra alkalmas eresztevény erdőt és berket, melyet 10 girára becsülnek, holdankint 26 dénárra és egy fillérre kell tennünk és becsülnünk, és fölöslegül vagy maradványul 25 dénárt kapunk. Ha pedig másképen ez összeget girákra akarod felosztani, akkor minden holdat 27 dénárra fogsz becsülni és hét dénárt még neked kell reá adnod. Ugyanezt teheted reáadással (ha akarod) az előbb említett földre nézve is.

Dr. Koloszvári S. és *dr. Óvári K.*, Verbőczy István Hármaskönyve. Budapest, 1894. 161., 162. l.

106.

1514. Verbőczy «Hármas Könyv»-e III. rész 33. czímének magyar fordítása az erdőkárok megtorlásáról.

33. czím.

Miképen kell azokat a károkat megtéríteni, melyeket a marhák és barmok okoztak.

Továbbá, ha valamely nemes vagy paraszt a vetésekről vagy rétekről és kaszálókról, avagy a tilalmas makkos erdőkből lovakat, ökröket, juhokat, disznókat avagy más marhákat vagy barmokat az azokban okozott károk miatt hajtana be, hogy azokat zálog és váltság alá vesse és az eféle állatok gazdája azokat makacsságból kiváltani nem akarná, akkor az a káros fél azokat az állatokat három napnál tovább magánál nem tarthatja.

1. §. Ennek a három napnak elteltével pedig megyei ispánjának vagy alispánjának és ennek távollétében egyik szolgabírónak, a kinek járásához tudniillik a megkárosított terület tartozik, kezéhez kell azokat adnia és szolgáltatnia.

2. §. Mert különben harmadnap mulva azt a behajtót és megzálogolót minden napért, a melyen az említett marhákat magánál tartja, három-három nehéz girával fogják terhelni, mely két részben

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

a bíró, egy harmadrészben pedig az ellenfél kezéhez megy és ezeket fogja illetni.

3. §. Az okozott károkat pedig ama hely bírájának és esküdt polgárainak, a melynek határában azok történtek, lelkiismeretes meghatározása és becslése szerint kell megtéríteni.

4. §. Mert az a különös és határozott büntetés alatt tett tilalom, hogy a vetésekben vagy rétekben avagy az erdőkben senki kárt ne tegyen, csupán annak a helynek jobbágyaira szól, melynek határában az ilyen vetések, erdők vagy rétek feküsznek; minthogy az idegenek nem e tilalom büntetését, hanem a kár mennyiségét kötelesek megfizetni.

5. §. Ha pedig a jobbágy lopva vagy nyilván erőszakosan erdőt vágna vagy annak fáit bántaná és ezen rajta lehetne kapni, mindenét, a mi nála van, elveszíti és azonfelül erőszakosságáért díján marad.

Kolosvári S. és *Óvári K.* i. m. 313. l.

107.

1521. II. Lajos király *nyilt parancsa* az ország összes főpapjai, főurai, nemesei, várnagyai s városi polgáraihoz — — sat.

hogy mivel az új pénz veréséhez — a mivel Thurzó Eleket bízta meg — sok *szénre* lészen szükség, Thurzó emberei a király vagy bármely erdőbirtokos erdeiben a szükséges fát szabadon vághassák s azokat ott szénné égethessék.

Eredetije az Orsz. Levéltárban M. O. D. L. 23,576. sz. alatt.

108.

1526. II. Lajos király *szerződéslevele* a Fuggerekkel, mely szerint a magyar rézbányák művelését a hozzájuk tartozó *erdőkkel* együtt azoknak 15 évre 20,000 frtért bérbeadja.

Egykorú másolata a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminiszteriumi levéltár «Ungar. Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,372., az 1543. szept. 25-én kelt királyi rendelet mellett. — Ismerteti: *Péch A.*, Alsó-Magyarország bányamívelésének története. Budapest, 1884. I. 118. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

109.

1528. Kivonat Szarvkő falu törvényéből az erdei kihágásokról.

Von unseren hölzern.

Der unser hölzer anzindt, wierdt er ergriffen, man bindt ihme alle viere zuesamen und legt ihn dreimall für dasz feüer.

Wer einem schlagens holz hinwegfuert, wierdt er begriffen, man soll ihm seine finger vertrucken in die landtlöcher,* und den wagen arsling fueren ahn die statt, da er dasz holz genomen hat, odter der herrschaft 32 libras denariorum verfallen.

Dasz keiner kein holz verkauf.

A bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztérium levéltárából kiadta: *G. Winter* i. m. I. 1026. l.

110.

1535. julius 13. Kivonat a Fuggerek főbányafelügyelőjének, Merz Györgynek Ferdinánd király és Mária királynő biztosaihoz intézett jelentéséből az erdők állapotáról. **

Die wäld, so vnsere hern von anfang der handlung souil jar gebraucht haben, seind seider vnd von dem 1526 jarh vor auch von jar zu jar ye lennger ye weiter vnd in ein vnd annderthalbe meyl wegs von den hutten worden. Wo wir vormals mit wenig kol zugen 5 hutten gefudert, khunnen wir yezunds kaum 3 hutten fudern vnnd versehen mit souil zugen. Vnnd vmb bestendiger vnnd lanngwiriger handlung willen haben vnsere hern noch bisheer, summer vnd wynther, alltag aus yeder kollung, alda mit 6 ross vber ein fueder koln ainen tag in die hutten nit fuern mugen, damit sy der nahenden wälde bisheer verschonet, vnd also ain nahende vnnd weite fuere vmb die annder gethon. Diweil aber die wäld vnd kolung also weit, vnd die fuer also swär geworden, darzue aus denselbigen wald (souil dem herrn Pekry Loysch zuegehörn) vertrieben, muessen sich

* Mai németséggel *löhnlöcher* = az eke vagy szekér tengelyén lévő lyukak.

** V. ö. *Péch A.* i. m. I. 159. 160. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

vnsere herrn yezund, wie sy mugen, in weiter vnnd nahenden wälden behelffen, vnnd die nahenden vnnd gelegnen wäld vmb die hutten bey lannd, vnd in der nider, in den grundten sinnd von den alten noch auch alle verhackht vnnd verkolet worden; allain was an erzlichen orthen in der höhe in den gepurgen, darauf die alten souil vnchost nit gelegt, steen ist beliben, darbey khan khain koler noch heutige tage solhe hohe gepurg abzukoln besteen, darumb vnsere herrn solich holcz mit irem aignen volckh und zeug, nachdem wochen lang mit vil merer vnnd grosser cosstung hackhn vnnd koln muessen lassen, die man alhie kolhenndl nennt. Darzue wir ausserhalb aller arbaitter, sol holcz hackhen vnnd kholn, vber 60 oder 70 vergebens arbaither halten muessen, die nichts annders thuen, allain weg vnd prugkhen machen, vnd zu den kolung raumen. Vnnd costen also vnsere herrn die kholn hier noch ainst souil von den henndln, vnnd sonnderlich in den weiten kolhenndln als vor den kolmaistern, die ainsthails in den weiten wälden, auch in den nahennden puschwälden hin vnnd wider in den grund vnnd stuckhwerchen ligen. Nun sein vnns der nahennden vnnd weiten wälde zu furderung der handlung vil zu wenig vnd sonnderlich die hohen swarczen wälde zu weit, vnd mit der fuer zu swär, dann man aus den weiten wälden, wie obstat, ain tag vber ain fuer mit 6 rossn nit thuen mag, derhalben vnsere herrn von den vmbliegenden pauern aus den dörffern, buskholer genannt, all die kholen (so sy aus kh. majestät vnnd anndere herrschafft vnd nachparschaft welden mit iren aignen rossen zu dem hanndl fueren) auch annemen vnd inen vmb ain fueder khol von ainem halben korb zu 50—58 bisz in die 60 den. zalen muessen, das ettwan vngefärlich 2 oder dritthalber swatzer seckh ist, das also ein swatzer fueder koln per 7 seckh aufs wenigist vmb annderthalben gulden hungerisch khumbt, das vnsere herrn in iren aigenen kholhandlung, wie hiewor bemelt, noch vil ain merers cost, das also nit muglich ist, das die schmelzhutten vnnd zuerichtungen in die lenng der wälde halben, dieweil sy von jar zu jar verhauet, vnnd weiter hindan khomen, besteen mugen — — sat., sat.

Item, was grosse hinndernuss, nachtail vnnd schaden die vmbliegenden gslösser vnnd nachparn vnnsern herrn in dem hanndl mit wälden meutten, dreissigisten vnd auf den strassen zugefuegt den hanndl wider altn gebrauch vnnd billichait beswärt vnnd

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

gestaigert haben, ist yeder meniglich wissend, wie dann noch on aufhörung ainer nach dem anndern, vnnd den hanndl noch mer beswert, darwider bisheer kain einsehung noch wendung geschehen ist.

Von den wälden zum slosz Lykawa gehörig haben vnnsere herrn, diweil die wäld gelegen vnnd nahennd gewesen, järlichen zinnsz 60 fl. in gold zalt. Aber seit herrn Pekry Loysch dasselbig slosz vberkhomen, haben ime vnsere herrn erstlich ain jahr 80 fl. vnd nachmals järlich 100 fl., vnnd im 1532 jar 300 fl. in gold zalen muessen, vnnd nochmals 1000 in 800 guldin begert, vnnd weiter gegen erbietung geburlichs zinnsz bisheer obsteender wäld nit vergonnen wellen, daraus also vber annderthalb jar vnbilichen vertriben, darinnen das gehackhte holcz inn 200 meiler ligt, das also verfauln vnd verderben muess, das vnsere herrn vber 1000 fl. zuhackhen costet, vnnd weil vnsere herrn dieselbigen wälde von dem Pekry Loysch allain von ain jar zu dem anndern besteen haben muessen, vnd derselbigen wälde das nachuolgennd jar nit gewisz gewest, noch der nicht recht notturfftiglich geniessn mugen haben, sy khain holcz sicher auf das annder künfftig jar seczen durffen, weil sy noch das vorbereyt holcz nit on verhindernuss autkolen haben mögen, dann man ain jar zuuor souil vnnd mer holcz hackhen vnd duer werden lassen muess, als man das andern jar autkoln wil, so seind seine wäld die allerweitiste, der sonnst niemands geniessen mag, daraus man, wie oben anzaigt, nit mer als ain fuer ainen tag thuen kan, derhalben khunnen vnsere herrn von den weitgelegnen wälden so grossen swären zinnsz, wie er begert, nit zalen noch geben.

Die herrn Fugger, sambt den herrn Thurzo, dieselb zeit haben die strassen vnnd wege gegen Poln vnd Slesy vber die grossen gepurg vnd sumppigen welde, darüber man vormals mit wägen nit gefarn hat, selbs orzlich meil wegs lanng gemacht vnd gepruckkt, welche vnsere herrn noch täglich mit irem grossn kosten pessern, aufhalten vnd von neuem machen lassen muessen. Namlich gegen Slesy in der nähennd vnnd weite an der gränitz vber Stubner weld, Streczer vnd Jablunckher wald, dergleichn gegen Polen vber den Rebuczer, Dunaiczer vnnd Obidowa wald, durch welhe durchgeenden strassen die lanndschaft an den selbigen orthen gelegen an manschaft vnd nuczungen sambt iren vnderthanen aufgenomen, vnd noch daruon ire authaltung haben.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Darumb angezaigte vrsachenhalben haben sich vnsere herrn mit der herschafft, so an denselbigen strassen meuthe gehabt, von kupfer und pley vnd aller anndern notturfft, zum hanndl gehörig also vertragen — — sat., sat.

A biztosoknak 1535. évi aug. 22-iki jelentéséből, melynek eredetije a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ung. Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,369. csomóban őriztetik.

111.

*1535. augusztus 21. Kivonat az I. Ferdinánd király és Mária királynő által a bányák megvizsgálására kiküldött biztosoknak jelentéséből az erdők czélszerűbb kezeléséről.**

Allain was das kol antrifft, befinnden wir, das die nahennten wäld vmb die hutten, wie dann in vnnser antwort, so wir der herrn Fugger diener geben, hienach gemelt wirt, vasst abgekholt, desshalben man mit grossen vnkossten zu den weitern wälden greiffen, vnnd vnnsers achtens mitter zeit darzue khomen wirt muessen, das man nothalben dy hutten an die Graan seczen, dann euer khun. maj., nachdem wasser hinauf gross wäld haben, *daselbst wurde man, wie in eur. khun. maj. erblannden, als zu Swatz vnnd annderst, wo der brauch ist, bey den hutten rechen, slahen* und das holcz auf dem wasser mit rinngern cossten bis gar zu den hutten brinngen vnnd daselbst verkholen mögen, vnnd die pergkhwerch im Newsol also noch lannge zeit erhalten mugen werden, vnnd desshalben wär vnsser vnderthenigister rath, das eur. khun. maj. genedigist darauf gedacht wär, damit euer khun. maj. *die gueter vnnd wäld, so bey vnnd an der Graan gelegen*, als nämlich das slosz vnnd herrschafft Lypsch vnnd die wäld zu der Brisz gehőrig, *bey eur. khun. maj. hannden behielten*, vnnd khains wegs wo annderst eur. khung. maj. die perckwerch vor abfaal vnnd durch disen hieuoran gezaigten nuczlichen weeg, dester leichter erhalten, daraus khomen liessen.

Eredetije a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár »Ung. Münz- und Bergwesen« osztályában, fasc. 15,369.

* V. ö. *Péch* i. m. I. 168. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

112.

1537. augusztus 1. I. Ferdinánd király bizonyságlevele arról, hogy Hrussói János fenyőkosztolányi bányáját, az ahhoz szükséges erdőkkel Thurzó Eleknek eladta.

Nos Ferdinandus divina favente clementia romanorum, Hungariae, Bohemiae etc. rex, semper augustus, infans Hispaniarum, archidux Austriae etc. memoriae commendamus per praesentes, quod fideles nostri spectabilis et magnificus comes Alexius Thurzó de Bethlenfalwa judex curiae et locumtenens noster ab una ac egregius Joannes Hrussóy de Zablath ab altera partibus, idem etiam Joannes Hrussóy onera et quaelibet gravamina egregiorum Caspari et Laurentii Hrussóy, fratrum suorum carnalium, aliorum etiam cunctorum fratrum, proximorum et consanguineorum suorum, quos infrascriptum tangeret aut quovis modo tangere posset negotium, in se ipsum assumens, coram nostra personali praesentia personaliter constituti sponte et libere sunt confessi et retulerunt in hunc modum, quomodo praefatus Joannes Hrussóy illam inveteratam minerarum fodinam, quae in tenutis suis, intra metas scilicet possessionis ejusdem Joannis Hrussóy Fenyő-Kosztolány vocata, ad arcem suam Hrusso pertinentis, in comitatu Barsiensi existentis sita et a multis annis intermissa et neglecta jaceret, praefato comiti Alexio Thurzó, suisque haeredibus et posteritatibus universis sub conditionibus et modis infrascriptis vendidisset et perpetuo inscripsisset coram personali praesentia nostra praenotata, tali modo: Primoque per eosdem comitem Alexium Thurzó et Joannem Hrussóy unanimiter octo arbitri viri probi eligantur, qui in festo Nativitatis beatissimae virginis Mariae proxime venturo ad faciem praescriptae fodinae in territorio dictae possessionis Fenyő-Kosztolány adjacentis accedere, ibique aliquot bonos viros, rerum montanarum et mineralium peritos et in talibus experientiam habentes adhibere et juxta eorundem montanistarum judicium et censuram de praedictae possessionis Fenyő-Kosztolány vel aliarum circumjacentium montibus et silvis tot et tantum, quot scilicet et quantum ad praescriptae fodinae et minerarum culturam necessarium judicabitur, excidere et sequestrare, et habita huiusmodi montium et silvarum excisione, et ad praedictam fodinam, quam montes et silvas pro eadem excisas, juxta praesentem ipsarum statum et

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

valorem conscientiose aestimare debeant, praefatus autem comes Alexius Thurzó pretium huiusmodi fodinae et montium ac silvarum, juxta praemissam limitationem et aestimationem dictorum arbitrorum memorato Joanni Hrussóy, fratribusque suis infra duorum annorum spatium a praescripto die festivitatis Nativitatis beatissimae virginis Mariae computando in omnem eventum deponere et persolvere, iidemque Joannes Hrussóy et fratres sui ipsum pretium fodinae ac montium et silvarum citra omnem difficultatem levare debeant et teneantur; casu autem, quo idem locumtenens noster fodinae, montiumque et silvarum praedictarum pretium praefato Joanni Hrussóy deponere nollet, non curaret aut quovis modo negligeret, extunc praescripto biennio elapso, idem comes Alexius Thurzó dictam fodinam simul cum omnibus montibus et silvarum reliquiis, ab ipsa fodinae cultura remanentibus, memorato Joanni Hrussóy, suisque fratribus absque omni difficultate remittere, reddereque et restituere debeat et teneatur. Ad quae praemissa et quaevis praemissorum singula inviolabiliter observanda sub poena perennalis aestimationis fodinae, montiumque et silvarum modo praemisso excindendarum partes praescriptae coram nostra personali praesentia se se mutuo obligarunt et obligatos reddiderunt harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum in Galgócz, in festo vinculorum beati Petri apostoli, anno Domini millesimo quingentesimo tricesimo septimo. Lecta et correcta in regesto praenotato per Révay mp.

Eredetije az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 107. no 4. alatt.

113.

*1540. jun. 1. Kivonat Mária özvegy királynőnek a magyar bányavárosok megvizsgálására kiküldött biztosoknak adott utasításából, a bányaerdők megóvásáról.**

Vnd nachdem zuerhaltung der perg-werch auf der Chrembnitz vnd Schembnitz nicht ain khlain notturfft, vnd der grösst vorrath ist die hayung der wäld, damit man yeder zeit zu dem kholmachen holtz genueg hab vnd khain abgang sey, sollen

* V. ö. *Pléh* i. m. I. 182—3. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

demnach vnsere räte vnd commissarien mit allen vleisz darob sein, damit die wallachen, welche mit iren viech halten die weldt vast vereden, von vnsern grundten hinwegckh gethan werden, vnd ob bey vnsern slössern Altensoll, Wiglisch, Lypsch vnd Döbring etwo alte wäldt, die zu dem khol machen guet oder verfallen weren, sollen vnsere rete und commissari an denselben orten allenthalben sehen, ob sy daselbst vns nicht ainen nutz schaffen, das auch den waldpurgern mit sollichen holtz zu statten khommen werden möchte, vnd wo sy sehen, das durch das holtz-verkauffen vns khain schad eruolgt, sollen vnsere rete nyemandt angesehen dieselbe wäldt vns zu gueten abkholen vnd verkhauffen lassen — — sat.

Egykorú másolata a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,257. — Közölte: *F. A. Schmidt*, Chronologisch-systematische Sammlung der Berggesetze der Königreiche Ungarn, Kroatien, Dalmatien, Slavonien und des Grossfürstenthumes Siebenbürgen. Wien 1834. I. 135—6. l.

114.

1540 körül. Kivonat Sásony falu törvényéből az erdő használatáról.

So megen wir und vermelden zu recht, das kainer ainigerlai holz im wald, es sei prennholz oder zimerholz, on erlaubnus der obrigkait oder des vorster abhaken sol. Wer daruber begriffen wirt, der ist dem vorster von iedem stam 12 den. zu wandl und der herrschaft 6 fl. 2 den.

Item, wer zimerholz auf sein hausnotturft begert und darnach über veld verkauft, der ist zu wandl 1 tal. den. und dem vorster 12 den.

Welcher holz verkauft und von dem vorster nit bestanden hat, der ist zu wandl 6 fl. 2 den. und dem vorster 12 den.

So wird auch vermelt, das kainem in der gmain mer prennholz erlaubt wird, dann was er in sein haus notturftig ist. Wer darüber thuet, der ist umb 72 den.

Wo aber ainer oder mer vom vorster holz kauft oder bestet, derselbig mag im thuen wie in verlust und dem vorster sein gerechtigkait davon geben.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Man ruegt auch: wer sein prennholz vor sant Jergen tag nit aus dem walt fuert, der sol es verloren haben und der herrschaft verfallen sein.

Item, das ein vorster nach sant Jörgentag all ungewendlich holzweg zueschlagen sol und vermachen. Wer dawider thuet und on erlaubnus begriffen wirt, der ist zu wandl 5 tal. 2 fl. den.

So wird auch verbotten bei dem wandl, das niemant kerspaum, atlespeerpaum, pierpaum, öphlpaum on sonder erlaubnus abhaken sol.

So hat auch das gotshaus Heillig Crewtz an dem wald von ainem gemerkt zu dem andern pann und gericht, und darzue allen klainen wildpann und wildfang, ausgenommen schwarz- und rotwild nit, und solhen klainen wildfang mugen si verlassen, wem si verlust.

A heiligenkreuzi apátság levéltárából kiadta: *G. Winter* i. m. I. 1034. l. 2. jegyzet.

115.

1546. február 27. I. Ferdinánd király törvénye 13. czikkének 3. pontja a bányavárosok jobbágyai: a szénégetők és más bánya-alkalmazottak adómentességéről.

Coloni civitatum montanarum, ut puta carbonarii et alii, qui ab antiquo exemptiones habent, eo quod ad culturam fodinarum sunt necessarii, a contributione exempti habeantur.

Corpus Juris.

116.

1546. Szász nemzeti szabályrendelet az erdőbeli hatalmásságokról.

Quod sylvarum ob conservationem ubique inter dominos saxones sic observandum constitutum, ut quicunque interdiu in majorem aliquam sylvam ingressus fuerit, indeque ligna secuerit aut abduxerit, penalis effectus sit, iuxta prohibitionem ibidem constitutam. Si vero nocte aliquis hoc fecerit, et quandocunque consecutus, tamquam fur habendus. Minores vero sylvae furtive accesae: de quolibet plaustro unum florenum, quandocunque asse-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

quutus fuerit. Ligna autem cremabilia si quis abstulerit, si libere non deprehensus abierit, liber esse debet, sin autem deprehensus fuerit, debet puniri, quantum plaustrum unum vendi solet.

A nagy-szebeni szász nemzeti levéltárból közölték: *Dr. Kolosvári Sándor* és *dr. Óvári Kelemen*, A magyar törvényhatóságok jogszabályainak gyüjteménye I. 517. l.

117.

*1547. márczius 4. Hohenwarter Farkas stájerországi erdőmester költségvetése egy Beszterczebányán építendő gerebről.**

Mein Wolfgang Hohenwartens röm. k. m. waldtmaister ausz Steyer beileiffiger vberschlag aines holtzfang oder rechen oberhalb der pruekhe im Neuensol gegen ainer grossen wisen vnderhalb des teiches auf der rechten handt, darauf die leut oder kolstat sein muesse, so man von der pruekhen aufwerts geet vber vnd was vngefärlich mit allem costen sölche rechen gesteen wurde. Ad 4 tag Martii 47.

Erstlich nach vermueg der alten beratschlagung ain fuegliche vndt vast gelegensame rechenstat vor augen, derhalben ich durch ainen abzug befunnden, das bemelt rechen sampt der naufardt bisz in 40 grundt stuben, da yde nach der leng 15 schue vndt nach der prait 14 schue zuhalten von notten, wurde der ganze rechen biss in 90 claffterlang bringen. Desgleichen muesste yde grundtstuben mit 4 aichen steckhen, welche mit eisernen schuehen beschlagen, da ainer 12 oder 15 ℔ schwär wäre, statlich versehen werden; das prächt auf die 40 stuben 160 steckhen.

Yde grundtstuben muss haben vngefärlich zwee oder drey kreuz. Zw bemelten grundtstuben möchte das holtz, das die ganze lenge zwee stuben weit wol raichet, auf dem wasser leichtlich herzugebracht wurden. Wurde man auf 2 grundtstuben, nach der leng zu 30 schuehen gerechnet acht stukh vnnd nach der prait zu 15 schuen 12 stuekh bedurffen. Das bringt auf 3 stuben 20 stukh ... 200 stukh

* V. ö. *Tomcsányi Gyula*, Értekezés a garammenti kincstári erdőkben alkalmazott szállitási rendszerről. Beszterczebánya, 1894. 20—21. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Grundtholtz zw den pöden der stuben auf yde 12 grundstellen gerechnet, thuet auf 40 grundtstuben 480 stukh.
Aichen laynen zw 10 schuehen wurde man bedurffen 80 »
Schirholtz allemal zw 4 steckhen, zway scharholtz zu 14 schuen --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- 80 »
Aichen eispenckh auf die 40 stuben, die man auf die steckhen nach der lenng vnd prait aufzäpft, zw 30 und 14 schuechen --- --- --- --- --- --- --- 60 »
Jöcher vber den rechen --- --- --- --- --- --- --- --- --- 40 »
Allerlay holtz zu dem haubtrechen, naufardt vnd schlossthan --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- 180 »
Summa --- --- --- 1280 »

Nachdem aber sollich gehultz auf dem wasser der Gran liederlich vnd die stain zw nagst bei dem rechen auss ainem grundt zu bekhomen vnd zuerzeugen, hab ich sambt dem Cristoff Stainwenter, ro. ku. m. holtz-fürdinger auss Steyer vberschlagen, das yde grundtstuben sampt der naufart mit allem vncosten: holtz, stain, arbait ausserhalb des eisen-zeugs, mit 18 gulden statlich vnd nuezlich gemacht mag werden, das bringt auf den ganzen rechen --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- 220 fl. R.
Auf allerlay notturft des eisen, als schuech zu den steckhen, nägl, eispentern sambt der arbait vberschlagen per --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- 200 » »
Nach vbriger vncossten angeschlagen per --- --- --- 80 » »
Summa des ganzen rechengepaw vberschlagen per 1000 » »

Mit solcher summa möchte in erwegung, das die Gran, ain sanfft stil wasser, ain beständiger langwiriger vnd ro. ku. m. nutzlicher rechen gepaut vndt geschlagen werden.

Nachdem aber in der alten beratschlagung ain rechen zupauen auf 3000 fl. angeschlagen worden, das ist vnnsers bedennkens auf diesem stillen wasser ain so grosser vncossten ku. m. daraufzulegen von vnnotten, wie r. ku. m. rat Kristoff von Könritz selbs durch den abczueg vnd aussterkhung beschen vnnd bewegen.

Als aber die Hermantz vnd Theia zu diesen zween schmeltzhuetten das kol, gehultz, ärzt vnnd kupffer fuer als mit beschwärlichen grossen vncosten vnd wenig der aigen ross hinzugebrache muess werden, kais. maj. vast beschwärlich ist, durch ku. m. rat vnndt commissari relation fur nutzlich geraten vnd angesehn

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

worden, das zw Liptsch ain rechen oder holtzfang geschlagen vndt die obbemelten zwo huetten auf den Moschnitz vnd Lipsersaiffen-pach vbersetzt söllen werden. Welche beratschlagung der rechenstat zw Liptsch gleichermassen so leicht vnd nächner, nachdem das gehultz vil leichter vnd gelegener zubekomen vnd sampt den schmeltzhuetten zupauen vnd ins werch zu bringen mit der zeit liederlich zu pawen wären, dardurch vnzwaiflich mit abstellung der wenig haltung der ross vnd gelegenhait, auch bekhumung wolfeil des kols vnd ersparrung der ärczt vndt kupffer fuer obbemelten handlung irer ku. mt. vmb etlich tausent gulden jährlich leichter bekhumen vnd ersparren wurden mugen.

Eredetije a beszterczebányai m. kir. erdőigazgatóság levéltárában.

118.

*1547. márczius 21 után. Hohenwarter Farkas erdőmester jelentése a garammenti erdők bejárásáról s egy gereb építésének szükségéről.**

Besichtigung und beschreibung der wäldt nach der Graan vnd nutzparkait aines holzfang oder rechen.

Am XXI. Martii hab ich mich Hohenwarter abermaln sampt dem perkmaister Stainwenter Igel vnd dreien teutschen holzmaistern, auch andern personen nach der Gran hienauff biss in das walachisch dorf ain halbe meil vnder Pryess zw besichtignus der waldt, wi di zu hagken, zubringen vndt auf der Graan zv trifften wären verfügt. Vnnd nach der Raniz desselben wasserfluesz hineingangen di wäldt vnnd wassergefert der bemelten Raniz besichtiget, ain vasst schönen grossen wäldt, der bisz zu drey meil wegs lang mit vil schönen neben-tellern vnnd ainem treffenlichen clauthof, der mit leichten cossten zupawen befunden, dergestalt gehültz vor augen, das alle schmelzhuetten, wan so inist kain koll verhanden, durch bemelten Ranitz-grundt vnd andere holtz-teller ob hundert jaren statlich versehen vnnd das holtz auf

* Márczius 21-én történt ugyanis a bejárás. Az év pedig a márczius 4-iki költségvetésből állapítható meg, a mellyel együtt terjesztetett föl, mivel ekkor a hátára vezetett egykorú feljegyzés szerint e jelentés a no 1, a költségvetés pedig no 2 mellékletet képezte. V. ö. *Tomcsányi* i. m. 20. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

der Graan gantz bequemlich an ainem rechen mit leichten cossten gepracht möcht werden. Das wassergefert der Ranitz vnndt Graan ist vasst guet wouern. Ain rechen wie dan grösslich vilerlay vrsachen halben von notten gepaut wurde.

Vnder bemelten walachischen dorf ungeferlich ain meil weegs abwerts nach der Graan seint etlich schöne grundt vnd holtzteller, die den merern tail mit Ricso-gefert gar zu der Gran gebracht vnnd das holtz verworffen möcht werden. Welche grundt Bellehardt Cellno vnnd di Plass genent werden; der Bellehardt grundt möcht für den ersten als der nägist bej der Gran gelegen angriffen vnd der pauerschafft oder walachen auf di cloffter verdinst werden. Weil dan so viel treffenlich gewiniglich wäldt in der nähet sammt ainem stillen wasser verhanden vnd vor auge wurde, auss hernach bemelten vrsachen kay. m. zu diesem handel vasst dienslich vnd der vrsach, das ain fuder kol vmb villeicht als vngefährlich vmb ain funf vnd zwainzig oder XX denar zuerzeugen, ersprueslich sein, das mit dem ersten von weegen pauung aines rechen oder holtz-fanngs berathschlagung beschee, sölches der kay. m. zugeschriben vnndt auf das ehest ins werckh gebracht wurde. Vnnd wie ich die rechen-stat besichtiget, so möcht mit acht hundert, oder aufs aller höchst tausent Reinisch gulden statlich ain nutzlich rechen gebaut vnnd zugericht werden; dan holtz vnd stain leichtlich zu bekhumen. Aber mitler zeit vnd jezt zustundt an sol an verziehen, ain claffter tausent aufs nass bej der Graan den walachen oder winden zuhagkhen verdienst, das wurde diesen summer duer vndt zu kunfftigen herbst möcht es an ainem schwaif leichtlich aufgefangen vnd gepracht, dadurch möcht man zu ainer aigentlichen vnd guetten prob khumen, mit was cossten das holtz herab gebracht möcht werden vnd hiet kainen zwaifel, di walachen wurden gern auf di claffter vmb ain zimblichen phenning hagkhen. Vnnd das es alsdan auf der herrschafts cossten herab gebracht wurde, das auch mit leichten cossten bescheen mugen.

Heernach uolgt di nuzparkait aines holtzfanng vnnd souern ain rechen gebaut solt werden.

Erstlich, wo also ain rechen inns werkh gebracht, das dardurch von dem gehulz, so auf der Graan gebracht, zway pierpreuheuser, auch der camerhof vnnd das oberhauss mit vil ringern vnd halben cossten leichter, als es von der Teya huetten

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

gesteet, bey dem rechen erzeugt werden. Weil dan bey bemelter Teya huetten das puechen holtz so hoch vnd mit so beschwärlichen cossten zu bekhumen, möcht zum tail mit der zeit etliche feuer herauss zum hamer von wegen nahet des rechen vbersetzt vnd mit der kupfferfuer vil vncosst erspart werden.

Wovern auch also ain statlich rechen zuegericht vnnd kol gebrent, so dorffte man bein dem handel vnd schmeltzhuetten vmb ain 50 ross weniger halten, dan die pauerschafft vmb den Neuensol wurden das kol vmb ain rechten phenning vnd mit vil ringern cossten, als es des khunigliche maj. gefällig bei bemelten huetten gestelt, das kol von dem rechen zw ainer huelf den huetten gefuert. Es möcht auch dadurch bey bemelten huetten vil wenig abgang an röstholtz erscheinen wäre, auch den armen leutten ain grosse fürderung vnndt der kay. may. ain grosse ersparung des vncosten von wegen wagnuss vnnd haltung der ross.

Zu dem möchte auch mit leichtem cossten ain sag oder zwo ain rechen oder auf dem pach vnnd dem hamer gepaut werden, das aller holtz zeug von pretter vnnd schintl, auch andere notturfft als gesteng-holtz gen perchk zu allen schmeltz vnnd hamer-huetten von bemeltem langen vnnd kurzen holtz mit ringern cossten geschnitten vnd was man mit von laden vnd holtz-bedörfft, möchte mit guettem nutz kay. m. in die stat oder weiter nach der Graan hinab verkaufft werden.

Nachdem auch zu dem hamer mit der zeit das kol mangeln wirdt, möchte solcher hamer von dem rechen mit kol zu fürderung ainer feyer auch statlich vnd ain fueder vmb ain ort aines gulden leicht erzeugt versehen werden.

Ferrer mocht auch zu Lipsch mit ringern cossten allain mit etliche geschlagen steekhen ain holtzfanng zugericht, wo in ainer not in der Moschnitz oder Lipsersayffen-huetten kol oder holtz manglet, das man daselbst holtz zw kollen oder andern notturft auffahrn vnd aufbringen mocht; vnd was in ander weege fur nuzparkhait von dem gehultz vnnd nach der Graan zw khuniglich m. kupfferhanndl geberen vnnd bringen wurde, ir kay. m. in kurzen jarn emphinden. Aber zu dem allen, wäre k. m. zu sölchem furnemen vnd langwiriger erhaltung des kupferhandls nichts driesliches, dan das ir k. mt. zu irer mt. hannden die herrschafft Lipsch in ainen bestandt oder mit auswexlung zuwegen pracht. Dan di pauerschafft vnd walachen nach der Gran zu

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

solchem fuernemen des rechen vnnd handl vast dienstlich vnd inen di wäldt nach der claffter zuhagkhen verdienst. Alsdan möcht solch gehültz zu gelegener zeit auf di Graan geworffen vnd herab an den rechen geschwämbt werden.

Vnd da ist kain zwaiffel nach aller gelegenhait des gehultz nach der Graan vnd derselben wasserfluess, möcht ydes fueder kol vmb ain zwaintzig phenning leichter, als es bey den schmeltzhuetten gestet, erzeugt werden, dadurch möcht jährlich der k. mt. ain gulden zwaitausent weniger ausgabe durch obangezaigten rechen, wouern er stattlich mit ainer wenig gehultz belegt vnnd versehen, erspart werden.

Eredetije a beszterczebányai m. kir. erdőigazgatóság levéltárában.

119.

*1548. október 14. Kivonat a Beszterczebánya város sérelmeire hozott legfelsőbb határozatokból az ott építendő gerebet illetőleg.**

Die römisch, zu Hungarn und Boheim königliche majestät, unser allergnädigster herr haben der stadt Neusohl beschweren und supplication, so sie seine königliche majestät im jünst vergangenen monat Juli hinzu Wien einreichen lassen, gnädigst angehört, und sich über gehalten erkundigung und empfangen relation darauf folgender bescheid und erledigung gnädigst entschlossen — — sat. sat.

9. Belangend den rechenfang auf der Gran, so seiner königliche majestät zu fürderung gemeines nutz und derselben umbliegenden bergwerken ab der stadt Neusohl mit sonderen seiner königl. majestät kammern darlehen und ausgeben schlagen lassen, haben seine königliche majestät in erkundigung und besichtigung desselben befunden, wie auch ohne zweifel, die von Neusohl selbst sehen und bekennen werden, ihnen und allermanniglichen ohne allen nachtheil gebauet und nicht allein seine königliche majestät und derselben bergwerck, sondern zuförderist der stadt Neusohl der mannschaft und versilberung ihrer pfennwerthe selber zu grossen nutz kommen wird, dann er dermassen

* V. ö. *Tomcsányi* i. m. 21. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

versehen, dass in ihren gründen mit schwellung des wassers nicht schaden thuen und die Gran wohl durchfliessen mag.

10. Über für den grund unterhalben des rechens, darauf die landstadt zu der gehültzung und kholung einfang, die von Neusohl gehorsamblich seiner königlichen majestät folgen lassen, welchen und vielmehr grund der heuden gelegen, sie vorhin auch von seiner königlichen majestät allein aus sondern gnaden entschlossen, wie sie vorhin auch unterthäniglichen gebethen, ihnen in den garten an seiner majestät mayerhof stossend zur erweiterung ihres kirchhofs und begräbniss, daselbst bei dem heiligen geist fünftzig schritt mit ihrer planken, als lang die ist, weiter hinein zu rücken und einzufahren gnädigst zu vergönnen, wie dem seiner königlichen majestät rath und commissari so jüngist, denen gewest angezeigt und seiner majestät verwalter und amtleuth daselbst deshalben anzeigen und befehl geben haben, dabei es seiner kaiserlichen majestät gnädigst bleiben lässt, gnädiglich versehend, die von Neusohl werden daran unterthäniglich danknehmung zu frieden sein.

Hiteles másolata a beszterczebányai m. kir. erdőigazgatóság levéltárában.

120.

*1548. november 22. I. Ferdinánd király XI. törvénye 49. czikkének 4. pontja a rablók ellen.**

Et quia latrones hujusmodi, a quibus infestari solent itinera, in partibus illis sylvarum densitate solent delitescere, statutum est: ut *hujusmodi sylvae per 200 cubitorum spatium,* circumquaque penes vias, *per colonos* vicinorum comitatuum *succidantur*, ut commoditas illis latronibus sit sublata.

Corpus Juris.

* V. ö. Erd. Lapok 1879. 175. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

121.

*1555. april 5. Kivonat I. Ferdinánd királynak az alsó-ausztriai kamarához intézett leiratából, a kecskéknek a magyar bányaerdőkből való kitiltásáról.**

21. Das ir yeczo abermals den Hohenwarter vnd perkhmaister beuelh gethan haben, damit si mit beratschlagung vnd verfassung der waldordnung so ferne es zuvor nit beschehen mit dem eisten furgeen vnd vnder ander beratschlagen, an welchen orten vnd was anzall gaisz viech den walachen zu halten gestat werden soll etc., das alles lassen wir vns gnedigclich wolgefallen. Doch wollet bedacht sein, dass der articl *in die waldordnung* dermassen gestellt, an welchen orten die gaisz zu halten zuegelassen werden, damit dannacht solches mit dem wenigsten vnserm nachtaill vnd schaden bescheh.

Vnd dieweil die geferligkheit der türkhen vnd marthasosen auf der Licowa mit dermassen wie an den andern orten vorhanden, so haben wir an den inhaber bemeltes schlosz vmb gentzlicher abstellung willen der gaisz desz beuelch gefertigt, wi ir ausz abschrifft, die wir euch sambt dem original hierbei zuesenden, vernemen werden, mit beuelh, das ir solhen beuelh an sein gehörigs ort zu vberschickhen, verordnet.

Eredetije a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,257. — Közölte: *F. A. Schmidt* i. m. I. 240. l.

122.

1555. julius 13. Fogott bírák tanuvallatása a Szklabinya és Likava várak közt vitás Ploszka havas és erdő határairól..

Testimonium super montem vel collem Plozka inter dominos ex Sclabyna et dominos de Lykowa exactum per arbitros intrascriptos, anno domini 1555.

Pro parte dominorum de Sklabyna:

* V. ö. *Tomcsányi* i. m. 19. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

1. Nobilis Sigismundus Thrnowczky sub juramento fassus est, quod eo tempore, cum ipse egisset praefectum arcis Sklabynia, quod attinet ad collem vel montem Plozky, semper dominium de Sklabyna in eo ipso colle vel monte suos pavisse greges et aliis, cui voluisset, pro pecunia gramina vendidisset. Quantum autem attinet ad rivum Lwbohna, quod fuerint altercationes quaedam inter praefectos arcis Sklabyna et Likawa, sed postea dominium inter ipsos composuisse isto modo: cum piscibus indigebant domini de Sklabyna, licebat ipsis piscari, sed tamen cum signeto sigilli domini vel literis ipsius.

2. Thomas Móré fassus est medio juramenti, quod tum, cum ipse egisset praefectum arcis Sklabina tempore magnifici quondam domini Nicolai Thuróczy, venisset querela ad eundem, quod valachi de Conebas in hyeme transivissent sectione lignorum ultra rivum Lubohna, sed ipse missis satellitibus accepisset ex grege ipsorum et agnos, tamen postea ad intercessionem domini Petri Zabokreczky, existentes unius domini paztores, praefatos agnos restituisset. Item, quod quodam tempore venisset ad eundem quidam Martinus dispensator montanista, rogassetque ab eodem aliquid graminis pro pecunia, quod ipse tamen per se facere non ausus fuisset, sed consensu domini sui, quare dominum in hoc consensisse sine detrimento suo, et sic ille primo anno vendidisset pro uno floreno, secundo anno florenis duobus et eundem dispensatorem longo tempore usum fuisse, ultimoque eidem vendidisset pro florenis decem; interim Thomas More cum dispensatorem interrogasset, quare tantum graminis emeret, eidem respondisset, quod plures equi ad sustentandum quod 4 curribus fuissent eidem assignati, ideo etiam majori copia foeni vel graminis ipsum indigere et sic ille praefato dispensatori postea respondisset pro florenis decem et duobus bubullis pellibus ad perones, sed de proprietate territorii vel metarum nihil dicere potuit.

3. Thomas Dolguczky sub juramento fassus est, quod ipse sciret montem vel collem Plozka esse in metis et territoriis Justh, sed quod postea caula sub monte Plozka existente domini de Szklabina usi fuissent et defendissent usque ad fluvium Lwbohna, agnosque abegissent; de proprietate autem territorii nihil dicere potuit, tantummodo, quod iidem domini de Zklabyna alpes vel collem Plozka defenderint usque ad fontem.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

4. Andreas Lamos sub juramento fassus est, quod eo tempore, quo ipse apud Laurentium Kozka de Szavnicz servivisset, eidem praecipisset, ne ultra illum collem pasceret, sed postea in hyeme pavisset usque in vallem; et hoc etiam praeceperat, ne ex altera parte fluvii Lubohna pasceret, dicens, illa esse aliena.

5. Stephanus Jezzenszky sub juramento fassus est, quod tum, cum parens suus fuisset praefectus arcis Sklabyna, ab eodem audivisset, montem vel collem Plozka esse in territorio Just, sed se nescire, quomodo occupata fuissent ad arcem Sklabyna. Supra hoc idem fassus est, quod ego — inquit — sum pauper nobilis, non sicut dominus de Sklabyna et habeo privilegia usque ad rivum Lubohna et Fekethekew (alias) Czyernykamen et cum opus fuerit, eadem proferam.

6. Georgius Jezzenszky sub juramento fassus est, quod cum pater suus apud Blasium Neczpalsky fuisset, se ab eodem audivisse, quod hi colles vel alpes et caulae omnes usque ad Fekethekew alias Czernykamen et usque ad fluvium Lubohnam fuissent sui; hoc etiam audivisse a patre suo, quod domini de Sklabyna usi fuissent usque ad fluvium Lubohnam et cum aliquis ibi pavisset sine scitu et voluntate eorundem, eosdem abegisse pro more agnos.

7. Gaspar Zaborszky judex nobilium sub juramento fassus est, quod ipse existens proximus commetaneus dominorum de Sklabyna, se audivisse a suis prioribus, ipsos habere territoria usque ad fluvium Lubohna et illius rivi unam ripam fuisse dominorum de Sklabina, alteram Lipthowiensem de Likava. Item etiam dixit sibimet ipsi constare, quod ad collem Plozka attinet, semper dominos de Sklabyna ibidem pavisse suos greges et foenum vendidisse montanistis. Item, secundum testimonium, quod ipsemet ut judex nobilium existens, sub juramento excepisset a Blasio Ivanka, qui fassus fuisset, quod domini de Sklabyna semper defenderint territoria usque ad fluvium Lubohna et quod semel ejus inquilinum cepissent captivumque ad arcem Sklabyna duxissent, ac eundem aliquamdiu in compedibus retinuissent; quodque iidem domini de Sklabina usi fuissent collibus Ploszka. Tertium testimonium Mathiae sartoris de Thomkaháza, quod cum ipse servivisset tempore Mrakys, item Anthonii Poky et domini Raphaelis in arce Sklabyna, semper eosdem defendisse et prohibuisse montes illos usque ad fluvium Lubohna.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

8. Joannes Zaborszky sub juramento fassus est, quod ipse aliud dicere non posset, tantummodo, cum pater suus fuisset praefectus arcis Sklabyna duobus vel tribus annis, semper dominos de Sklabyna defendisse territoria usque ad Lubochnam et mea — inquit — aetate istis collibus semper usi sunt ad arcem Sklabina.

9. Balthasar Folkasovszky fassus est, quod eo tempore, cum ipse servivisset apud Andream Just, praefatum Just accepisse censum a colle vel alpe Plozka, tamen postea cum idem Andreas servivisset in arce Sklabina et una dimidia parte post Fekethekew alias Czernikamen, altera vero dimidia parte dominis de Likava, propter caulam autem illam vulgo *zallas* ad Fekethekew abegerant domini de Sklabina cum grege quendam ruinam propterea, quia aedificasset caulam sub Fekethekew, pavissetque sub alpibus Plozka et Borysow.

10. Georgius Jezzenszky fassus est, se aliud nescire, tantum cum Daniel et Swck alpes defalcassent sub amissione capitis, eisdem praefectos arcis Sklabina praecepisse, ne foenum prius cumularent in acervos, antequam pro gramine satisfecissent.

11. Simon Jezzenszky existens servitor in Sklabina recordans dominos XV vel XVI ibidem in Sklabinia, dixit semper dominos de Sklabina defendisse territoria usque ad fluvium Lubohna et caulam sub colle Plozka existentem.

12. Nobilis Stephanus Jezzenszky fassus est, se aliud nescire, tantum se audivisse ab hominibus senio confectis, istos colles et alpes semper ad arcem Sklabina usque ad fontem possedisse et juxta fontem illum erexisse indicem, quousque greges ovium pasci debebant.

13. Mathias Jezzenszky fassus est, se audivisse a Daniele, sibi ostendisse territoria ad fontem ultra Plozka et istos colles et alpes pertinuisse ad arcem Sklabina; item etiam se audivisse istos colles esse Just, sed se nescire, an suorum collium usum perceperit.

14. Fedor ex comitatu Arvensi fassus est sub juramento, quod cum servivisset in Sklabinia juxta gregem ovium, semper libere paverit a Kleh vulgo supra tendendo usque ad fontem juxta fluvium Lubohna et cum alio tempore servivisset apud provisorem montanistam, defalcaverant gramina montanistae in alpibus, praefecti igitur de arce Sklabina missis servitoribus

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

prohibuerunt eosdem, ne alpium gramina defalcarent, donec eisdem satisfacerent et sic postea praefati montanistae solverunt fl. X graminaque defalcarunt libere.

15. Cosmas de arce Arvensi sub juramento fassus est, quod tum, quum ipse servivisset in arce Sklabina apud gregem ovium, pavisset libere a Klek supra tendendo juxta fluvium Hlubohna ad fontem usque ad aquam nobilium de Neczpál.

16. Joannes Konian fassus est, quod cum pavissent et caulam suam habuissent apud Chyzyek vulgo, tunc pavissent usque ad verticem, sed postea praefecti de arce ulterius progredi eos non permiserunt.

17. Nicolaus Hano de Sklabina fassus est, quod territoria dominorum de Sklabina tenderent supra fluvium Lubohna et ad fontem inde na Chyski et inde na Zelene plesa.

18. Georgius Mayerszky serviens in arce Sklabina tempore Mathiae Kis ab ineunte aetate fassus est, quod non solummodo ex hac parte fluvii Lubohna pavisset, sed etiam ex altera parte fluvii, a regione Czyerney Hory habuissent caulam, ibidemque nemo illis impedivisset. Quod autem attinet ex altera parte fluvii Lubohna, dixit reambulationem territorii fuisse tempore domini Raphaelis supra tendendo per fluvium Lubohna ad fontem et Chyzky et Zelene plesa.

19. Joannes Regier, item Georgius Palucz, Paulus Dolinszky de Zathiercza, Gregorius de Treboztow, Laurentius ex Zebokriek, Joannes Czus de Zabokryk, Martinus Krabacz de Nezpál, Georgius Sercho de Nezpál, Blazius de Sczawrich sub juramento fassi sunt, ipsos alia territoria nescire, tantum quod attinet ad metas a Czervena Hlinka ad summitatem fluvii Lubohna, huic sub Feketehekew et sub montem Veterny et quod has metas et territoria semper possiderint ad Nezpal.

20. Georgius Krall, item Joannes Kralowszky, Michael Malkrab fassi sunt sub juramento, quod metae et territoria Thurocziensia et Liptoviensia tendant supra Lubohnam fluvium et dividant.

21. Laurentius judex a sancto Martino fassus est, quod cum adhuc ipse fuisset puer et pavisset equos in alpibus, tunc pavisset libere usque ad fontem, sed ultra fontem quos invenisset in Rewucza, postea cum fuisset factus provisor arcis Szklabynia tempore Thomae Móré, multos venisse ad arcem et pro pecunia alpes conduxisse ex hac parte fontis.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

22. Ladislaus ex Kelnik nihil aliud fassus est sub juramento, tamen cum falcassent in colle Plozka Bisztriciensibus, tunc Bisztriczienses gramina emebant a dominis de Sklabina.

23. Andreas Vylak, item Andreas Jakubovicz, Georgius Krauzell nihil aliud fassi sunt, quam quod domini de Likova nunquam ibidem aliquid possiderunt.

24. Blasius Wogewoda, Michael Chramecz fassi sunt, quod de Sklabinia usi sunt territoria supratendendo per rivum Lubohna usque ad fontem.

*

Pro parte dominorum de Likowa:

1. Bartholomeus Borcziczky sub juramento fassus est, quod cum ipse fuisset praefectus arcis Likava, quod ad aquam Lubohna attinet, ipsam totaliter defendisse et captivasse jobbagiones ex Derpelen et pecuniam ab eisdem extorsisse.

2. Nobilis Georgius Paluczky dixit medio juramenti, quod attinet ad montes et silvas, se nihil scire, sed quod ad rivum Lubohna attinet, illum semper vetitum fuisse pro arce Likova.

3. Ladislaus Beniczky fassus est medio juramenti se nihil aliud scire, quam quod dominos de Likova non ulterius progressos esse et usos, quam usque ad ripam Lubohna et Fekethekew.

4. Petrus Mattyasovszky fassus est, se nulla territoria scire, tantummodo, quod Andreas Hervatt defendisset aquam Lubohna et in eadem homines cepisset et quod valachi ex Arva ab eodem alpes conduxerint.

5. Petrus de Erdan fassus est, quod cum contentio tempore Mathiae Kiss facta fuerit ex parte istorum collium et alpium cum Justh, sed nihil scire quidnam postea inter se fecerint; quod autem attinet ad summitatem supra Lubohnam, se audivisse, usos esse cum Jezzenczky.

6. Joannes de sancto Andrea, quod montanistae conduxissent a ducissa silvas et alpes, et quod ab eisdem annuatim solverint fl. 40. Item, Blatnicienses abegissent equos a vertice alpis Ploszka, seque nulla territoria scire, dominumque praecepisse, ne montanistas in aquam Lubohnam piscandi gratia misissent, sed cum consensu Strwczky praefecti arcis Likava, quodque ab illis abactis equis accepissent florenos tres vel quatuor.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

7. Thobias Beniczky fassus est, se audivisse tempore Horvatt, quod de Likava retulerint et defenderint usum alpium et rivi Lubochnae.

8. Vincentius Bathys nihil aliud fassus est, quam quod istos colles et alpes defalcarint ad foenum pro montanorum necessitate.

9. Thomas Mythoska quesivit a parente suo, quodnam sciret de istis alpibus et respondit se nihil scire.

10. Nicolaus Demka, quod eo tempore cum servivisset in arce Kemeniecz juvenis adhuc existens, se audivisse literas legere, quod praefecti de Likava abegissent pecora Justh quaedam ad arcem, sed nescire ex quibus alpibus.

11. Petrus Plathy fassus est, quod eo tempore, cum Mathias Kis possedisset Sklabinam et arcem Likavam omnia, silvas, alpes et aquas simul communia fuisse utrique arci; et quod hoc etiam fassus sit, quod Borchiczky captivasset piscatores in Lubohna.

12. Gaspar de Thwryk servitor arcis Likowa, quod cum servivisset in Sklabicze, piscatores ex fluvio Lubohna ante servitores de Likova eo fugisse; se etiam audivisse, quod oppidani de Suczan dixissent, eorum territoria esse usque ad Lubohnam rivum ad Klek.

13. Martinus provisor fassus est sub juramento, quod Thomae More dedisset, ne corrumperetur gramen, florenum unum, sequenti anno florenos duos et valachis duos buballos cutes et cuilibet cingulum ex follibus. Item, tertio anno dedisset etiam florenos X. Et tunc cum ducissa possedisset istas arces, conduxerant a ducissa silvas et alpes fl. 60 solvebantque ad arcem Likova, cumque valachi decertassent propter caulam, quae est inter Borisow et collem Ploszka, se audivisse ab eisdem, quod esset in territorio Likaviensi eo ipso tempore, cum Thomae More dedisset idem provisor fl. 10, ideo quia collem Ploszka jam defalcaverat inscio More, quem idem More non sinebat in cumulos congregare foenum, montanenses igitur timentes majus incommodum, nolentes ire ad arcem Trenchyn, sed cum Thoma More convenerunt et eidem solverunt fl. X. Item, quod cum idem provisor piscari voluisset, licentiam et signetum a Likaviensibus accepisset.

14. Petrus Dobrik fassus est sub juramento, quod ipsos misisset Zabokreczky praefectus arcis Likava Petrum Dobrik tempore Beniczky et Paulum Bohácz cum valachis Arvensibus ad

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Benisendum, cum valachi inter se decertassent et dixissent caulam, quae est inter Borysow et Plozka, esse in territorio Likaviensi; praeterea aquam Lubohnam defendisse etiam a suis propriis subditis.

15. Paulus Bohácz sub juramento fassus est eadem, quae superius Dobrik protulit.

16. Stech ex Wichodna fassus est sub juramento, se audivisse a patre sua, cum detulissent caseos ad Neczpal, veniendo ad summitatem montis inter Borisow et Ploszka, eidem dixisse — monstrando pede: fili — inquit — memineris ab hoc loco esse Likavaenses metas.

17. Simon Merin fassus est sub juramento, se audivisse, quod ad Verczekew alias Pwzthowiczi kamen attinet, fuisse Justh, sed postea conquestos fuisse valachos Michaeli Horvátt tres caulas ejusdem Justh esse in territorio domini et sic praefatum Michaelem interrogarunt, an libere ad illas caulas venire possunt, quibus idem Michael Horváth concessisset et ipse Justh scripsisset hoc modo, ut ipsos missos faceret si vellet suo pacifice uti, postea venerunt cum grege ovium ducissae et sic eo ire non potuerunt, quodque etiam ipsis permiserat liberam partem piscandi nequacunque aquam usque ad scaturiginem vel originem Revucze.

18. Mynchno Kywne fassus est sub juramento, quod cum ipse habuisset oves cum patre, tunc ex una parte collis Ploczka conduxisset a Justh, etiam ex altera parte usque ad cacumen, ex tertia vero veniebant de Sklabyna et ipse eos abegebat usque post aquam.

19. Dawczo Kywnow fassus est, se cum patre suo habuisse caulam ex altera parte collis Plozka et quod ex Sklabynia non sinerunt eos ultra pascere, tamen usque ad secundum fontem, quodque eisdem semel abegissent oves ad Sklabinia, postea tamen eisdem ad intercessionem Hynek dimisissent.

20. Petrus Remen ex Germanica Lypch fassus est, cum ipse fuisset in Rewucz apud dispensatorem, tunc etiam falcasse montanistas gramina pro foeno quantum poterant, sed se nescire a quo emebant et conducebant, sed quantum ad aquam Lubohna attinet, quod ipse dispensator ita locutus sit: poteris — inquit — Lubohnam ire piscari, sed foenum una feras et rescies inquit, quod sit aqua Likaviensis.

21. Stanislaus Luczik fassus est, cum servivissent apud Cos-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

mam, tunc eos habuisse ex altera parte rivi Lubohna caulam alias zallas, quodque paverint usque ad verticem ex altera parte, et ultra, hoc est post cacumen montis Klek nominati, eosdem praefatus Cosma, ne pascerent, prohibebat, quia inquit hoc est dominorum de Sklabynia.

22. Ladislaus de Rosomberg fassus est, quod attinet ad Lubohnam, quod semper vetuerint usque ad summitatem originis ipsius fontis, ex quod de Likova acceperint Justho apud horrea vel cumulos foeni quadringentas oves, quodque ducentas retinuissent in arce Likava et 200 reddidissent, et quod tempore Michaelis Horváth non ulterius, quam ad cacumen montis Klek paverint.

23. Jacobus Kelerewy fassus est ex Gombas, se audivisse ab antiquis hominibus villanis, quod secuerint et usi sunt cacumen montis Klek usque ad Borrisow et quod horum collium non ad arcem Likava, sed ad Gombas usum perceperunt.

Hoc testimonium est in cacumine collis Ploszka in festo divae Margarethae, anno domini 1555., per nos arbitros videlicet Joannem Okolichnay, Michaelem Bán de Nádasth, Georgium Zenthannay de Zenthanna, Matheum Kwbinyi de Kwbyn, Christophorum Tharnoczky, Ladislaum Czepczanszky, Ladislaum Tomka, Ladislaum Dávid de Zenthpetheur et Ladislaum Wratawsky etc. Idem Joannes Okolichanyi vicecomes Liptoviensis mp.

Hibás másolata az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 1767. no 1. alatt.

123.

*1558. jan. 1. Kivonat I. Ferdinánd királynak a tajovai kohótisztek részére adott utasításából a fa-elszámolásokról.**

Nachdem bisheer die verkhaufften wagenreder, khörb, trög, pretter, negl vnnd dergleichen vorrat vnndter die schmidcosst vermengt vnnd nit specificirt worden, wiuil aines jeden gattung vnndterschiedtlich stuckh gewesen sein, dass vnns in aufnembung der raittungen irrung gemacht, derhalben wir hiemit verordnen, wann hinfüran vnnsere hanndls schmid bei den hütten, zwischen den lontzeiten den artzt, holz auch kholfüerern ihre wägen vnnd

* V. ö. *Tomcsányi* i. m. 23. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

rosz beschlagen, auch anders so schmidcosst genennt von inen genummen vnd an die rabisch geschnitten wierdt, desz alles sollen vnsere hütschreiber sonderlich in ain zetl particulariter specificiert, wiuil ain jede person die gantz lontzeit von den schmiden emphangen, einschreiben vnnd solche zetl mit seiner handschrifft ververtigen, darauff vnser einnemer bey den belenung den fuerleütten so darinnen begriffen ainem jeden sein gebüerunden thail schmidcosst aufheben, vnnd dieselb bei seiner haubt raittung fürbringen möge.

Dann die wagenreder, khörb, trög, pretter, negl vnnd dergleichen zeug auch vorrat sol hinfüran nit mer vndter die schmidcosst vermengt, sonnder alle lontzeit über ain jede sort ain sonderliche particular zedl durch die schaffer vnnd hutschreiber gestöllt, auch allermassen wie oben mit dem schmidcosst, bei den lontzeiten das gellt aufgehebt vnnd die zedl gefertigt werden.

A m. kir. főbányagrófsági levéltárból közölte: *F. A. Schmidt* i. m. I. 274. l.

124.

1558. junius 23. I. Ferdinánd király nyilt parancsa a bányák körüli erdők birtokosaihoz, mellyel ott a kecskék legeltetését eltiltja, és ezen erdők fölügyeletét ezentúl saját embereire bízza.

Ferdinandus divina favente clementia electus romanorum imperator semper augustus, ac Germaniae, Hungariae et Bohemiae etc. rex.

Universis et singulis dominis praelatis, baronibus, comitibus, vicecomitibus, item nobilibus et ignobilibus ac civitatibus, oppidis et villis, cunctis etiam aliis cujuscunque status et conditionis hominibus subditis nostris, silvas in propinquo montanarum ac cuprifodinarum nostrarum habentes, praesentibus nostrarum visuris salutem et gratiam. Intelleximus ex fidedigna certorum fidelium nostrorum relatione, in silvis istis passim a valachis et aliis colonis multas interteneri capras, quae arbustulas arroderent et ejusmodi arrosione corrumperent, ramos vero de roboribus pastores illorum desecarent, unde ipsa robora putrefierent et in silvis magna lignorum jactura fieret; verendum propterea esse, ne tali ratione montana ipsa magnum lignorum defectum pati cogerentur non

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

sine damno nostro et totius regni nostri. Volentes itaque id praecavere, *constituimus certos homines isthic nostros, qui subinde curam silvarum habere et attendere debeant,* ne vel per caprarum in iis intertentionem, vel alio pacto robora et arbores destruantur. Quare committimus fidelitati vestrae et vestrum singulis, quatenus considerato eo incommodo et damno, quod futurum esset ex penuria lignorum in montanis ipsis, caprarum intertentionem in silvis illis ad montana propinquis et unde ligna illis subministranda essent, colonis vestris interdicere ac omnino prohibere debeatis. Dedimus enim praefatis *hominibus nostris custodibus silvarum* illarum certam informationem, juxta quam contra illos, qui praemissis contraire praesumpserint, procedere et debita illos poena adficere debeant.

Si vero ob praemissa aliqui vestrum vel ipsi coloni gravarentur, ii teneantur sua gravamina et difficultates nobis primo quoque tempore significare, coramque nobis comparere ulteriorem nostram voluntatem cognituri, ac in omnibus clementem nostram resolutionem accepturi. Secus itaque non facturi.

Praesentibus perlectis exhibentibus restitutis. Datum Viennae, die 23-a Junii, anno 1558. Ferdinandus. Nicolaus Olahus Strigoniensis. Joannes Listhius.

Egykorú másolata a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungar. Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,257.

125.

1558. szeptember 15. A szolnoki török bég menedéklevele a debreczeniek részére, hogy a szolnoki vár építéséhez fát bárki erdejében szabadon vághassanak.

Én Mahmut bék, Szolnok várának helytartója és szancsákja, keszenetem írom uraknak, nemeseknek, tiszttartóknak, bíráknak, esküdteknek, polgároknak, mindeneknek az kik az király fiához hajlottanak és tartanak. Az hatalmas császár akaratjából adom ezt tudására mindeneknek, hogy az debreczeniek az király fia birodalmában erdőre mennek fájért, az császár háza szükségére kiket hozzanak. Tehát ez levél látván, senki abban ellent ne tartson, hanem szabadon hagyják vágniok; mert ez az császár akaratja,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

hogy *vagy király fia jószágában avagy az császárében, avagy basáában annak való fát találnak, de szabadon vágják és hordják az császár háza szükségére és éppétisiri.* Ez levél költ Szolnok várában, szentkereszt másod napján csetertekön 1558.

A debreczeni udvarbíró 1561. évi fölebbezéséből, a gróf Károlyi-család levéltárából közölte: *Géresi Kálmán*, A nagykárolyi gróf Károlyi-család oklevéltára III. köt. 319. l.

126.

1559. julius 5. A szepesi gróf előtt kötött egyezség Menyhard és Leibicz városok között az erdők használata felől.

Anno millesimo quingentesimo quinquagesimo nono, Julii quinta. Ist eine einung und mittel gemacht worden, als graf dies jahr gewesen der ehrbarer herr Vitus Fabinius in Deutschendorf, zwischen den Leibitzern und Menesdorfern der wald und gebüsch halber, darum beide etliche jahr gezweiet haben, durch rath und hilf der ehrbaren herrn Georg Kirschner, Ignat Hommani von Georgenberg, Gregorii Glatz, Simonis Matera und Georgii Rusdorfs von Deutschendorf, welche einigung und machung zu ewiger zeit bleiben und währen soll nach beydel mittel gemeiner verwilligung, da ihre dazu verordneter und gesandten volle kraft und macht gegeben worden ist, als Blasius Graf und Laurentius aus Thürgarten von Leibitz, Petrus Fits, Valentinus der alte richter, Georg bei der kirchen und Leonhard von Menesdorf, welche machung und einigung allso gemacht ist worden, dass die von Menhardsdorf frei gehaben sollen zu fahren in diese nachgeschriebene wald, allda holtz zu hauen zu ihren nothdurft, ausgenommen zu schelen in die drei Schnelle-Seyfen, in Reissenberg und Reissen-Seifen, in Sultzenberg und Sultzen-Seifen allda zu scheiten. Weiter sollen die Menhardtsdorfer auch frei haben holtz zu hauen zum bau und zum zimmern, auf einen hauffen zu führen, auf eine ladstatt, auf vier wochen auf längste nachdem herheim führen, allsoviel ihnen von nöthen sein wird. In Rötchenberg und Seyfen, in Netzen, Pletzgrund und in Weissenberg allein kein holz zu scheelen, sondern zu bezimmern. Kuttenhau soll bei den mitteln verbothen sein und bleiben bis zur noth, da gott vorsei, feuers halber ein mittel holtz von nöthen wäre, brauchen müsste. Item

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

die Menhardsdorfer sollen und mögen hinter Leibitz Fried-Wäldern und andern in allen tauber- und schwartzer-wäldern allerlei holtz zum bau mit sammt stangen, zum geschier frei haben zu gebrauchen und so einer oder jemands der Leibitzer mehr und weiter ackern mit erstreckung; und weiterung handeln wolt, soll in keinen vortheil geschehen und als offt die genannte von Menhardtsdorf nach holtz fuhren mögten, mögen sie ihr pferde lassen weiden und grasen, bis sie ihre wägen beladen, nicht über nacht zu bleiben. Item nach laut ihren brief mögen sie auch ihre ross allda in der weide halten zu bestimmter zeit. Welche partei dieser zwei mittel, diese einigung nicht halten wird, verfallen werden zu geben der obrigkeit fl. am gold quadraginta. Zur bekräftigung allhieher verzeignet und jederm mittel der zwei städt einen auszug oder transumpt, wie allhier stehet gegeben, mit des landes sigill bekräftiget.

III. Zsigmond lengyel királynak 1602. évi megerősítő okleveléből, melynek hivatalos másolata az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 1207. no 33. alatt található.

127.

*1561. február. Konrad Hans folyamodványa a felséghez, melyben egy találmányára, melylyel sok fát és faszenet lehetne megtakarítani az érczek olvasztásánál, 20 évi szabadalmat kér.**

Allerdurchleichtigister groszmechtigster römischer kayser allergenedigister herr etc.

Eur kayserlich mayestät etc. hab ich verschiner zeit ain vndertenigiste supplication vbergeben vnd darinnen allervnderteniglst mit grundt angezaigt, das ich durch göttliche verleihung im holz und koll ersparren ain mitl erfunden hab, das ich im schmelzen vnnd ressten der ärz den halben thail am holz vnnd koll durch ain neben zuesaz ersparn will, wie ich es dan an etlichen orten probiert hab, durch welche khunst vil wälder mugen erspart vnnd zu anderer khunftigen notturft gebraucht vnnd auch die perkhwerch, so mit holz nit versehen sein, dadurch mugen erpaut vnnd erhalten werden. Auch an den pierpfannen, salzpfannen, züegeloffen vil ein merers über den alten geprauch zu ersparn sein

* A hátirat szerint 15 évre kapott szabadalmat.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

wurdeth. Vnd darauf vndertenigist gepetten mir vnnd meinen mitverwonten den matten vnnd schwebents erdtrich, so sonst niemants nutz sey, welcher ortn sollches ein römischen reich vnndt e. kay. mt. erbkhunigreichn vnnd lannden zubekhomen sein wurt, als dem erstn erfunder zuuerleichen vnd auf zwainzig jahrlanng zubefreyen, dergestallt, das mir in solcher zeit diese kunst ausser mein vnd meiner mitgewonten niemandt nach machen, nachtuen, nachgeben vnd gebrauchen noch behelffen soll, eher hab sich dann zuuor mit mir vnd mainen mituerwonten verglichen. Dagegen mich auch anderten igelichen erpoten, das ich vnd meine mitgewonten ainer yeden obrigkhait, darinnen wie den madten, grundt vnd schwebents ertrich befunden, den zwainzigisten gulden wom vberschuss oder gwin geben mit ferern bith, weil ich etlichen anndern personen sollche khunst vertraut, das eur kay. mt. niemandt anndern über diese khunst vnnd was der anhengigist, sonnder allain mir vnnd meinen mitgewonnten als ersten erfunder die freyhait bewilligen vnnd one erlegung ainiches tax erfolgen lassen woll, so will ich die prob auf mein costen thuen, habe auch damals e. kay. mt. ain stukh desselben meines newen erfunden zuesazes allervndertenigist zuestellen lassen. Auf welches mein supplication mir vngeuerlich ain solcher abschidt eruolgt, ich soll auf mein costen ain prob thuen vnnd so die khunst nuzlich vnnd beständig sein würdt, alsdann wolt mich eur kay. mt. begnaden vnd mit freyhaiten vor anndern versehen. Darauf gab ich an etlichen ortn in Behem mit aine sonnder mer proben gethann, wie sich dieselbigen proben in gegenwürttigen kuntschafft briefen genuegsamblich beständig auch nuzlich, wie ich zu gott hoffe, erzaygen. Demnach solanngt nochmallen zu e. kay. mt. mein allerunderteniglst bith die gesueche mir vnd meinen mitgewonten die obberuert verleichung vnd befreyung, auf dise gethonen proben, hieuor gegebenen abschid nach vormeniglich allergnedigist zu bewilligen, dann solches wirt e. kay. mt. vnnd allen andern perkhwerchs verwontn vnnd sonst vill anndern zu grossem nuz vnnd niemanndts zue nachthail raichen. E. kay. mt. mich vnnd meine mituerwonnten zu mer aller gnedigister bedennkhung aller undertenigist beuelchendt. S. khay. mt. allervnndertenigister Hanns Konrat von der Presznitz.

Eredetije a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminiszteriumi levéltár «Ungar. Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,258., 1561 februáriusi kelet alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

128.

1561. okt. 13. Kivonat I. Ferdinánd királynak az alsó-ausztriai kamarához intézett rendeletéből, a fa-mesterekkel való elszámolás s a bányaerdőknél egy külön tisztviselő alkalmazása tárgyában.

So haben wir auch vernommen, welchermassen die commissarien vnnserm beuelch nach mit Cristoffen Falkensteiner vnserm holzmaister an der Gran, item Bartlmeen Lueger auch holzmaister alda, Wolfen Striniz gewesten holzmaister in der Rebutzen vnd seinen purgen dem Mosslechner, Leonnhard Köszler vnnd Benedicten Seydl, mer Leonharden Huet holzmaister im Altengepurg, Bartlme Lungauer, Leonhardt Eygelsperger im Wadiner wald vnd Volfgangen Zaller holzmaister in Hermanz abgerait, was sy schuldig worden seindt, wie sy zum thain purgschafft gethan vnd sich die anndern, so purgschafft nit erlangen kynnen, verschriben haben, wie die zallung irer rest angereit vnd gestelt, auch die staigung der kollheuff bewilligt vnnd wie es nun hinfüron mit der holz und kollhandlung gehalten werden soll, ordnung fürgenomben worden. Vnd wiewol Wolfgang Hohenwarter alls vnnser gewester verwalder im Neuensoll pillich fleissig zuegesehen vnd verordnung gethan haben soll, dasz denselben vnsern holz vnnd kollmaistern nit sofil hinausgegeben worden vnd dennacht befunden würdet, das die gemelte holtz oder kollmaister irer schulden gestendig sein, vnd wir di bezallung dannacht von inen vnd iren purgen weylen weise bekommen mugen, vnd auch das ein vrsach irer rest ist, dasz inen die khueff vns zu vortl durch den Hohenwarder zu ring gestellt worden, wie wir sy dan staigern muessen, so lassen wir demnach die sachen, bej denen durch die commissarien mit gedachten holtz- vnd kollmaistern gepflogenen hanndlung daruber genommen purgschafften vnnd aufgerichten verschreibung, auch der bewilligten staigerung im kollhauff beleiben euch genedigelich beuelchendt, daruber bej vnsern verwaltern vnnd ambtleuten im Neuensoll notturftig verordnung zu thun, damit die bezallung vermug der gegebenen purgschafften vnd verschreibungen gewiszlich gelaist vnd angezogen werden, nichtweniger solt ir gemelten Hohenwarter selch seinen hierynn geprauchten

* V. ö. *Tomcsányi* i. m. 24—25 l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

vnfleisz neben den andern articeln, so gegen ime zu handten sein, auch verweisen.

Wiewol auch vnsere comissarien zu vnserm genedigen gefallen verordnung gethan, das vnnsere angesetzte verwalter vnnd andere ambtleut die waldtbereyttung fürnemen vnd verrichten sollen, damit sy sehen, dasz man in guet ordnung vnd arbait sey, die waldt ordenlich verhackht vnd wiefil jeder knecht in der arbait hab, damit inen nit zufil gelt hinaus auf das hackhen fürgehen werde. Damit aber hierinn kain mangl erschein, sondern diese verordnung gewiszlich vollzogen werde, derwegen beuelchen wir euch, das ir vnnsertwegen den ambtleuten nochmalen aufleget, wo solcher verordnung piszhero nit nachkommen wäre, das sy dieselben an lengers anstellen vollziehen, vnnd euch nicht weniger die vrsachen des verzugs berichten, die ir vns alszdann wo noth mit eurem ratlichen guetbedünkhen auch zu ubersenden wert wissen.

Dann belangendt *die bestellung aines aignen des holzwerchs verstendigen holzmaisters, der zu allen holz- und kollhandlung sehen thät*, dämit die holzmaister vnd fürdinger nit mer knecht in die lon zetlen einstellen als sy in waldt hetten, auch ordenlich gearbait, damit der schmelzhandel mit kol gefürdert wurde, da lassen wir vnns auch eur vnd der comissarien ratlich guet bedünkhen genedigelich gefallen. Dieweil dann bei vnnsern khupferhandl hierzu khain tauglich als gemelts Strinizes purg des Benedict Rendl vorhannden, vnd seinethalb für guet angesehen würdet, dasz er bej seiner holzarbait in der Rebutzen verharre, derenwegen so ist vnnser genediger beuelch an euch, das ir von vnserwegen vnnserer ober-oesterreichischen regirung vnd chamer oder aber *vnnsern ambtleuten im Eysenärzt bej Leoben, oder zu Aussee vmb bestellung ainer tapfern person, die sich auf clausen, risen, hakhen, trifften auch das kolln verstet*, zu euch zu beschaiden, schreibet, mit derselben weitter hanndlen, *ime die 140 gulden bestallung vermueg* der commissarien guetbedünkhen von vnnsertwegen bewilligen vnd nottürftige instruction aufrichten wellet.

Eredetije a bécsi cs. és kir. közös pénzügymin. lltárban «Ungar. Gedenkbücher» 1559—61. fol. 308—309. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. I. 348—50. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

129.

*1563. október 16. Kivonat I. Ferdinánd királynak a beszterczebányai bányák és erdők megvizsgálására kiküldött biztosoknak adott utasításából.**

Ferrer sollen auch vnnsere commissarien diejhenigen wald, dauon das kholl, holz zu vnnserm khupfferhandl geprauchte wirdt, ordenlich bereitten, auch fleissig besehen vnnd erkhundigen, wie vnnd mit was ordnung das holz darinnen gemaist, da zu was gestallt die riszwerkh vnnd clausen zu bringung desselben holz zugericht, item ob soliches zu rechter gewondlicher zeit getrifft vnnd verkhöllung desselben kain nachtailliger verzueg gebraucht, auch ob in dem vnnd annderm vnns durch die holz vnnd khollmaister khain schaden zuegefügt werde vnnd wann sy vnnsere commissarien hier innen, es sey in ainem oder anderm vnordnungen, oder schedliche hanndlungen befinden, soliches alszbaldt in vnnserm namen abstellen vnnd entgegen, das so vnns ditsfalls bey gemeltem khupffer hanndl zu guettem khommen mag, nach fleissiger berathschlagung vnnd erwegung der sachen in volziehung zubringen beuelhen.

Eredetije a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,259. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. I. 376. l.

130.

*1563. november 13. A magyar országgyűlés által hozott XXII. törvényczikk az ez dőbirtokosok fa-szolgáltatási kötelezettségéről a végvárak építésére.***

Silvae nobilium et dominorum quae et ad quorum confiniorum munitionem sunt libere secandae?

Articulus 22.

Statutum est etiam: ut silvae, tam dominorum quam nobilium, locis muniendis vicinae, pro fabricis et structuris munitionum fini-

* V. ö. *Pécb* i. m. I. 235—7. l.

** V. ö. Erd. Lapok 1879. 175. l. Ugyanebben az ügyben kelt az 1596: LI. t.-czikk és a horvát-szlavon-dalmát tartománygyűlések 1567. és 1568. évi törvényei, a melyekben minden füsttől négy 14 öles tölgyszál beszolgáltatása van elrendelve. *Kukuljevics,* Iura regni Croatiae, Slavoniae et Dalmatiae. Zágráb, 1861. II. 42—43. és 50. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

timarum (quae scilicet proprias et sufficientes silvas ipsae non habuerint) tantum et non in alios usus ad succidendum debeant esse liberae.

§ 1. In insula tamen Chalóköz ligna pro foco ad Comaromium et Jaurinum subministrentur, iuxta conventionem cum insularibus illis (ut dicitur) factam.

§ 2. Ita tamen: quod, si in eadem insula habeantur ligna pro faciendis munitionibus apta, ea ad munitionem Comaromii et Jaurini a dominis silvarum non denegentur.

Corpus Juris.

131.

*1563. november 29. A bányavárosokba kiküldött kir. biztosok jelentése a felséghez egy, a bányaerdőkbe behozandó erdőrendtartás kidolgozása iránt.**

Aller durchleuchtigister groszmächtigister römischer khayser etc. allergnedigister herr.

Eur röm. khay. mt. haben aus erstem vnnserm schreiben, so gesteet an e. khay. mt. von vnns ausgangen, allergnädigist vernommen, wann wir alhie ankhumen sein, vnnd wie wir die handlung angefanngen haben. Vnnd so wir dann in weiterer verfarung der sachen souill befunden, das *vber die wäld, so zum Neusollerischen khupfer handl gehörig sein, khain waldordnung noch anniche beschreibung der wälder*, wie mit denselben gehandlet, wie sie angriffen, hergewürckt vnnd auch zu khunfftigen geprauch vnnd nutz gehayt werden sollen, vorhannden vnnd wir bey vns vnnderthenigist bedennkhen, das es e. röm. kay. mt. notturfft eruordert, das ain waldordnung ausgericht werde. Vnnd so es e. khay. mt. auch gnedigist fur guet ansäh, so weren wir vnnderthenigist willig auf e. röm. khay. mt. allergnedigist wollgefallen vnnd verpessern *ain copei ainer waldordnung*, wie es alhie mit den wälden, damit sy langwirig erhalten vnnd ordenlich auch nutzlich gehayt wurden, gehalten worden soll, zuuerfassen vnnd begreiffen. Damit wir aber sölhen begriff der waldordnung dest ordenlich vnnd grundtlicher thuen vnnd verrichten möchten, so säh vnns fur ain notturft vnnd guette fur-

* Ezen biztosok a megelőző 129. számú, 1563. évi október 16-án kelt királyi utasítással küldettek a bányavárosokba. *Schmidt* i. m. I. 355—381 l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

derung an, das e. khay. mt. bey derselben nider-österreichischen camer die gnedigist verordnung thuen liessen, damit vnns furderlich ain abschrift *der jungst Bartholomei des ainvnndsechzigisten jars aufgerichten Hallsteterischen waldordnung* alher gesanndt wurde, welhes e. khay. mt. wir vnnderthenigist zueschreiben vnnd anzaigen wollen. Denselben vnns zu gnedigister bedennkung gehorsamist beuelchennd. Datum Neuensoll, am 29. tag Nouembris, anno etc. im dreyvnndsechzigisten. E. röm. khay. mt. allervnndterthenigiste N. die verordenten Neusollerischen commissarien: Jacob Gienger zue Gruenpuhl s. k., H. A. Praunfalkh s. k., Caspar Rösch von Gerolzhausen s. k., Paulus Rubigallus, Cristoff Kuerpacher s. k., Wilhelm Ygl zu Voldrerturn s. k.

Eredetije a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminiszteriumi levéltár «Ungar. Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,259.

132.

1563. Kivonat Kassa sz. kir. város szabályrendeletéből, az erdők használatáról.

Item, das man bauholz zu den prucken oder sonst anderszwohin nicht ausz den nahenden walden fuere, sonder aupf der Kunradtt *ausz den weittern welden* — — sat. sat.

Item, es beschwerett die stattleutt sehr, das kein frayer wald ist, daher man khund fayerholz furen.

Derhalben ist unser bett an e. n. w., das e. n. w. den herrn gropfen befelen wollte, das sie dem *waltreytter* gebitten sollen, das er in dem waldt die stattleutt *nicht pfenden sol,* wo sie espen, eschen, burcken, dur holz gefallen finden und zusamen klauben, *den mitt solcher ordnungk machen wir den walttreytter reich und die stattleutt arm* — — sat.

Item, das man die schindeln *in die statt* und nicht anderswohin furen lasse, und in zimlichen geltt gebe. Etlich pauren nemen geltt auff schindeln, machen kaum 1000 und das ander kauffen sie den fremden und die statleut . . . . leiden — — sat.

A város levéltárából közölték: *Dr. Kolosvári S.* és *dr. Óvári K.* i. m. II. köt. 2. fele 96—99. és 100. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

133.

1564. február 24. Selmeczbánya városának jelentése a kir. bányabiztosokhoz az erdők pusztulása és a fa-szén megdrágulásáról.

Rhöm. khay., auch zue Hungern vnnd Böhaimb khun. mt. hochlöbliche räth vnnd verordnete Neusolerischen herrn commissarii.

Gestreng., edl., ernuest, genedig vnnd gebietund herrn. Auf euer etc. schreiben des datum Neusol den 12. dies laufenden monats Febr. sambt einer eingeschlossener copey eines khay. beuelchs, *die teuerung vnnd staigerung des khols belangennt*, haben wir a dy 17. dito empfangen. Dieweil dann euer g. vber vnnser zuuor vbergebenen bericht merer erleutterung begeren, wollen wir e. g. auf derselben begeren zue vernerm bericht vnnd erleutterung der sachen inn vnnterthanigister gehorsamb mit verhalten.

Erstlich, souil die verwüstung der wäld belangent, ist vngefer vor 4 jaren ein wald vber Hasnitz dem herrn Dóczy zuegehörig ausbrunnen, durch wen er aber angezindt worden, kan mans nit erfragen nachwissen. Welcher wald fast ein ganzen somer gebrent, den des herrn Dozy vnterthannen wol hieten leschen khünden, ist aber nit bescheen. Was sunst die verwüstung der jungen paum belangent, geschicht solches fast in allen wälden vnnter des herrn Balaschi, Dobo, Dozy, Lyptschey vnnd anderer adelspersonen gebiet, dann die wallachen mit irem viech die jungen wäld mit niederhauung seer verwüsten vnd veröden, das also wenig junge wäld gehegt oder gezigelt werden. Durch solche verwüstung der wäld das kol nit wenig gestaigert wirt.

Souil die staigerung des kols belangent, khummen wir niemanden hierin entschuldigen, von dem wir das khol wolfl bekomen khunden, dann es in gemein durch der herren Balaschi, Dobo, Doczy, Liptschey vnnd anderer adelspersonen vnndterthanen vnnd khöler vngefer in einem halben jar heer dermassen verteuert worden, das mans nit allein vmb toppelt geltt bezalen, sonder die notturft nit genug bekommen mugen.

Dieweil dann e. gn. begern, das wir die hernn, so selbs koln vnnd wenn sie es zufüren lassen, auch wenn sie stueck wäld verkaufft, melden sollen, wellen wir solches hiemit in gehorsamb thain.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Herr Balaschy, der hat selbst kolen vnnd mit seinen aigen rossen abführen lassen, erstlich in einem wald, zwischen Dubau vnnd Döbring hat er kolt vnnd hernachmals nit weit von Kosolnickh im grundt gegen der Gran werts, da gar ein schöner wald ist, hat er seine aigene kollung gehabt, vnnd gar schöne dicke, lange vnnd gerade paim zum verkolen fellen vnnd aufkolen lassen. Solch kol hat er in ir kay. mt. chamer Schemnitz furen lassen, unnd man im fur ein fhur oder korbkol, den man vor in ir mt. chammer vmb fl. 1 zalt, nun aber pro fl. 2, das ist vmb toplt gellt zalen muessen, wie dann e. gn. vonn den chammer verwalteren weitläuffig vnnd mit mehrern zuuornehmen haben.

Verrer zaigt herr Paullus Rubigallus mit warhait an, das er dem herren Balaschy vmb zuegefürtes kol ein ansehenliche summa, vngefehr bis in die fl. 600 wert hab zalen lassen vnnd da er zuvor einen solchen korb kol oder fur, wie ime herr Balaschy hat zufüren lassn, vmb d. 80 zalt, hat er ime dem herrn Balaschy denselbn vmb fl. 1 d. 25 vnnd nochmals vmb fl. 1 d. 50 zaln müssen lassen, das also letzlich herr Rubigal verrer so teuer kol vom hn. Balaschy anzuenemen, ime hn. Balaschy abkhunden lassen.

Verrer Jacob Markusch zaigt auch mit warhait an, das ime herr Balaschy inn sein schmeltzhütten auch kol zufürn lassn, da er für ein fhur im fl. 2, die er sunst nur vmb fl. 1 bekhommen, zalen muessen.

Verrer der verkauffter stückh wälder halben haben wir souil vnns müglich gewesen nachfrag gehalten, als nemlich aufn Dilln einer mit nahmen Georg Schuechmarkh, der hat von des herrn Balaschy burggraf auf Döbring, so zue der herrschafft Altsol gehörig mit namen Alexius Karnofszky genannt, verschiener zeit ein stuck wald vmb fl. 40 zum auskoln verkaufft, welcher nun bis auf dato vast gar auskohlt, vnnd vnns das kol vmb toppelt gelt ist zuegefüret worden. So werden wir glaubwirdig bericht, das er vmb ein neu stuck wald mit ernentes hernn Balaschy burggrafen auf Döbring Alexius inn hanndlung stee, welcher burggraf sich gegen obbenennt Schuchmark vernemen lassen. Was er von wald den Schembnitzern vmb d. 10 verkauffen khund, das ers ime vmb d. 2 geben vnnd viel ueber vergunnen wolle. Darausz nun e. gn. zueschliessen, das herr Balaschi vnnd seine diener vnns, die wir inen doch alle zeit alle gebürliche ehre vnnd gutwilligkeit erzaigen, one alle vrsach wenig guets

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

günnen, dardurch wir nit allein verhindert vnnd gesteckert, sondern am maisten ir k. mt. camer guet also gespert vnnd gemindert wirdt.

Wir haben gleichwohl auf Dilln, Goltpach vnnd dergleichen ortten, denen one zweifl etlich stück wald verkaufft worden, nachfrag gehalten, demnach aber solche ortt nit vnnter vnnser jurisdiction gelegen, khünnen wir von ihnen nichts heraus bringen; dann, weil wir mit inen nichts zueschaffen, vermeinen sy auch nit schuldig zue sein etwas zuebekennen. So wissen wir wol, das herr Balaschi vnnd seine diener derselben eignen vnterthanen, inn denselben dörffer zue der herrschafft Altsol gehörig, etlich stück wälder zum verkoln verkaufft, welche izo vber ire aigen herrn vnnd seinen burggrafen nichts bekennen dürffen, das wir also nit allein des kols halben vom herrn Balaschi vnnd den seinigen gehindert. Dergleichen er vnns auch one beuelch ir kay. mt. vnserer besten manschaft von heueren vnnterm Setschin, die er auf die flaischbanck gefüret vnnd mit jezo daran in pergwerchen groszen mangl leiden, beraubet, sonndern auch was vnns zue befurderung der pergwerchs von eisen vnnd pley zuegefüren wirt, pflegt er, wie es gar jungstlich bescheen; vnnd wir vnns dessen bei e. g. deren etlich auf der Schembnitz gewesen, mit dem höchsten beschweret, ernentes eisen vnnd pley im Altensol abzuwerfen, vnnd nimbt die ledigen rosz vnnd wägen, vnnd braucht dieselbigen nach allem seinem willen vnnd wolgefallen, das er vnns also schir dahin bracht, das wir mangl pleies halben, one das wir sunst nit schmeltzen khünden, in vnsern schmelzen verhindertt werden, des dann ir k. mt. etc. chamer nucz nit zue schlechtem schaden geraicht wird. Müessen also zue solch seinen nit allein jezt, sonndern zuuor vnnd noch gewartenden gwälten zue sehn vnnd gestatten, dann er auf ir kay. mt. beuelch wenig gibt.

Was nun sein des herrn Balaschy vnnterthannen vnnd khöler, die zue der herrschaft Altsol gehörig belangent, die vnns kol zuefüren, als von Dubau, Döbring, Stueben, Kosolnick vnnd von dergleichen dörffern, da wir von einem halben jar ein korb kol vmb d. 35 oder d. 40 zalt muessen, wir jezo vmb d. 80 vnnd d. 90 zallen.

Was nun die vrsach solcher staigerung, khünnen wir kein andere wissen, dan das herr Balaschy vnnd seine diener den

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

kölern die wäld vmb souil dest teuerer anschlahen vnnd verkauffen lassen, des wir dann entgeltn vnnd das khol dest teüerer zalen muessen.

Was die herrn Lyptschey auf Saxenstain belangendt, werden wir von der hern Öderischen verwalter Burgharten Lorberer bericht, das seinen herren den Öderischen von inen den Lipscheyen ein wald Tschischowa genant pro fl. 80 inn golt verkaufft worden, den sie zur not, da inen sonst wenig zuegefüret, zum verkohlen braucht, neulicher zeit aber haben ernennte Lyptschey ermelten Burghartn Lorberer zuegeschrieben vnnd seint willens ime den verkaufften wald wieder einzuziehen, welches dan ime als seiner herrn erkaufft guet mit dem höchsten beschwerlich vnd schädlich sein würdt.

Souil aber der herrn Lyptschey vnndterthannen so vns koll zuefüren belangent, als zue Matschern, Secken, Pechering, Warmbad, da die glashütten ligt, Pessering vnnd dergleichen dörffer, haben auch neülich zeit innerhalb eines halben jars gleichsfals ein staigerung im kol-kauffen gemacht, das mans eben wie zuuor vermelt, da man vor vmb ein korb kol d. 40 geben, jezo d. 80 vnnd d. 90 geben vnnd bar bezahln müssen.

Was nun die herren Dozy so den pfandtschilling Pirklesz innen haben belangent, haben wir zuuor vermelt, was für ein ansehenlicher grosser schadn eines schönen waldes so ausprunnen, auch die wallachen so viech in den wälden halten mit niederhauung des jungen holtz für verwüstung beschehen. So haben sie auch von iren wälden viel vnnd am maisten iren aigenen vnnterthannen in der Tschirnawitz, Rudein, Hosnitz, Hemmern, Gerat vnnd dergleichen, da am maisten pecken vnnd pirpreuer wonen, ansehenliche wäld verkauft, des sie also zum pirpreuen verbrauchen vnnd wir dessen zum verkoln geratn vnd mangeln müssen, daraus dan die vberteuerung des kols erfolgt.

Was aber ermelten herrn Dozy vnnterthannen vnd köler so vnns kol zuefüren, als aus der Tschirnavitz, Rudein, Hosnitz, Gerat vnnd Hemmern etc. belangent, von denen werden wir mit der vberteuerung des kols gleichsfals beschwert, das wir wie vor vermelt, das kol vmb toplt gelt zalen müssen, vnnd da wir zue vnnseren schmelzhütten vnnd mühln von holtzwerch was notturftig, alls wälln vnnd dergleichen, khunnen wir dasselbig one doppelte bezahlung von inen nit bekhomen, darzue haben sie

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

auch iren vnterthannen bey leibesstraff, wie dann seine vnterthannen so vnns kol zuefüren, maisten theils vnns selbst anzaigt, nit mer kol zuzufüren, die vrsach wir nicht wissen, verboten. Wie dan solchs durch herrn Hanns Aichmüllers waltburgers verwalter vnnd diener seiner perkhandlung bey der r. kay. mt. perkmaister alhie Valten Joschko protestirt vnd anzaigt worden, von dem es e. g. auf derselbigen begeren weitleiffig vernemen werden, vnnd also das khol auf seine eisenhammer, da er sonst kein abgang am kohl gehabt, zuzufüren beuohlen. So doch gemelltes eisen vnns zue vnnserer notturfft wenig dienstlich auch hieher zuuerkauffen nit zuegefürt wirt, das wir also augenscheinlich sehen, das sy vnns nit allein mit dem kolkauf hindern vnd staigeren, sondern auch die pergwerch so gleichwol auf seinen grundt aufn Gerat gelegen, welche yder zeit ein perkmaister vonn der Schembnitz vermug vnserer pergordnung verlichen, dieselbigen nach gepaut worden, aber vor zwaien jharn gemelte Dozy zuegefahren, die schürff, damit die felder bestrickt gewesen, auf einen hauffen tragen vnd verbrennen lassen die alte gewerken, so solche pergwerch mit grossem verlag gepaut vnnd erhalten, mit spötlich wortn, wie wir vnns dann dessen auch bey irer mt. beklagt, beuelch an in darüber erlangt, aber er nie demselben beuelch nachkommen wollen, alzeit abgewisen, vnnd seither frembden, die sich mit ime seines gefallens darumben vergleichen müessen, selbst verleichen vnd geben, von denen er auch die 16 m. zue einkommen nimbt, welches dann ir mt. regalia zue höchsten schädlich, nachtaillig vnnd entzogen wirt. Dazue er vnns auch mit vnpillich maut wieder vnsere privilegien vnd freiheiten, da wir ime weder haller noch pfennig zuegeben schuldig, inn allem dem, was zue notturfft vnnd befürderung der pergwerchn zuegefürt wirt, mit gewalt antost vnnd da man ime nit maut geben will, sich selbst pfent, wie er dann solche pfandt noch in handen vnnd nit laugnen kan. Solliches alles geraicht zue höchstem verderben irer kay. mt. camergefell.

Souil denn in Dobo auf Lewenz belangt, zue wellicher herrschaft etliche dörfer, so mit iren hatterten vnd wälden an vnsere hattart stössundt, als Hochdorf, Teckisch, Potschuwal vnnd Almasch, welche vnns dann mit iren hoch vnnd schwartz wälden, als Reichau vnnd dergleichen nahent gelegen sein, vmb welche wäld sich herr Dobo vnnd herr Dozy one vnterlas kriegen, vnd in einem strit der hattart halben liegen vnd baide parthey eine der

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

andern pauern gefencklich einziehen, auch ir viech als rosz vnnd ochsen wegtreiben. Darzue vber des paide partheien iren vnterthanen bey leibstraff, welcher nur einen paum zum verkoln fellet, gedroet, das dann baider parthey vnterthanen maistenthails vnns anzaigt vnnd nit laugknen khunden, dann es, wie hir obuermelt, bey ir mt. pergmaister alhie genugsam protestirt vnd nach lengs weitleiffig anzaigt worden, dessen ermelter herr perkmaister vnns auch zeugniss geben muesz, dardurch vnns dann die pauern mit zufuerung des kols, welches sie mit forchten vnnd zum tail nächtlicher weil abfüren, in vnserm schmelzen saumen vnnd verhindern, das wir offt mitten in der wochen, wie laider bescheen, da wir am besten vnsere silber erczt aufschmeltzen solten, vnnd da vnns an kol gemengelt, mit spön oder schaiten gewerk, oder ja mit merklichen grossen schaden ausprennen, vnnd vnnsere arbeiter, denen wir ire lhön wochentlich fur vol zahlen, feieren muessen. So müssen wir auch solch kol von ernenten paurn gleichsfals, wie hieuor vermelt, da wir vor vmb ein fur oder korb kol d. 35 oder d. 40 zahlt, izo vmb d. 80 vnnd d. 90 annemen vnnd zalen.

So hatt auch herr Dobo frembden vnd seinen aignen vnterthannen viel stuck wälder verkauffen lassen; demnach aber dieselbig nit vnter vnser jurisdiction, auch über ire aigene haben, nit wellen zeugnus geben oder einbekomen. Khumen wir auf frembden gründten, da vnns nit gebürt, wer dieselbig vnnd wie sie mit nahmen haissen, nit erkhündigung halten lassen, noch rechten grundt erfragen.

Verrer von den dorffen, so auf Tschabragkh gehören, als Printdorff, Air, Halbgeschaid, Diebszwinckel, Stöplizhoff vnnd S. Gilgen mussen die waltburger gleichsfals, wie voruermelt, das kol von denselben kolern als teuer, als sie selbst wollen, bezalen, die vrsach aber ist zum tail diese, demnach sie wenig wäld haben, muessen sy von denen von kerpen vnnd andern ire wäld teuer kauffen, darzue weil die waltdburger anndern kölern das kol teuer zalen, wellen sie inen auch nichts abrechnen lassen, daher nun raicht, das wirs von allen kölern so teuer annemen müssen.

Vor zeiten aber haben ernente herrn den waldburgern mit verkauffung etlich stuck wäld gedienet, die sie zur not vnnd befurderung irer mat. cahmergefel verkolt vnd verbraucht, als

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

herr Balaschi hat Lennharten Nickuschselligen mit einem stuck wald zue notturft seines schmelzens gedienet.

Item, die hn. Dozy haben auch zuuor den waldburgern mit verkauffung wäldt gedienet, als Hansen Aichmüller vnnd Hansen Sturnkorb.

Item, vonn der herrschafft Lewa, so izo Hr. Dobo innen hat, ist vor jarn auch den waltburgern mit verkauffung etlicher stuck wäld geholffen vnnd gedienet worden, als zue der Schallischn handlung, auch zum pergwerck Mitter-Fuchsenloch.

Das also vorhin mit solchen stück wäldn den waldburgern geholffen vnnd gedienet worden, das sie sich nit so gar auf die köler haben verlassen dürffen, dardurch dan erfolgt, weil die köler gesehn, das die waldburger selbst kolung gehabt vnnd sich zur not mit kol selbst in iren hüetten versehen, das sie ihre zuegefurt kol inn einen rechten vnnd leidlichen kauff haben geben mussen. Weil nun jezo die waldburger nit mit aignen wäld vnd kolung versehen, auch die wäld von ernennten herrn, welche ire wäld zue hoch achten vnd zue teuer bitten, nit bekommen khünden, sehen die koler der waldburger grossen mangl am kol vnnd dringen die waltburger dahin, wellen sy anderst ire pergwerch, die da wassernötig, beuhafftig erhaltn, demnach sie wochentlich den arbeitern lonen mussen, mussen sie ihre silber-erzt aufschmelzen vnd aus not den kölern, wie sie ein korbkol selbst sezen vnnd bietn, wochentlich bar zalen, daher furnemblich solcher gross vnnbeschreiblichen vnnd vor nie erhörtn teuerung des kols die maiste vrsach ist.

So khumen wir auch, wie zuuor vmb vnnsere bezalung kein prenholz mer bekomen, dann die pauern so vnns zuuor solch prennholtz zuegeführet vnnd izo gesen, das das kol so teuer bezalt wirt, sein alle zu kolern worden, von denen wir das kol aufs teuerst annehmen muessen.

Inn summa wir werden also, wie e. g. hieuor vernomen, von allen orttl des kols halben vberteuert, wo vorhin ein waltburger auf 3 öfen wochentlich nur allein vmmbs kol mit fl. 120 auszkomen, izo aber musz er vber fl. 200 darumben verlonen vnnd zalen vnd hats dennest offt die notturft nit genug, daraus nun in khurtz, wo nit ir mt. einsehung than werden, nit allein der waltburger, sonnder eines gemeinen landes verterbn eruolgen, das also ir mt. chamer einkhommen geschmellert vnnd in abne-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

men gedeien, vnd lezlich, wo die wasser nöthig, doch höfflich pergwerch vnuormugens halben aufgelassen solten werden, in vnwiderbringlichn schaden genoten wurden. Wie wir dann jungstlich e. g. in vnsern vbergebenen bericht alles weitleiffig anzeigt vnd sich dieselbigen nach zuuersehen haben, dieweil dann e. g. hieuor vernommen, das wir vnserer besten mannschafft von heueren vnntern Settschin beraubet, dardurch wir inn pergwercken grossen mangl leiden, nochmals dieselbigen zum tail wider auszulösen fast alle wochen vberlassen vnnd vnnsers bargelts, des wir sonst wenig haben zu ihrer auslösung, des wir inen aus christlicher lieb one rhuem zumelden, da wir sonst nit mer hetten, treulich dargeben entschepft werden. Vber das wir auch, wie hievor vermelt, mit der grossen vberteuerung des kols gar in armuth geratten, auch sonst mit unpillichen vnd ungevöndlich meuttn, mit gewalt pfent vnnd beschwert werden, auch noch dasinnige, so vmb zu notturft vnserer pergwerchs handlungen eisen und pley zuegefürt, im Altnsol abgeworffen vnnd wir also in allem miteinander beschwert vnnd verhindert werden, wollen e. g. alles wol behertzigen vnnd bedenken vnnd diesem allem furzuekomen bey höchstgedachter kay. mt., damit vnns geholfen vnnd ir mt. camergut befurdert werden möcht, aufs aller treulichst dahin bedacht sein, das wollen wir vmb höchstgedachte kay. mt., derselben chamers selbst zue nutz raicht, auch vmb e. gn. inn steter trew gehorsamb vnnd bestendigkeit zuuerschulden gevlissen sein. Vnnd haben desz also e. gn. auf derselben schriftlichs begeren zue verrerm bericht nit verhalten wollen. Schemnitz, den 24-ten Februarii, anno 1564. E. gn. willige N. richter, stats vnnd alle waldburger auf der Schemnitz.

Eredetije a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungar. Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,373.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

134.

*1564. márcz. 20. Kivonat I. Ferdinánd királynak a beszterczebányai bányák megvizsgálására kiküldött biztosokhoz intézett rendeletéből két erdész alkalmazása tárgyában.**

Ferrer was die ersetzung des waldtmaister ambt berüert, in dem lassen wir vns auch mit gnaden gefallen, das an desselben statt aus ewrn angefuegten vrsachen zween guet starkh, vnuerdroszne waldt-vörszter aller massen, wie ewer rädlichs guetbedunckhen vermag, vnnd die ihenigen personnen, so ir dartzu benennen thuet, als Adam Khesszler von Ausse vnnd Mathesz Pogner von Perchtelsgaden angenommen vnd bestelt werden, wie wir dann die verfast instruction (ausser des wörtl regierung, weill soliches ein camer sach ist) also aufrichten lassen, vnd die ir hiebei zuempfahen hat — — sat.

Eredetije a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltárban «Ungar. Gedenkbücher» 1563—4. fol. 190. — Közölte: *F. A. Schmidt* i. m. I. 399. l.

135.

*1564. márcz. 23. I. Ferdinánd király utasítása a beszterczebányai erdészek részére.***

Ferdinand stb. Instruction, ordnung vnd befehl, wie und welchermassen es mit vnsern waldern und holzern, auch holz-, kohlwerks-arbeiten vnd furgedingen bey unsern bergwerk vnd kupfer-handl im Neuensoll, so weit sich diese gelegenheit erstrecket, gehalten vnd gehandelt werden, was auch vnsere getreue Adam Keszler vnd Mathaus Pogner vnsere jetzt aufgenomene vnd bestelte, vnd jede kunftige waldforster in denen sachen die wald, holz-, kohlwerks-arbeithen vnd handlung betreffend, doch mit wissen und willen vnserer verwalter im Neuensoll bis auf vnser wohlgefallen vnd widerrufen ihren besten verstand, noch getreues vleiss handlen und verrichten sollen.

* V. ö. *Péch* m. I. 238. l.
** V. ö. *Tomcsányi* i. m. 20—29. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

1. Anfänglich sollen sie in allen ihren först-amts ausrichtungen vnd sonsten in all andern weg vnser vnd vnsers kupfershandels nuz vnd frumen ihren gethannen aides pflicht nach furnehmen, betrachten, auch vnsere schaden vnd nachtheil durch hernachgestölte ausrichtung, so sie ihren besten fleisz vnd vernstand nach jederzeit ohn versäumnusz treulich verrichten sollen, verhuetten.

2. Vnd nachdem vnsere bergwerk in Neusohl vnd derselben ende, sollen die anderst in thuen und würden erhalten werden, jährlich einer grossen anzahl holz bedürfftig vnd daneben zu den schmelz-, spleisz, saiger- vnd hammer-hutwerchen, zu koll- vnd schier-holtz, deszgleichen zu vnserer preu-häuser, auch des cammer-hofs vnd vnterthanen haus nothdurfften, zu weegen, stegen, pruggen vnd andere gebauen vnd brennholtz von jahr zu jahr nit ein kleine summe holtz geschlagen vnd verbraucht wierdet, vnd damit man dan zu der berg-, schmelz-, spleisz-, saiger- und hammer-hutwercken, auch zu allen anderen vnser vnd vnserer vnterthanen nothdurfft mit holz vnd kohl versehen seyn möge vnd kunftiger zeit nicht mangel erscheine.

3. Demnach haben wir vorgenommen vnd geordnet, ist auch vnser ernstlicher will vnd meinung, dasz alle wald vnd holzer bey vnserem berg- vnd schmelz-werck in Neusohl, wie die durch vnsere commissarien vnd andere im 63. jahr beritten, beschaut vnd beschrieben wurden, souil derselben bisher nit verlihen, auch wo mer derenden, so in gedachter vnserer commissari-beschreibung nit begriffen vnd vns zugehörig waren, all in pan gelegt, vnd zu berg- vnd schmelz-wercks, auch anderer vnserer vnd vnserer vnterthanen nothdurfften gehaiet werden, vnd darinnen ohn vnser oder vnserer verwalter vnd waldforster vorwissen vnd befehl zu schlagen oder zu hacken niemand gestattet, sondern ernstlich darob gehalten werden solle, vnd damit auch die wald und holzer desto pas gehaiet und erziglet werden, so sollen vnsere aufgenommene vnd bestelte waldförster vermög vnd innhalt vnserer new ausgegangenen waldordnung ihr getreu fleiszig aufsehen vnd nachdenken haben, damit dieselben in allen vnseren fürgedingen, holz- vnd kohlwerks-arbeiten mit hacken, schlagen vnd bringen zum vortheil vnd mit guter ordnung angegriffen, also, dass dieselben von hindersten zum vordersten, vom obersten zum untersten, vnd je die weittest wald neben

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

den näheren auf riss-geferten, wurffen, oder mit clausen, je nachdem es jedes orths nothdurfft vnd gelegenheit erforderet, auf die kohl-stadten, an rechen vnd leenden hergebracht vnd hierin mit guten ordnung gehaust, nichts verwarlost oder verabsaumet werde.

4. Dergleichen sollen sy auch ain getreues aufsehen haben vnd halten, damit durch vnsere vnterthannen, es seyen burger, innwohner, pauers-leut oder andere persohnen, niemand ausgeschlossen, wider vnser ausgegangene vnd publicirte waldordnung in den wäldern nit vnordentlich holz geschlagen, geschwemt, gebrent, gereut, die newen schleg vnd maissen nit gemahet, darinnen gehauet oder eingefangt werden, damit die wald desto pass gehaiet vnd die jungen vnuerhindert herwider erwachsen mogen; doch soll vnseren vnterthanen ihr gebürliche hauss-nothdurfft an gelegenen orthen vorbehalten seyn, ausgezeigt und verguet werden; welcher oder welche sich aber hierin vngehorsam erzeigeten vnd beweisen wurden, dieselben vnsern verwalter in Neusohl anzeigen, die sollen alsdan mit straff vnd in ander weg die gebür in vnseren nahmen mit ihnen zu handlen haben.

5. Vnd nachdem wir aus der gehaltnen waldbeschaue glaubwürdig befinden, dass vns durch die wallachen vnd andere vnsere vnterthannen mit dem gaiss viech grosser vnd mercklicher schaden in denen wäldern mit nider-hackung der bam oder des holz, so sie bemelten viech winters zeiten niderhacken beschiecht vnd des vm sonsten in den wäldern ligen bleiben vnd erfaulen muss, so sollen demnach vnsere bestöllte vnd angenumene waldförster ihr getreues vnd fleissiges aufsehen darauf haben, nachdem wir gedachten wallachen vnd andern vnsern vnterthannen bemeltes gaiss-viech bis auf St. Michaels-tag, damit sie es nicht mit schaden, sondern desto bequemlicher vnd geleglicher verkauffen mögen, genädigst erlaubt vnd nach St. Michaelistag ferner kein gaiss-viech mer zu halten ernstlich auferlegt vnd gebotten, dass dasselb also bescee vnd ferner kein gais-viech in solchem vnseren walden ihrer forst-amts-befohlenen handlung getrieben, auch kein holz vnnutczlich vnd verwuestlich nidergeschlagen werde; im fall, da sie aber über St. Michaelis tag noch mit dem gais-viech in den wälden, oder aber einige andere vnordnung funden, dasselbe alsobald abstellen vnd sie mit mehr bemelten gais-viech ausschaffen; wo sie aber der sachen zu

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

schwach vnd vmb sie nit geben wolten, dasselb von stund an vnsern verwaltern anzeigen, die sollen vnserer nothdurfft nach abstellung vnd wendung thuen, wie sy dan des von vns befehl haben.

6. Damit aber in vnsern wäldern holz- vnd kohlwerks-arbeithen desto ordentlicher gehaust vnd alle ding zum besten vnseres nutz angegriffen vnd zugericht werde, so ist vnser willen und befehl, dass diese vnsere waldförster jetzt alsobald in anfang vnd eintrettung ihrer dienst vnd wen vnsere verwalter ihnen sonst auch zueordnen werden, alle vnd jene vnsere wald- vnd holzer, so zu vnsern kupfer-handl im Neusohl zu bringen vnd zuversehen sein werden, auch alle fürgeding, holz- vnd kohlwercks-arbeiten durchgehen, besehen vnd beschauen, ob nun auch in vnsern jetzt in werk vorhandenen fuergedingen, holz- vnd kohlwercks-arbeiten einige vnordnung gespihret, vorhanden und befunden wurde, sollen dieselben mit erwegung eines guthen rathschlags durch vnsere verwalter auch geordnete wald-förster vnd anderen vnserer holzverständigen geenderet, gebessert und in nützlichere, fürtraglichere ordnung angericht und gestellt worden.

7. Nachfolgend sollen vnsere wald-förster die zeit ihrer dienst zu ordentlicher zeit immer zue vnd so offt es die nothdurfft, oder da es durch vnsere verwalter dahin verordnet wirdet, vnsere wald vnd holzer auch holz- vnd kohlwerks-arbeithen durchgehen, besehen vnd beschauen vnd ihr fleissig aufsehen vnd aufmerken haben, damit wider vnser aussgangne wald-ordnung in vnsern wäldern vnd hölzern nicht vnordentlichs oder verwüstlichs gehandlet, sondern die wäld zum besten gehauet, derselben verschont vnd erzüglet werden.

8. Dass auch die holzmeister, fürgedinger, holz- und kohlwerks-arbeither ihren gedingen, vnd was jeder insonders eingebunden vnd zu verrichten auferlegt worden ist, fleissig vnd ehrbar nachkommen vnd geleben, die pain nit zu holz stocken, das assach auf ein haufen ordentlich zusamen ziehen, die risnen nit wie vor beschehen vergeblich erfaullen, kein holz in graben noch würffen hinden verbleiben, auch ordentliche gute sam pam an den orthen, da hie der wind am wenigsten in der werffen, vnd der sam doch in die werch-stet ausfligen mag, stehen lassen, damit sich der wald wider besammen vnd desto eher erwachsen kann.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

9. Item, dass auch gut kohl gebrennt vnd in die hütten gelieferet werde, zu den rissgeferten, klausen, rechen, lenten, wuer vnd werch gebauen sollen sie fleissig sehen, ob die recht geschlagen, gemacht vnd woll versehen seyen, vnd ob sie befunden, sahen vnd spurten, dass hierinnen in ein oder dem anderen einiger mangl, nachtheil oder gefahr fürkomme oder vorhanden wäre, dasselbige allweeg vnd yederzeit vnuerzogenlich vnsern verwaltern in Neusoll anzeigen, vnd mit ihren gutbedungen fürbringen; da soll alsdan durch sie die verwalter sambt denen waldförstern gebührlichs einsehen vnd wendung beschehen, vnd die nothdurft zum besten vnserern nutzen fürgenommen vnd gehandlet, auch ihnen in allen guetter ruggen gehalten vnd beystand gethan werden.

10. Damit aber vnsere waldförster in allen diesen sachen vnd handlungen, wie vnd was sie handlen, verrichten, thun vnd lassen sollen, dessen desto gründlichere bericht vnd wissenschafft haben, so ordnen vnd wollen wir, dass fürohin diese vnd jede vnsere waldförster bey allen fürgedingen, der holz- und kohlwerks-arbeithen, wald-handlungen, sachen vnd rathschlagen seyen, dieselbe durch vnsere verwalter mit vnd neben ihnen nach ihren gutbeduncken, so viel dass für nutzlich vnd gut geachtet werden mag, gehandlet, verricht vnd beschlossen werden solle.

11. Bemelte vnsere waldfuerster sollen sich bey berg- vnd denen hutten erkundigen vnd in guten bedacht haben, wasfür allerley zeug, zimmer, sag vnd anderes dergleichen holz zu denen bergen, hütten vnd auch andern vnsers kupfer-handelnothdurfft man bedürfftig man deren jedweders an monath gut zuschlagen, nachdencken vnd den verwalter die vermahnung vnd anzeigen thun, damit sie alsdan in ihren beyseyn solches verordnen vnd bestellen mögen. Sie vnsere waldförster sollen auch in allweg bedacht seyn, dass zu denen bergen dieweil man jährlich ein grosse anzahl holz darzu haben muss, die wälder in der nähe um die berg, dessgleichen bey jeder hütte, clausse, rechen vnd werk, soviel man zu jeden orth nothdürfftig vnd behalten solle, alles vleiss gehäuet, nicht verwüstlich darinnen gehaust, oder ohn ein noth hergehäckt vnd verkohlet werden, sollen auch die wälder, so zunächst der Gran am wasser liegen, vnd auf das wasser der Gran leicht vnd nahe zu bringen, nicht vnnothdürfftiger weiss angreifen vnd verhacken, oder durch die

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

wallachen oder jemand andern verwüsten vnd verderben lassen, sondern zu gesteng-, zimmer-, säg-, schnittl-, prugg- vnd anders dergleichen holz gleichfalls hauen.

12. Die wäld- und holzer sollen durch die holzmeister, fürdinger vnd holzwercks-arbeither yederzeit, wan ihnen die zuhäcken, schlagen vnd bringen angedinget, oder sie auf vnser kosten darein angelegt werden, mit vorwissen, gutbedünken und beyseyn vnserer waldförster angegriffen, die rissgefert gelegt, clausen geschlagen, rechen vnd lend gemacht worden.

Darauf sie dan ihr getreues vnd fleissiges aufsehen haben vnd verordnung thun sollen, damit solches alweg an den gelegenesten orten zu vnserem besten nutzen vnd mit ringesten vnkosten, jedoch mit vorwissen vnd mit bewilligung, vnserer verwalter angericht vnd ins werk gebracht werden möge.

13. Sie sollen auch mit vnd darob seyn, damit jährlich vnd ein jedes jahr insonderheit durch die holz meister, fürdinger vnd holzwerks-arbeither zu rechter zeit an fruehling oder herbsten vnd nit zu spät in die wälder gegriffen, holz geschlagen vnd die stämm nit zu hoh abgestöcket, sondern soviel immer möglich nahe bey dem boden abgehauen werden. Ferrer, dass der arbeit durch sie treulich beygewohnt vnd ausgewart werde, damit sie ungefehr nicht viel mehr oder weniger schlagen vnd bringen, dan souil ihnen jährlich durch die verwalter auferlegt, benennt vnd befohlen wird, das sie das geschlagene holz auf eine gewohnliche oder benannte läng vnd währung hacken vnd an herbst in den schlägen zusammen richten, damit es durch vermelte waldförster überschlagen werden könne, vnd dadurch zu sehen, wie viel tausend oder anzahl meiller holz auf die gewöhnliche währung, oder die wir jederzeit dahin ordnen vnd fürnehmen werden, geschlagen, wieviel tausend oder hundert fueder kohl selbe angeben, damit man sich gegen den holzmeistern, fürdingern vnd holzwerks-arbeitern in den bezahlungen, darleihen vnd fürstrecken auf die holz- vnd khol-werks-arbeitern desto gewisser vnd gürndlicher, noch zimlichen vnd billichen dingen darnach zu richten vnd zu halten habe. Durch welches werden um wissender weiss um so viel wenigere vngewisse verlohrne schulden (wie ein zeit vnd vorher zu vnsern merklichen grossen schaden vnd nachtheil beschehen) gemacht, vnd kan auch um soviel desto

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

bas gegen einen jeden, nachdem er haust, die billigkeit gehandlet werden.

14. Sie sollen auch mit vnd darob seyn, damit die holzmeister, fürdinger vnd holzwerks-arbeiter das geschlagene und gehäckte holz am herbst, da man ohne das mit dem hacken und schlägen austölt, zu guter vnd gebührlicher zeit aus den schlägen, auss den rissgeferten, würffen vnd sonst zu dem wassern auf die pach oder ordentliche kohl-stadt gebracht vnd geworffen werden.

15. Die schläg vnd maissen fleissig raumen, keinen grossen hayer oder schär päm steg, auch kain holz in den assach würfen oder graben ligen lassen, sondern alles fleissig vnd sauber herarbeithen.

16. Mehr bemelte vnsere waldförster sollen auch mit fleiss bedencken vnd berichten, was einen jeden holz-meister auf das künfftige jahr zu würchen auferlegt werden solle die rissgefert und würff, auch an welches orth, der mit würch angelegt soll werden, darauf wohl absehen vnd ausgehen vnd mit treuen überschlagen vnd erwegen, wie ein tausend vnd ein meiller holz auf nächst gebracht, verkollt vnd vns durch den holz-meister ein fueder kohl kan geben werden, dassselbe vnsern verwaltern anzeigen, die alsdan mit den holz-meister vnserer nothdurft nach desto stadtlicher handlen vnd was vonnöthen bestellen mögen.

17. Wo dan ein orth, wald oder holz-schlag gar verhackt, sollen sie alles fleissig verordnen vnd mit hilf der verwalter darob halten, wan nun das letzt jahr werckgehackt holz angeworffen vnd aus den schlägen gebracht, dass alsdan die risswerk auch fleissig nacher gehackt vnd zu nutz gebracht werden, vnd nit in schlägen liegen bleiben vnd erfaulen muss. Welche wäld- und holzer dan mit oder ohne clausen getrifft getriben, vnd an die ordentlichen rechen vnd lenden auf den wasser geantwordet werden müssen. Dabei sollen vnsere waldförster ihr getreues aufsehen haben vnd die verordnung thuen, auch selbst bei den drifften vnd lenden seye, damit das holz zu rechter weil vnd zeit am fruehling bey zimlichen wassern, da die nit gar zu klein oder zu gross, vnd fein einziger weiss, nit gleich über einen hauffen an das wasser geworffen, getrifft vnd getrieben, auch ordentlich gelennt, damit es nicht zu viel über ein

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

hauffen komme, darauf grosse gefährlichkeit stehet, vnd auf den pächen, oder an rechen vnnd lend mit hinrennung des holz vnd in ander weeg nicht schaden beschehe, dass auch die holzmeister das ausgeworffen holz auf den bächen, vnd der Gran fleissig nacher keren vnd treiben, damit nicht in sand vnd schlamm ligen bleibt, vnd mitlerweil gar verschütt vnd versandet werde.

18. Die holz-meister, fürdinger oder kohl-meister sollen gut gerecht kohl brennen, gerechte gefächte kohl brennen vnd säck haben, das recht gewöhnlich vnd gut mass in die hütwerck liferen, darauf dan vnsere wald-förster neben vnsern obristen hütten-bereuter, schaffer vnd hüttenschreibern ihr getreues, fleissiges aufsehen haben vnd die verordnung, damit dass es beschehe, thun sollen.

19. Nachdem auch zu zeiten die ordentlichen holz-meister ihren fürdingern, arbeitern vnd knechten das holz in denen wäldern nach der zahl, oder nach dem tausend zu schlagen, zu hacken vnd zu bringen andingen, wollen wir, dass vnsere waldförster bei solchen dingen jederzeit gegenwartig vnd dabey gute getreue mittler seyn, damit man sehe, was vnd wie allda gehandlet vnd ein theil gegen vnd wider den ander nicht beschwäret werde, vnd in allweeg sollen sie staigerung in den lohnen nit gestatten oder erhohen lassen, vnd wo sie es nit verhüten mögten, an vnsere verwalter vmb einsehung langen lassen, auch jederzeit bey allen ablohnungen der holz-meister, als deren knecht wiuiel jeder gehabt, wissen tragen, gegenwärtig seyn.

20. Bemelte vnsere wald-förster sollen sich auch jederzeit wan, vnd so offt es die nothdurfft erforderet, auf vnser oder vnserer nieder-oesterreichischen kammer, auch vnserer verwalter in Neusol begehren vnd verordnen, nit allein in den Neusolerischen wald-, holz- und kohlwerks-sachen, sondern wo wir an andere orth, oder in die anderen hungarischen berg-städt nothdürfftig waren, gehorsamlich begeben vnd gebrauchen lassen, vns vnd vnsere verwaltern jederzeit bey tag vnd nacht gehorsam, getreu vnd gewärtig seyn, vnd in allweeg bergwerck zu bauen, oder einige andere hanthirung zu treiben nit unterfangen, sondern allein solchen ihren diensten, darzue sie besoldet, vnd von vns angenommen worden. Dessgleichen, wo wir die bergwerck, hütten vnd waldungen zu der Libeten zu vnsern handlen nehmen wur-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

den, gleichfals als dem Neusolerischen, getreulich, fleissig vnd nutzlich auswarten.

21. Vnd was vermelte vnsere waldförster jederzeit also handlen, verrichten vnd ordnen werden, ihnen auch in einen vnd anderen weg was zustehen, fürfallen oder begegnen mögte, dass alles sollen sie jederzeit vnsern verwaltern in Neusol anzeigen vnd zu wissen machen, die alsdann sambt ihnen in fürfallenden sachen die handlungen zu erledigen, vnd gebührliche entschid auch wendung vnd einsehung zu thun, vnd zu geben haben sollen.

22. Vermelte waldförster sollen vnsern verwaltern, auch vns oder vnsere nieder-oesterreichischen cammerrathen, so offt, dass an sie begehrt vnd die nothdurfft erwiederen wird, vmb all ihr verrichtung, sachen, handlungen, thun vnd lassen, souil diese ihr verwaltung betrifft, jederzeit guten, wahrhafften bericht, relation vnd angezeigen thun, vnd sich sonst dieser vnserer gegebenen ordnung vnd instruction, oder was wir auch vnsere nider-oesterreichischen cammer-rath vnd verwalter ihnen jederzeit befehlen vnd auflegen werden, gemess halten vnd in all andere weeg vnsern nutz vnd frumen förderen, schaden wahrnen vnd wenden, vnd alles zu thun, was frommen aufrechten dienern vnd waldförstern zu thun gebührt, ihren herrn verpflicht zu thun schuldig vnd verbunden sein.

Vnd sich hierin weder mühe, gaab, thros- oder forchtfeindtschafft noch freundschafft nicht abscheuen, abrichten, noch sich bewegen lassen, wie sie vns dan solches geschworen vnd zugesagt haben, alles treulich vnd vngefährlich.

Geben in unserer stadt Wienn, den 23. tag Martii, anno etc. im 64-ten, vnserer reiche des roemischen im 34-ten vnd der anderen im 38-ten. Ferdinand m. p. J. Gienger von Gruenbuehl m. p. Ad mandatum domini electi imperatoris proprium H. A. Praunfalkh m. p. C. Rosch von Gerolzhausen m. p. Erasm. von Gera m. p. Wilhelmb Ygl zu Voldrerturn. Erasm. v. Haydenraich m. p. M. Geldricher m. p.

Eredetije a beszterczebányai m. kir. erdőigazgatóságnál. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. I. 401—11. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

136.

*1564. szept. 10. Kivonat Miksa királynak az alsó-ausztriai kamarához intézett rendeletéből a vasbányászatnak a fa szűke miatt szükséges eltiltásáról.**

Auch Augustinen Gaiszmairs eysenperkhwerkh im Matzuch, so gleichwol der Roll, Igl vnd Lindacher pauen zulassen ratten, dieweil aber vnnser eisenperkhwerkh in der Presznitzkha jetzt statlich belegt worden, also das verhoffentlich, das man alda fil ain mehrere antzall eisen, als man zum kupfer-hanndl bedürfftig, erlangen und machen werde, vnnd vns auch dabai fürkumbt, das die behültzung bej den andern abgemelten eisen-perkhwerkhen gelegenlich zu der Gran vnd vnnsern Newsolerischen kupferhanndl zubringen seyen, vnd die eisenperkwerkh fil holtz hinnemen vnd bedürffen, derwegen so ist vnnser gnediger beuelch an euch, das ir bej vorgemelten Rolln, Igl vnd perkhrichter die fürderlich verordnung thuet, welche eisenperkhwerkh von weilandt höchsternenter römischer künigclicher mayestet, hochlöblicher gedechtnus, mit verlihen nach befreyet sein, das dieselben alszpaldt abgestelt vnd zupauen verpaken werden. Im fal aber, da ihn künfftigclich mangel an eisen erscheinen wolt, des man vns gueter zeit berichten soll, so wellen wir dieselben eisenperkwerkh aintweders selbst pauen ordenlich verleihen vnd befreyen, vnd die furschung thuen lassen, damit das eisen so fil müglich one nachtail der wäld, so zum kupfer-hanndl dienstlich, geplat vnd gemacht, vnnd hier zu die wäld vnd hütwerkh durch vnnsere Newsolerische verwalter vnd walduorsteer auszgezaigt werden.

Fogalmazványa a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,376. — Közölte: *F. A. Schmidt* i. m. I. 418. l.

* V. ö. *Tomcsányi* i. m. 29. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

137.

1564. okt. 17. Kivonat az alsó-ausztriai kamarának a beszterczebányai bányavezetőséghez intézett rendeletéből, a szénégetés és erdőrendtartásról.

1. Das die vnderthonen das niedergeschlagene holtz verkholn mügen.

Dessgleichen das die commissari seiner khayserlichen majestät vnderthonnen in der Riedtscherbe erlaubt vnnd mit inen beschloszen haben, das sie das schon geschlagene holtz, damit dasselb nit one nutz verderb, verkhollen mügen, vnd das fueder kholl in rechter mass vmb ainen gulden hungerisch in den Neusollerischen hamer antwortten sollen, mit dem ist auch zu seiner khayserlichen mayestät ec. genedigem geffallen gehandlt, vnd ist auf seiner khayserlichen mayestät ec. verordnung vnnser beuelch, das ir daran seit auf das solichen also nachgangen werde.

Alls sich auch dieselben vnderthonen ferer vernemben lassen, das sie mer waldt hetten, die sich auch so man das kholl anzunemen willen wer, verkholln vnnd jedes fueder kholl vmb ainen gulden hungerisch im hammer antwortten sollen, vnnd obwoll sie die commissari aus iren angezaigten bedenckhen euch beuelch gethan, derselben vnderthonen wäldungen zubesichten, vnnd mit inen den vnderthonen ainen khollkauf auf seiner khayserlichen mayestät ec. wohlgefallen zubeschliessen, zuuerschreiben vnd solliches zuberichten, dieweil aber noch bissheer hierüber khain bericht khomen, vnd sein khayserliche mayestät ec. soliche hanndlung für ain notturfft ansehen, so haben sie vnns euch zubeuelchen auferlegt, wouer ir dise walt beschaw vnd hanndlung noch nit verricht hett, das ir das noch fürderlich thuen vnd solliches berichten sollet, welliches wir euch hiemit also beuolchen haben wellen.

Das auch die commissari dem Cristoff Falbenstainer vnnd Rueppen Supper, so die holtz- vnnd kholl-hanndlung vnnd die trifftungen neben vnnd auf der Gran haben, ir begerte khollkhauffsstaigerung auss den vermelten begrundten vrsachen abgeschlagen, mit inen dahin gehanndlt, das sie bewilligt auch zuegesagt, gelobt vnd versprochen haben, das fueder kholl in die neu hütten per sechsvndneuntzig phening vnnd im hammer per achtvndneuntzig phening hungerisch zuantwortten, das raicht

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

seiner khayserlichen mayestät auch zu genedigem gefallen vnd vns beuolchen, das wir euch vnd den nachkhommenden verwaltern auflegen sollen, wie wir dann hiemit thuen, yber solichen khollkauff zuhalten vnnd alle khünfftige staigerungen zuuerhuetten.

2. Veitt Leittners 500 meyler ganntz dreyling holtz zutriffn vnd zekholn vnd nach billichen dingen vergleich vnd weliche khollung besser fürderlichen zueberichten.

Also hab auch sein khayserliche mayestat euch verrer zubeuelchen verordnet, das ir der commissari hanndlungen nach darobsein sollt, dass Veitt Leittner kholler die fünfthundert meiller ganntz treyling holtz oberhalb der Priss, im gruennen waldt oder Connradt genandt schlache, auf die kholstaat bring vnnd also ganntzer, wie man in Tyrol zu thuen phlegt, zu kholl prennen, vnnd so nun das beschechen, das ier euch alsdann nach pillichen dingen vmb sollich sein arbait vnd khollung mit ime Leuttner vergleichet, vnnd wan dasselb gantz kholl, wie für geben pesser vnd ergäbiger sein, als das kholl, so aus gescheitterten kholl geprennt wuerdet, das ir euch alsdan auf seiner khayserlichen mayestät ec. wohlgefallen vnnd ratification ainer verrern khollhandlung mit ime Leuttner vergleichet, vnnd solliches fürderlich vnd auffuerlich berichtet, diesem seiner khayserlichen mayestät beuelch wellet also gehorsamblich nachkhomen.

3. Der waldordnung vnd walduörster instruction in volziechung zebringen.

Vnnd dieweil denn die langwürige erhaltung der holtz- vnnd khollhanndlungen allain an dem gelegen ist, das man ordentlich in den wälden haus vnnd handle, derwegen so wellet dise ernnstliche verordnung thuen, das der hieuor gemelten begriffen waldordnung vnnd der waldvörsster vnnterferttigten instruction durch sy die waldvörsster, auch holtz- vnnd khollmaister vnd ir gsindt mit dem abgeben hackhen, auch zu lanndt bringen vnndt trifften des holtz vnnd in allannder weg vleissig nachgangen, gelebt vnnd vollziechung gethan werde.

Fogalmazványa a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,259. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. I. 449—52. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

138.

1565. február 9. Az alsó-ausztriai kamara átirata a cs. udv. kamarához a kidolgozott magyarországi erdőrendtartásnak latinra fordítása iránt.

Den herrn hofcamer-rätn von der n.-öst. camer anzuzaigen. Sy haben sich zuerinndern, dass die rö. khay. mt. vnnser allergnedigist herr in derselben resolution über die jünngst verricht Neusolerisch commission gnedigist verordnet, die darinn verfasst waldordnung, auch darzue gehörige general vnnd beuelh in das latein vertiern vnnd volgends druckhen, dann ferttigen auch zum publiciren übersenden zu lassen, welchem nach dann die n.-öst. camer das solche vertierung nirgendt fuegsamer, als bei der hungrischen hofcanzley beschehen khan, weyl man des hungerischen stilo bey dieser camer khain brauch hab: gemelten herrn hofcamer-räten anzaigen lassen, auf das von dannen die verordnung beruerter vertierung gethan werden wollte. Nachdem sich aber solches lanng verzeucht, so hat die camer aus erforderung der notturft hieran vermanen wolten. Datum Wien, den 9-ten Februari, anno etc. in 65.

Fogalmazványa a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungar. Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,259.

139.

*1565. márcz. 16. Kivonat Miksa királynak a beszterczebányai rézbányászat részére kiadott utasításából, a szénégetésre szükséges fáról.**

Holtz und khol belangennt.

Dieweil dann durch die commissari des verschienen drey vnd sehstzigisten jars ain ordenntliche waldbereitung, beschaw vnnd beratschlagung darüber gehalten vnnd gefertigt, welche vnns auch mit der haubt-relation vbergeben, aber ain vnterschribne copy daruon, vnnd dann die instruction der waldmaister vnnd waldvörster handlungen in die schreibstuben im Neuensol vberanntwortt, so sollen die verwaltter derselben mit der holtz

* V. ö. *Tomcsányi* i. m. 40—41. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

vnnd khollung, vnd derselbigen anhenngigen sachen vnnser vnd des hanndls notdurfft nach auch fürgeen vnnd darüber halten, damit demselben allen getreulich gelebt werde, derhalben hierinnen weitter meldung zuthuen oder meerere ordnung zugeben gar vnuonnöten, dann die sachen in derselben waldordnung vnd instruction genuegsamb aufgefuert sein.

Allain souil die mistriggen im Altgepuerg vnd Rewuczen betrifft, so vnnd wann der allmechtig gott sein gnad verlihe, das etwo ain meerers ärtz angetroffen, das man mit dem aufschmeltzen desselben bey der neuhütten nit geuolgen möcht, vnnd man im Altengepuerg wider schmeltzen muesste, das die verwaltter, perkhmaister vnnd hüttenbereiter alles vleiss darauf gedacht sein wellen, damit hinfurtter zu vnnserm hohen vnd grossen schaden, wie etlich jar heer vnbedachtlich beschehen, nit zuegesehen werde, das dem holtzmaister yedes fueder khol vmb ain gulden vnnd sechtzig phenning hungrisch abgekhaufft werde, da er holtzmaister den misstriggen das fueder allain zu hundert vnnd zwaintzig phennig hungrisch, auch etlich zu hundert fünfundtzwainzig vnnd hundert vnnd dressig phenning bezahlt vnnd also bey solchen misstriggen, das seider des ainundsechtzigisten jars allain der Benedict Seidl holtzmaister bey zwaythausenndt vierhundert fünfundneunzig gulden vberschuss gehabt, die billichen vnns zuegehörig, dann sich holtzmaister allain der steigerung im kholkhauf (so auch gleichwol vnnotwendiger weiss beschehen) vnd seiner verschreibung gemäss betragen haben, vnd damit zufriden gewest sein, vnnd sein holtz vnnd khol allain nach der khlausse vnd rechen, somit grossem vnchossten erbaut worden, vnnd anderstwo nit genumben haben sollt, welchen geferlichen ueberschuss vnd nachtailliges zuesehen, wie bey dem holtzmaister vnnd den angesetzten verwalttern, die hieran schuldt tragen oder haben möchten, zuersuechen vnnd vnns dessen, dieweil vnns in solcher holtz- vnnd khol-hanndlung sonnst in meer weeg zuschaden gehaust worden, wider zuerholln vnnd hierumben mit gebuerunder straff fürtzuegeen beuor steen sol.

Wann auch annderer ortten die khollung verlassen, so sollen die verwalter guette achtung darauf haben vnd nachfrag halten, damit hierinnen alle eigennutzigkhait verhuet, das khol auf das nechst so müglich bestellt vnnd khain contrabanndt damit getriben werde.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Vnnd obwol auch in der alten instruction vermelt, das ain hüttschreiber bey der neuen hüttn auf die holtz- vnnd khollhanndlungen, auch den rechen vnd im anwerffen vnnd aussziehen des holtz sein aufsehen haben sol, er aber solches neben anderm wie heernach zuuernemben zuuerrichten nit zeyt gehaben mag, so solle solche zuesehung den waldmaistern vnd dann die betzallung, so in einwerffen vnnd trifften beschicht, einem uebergeer oder ainem anderm derwegen raittung zuhalten auferlegt werden, wie es dann die commissarien alberait schon angeordennt vnnd beuolhen haben, sonnsten solle es mit dem holtzschlag vnnd khollung, auch abzallung derselben allermassen gehalten werden, vermug bemelter waldbeschaw, beratschlagung vnnd verordnung.

Eredetije a beszterczebányai m. kir. erdőigazgatóságnál. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. II. 28—9. l.

140.

1565. április 26. Zsámboki János levele a cs. udv. kamarához, melyben a magyarországi erdőrendtartásnak reá bizott latinra fordítása alól magát fölmentetni kéri.

Der röm. khay. mt. hochlöblichen hoftkammer-rätt, wolgeboren, gestreng, edl vnd vest etc.

Gnädige herrn! E. gnaden haben mir vor drey tägn aus andern information vnnd an ir mt. vnsers allergenedigst herrn bericht die waldordnung lateinische zu machen gnadlich zuegeschikt, welche müe ich aufs vntertenigist vnd treulichist ghar ghern thätt, (wie woll ich mitt historien vnd andern schreyben zimblich beladen) es wern dan dise gwysse vnd gnuegsame vrsachen. Die erst, das ich der deutsche sprach nicht ja gar woll erfarn bin, vnd wan ichs gleych weer, so ist es das ein matery, darinnen ich gar nicht geybet bin, vnd wie ichs zwaymall schon yberlesen hab, etliche termin vnd perkh-wörtlein gar schir vnmueglich zu latein machen, weyll sonst ander dinen in perkhstätten wolgeyben vnd glezte layt solche müe nicht inen haben vertrautt anzunemen. Die andere vrsach ist, das da nicht desglayche wörtlein in der latein vorhanden sein, vnd wan der Cicero oder

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Livius vorhanden weren, das si es mächetn, das dinen die gmain versteen khundt, ist es schwärlich. Mach ichs dan, wan ich das deutsch recht versteen, wie etliche wärtlein bey den Varrone vnd andren alten desgleichen lateinisch sein, so würde die gmeyn gar nicht versteen. Da ichs dan mitt vill wärtlein vmbschreyb die terminus den perkh- vnd wald-wärtlein, so versteets ainer also, der ander also, dass ich lieber etwas kriechisch oder gar hebraysch vertiren als dises. Derhalben gnadige gebuettende herrn bütt vntertäniglich, wollet dise vrsache vnd meine vntertagnichliche information bedenkhen, vnd so man dise ordnung woll vnd mitt ihr mt. ehren vnd gmainen nutz will an tag geben, diser version mich erledigen, dan als den hern Rubigallus vnd andre dinnen hundertmall solchen sachen pesser als die wollgeyben vermuegen. Wan es sonst ein historie, oder was es say weer, so wolt ichs auffs vntertanigist vnd auffs nächst machen, als es mueglich weer, wans hundertmall so vill weer, dann ich khainer müe waych. Da es aber gnädige herrn nicht ayll hatt, vnd ich der termin halber woll informirt wird, so will ich in zwayen oder dreyen monaten, als vill mir mueglich ist, dise sache verfertigen, wie ich auch gesteet ir mt. auffs aller vntertenigist hab angezaigen. Damitt mich gänzlich e. gnaden befolchen. Den 26. April, im 1565.

E. gg. vntertanigist
Johann Sambucus D. I. s. k.

A levél hátára 1565. május 4-iki kelettel az van írva, hogy ő felsége Zsámboki okait méltányolván, az iratok tőle visszavétettek.

Eredetije a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungar. Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,373.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

141.

*1565. augusztus 15 előtt. Rubigalli Pál levele a felséghez, melylyel a magyarországi erdőrendtartás latin fordítását megküldi.**

Allerdurchleuchtigister groszmachtigister römischer khayser, auch zu Hungern, von Behaim etc. khünig etc. allergenedigister Herr !

Nachdem mir in jüngster Newsollerischen comission aus genedigistem beuelch eürer khay. mt. die new aufgerichte Newsollerische waldtordnung vom theutschen ins latein zuuertiren auferlegt worden, darüber ich gleichwol, warumben mir solches beschwerlichen fallen werde, die vrsachen fürgebracht, wie dem allem aber haben s. khay. mt. etc. mir nichts destoweniger gedachte waldordnung zum *andernmal* genedigist zuegeschiekht vnd beuolchen solche mit ehistem zu transferirn, welchem derselben allergenedigisten beuelch ich gehorsamist nachkhomen vnnd derwegen solche waldtordnung von stundan fürgenommen vnd dieselbe meinem pesten müglichsten vleisz vnd verstanndt nach ins werkh gebracht vnd vertirt, so euer khay. mt. etc. ich hiemit vbergib mit gehorsamister vndterthenigister pith, wo dieselb nit genueg elegantter, wie es sich wol gebueret, gesteldt vnd vertirt wäre, mir zu khainem vngehorsam nit geraichen lassen, dann da ich es pesser khündt het, wolt ichs visz gott auch gern pesser gemacht haben, demnach sich aber doctor Sambucus erpotten, wann nur die termini deutlich reddirt wurden, woldte er alsdann was elegantiam der latteinischen sprach belangt dieselb wol damit zuzieren vnd zu orniren wissen, mügen deszwegen eur khay. mt. etc. ime d. Sambuco solche zu vbersehen vnd zu pessern allergenedigist zuestellen lassen. Euer khay. mt. mich damit in allertiefister diemuett vnd gehorsam gannz vndterthenigist beuelchendt etc. Eurer rö. khay. mt. vndterthenigister und gehorsamister diener Paulus Rubigallus s. k.

A levél hátára 1565. augusztus 15 kelettel az udv. kamara üléséből rá van vezetve, hogy a beküldött latin fordítás a király parancsára Zsámbokinak

* Kénytelen vagyok e levelet, daczára későbbi keltének, előbbre helyezni az 1565. máj. 15-iki erdőrendtartásnál, mert mint e levélből kitünik, az csak augusztus végén adatott ki, és a május 15-iki dátum talán csak a német szöveg approbálásának kelte.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

annak mielőbbi általnézése s kijavítása végett megküldetett. Ugyanazon évi augusztus 22-iki kelettel pedig az udv. kamara elrendeli, hogy miután Zsámboki a fordítást helybenhagyta, az az alsó-ausztriai kamarával haladéktalanul közöltessék kinyomatása és szétküldése végett. Elküldetett augusztus 23-án.

Eredetije a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungar. Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,373.

142.

*1565. máj. 15. Miksa király nyilt parancsa a magyarországi bányavárosok részére kibocsátott erdőrendtartásról.**

Wir Maximilian der ander, von gottes genaden erwelter römischer khaiser zu allen zeiten merer des reichs, in Germanien, zu Hungarn vnd Behaimb ec. khunig, ertzhertzog zu Oesterreich, hertzog zu Burgundi, Steyr, Khärndten, Crain vnd Wiertemberg, in Ober vnd Nider Schlesien, marggraue zu Märhern, in Ober vnd Nider Laussnitz, graue zu Tyroll ec. Entbieten N. allen vnd jeden vnsern spänen, haubtleuten, pfandtschafftern, burggraffen, vice-spänen, stuelrichtern, richtern, räthen, burgern, dorff-richtern, gemainden vnd sonst allen andern vnderthanen vnd getrewen, was namens, standts, ehren, wierden oder wesens, die in der refier vnserer khüniglichen hungerischen perckhstetten vnd darbey ligenden herrschafften gesessen vnnd wonendt sein, niemandt ausgenommen, vnser khaiserliche gnad vnd alles guets, vnd fügen euch gnädigklich zuuernemen. Ob wir wol hievor zu mermalen beuelch haben aussgehen lassen, das füro hin niemandt, weder obrigkhait noch vnderthanen khain gaissvieh in die wälder, so zu vnserm Neusollerischen khupffer-handl gehörig, vnd zu notdurfft derselben, vnd aller andern perckh- vnd schmeltzwerkh, es sey auff der Crembnitz, Schembnitz, Libetten, Lipta, Jeroba vnd aller andern orten, in vnd bey gemeltn vnd allen andern vnsern hungerischen hhunigklichen perkhstetten vnd dabey ligenden herrschafften gebrauch werden mügen, treiben, waiden, noch dieselben wälder in ander weg, wie das wäre, schwenden, noch verwüsten sollen ec., so khumbt vns doch an jetzo glaub-

* Ezen parancs és az erdőrendtartás, mint az előbbi számhoz irt jegyzetben kifejtettem, tulajdonképpen csak *augusztus végén* adatott ki.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

wirdig für, das denselben vnsern beuelhen wenig gehorsamb gelebt, sonder in jüngster vnser verordneten waldbereyttung durch vnsere darzue geordnete commissarien vnd ambtleut befunden worden, das nit allein durch die wallachen und andere vnderthanen mit irem gaissvieh vnd niderhawung der jungen vnd gewachsnen bäum, sonder schier maistes thails durch etlicher vnserer nachgesetzten obrigkhaiten, pfandtschaffter vnd ander selbst vrsachen, vnd aigen gaissvieh auch in ander wege dermassen schaden beschehen vnd vnordenlich, schedlich vnd verwüstilch gehandlet sey, also wo wir nit fürderliches vnd ernstliches abstellen vnd einsehen verordnen, das in kurtzer zeit, nit allein bei vnserm Neusollerischen khupffer- vnd vnserm eisenhandl in der Pressnitzkha, sondern auch bey den andern perckhstetterischen perckh- vnd schmeltzwerckhen grosser mangl vnd abgang an holtz vnnd kol erscheinen, darauss dann bald erfolgen wurde, das man nit vber lange zeit dieselben handlungen perckhs- vnd schmeltzwerck vnangesehen, der reichen gottes gaben, so noch (gott lob) der orten in pergen vorhanden, allein holtz vnd koln mangls halb auflassen müste, was dann inen vnsern perckhstetten vnd den dabey ligenden herrschafften vnd vnderthanen durch solches mit dem abfal oder abnemen des mehrern thails der manschafft, vnd in vil ander weg für ain vnwiderpringlichs, endtlichs vnd gemains verderben bringen würde, das hat ein jeder verständiger leichtlich zuermessen, derwegen vnnd hierüber vil weitleuffige aussfürung zuthuen darauff vnd zu fürkhomung solches gemainen schadens vnnd verderbens sein wir geursacht worden aine waldordnung auffrichten zulassen, wie dann solche principaliter bey vnserm Neusollerischen khupfferhandlsverwalter-ambt gefehrtigter liegen ist, dauon wir auch neben disem general mandat in alle gemelte vnsere herrschafften vnd perckhstet gefehrtige exemplar senden. Demnach so ist an euch allsament vnd sonderlich die obrigkhaiten jeder orten vnser gnediger, ernstlicher vnd endtlicher beuelch, das ir die obrigkhaiten dises vnser mandat vnd gemelte vberschickte waldordnung alsbald nach irer vberantwortung an den gewandlichen orten publiciern, vnd damit sich mit der vnwissenhait niemandt zu entschuldigen hab, offentlich anschlagen lassen, ob derselben waldordnung handthabung thuen vnd halten, denen in allein irem laut getrewlich vnd fleissig geleben, nachkhumen vnd dar-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

wider nicht fürnemen, handlen, noch thuen, sonder alle diejenigen wäld so in beruerter waldbeschreibung begriffen, auch die sodarinnen nit verleibt vnnd vns zugehörig wären, in den pann vnnd hayung leget, die walachen, noch andere vnderthanen khain gaissvieh mehr in den wälden huetten, noch weiden lassen, noch auch selbst khains dahin zu treiben oder waidnen verordnen, auch sonst khain schedliche verschwendung, verödung, noch verwüstung der wälder in khainerlay weeg noch weise, wie die beschehen möchte, zuesehen, gestatten, noch selbs fürnemen vnd gebrauchen wöllet bey verlust desselben gaissviechs, so on mitl in vnser camer Newsoll eingezogen werden soll, vnnd bey vermeidung anderer vnsere ernstlichen straff vnd vngnad; ir sollet auch vnsere geordente, gegenwürtige vnd khünfftige walduörster in irem ambt vnd beuelch vermug gemelter waldordnung, vnnd irer instruction festigilich halten, handthaben vnd darwider nit verhindern noch beschwärn lassen, vnnd solche verhinderung oder beschwärung selbst auch nit thuen bey vermeidung obgemelter straff. Daran beschicht vnser gnediger vnnd ernstlicher willen vnd maynung. Geben in vnser statt Wienn, den funfftzehenden tag May, anno ec. im fünfftzehenhundert vnnd im fünff vnd sechtzigisten, vnserer reiche des römischen im dritten, des hungerischen im andern vnnd des behaimischen im sibentzehenden.

Eredetije nyomtatásban Ujbánya sz. kir. város levéltárában. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. II. 84—6. l.

143.

*1565. május 15. Miksa királynak a magyarországi bányavárosok részére megalkotatt erdőrendtartása, az általuk bányászati czélokra használt összes erdők részletes leirásával.**

I.

Az eredeti német szöveg latin fordítása:

Maximilianus secundus etc. Cum praeterito anno 1563. ob uberius emolumentum cuprifodinarum nostrarum Nouozolii in districtu septem liberarum metallicarum ciuitatum nostrarum in Hungaria existentium, ac vt maiori cum industria metallici labores

* V. ö. *Tomcsányi* beható ismertetésével i. m. 30—38. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

deinceps exercerentur, multique inordinati et inutiles labores tam in eruendis cupri venis, quam in ispis syluis ac officinis conflatoriis hucvsque in vsu habiti tollerentur, fideles nobis dilectos, egregios Jacobum Gienger à Gruenpühl et Joannem Adamum Praunfalck camerae nostrae austriacae consiliarios, nec non Casparum Resch à Geroltzhausen, Paulum Rubigallum, Christophorum Kuepacher à Ried et Wilhelm Igll à Volderturn in commissarios nostros delegissemus, ipsisque inter caetera etiam syluarum, nemorum ac saltuum ibidem tam adultorum, quam adhuc exurgentium lustrationem demandassemus: habita mandati nostri reuerentia ac debita ratione, iisdem commissariis nostris assumptis ad se nonnullis nostris ad id idoneis tam officialibus, quam nemorum ac syluarum indagatoribus omnes eas syluas, ex quibus ligna pro carbonibus ac aliis necessitatibus ad confectionem cupri desumpta sunt, inposterumque depromi debebunt, obequitarunt, summoque studio omni ex parte perlustrarunt, ac quo modo syluae illae alendae et ligna ad confectionem cupri necessaria succidenda, porroque ad opportuna loca administranda sint, succincto eoque vt sequitur ordine articulatim nobis recensuerunt.

I. De syluis iuxta decursum Granae fluuii sitis, ex quibus ligna ad nouam eamque primariam cupri conflatoriam officinam Nouo Zolii in suburbio extructam commode per eundem fluvium deuehi ac administrari possunt.

Prope Helpam aliquanto eo loco vlterius, in quo etiam hodie ligna ad praefatos vsus desecantur, praeeminens et tantae altitudinis mons est, vt fere omnes syluae in eo tractu sitae inde conspici possint. Sumpto itaque hinc inspectionis initio, arcem Muran et Tyrgarten versus ex utraque parte Granae fluuii ad tria milliaria vsque densissimae syluae, vallibus ac riuulis in Granam fluuium hinc inde tendentibus conspicuae a commissariis nostris animaduersae sunt. Et licet iidem commissarii nostri, vbi modo in iisdem syluis justo ordine ligna caederentur, et repullulantes stirpes, ne funditus interirent, solerti cura alerentur, satis lignorum ad sufficientem necessitatem dictae conflatoriae officinae inde desumi, ac reliquis vltra Helpam syluis omnino carere posse rati sunt, tamen propter futuras metallorum culturas, quae illis in locis forte emergere possent, etiam illas vltra Helpam syluas non minus quam eas, quae cis et juxta Helpam sitae sunt, a caprarum depas-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tione, earumque pastorum, quos walachos nominant, vastatione tuendas ac conservandas esse duxerunt. A Helpa siquidem iuxta decursum Granae fluuii Poluncam pagum versus ambabus ex partibus admodum pulchrae, et ad opera peraptae sylvae omnis generis arboribus atque lignis permixtae sunt, quae commode ad Granam fluuium conuehi, ac deinceps eodem fluuio vsque ad memoratam nouam officinam demitti ac perduci possunt.

II. De syluis ad dexteram partem defluentis Granae fluuii protensis.

His iam recensitis debito modo peractis, commissarii nostri vlterius supra Poluncam, non procul a deserto quod illic extat domicilio in syluam, cui propter fluuium inde manantem Grossenpach nomen, perrexerunt. Ea sylua tres valles in se continet, quarum una quaelibet suam declivitatem ac riuum in Granam fluuium decurrentem habet. In hac sylua quidam walachus duo ouilia habet, vnum fere in medio saltus, alterum ad radices alpium, quas holas nominant extructum, quae cum caprarum gregibus ac ouiculis suis incolit. E regione autem istius loci tendendo ad summitatem alterius montis, qui dictis alpibus seu monti Holae adiacet, et inde a summitate eiusdem versus Rokitensem pagi vallem, seu eius nominis fluuiolum duae iterum valles cum suis riuulis simili modo in Granam fluuium demanantibus praesto sunt. Estque totus ille tractus multifarii generis syluis et arboribus, vtpote abiete, pino fagoque consitus, in quo Polluncensis pagi incolae vna cum walachis ad ditionem arcis Muran pertinentibus, cum suis caprarum ac ouium gregibus degentes, magnam in syluis iacturam faciunt. Multis enim in locis, et praecipue in vno, ad quartam partem vnius milliaris ligna tam adulta, quam recentia exciderunt.

Est praeterea ibidem adhuc sylua seu tractus quidam, Pollucensis tractus apellatus, in quo simili arborum genere, potissimum autem fago syluae refertae sunt. Quae tamen aeque ac superiores per Polluncenses multis in locis, vt videlicet caprae ipsorum inde pascua sua haberent, succisae ac desolatae sunt. Quin et ex vtraque parte Polluncae iidem incolae non contemnendam sylvae portionem eius intentionis, vt agros et prata sibi praepararent, igne radicitus exusserunt.

A Polunca ad dexteram secus Granam fluuium, Bressnam versus commissarii nostri ad antiquam ferrariam officinam, Bazuch nomine deuenerunt. Hanc olim Georgius Schaffer ciuis Nouozo-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

liensis extruxerat. Verum eo mortuo, cum per sedecim annos neglecta omnino concidisset, Augustinus Gaissmayer tum temporis Nouozoliensium cuprifodinarum supremus inspector atque magister cum collegis suis denuo eandem restaurare conatus est, sed et is vt a caepto desisteret admonitus re infecta totum aedificium in suspenso reliquit.

Bazuchio relicto commissarii nostri ad Macouitium pagum, et inde ad Lefinium tractum seu fluuiolum illum, qui ad contusorias metallorum officinas Benitzkio monti adiacentes manat, ac inde per districtus minoris ac majoris Schweingrundt, Liscobae, minoris ac majoris Benusii amnis perrexerunt. Quae dimensio a Polunca ad majoris Benusii amnem sese ad sesquitertium milliare propemodum extendit. Et in hoc toto ambitu a Grana fluuio vsque ad alpium seu Holae montis aditum similiter promiscuae, ac adultae silvae abiete, pino et omnis generis frondosis arboribus refertae extant, in quibus non minus ac in supra recensitis syluis walachici ad arcem Muran pertinentes aliquot in locis, extructis ibidem ouilibus, per arborum pro vsu gregum suorum desectionem plurima damna dederunt. Hocque in loco, praesentibus nostris commissariis inter praefectum arcis nostrae Muran et cives Bresnenses de metis ac limitibus, vtraque parte dominium eius fluuioli sibi vindicante, orta controuersia est. Praefectus enim Muranensis limites dictae arcis ad fluuiolum Benusii vsque sese extendi (quemadmodum et eo idem praefectus cum commissariis nostris quoque profectus, ac inde demum ad arcem Muran reuersus est) asseruit, eosque hactenus in vsu ac potestate sua habuisse, pecoraque ac armenta sua ibidem se semper aluisse affirmauit. Bresnenses vero e contrario haec omnia inficiando, limites arcis Muran tantum ad pagum Waczuch, et non vlterius sese protendere retulerunt.

Caeterum a Benusio vltra citraque Granam fluuium, Bresnam versus plurimae excisae aureae, lignariaeque officinae sunt, e quibus a duodecim annis impensis Nouozoliensibus camerae pro exustione venarum cupri circa nouam conflatoriam cupri officinam, et ad vtriusque domus camerae regiae, duplicisque braxatorii necessitatem 12 millia magnorum acervorum ligni administrata sunt. Verum ad dexteram illud, quod repullulare poterat, Bresnenses omne exusserunt ac extirpauerunt, raparumque semina eius propositi vt agros ibidem praepararent terrae iniecerunt. Quod cum syluis exitiosum sit, non tantummodo in hoc, sed in

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

reliquis omnibus similiter excisis locis, quo ligna commodius recrescere queant, serio deinceps prohibitum esse volumus.

Ab his iam recensitis desertorum lignorum areis similiter Bresnam versus per Frigidam, Nitrosam, Luberii ac Gesenii (quae a monte Striborna suam declivitatem habent) Vagnaeque vallem elegantes ac pulchrae diversique generis arboribus variegatae syluae a commissariis nostris conspectae sunt, in quibus Bresnenses robustissima, aeque contignationibus, scandulis ac extruendis aedificiis aptissima ligna non sine magna iactura caedunt, multas enim arbores sternunt, et habito ex illis delectu paucas inde auehunt. Vnde fit, vt bona pars earum neglecta inaniter non solum computrescat, sed et virgultis in altum tendentibus onere ac spatio suo impedimento sint. Quod ne amplius fiat, omnino illis interdictum esse volumus.

Ex Bresna eundo ad Stribornam pagum accliuis quaedam et ad quartam partem vnius milliaris sese extendens vallis, cui nomen Dreschergrund, in conspectu est. In eius dextra parte Bresnenses fabri carbones conficiunt, in sinistra vero non contemnenda pars syluae ab iisdem Bresnensibus exterminata, nouellis agris destinata est.

Porro relicta illa valle, commissarii nostri ad Christophori Falbenstainer lignariam officinam circa Schemnitzkam fluviolum sitam deuenerunt. Quo in loco licet non tantum ante biennium, sed et praesenti anno idem Falbenstainer magnam partem sylvae pro vsu saepe iam nominatae nouae conflatoriae cupri officinae confecerit, tamen ex utraque eiusdem loci parte tantum adhuc syluae ibidem restat, vt ad operas ipsius ad annos duos fere satis lignorum suppeditura sit. Cum autem a Schemnitzka aliquantulum remotuis syluae illae distant, ab vno quolibet magno et quemadmodum carbonarii eosdem cumulare solent lignorum acervo profectura, ac ad Schemnitzkam fluuiolum comportatione idem Falbenstainer flor. tres et denarios triginta quinque lignicidis numerare cogitur. Et quia compertum est, non tantummodo istum Christophorum, sed et reliquos omnes lignorum magistros in tantum syluas excindere, vt ne seminariis quidem arboribus, vnde denuo nouae syluae recrescere possint, parcant, verum nulla penitus habita discretione tam pullulantes, quam adultas etiam tollant, et si quae forte a ligni sectoribus casu relinquantur, tamen a Bresnensibus, qui vbique sibi agros ac prata praeparare conantur, postea extir-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

pantur, quo facto syluae illae in irrecuperabile confectionis cupri damnum ac detrimentum prorsus eradicantur, quod vt deinceps omnino cautum ac prohibitum sit, volumus serioque mandamus.

Ab hac Falbenstaineri lignorum sectura descendendo ad eiusdem principalem aream, vbi comportata et in iustas portiones incisa ligna declivibus illigneis canalibus iniecta, subitoque ex altissimis montibus demissa celeritate cursus ac gravitate oneris sui impulsa in imas planities, vel ad decursum fluuiorum in maiora flumina tendentium demittuntur, ac inde ad domicilium eiusdem, fluuiolumque Schemnitzkam peruentum est, circa cuius decursum in ascensu ad dexteram per summitatem montis secus Bresnenses viam inclinando rursus ad antiquam ferrariam officinam merae abiegnae, fagisque consitae syluae sunt. Quae autem vlterius syluae extant, a commissariis nostris propter densissimas nebulas, quae tum subito exortae erant, conspici non potuerunt. Nihilominus tamen magistri lignorum etiam supra Poluncam fluuiolum non mediocrem partem tam de adultis, quam de recentibus syluis ibidem extare, e quibus simili modo ligna ad Schemnitzkam et inde ad Granam fluuium deuehi possint, commissariis nostris retulerunt.

A laeva vero parte iuxta Schemnitzkam sursum versus Bistram vsque longa quaedam vallis, cui Oslaw nomen, conspicitur. Et licet in ea quoque idem Falbenstainer ante aliquod tempus multa ligna desecuerit, tamen adhuc non pauca, quae aeque ac reliqua ad Granam fluuium administrari possunt, ibidem supersunt. Est et praeterea eadem in parte adhuc vallis altera Volgrub appellata, licet non ita in longum vt iam memorata protensa, tamen ad minus ut coniecturis aestimatum est trecenti magni lignorum acervi seu carbonariae strues, quarum vnaquaelibet decem orgias in se continet, ex ea adhuc depromi commode poterunt.

Inde descendendo ad Wistram, iterum in aliam eiusdem Falbenstaineri excisam lignorum officinam, ex qua Christophorus Prissl substitutus lignariae secturae conductor in spatio nouem annorum noningentos et octoginta nouem similes lignorum acervos congessit, commissarii nostri progressi sunt. Vbi similiter praeter paucula virgulta in summitate montis relicta lignicidae omnes foecundas arbores ipsis expositas succiderunt. Idemque Falbenstainer aeque in hoc ac in superiori loco ab vno quolibet majori lignorum aceruo non tantum Christophoro Prissl, sed et Petro Reichenpacher ac Petro Otter, vtpote substitutis suis lignariis conducto-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ribus pro lignorum defectione, comminutione ac ad fluuium comportatione flor. tres et denarios triginta quinque numerare cogitur.

Ab his excisis syluis pergendo ad dexteram iuxta decursum Vistrae fluuii amoena semique adulta abiegna, pinifera, fagisque permixta sylua est. In qua ouium ac caprarum pastores ex Schemnitzka non paruum damnum edunt, qui vt inde una cum pecoribus suis ejiciantur, omnino enitendum est.

Et si (ut spes est) hoc in loco progressu temporis aliquae metallorum fodinae aperirentur, ibi fodinarum cultoribus pro vsu et necessitate ipsorum in remotioribus locis ligna et ea quidem, quae alioquin ad Schemnitzkam administrari nequeunt, tamdiu donec haec tam elegans sylua maturescat, demonstranda erunt.

Ex opposito huius loci ad sinistram manum etiam pulchra aeque subnigra, fagisque abundans sylva est. Eam similiter caprigeni pecoris magistri ac pastores hucusque attriuerunt, qui ut hinc quoque cum gregibus suis amoueantur, et vt sylua praesertim cum in commodum cupri officinarum nostrarum conuerti possit accuratius alatur, mandamus ac praecipimus.

Wistra relicta commissarii nostri in regressu ad Schemnitzkam, inde Polunkam ac postea secus decursum Schemnitzkae fluuioli ad Granam fluuium equis ac pedibus contenderunt. Vbi incipiendo a Polunka iuxta Schemnitzkam fluuiolum ab anno 1548 in hodiernum vsque diem Christophorus Falbenstainer vltra spatium vnius in longitudinem protensi integri milliaris ex vtraque Granae fluuii parte, quicquid illic syluarum fuit, sustulit lignaque inde excisa ad nouam cupri conflatoriam officinam per eundem Granam fluuium demisit. Et licet in eo tractu paruam quandam sylvae particulam praetergressus sit, arboresque nonnullas in locis aeditioribus intactas reliquerit, tamen quia arbores illae neque foecundae, neque neglectae syluulae portiuncula, quam tam aeque ut reliqua ligna ad destinatos vsus conuertere poterat, quid emolumenti, cum tanti non sit, adferre possit, hoc amplius per ipsum ne fiat, illi interdictum volumus, simulque iniungimus, vt deinceps in locis, vbi a ventorum impetuosis flatibus persistere possunt, arbores foecundas pro renascentibus syluis relinquat. Compertum enim ibidem est, in utraque excisae syluae parte prorsus nihil, quod saltem spem aliquam repullulandi prae se ferret extare. Quin et hoc deprehensum est, incolas pagi Lehottae exectas areas, syluarumque ad dexteram excisarum loca suos in

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

vsus pro conficiendis ibidem agris ac pratis conuertisse. Quod non tantum ipsis, sed et reliquis similia conantibus omnibus pro necessario syluarum incremento severe prohibitum esse volumus.

A valachorum villa ad montem Richtar, ac tandem per summa iuga ipsius tendendo ad fluuiolum Wasga nonime, qui per inferiorem Lehottam decurrit, dexteram versus elegans pinea et abiegna sylua, quae in longitudinem medii, in latitudinem vero quartae partis vnius milliaris sese explicat, annotata est. Ac pergendo vlterius eodem in tractu vsque ad colliculum Praschossga vocatum similiter eius generis arboribus referta, matura et adulta sylua conspicitur. In qua tres valachi cum suis caprarum gregibus plurimum damni dederunt, quorum duo Andreas et Caspar in superiori Lehotta, tertius vero Martinus Scultetus in inferiori Lehotta degunt.

In altera autem parte, hoc est ad laevam versus, secus decursum Varrovae fluuioli pulchra variique generis arboribus permixta sylua est, cuius longitudo dimidii, latitudo vero quartale milliaris continet. Pro hac commetanei rustici eorum locorum, utraque parte eam sibi vindicante, indesinentes contentiones habent. Sed et Wistram uersus adhuc aliae peramoenae syluae ibidem visuntur, verum ad confectionem cupri, cum neque fluuioli, neque etiam tam alti montes, vt modo supra recitato per declivos canales in Granam fluuium deriuari queant, ibi extent, prorsus sunt inutiles.

In convallibus Lamnistae fluuioli ex vtraque parte ad alpium seu Holae montis radices vsque sylvae spatium milliaris vnius fere in longitudinem continentes extant. Quarum omnia desecta ligna per illigneos canales ex editioribus locis in imam planitiem demissa ad Lamnistae fluuiolum comportari, iniectaque eidem fluuiolo in Granam fluuium deriuari, ac tandem per Granam, quocunque vsus postulauerit, exhiberi possunt. Cum autem vepribus, hinc indeque avulsis lapidibus, nec non transuersim collapsis arboribus commemorati fluuioli directus cursus aliquot in locis impediatur, opus erit, vt cum syluae illae pro vsu confectionis cupri aggrediendae fuerint, omnino prius ab omnibus sive casu sive natura loci illic emersis impedimentis repurgetur.

Colit his quoque in locis quidam Cimmerpeil nomine aurifodinas quasdam, ad quarum necessitatem vt pars aliqua illic de eadem sylua segregetur, cumque scitu praefecti camerae nostrae Nouozoliensis per syluarum magistros eidem assignetur, et rustici

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ex Lappei et Lehotta, cum tribus in locis cum capris suis multum damni ibidem faciant, inde ejiciantur, opus est.

A villa, cui Jessena nomen, pergendo iuxta decursum Jessenae fluuioli per primariam, quae quidem illic extat, vallem vsque ad iam memorati Holae montis aditum sinistra ex parte tractus quidam, cui Sucha nomen, in qua tantummodo virgulta ac dumeta quaedam crescunt, quibus rustici ex eadem villa quotidiano vsu id poscente fruuntur, conspicitur. Eademque in parte adhuc alia vallis quaedam est Soua dicta, in qua ante aliquot annos excisa ligna iterum pulchre recrescunt. Atque hinc vlterius tendendo secus Jessenam fluuiolum duae conflatoriae ac contusoriae officinae exstant, quarum prior Balthazaris ac Joannis Danielis est, a qua vsque ad alteram officinam ab vtraque parte pineus saltus paucis abietibus permixtus peramoene sese attollit. Relicta etiam hac altera conflatoria officina vergendo secus Jessenam fluuiolum ad ipsum Holae montis aditum vsque ad integri milliaris spatium adulta ac promiscua nemora sunt, in quorum medio sinistram versus conuallis est, cui nomen Sucha Bukowitza. Haec tres distinctos alios tractus, vtpote Tschremossnensem, Vlaschnensem et Potzlymuplacensem continet, in quos per declive septem alveae valles ad Jessenam fluuiolum descendunt. Haec omnia loca aeque ac superiora vna cum eo, cui Struchar nomen et ad dexteram visitur, varii generis arboribus consita sunt. Sed et hic quoque duae, quibus venae metallicae contunduntur in pulueremque rediguntur, officinae sunt, quarum vna Christophori Gluchouski, altera vero Georgii Falischouski est. In dictis syluis omnibus secus decursum fluuii Jessenae in Holam vsque adiacentesque valles rustici et valachi suis caprarum gregibus lignorum succisione plurimum damni inferunt, cum praefatae syluae per vallem principalem et postea per Granam fluuium educi possint. Cumque cultores fodinarum ibi morantes pro suo arbitrio ligna ad conflatorias officinas aliasque operas succidant, illud in posterum ipsis permitti non debet, sed vnicuique, prout necessitas exigit, certa pars attribui serioque ipsis iniungi debet, vt ordine ea ligna caedant, omnemque lignorum abusum vitent.

III. Syluarum descriptio, quae ad officinam separatoriam, quae est in Moschonitz, vsurpari possunt.

Primum ex pago Teutschendorff versus pagum Restokha nulla sylua intermedia est, sed tantum arbusta quaedam. A dicto

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

vero pago Restokha versus collem Wuggawitz sita est ad dexteram ascendendo sylua quaedam Welka Restokha dicta. Ea sylua nec canalibus supra descriptis, nec vlla alia ratione ad cupri officinas, cum nullus ibi riuulus sit, commode potest deportari. Inde in montem Wanski redeundo postea in vallem eiusdem nominis, ex utraque parte variis arborum generibus mixta quaedam sylua est, cuius partem venti demoliti sunt. Ex valle Wanski in vallem Wuckawitz deuentum est ad officinam conflatoriam Raphaëlis Steger parochi ecclesiae, quae est Nouozolii in xenodochio. Sursum versus a dicta officina conflatoria secus riuulum est sylua quaedam ad quartale milliaris bene adulta, fago pinoque mixta, simulque in eo tractu nouem declives valles. Dictae arbores omnes ad memoratam Raphaëlis Steger conflatoriam officinam deduci, ibique in carbones redigi, carbonesque inde in officinam separatoriam, quae est in Moschonitz, curribus deduci possunt, modoque praefato syluae illae cultoribus fodinarum distribui debent.

Porro a Grana fluuio in vallem (So)potnitzka dictam ad laeuam est mixta quaedam et bene adulta sylua ad dimidium milliaris se extendens, in ea subditi ex S. Andrea et Messibrodt ligna decorticant, quae frustra in sylua putrescunt. Habent praeterea iisdem in locis subditi quidam suas carbonarias officinas, indeque carbones in officinam Moschnociensem deuehunt, sed optimas quasque et ad imum montis sitas arbores desecant, relictis iis, quae in sublimi sunt, hacque ratione syluis quasi pedes praecidunt. Quae arborum profusio et intempestiua decisio, cum arbores in editiori montis parte sitae minus commode demitti queant, in posterum ipsis sit plane interdicta, omnisque desolatio cauenda, et tam longinqua quam propinqua ligna ordine decidenda sunt. Extant praeterea in eadem sylua multae arbores vi ventorum erutae et ad carbones aptae. Carbonariis itaque injungi debet, vt ex illis carbones conficiant, ne arbores illae inutiliter putredine pereant.

Est praeterea ex magna Sopotnitzka ad dextram recens quaedam sylva, pino fagoque referta, quartale milliaris longa, saltuque exiguo permixta, quam parvam Sopotnitzkam dicunt. Ex dictis sylvis vtriusque Sopotnitzka arbores in ipsa sylua in carbones redigi, et curribus in Moschonitz deportari possunt.

A pago Lutschidein a fluuio Grana versus Moschnociensem officinam ad dexteram est exiguum quoddam nemus quercinum fago intermixtum, indeque ad sinistram vsque ad saepe dictam

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

officinam saltus quidem et pullulans, quercina aliisque arboribus intersita syluula est.

De memorata Moschnociensi officina versus Vchlarsko, germanis Kholgrund dicta, et postea subtus Jawern, germanis Ahorn iterumque descendendo versus vallem Hädler vndique ex vtraque parte, nec non in medio earum vallium sunt multae recentes syluae, fago, betula et abieti consitae, et in iis locus quidam vi turbinis prostratus; eas arbores (vt perhibent) subditi praenominati pagi Hädler combusserunt. Magna praeterea recentium syluarum desolatio ibidem deprehensa est. Valachi enim et sclavi, praesertim qui ad pagum Teutschendorff et Hädler, item ad arcem Lipsche pertinent, ad viginti quatuor ouilia tam vetera quam recentia, inter quae hoc anno octo ouilia extructa sunt, aedificarunt, multasque arbores capris desecant, quae frustra ibidem putrescunt.

Repertae sunt insuper in eadem valle Hädler decem carbonariae officinae, et in iis ad sexaginta quinque lignorum strues, ac quidam Matzek Lipschensis subditus duas habet carbonarias, et antiquus vigil officinae Moschnociensae itidem tres, quas illi praefecti respectu aetatis et diuturnorum seruitiorum habito concesserunt.

Animaduersum praeterea est, vt praedictum non solum a walachis et praenominatis colonis inferioris Jawern, Vchlarssko et vallis Hädler magnam deuastationem esse factam, extirpatis multis in locis syluis, verum etiam agros et prata eos ibidem confecisse. Item carbonariorum caeterorum magistri pro suo lubito selectissimas quasque arbores, in imo, medio et summo montis sitas ad carbones decidunt, caeteras relinquunt et hac ratione multas syluas perdunt. Nullaeque demum ad saepe dictam Moschnociensem officinam arbores sunt adultae, praeter supradictam syluam quercinam, quibus ad refectionem instrumentorum ad officinam pertinentium aut alias necessitates, praesertim si incendio aliquo damnum quoddam contingeret, vti possent. Quare praetacta sylua quercina, nec non portiuncula syluae, quae est in Sopotnitz, omni cura, donec recensitae syluae pullulantes adolescant, asseruari debet.

Et praenominate syluae, quae sunt in Vchlarsky, inferiori Jawern et Hädler magna diligentia ad officinam Moschnociensem ad omnia videlicet officinae necessaria instrumenta et incidentes

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

necessitates custodiri debent, et carbonarii, walachi omnesque alii subditi cum suis caprarum et ovium gregibus et ouilibus expellendi, nullaque ligna ad carbones aut alias necessitates ipsis concedenda sunt, cum vt praedictum est, officina Moschnociensis magna penuria talium lignorum laboret.

Praeterea a praetacta Moschnociensi officina in valle Nigrae Officinae dicta ex vtraque parte, et ex aduerso sunt solummodo recentes fago et betula consitae syluae, in quibus officialis arcis Lipsche et walachus quidam ex Teutschendorff, Moises nomine, caprarum et ouium greges, sexque ouilia ibi habent, magnumque iis syluis gregibus damnum inferunt.

Est praeterea alia quaedam fago et betula constans (sylva), quam Spangwald vocant, in qua walachus quidam ex Teutschendorff, Missibrodt nomine, greges suos, capras videlicet et oues pascit, dictaeque sylvae multum damni intulit, qui similiter cum Moise per officialem arcis Lipsche a tali syluarum deuastatione arcendus est.

Ad haec a saepe dicta Moschnociensi officina versus Lipschersaiffen est mediorcis quaedam sylua betulina, paruis permixta abietibus, quae Potgonitz vocatur, ad quartale milliaris se extendens, eam subditi pagi Potgonitz aggrediuntur, agrosque ex ea conficiunt, quod illis quoque interdici volumus.

IV. Silvae ad officinas, quae sunt in Lipschersaiffen, cuprique tam fodinas quam conflatorias, nec non ad Altbürgensis officinas pertinentes.

Primum a riuo minoris et maioris Lipschersaiffen ascendendo ad superiorem vsque et inferiorem officinam, ab utraque parte frondosa quaedam sylua est, quercu, fago et betula constans, et statim ingrediendo eam syluam duo coloni ex Prichoda arbores nondum adultas, sed virgulta solummodo quaedam pro confectione carbonum ab vtraque parte deciderunt, ad orgias fere quatuor. In ea sylua omnis carbonum confectio penitus interdicta esto.

Apud has duas officinas in Lipschersaiffen positas quidam ciuis Nouozoliensis Laurentius Hiert et Mathias Demian vetera aeris excrementa et iam antea diligenter reuisa denuo excoquunt, cuprumque quod inde prouenit, reddunt officinae Moschnociensi.

Ab officina superiori ad sinistram, versus maiorem Lupschitz infra Sturtzam est ex utraque parte pulchra admodum et recens

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

adulta sylua, fago et abiete constans, frondosis tamen arboribus intermixta. Postea ascendendo in Sturtzam, eo loci, vbi in alto olim aes depositum est, mediocris quaedam nigra sylua est, ea hactenus ad confectionem carbonum ad officinas, quae sunt in valle Dominorum vt vocant, germanis Herrngrund, reseruata est, parte tamen quadam ad carbones vsurpata, verum ab editiori parte montis versus vallem Selitzer ea sylua fere in carbones ad officinas, quae sunt in dicta Dominorum valle, succisis tantum selectioribus arboribus redacta est. Male itaque et inordinate in ea hactenus actum est.

Porro a superiori officina Lipschersaiffensi ad dexteram vallis quaedam, et ascendendo infra Wucowitz ab vtraque parte nemus quoddam est, rara abiete permixtum.

Incipiendo a pago Sancti Jacobi versus vallem Dominorum, vsque in collem Herrnshübl dictum, ab vtraque parte nemus quoddam est, ex eo coloni Sancti Jacobi, Costfierenses, pagique Vlmani incolae ligna ad suas necessitates desumunt.

A colle jam dicto incipiunt syluae, quarum ad fodinarum necessitates, quae sunt in valle Dominorum, vsus est. Et sunt ibidem vsque in hanc vallem omnes fere sylvae integrae. Pergendo ex valle Dominorum ad dextram versus syluam, cui nomen Taukischwald, mediocris quaedam abiegna sylua est, aliis arboribus permixta, quae antea ad fodinarum necessitates succisa est. Syluae vero huic adiacet nemus quoddam, ex quo ligna pro calefaciendo communi hypocausto der Gesellenstuben, sito in valle Dominorum, desumuntur. Est praeterea ibidem vallis quaedam seu sylua Germanorum vallis dicta, sed magna eius pars ad fodinarum necessitates desecta est. A valle Germanorum per Nabansko et inferiorem Stain et Kolupa, porroque ad pratum Wukawitz est fere adulta sylua, fago aliisque arboribus constans. Descendendo de Wukawitzensi prato versus Scheremoschnam, indeque ad stagnum vsque ab vtraque parte pulchrum admodum nemus est, versus stagnum paucis abietibus permixtum. Redeundo vero ad dexteram in summitate montis est mediocriter adulta sylua abiegna. Et cum primum inde versus Scheremoschnam descenditur, quidam Johannes Weisner nomine carbonarium quoddam habet, arboresque in valle positas succidit, relictis iis, quae sunt in editioribus partibus, carbones cuidam Langauero dat, is deportat in officinas conflatorias, quae sunt in Veteri Monte, ibique nobis currum carbonibus onustum

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

vna cum pretio vecturae floreno vno et denariis quadraginta vendit, ac indicat praedictus Weissner, se quovis solutionis termino Langauero triginta atque adeo triginta quinque currus carbonum reddere solere.

A dicto stagno versus Gielentz, vbi conflatorium olim fuit, indeque ad laevam vallis illa Gielentz vel Ceruorum vallis germanis dicta ab vtraque parte recens quoddam nemus habet, virgultis abiegnis permixtum, ad integrum fere milliare sese extendens. In dictae Cervorum vallis fere medio quidam mistrick, seu conductitius lignorum magister, Fabianus Russnack vocatus, carbonariam exercet in sylua nondum adulta, currumque carbonum in officinam conflatoriam, quae est in Altgebürg, centum denariis vendit.

A praetacta valle Gielentz, vbi conflatorium antea fuit, in superiori valle Gutzman, quae ad sinistram sita est, extenditque se ad quartam partem milliaris, nemus quoque est, ibique particula syluae abiegnae, in qua praefatus Langauer lignorum magister carbonariam exercet. Cumque illa sylua antea ad ligna aedificiis apta, aliosque necessarios officinarum vsus, quae sunt in Altgebürg, asseruata sit, debet ea etiam in posterum foueri, dictusque Langauer inde amoueri, ac arbores illae ad torrendas cupri mineras in conflatoriis asseruandae sunt.

Porro ad lacuam descendendo vallis quaedam inferior Gutzman vocata, longa quartale fere milliaris, frondosam quandam et nigram syluam habet, iisdem in locis restat particula veteris syluae, ubique quidam Georgius Osslick, quem officialis conflatorii, quod est in Altgebürg, ex Tauchneri mandato eo locauit, versatur, currumque carbonum centum et decem denariis in conflatorii vsus vendit. Verum ex aduerso superioris Gutzman ab altera parte est quoque recens quoddam nemus.

Item ad laevam ex aduerso conflatorii Altgebürgensis vallis quaedam, parua Kalchgrund vocata, ad medium milliaris se extendens, et in ea frondosa sylua. Item vallis quaedam ad laevam sita, quae Flassgrund dicitur, longa quoque quartale milliaris, et ab vtraque parte syluae frondosae. Porro versus Altgebürg ad dexteram vallis quaedam est, maior Kalchgrund vocata, dimidium milliaris longa, ab vtraque parte sylua fago fere adulta constans, quae ad torrendas cupri mineras in Altgebürg caedenda et favenda est.

Item e regione Altngebürg descendendo ad dexteram vallis quaedam, Turetzka dicta, fere unum milliare longa est, ab vtraque

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

parte per Stephanum et Andream Mosslehner et per quendam Rochasch succisa, in parte vero suprema restat ex vtraque parte particula quaedam veteris syluae.

Item ex aduerso conflatorii in Altngebürg ad sinistram vallis quaedam in Hererdt inter Stain et Ceruinam vallem sita, ad dimidium milliaris se extendens, ex utraque parte nemus habet abiete permixtum, et in interiore parte abiegna quoque sylua est. In memorata sylua mistrick quidam Paulus Aussmehrer carbones ad conflatorium Altngebürg diuendit, verum is quam primum inde depellendus et sylua illa ad vsus necessarios, tam conflatoriarum officinarum quam cuniculorum ibidem, vtpote New Erb et Pfeiffer Stolln nuncupatarum, custodiri nec ulli vnquam deinceps mistrico concedi debet.

Ex valle Dominorum montem ascendendo pagum versus ad laeuam vallis est, Spitzenberg dicta, et ex aduerso pagi Vlnusdorff mediocris quaedam nigra sylua, verum ab vna parte valde succisa, et in vallem Dominorum ligna deportata sunt.

Est praeterea eo loco vallis et sylua quaedam Aurea vallis, Guldengrund dicta. Estque amoena et recens sylua, potestque commode in vallem Dominorum deduci.

Vallis quoque cum adiuncta sylua eundo versus Guldengrund ibidem est, Sandperg dicta, ab vtraque latere amoena sylua, eam rivulus, quem a colore Viridem appellant, praeterfluit, arbores autem illae omnes possunt ad cuprifodinas deduci.

Adiacet porro vallis Fotzengrund dicta cum optima sylua, quae commodo quoque in vallem Dominorum vsurpari potest.

Inde sylua et vallis est in alto montis ex aduerso vallis Dominorum sita, descendendo versus templum egregia quaedam sylua est S. Catharina appellata, quae simili modo in vallem Dominorum conuehi potest.

Extat praeterea vallis et sylua supra machinam illam tractoriam, qua minerae aeris ex puteo ibi adiacente extrahuntur, descendendo ad inferiorem Sturtzam sylua quaedam abiegna, ea quoque partim in vallem Dominorum deduci potest.

Praeterea sita est vallis et sylua quaedam infra Sturtzam descendendo in vallem, quae dicitur Vallis infra lapidem, in qua sylua recens abiete et fago intermixta, ex qua nunc temporis carbones in fabrorum officinam, quae est in valle Dominorum, desumuntur.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Item ad dexteram versus Altngebürg sylua quaedam adiacet cum tribus adiunctis vallibus, quae Vallis judicum (der Richtergrund) dicitur, habetque aditum in longum protensum tractum, longamque declivitatem. Dimidia eius syluae pars in vallem Dominorum deduci potest, et est amoena sylua intermixta fago et abiete, magnusque numerus lignorum, ex quibus tigna et asseres ad fodinas vtiles . . . confici potest, quemadmodum iam ordinatum est, vt in eo loco officina serraria extruatur. Deorsum tendendo similiter vallis quaedam est et sylua in ea parte, vnde ad cuniculum nouum (zum newen stolln) et cupri fodinas ibi existentes ligna deuehi possint.

Ab officina conflatoria Altgebürgensi dicta ascendendo rursum versus Ceruorum vallem Gielentz, vbi conflatorium olim fuit, in vallem quandam ad sinistram a riuulo et valle, nomen habens der Fischergrund, ingrediendo ad quartale fere milliaris omnes arbores per Joannem Langauer sunt penitus succisae et in carbones redactae, et cum fundum habeat saxosum, nondum arbores repullularunt. Ab eo loco usque in Hola restat particula veteris syluae, estque a Michaele Gebhart et Leonardo Mayr decisa et ad carbones redacta, nullum quoque ibidem seminarium apparet. Verum in interiori parte Holam versus est adhuc veteris syluae pars fere sexaginta majores lignorum strues factura.

In dicta valle est alia (silva) Taschner dicta, referta pino et larice, in ea carbonariam exercet quidam Valentinus Schinderling nominatus, venditque Benedicto Seidl carbones, quos in officinam Altbürgensem reddit denariis centum et viginti, indicans sibi per annum vltra ducenta et quinquginta plaustra exhiberi. Haec vallis antea per Leonhardum Kessler, qui fuit praefectus officinae Altngebürgensis, in usum eius officinae destinata fuit. Quod et in posterum fieri, praefatumque Valentinum amoueri et hanc vallem ad futuros vsus foueri volumus.

Porro egrediendo hinc ad dexteram prope Skalkha in Preschnitzkam usque vallis illa ab utraque parte a Valentino Wachlatsch et dicto Schinderling desecta et in carbones redacta est, relictis solummodo alicubi quibusdam arboribus, quae in editioribus montium iugis positae cernuntur.

A Presnitzka versus Sucham Rebutz, indeque versus conflatoriam officinam, quae est in Rebutz, sunt arbores nouellae, quae per quosdam lignorum conductores, quos Benedictus Seidl permitten-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tibus modernis praefectis et officialibus eo constituerat, magna ex parte succisae et in carbones redactae sunt.

Deinde ex officina Altgebürgensi ad dexteram sita est quaedam sylua Kaintz dicta, quae in sublimi plane desecta raram sementem habet relictam, verum ad radices montis nouellis arboribus denuo consita est.

Item in eadem parte infra Holitzam est recens quaedam sylua, ubi Wolffgangus Roteneger duos quos vocant mistricos habet. Ascendendo infra Holam est etiam nemus quoddam Korotnitzense, in quo dictus Roteneger duos quoque mistricos alit, qui quidem carbones ad officinam Altgebürgensem vendunt, plaustrum scilicet floreno vno et denariis viginti quinque hungaricis.

Ad dexteram porro sita est vallis et sylua quaedam Scherenitza dicta, in ea supra dictus Wolfgangus Roteneger carbonariam exercet, venditque plaustrum carbonum ad iam dictam officinam floreno vno et denariis quinquaginta.

Ab hac Rotenegeri carbonum officina adscendendo ad sinistram est sylua itidem Scherenitza vocata, in ea walachi plurimum damni dederunt.

Inde ad latus alterum a parte posteriori officinae dicti Rotenegeri est sylua quaedam recens, quam Koronitzam vocant. In eo loco walachi ad oppidum Rosenberg pertinentes magnum syluis damnum inferunt, ibidem sex ovilia habentes.

Porro non procul a Rebutza est sylua fago et abiete constans, in ea quoque walachi a Rosenberg et Weissenbach multum arboribus nocent.

Ab hac sylua est praeclarum quoddam nemus refertum fago et abiete, Seditza dictum, habetque quinque convalles. Verum walachi de Licawa etiam huic non parcunt, sed plurimum damni edunt.

Tendendo deinceps versus conflatoriam officinam et cancellos in Rebutz positos est sylua quaedam, in cuius una valle nouellae sunt arbores, in parte vero editiori sylua vetustior. In sylua noua hi quatuor iam carbonariam exercent, Thomas scilicet Labath, Benedictus Bachatz, Michaël Bendula et Michaël Bula, qui quidem carbones Benedicto Seidl vendunt.

Ab officina conflatoria et cancellis Rebuciensibus secus rivum Claussbach Seillein Plessa apud Benedicti Seidl carbonariam officinam, quo in loco e lignis carbones conficit, denique mille

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

lignis in riuulum demittendis et officinae tradendis hominibus ad id mercede conductis florenos tres et denarios viginti quinque numerat, indeque ad novum vsque extructum claustrum seu septum syluae ex utraque parte valde succisae sunt, supersunt attamen loca quaedam, in quibus frondosae syłuae succrescunt, et ante claustrum illud sunt tribus in locis syluae fere quinquaginta tria millia lignorum stipites continentes, quarum duos tractus ingredientibus obvios et ad laevam sitos ad conservationem et restaurationem dicti claustri foueri volumus.

Sunt etiam ibidem duo ovilia, quae praefecti arcis Lycawa esse dicuntur. Memoratum etiam septum versus ortum asseribus tegendum est, ne aqua pluuiali in fossarum rimis considente asseres eo citius computrescant.

A claustro posteriori ascendendo Lapuschnam versus, et inde ad Postam Luftkam pulchra admodum fuit sylua, verum a walachis fere infra Holam vsque deuastata atque succisa est.

A Posta Lufca Lapuschnam versus iuxta vallem Stain dictam superest adhuc eximie adulta sylua fago permixta. In Lapuschna vero descendendo ad laeuam, indeque in Kischkam fuit quoque antiqua sylua, quam walachi ex vtraque fere parte succidendo deuastarunt.

A Kischka in valle longa prope vetus septum per Wolffgangum Strimitzer lignorum magistrum pro carbonibus arbores sunt desectae, nullaque adhuc germina repullulantia ibidem inueniuntur.

A valle longa ad laeuam pergendo versus minorem Silleni Plessa pino fagoque consita sylua est, quam walachi quoque desecant, magnasque lignorum caesorum strues ibi construxerunt. Benedictus autem Seidl curet, ut a walachis ea caesa ligna findantur et in vsus competentes convertantur.

Ab officina conflatoria Rebutz deorsum ad laevam secus riuum Rebutz, Pulnam versus in valle quadam, vbi dictus Seidl proprium carbonarium certa mercede conductum habet, Makathnick nomine, eius lignationibus et locis adiacentibus perlustratis, et syluae deinde vltra summitatem montis peragratae, magna et enormis deuastatio per walachos facta reperta est, quae a walachis ad arcem Likawa pertinentibus fieri dicitur, sicut et duo ibidem reperti cum ouium et caprarum gregibus, qui se praefecto arcis Likawa pertinere professi sunt.

A praedicta officina seu villa Rebutz ad dexteram in

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

superiori parte iuxta declivitatem sylua quaedam est, minor Sudutza appellata.

Ita quoque ab inferiori parte ad cacumen praetactae sylvulae magna sylua est Ritzaha dicta, in qua cernitur sylua fago referta raraque abiete intermixta, longa fere quartale milliaris ; in ea walachi Rosenbergenses magnum inferunt damnum.

Hinc descendendo sita est mixta quaedam sylua, maior Ritzaha dicta, eam walachi Rosenbergenses et Weissenbachenses omnem fere pro suis caprarum gregibus succiderunt, habentque ibi septem ouilia et sex domunculas, quas iuxta syluam illam extruxerunt.

Item deorsum secus riuulum Ritzaha eximia sylua est fago et abiete permixta, longa dimidium fere milliaris, vbi in acclivi ab vtraque parte antiqua sylua conspicitur.

Porro descendendo ad sinistram Ritzaham versus, exigua vallis est, minor Ritzaha vocata, in ea est mixta et nouella sylua, cui walachi multum damni inferunt.

Secus riuulum Ritzaha pergendo versus officinam serrariam magna sylua est, ad dimidium milliaris longitudine se extendens, pino, fago et abiete permixta, quae Redica dicitur, cui quoque walachi decorticatione arborum plurimum nocent.

Inde mixta iterum sylua est, parua Redica vocata, longa quartale fere milliaris, cui walachi similiter plurimum damni dant.

Insuper ultra riuulum ex aduerso malae serrariae mixta quoque sylua est fago, abiete, longa quartale fere milliaris, Galua appellata, cui walachi quoque nocere solent.

Ab officina conflatoria Altgebürgensi e Nouosolio tendendo secus viam nemora tantum quaedam sunt, in quibus Johannes Hamischka et Gregorius Glass ad suas conflatorias officinas ibidem habitas ligna torrendis cupri mineris apta decidunt. Sunt etiam ab vtraque parte adhaerentes valles, vtpote primo infra officinam conflatoriam, quae est Johannis Hamischka, ad dexteram est vallis Krischna Tollina (germanis Creutz Tall) dicta, longa dimidium fere milliaris, quae sylua ibidem existens tempore Fuggerorum per Martinum Gelschaba succisa et in carbones redacta fuerat. Verum ex vtraque parte arbores nouellae et abietes denuo succrescunt, e quibus ligna torrendis mineris cupri idonea ad officinam Altbürgensem, vbi vsus exigeret, depromi possunt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Porro ad laeuam est vallis Pocca Noua Tollina (germanis Ratzentall) dicta, octauam fere partem vnius milliaris longa, quae per Martinum Furta decisa et in carbones redacta fuit, nunc vero denuo nouellis arboribus et abiegna sylua consita est.

Ad haec ad sinistram infra Poccam Nouam Tollinam rursus vallis est Sladi Podock (germanis Goldtbach) dicta, longa quartale fere milliaris adultam syluam, fago et abiete refertam habens. Quae quidem vt hactenus ad fodinas variosque earum vsus, quae sunt in valle Dominorum, asseruata est, ita quoque id in posterum omnino fieri volumus. Huic adiunctae sunt aliae duae valles, in quibus sunt nouellae arbores satis adultae, quae antea quoque per Martinum Furta desectae et in carbones redactae fuerant.

Rursus ad sinistram exeundo vallis est, indeque ad dexteram alia, vtraque Vocina Tollina (germanis Fotzenthal) dicta, quarum altera dimidium, altera vero quartale fere milliaris complectitur, vtramque quidem Sebastianus Priwitzer in officinae suae conflatoriae vsus in minori Hörmantz succidit et in carbones redegit, verum nouellis arboribus denuo referta est.

V. Sequuntur syluae, quae ad sinistram fluuii Granae Nouisolium vsque visae et compertae sunt, ac quae rursus e Nouosolio ad dexteram, partim in planitie, partim in Albo et Nigro Riuo nuncupato versus Cremnicium et comitatum Turociensium cum duabus adiacentibus vallibus sitae sunt, nec non illae, quae ad nostras ferrarias in Prössnitzka existentes compotari et administrari possunt.

Primum ex Polunga in syluam Schallass dictam, hoc est pecuariam prope Petringgam et Maschaw sitam deventum est, quae quidem per walachos arci nostrae Muran subiectos indesinenti arborum succisione, quibus suos ouium et caprarum greges alunt, vltra spatium integri milliaris adeo desolata et perdita visa est, vt nullus plane fuerit transitus.

Postea per judicis oppidi Bresnensis serrariam per amoenam fago refertam syluam, quae Conradi dicitur, itum est. Ibi eodem modo walachorum deuastationes repertae sunt.

A summo cacumine collis illius in Prorosnam, rursus in apicem tendendo sylua est ad duo milliaria versus arcem Muran abiens, quae redeundo secus decursum fluuii Granae versus oppidum Bresna ad vnum milliare fere tota per walachos ad dictam arcem Muran pertinentes deuastata visitur.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Inde sylua quaedam Gokhaba vocata conspecta est, in qua walachi non minus damni dederunt, quod prima facie rite cognosci nequit.

Inde in syluam, quae maior Stainen Ronitzen vocatur, reditum est, vbi strues sectorum lignorum ac veterum laborum, quos Bartholomaeus Lueger quondam habuisse dicitur, vestigia reperta sunt, sed nondum nouellae arbores succreuerunt. Ac in ea factura ad primam lignicidarum habitationem ducenta fere ligna contignationibus apta, quae incuria illorum ibidem computruere, inuenta sunt, euidenti detrimento syluarum, quae in vsum eo in loco prouenire poterant.

Postea in vallem Haiging deuentum est, ubi Rupertus Sueper magister lignarius sectiones Paulo Lang locauit. Inventa sunt ibi decem et octo millia decisarum arborum, cui Paulus pro mille in riuum demittendis et deuehendis vndecim flor. hung. et septuaginta quinque denarios numerare est solitus.

Deinde pars syluae perlustrata est ad eundem Sueper pertinens, qui ad LI strues sectorum lignorum riuo adiacentes habet. Postea Andreae Wobwatsch magistri omnia secta ligna reuisa et ad sedecim millia numerata sunt, soluunturque ipsi de mille in riuum deducendis et dissecandis vndecim floreni et septuaginta quinque denarii.

Penes serrariam illam officinam iuxta eundem riuum ad duo fere milliaria, ab vtraque parte egregia est sylua, quae absque subsidio memoratorum canalium seu aquariorum septorum in Granam fluminum deportari potest.

A cacumine montis, qui Rotenstein vocatur, atque etiam circa eum fluuium magna vacuitas et deuastio deprehensa est.

Inde peruentum est in vallem Zürnenpach, in qua dictus Sueper magister lignarius ad centum et sexaginta sectorum lignorum strues habet, item paratorum sexaginta nondum constructorum, quae omnia eiusdem fructuarii Sueperi sunt.

Similiter ligna caesa et fissa ad centum strues. Est quoque mistricus quidam certo pretio a Supero conductus Valentinus Tascha, qui ad septuaginta quinque strues lignorum sectas et constructas ibidem habet.

Ibidem supra fluuium Roinitz est egregium pinetum vtrinque, quod per canales saepe memoratos commode ad fluuium Roinitz suppeditare materiam potest.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Sunt praeterea et aliae syluae ad quinque milliaria, quae similiter per fluuium Roinitz in Granam mitti possunt, in quibus walachi dextram versus per dimidium milliare nocenter sunt versati.

Secundum riuulum, qui dicitur Biberpach, vbi quoque est ampla et copiosa sylua, (qui riuulus in Roinitz fluuium exit) non minus damni repertum est.

Postea in valle Smareggaba ad Christophori Falbenstaineri secturas seu lignationes duas peruentum est, in quibus ad viginti quinque strues fissorum et non fissorum lignorum inuentae sunt, et apparet totam illam syluam ad cliuum sursum illum situm per dictas clusias sive canales deduci potuisse, verum id neglectum est, dictusque Falbenstainer proinde per magistros syluarum iniungi debebit, vt syluam illam et arbores in summo extantes decidi et in vsus neccessarios conuerti curet.

In altera valle minori scilicet Tschelne ligna in vertice montium sita ad duo fere milliaria male tractata ostenduntur, plurimumque damni illis illatum visitur.

Est quoque materia pinea et nigra in Tschelne reperta versus riuum Sernapach, sed valde negligenter et cum damno habita, quae omnis per coactos ductus aquarios in Granam deuehi potest.

In praenominato riuo minori Tschelne cultores fodinarum ferrique sunt in Lapey, syluis illis infra pagum Walachicum sitis ad suas ferrarias satis inordinate et absque omni delectu abusi sunt, et cum maleficio deformarunt. Quod illis in posterum permittendum non est, omnesque syluae, quae pro commodo nostrarum cupri fodinarum Novosoliensium per Granam fluuium subministrari possunt, diligenter asseruari et custodiri debent, illis ferri cultoribus vero assignanda sunt per magistros syluarum tales lignationes, quae per Granam ad cuprifodinas Nouosolienses consciis praefectis camerae nostrae ea commoditate suppetere nequeunt.

Post haec deuentum est in Nigram vallem Schwarcthal, ac ad fodinas et officinas nostras conflatorias in Hola sitas, quas cives Libetenses ad octennium a nobis conduxerunt, ibique multae praeclarae fago pinoque refertae syluae repertae sunt, sed magna quoque facta est ibi vastatio.

Ab officina conflatoria pergendo per decliuitatem recta vsque in Kolbe planum ascensum est, ibique magna pernicies betularum per walachos facta apparuit. Restant attamen multa ligna in ea

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

planitie dicti Kolbn ad sinistram, qui posterior Kolbn vocatur, vbi etiam aliquot syluae sunt, verum illae non solum a walachis male tractatae, sed magna ex parte incendio quoque absumptae sunt.

Inueniuntur quoque circa veteres officinas carbonarias quidam noui saltus fagorumque soboles, quas ausi sunt aliqui nudare extirpationibus, vt agros sibi et foeneta compararent. Quod a Libetensibus inhibitum est foenumque illud, cum fines illorum concernere dicatur, ab ipsis in syluis combustum est. Deinde in editiori quodam loco, non procul a Libetensi Wiperg spatium recte in alias syluas et montes prospiciendi descriptum erat, verum per coelum tum nebulosum id fieri nequit, descendendo tamen versus Libeten, vt constitutum erat, multae faginae syluae, nec non damna a walachis importata perspecta fuerunt.

His omnibus peractis, revisae sunt aluminis fodinae, quae quondam Caspari Kauffmani fuerunt, apud Roinig in Succuba sitae, nec non syluae adiacentes perquisitae sunt, quae saluae restiterunt. Inde peruenitur in montem Jessenebra dictum, posteaque cliuum persequendo ad nouam viam, hinc ad Jaberperg, ibi multae egregiae syluae cum cliuis suis et vicinis vallibus sunt, sed ibi quoque walachorum damna ostenduntur. Quae quidem syluae vsque in Gossnim et a Gossnim vsque in Grock ad vnium milliare durant, sed per oculorum coniecturas magnae temereque factae exinanitiones inuentae sunt, cum omnes per aptos canales in planitiem dejici, inque carbones redigi et curribus in officinas conflatorias, quae sunt in Moschnitz, deportari possent.

Iterum alia est sylua in monte Driegkhina, quae in secretoriam (hoc est, in die saiger hutten) Moschnociensem vel nouam officinam, quae est Nouosolii, in carbones redacta curribus deportari potest, verum tamen ea ob loci propinquitatem lignique praestantiam et quia nouella est, intacta manere debet.

Inde a Jessenbach ad dexteram in longa valle Solna dicta egregia sylua se offert, in qua similiter solitudo quaedam et arbores vi turbinis deiectae procubuerunt.

Porro ex hoc tractu sursum versus, indeque in aliam vallem, quae Superior dicitur, Schwartzenbach, Hornaschirni potok, occurrunt egregiae quaedam syluae, quarum materia ad dimidium milliaris per walachos deuastata et succisa est. Haec et vsti carbones ex iis ad officinam conflatoriam, quae est in Moschonitz, curru quoque

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

deportari possunt, habetque quinque adiacentes valles pulchris arboribus copiosas.

Postea remeando peruentum est ad sectores seu lignicidas Leonardi Euxlspergeri infra Granam, in syluam Wadinensem, ibique ad centum et quinquaginta strues sectorum et in molem compositorum lignorum inuentae sunt. Deinde itinere sursum continuato per eandem acclivitatem egregia quoque sylua, quae tamen etiam aliquid vastitatis a walachis accepit, conspecta est.

Hinc in editioribus partibus Wadinensis nemoris nulla alia frondosa succedaneaque nemora conspiciuntur vsque in Wadin. Verum ab eo tractu a summo montis, ratione ducta deorsum Cremnitium versus, nobiles quidam Lypchey vocati, qui arcem Saxenstain dictam pignoris titulo a nobis inscriptam tenent, ad dimidium milliaris sunt nostris syluis vicini.

Inde ad Mutaban Cremnitium versus magnus numerus syluarum est, quae riuulo per sesquialterum milliare Veterisolium versus deduci, inque suis locis carbonibus commutari queunt, posteaque curribus in nouam officinam conflatoriam, quae est Nouosolii, mandari. Exeundo Nouisolio peruentum est in Teya ad officinam spleys nuncupatam, ibique initium est egregiae syluae, et in altitudinem quoquouersum extendentis, in qua Andreas Corsick eiusque mistrici seu conducti(tii) magnam eius syluae partem carbonibus exurendis insumpserunt.

Ex alto illius loci versus Crucem et Stubnam adhuc multae faginae sunt syluae, quae se in longitudinem et latitudinem aeque ad tria milliaria expandunt. Sed nec canalibus nec adminiculis aliis vt conclusis ductibus aquarum, sed curribus solummodo ad officinas conflatorias et fodinarum operas deportari possunt. Sectorumque lignorum numeratae sunt ibi strues quatuor cum dimidia praefato Corsiko pertinentes.

His omnibus perlustratis e thermis perventum est in Schwartzenbach dextrorsum ad lignicidia Mosslehneri, ibique integra magnaque sylua est Cremnitiensis, spatium vnius milliaris longa, quae ad officinam fusoriam in Hörmantz comportari potest.

Item ad laeuam, in valle Weissenbach spectabilis quoque sylua ad dimidium milliaris pertingens, quam dictus Mosslehner caedit.

Deinde ad riuulum Schirnawitz sylua quaedam est, in quam anno sequenti sectores ad conficiendos carbones mittentur, qui

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

per onerarios equos in officinas conflatorias Hörmants conuehi poterunt.

Juxta hos rivos Weissenbach ac Schwartzbach et a Schirnowitz in Lopotam usque vniuerso constructorum concisorumque lignorum strues quadringentae et sex numeratae sunt.

A Pritznensi iugo versus syluas Zernowitz ad dexteram riuuli Weissembach, de quo controuersia quaedam est inter barones Reway et Cremnitienses, necessitas postulat, vt ob vecturae difficultatem semita equis terenda per clivos ibi conficiatur, quos sumptus bonitas eorum lignorum facile compensabit, eaque omnia aut magna eorum pars equis in officinam Hörmants congeri possunt.

Deinde frondosae et nigrae syluae apud nostras ferrarias in Pressnitzka milliare a Veterisolio distantes reuisae ac emensae sunt, et in tribus bene longis vallibus optimae quidem syluae latent, verum magna damnosaque per walachos vastatio reperta est. Et ab edito montium loco Lipchensium ad arcem Saxenstein illae confines sunt, quae deorsum Cremnitium vsque suas declivitates habent, nostraeque syluae decursus suos aquatiles ab ea altitudine montium praebent vsque ad ferrarias ac officinas contusorias et conflatorias. Itaque ob ferri probissimi et ad opus facillimi copiam maior habenda, deinceps eius materiae fuerit ratio, vt non modo non walachi, sed neque nostri coloni in Pressnitzka habitantes vlterius infestent ea loca, vel greges suos tam ouium quam caprarum illuc cogere ullo modo ausint.

VI. Atque cum in hac syluarum perlustratione palam sit et oculis deprehensum, walachos aliosque subditos et colonos in illis locis degentes in commemoratis syluis magnum et irrecuperabile damnum cumulasse, quippe quis suis caprarum gregibus arbores ipsis depascendas misere decidant, quae postea in syluis pereunt et inutiliter computrescunt magno tam cupri, quam aliarum fodinarum institutarum detrimento:

1. Ideo circumiacentibus castellanis, hypothecariis et nobilibus, item omnibus walachis et subditis iniungendum serio et quam primum, his quidem publico patentique mandato, castellanis vero, officialibus et illis, qui pignoratitias arces nostras obtinent clausis, sigilloque nostro roboratis literis firmiter edicendum est, ne porro vllos caprarum greges in syluas et nemora cogant. Hac ratione

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

siquidem miserabilis illa syluarum, arbustorumque vastatio cohibebitur, penitusque abolebitur.

2. Cumque ad nostrarum cuprariarum culturam Nouisolii existent et in aliis fodinis auri, argenti, cupri, plumbi, ferrique (vbi eas modo in bono et legitimo statu conseruari cupiamus) et ad excoctiones, repurgationes, separationesque metallorum, item ad exurendas et purgendas mineras, nec non ad domos nostras braxatorias, item camerae nostrae officialium et subditorum domesticos vsus, ad vias, semitas, aliaque aedificia singulis annis magna lignorum summa indigeamus et insumanus, ne successu temporis penuria talium lignorum nobis sit laborandum, danda in posterum omnis erit opera, vt syluae, quae exigente necessitate sollicitandae sunt, meliori decentique ordine secentur, arboresque seminariae in locis sectioni destinatis intactae reliquantur, quo syluae denuo conseri et late succedere possint, neue magistri et eorum conductitii (quos mistricos appellant) pro suo lubitu et arbitrio sylvas inuadant, et (quod aiunt) pedes illis succidant.

3. Itaque praenominatae omnes syluae et si quae aliae sunt hac nostra descriptione non comprehensae, nostrum tamen dominium concernentes, illae omnes sint prohibitae asservataeque, quae in praedicto publico mandato nostro ordine referantur et ad conflationes minerarum aliosque nostros et nostrorum subditorum vsus reseruentur. Vtque supra recensitae et descriptae syluae maiori cura asseruentur, omnisque desolatio et deuastatio aboleatur caveaturque, ac syluae, quibus iusto ordine ligna caeduntur, in carbones redigantur et succrescentibus syluis ad propagationem aliarum diligenter parcatur, duo ad hoc deputati syluarum magistri et custodes modo subscripto omni diligentia in vastatores syluarum animaduertere, damna quoad eius fieri potest auertere et omnem curam diligentiamque adhibere debebunt, vt omnes carbonariorum labores, qui certa mercede locantur, item arborum sectiones et deuectiones minori sumptu et dispendio fiant, bonoque ordine cuncta administrentur, vt arbores tam summo quam infimo loco sitae, longinquae et propinquae, supradictis canalibus et aquae ductibus pro cuiusque loci commoditate et opportunitate in officinas carbonarias dirigantur, et ad eas clausuras seu positos cancellos, (qui germanis rechen dicuntur) deuehantur, omniaque iusto legitimoque ordine procurentur.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

4. Quod si forte cultoribus fodinarum metallicarum in syluis supra recensitis pro necessitate fodinarum et conflatoriarum suarum aliqua materia, quae cupri fodinis et officinis nostris nimium vicina et damnosa foret, concessa est, aut quaedam priuata authoritate ipsi violarunt et adorsi sunt, ea in re peruestiganda praefecti lignorum et nemorum diligenter versentur, et si quae hoc vsu syluae ab iis cognitae fuerint, hoc est, quae nostris cupri fodinis ob vicinitatem aliasque causas cum damno essent permissae aut priuato iure usurpatae, illud praedicti syluarum magistri nostris camerae praefectis indicare, ipsique praefecti eas reuidere, aut aliis reuidendas demandare debeant. Et si hoc vitio quid animadversum fuerit, id ad verum pristinumque cupri opus recuperetur, adeoque illis fodinarum metallicarum cultoribus ad conflatoria et fodinas ipsorum in aliis consuetis et praescriptis locis, ac vnicuique pro operibus exigentibus ligna assignent, ac ea disciplinas quasi nominent. Quod si etiam in eis locis aliae fodinae metallicae, argenti, auri, plumbi seu ferri aperirentur, cultoribusque earum fodinarum ibi ligna concedenda essent, praefecti nostri primum eas vna cum magistris nemorum cognoscant. Si vero alter vel neuter praefectorum ei revisioni interesse (non) posset, magistro metallicarum vel officinarum conflatoriarum inspectori illud suo nomine demandare, et diligenti accurataque consultatione et reuisione habita cultoribus earundem fodinarum pro cuiusque commoditate et exigente necessitate iis in locis, vnde commode deuehi possunt, nostrisque cuprifodinis ob loci propinquitatem et alias minime nocivum fuerit assignari, omnique cura incumbere debent, ne ligna tegulis seu scandulis aliisque fabricationibus apta, et quae fissilia sunt temere et absque iudicio desecentur et insumantur. Cultores vero in assignatis sibi et destinatis locis seu syluis vt caute modiceque agant ac modo subscripto per syluarum magistros et ipsorum conductitios laboratores (quos mistrick appellant) ordine debito seruato arbores petant, nihilque temere et sine fructu perdere, seu deuastare permittant. Deinde scoriarum conflatoribus, si quae ipsis conflandae dabuntur, ad ipsorum conflatoria vnus et alter locus definiatur, ne inutiliter et absque delectu, quod hactenus factum est, in proximo sitas syluas depopulentur. Praeterea magistro metallicorum Nouozoliensium iudicique montanarum in Woitza serio iniungi debet, ne aliquas syluas aliis distribuere vtcumque praesumant. Verum si a cultoribus fodinarum hac in re

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

requisiti fuerint, ad praefectos nostros ablegare eos debeant, quorum erit ipsis ligna pro cuiusque necessitate modo facto et consilio assignare.

5. Magistri seu obseruatores syluarum fideliter prouideant, ne per nostros vel aliorum quorumcumque subditos, seu ciues, indigenas, colonos, sive alios, quicumque illi fuerint, nemine excepto, arborum decisio, decorticatio seu quaecumque inutilis absumptio vel desolatio, siue id combustione, extirpatione, seu nouellorum saltuum defalcatione fiat, neque etiam ligna secare, vel aedificare, vel sepibus munire permittant, quo syluae illae eo melius augescere et absque impeditione adolescere possint. Subditis tamen, qui proprias syluas non habent, in locis commodis ad suos domesticos et necessarios vsus, sibique deportatu facilibus ligna concedi, et gratis per syluarum magistros suppeditari non recusamus. Qui vero inobedientes hac in re se praestiterint, eos magistri vel custodes syluarum ad praefectos camerae nostrae Nouozoliensis deferant, qui competenti mulcta aut alio modo in eos nostro nomine animadvertere debent.

6. Si qui vero suas syluas haberent, quarum proprietatem diplomatibus vel alio bono titulo comprobare possent, iis ad mediocres ipsorum necessitates vti fruique liceat. Nihilominus praefecti et syluarum procuratores diligenter caueant, ne inutili et nimia lignorum exportatione abutantur. Si enim ex suis agros et foeneta conficere, et postea nostris syluis vti vellent, illud ipsis nequaquam concedi debet, sed hac de causa ligna ex nostris syluis deneganda sunt, atque pro facti seu delicti qualitate et circumstantia tales etiam puniantur.

7. Si vero aliquis interdum lignis ad tegulas et alia opera idonea indigeret, eiusque generis in suis propriis syluis aut sibi a syluarum magistris assignatis et deputatis locis non haberet, ne ob indigentiam sua prorsus perdere et exhaurire cogatur, re significata et perspecta a lignorum praefectis de nostris ad huiusmodi vsus materia illis, quantum sat erit, permitti poterit, vtpote tegulae aliaeque fabricae, iis tamen in locis, vbi minimum sit detrimenti, atque vnde commodius supportari ad necessaria queant.

8. Quicunque vero subditorum ligna sibi adscripta ad tegulas vel quotidianos vsus negligenter curant, atque bonam partem putredini istic in area reliquunt, horum factum praefecti syluarum quaerant ac deprehensis iustam poenam irrogent.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

9. Nemo quoque arbores altius quam quatenus vulgari securi a terra pertingere potest, vel ad medium arboris decorticare, vel ramos putare audeat. Si vero propter pabulum seu pascua pecorum aliquando opus sit altius cortices detrahere, qui id facere volunt, magistris et syluarum administratoribus indicent, et de consilio et arbitrio eorum pastus decorticatioque admittetur. Transgressores autem a nostris praefectis puniri volumus.

10. Quod si cupri operariis, qui domunculis carent, casulae vel area pro hortulo vel gramine fauendo venerint concedenda' praefecti lignarii locum prospiciant, eorumque nisi venia et quidem tutis in locis nemo quicquam moliri audeat.

11. Cumque walachi aliique subditi suis caprarum gregibus, vt supra dictum est, magnum et irrecuperabile damnum syluis inferant, quod arbores pecori suo hyemis tempore plus iusto prosternant, quae frustra ibidem putredine perire solent, visumque supra nobis fuerit circumiacentibus praefectis, arcium castellanis, nec non iis, qui pignoris titulo bona quaedam possident serio mandare, ne in posterum vllos caprarum greges in syluis habere, illasue arbores ipsis depascendas dejicere praesumant. Ideo saepe dicti magistri et administratores sedulo et fideliter curent, vt huic mandato nostro obtemperetur, neque vllae arbores inutiliter decidantur. Quod si nimium genus quid nocuerit, vel aliamdem vastationem et inutilem lignorum deiectionem praefecti lignarii deprehenderint, illam quamprimum prohibere et praefectis nostris indicare teneantur, qui vigore generalium mandatorum subinde hoc nomine editorum sontes punire faciant.

12. Publicum gramen et pascua omnibus pateant tam bobus quam ouibus, vt tamen arbustis parcatur, ne a pecoribus arrodantur vel nudentur, neue quaedam loca sepibus occupentur, nulli denique caprarum greges in saltibus et arbustis ferendi sunt.

13. Vt vero in syluis, lignicidiis et carbonariorum officinis meliore ordine in posterum procedatur, omniaque meliore nostro commodo agantur et instituantur, necessitas postulare videtur, vt duo illi syluarum magistri seu assertores initio statim suae administrationis vel officii vna cum magistro montanarum et officinarum conflatoriarum inspectore, ac peritis duobus lignorum magistris omnes et singulas supra memoratas nostras syluas, aut si quae aliae indagatae ab iis fuerint, quae hanc nostram descriptionem latuerunt, perquirant, lustrent et ad nostras

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Nouozolienses cuprifodinas, aut alias vicinis in locis sitas conuehi, inque vsum adducere procurent. Omnes denique conductitias et carbonarias operas diligenter inspicere, reuidere et examinare debent, vt si in his nostris a nobis modo locatis et conductis carbonariorum et lignicidiorum officinis confusionem aliquam seu turbatam ordinem obseruarint, praedicti syluarum magistri et administratores nostris praefectis illud significare queant, et accurata deliberatione, communicataque re cum aliis syluarum gnaris viris vitiosa corrigantur, et in meliorem ordinem redigantur et administrentur.

14. Saepe nominati syluarum magistri et administratores per totum tempus suae functionis, quandocumque per aëris, temporisque constitutionem fieri potest, et quotiescunque necessitas postulat vel visum fuerit, omnes sylvas et nemora, carbonarias quoque et lignicidarum operas inuisere et perlustrare debent, et omnino praestare, ne in syluis aliquid inordinati committatur aut tentetur, verum vt syluae quam optime asseruentur, illisque vt adolescere et propagari possint, curiose parcatur.

15. Dicti syluarum magistri et rectores diligenter quoque animaduertere debent, vt lignorum magistri, conductores, lignicidae et carbonarii ex pacto et ordine omnia recte agant et praestent, conditionibusque satisfaciant, ne videlicet arbores altius decidant, ramos vero amputatos in vnum aceruum congerant, ne frustra putrescant, nullas etiam arbores in fossis seu viarum angustiis et difficultatibus post se relictas negligant, arboresque suppullulantes iis in locis, vbi ventis minus expositae sunt, sese tamen commode explicare possint, relinquant, vt sylva iterum impleri, propagarique et ad frugem adolescere possit. Item, vt boni carbones conficiantur et in officinas conflatorias prodiguntur, ad canales memoratos seu directoria, aquae ductus seu fossas aquarias, piscinulas vel lignorum receptacula in formam rastri extructa, aliasque machinas, quibus ligna per riuulos aquarum recipiuntur et commeant, diligenter et saepe recurrere debeant ac videre, num illa bene munita et custodita sint. Si vero aliqua in his negligentia, detrimentum vel periculum futurum deprehensum fuerit, praefectis nostris illud quam primum indicare, et qua ratione seu via illa emendari damnumque caueri possit, deliberare cogitent, atque cum praefectis, magistris syluarum seu administratoribus, aliisque earum rerum expertis et prudentibus viris consultandum, quo pacto

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

illa damna auerti, et in rem nostram corrigi restaurarique possint, ac volumus, vt praefecti nostri magistris syluarum et administratoribus suo patrocinio et defensione subinde presto sint.

16. Vt vero magistri syluarum, et procuratores earum meliorem et pleniorem scientiam omnium negotiorum et causarum, quae syluas concernunt, habeant, omnes tam praesentes quam futuri magistri syluarum et carbonariorum omnibus et lignicidarum locationibus, aliisque consultationibus et deliberationibus, quae de syluis habentur, interesse debent, omniaque subsidio et opera praefectorum nostrorum instituant, atque commodo nostro perficiant.

17. Praeterea saepe dicti syluarum magistri et administratores diligenter apud cupri fodinas et officinas conflatorias inquirere debent, qualia ligna aedificiis, instrumentis omnis generis, substructionibus et fulciendis cuniculis, ac officinis serrariis apta sint, et quae ad alias cuprifodinarum necessitates requirantur, ac quae quolibet mense vtiliter decidenda sint, considerent et praefectis, vt ipsis praesentibus decisio eorum lignorum instituatur et ordinetur, denuncient.

18. Iidem etiam syluarum magistri seu administratores aduigilent, vt fodinis (cum ad earum vsus magna lignorum copia quotannis requiratur), quae sudo vel humido coelo secanda sunt, vt quaevis ad lunae tempora rite fiant, prospiciatur, lignaque officinis conflatoriis et fodinis vicina per canalium ductus et alias machinas diligenter temporeque suppeditent, et quantum satis est asseruent, neue decidantur aut in carbones redigantur non exigente necessitate, syluaeque ad Granam fluuium sitae, aliaeque, quae facile in eundem fluuium per alios rivos deduci possunt, inutiliter tractentur, neque per walachos aliosue extirpentur et pessum eant, verum ad contignationes, trabes, aedificia, tegulas, officinas serrarias, ad reficiendos pontes aliasue necessitates reseruentur.

19. Quando sylua quaepiam recens aggredienda est, illa a magistris syluarum et administratoribus a summo ad imum, a postica parte ad anticam perlustretur et quo loco secures primum adhibendae prouidere, illudque praefectis indicare, praefecti vero cum duobus syluarum magistris, aut aliis duobus eius rei peritis oculis suis reuidere, num caedua sit et quomodo ligna illa per canales seu aquaeductus ab imo et summo, et quibus sumptibus

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

deportari, inque carbones cogi possint, consultare, vt syluae iusto ordine suoque (tempore aggrediantur), expensae et damna vitentur, atque in ea sylua vt seretur et laboretur, concedere debent.

20. Ad syluas et nemora per magistros lignicidarum et eorundem operarios, quando ea illis secanda et findenda conceduntur, nostris sumptibus sectores mittantur, sciente et praesente nostro syluarum magistro, canales quoque dirigantur, aquaeductus seu clausurae aquatiles et lignorum receptacula in formam rastri extructa (germanis rechen dicta) rite fiant, et ad haec adminicula oculos animumque intendant, vt omnia tuto beneque succedant, opportunisque locis, minimis impensis, emolumentoque nostro, non nescientibus tamen praefectis aggrediantur ac in opus deducant.

21. Dicti quoque syluarum magistri et administratores providere debent, vt singulis annis per lignorum magistros, conductores et lignicidas, tempore veris videlicet, neque (vt hactenus non paruo damno factitatum est) tardius ligna caedantur, neue arbores a medio stipite desecentur, verum quoad fieri potest prope radices succidantur, vtque ipsi operis diligenter praesint et intersint, neque plus vel minus decidant, quam quod illis in annos a praefectis assignatum est; arboresque illas quotannis circa Johannis baptistae aut summum circa Jacobi festum decidant, vt in syluis per aestus sicciora et leuiora reddantur, vtque secta illa ligna justae sint magnitudinis et longitudinis, et autumni tempore seponantur et construantur, quo per destinatos magistros et administratores numerari et computatio quaedam fieri possit, quantum scilicet vel quot millia struum lignorum consueto modo desectorum, quotque millia seu centena plaustra carbonum inde confici possint, vt promptius ac certius lignorum magistris, lignicidis et conductitiis aliqua pecunia mercedis nomine ante operas dari possit, ne incerta pro certis, vt hactenus accidit, dedita conficiantur, vtque melior singulorum ratio et recompensatio laborum obseruari possit.

22. Nam revera hactenus compertum est, magistros lignorum pro suo arbitrio sylvas aggressos, nullumque obseruatorem fuisse ac monstratorem, quomodo ligna sint caedenda, quotue et quantum lignorum caesorum in promptu habeant ratione subducta ad eam pecuniam, quam antea in solutionem praeceperant, et an dicti lignorum magistri suos sectores possint soluere, quomodoque acceptas

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

pecunias collocarint, namque eam maxima ex parte luxu nimio et prodigalitate, propriisque fodinis impenderunt, eoque in magna debita, quae nunquam ab iis exigi poterunt, deuenerunt. Quod quidem caueri potest, si diligentius in ipsorum labores, et vt acceptam pecuniam soluendis solummodo laboratoribus impendant, animaduersum fuerit.

23. Magistri quoque et administratores syluarum lignorum magistros, conductores et lignicidas vrgere debebunt, vt decisa et secta ligna iusto et legitimo tempore ex areis per canales ad aquaeductus, riuulos, fluuios et carbonaria deuehant, loca quoque, in quibus ligna caesa sunt, diligenter purgent, nullumque magnum vel ramentorum aut aliorum lignorum acervum, qui existentes arbores impedire posset, in fossis viarumque angustiis relinquant, id autem montanarum magister, nec non officinarum conflatoriarum inspector vt fiat, diligenter aduertant.

24. Moderatores atque praesides sylvarum haud leviter quoque considerare debent, quantum ligni cuique conductori in sequentem annum concedi et assignari possit. Vecturas lignorum per canales, et quo in loco illae fieri possint, diligenter perpendant, revideant et quanti lignorum magister plaustrum carbonum diuendere queat, cognoscant, illudque praefectis nostris indicent, qui postea vel unus ex ipsis, cum montanorum et syluarum magistris seu curatoribus quauis aestate vel autumno ipsorum areas obire et perlustrare, omnique ratione, quomodo et qua sedulitate lignorum administri ligna secent et comportent, norint, quod si in sequentem annum admouere securim debeant, qua via breui, quantique plaustrum carbonum nobis venire possit aestimare et consultatione colligere, vt certius cum lignorum magistris transigere, et quae necessaria ipsis sint, comparare queant. Et si apud aliquem e lignorum praefectis in eorundem locis caeduis et areis aliquid damni vel detrimenti reperirent, eum praefecti pro delicto punire nihilque, quod turbas et syluis calamitatem afferat, indulgere debebunt.

25. Quando vero aliqua sylua vel lignicidium penitus exinanitum est, magistri sylvarum et administratores serio prouidere et opera praefectorum efficere debent, quando omnia ramenta et stipites decisa sunt et consumpta, vt viae quoque cliuiae seu canales diligenter postea secentur, et in vsum aliquem conuertantur, nec

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

insecturae locis relinquantur, ne frustra putredine (quod saepe in hac syluarum reuisione admissum esse repertum est) pereant.

26. Quae vero syluae et ligna per vel absque clausurarum opera deportari et ad competentia lignorum receptacula per riuulos reddi oporteat, magistri et prouisores sylvarum diligenter animaduertere, et aquariis vehiculis ipsi interesse debent, vt ligna veris tempore, cum aquae adhuc sunt mediocres et ad deferendum aptae, paulatim et non confertim vt ductus obruantur (quod absque periculo fieri nequit) ad riuulos deducantur, neue per eiusmodi lignorum deriuationes praenominatis lignorum clausuris seu alveis aliquid detrimenti accidat, neue ligna exonerato alueo temere ac noxie diffluant, utque tam praesentes quam futuri syluarum magistri ligna, quae suppressa sunt aut haeserunt, e riuis exemta et extracta composite et commode submittant Granae, ne luto in paludibus vel arena obducta successu temporis prorsus iis carendum sit.

27. Magistri lignorum eorumque conductitii laboratores, carbonarii carbones ad omnes operas probos et aptos conficere, iustamque plaustrorum mensuram exhibere debent, vt consueta et debita mensura in officinas conflatorias accipiantur. Quare magistri administratoresque sylvarum vna cum conflatoriarum inspectore et scriba, vt istud bono ordine seruetur, adniti debent, et vt tertio quoque mense corbes seu plaustra illa apud officinas reuisant, atque emetiantur.

28. Cumque interdum lignorum magistri suis conductoribus, lignicidis et operariis ligna quantitate et numero vel per strues certo pretio secanda locant, talibus conventionibus magistri et indagatores syluarum ipsi interesse, diligentemque curam et interuentum adhibere debent, quo ita omnia agantur, vt certo constet, in nullius praejudicium quicquam esse contractum, neue pretio solito magis accrescant. Qui vero id cauere non possint, praefectis nostris id significent. Ipsisque praesentibus quando laboratoribus seu lignicidis soluitur, de numero laboratorum certo constet, et operam dent, ne lignorum magistri pecuniam illam, quae in solutionem sectionum, carbonumque confectiones ipsis dependitur, alio convertant vel insumant, sed rite carbonariis eorumque ministris erogent, praecipue vero id studeant, vt lignicidis ipsis stipendium, prout quisque meritus est, attribuatur.

29. Cumque quidam syluarum magistri suas fodinas colere

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

caeperint, idque suis sumptibus seu facultatibus persequi nequeant, facile colligitur, si conatus caepti diutius permitterentur, ipsos minori diligentia, officio et administratione aduigilaturos. Quare omnibus tam praesentibus, quam futuris lignariis magistris metallorum cultura tolli debet. Atque idem de syluarum magistris et administratoribus fieri volumus.

30. Sin autem magistris seu administratoribus syluarum negotii aliquid aut difficultatis ex officio inciderit, illud semper ad praefectos nostros Nouozolienses deferant, qui de more cognoscant omnia et componant, quidque fieri debeat, ordinent, illosque iuste in omnibus tutari et defendere teneantur, neque tamen ipsis permittant vel indulgeant, vt quemquam nimiis expensis, aut alia quacunque ratione offendant vel grauent, seu respectum aliquem personarum habeant. Adeoque praefecti nostri Novozolienses de vita, functionibusque horum magistrorum diligenter quaerant, vt seduli in officio contineantur. Quod si parere nolint, quodque debent negligentius vrgeant, praefecti nostri de consilio reliquorum officialium in eos animaduertant serio, quod si improbi esse perrexerint, etiam a vocatione remoueant, aliosque idoneos et intelligentes syluarum magistros, vel indagatores substituere de nostra autoritate possint ac debeant.

Conclusio.

Cum itaque haec supradictorum commissariorum nostrorum opera et leges maiestate nostra vehementer probentur et satisfaciant, eaque non solum ad commodum et incrementum fisci cameraeque nostrae, verum publicam totius regni vtilitatem pertineant: volumus, serioque mandamus et praecipimus, vt quivis huic constitutioni nostrae in omnibus et singulis etiam minimis penitus obtemperet, quemadmodum de his ad omnes a nobis tam ordinatos, quam substitutos ibidem in districtu montanarum nostrarum ciuitatum in Hungaria existentium officiales, patentia, generaliaque mandata, vt nota saluaque sint edi, esseque testata curauimus. Hic tamen nobis, haeredibus et successoribus nostris in omne reliquum tempus cautum exceptumque volumus, ut integrum nobis, nostrisque posteris sit ac liceat has constitutiones pro temporis emolumentique ratione in cuprariis operibus mutare,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

contrahere et amplificare pro arbitrio et meliori consilio nostro. Quae quidem ita serio et constanter rata habere, valereque volumus. Data in ciuitate nostra Vienna, 15. die Maji, anno 1565., regnorum nostrorum romani tertio, hungarici secundo, bohemici vero decimo septimo.

Egykorú nyomtatvány a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Patente und Circularien» gyüjteményében. — Közölte: F. A. *Schmidt* i. m. II. 87—134. l.

II.

Az eredeti német szöveg:

Wir Maximilian der ander, von gottes genaden erwelter römischer khayser zu allen zeiten mehrer des reichs, in Germanien, zu Hungern unnd Behaim etc. khünig, ertzhertzog zu Österreich, hertzog zu Burgund, Steyr, Khärndten, Crain unnd Wirtemberg, in Ober unnd Nider Laussnitz, graue zu Tyroll etc. bekhennen für uns unser erben und nachkhumen, khünig zu Hungern, offentlich unnd thuen khundt menigklichen, als verschienes tausent fünffhundert und dreiundsechzigsten jarrs umb befürderung willen des in unsern hungerischen perckstetten gelegen khupfferhandels im Newensol, damit derselb in fruchtperer arbait erhalten unnd die dabei bissher geübten unorndnungen unnd nachthailigen handlungen zu perg-, wald- unnd schmeltzhütten abgestelt werden, unsere getrewen lieben Jacob Gienger zu Grüenpuhl, Hans Adam Praunfalckh unsere nieder-österreichische cammer-rath, Caspar Resch von Geroltzhausen, Paul Rubigal waldburger auf der Schemnitz, Christoff Khüepacher zu Ried unnd Wilhelm Igl zu Veldrer Thurn zum commissarien verordent, unnd undter andern auch die wäld zubereitten beuolhen worden, so haben sy die commissarii auf solchen inen gegebnen beuelch ain ordentliche bereittung, beschau vnd durchgeeung derjhenigen wäld, so zu beruertem khupfferhandel bissheer gebraucht worden unnd khünfftig dahin zubrauchen sein, mit etlichen hierzu teuglichen ambtleuten, auch wald und holtz verstendigen personen fürgenumen unnd verricht, auch dabey vber dieselben wäld, wie es allenthalben gehalten werden solle, ain waldordnung verfasst, wie hernach volgt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

I. Wäld nach der Gran so zu der neuhütten beym Neuensoll khünnen getrifft vnnd gebracht werden.

Erstlicher ist man von der Helpa aus oberhalb des haus auf ain pergl oder höh, do man die wäld übersehen mögen, gangen und nach der Gran aufwerts gegen Muran vnnd dem Tiergarten zue auf drey meil lang zu baiden seitn der Gran ain gross gwälde mit etlichen zuetöllern, so ire saig vnnd zuetragents zu der Gran haben, besehen unnd befunden, vnnd wiewohl man vermaint, wo man anderst mit den nachuolgunden wälden recht hausst vnnd die obgemaisten wäld widerumben hayet, man werde sölcher wäld oberhalb der Helpa zum Newensollerischer khupfferhandl nit bedürffen, aber von wegen anderer perckwerch, so der enden entsteen möchten, solle man bemelte wäld oberhalb der Helpa auch hayen vnnd die verwüstung der wallachen mit dem gaissviech sovil mueglich verhuetten vnnd abstellen; dann von der Helpa wider nach der Gran abwerts gegen dem Pollunckha hat es zu baiden seitten nach der Gran ain schöns würchmässigs schwartz gweld, des mit laubholtz vermischt, vnnd alles auf die Gran guetzubringen, vnnd auf demselben wasser der Gran biss zu der newhütten getrifft vnnd gebracht khan werden.

II. Gewäld nach der Gran abwerts auf der rechten hand.

Ferrer ist man oberhalb der Pollunkha in ain wald oder grundt, genannt der Grossen Pach, so drei töller in sich schleust vnd jedes sein fluss vnd zuetragens in die Gran hat gangen, alda hat ain wallach zween salasch (auf teutsch viechtretten oder viechstand genannt), den ain vngeuer mittl im grundt vnd den andern vnder der Holla, darinn er mit seinem gaiss- vnnd schaff-viechsttet, von dannen strackhs gegen vber auf die höhe des pergs zu negst der Holla vnd von der höhe gegen dem Rokhitantskhi grunde oder pach, so zway töller mit seinen flüssen in die Gran hat, in diesem gezierckh hat es ain gemischten wald von tan, veichten vnnd laubholtz vnnd steen die Pollunkher vnderthonnen oder walachen, so zu der herrschaft Muran gehörig, mit irem schaffvnnd gaissviech, darinnen sie etlicher orten vnnd sonderlich an ainem ort ainer viertl meil lang den wald mit alten vnnd jungen paumen fasst niedergehackt. Ferrer ist noch ain grundt oder wald genannt der Pollunkher grundt, so auch mit laubholtz vermischt, in welchem jetztbemelten grund die Pollunkher an vie-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

len orten den wald dem gaissviech vast nidergehackt vnnd verschwendt haben. So haben sy auch ain guet ort des walds, ober vnnd vnderhalb des dorffs Pollunkha, geschwennt vnnd prennt in willen aus demselben velder vnnd wissnen zumachen vnnd zuezurichten.

Von der Pollunckha aus auf der rechten hand nach der Gran, gegen Priss ist man khummen auf den Batzuch zu ainer plähütten vnnd eisenhammer, welches eisenperckwerch der alt Geörg Schaffer, gewessner burger im Newensoll, vor jahren gebawet, aber bey sechtzehen jahren gefeyert hat, vnnd des ainundsechtzigist jars Augustin Gaissmair gewessner perckmaister des khupfferperckwerch im Newensoll sambt sainen mituerwondten wider zu pawen angefangen, aber syderher gantz ab vnd eingestellt worden.

Vom Watzuch auf den Makhowy grundt, von dann auf den Lefiui grundt oder pach, welcher von der Benitzkha Hola puchwerch heer fleust, von der Lefiui pach auf den Clain Schweinen grundt vnd ferrer auf den Grossen Schweinen grundt, von dannen auf die Lisskhoba, von der Lisskhoba auf den Klain Benusch vnd volgends auf Grossen Benusch, diese itzt beschribne grundt von der Pollunckha aus bis an den Grossen Benusch pach sein vngeuärlich drithalb meilwegs lang, vnd ist von der Gran an biss vnder die Holla alles ain gemischtes erwaxnes gewäld von tannen, feichten vnd allerlay laubholtz, in welchen jetzt bemelten gewäld die wallachen, so zu der herrschaft Muran gehörig, an etlichen orten mit niderhackung des holtz zu vnnderhaltung ires gaissviech vil schaden gethan. Man hat auch etliche sallaschen der orten gefunden, vnd sein der hauptman von Muran Melchior Mäsco vnnd die stadt Priss vmb den hathert dises gewälds vnnd orts strittig. Der haubtman zaigt an, das der hathert der herrschaft Muran biss an Grossen Benusch pach (alda er wider von der beschaw auf Muran anhaimbs zuegeritten) wert, er dessen auch in der innhabung vnd gebrauch sey, wie er dann sein viech der orten halten lassen, des die von Priss widersprochen vnnd ime den hathert nit weitter alss an Batzuch besteen wollen.

Von Benusch nach der Gran, gegen Priss zu baiden seiten der Gran sein holtz-leg oder ausgewarchte werchstet, daraus in aindliff jaren auf herrn arbait vngefährlich in die zwölff tausent meiler holtz zu röst vnd prennholtz zu der neuhütten vnd zu des camer-hoffs vnd obern-haus, auch baider preuheuser not-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

durfft gehakht vnd bracht worden, vnnd auf der rechten hand auff ainen Podtul haben die Priser denselben maiszlog prennt, gereit vnnd rueben darein gesäet im willen daraus felder zu machen; solches sol bey inen vnnd andern abgestelt vnnd solcher auch dergleichen holtzschleg, damit sich ain wald wider besamen vnnd wachsen mag, gehayt werden.

Von bemeltem holtzschlag hat man nachvolgunde gründt gegen der Priss zue alss den Kholten auch Schnebl grundt vnnd dann den Luberi vnnd Gescheny grundt, so von der Striberna herab khumbt, item den Wagnagrundt durchgangen besichtigt und ain schönen gemischten wald von tann, veichten vnd laubholtz gefunden, in welchen jetztbenennten gründten oder wäld die von Priss wandtrutten, schindl, gestenng vnnd dergleichen holtzschlachten, aber damit verwüestlich vmbgehn, dann sie zu solchen holtz vil paumb nider hawen vnnd welcher inen nit gefellig sein will, lassen sy dieselben im wald ligen vnnd erfaulen, solle aber bey inen abgestelt vnnd damit sie hinfüran das guet holtz nit im wald ligen vnnd faulen lassen, sondern neben den andern zu anderer notdurfft herwirchen vnnd bringen auferlegt werden.

Von der Priss aus, auf die Striberna werts ist ain grundt biss auf die höch vngeuäerlich ainer viertel meil weegs lang, der Droschar genant, auf der rechten seitten hinauf hat es ain zimblichen schwartz vnnd laubwald, daraus die schmid der stat Priss ir khol nemen, alssdann auf der linckhen seiten ist ain guet stuckh wald nach ainem rigl ein, durch die Priser geschwenndt worden des willens, das sy daraus velder machen wellen; von dann ist man auf des Christoff Falbenstainers holtzarbait auf die Schembnitzkha khumen, daselbst hat er vor zwayen jaren, auch dits jar ain gros ort aus gewürcht vnd stet zu baiden seiten noch ein zimblich stuckh wald, daran er vngefärlich zway jar noch zuhackhen haben wirdet, vnd cost ine ain meiller holtz vngefährlich bis auf die Schembnitzkha zubringen vnd zuklieben drey gülden fünffunddreissig pfenning; man befindt auch, das der Falbenstainer auch die andern holtzmaister weder in diser, noch in andern perckstetten, oder holtzschlegen khain sambpaumb, davon sy die gründt vnd aussgemeisten schleg wider besamen möchten, steen lassen, sonder jungs vnnd alts alles herwürchen, dardurch die schwartz wäld verödt vnd sich nit bald wider besa-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

men vnd wachsen künnen; so haben auch die Priser in diser des Falbenstainer werchstat die noch steuntpaumb vast alle geschwenndt vnnd vmbgerissen mit dem fürgeben, sy wolten inen allda felder zuerrichten, welches inen aber nit allein an disen, sonder dergleichen wäld vnnd holtzschlegen nit gestattet, sondern durchaus verpoten werden solle, damit die wäld so nahent beim khupfferhandel sich wider besamen vnd gehayet werden mügen; von solchen des Falbenstainer holtzschlag hinab nach seiner haubtrisen im grundt biss zu seiner khram vnnd zum pach Schembnitzka, nach demselben pach aufwerts hats es auf der rechten handt vber die höch von der Priser weeg herab biss zum alten eisenhamer ain tann vnnd laubwald.

Vnd nachdem man damallen des grossen nepl halben in dieser nit sehen mügen, haben die holtzmaister anzaigt, das oberhalb des Pollunkha noch ain zimblich stuckh altes vnd jungs waldts, der auch auf die Schembnitzkha vnnd volgends auf die Gran zubringen sey.

Auf der linckhen seiten nach der Schembnitzkha aufwerts hats ain langes taal gegen der Bistra zu, Osslaw genannt, da hat der Falbenstainer auch zuvor gewirckht, hat aber zu baiden tailen noch ain zimblichen wald, der auch zu der Gran guet zubringen.

Ferrer hat es noch daselbst auf der linckhen seiten ain grundt oder wald, genannt Vollgrueb, welcher aber nit so gar gros, sonder etwo auf ain dreihundert meiler holtz angeschlagen worden.

Von dannen ist man wider abwerts vnnd auf die Wisstra in des Christoffen Falbenstainers aussgewerchte werchstet aine, die Christoff Prisl als sein fürdinger in neun jahrn, vnnd daraus in die neunhundert neunundachtzig meiller holtz gehackt, khumen, darinnen er auch khain samb-paumb, sonder auf der höch etliche klaine stäbl holtz steen lassen, vnnd hat Christoff Falbensteiner dem Christoff Prisl seinen fürdinger vom meiller zuhackhen, bringen vnnd khlieben biss herab auf den pach drey gülden fünffunddreissig pfenning geben, so hat er noch derselben orten zwen fürdinger, als Petern Reischenpacher vnnd Peter Otter, deren jedwedern er vom meiler zuhackhen, bringen vnnd khlieben drey floren fünffundzwaintzig phenning hungrisch geben.

Von gedachter aussgewarchten werchstat ist nach dem

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

wasser Wistra hinein auf der rechten handt ain schöner, mitter gewachsner veichten vnd tann wald mit wenigem laubholtz vermischt, darinnen die wallachen aus der Schembnitzkha mit abnichtung vnd niderhackhung des holtz auch schaden thuen, sollen aus disem schönen wald, so maistes thails veichten ist, aufs ehist mit irem gaissviech ausgeschafft werden, vnd so diser orten perckwerch erweckht wurden, wie man dann des verhoffens vnnd der enden geschmeltzt werden solle, so soll man die waldburger auf die hinhintern wäld, so der Schembnitzkha nit zuekhumen khünnen, weisen vnnd sol dises walds, biss er recht wurchmässig erwachst, verschont werden. Auf der linckhen handt, gegen jetztbeschriebnem wald vber ist auch ain schöner schwartzer wald, mit laubholtz gemüscht, darinn die wallachen gleichesfalls schaden thuen, sollen wie aus negst bemeltem wald mit ehisten aussgeschafft, vnnd der zum khupffer-handl gehaiet vnnd gebracht werden, dann er gelegenlich darzue bringen.

Von der Wistra ist man wider zuruck auf die Schembnitzkha vnnd auf Pollunkha, vnnd volgunds nach dem pach Schembnitzkha hinaus zu der Gran geritten vnd gangen, hat Christoff Falbenstainer von der Pollunckha nach der Schembnitzkha hinaus zu der Gran die wäld zu baiden seitten, bay einer gueten meil wegs lang, sider des achtunduiertzigisten jar abgehackt vnnd zu der neuhütten bracht; es hat aber benenter Falbensteiner in diesem gezierckh ain stuckh wald auch in der höch etlich paumb, so aber nit samb-paumb sein steen lassen, des er neben dem andern holtz wohl heerwürchen vnd bringen mügen; sol hinfüran dergleichen paumb vnnd solche örter nit verlassen, sonder ains mit dem andern hergewürcht vnnd bracht, vnnd darfür die sambpaumb an orten vnd enden, do sy wintshalben am sichersten bleiben vnd den samb von sich werfen mügen, steen gelassen werden; dannen sich in dieses des Falbenstainers aussgewurchten werchstatt zu baiden seiten der wald gar nichts besambt hat; so haben auch in dieser aussgewurchten werchstat vnnd holtzschleg auf der rechten hand die vnderthonnen aus der Lechota die schleg prennt, ausgereidt vnnd velder daraus gemacht, des solle bei inen vnnd andern hinfüran, wie vor auch bemelt, abgestelt vnd die holtzschleg zu widererwaxung der wäld gehaiet werden.

Von dem Wallachischen dorf aus auf den Richtar vnnd nach dem Rydl hinüber in den pach, Wässgä genant, welcher

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

durch die vnder Lehota hinunder rindt, daselb an der rechten hand hinein hat es ain schönen, jungen veicht vnnd tann wald, ein guete halbe meil lang vnd ain viertl meil hoch; darnach an derselben seitten hinein an ainem rydl, genant Praschoszga, daselb ainen schönen zeittigen veicht vnnd tann wald, darinn drey walachen mit irem gaissviech grossen schaden gethon, erstlich Andre vnnd Caspar aus der Obern Lehota, Martin Schultus aus der Vndern Lehota. Weitter an der andern seitten dem pach nach wider heraus, genant Warrowä, allda hat es ein schönen gemischten wald, auch ainer gueten halben meil lang vnnd viertl meil hoch, in demselben wald sein die pauren schätten halben strittig vnd khriegen sich vmb den wald. Es sein auch gleichwol noch gegen der Wisstra weerts schöne wäld, khünnen aber zu dem khupfferhandel nit pracht werden aus diser vrsach, das der wald nit riss trächtig, auch khain wasser der orten hat, das man das holtz trifften oder fletzen möchte.

In der Lamnista nach dem pach hinein zu beiden seiten biss gar an die Holla, hat es ain gros gewäld, vngeuerlich ainer meil wegs lang, solcher wald kan aller auf den pach Lamnista pracht vnd volgunds auf die Gran heraus trifft werden; doch muesst man den pach, so man den wald angreiffen wolt, am ersten raumen dann er mit rauroch vnnd stauden verfallen, diser orten hat der Zimerpeil ain goldperckwerch, darzu müesst man im ain ort waldts oder ains tails holtz derselbigen enden steen lassen vnnd durch die waldmaister mit vorwissen der verwalter ausszaigt werden; in jetzbemeltem gewald in der Lamnista thuen die pawrn aus Lapey vnnd Lehota an dreyen orten mit iren gaissviech grossen schaden.

Ferrer von Jessena dorf an hinein nach dem Jessena haubtgrundt, oder pach biss hinauf an die Holla hat es anfenglichen oberhalb berürts Jessena dorf am hinaufreitten an der linckhen hand ainen grundt, genant der Sucha, darauf nur ein gestreüsswerch wechst, vnnd sich die vnderthonen aus bemeltem dorf daraus behültzen. Ferrer hat es auf bemelter linckhen seitten noch ainen grundt, genant Sowa, ist vor jaren ausgehackt worden, sich aber widerumben mit jungem laubholtz angeschüt; von dannen hinein nach den Jessena pach hat es zwo schmeltzhütten und püchwerch, die ain dem Balthasar und Hannsen Daniel zugehörig ist, zu baiden seitten am hinein reitten biss zu der andern

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

hutten ain gar junger laubwald mit gar wenig tannen vermüscht; von dieser anderer oder obern schmeltzhütten nach dem Jessena pach hinein biss gar vnder die Holla hat es ainer gueten meil weeglang ain gewachsen gemüschtes gewäld, vnd im mittl auf der linckhen hand ainen grundt, Suchawuggewitzkha, welche grund noch drey zutragende töller in sich hat; mehr auf bemelter seiten hat es noch drei gründt Tschremossna, Vlaschna vnnd Potzlymuplatzy, die auch sieben töller vnnd ir zuetragens in Jessena grundt oder pach haben, vnnd ist auf bemelten gründtn vnnd iren töllern ain gemüschter vnd gewachsner wald. Mehr so hat es auf der rechten hand ainen grundt, Struchar genannt, so auch mit ainem gemüschten wald erwachsen. Alda steen zway puchwerch, ains Christoffen Gluschoffskhi vnd das ander Juriggen Falschoffskhi zuegehörig, in solchem jetzbemelten grossen gewäld dem Jessena pach nach hinein biss vnder die Hola, sambt den darzue gehörigen gründtn vnnd töllern, thuen die walachen oder paurn mit iren gaissviech mit abnichtung vnd niderhackung des holtz auch vil schaden, vnd kan merbemelts gwäld auf den Jessena haubtgrundt vnnd volgunds auf die Gran heeraus bracht werden, und nachdem die waldburger dieser orten zu iren perckh-, schmeltz- vnd puchwerchen gleich ires gefallens das holtz heerhacken, dasselb sol inen nit gestattet, sondern jedem nach gelegenheit seines perckh-, puch- vnnd schmeltzwerchs ain ort auszaigt, vnnd daneben auferlegt werden, das sy dasselb ordentlich heerhackhen vnnd nit verwiestlich damit hausen.

III. Gewäld so zu der hütten Moschnitz khünnen gebracht werden.

Erstlichen vom Teutschendorf aus auf das dorf Restockha ist im mittl khain gewachsner wald, sonder nur ain streichwerch; vom dorf Restockha auf den Wuggawitz zue hat es am hinaufgeen an der rechten seitten ain gemüschten wald, Welkha Resthokha genant; solchen wald kan man weder mit riss- noch klausswerch zum khupfferhandl nit wol bringen, dann es alda khain pach nit hat; von dannen auf den Wanski perg, darnach wider zuruckh in das tall, auch Wanski genannt, ist zu baiden thailen ain gemengter wald, darinnen der windt ain ort nider geworffen; vom Wanski tal in Wuckhawitzer grundt zu herrn Raphaeln Steger pfarrherrn im spitall Newensoll schmeltzhütten khomen von bemelter hütten an, nach dem pach aufwerts gegen der Holla zu hat es auf ain

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

viertl mail wegs, ainen schönen wohlgewachsnen veichten- vnd tann-wald, vnnd darzue der enden neun zuetragende töller; solches gewäld auch des von Wanskhi perg heerab khan alles in den haubtgrundt zu bemeltes pfarrherrn schmeltzhütten gebracht, alda aufkholt vnd das khol zu der hütten Moschnitz auf wägnen gefürt werden, vnnd sol mit seiner notturfft wald wie mit den hievor beschriebnen waldburgern gehalten werden.

Ferrer von der Gran in ain tal, Sopotnitzkha genant, hat es auf der linckhen handt ain gemüschten wol erwachsnen wald, ainer guetten halben meil weg lang, in solchem wald schwenden die vnderthonen von Sant Andre vnnd Messibrodt das holtz, das umb sonst im wald ligen vnd erfaulen muess. So haben auch der enden etliche vnderthonen ire khohlstet daselbst, dauon sie das khol in die Moschnitz geben vnd füren, hackhen aber allain das besst holtz zu solchem khohlwerch vnnd am nideristen aus, das in der höch lassen sy steen vnnd hackhen den wälden die füess ab, welche verschwendung auch vngebürliche niederhackhung des kholholtz, damit man alsdann von der höch das annder holtz nit wohl bringen khann oder mag, solle hinfüran bey inen abgestellt vnd alle verschwendung verhüet vnnd das ferrist sambt den negsten ordentlich nach ainander heergehackht werden. So hat es auch in diesem wald etliche windwürff, die guet khol abgeben, sol den kholpauren auferlegt werden, das sy dieselbigen heerhackhen vnd zu khol prennen, damit dasselbig holtz im wald nit vnnützlich erfaule.

Mehr so hat es von der Grossen Sopotnitzkha auf die recht handt hinüber ain jungen veicht- vnd tann-wald mit wenigem laubholtz vermüscht, genannt die Clain Sopotnitzkha, ist ungeuärlichen ainer guetten viertl meil wegs lang; in sölchem gewäld der Grossen vnd Clain Sopotnitzkha mues das holtz im wald verkholt vnd auf wägnen in die Moschnitz gefuert werden.

Von dem dorf Ludschidein von der Gran gegen der hütten Moschnitz biss zu derselben auf der rechten hand hinein ist ain khlainer aychwald mit puechen vermüscht, vnnd dann auf der linckhen hand biss zu mehr bemelter hütten ist auch ain junger aich- vnnd ander laubwäld.

Von merbemelter Moschnitz hütten hinauf nach dem Vchlarskho (auf teutsch Kholgrundt genant) vnnd volgunds vntern Jawern, auf teutsch Ahorn vnnd wider herab auf den Hadlergrundt sein

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

allenthalben auch auf den im mittl ligunden gründten oder rydl zu baiden seiten alles jung gemüscht wäld, von püchen-, pirchen- vnd tannen-holtz, vnd darin ain ort, so des windt geworffen, welches ausprennt worden ist, vnd wie man anzaigt, sollens die Hedler vnderthanen gethan haben. So hat man auch an denselben orten grosse verwüstung in den jungen wälden befunden, das die wallachen vnnd windischen paurn, sonderlich die im Teutschen-dorff vnnd Hödler dorff sitzen vnd zu der herrschaft Lüpsch gehören, mit dem gaissviech biss in die vierundzwaintzig zallasch alt und new, darunter hewriges jar acht zallasch gemacht haben vnnd das sy auch vil junges holtz dem gaissviech verwüstlich niderhackhen, des im wald vnnützlich erfaullen vnnd bleiben muess etc.

Mehr so hat man in bemeltem Hödlergrundt zehen kholstet gefunden vnnd auf denselben vngeuärlich bey fünffundsechtzig der grossen klaffter gezaintes vnd vngezaintes gekloben kolholtz, darunter sol der Matzech zu der herrschafft Lipsch gehörig zwo kholstet und der alt wachter bey den hütten Moschnitz, wie der schmeltzer Malaschko anzaigt, drey kholstet haben, die ime wachter die verwalter propter misericordiam erlaubt haben sollen.

So befindt sich nit allein alss vorgemelt von den wallachen vnd vnderthanen in voruermelten Vchlarskho, vntern Jawern vnnd Hödlergrundt grosse verwüstung, aussreüttung vnd verschwendung viler örter derselben wäld, sonder dass sy auch gar akher, wissnen vnd pluemb-gesuech daraus machen, das auch die mistrichen oder puschkholler allenthalben an dieser örtern zu vnderist auch ains thails in der höch vnnd im mittl den wald zergentzen vnnd allein das pest, was inen wolgefelt vnnd taugt, daraus zu khol hackhen vnnd das vbrig steen lassen vnnd verderben vil wäld damit. So ist in summa zu diesem hütwerch in der Moschnitz khain gewachsen holtz ausser vorgemeltes aich-wald, des man zu erpawung vnnd erhaltung des hüttwerchs möchte haben, oder in ainer feurs oder anderer not heerbringen. Derwegen solle der aichwald vnnd ains thails wald in der Sopotnitz alles vleiss gehayet werden, biss die vorbemelten jungen wäld wider erwaxen.

So sol man auch mehrbemelte junge wäld Vchlarskhi, Vnder Jawern vnd Hödler mit grossem vleiss zu der hütten Moschnitz, alss zu zeug-, zimer-, auch spleiss-, dörr-, treib- vnd ander dergleichen holtz zu derselben hüttwerchen nothdurfft hayen vnd von stundan

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

die kholer auch wallachen vnd andere underthanen mit irem gaissviech vnnd zallaschen daraus schaffen vnnd sy darinnen kain holtz zu khol oder andern mehr schlahen lassen, dann die bemelt hütten grossen mangl an der gleichen holtz hat, wie vermeldt worden.

Mehr von gedachter Moschnitz hütten in den Schwartz hütten grundt hat es zu baiden seitten vnnd dann gegenüber nuer junge puechene- vnd pirchen-wäld, darinn der burggraff auf Lüpsch vnnd ain wallach aus dem Teutschendorf, genant Moisus, ir gaiss- vnnd schaffvieh halten lassen vnd sechs zallasch alda haben, thuen im bemeltem jungen wald mit irem gaissviech auch vil schaden.

Ferrer ist hinüber nach ain ander puech- vnd pirchwald, genant der Spangwald, darinnen ain wallach aus dem Teutschendorf, Missibrodt genannt, mit seinem gaiss- vnnd schaffviech steet vnnd in ernentem wald auch vil schaden gethan, solle ime, desgleichen dem burggraffen auf Lüpsch vnd Moisus solche verwuestung der wäld verpotten vnnd bey inen verhuet werden.

Mehr von vil benenter Moschnitz hütten auf Lipscher Saiffen zue ligt ain zimlicher schöner puechwald mit wenigen tannen vermüscht, Potgonitz genant, ainer viertl meil lang, solchen wald greiffen die underthanen aus der Potgonitzerdorf an vnnd machen ackher vnnd velder daraus, solle aber hinfüron bey inen abgestelt werden.

V. Gewäld zu der Lypscher Saiffen auch den khupfferpergen vnnd hütten im Altgepürg.

Erstlichen vom pach Khlain vnnd Grosser Lipscher Saiffen hinaufwerts biss zu denselben vndern vnd obern hüttwerch steet zu baiden seiten nur gar junges laubholtz von aichen, puechen vnnd pirchen, vnnd haben bald anfang am hinein reitten an baiden seitten zwen pauern aus der Prichoda holtz, so gar jung vnnd khlain vnnd nur ain gestraissach ist, vngevärlich bey vier claffter zu khol nidergeschlagen, dieser wald sol gehayet vnnd alles kholen daraus geschafft werden.

Bey disen zwayen hütten Lypscher Saiffen schmeltzen, bei der ersten Larentz Hierdt, burger im Newensoll vnnd Motz Demian die alten schlaggen, so zum tail zuvor schon vberklaubt vnd geschmeltzt worden, wider auf vnnd antworten das khupffer in die Moschnitz hütten.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Von der obern hütten nach der linggen handt nach der Grossen Lüpschitz vnder die Sturtza ist auf baiden seitten ain schöner junger wald von tannen-, puechen- vnnd andern laubholtz gemüscht; volgunds biss gar auf die Sturtza vnnd daselbst auf der höh, wo man vorzeiten das ärtz gestürtzt, ist ein zimblicher schwartzer waldt, ist bissher zu kholung des pergs im Herrngrund gehayet vnnd ains thails daraus zu derselben kholung gehackht worden, aber von der höch hinab gegen dem thal Selitzergrund ist es vast zu kholung bemelts berg im Herrngrundt ausgehackht vnnd nur das best daraus genomen vnnd vnordenlich darinn gehaust vnd gearbait worden. Ferrer von der obern hütten Lypscher Saiffen nach der rechten handt ain tall, am hinauf reitten vnterm Wucowitz hat es zu baiden seiten ain jungen laubwald mit ain wenigen tannen vermüscht.

Vom dorf Sant Jacob gegen dem Herrgrundt sein von Sant Jacob biss in den Herrns Hübl zu baiden seitten gar jung laubwäld, daraus die vnderthanen bey Sant Jacob, Costfiererdorf vnd Vlmannssdorff ir nothdurft holtz nemen.

Von Herrns Hübel fahen sich die wäld so man zum perg in Herrngrundt praucht vnnd heerhackt an, vnnd sein bis in den Herrngrundt alles nur gantze wäld; ferrer vom Herrngrundt auf die recht handt hinauf auf dem Tauckhischwald, hat es ain zimblichen jungen tannenwald mit laubholtz vermüscht, welcher zuvor zu des pergs nothdurft ausgehackht worden; am Tauckhischwald ist ain junger laubwald, daraus man prennholtz zum perg in Herrngrundt zu der gestellen stuben hackht vnnd nimbt, so ist noch daselbst ain grundt oder wald Nembschina Dolina (auf teutsch der Teutschengrundt) genant, ist aber der merer tail zum perckh verhackht worden; von der Nembschina Dolina auf Nabansskho, auch Vntern Stain vnnd Kholupa, vnnd ferrer auf Wukhawitzer wisen hat es hindurch ain zimblichen gewachsen puech- vnnd laubwald.

Von der Wuckhawitzer wisen hinab auf die Scheremoschna, vnnd von dann bis zum see hat es an baiden seiten ain schönen jungen laubwald, vnnd gegen dem see mit wenigen tannen vermischt; auch am heraus reiten vnnd gehn an der rechten handt in der höch hat es ain zimblich gewachsnen tannenwald vnnd im anfang, wie man auf die Scheremoschna herabkhumbt, hat ainer mit namen Hanns Veissner ain kholwerch, hackhn gar

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

jungs holtz darzue nur auf der nider ab, das in der höch lasst er steen, gibt das khol dem Langauer, fürts in die hütten in das Altgepürg, vnnd gibt daselbst vns ain fueder mit sambt dem fuerlon vmb ain floren viertzig pfenning hungerisch, vnnd zaigt der Veissner an, das er dem Langauer ain lon-zeit zu dreissig, auch fünffunddreissig fueder khol geb.

Von see hinab auf den Gielentz, da vorzeiten ain hüttwerch gestanden, vnnd von dann auf der linggen handt ain tall, genant Gielentz oder auf teutsch Hirschengrundt, bey ainer meil lang ist, hinein im tall zu baiden seitten ain junger laubwald, mit tannen-poschen gemüscht vnd am hinteristem ort hat es ain zimblichen tannenwald mit puechen gemüscht; in bemeltem Gielentz tal, vngefärlich in der mitten kholt ain mistrickh, mit namen Fabian Rusznakh in ainem jungen wald vnnd gibt das fueder khol vmb hundert pfenning in die hütten Altgepürg.

Vom Gielentz, do das hüttwerch gestanden auf den Obern Gutzman, so auch auf der linggen handt ligt, so bey ainer guetten viertl meil wegslang ist ain schöner junger laubwald, vnnd stehet auch noch ain stuckh schöner tannenwald, darin der Langauer holtzmaister mit khollung ist vnnd sol sölcher tannenwald vorhin zu der hütten im Altengepürg zu zimmerholtz sein gehayet worden, soll noch darzue gehayet vnd der Langauer mit der khollung aussgeschafft; auch der jung laubwald zu den rössten bey der hütten gehayet werden.

Mehr auf bemelter linggen handt hinab ain tal, genant in dem Khlain Gutzman vnguerlich auch bey einer guetn viertl meil lang ist ain junger laub- vnd schwartzwald, vnd noch der enden ist ain stuckh alter wald, vngeuerlich bey zwaintzig meiler holtz, darinnen holtz ain mistrickh, mit namen Geörg Oszlickh, den der schaffer bey dem Altengepürg auf des Tauchner beuelch dahin gelegt vnd gibt ain fueder khol in die hütten per hundert vnd zehen pfenning; aber gegen dem Obern Gutzman werts auf der andern seiten ist auch ain junger laubwald.

Mehr auf der linggen handt gegen der hütten Altenburg ain tal, genant der Khlain Khalchgrundt, ist ain guete halb meil lang vnnd darinnen junger laubwald.

Item ain tal auch auf der linggen handt, genant der Flassgrundt, ist ein guete viertl meil lang vnnd zu baiden seiten alles nur gar junger laubwald.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Ferrer auf das Altgepürg auf der rechten handt ain taal, genannt der Grosskhalckhgrundt, ainer halben meil lang, ist zu baiden seiten zimblicher gewachsner puchwald, den man zu dem rössten im Altengepürg hackt vnd hayet.

Mehr gegen dem Altengepürg hinab auf der rechten hand ain tal, genant die Thuretzkha, vngeuerlichen ainer meil lang ist, zu baiden seiten durch Stephan und Endris Moszlechner vnnd durch N. Rochasch ausgehackht worden, vnnd zu hinteristen am obristen ort ist zu beden seiten noch ain stuckh alter wald verblieben.

Mehr gegen der hütten Altengepürg auf den linckhen hand ain tal im Hererdt, zwischen des Stain vnnd des Hierschengrund, ainer guetten halben meil lang; hat es zu baiden seiten ain jungen laubwald mit tannen gemüscht, vnd zu hinterist hat es auch ain tannenwald; in bemeltem tannenwald ist ain mistrich, mit namen Paul Ausmehrer, gibt das khol zu der hütten Altgepürg, soll mit dem ehisten ausgeschafft vnd diser wald mit allem vleiss zu zimmer- vnd zeug-holtz zu der hütten Altgepürg, auch zu den pergen im Alten Gepürg als New Erb vnnd Pfeiffer Stolln gehayet vnd hinfüran khain mistrickh mer darein gelegt werden.

Von dem Herrngrundt auf die höch hinauf gegen dem dorf auf der linggen seitten ain grundt vnd wald, genant der Spitzenperg, vnnd gegen dem Vlnusdorf daselbst ain zimblicher schöner schwartzwald ist, aber von der ainen seiten aines gueten thails verhaut vnnd in den Herrngrundt gebracht worden.

Mehr ligt der enden ain grundt vnnd wald, genannt der Güldengrundt, ist ain schöner junger wald, der mag auch in dem Herrngrundt gebracht werden.

Mehr ligt daselbst ain grundt vnd wald von dem Güldengrundt hinüber, genannt der Sandperg, hat auf baiden seiten einen schönen wald, fleüst das Gruen wasser dardurch, mag alles zu den grueben der khupfferperg gebracht werden.

Ferrer so ligt ain grundt hinüber, haisst der Fotzengrundt, ain schöner junger wald, kann auch hinab in den Herrngrundt gebracht werden.

Von dann ain grund vnd wald auf der höhe gegen dem Herrngrundt hinab auf die kirchen zue ain schöner junger wald, genannt Sant Catharina wald, so auch in den Herrngrund gebracht mag werden.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Weitter ain grundt vnnd wald ob dem gäpl hinab, biss auf die Unter Sturtz, gegen dem Sandtperg hinüber, genannt der Gaschüdt, ain schöner tannen-wald, den mag man auch zum thail in den Herrngrundt hinab bringen.

Ferrer so ligt ain grund vnd wald vnder der Sturtz hinab, welchen man den grundt Vntern Stain nennt. Auch ain schöner junger wald von tannen- vnd puechen-holtz vermüscht, daraus man dieser zeit khol zu der schmitten in Herrngrundt nimbt.

Mehr so ligt auf der rechten hand hinüber dem Altengepürg zue ain wald mit dreien töllern, so man der Richtergrundt nennt vnd hat daran ainen langen rydl hinaus, mag der halbe wald in den Herrngrundt hinab gebracht werden; ist auch ain schöner schwartzwald von tannen- vnnd puchen-holtz vermüscht, man mag ain grosse anzahl grosses sagholtz, daraus man gestenng vnnd pretter zum perg schneiden mag, wie dann allberait ain sag zuerpawen verordent ist; mehr ligt daselbst hinab ain schöner grundt vnnd wald in der seiten, so auf den newen stollen zu dem kupfferperckhwerch daselbst gebracht mag werden.

Von der hütten Altengepürg wider hinauf gegen dem Gielents, vom Gielents oder Hirschgrund, wo das hüttwerch gewest, in ain tall auf die linckh hand, nach dem pach vnnd tal genant in den Vischer grundt, ist am hineinreiten auf ain viertl meil weeg durch den Hannsen Langauer holtzmaister alles verhackht vnnd verkholt worden; hat auch ain stainfelsigen grundt vnnd sich noch gar wenig besambt; vom denselben biss an die Hola ist es durch den Michel Gebhart vnnd Leonhart Mayr verhackht vnnd verkholt worden, vnnd sich auch noch wenig besambt; aber zu hinderist gegen der Hola ist noch ain stuckh alter wald, vngeuärlich auf sechtzig meiller holtz angeschlagen; in bemeltem tal aber ist noch ain grundt, genannt der Taschner, darauf schöner veicht- vnd lerchwald steet, der verhackht vnnd verkholt ain mistrickh, mit namen Valent Schinderling vnnd gibt dem Benedict Seidl das khol, vnnd antworts gar in die hütten Altgepürg per hundert vnnd zwaintzig pfenning hungerisch, zaigt an, das er im ain jar zwayhundert vnd fünfftzig fueder geb; dieser grundt soll vor durch den Leonhardt Keszler gewessner schaffer beim Altengepürg zu derselben hütten gehayet worden sein, soll noch beschehen vnnd der mistrickh fürderlich ausgeschafft vnd zu khünfftiger nothdurft gehayet werden.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Ferrer heraus wider auf die recht handt, hinauf neben der Skhalkha biss auf die Proschnitzkha ist zu baiden seitten durch Valent Wachlatsch vnnd Valent Schinderling verhackht vnnd verkholt worden, allein was sy etlicher orten in der höch etliche striff steen lassen.

Von der Proschnitzkha auf die Sucha Rebutz, vnnd von dann auf die hütten in der Rebutza ist der mehrer thail alles nur junger wald, so durch etliche mistrickhen, so der Benedict Seidl mit vorwissen der jetzigen ambtleut vnnd verwalter hinein gelegt, vast verhackht vnd verkholt.

Weitter von dem Altengepürg auf die recht handt ligt ain wald oder grundt, genannt der Kaintzwald, welcher in der höch gantz verhauet vnd noch wenig sich besambt hat, aber auf der nider hat er sich wider mit jungem holtz angesetzt.

Mehr auf derselben seiten ist ain junger wald vnder der Hollitza, in demselben wald hat Wolfgang Rotenneger zwen mistrickhen oder pusch-kholer; hinauf vnder die Holla ist auch ain junger wald, genannt auf der Khorotnitzen, darinnen bemelten Rotenneger auch zwen mistrickhen hat, welche jetztbenennte vier mistrickhen geben gedachtem Rottenneger das khol zu der hütten Altgepürg ain fueder per ain floren fünffundzwaintzig pfenning hungerisch.

Ferrer ligt hinüber auf der rechten handt ain grundt oder wald, die Scherenitza genannt, darinnen kholt obbemelter Wolfgang Rotenneger vnd gibt das khol zu der hütten Altgepürg, vnd wird ime ain fueder per ein floren fünfftzig pfenning hungerisch bezahlt.

Von diser des Rotenegger kholung hinauf auf die linckh handt auf die höch ligt noch ain grundt oder wald, haisst auch die Scherenitza, in solchem wald haben die wallachen grossen schaden gethan.

Von dann hinüber auf die ander seiten, hinten an des Rottenneggers kholung ligt ain junger wald, genannt die Korotnitzen, daselbst thuen die wallachen, so geen Rosenberg gehörig, auch grossen schaden vnd haben alda sechs sallasch.

Weitter ist daselbst herab der Rebutza zue ain puechwald mit tannen vermüscht, darinnen thuen die wallachen von Rosenberg vnd Weissenpach auch vil schadens.

Nach disem wald hat es ain schönen jungen wald mit puechen-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

vnd tannenholtz, die Siditza genannt, hat fünff zuetöller vnd thuen die wallachen von Licoba auch grossen schaden darinnen.

Ferrer hinüber gegen der hütten vnd rechen Rebutzen ain wald, genannt auf der Sturtz, hat es auf der nider ain jungen gemüschten wald vnnd auf der höch ein alten wald; in dem jungen wald kholen vier mistrickhen, mit namen Thoman Labath, Benedicht Rachatz, Michael Bendula vnnd Michael Bula, geben dem Benedict Seidl das khol.

Von der hütten vnnd rechen Rebutz nach dem Clausspach Seillein Plessa auf des Benedict Seidl holtzhandlung oder werchstat, da er heuer sein holtz zu kholung geschlagen vnnd vom tausent holtz biss in den pach zuwerffen und zu antworten vmb drey floren fünffundzwaintzig pfenning hungerisch verdingt, vnnd von dann auf die new erpawt clausen sein zu baiden saiten die wäld vast zu kholung ausgehackht worden, gleichwol hat es etliche örter, das nun wider junge laub- vnd schwartzwäld wachsen, vnnd vor der newen clausen sein noch an dreyen örtern schwartzwäld vngeuer auf drey vnnd fünffzig tausent holtz angeschlagen, sollen die zway örter am hinein geen auf der linggen hand zu der bemelten clauss gehayet werden.

So sein auch vor der newen clausen zween sallasch, so dem burggrafen auf Licoba zugehörig sein sollen, die bemelt new erpaut clauss solle auch mit laden gegen den sonnenschein verschlagen werden, damit das regenwasser in die sumpkhlufft nit sitze vnd dieselb desto eher erfaule.

Von der hindern clauss aufwerts nach der Lapuschna vnnd ferrer auf die Posta Luffca hat es ein schönn schwartzwald gehabt, ist vast allen biss vnder die Hola von den wallachen verwüstlich vnd gar vbel nidergehackht vnd verderbt worden.

Von der Posta Luffca auf die Lapuschna hat es ob der Lapuschna auf deren Stain noch ain schönen alten schwartwald mit puechen vermüscht, aber auf der Lapuschna am heerab geen auf der linggen handt vnnd von dann in die Kischkha hat es auch ain schön alten wald gehabt, welchen die wallachen zu baiden saiten vast gar verderbt vnd nidergehackht haben.

Von der Khischkha auf dem langen grundt bey der alten clauss ist es durch den Wolffen Strimitzer holtzmaister zu khollung heer gehackht vnd bracht worden; dieses ort hat sich noch nichts besambt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Von dem langen grundt auf die linkh handt am hinausgeen auf die Khlain Selleni Plessa hat es ain alten schwartzvnd puechwald, den die wallachen auch vasst verhackhen vnnd bay zwayen jaren grosse schleg dahin gemacht haben. Sol der Benedict Seidl auf das vierundsechtzigist jar darin anschlagen, damit dasselb durch die wallachen nidergeschlagen holtz zu nutz aufgehackht vnnd bracht werde.

Von der hütten Rebutz auf die linkhe handt hinab nach dem pach Rebutz auf die Pulna in ain grundt, da der Benedict Seidl ain aignen lonkholer mit namen Makhatnickh, hat man sein werchstat durchgangen vnd von derselben vber die höch im wald vndterm Schwartzenstain so ain tannenwald ist, daselbst seer grosse verwüestung vnnd vnnützliche verschwendung vnnd verhackhung der wäld von wallachen gefunden, vnnd sollens des burggrafen auf Licowa wallachen thuen, wie man deren zween alda vmb mit dem gaiss- vnd schafviech gefunden, die anzaigt, das sy dem burggrafen auf Licoba zuegehörig sein.

Von vorbemelter hütten oder dem dorf Rebutzen auf der rechten handt hat es auf der höch nach dem ridl ain schwartzwald, genannt die Khlain Sudutza.

Mehr daselbst von vnden an biss an die höch des bemelten wäldl Sudutza hat es ain grosser schwartzwald, genannt Ritzaha, vnd darin ain junger puechwald mit wenig tannen vermüscht, so ungeuerlich ain viertl meil lang ist, darinnen thuen die wallachen von Rosenperg grossen schaden.

Von dann hinab ligt ain gemischter wald, genannt die Gross Ritzaha, solchen wald haben die wallachen von Rosenperg vnnd Weissenpach zu baiden seiten vom vndristen biss zum obristen vast allen dem gaissviech vmbgehaut, vnd haben in bemeltem wald sieben sallasch vnd bey sechsheusser, so sy an den wald hinangesetzt.

Mehr daselbst hinab nach dem pächl Ritzaha hat es wider ain schönen wald mit puechen vnnd tannen vermüscht, ist bey einer halben meil lang, vnnd daselbst an der höch hat es gegen baiden seiten ain alter schwartzen wald.

Weiter hinab auf die linckh handt gegen der Ritzaha hat es ain khlains tal, genannt die Khlain Ritzaha, darinnen ain vermüschter junger wald, in welchem die wallachen auch vil schaden thuen.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Ferrer nach dem pächl Ritzaha hinaus gegen der saag hat es ain grossen wald, bay ainer halben meil lang, mit veichten-, tannen- vnnd puechen-holtz gemüscht, genannt Redica; darinnen die wallachen mit abnichtung des holtz auch grossen schaden thuen.

Vonn dann hinüber ligt ain gemüschter wald, genannt die Khlain Redica, ist bay ainer viertl meil lang, in demselben thuen die wallachen mit niderhackhung des holtz auch vil schaden. Ferrer vber das wasser gegen der sag vber, ligt aber ain gemüschter wald von tannen- vnd puechenholtz, ungeuer ainer viertl meil lang, genannt Galua, in solchem wald thuen die wallachen auch grossen schaden.

Von der hütten im Alten Gebürg aussn Newensoll werts hat es nach dem weg hinaus zu baiden saiten nur jung laubwäld, daraus der Hanns Hamischkha vnnd Gregor Glass zu irem hüttwerch vnterm Alten Gebürg rösstholtz hackhen, vnnd hat zu bayden saiten neben töller, als erstlichen vndter ainer schmeltzhütten, so den Hannsen Hamischkha zuegehörig ist; auf der rechten handt ain tal Khrischna Tollina (auf teütsch Khreutz-Tal) ungeuer ainer halben meil lang, das ist durch Martin Gelschaba bey der Fugger zeiten abgehackht vnnd verkholt worden, sich aber zu baiden seiten zimlichen wider mit laub- vnnd tannen-holtz angesetzt, vnnd möcht so es von nöthen rösstholtz zu der hütten Altgepürg nun wider daraus gehackht werden.

Ferrer auf der lincken handt ain tall Pocca Noua Tollina, auf teütsch Ratzental, vngeuerlich ainer halben viertl meil lang ist, durch Martin Furta mistrickh abgehackht vnnd verkholt worden, hat sich auch wider mit jungen laub- vnnd tannenwald beschüt. Mehr auf der linckhen handt vnnter Pocca Noua Tollina mehr ain tal Slady Podockh, auf teutsch Goldtpach, vngeuerlich ainer viertl meil wegs lang ist, ain alter gewachsner wald von tannen vnnd puechen ist, bisher zum perg im Herrngrundt zu allerley notturft desselben gehayet worden, soll noch beschehen, vnd sein noch daneben zway töller khlaine, darinnen ist zimblich gewachsner junger wald, unnd ist vorhin auch durch Martin Furta abgehackht unnd verkholt worden.

Item aber auf der linckhen handt am hinausreiten ain tal vnnd dann ains auf der rechten handt, baid Vocina Tollina, auf teutsch Votzental genannt, das ain vngefärlich ainer halben viertl meil vnd das ander bey ainer halben meil lang, welche baide

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

töller der Sebastian Priwitzer zu seiner schmeltzhütten im Khlain Hormants heergehackht vnd verkholt, hat sich wider mit jungen laubwald beschüt.

V. Dannen so volgen hernach die wäld, so auf der linckhen seiten der Grann nach herab bies in Newensol ersehen vnd befunden worden, dessgleichen die wäld, so wider vom Newensol aus auf der rechten handt, als in den weiten, dessgleichen den Weissen- vnnd Schwartzenpach, gegen Krembnitz vnd dem Türtzländl mit iren zwayen töllern gelegen sein, also auch die wäld so zu vnserm eysenpergckhwerck in der Prössnitzkha gebracht vnnd gebraucht mügen werden.

Erstlichen von der Polunga aus in Schallasch wald oder abgeleger zu Petringga vnd Maschaw gelegen, welcher durch die wallachen so der herrschaft Muran mit irem vnaufhörlichen niderhacken, so irem khlainen schaf, vnd gaissviech zu guetem khumbt, mehr dann auf ain meil wegs grosse verwüstung vnnd verschwendung der jungen vnnd alten schwartzwald beschehen, also das niemands dadurch weder hin-, noch heerkhomen möge.

Darnach ist man von des statrichters zu Prisz sag auf durch ainen vast schönen puechwald im grünen wald oder Conrad genant, ist gleichsfals der wallachen verwüstung befunden worden. Von der höch desselben schwartzen-hübls in Prorosna wider auf alle höch alda ist ain schwartzwald, auf zwo meil wegs hinein gegen Muran werdts vnnd heraus dem wasser der Gran nach gegen der stat Priss ain meil wegslang nahent gar durch die Muranischen wallachen verwuest worden.

Alsdann befindt sich aber ain schön schwartzholtz, der Gockhaba wald, darinnen gleichsfalls durch die wallachen schaden vnnd nachtheil beschehen vnnd vil ain grosserer vnnd mehrer schaden, dann im augenschein gesehen mügen werden, befunden wirdt.

Von dannen wider im den wald der Grossen Stainen Ronitzen gangen, darinnen ain verhackhter holtzmaiss vnnd alte arbait, so vor jaren Bärtl Lueger gehabt, besichtiget, aber noch nichts von jungen holtz widerumben angesetzt worden, vnnd in derselben arbeit haben wir bey der holtzkhnecht ersten behausung daselbst in die zwaihundertfach risswerch, so durch vnfleiss erfault zu nachtheil deren wald, so noch darauf hetten mügen verhackht vnnd pracht werden, befunden.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Alsdann in dem Hayginggrundt, alda der Ruep Super holtzmeister ein arbeit so Paul Lang, von im hat darinn achtzehentausend gehackht holtz befunden, der alweg ain tausent per ailff floren fünffundsiebentzig pfenning hungerisch bis in pach zubringen verdingt hat.

Mehr ain ort wald so ime Super gehörig, darinn Wolff Strimitzer bey ainundfünfftzig meillen gehackts holtz auf dem pach ligen hat besichtiget. Volgunds des Andreen Wobwatsch mistrickhen holtzarbeit bey sechtzehen tausent abzölt, vnnd hat vom tausent holtz allein zu hackhen on alles risswerch auf den pach zu bringen ailff floren fünffundzwaintzig pfenning hungerisch.

Hinter der sag daselbst ist auf diesem pach in die anderthalb meil wegs hinein zu bayden seiten ain schöner wald, so ohne clauswerch auf die Gran mag verhackht und pracht werden.

Von der höch des Rotten Stains ist vom ridl heerab auch ain verwüstung beschehen, dessgleichen auch nach dem wasser daselbst hineinwerts.

Dann ist man in den Zürnenpach khumen, alda der Super holtzmaister bis in ain hundert sechtzig meiller gehackhts holtz ligen gehabt hat; mehr unaufgesetzts holtz ime Super bis in die achtzig meiler zugehörig.

Dergleichen geschlagens holtz auf hundert meiller angeschlagen, so ist auch ain mistrickh in ermelts Supers arbeit, Valtin Tascha genannt, der bey fünffundsibentzig meiller holtz geschlagen vnd aufgesetzt hat.

Mehr daselbst ob der Roinitz ain schöner feichtener wald, der mag zu bayden seiten durch risswerch auf Roinitz gebracht und verhackht werden.

Es ligen auch mehr wäld bis in die fünff meilweegs, so gleichsfalls auf der Roinitz in die Gran zu bringen sein, in welchen wälden durch die wallachen auf der rechten seiten des walds am hineinreiten auf ain halb meil grosser schaden beschehen.

Aber auf den Piberpach daselbst ain grosser schöner wald, welcher pach in die Roinitz fleusst, darinnen gleichsfals vil schäden befunden werden.

Nachuolgundt ist man wider in das tal Schmareggaba in Christoffen Falbenstainers zwo arbeit khumen, darauf bei fünfundzwaintzig meiller khlobens vnd vnklobens holtz, vnd nach dem ridl hinauf befunden, das derselb wald aller het mügen auf dits

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

rysswerch bracht werden, aber vernachlast worden, ime dem Falbenstainer ist auch durch die waldmaister aufzulegen, das er disen wald vnnd schön holtz in der höch angreiff vnnd heerwürch.

Im andern grundt auf der Khlain Tschelne sein die wäld zum obristen im gepürg, nach dem rydl hinauss auf die zwo meil weegs vasst verwuest vnnd vil schaden beschehen.

Auch hat man daselbst in der Tschelne gegen dem Sernapach schöne schwartzwald, aber grosse verwuestung befunden, so alles durch clausswasser bis zu der Gran mag bracht werden. Auf obgemelten pach der Khlain Tschelne haben die gewerckhen des eysenperckhwerchs in der Lappey vnder dem Wallachischendorf zum eisenhammer, die wäld vast mit vnordnung bisher heergearbeit vnd verhackht, welches inen hinfür nit mehr gestat, sonder in alweg die wäld, so auf der Gran unserm khupfferhandl im Newensoll zu gueten gebracht, gehayet vnd inen den eisenperckhleuten durch die waldmaister mit vorwissen der verwalter irer nothdurft vnnd enden, so sonst auf die Gran vnnd diesem khupfferhandl nit zu guetem gebracht werden khan, ausgezaigt werden soll.

Nachdem hieuorigen ist man in das Schwartztal und zu unserm schmeltz- und perckhwerck in der Höll gelegen, welches jetzt die von der Libeten von uns auf acht jar lang in bestandt haben, ankhomen vnnd daselbst vil und schöne puechwäld dergleichen schwartz-wäld sonderlich ob der Schwartzen Höll, aber auch verwuestung darinnen befunden.

Dann ferrer so ist man von derselben schmeltzhütten nach dem rydl hinauf biss in Kolben auf den boden gezogen, daselbst wir aber ain seer grosse verwuestung in den wälden, die maistes thails von pirckhenholtz seyen, so durch die wallachen beschiedt befunden, aber vnangesehen der verwuestung, noch vil holtz verhanden ist; von denselben ebnen poden des Kholbm hinumb auf die linckhe handt, so hintern Kholben haisst, da auch schöne wäld, in demselben nit allein durch die wallachen die verwuestung und abhackung beschehen, sondern noch zu demselben ain gantzer grosser schlag verprennt worden.

So befindt sich auch in den alten kholungen daselbst etliche junge wäld erwachsen, puechwäld, darinnen sich etlich vnderstanden haben zureytten vnnd zu raumen daselbst etliche plosse fleckhen vnnd heyplatz gemacht, welches die stat Libeten, dieweils

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

in iren hattarten gelegen sein soll, abgestelt und derselben ir hey im wald verbrennen lassen; nachdem ist auf ainer höch der Libeter Wiperg der augenschein eingenomben worden auf solcher höch die andern gepürg vnnd wäld zu übersehen, dieweil aber das wetter trüeb gewesen sein, nicht weniger im augenschein; gegen der Libetten im grund abwerts unserm weg nach haben wir zu bayden seiten durch herab vil schönen puechwäld und daneben etliche verschwendungen der wallachen befunden.

Volgends nach diesem allem ist weilendt Casparn Kaufmans allaun-perkhwerck bei der Poinig auf der Succuba gelegen befaren, auch dieselben wäld besichtigt und in guetem wesen befunden worden; daselbst khumbt man auf den Jessenebra perg, volgunds nach dem rydl am new weg vnd von demselben am Jaberberg, alda vil schöne wäld, derselb wald mit allen seinen zuetöllern vnnd riglen, darinn aber auch durch die wallachen vil schaden geschehen, der geweert biss auf den Goszmin vnd von dem Goszmin bis auf den Grockh ain meil wegs lang, aber grosse verwüestung im augenschein befunden worden, so alle mit ryszwerckh zum land mügen bracht, verkholt vnd auf der achs in die hüttwerch Moschnitz gefuert werden.

Aber ain wald auf dem perg, genannt Driegkhina, der mag auf der achs in die saiger-hütten Moschnitz oder newhütten beim Newensoll verkholt vnnd bracht werden, welcher aber diser zeit, vmb der nähendt vnd seines nambhafften holtz willen in frei vnnd hayung ist, eingelegt vnd anzugreiffen verbotten worden.

Dann vom Jessenepach, so ist auf die recht hanndt in dem langen grundt Solna, ain schöner wald vor augen, darinnen gleichsfalls etliche schäden vnnd windtwüerff befunden worden.

Weitter von solchem rydl vbersich in ainen andern grundt, so da haist in den Obern etc., Schwarzenpach, Hornaschirni potockh, finden sich etliche schöne wäld, darinnen auf ain halbe meil wegs das holtz durch die wallachen und untherthanen verwüesst vnnd nidergeschlagen worden, welche wäld vnnd khol gleichfalls auf der achs zu der Moschnitz hütten mügen bracht werden, vnnd er hat fünff schöne zuetöllern mit schönem holtz.

Alsdann so ist man wider in des Leonharden Euxlspergers holtzarbeit auf die recht handt herunder der Gran in der Wadiner wald komen, vnnd daselbst biss in die hundert fünffundfünfftzig meiler geschlagens vnnd aufgesetzts holtz befunden,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

vnd von dannen auf den rydl der höch, gegen geschaidt ain schönen wald, aber ainen zimlich grossen schaden auch durch die wallachen darinn im grundt beschehen befunden.

Von dannen auf die höch des Wadiner laubwaldt sein vil schöner laubwäld vor augen, biss auf den Weidin. Aber von solchem rydl der höch anzuraitten abwerts gegen der Chrembnitz raynen die Lipschey auf Saxenstain, welcher Saxenstain vnser aigenthumb, unnd nur ir den Lipschey pfandtschilling sein soll, an die jetztermelten unsere wäld schier ain halbe meil wegs.

Und von dannen zu der Mutaba gegen Chrembnitz ist ain grosse anzahl wäld, so die wasser-sag mehr dann ander halb meil wegs gegen Altensoll vnd in wälden mügen verkholdt, alsdann auf der achs in die newhütten in Newensoll bracht werden.

Nachuolgundt wider vom Newensoll aus ist man in die Teya zu der spleisshütten khommen, darob facht sich hinter dem gescheid ain schöner wald an, der geet auf alle höch, darinn der Andree Corsickh vnnd seine mistrickhen ir kholarbeit, vnd des mehrer holtz nun verkholt haben.

Von dannen der höch hinter dem gescheid gegen dem Khreutz vnnd der Stuben seind noch vil schöner puechwald, biss in die drey meil wegs lang vnd brait, sy mügen aber zu ermelter spleisshütten Teya, weder auf risswerch oder clausswerch, sonder allain in wälden verkholt, vnd auf die axt zu der statt Chrembnitz vnnd derselben schmeltz-, vnd perckhwerchs-handlung gebracht werden, vnnd ist des gehackhten vnnd aufgezainten holtz, so dem Corsickh wie es abgemessen vnnd gezelt, bey fünffthalben meiller gefunden worden.

Nach solchem vorgemelten allen ist man vom warmen bad in Schwartzenpach auf die recht handt in des Mosslehners holtz- vnnd kholarbait khomen, alda ain schöner vnuerschrotner wald, ainer meil wegs lang vor augen, so aber denen von der Chrebmnitz zuegehörig ist, welcher auf die schmeltz-hütten Hörmants mage gebracht werden.

Mehr auf der linckhen handt im Waissenpach ain schöner wald vngeuerlich ainer halben meil wegs lang, darinnen der Mosslechner mitarbait ist.

Alsdann auf dem pach Schiernabitz ain wald, so mit arbait auf das negst jar angriffen, daselbst verkholt vnd auf dem saim

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

in das hüttwerch Hormants mag bracht werden. Auf solchen Weissenpach, Schwartzpach vnnd von der Schirnabitz biss auf die Lopota ist allerdings aufgesetzts vnd khlobens holtz abzölt worden vierhundert vnd sechs meiller.

Von Pritzner joch gegen den walden Zernovitz auf der rechten handt des Weissenpachs, so von der stat Chrembnitz vnnd den herrn Rebey ansprächig ist, muss vber ermelten rydl vmb der kholfuer willen biss auf den rechen im Hörmants ain saimbweg gemacht werden, welches in ansehung der schönen holtz vnd wäld allen vncosten erstatten vnd bezahlen wird, vnd das vorgedacht gehültz mag alles, aber doch maistes thails auf saumen zu der hütten Hörmants gebracht werden.

Volgunds vnnd zu dem zehenden sein die läb- vnnd schwartzwäld bey vnsern eysenperckhwerch auf der Pressnitzga, ain meil von dem Altensoll gelegen, besichtigt und durchgangen worden vnd in dreyen langen gründten schöne wäld, aber grosse verschwendung durch die wallachen befunden; vnd auf der höhe der Lüpschey auf Sachssenstain wald anrainen, welche hinab gegen der stat Chrembnitz ir talnaig haben vnnd vnsere wäld ir wasser-saig von derselben höch biss auf den pach gar zu dem eisenperchwerckh vnd pläheusern vnnd schmeltzwerch hat geben, darauf in ansehung des guetten, flüssigen und milden eisenperckwerchs daselbst ain bessers aufmerckhen solle gehalten werden, damit sich nit allain die wallachen, sondern auch unsere aigne vnderthonen in der Pressnitzkha sesshafft khainer weitern verschwendung gebrauchen, auch die schaff vnnd gaiss mit nichte in die wäld treiben.

VI. Und dieweil sich dann in dieser gehaltnen waldbeschaw augenscheindlich vnd sichtigelichen befunden, dass die wallachen vnd andere underthanen der enden vmb die wäld dem gaissviech vast verderblich, verschwendtlich vnd jämerlich niederhackhen vnd verwüsten, welches holtz vmb sonsten in den wälden ligen bleiben vnd erfaulen muess, vnd unserm khupfferhandl auch so der enden andere perckhwerch mehr als diese, so jetzt im paw sein entstuenden, hoch nachthailig vnnd schädlich, derhalben damit solche grosse verwüestung vnnd verschwendung der wäld hinfüran verhüt werde:

1. So soll den vmbligunden burggrauen vnnd pfanndtschaffter, auch edleuten, desgleichen alle wallachen vnd underthanen durch

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

offne general vnd mandat in der gemain, vnd dem burggraffen vnd pfandtschaftern darneben durch verschlossne beuelch mit dem fürderlichisten geboten vnd darob handt gehabt werden, da sie alles gaissviech ferrer in die wäld nit treiben, dardurch würd solche jämerliche vnd hochschädliche verwuestung der wäld bey inen verhuet vnd abgestelt.

2. Vnd nachdem wir zu unserm perckhwerch vnd khupfferhandl im Newensoll, auch anderer der enden vmbligunden gold-, silber-, khupffer-, pley- vnnd eisenperckwerchen sollen die anderst im thuen vnnd wierden erhalten werden, vnd darneben zu den schmeltz-, spleiss-, saiger- vnnd hammerhütwerch zu khol-, schüer-, treib- vnnd dörrholtz, dessgleichen zu vnsern prewheusern, auch des cammerhoffs der officier vnnd der underthanen hausnothdurft, zu wegen, stegen, prüggen vnd andern gepewen jährlichen ainer grossen anzal holtz bedürfftig, geschlagen vnnd verpraucht wirdt, vnnd damit man dann zu den perckh-, schmeltz-, spleiss-, saiger- vnd hammer-hüttwerchen, auch zu allem andern vnserm vnnd vnserer vnderthanen nothdurfften mit holtz vnd khol versehen sein müge vnd khünfftiger zeit nit mangel erscheine, die wäld so angriffen müssen werden, hinfüran mit ainer besserer ordnung heergehackht, man auch die samb-paum in den werchstetten vnnd maisschlägen nach rechter waldordnung steen lasse, auf das sich der wald wider beschütten vnnd wachsen khün, vnnd die holtzmaister vnd mistrickhen nit ires gefallens in die wäld greiffen, dieselb zergentzen vnnd inen die fuess abhackhen.

3. Demnach sollen auch die hieuor beschriebne wäld, auch wo mehr wäld der enden, vmb so in dieser beschreibung nit begriffen vnd vns zuegehörig wären, all in pann vnd hayung gelegt vnd solches in die vorgemelt general vnd beuelch ordenlich eingeleibt werden vnd zu perckh- vnd schmeltzwerchs, auch anderer vnser und vnserer underthanen nothdurfften hayen; vnd damit aber hieuor beschribne wäld desster vleissiger gehayet, alle verwuestung vnd verschwendung darinnen abgestelt vnd verhüt, auch die wäld, darinn man mit würchstet nach rechter holtzwerchsordnung angriffen, heer gehackht, gepracht, verkholt und die abgemaisten wäld zu wiederwachsung vnd erzüglung, anderer mit alle vleiss verschont vnnd die jungen wäld nit vnzeitig angegriffen werden, so sollen die bestellten zwen waldmaister oder walduorster, wie hernach beschrieben, alles vleiss auf alle

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

verwüestung vnd verschwendung der wäld sehen, diselb souil inen zuthuen müglich abstellen; auch ir getrew vleissig aufsehen vnd nachdenckhen haben, damit in allen fürgedingen, holtz- vnnd kholwerchs-arbeiten die sach mit hackhen, schlachten vnd bringen zum vortl vnd nutz gericht und mit gueter ordnung angegriffen, also das dieselben vom hinderisten zum vorderisten, vom obristen zum vnderisten vnd je die weitisten wäld neben den nähnern auf ryss-gefertten, würffen oder mit clausen, nachdem es jedes orts nothdurfft vnd gelegenheit erfordert, auf die kholstetten, an rechen vnd lenden heergebracht vnnd hierinn mit guetter ordnung gehausst, nichte verwarlost oder verabsaumbt werde.

4. Vnd so den waldbürgern in diesen hieuor beschriebnen wälden zu iren perckwerchen vnd schmeltzhütten etliche wäld, so dem kupfferhandl zu nahendt vnd nachtail verlihen wären worden, oder sy sich derselben selbst vnderfangen vnd darein griffen vnd die angentzt hetten, welches sich die waldmaister oder waldvorster aigenlich erkhündigen vnd dem nachfragen, nachsehen sollen, vnnd so sy dergleichen wäld ainen oder mehr, den der khupfferhandl zu nahendt oder zu nachtail verlihen oder durch die waldbürger selbst angegriffen wär worden, erkündigen vnd befunden, des sollen sy den verwaltern anzaigen vnd sy die verwalter alsdann auch erkundigen vnd besehen, oder durch ander besichten lassen, vnd so sy es also finden würden, den oder dieselben wäld zum khupfferhandl wiedernehmen vnd einziehen vnd den waldbürgern zu iren perckh- vnd schmeltzwerchen an andern gewöndlichen vnd gebüerlichen orten, ainem jeden insonders zu seinem perch- und schmeltzwerch nach gelegenhait er der bedürfftig, ain auszaigen thuen vnd so dieser vmbliegenden orten meer perckhwerch, es sei silber-, gold-, khupffer- oder eisenperckhwerch entstuenden, vnnd man den waldburgern zu demselben wald verleihen mueste, sollen die verwalter dieselben mit den waldmaistern oder waldvorstern am ersten besichtigen, oder so die verwalter selbst baid, oder ainer aus inen nit dabey sein möchten, den perchmeister vnnd hütbereitter darzue an irer stadt ordnen, die mit vleiss besehen, berathschlagen vnd den waldbürgern nach gelegenheit aines jeden perckhwerchs die nothdurfft holtz an denen orten, da sy es dennocht bekhumen vnd bringen khünen vnd es dem khupfferhandl am wenigsten nachtaillig vnd zu nahend nit gelegen, ausszaigen vnd in allweg soll man bedacht sein, das man das schindl oder ander

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

guet kliebig vnd zimmerholtz nit vnnützlich verhackhen lass, die waldburger auch in solchen inen ausgezaigten vnnd verlichnen wäldern nit verwüestlich hausen, sonder heernach vermelten ordnung durch ire holtzmaister, fürdinger, mistrickhen vnd ander ordenlich heerarbeiten vnd nichs verderben, noch verschwenden lassen; dessgleichen solle man auch den schlaggen, schmeltzern, so man die zu schmeltzen verlässt, jeder zait ain oder zwai ort walds zu derselben schmeltz-arbait ordenlich auszaigen, damit sy nit ires gefallens, wie bisheer beschehen, zu negst die wäld zergäntzen vnd verhackhen; vnnd solle auch dem perckhmaister im Newensoll vnd perckhrichter auf der Woytza auferlegt werden, dass sie sich khainer verleihung der wäld vnndterfahen, sonder so, die durch die waldburger an sy begert, sollen sy es auf die verwalter weisen, die inen vorgehörter massen zu iren nothdurfften holtz ausszaigen lassen sollen.

5. Die waldmaister oder waldvörster sollen auch ain getrewes aufsehen haben vnnd halten, damit durch vnsere oder ander herrn vnderthanen, es seyen bürger, inwoner, paursleüt oder andere personen, niemandt ausgeschlossen, in den wälden nicht vnordenlich holtz schlagen, schwenden, prennen, aussreitten, die newen schleg vnnd maissen nit mäen, darinn hawen vnd pawen oder dieselben einfahen, damit die wäld dessto pass gehayet vnd die jungen vnuerhindert heerwider erwaxen mügen; doch soll den vnderthanen, so nit aigen holtz haben, ir gebürliche hausnotdurfft an gelegnen orten, do sy es dennocht gelegenlich haben vnd bringen mügen, vorbehalten sein vnnd durch die waldmaister oder waldvörster ir hausnotdurfft on allen geniess aussgezaigt werden. Welcher oder welche sich aber hierinn vngehorsam erzaigten vnd beweisen wurden, dieselben sollen die waldmaister oder waldvörster den verwaltern im Neuensoll anzaigen, die sollen alsdann mit straff vnd in ander weeg die gebüer von vnsernt wegen gegen vnd mit inen fürnemen vnnd hanndlen.

6. Wouerr aber ainer oder ir weer laut brieflicher vrkhunden vnd gueten titl ain aigen holtz hetten, desselben mügen sy sich allain zu irer nothdurfft zimblich gebrauchen, aber nicht dessto weniger, sollen die verwalter vnd meerbemelte waldmaister, waldvorster darob sein, damit sy nit verwüestlich darinnen arbeiten vnd solche höltzer nit vnnutz verhackhen vnd veröden; dann wo sy die zu ackher vnnd wissmaden machen vnd nachmals

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

in vnsere wäld greifen wolten, das soll inen nit gestat noch zuegelassen, sonder wo es also befunden wurde, dem oder denselben soll aus unsern wälden khain holtz ausgezaigt, noch zu schlahen vergundt, sonder er darzue nach notdurfft gestrafft werden.

7. Vnd wo ainer zu zeiten aines zimmer- oder schintlholtz nothdürfftig vnnd das in seinem aignem oder ausgezaigten holtz nit gehaben möchte, vnd damit er dasselb sein holtz derhalben nit veröd oder verwüesste vnd vnserer verwalter, waldmaister oder waldvorster, dessen ain wars wissen hetten, so möchten sy denselben in vnsern hochwälden solch zimmer- oder schintholtz zuschlagen vergundt vnd des ain ausszaigen thuen, wo das den wälden am wenigsten nachtaillig ist vnnd sy es dennocht gelegenlich bringen khünnen.

8. Welcher oder welche vnderthonen ir aussgezaigt vnd geschlagen zimmerschintl oder prennholtz nit sauber vnd vleissig aufarbaiten vnd zu haus bringen, sonderr im astach erfaulen vnd liegen liessen, darauf dann vnser waldmaister oder waldvorster ir nachsehen vnd nachfrag halten vnd so sy dergleichen vnfleiss vnnd nachlässigkhait befunden, den verwaltern anzaigen, die sollen alsdann gebuerliche hanndlung vnd straff fürnemen.

9. Es soll auch niemandt khain holtz höcher, dann so weit ainer von der erden mit ainer gemainen hackhen erraichen mag, oder aufs maist vber halbs kain paumb schnaitten, auch nit schwenden; wouerr aber je zu zeiten der ötz vnd wayd halber das schwennden ye so hoch von nöthen, der oder dieselben, so sich dieses schwennden gebrauchen wollten, sollen es den verwaltern vnnd waldmaistern oder waldvorstern anzaigen vnd nach derselben rath vnd erlaubniss schwenden; wer aber das vbertrete, solle durch die verwalter darumb gestrafft werden.

10. Vnd so den khupfferhandels-arbeitern, so nit behaust, ain khlaine wonung zu pawen vnnd ein einfang zu ainem khrautgärtl oder wisel erlaubt werden müesste, das solle in alweeg durch die waldmaister oder waldvorster am ersten besehen vnd mit vorwissen vnd erlaubnuss der verwalter auch an denen orten, da den wälden nit sonders schaden beschehen khan, vergundt vnnd bewilligt werden.

11. Vnd nachdem die wallachen vnd andere vnderthonen mit dem gaissviech, wie hieuor auch vermeldt, grossen vnd merckhlichen schaden in den wäldern mit niederhackhung der paumb,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

so sy bemeltem viech winterzeiten nidergehackht gethan, des vmbsonst in den wälden liegen bleiben vnnd erfaulen muess, vnnd dann, wie obsteet, für guet angesehen worden, das wir den vmbligunden burggrafen, pfandtschafftern vnd vnderthonen ernstlich gebieten vnnd auflegen sollen, dass sy hinfüron khain gaissviech in die wäld ferrer treiben, noch demselben ainich holtz abzuhackhen vndersteen. So sollen demnach vilbemelte waldmaister oder waldvorster ir vleissig vnd getrew aufsehen darauf haben, das dasselb also beschehe vnnd ferrer khain gaissviech in solche wäld getriben, auch khain holtz vnnützlich vnnd verwüestlich niedergeschlagen werde. Im fall, do sy aber vber des das gaissviech in den wälden, oder aber ainiche andere vnordnung vnd verschwendung finden, dasselb alsbald abstellen vnd solches den verwaltern anzaigen, die vermüg der kayserlichen majestät etc. derhalben aussgangen generaln vnd beuelch die verprecher darumb straffen sollen.

12. Der gemain pluemb-besuech mit rinder vnd schaffviech soll niemandts gewerdt sein, doch das des jungen holtz verhüet, das es von dem viech nit gescheldt noch abgewüppfelt, auch nichts eingefangen, noch eingezeynt vnd khain gaiss oder ander dergleichen den wälden schädlich viech in die maiss vnd junge wäld durch niemandt gekhert vnd triben werde.

13. Damit aber in den wälden holtz- vnnd kholwerchsarbaiten hinfüran ordenlicher gehaust vnnd alle ding zum besten vnsern nutz angegriffen vnnd angericht werde, so erfordert die nothdurfft, das die zwen waldmaister oder waldvorster jetzt alsbald in anfang vnd antrettung ihre dienst sambt dem perckhmaister vnd hüttenbereytter, auch zwayen verständigen holtzmaistern alle vnd jede hieuor beschribne wäld vnnd höltzer, dergleichen so sy mehr wäld, so in dieser beschreibung nit begriffen, erfragen würden, vnnd zu vnserm khupfferhandl im Newensoll zubringen vnd zuersuechen, auch der enden vmbligenden perckhwerch zu hayen sein werden, dessgleichen alle fürgeding, holtz- vnnd kholwerchsarbaiten mit vleiss durchgeen, besuechen vnd beschawen vnd ob sy in jetzt im werckh verhandnen fürgeding, holtz- und kholwercharbaiten ainige vnordnung spüern vnnd befinden würden, sollen der perckhmaister, hüttenbereytter, die waldmaister oder waldvorster solches vnsern verwaltern anzaigen vnd mit inen, auch andern holtzuerständigen wol erwegen berat-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

schlagt, geändert, gebessert vnd in nützlichere, fürtraglichere ordnung angericht vnd gestelt werden.

14. Es sollen auch yilbemelte waldmaister oder waldvorster die zeit irer dienst zu ordenlicher wetterlicher zeit immer zue, vnd so oft es die nothdurfft, oder da es durch die verwalter dahin verordnet vnd guet angesehen würd, die wäld vnd höltzer, auch holtz- vnnd kholwerchsarbeiter durchgeen, besuechen vnd beschawen vnnd ir vleissig aufsehen vnd aufmerckhen haben, damit in den wälden vnd höltzern nicht vnordenlichs, oder verwüestlichs gehandelt, sonder die wäld zum besten gehayet, derselben verschont vnd ertzügelt werden.

15. Meerbenennte waldmaister oder waldvorster sollen auch ir vleissig achtung haben, das die holtzmaister, fürdinger, holtz- vnd kholwerchsarbeiter iren gedingen vnd was jedem insonders eingebunden vnd zuuerrichten aufgelegt worden ist, vleissig vnd erbar nachkhomen vnd geleben, die paumb nit zu hoch stocken, das asstach auf ain hauffen ordenlich zusammen ziehen, die rysnen nit wie uor beschehen vergeblich erfaulen, khain holtz im graben noch wüerffen hinden verbleiben, auch ordenliche, guete sambpaumb an den orten, das sy der wind an wenigsten niderwerffen vnd der sam doch in die werchstet aussfliegen mag, steen lassen, damit sich der wald wider besamen vnd desto eher erwachsen khan. Item das auch guet khol gebrennt vnd in die hütten gelifert werde, zu den ryssgeferten, clausen, rechen, lennden, wüer- vnd werch-gepewen sollen sy fleissig sehen, ob die recht geschlagen, gemacht vnd wol versehen seyen; wo sy befünden vnd spüreten, das hierinn in ain oder dem andern ainicher mängl, nachthail, oder gefär fürkhämb oder verhenden wäre, dasselbig sollen sy jeder zeit den verwaltern vnuerzogenlich anzaigen vnd mit irem guetbedunckhen, wie der sachen zu helffen, auch zu wenden, zu bessern vnd zu machen fürbringen, da soll alsdann durch die verwalter sambt den waldmaistern oder waldforstern, auch andern darzu verständigen personen berathschlagt vnnd gebührlichs einsehen vnd wendung beschehen, vnnd die nothdurft zu besstem vnserm nutz fürgenomben vnd gehandlt, auch inen waldmaistern oder waldvorstern durch die verwalter in allem guetter ruggen gehalten vnd beystandt gethan werden.

16. Damit aber sy die waldmaister oder waldvorster in allen waldsachen vnnd handlungen, wie vnnd was sy handlen, ver-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

richten, thuen vnnd lassen sollen, dessen desto gründtlicher bericht vnnd wissenhait haben mügen, sollen dise vnd jede khünfftige waldmaister oder waldvorster bey allen fürgedingen, der holtz- vnd kholwerchsarbaitten, waldhandlungen sachen vnnd rathschlegen sein, dieselben durch die verwalter mit vnnd neben inen, nach irem guetbedunkhen, souil das für nützlich vnd guetgeacht werden mag, gehandlt, verricht vnd beschlossen werden.

17. Meer vnd oftbemelte waldmaister oder waldvorster sollen bey den pergen vnnd hütnen erkundigen vnd in guetem bedacht haben, was für allerlay zeug-, zimmer-, sag- vnd ander dergleichen holtz zu den perghütten, auch andern des khupfferhandls nothdurfften man bedürftig sey, wann der jedweders am monat guet zuschlagen nachdenckhen vnd den verwaltern die vermanung vnnd anzaigung thuen, damit sy alsdann in irem beysein sölches zuschlagen verordnen vnnd bestellen mügen.

18. Sy die waldmaister oder waldvorster sollen auch in alweeg bedacht sein, das zu den pergen, dieweil man järlich ein grosse anzahl holtz darzue haben, des so in der trückhen oder ness gezimert vnd gebraucht werden muess, jedes zu rechtem monschein geschlagen, die wäld in der nahend vmb die perg, dessgleichen bey einer hütten, jeden clausen, rechen vnd werchen, souil man zu jedem ort nothdurfftig vnd behalten solle, alles vleiss gehayet, nit verwüesstlich darinn gehaust oder on not hergehackht vnd verkholt werden; auch die wäld, so zu negst der Gran am wasser ligen und auf das wasser der Gran leicht vnd nahend zubringen, nit vnnotdürfftiger weiss angegriffen vnd verhackht, oder durch die wallachen oder jemands andern ausgereyt, verwüesst vnd verderbt, sonder das dieselben wäld zu gestenng-, zimer-, saag-, schindtl-, pruckh- vnd ander dergleichen holtz gleichsfalls gehayet werden.

19. Vnd so man ain wald von newen anzugreiffen willens, sollen die waldmaister oder waldvorster denselben vom obristen zum vnderisten, auch vom hinderissten biss zum vorderisten ort alles vleiss durchgeen, vnnd wieder anzugreifen vnnd heerzu wirchen besichten, dasselb den verwaltern anzaigen, die sollen alsdannen sambt zwaien holzmaistern oder andern zwaien waldverständigen personen vnd inen den waldmaistern oder waldvorstern solchen wald selbst auch aigentlich besichtigen, ob der zeitig sey, vnd wie man das holtz mit ryss- oder clauswerch,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

das obrist mit dem vnderisten, auch in was cossten bringen vnnd verkholen mügen, nothdürfftigelichen berathschlagen, damit die wäld zu jederzeit recht angegriffen vnd vbriger vnckosten, auch schaden verhüet werden, vnd dann denselben wald zu würchen verlassen.

20. Die wäld- vnnd höltzer sollen durch die holtzmaister, fuerdinger vnd holtzwerchs-arbeiter jederzeit, wann in die zuhackhen, schlagen vnd bringen angedingt vnd auf vnsern chossten darein angelegt werden, mit vorwissen, guetdünkhen vnd beysein der waldmaister oder waldvorster angegriffen, die ryssgefert gelegt, clausen geschlagen, rechen vnd lenndt gemacht; darauf sy dann ir getrewe vnd vleissig aufsehen haben vnd verordnug thuen sollen, damit solches alweeg an den gelegnisten orten zu besstem vnserm nutz vnd mit ringistem chossten, jedoch mit vorwissen vnd bewilligung der verwalter angericht vnd ins werckh gebracht werde.

21. Meerernennte waldmaister oder waldvörster sollen auch mit vnd darob sein, damit järlich vnd eines jeden jars insonderheit durch die holtzmaister, füerdinger vnd holtzwerchs-arbeiter zu rechter zeit im früeling, oder lentzen vnd nit zu spat, wie ein zeither zu grossen nachthail beschehen, in die wäld gegriffen, holtz geschlagen vnd die stämb nit zu hoch abstockhen, sonder souil immer müglich nahend bay dem boden abhawen, der arbeit durch sy trewlich beygewandt vnd ausgewart vnd ungeuer nit vil mehr, oder weniger schlagen oder bringen, dann souil inen järlich durch die verwalter benent vnd beuolchen wird; dasselb holtz auch järlichen vor Joannis baptista oder aufs lengist Jacobi niderschlagen, damit es den sumer hinumb vber dörrn und ringer werden mag; dasselb auch auf ein gewendliche oder benannte leng vnd werung hackhen vnd am herbst in den schlegen zusammen richten, das es durch die bestimbten waldmaister oder waldvörster gezelt oder vber schlagen khan werden, auf das alsdann gesehen, wieuil tausent oder anzahl meiller holtz auf die gewondlich wehrung geschlagen, wieuil tausent oder hundert fueder kohl die abgeben, damit man sich gegen den holtzmaistern, füerdingern vnd holtzwerchs-arbeitern in den bezallungen, darleihen vnd fürstreckhen auf die holtz- vnd kholwerchs arbeiten desto gewisser vnnd gründtlicher, noch zimblichen vnd billichen dingen zurichten vnd zuhalten hab, vnnd vnwissender weiss umb souil weniger vngewisser verlorner

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

schulden, wie ain zeither zu vnserm grossn nachtl vnd schaden beschehen, gemacht, auch vmb souil dest pass gegen ainen jeden, nachdem er haust, die billighait khün gehandlt werden.

22. Dann bisheer, wie man in erkhundigung befindt, die holtzmaister ires gefallens in die wäld griffen, niemands auf ir arbeit, wie sy die wäld heerwürchen vnd bringen, auch was sy für holtz gegen dem empfangnen geldt im vorrat haben, vnd wie sy ire holtzknecht auszahlen, vnnd das geldt auf die holtzarbait wenden vnd ausgeben gesehen, dann sy die holzmaister das geld, so sy auf die holtzarbait emphangen, nit alles dahin gewendt, sonder zum thail vnnützlichen mit-pracht vnd vbriger zerung vnnd anderer verschwendung, auch pawung der perckhwerch anwenden, vnd damit in grosse schulden gegen vns, die von inen nit zubekommen oder einzubringen, erwachsen, des also wo man auf ire arbaiten vnd das sy das geldt allain auf die holtz-arbeiten wenden, bass sehen vnnd aufmerckhen würdt, verhüet werden khan.

23. Sy die waldmaister oder waldvörster sollen auch mit vnnd darob sein, damit die holtzmaister, füerdinger vnd holtzwerchs-arbaiter das geschlagen vnnd gehackht holtz am herbst, so man one das mit dem hackhen vnd schlachten aussteldt, zu guetter vnd gebüerlicher zeit aus den schlegen auf dem ryssgeferten, würffen vnd sonst zu den wassern auf die päch oder ordenliche kholstet gepracht vnd geworfen werden, die schlög vnnd maissen vleissig raumen, khainen grossen hayer oder schar-paumb steen, auch khain holtz in dem asstach, würffen oder gräben liegen lassen, sonder alles vleissig vnd sauber heerarbaiten, darauf dann die verwalter, perckhmaister vnnd hüttenbereitter auch ir guet acht vnd aufsehen haben sollen.

24. Meerernennte waldmaister oder waldvörster sollen auch mit vleiss bedenckhen vnnd besichten, was ainem jeden holtzmaister auf das khünfftig jar zu würchen auferlegt werden solle; die ryssgefert vnnd würff, auch an welches ort der mit würch angelegt, darauf wol absehen, aussgeen vnd mit trewen vberschlagen vnnd erwegen, wie ain tausent oder ain meiller holtz aufs negst bracht verkholt vnd vns durch den holzmaister ain fueder khol khun geben werden, dasselb den verwaltern anzaigen, die alsdann, oder ainer aus inen sambt dem perckhmaister, hüttenbereitter vnd irem waldmaistern oder waldvörstern alle jar su-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

mers oder herbstzeiten in die werchstet vnnd maisschläg reiten vnd geen, dieselben alles vleiss, ob die holtzmaister das holtz vleissig arbaiten vnd bringen, wo sy auch auf das khünfftig jar anschlagen sollen, vnnd wie si das holtz auf das negst bringen vnnd vns ain fueder kohl geben khünen, wol absehen, erwegen vnd berathschlagen, damit sy desto statlicher mit den holzmaistern handlen vnnd was von nöthen bestellen mögen; wo sy auch bay ainem, oder dem andern holzmaistern in denselbigen werchstat vnnd maisschlag, oder in anderweeg was verwüestlichs, vnordenlichs vnnd nachthailigs fünden, sollen die verwalter denselben nach gelegenhait seiner versprechung darumben straffen, vnnd inen nicht vnordenlichs oder verwüestlichs zuesehen noch gestatten.

25. Wann dann ain ort wald, oder holtzschlag gar verhackht, sollen die waldmaister oder waldvorster alles vleiss verordnen vnnd mit hülff der verwalter darob halten, wann nun das lest zarwerch gehackht holtz angeworffen vnd aus den schlegen gebracht, das alsdann die rysswerch auch vleissig nacher gehackht vnnd zu nutz gebracht werden, vnd nit in schlegen, wie in der wald beschaw befunden worden, ligen bleib vnnd erfaulen muess.

26. Welche wäld- vnd höltzer dann mit, oder on clausen getrifft, getriben vnnd an die ordenlichen rechen vnnd lennden auf dem wasser geantwort werden müessen, sollen die waldmaister oder waldvörster ir getrewes aufsehen haben vnnd die verordnung thuen; auch selbst bey den trifften vnd lenden sein, damit das holtz zu rechter weil vnnd zeit am früeling bey zimblichen wassern, da die nit gar zu khlain oder zu gross, vnd fein aintziger weiss, nit gleich vber ein hauffen an das wasser geworffen, getrifft vnd getriben, auch ordenlich gelendt, damit es nit zuuil vber ainen hauffen khom, darauf grosse gefärlichkaiten steet, vnd auf den pächen, oder an rechen vnd lendt mit hinrennung des holtz vnd in anderweeg nit schaden beschehe, dass auch die jetzt gegenwüerttige vnd jede khünfftige holtzmaister das ausgeworffen vnnd gesunkhen holtz ausziehen, aufzainen vnnd auf den pächen vnd der Gran vleissig nacher keren vnd treiben, damit nicht im sanndt vnd schlambs ligen bleib vnd mitlerweil gar verschüt vnnd versandt werde.

27. Die holtzmaister, füerdinger oder khollmaister sollen guet gerecht khol brennen, gerechte, gefächte khol-paren vnd säkh haben, das recht gewendlich vnd guet mass in die hütt-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

werch libern; darauf dann die waldmaister oder waldvörster neben dem hüttenbereytter, schaffern vnnd hüttschreibern ir getrewes vleissigs aufsehen haben, vnnd die verordnung, damit das beschehe, thuen sollen, vnd dieselben alle quartal des jars bey allen hütwerchen abeichen vnnd abmessen.

28. Nachdem auch zu zeittn die holtzmaister iren füerdingern, arbeitern vnnd knechten das holtz in den wälden nach der anzal der tausent oder meiller holtz zuschlagen, hackhen vnd bringen andingen, sollen die waldmaister oder waldvörster bey solchen gedingen jeder zeit gegenwüertig vnd dabey guette getrewe mittler sein, damit man wissen mag vnd sehe, was vnd wie alda gehandlt vnd ain thail gegen vnd wider den andern nit beschwärt werde, vnnd in alweg sollen die waldmaister oder waldvörster die staigerung in den lönen nit gestatten oder erhöhen lassen; vnd wo sy es nicht verhüetten möchten, an die verwalter vmb gebürliche einsehung lassen langen, auch jeder zeit bey allen ablonungen der holtzmaister, als deren khnecht wieuil jeder gehabt wissen tragen, gegenwüertig sein vnd guet aufsehen und acht haben, dass die holtzmaister das geldt, so inen auf das chostgeldt auch die holtz- vnnd kholwerchs-arbeitten gegeben werdet, anderstwo wie bissheer beschehen nit hinwenden, sonder ire fürgedinger, holtz- vnd kholwerchs-arbeiter damit bezallen vnd auf die holtz- vnnd kholwerchs-arbeit ausgeben; sonderlich sollen sy gut acht haben, dass den holtzknechten dass khosstgeldt zu iren aigen handen vnd nur jedem, wieuil er wochen gearbeit, gegeben werde.

29. Vnd alssdann ains thails holtzmaister aigne perckhwerch pawen vnd doch dieselben aus iren selbst vermögen zuuerlegen vnnd zu pawen nit haben, vnd hoch vermuetlich, das sy zum thail gelds, so inen auf die holtz- vnd kholwerchs-arbeit geben werden, in ire perckhwerch gesteckht, vnnd wo inen die lenger zu pawen gestatt werden sollen, wurden sy iren holtz- vnd kholwerchs-arbeiten nit der nothdurfft nach beywonen vnnd ausswarten, sonder iren vleiss vnd nachdenkhen meer auf ire perckhwerch setzen vnd stellen. Derowegen man den holtzmaistern, so perckwerch pawen, dasselbig abstellen, verpieten vnd den jetzigen auch khünfftigen holtzmaistern perckhwerch zu pawen nit gestatten solle; gleichfalls solle den waldmaistern oder waldvörstern khain perckhwerch zu pawen bewilligt noch zuegelassen werden.

30. Wo den waldmaistern oder waldvörstern in ainem oder

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

andern weg was beschwärlichs zuestehen, fürfallen vnnd begegnen, das alles sollen sy jeder zeit den verwaltern im Neuensoll anzaigen vnd zu wissen machen. Die sollen alssdann in fürfallunden sachen die handlungen zuerledigen, vnnd gebürliche endtschiedt, auch wendungen vnnd einsehung zu thuen, vnnd was von nöthen, verordnen; sy die verwallter sollen auch den waldmaistern oder waldvörstern in allen billichen sachen guetten ruggen vnnd schutz tragen vnnd halten, auch inen den waldmaistern, oder waldvörstern nit gestatten, dass sy die underthonen, oder ander mit vngebürlichen gebotten chosst, zerung, oder ainicher aigennützlicher handlung beschwärn, oder ains vor dem andern verschonen, auch auf sy guetachtung aufmerckhen, nachsehen vnnd nachfrag halten, damit sie iren diensten vnd was inen auferlegt vnnd beuolchen würdet, getrewer, erbar, vleissig vnnd aufrichtig ausswarten vnnd nachkhumen; wo sy aber vntrew vnnd vnvleissig befunden wurden, sollen die verwalter mit rath der andern ambtleut sy ernstlich darumb zu straffen, vnnd so sy sich nit bessern wuerden, neben der straff gar abzulegen, vnnd ander getrew, vleissige vnnd verstendigere waldmaister oder waldvörster anzunemen fueg vnnd macht haben.

Bschluss.

Hierauf vnd dieweil dann diese derer obgemelten commissarien handlung vnnd verrichtung zu vnserm gnedigstn gefallen vollzogen, vnnd nicht allein zu befürderung vnnd erhaltung vnsers camerguets, sonder sowol auch des gemainen nutz raicht, so ist demnach vnser gnediger auch ernstlicher beuelch vnnd wellen, dass dieser obsteender hierinn gegebnen ordnung vnnd allen denselben articln vnnd punctn gentzlichen gelebt vnnd darwider mit nichte gehandlt werde, wie wir dann desswegen hieneben an vnsere nachgesetzte obrigkhaiten in vnsern hungerischen perckhstetten sondere offne general vnd beuelch zu publizierung vnd handhabung solcher ordnung aussgeen lassen. Doch wellen wir auch vns, vnsern erben vnd nachkhumen vorbehalten, diese ordnung vnser vnnd bemelts khupfferperckhwerchs glegenhait vnd nothdurfft nach zu mehren, zu mindern vnnd zu ändern, wann vnnd wie vns das am besten ansehen vnnd fügen wirdt. Vnnd es beschiecht daran vnser ernstlicher willen vnnd maynung.

Geben in vnser statt Wienn, den fünffzehenden tag Maji, anno etc. im fünffvndsechtzigisten, vnserer reiche des römischen

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

im dritten, des hungerischen im andern vnd des behaimischen im siebentzehenden.

Ad mandatum domini electi imperatoris proprium.

Egykoru nyomtatvány «Waldbeschreibung und ordnung der wäld und gehültz so zu dem khupfferperckhwerch vnnd handl im Newensoll biszhero gebraucht, und noch khünfftigclich gebraucht werden muegen, im tausent fünffhundert vnnd im drey vnd sechtzigisten jar auffgericht. Mit röm. khay. may. etc. gnad und priuilegien. Gedruckt zu Wienn in Oesterreich, durch Michael Zimmermann, in S. Annen Hof.» czim alatt a m. kir. beszterczebányai erdőigazgatóság, másik példánya pedig a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Patente und Circularien» gyüjteményében.

144.

1567. jan. 31. Miksa király nyilt parancsa, melylyel a bányákhoz tartozó erdőkben a kecskék s marhák legeltetését, azok elkobzásának terhe alatt, eltiltja. *

Wir Maximilian — sat. — Empieten N. allen vnnd yeden vnnsern spanen, stuelrichtern, richtern, räten, burgern, dorfrichtern, gemainen vnnd sonnst allen vnnderthanen vnnd getreuen was namens, stanndts, ehren, wirden oder wesen, die in der refier vnnser khunigclichen hungrischen perggstet vnnd dabeyliegunden heerschafften gesessen vnnd wonhafft sein, niemannts aussgenummen vnser gnad vnnd alles guets. Vnnd geben euch genedigelich zuuernemen, als wie gleichwol hieuor ain ordentliche ausfürliche waldtordnung ausgeen, vnnd hernach darüber ernnstliche beuelch auch iungstlich vom zehenden tag Augusti nächstuerschines funfvnndsechtzigisten jars durch ain sonnders mandat publicieren lassen, das hinfüran niemants, weder obrigkhaiten noch unnderthanen kain gayss vnnd ander khlain viech in die wälder, so in vnnsern Newsollerisch khupferhandlungs-weesen vnnd zu notturfft desselben, vnnd aller anderer perckh- vnnd schmeltzwerckh, es sey in vnnd bey gemelten vnnsern khuniglichen hungrischen pergstetten vnnd dabey vmbliegenden herrschafften als Altensoll, Dobring, Lypsch, Licoba, Wiglesh, Neuheüsl, Muran vnnd anndern, gebraucht werden

* V. ö. *Tomcsányi* i. m. 39. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

mug, eintreiben, waidnen, noch dieselben wälder in annderweeg, wie das ware, mit niderhauung der jungen vnd gewachsnen paumb auch machung der gereüter, rotakhern vnnd wisen schwenden noch verwisten sollen, so khumbt vnns doch abermallen glaubwirdig für, das demselben mit nichts gelebt, sonndern durch die wallachen mit eintreibung des hochschedlichen gayssviech in die wälder, auch die obrigkhaiten vnnd vnnderthanen daselbst zum taill, solchem allem gestrachs zuwider, vnnd mit gewalt an solchen wälden grosser merckhlicher shaden beschehe vnnd zuegefiegt werde, daraus enntlich nichts annders eruolgen khan, dann das man nit vber lange zeit dieselben hanndlungs-, perckh- vnnd shmeltzweesen, vngeacht der reichen gottes gaben, so noch gotlob der enden in pergen verhannden, allain holtz vnnd khol meyls halben aufflassen miesste, welches dann inen den pergstetten vnnd dabeyligunden herschafften vnnd vnnderthanen durch solches mit abfall der mannschafft irer narung vnnd in vill ander weeg ain vnwiderbringlichs vnnklichs vnnd gemaines verderben bringen wurde. Dieweil wir dann ob solchem allem, vnnd sonnderlich des bishero ertzaigten vngehorsambs halben nit vnbillich ain sonders gross missfallen tragen vnnd hinfüran solche hochshedliche verwistung, ausreüttung vnnd eintreibung des gannts verderblichen gaiss vnnd khlainen viechs durchaus nit meer zugestatten, noch leenger zuetzulassen enntlich enntschlossen vnnd bedacht sein, demnach ist an euch obgedachte alle vnd yede die obrigkhaiten vnnd vnnderthanen in bemelten vnnsern hungrischen bergstetten vnnd darumb ligunden herrschafften, schlossern vnnd andern fleckhen vnnser ferrer ernnstlicher beuelch, auch enntlicher willen und mainung, das ir nun hinfüran vermüg der obberürten aussgangen vnnd publicierten waldtordnung vnnd general mandats der eintreybung in die wälder des schädlichen gaiss vnnd khlainen viechs, auch aller abödung des gehöltz vnnd verschwendung der wälder bey vnnser schwären vnnd vnablässigen vngenadt vnnd straff gäntzlich vnnd gar ennthaltet, vnnd wellen euch sament vnnd sonnderlich hieneben gewarnet vnnd zugleich auferlegt haben, das ir von publicirung ditz vnnsers general mandats vber ain monat gewislich vnnd aigentlich alles gayss vnnd ander khlainn viech gantz hinweckh thuet vnnd abschaffet, dann wir menigelich in verhalten wellen, wo nun hinfüran dessen wenig oder vill betreten, das wir allberait bei vnnsern waldtforssternn in Neusoll vnnd in anderweeg

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

beuelch gethan vnnd ernstliche ordnung gegeben, das sy solches alspaldt zu vnnsere hannden entziehen vnnd on alle genadt nemen vnnd eintreiben sollen, welchem nach sich yedermenigelich zurichten, auch yedermann vor nachteil vnnd schaden, vnnd beuorab vor vnnser schwaren vnnd vnablassigen vngnaden vnnd straffen zuuerhietten habe. Vnnd beschiecht an dem allen vnnser ernnstlicher auch enntlicher willen vnnd mainung. Geben in vnnser statt Wien, den letzten tag Januarii, anno ec. 67-ten.

Nyomtatvány a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Patente und Circularien» gyüjteményében. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. II. 149—51. l.

145.

1567. julius 27. Miksa király II. törvénye 12. czikkelyének 2. pontja a szénégetők és más bányamunkások adómentességéről.

.... non dicentur, neque cabronarii et alii montanarum laboratores, qui antea quoque exempti fuisse dicuntur.

Corpus Juris.

146.

1567. szept. 22. Miksa király nyilt parancsa, melylyel a bányákhoz tartozó erdőállomány mindennemü rongálását s pusztítását szigoruan eltiltja.

Wir Maximilian der annder etc. etc. Embieten allen vnd jeden vnsern spänen, stuelrichtern, richtern, räthen, burgern, dorfrichtern, gemainen vnd sonsten allen vnderthanen vnd getrewen was nahmens, standts, ehren, wierden oder wesens, die in der refier vnserer khünigklichen hungerischen perckstet vnd dabey ligunden herrschaften gesessen vnd wonhafft sein, niemand ausgenomen, vnnser gnad vnnd alles guets. Vnd geben euch gnedigklich zuuernemen, als wir gleichwol hieuor zu mehrmalen beuelch vnd general aussgehn, vnd kurtz verschiner zeit ain ordenliche ausfürliche waldordnung auffrichten vnd durch sondere general publiciern lassen, das hinfüron niemandts, weder obrigkhaiten noch vnderthanen, kain gaiss oder ander klain viech in die wälder, so in vnserm Neusolerischen kupferhanndlungs-wesen vnnd zu notturfft desselben vnd aller anderer perckh- vnnd schmelzwerch,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

es sey in vnser herrschafft Lipsch, auff der Cremnitz, Schembnitz, Libeten, Lipta, Jeroba, auch aller anderer orten, in vnd bey gemelten vnsern khünigklichen hungerischen perckstetten, vnd dabey vmbliegenden herrschafften, gebraucht werden mügen, treiben, waidnen, ncch dieselben wälder in ander weg, wie das wäre, schwenden noch verwüsten sollen. So kompt vns doch an jetzo glaubwirdig für, dass denselben vnsern beuelhen wenig gehorsamlich gelebt, sonder sich lauter im augenschein befindet, dass nit allain durch die wallachen vnd ander vndterthanen mit irem gaissviech vnd niederhawung der jungen vnd gewachsnen paumb, auch machung der gereytter, rothäckern vnd wisen, sonder schier maistesthails durch etlich vnsere nachgesetzte obrigkhaiten, pfandtschaffter vnnd ander selbst mit eintreibung ihres viechs vnd machung gereyt vnd rotäcker, sonderlich aber durch prandtlegung vnd feur jetzt jüngstlich grosser merklicher schaden beschehen vnd zugefügt worden sey, darauss dann nichts anders eruolgen kann, dann dass mann nicht vber lange zeit dieselb handlungsperckh- vnd schmeltzwesen, vnangesehen der reichen gottesgaben, so noch (gottlob) der enden in pergen verhanden, allein holtz vnnd khol mangels halb aufflassen müste, was dann ynen vnsern perkstetten vnd den dabey ligenden herrschaften vnd vnterthanen durch solches mit dem abfall der mannschafft ihrer narung vnd in vil ander weg für ain vnwiderbringlichs, endtlichs vnnd gemaines verderben bringen würde, das hat jeder menig verstendiger leichtlich zuermessen. Dieweil vns aber solche hochschedliche verödung vnd aussreutung lenger vnd ferner zuzusehen vnd zugestatten kains wegs gemaint noch gelegen, demnach so ist an euch all sament, vnd sonderlich die obrigkaiten jeder orten in bemelten vnsern khünigklichen perckstetten vnd derselben vmbligenden herrschafften vnser ernstlich beuelch, das ihr nit allain ob voraussgangen vnsern waldordnungen vnd general das gaiss vnd klain viech, auch abödung vnnd verschwendung der wäldhalb gestracks haltet, sondern jetzt alsbaldt alle weitere schwendung vnd abödung der alten oder jungen waldt, auch alle aussreuttung vnd machung merer newer rothäckher oder wisen, sonderlich das besorglich prandtlegung, dardurch vns in den geschlagnen vnd steunden höltzern vnd wäldern mercklicher schaden zuegefügt worden, bey euch, auch euer verwaltung vnd pfandt vndterthanen gentzlich vnd gar ein vnd abstellet, vnd kaineswegs weitter zuse-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

het noch gestattet, sy auch dahin weiset vnd haltet, damit die alten vnd jungen wäld fürter gehaiet vnd, wie bissheer, weiter nicht geschwendt werden, ihr die obrigkaitten auch selbst solches nit thut bey vermeidung vnser vngnad vnd schweren straff, auch gewisser einziehung solcher newen auffgefangner gründt vnd nemung des betretnen schedlichen viechs; dann wir euch den gemainen nicht verhalten wöllen, wo sich auff ewren hattarten vnd gründten durch eintreibung des schedlichen gaiss vnd andern klainen viechs, gereytmachung, prandtlegung, oder in ander weg in gedachten vnsern höltzern vnd wäldern ainicher schaden vnd verödung zutragen würde, dass ain jeder haussess daselbst, innsonderhayt, bey welchem der thäter betretten vnd auffgehalten wirdt, solchen schaden mit leib vnd guet zuerstatten schuldig sein solle; im fall sich auch befünde, dass angeregter thäter durch einen oder mehr geschonen vnd verborgen gehalten, vnd also vnsern nachgesetzten obrigkaiten oder vnserm Neusollerischen verwalter nicht angezeigt, gestelt vnd vberantwort würde, so sollet ihr samentlich vnd in gemain allen schaden, wie solcher in gehaltnem augenschein befunden vnd betheuert würde, vns zu bezalen vnd zu erstatten schuldig sein, wie wir dann destwegen vnsern walduörstern, sonderlichen ihr aufsehen darauff zu haben vnnd solches nicht zu gestatten, ernstlichen beuelch geben. Damit sich auch mit der vnwissenhait niemandt zu entschuldigen habe, so ist weiter vnser beuelch, dass ihr diss vnser mandat, alsbaldt nach vberantworttung allenthalben bey den pfarren, cantzlen, oder sonst hierzu tauglichen vnd gewönlichen orten öffentlich verkhünden, publiciern vnnd anschlagen lasset. Daran eruolgt vnser ernstlicher willen vnnd mainung. Geben in vnser statt Wienn, den zweuvndzwaintzigsten tag Septembris, anno ec. im sibenvndsechtzigsten, vnserer reiche des römischen vnd hungerischen im fünfften vnd dess behamischen im neuntzehenden.

Nyomtatvány a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Patente und Circularien» gyüjteményében. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. II. 155—8. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

147.

1569. jan. 14. Kivonat Miksa királynak az alsó-ausztriai kamarához intézett rendeletéből, a beszterczebányai bányászatnál alkalmazott két erdész fizetése tárgyában.

Zwaier waldtvörster besoldungs pesserung.

Zum vierten, anlangendt die zwen waldvörster bey dem kupffer-handl, deren jeder bissher järlich nit mehr als 80 fl. hungerisch besoldung gehabt, aber darbey schwärlich bestehen müg, da bewilligen wir auch auf ermelter comissarien guetachten vnd auss denen durch sy angezaigten vrsachen, das sy die waldtvörster den ainspänigen gleich mit järlichen 90 fl. hungerisch hinfüran besöldt werden sollen — —— sat.

Fogalmazványa a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályában, f. 15,369. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. II. 185—6. l.

148.

1569. jan. 15. Kivonat Kassa sz. kir. város szabályrendeletéből, a szerszámfák ügyében.

Ein ehrbare gemein fugdt e. w. zue wissen wegen des *waltreiters*, das ehr *ein handelsman worden ist*, als nemlichen mit schindel, sparren, latten, bredt, welches ein ehrbare gemein gros wunder nimpdt, wohehr ihm solches kumpdt, den ein armer stadman kan weder schindel, sparren, latten nit pekumen; solches furt man gar ihm heimlich zue, den wie ehr solches pekumpt, kan iderman abnemen, das es nicht recht zue gehet, und e. w. ein einsehen tuen wolt, darzue beschwert ehr die armen stadleit sehr mit uberigen pfenden.

A város levéltárából közölték: *Dr. Kolosvári S.* és *dr. Óvári K.* i. m. II. köt. 2. fele 101. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

149.

1569. február 17. A Csicseri atyafiság erdőrendtartása.

Mi kik vagyunk Csicseri András, Estván és Péter, Orosz János, Szentmarjai Mátyás, Hartai Kelemen, Csicseri János, Jobos András és Csicseri Ormos Dóra az néhai Posgai Mihály meghagyott felesége, adjuk mindeneknek tudtára valakiknek illik ez mi levelünknek rendiben, hogy mi az mi örökségünknek és közönséges hasznunknak és előmentünknek javán egyenlő akaratval töttünk ilyen végezést, az mint alul rendszerint meg vagyon írván. Gyakran jóllehet szóltunk egymással errül, minémű szertelenségben és minden rendtartás kívül volnánk erdőnkben, minémű szertelen kárunk naponkint esnék az szegény néptől, úgy annyira, hogy jó részét erdőnknek élő és makktermő fáját hajóknak és deszkáknak levagdalták volna, melyben nagy sokak levágván az földön vesztenek, rothattak volna el, úgyannyira, hogy immár majd meg annyira volnának, az levágott makktermő fáknak az törsöki is az földön feküsznek, mint azmely fák fennállanak, melyben majd csak egy jó műbe való fát sem kezdünk találni, mintha az mi örökségünk, erdőnk teljességgel uratlan és bitang volna, melyet ezkoráig úgy volt szabad minden emberinknek mind hajónak, deszkának és mind rétnek, deszkának, baromnak levágni, nyesni, mintha uratlan és bitang lött volna, ki minékünk örök gyalázatunkra és nagy kárunkra, utánunk való maradékinknak peniglen fogyatkozásokra és megnyomorodására vagyon. Mivel peniglen hogy esztendőnként, mikor az úristen az makkot teremti, hasznát az mi erdőnknek vesszük és még üdővel az mi erdőnknek az úristen által, ki minden állatokat táplál, jó rendtartás által ez tékozlás eltávoztatván nevekedése lehet: az erdőbíróságat adtuk az mi atyánkfiának Csicseri Péternek mind az Wdocson elkezdett malmink csináltatásával, gondviselésivel egyetemben ilyen hatalommal:

Először. Hogy senkinek emberink, avagy jobbágyink, avagy zsellérink közül, se vaján-béliek, se csicseri-béliek közül ez mai naptul fogván ennekutánna ne legyen (szabad) termő fát, avagy tölgy, avagy makk fát, se fiatalt, se nagy fát az csicseri Nagyerdőn, Újerdőn, sem állót vágni és sem házához, sem Kapossá vinni; az ki penig az mi megmondott emberink közől ez mi végezésünk-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

kel nem gondolván tölgyfát, makkfát merészlene vágni és annak Csicseri Péter urunk atyánkfia végire mehetne, bizonynyal megtudhatja: szabad és hatalma legyen az ilyen embert ugyan házánál is megfogni, avagy udvarárul, avagy az mezőről barmát udvarába hajtani és mindaddig ott tartani, míglen egy forintot nem ád.

2. Örökségre ha kinek fára szüksége lészen, megnevezze micsoda fa szükség, megkövesse és adván lészen.

3. Mivel peniglen hogy sok termő fát tüzzel is szoktak leégetni és vargáknak mízgéjért meghántani (avagy fáklya fáért levágni, avagy az fiatalnak az fél oldalát annyira elfaragni, hogy osztán ugyan eldül, avagy mindenestül fogván elfogy), * annak okáért, ha valaki effélét mível is emberink közzűl, ha bizonynyal végire mehet, avagy rajta kaphatja: ezféléken egy forintot vehessen, hasonlatosképen fogsággal, avagy káron behajtással, az mind felől meg vagyon irván.

4. Mezőbeli veteményről, avagy tilalmas helyekről behajtott barmokon, mind nemes emberen, mind szegény emberen régi szokás szerint éjjel egy pinzt, nappal egy fillért vehessen, avagy vétethessen.

5. Az kész csinált hajókat senkinek ne legyen szabad eladni; ha ki eladná, ne legyen szabad soha mást csinálni.

6. Mivel peniglen hogy szokott az szegény nép ilyen ravaszsággal hajót csinálni, hogy régen levágott fa volna és abbul hajót csinálni: ennekutánna ez mai naptul fogván senkinek ne legyen szabad hajót csinálni ezféle fábul is, hanem először Csicseri Péter atyánkfia oda menjen személye szerint és meglássa, ha régtül fogván levágott fa-é? és ha régi levágott fának esméri és szemivel látja: megcsinálja; ha nem penig, szabad legyen elvagdaltatni, ha titkon megcsinálja is valamiképpen.

7. Az tilalmas örvények és az láp ennekutánna is tilalmas legyen mindenkor; ha mikor követvén benne halásznak: az két (harmad) rész halval tartozzanak; ez kűvül ha végire mehet Csicseri Péter atyánkfia, ha ki hire nélkül halászna az tilalmasban, az feljül megirt mód szerint ezfélen egy forintot vehessen.

8. Mivel peniglen hogy az malom csináltatása is és végre való megmaradása jó rendtartás nélkül nem lehet: adtunk hatal-

* A zárjelek közti sorok az eredetiben át vannak húzva. Lásd erre vonatkozólag az utolsó, 15-ik pontot.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

mat erre is Csicseri Péter atyánkfiának, hogy valakit űzet vagy az bíróval, vagy embere által az malom mívére, avagy gátlására és reá nem megyen, barmát nyolcz pénz zálogban elhajtassa, avagy egyéb zálogát vehesse, míglen az nyolcz pénzt le nem teszi.

9. Az mogyorófa, abroncsnak való és egerfa mindenütt tilalmas legyen, hasonlatosképen mind az makk termő fák; az ki penig ezeket vágná, hasonló büntetése legyen, mint ha ki az tölgyfát vágja. Az makktermő fát penig felől lenyesni senkinek ne legyen szabad soholtt az felől megírt büntetés alatt.

10. Réttel kiljebb irtani senkinek paraszt embernek ne legyen szabad az Nagyerdőn, se Újerdőn, se Makason, hanem azmibe most vagyon minden paraszt emberé, azban maradjon.

11. Élő erdőnek hadtuk az Orsuját és az Nyírest és az Fölsőerdőt, de úgy, hogy az tölgyfáját az élő erdőből is ne legyen szabad senkinek Kaposssá hordani, hanem magok szükségire.

12. Deszkát se legyen szabad senkinck idegen helyre se titkon, se nyilván adni az felől megirt büntetés alatt.

13. Mikor peniglen az erdőbíró és malomhoz látó atyánkfia az malom mívére űzeti az szegény népet, akkor az nemes ember senki az maga mívére ne űzethesse, mert ezkivül megzálogoltathassa; de ha ennek kivüle szüksége esik, elküldhesse az nemes ember és Csicseri Péter meg ne zálogolhassa.

14. Aki peniglen közűlünk az felől megirt mi végezésünket meg nem állaná, avagy ez felől megirt büntetésekért azmi megmondott atyánkfián, erdőbíránkon, gondviselőnkön, avagy emberén vagy titkon, vagy nyilván boszút akarna állani, vagy perrel, vagy egyébképpen: tökéletlen magaáruló légyen és perének ereje ne lehessen.

15. Az fáklyafa dolgát egyenlő akaratval hadtuk ki és vonattuk ki.

Datum in Chycher, feria quinta proxima post festum Scolasticae virginis, anno Domini 1569.

Eredetije kilencz pecséttel ellátva, az Országos Levéltárban N. R. A. fasc. 196. no 22. alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

150.

1569. junius 10 előtt. Körmöczbánya városának folyamodása a felséghez, hogy a városhoz tartozó nyolcz falu szénégető és favágó lakosait eddigi adómentességükben tartsa meg.

Sacratissima caesarea regiaque majestas etc. domine domine noster clementissime.

Post fidelitatis nostrae perpetuae et servitiorum nostrorum, licet indignissimorum in gratiam sacratissimae majestatis vestrae caesareae humillimam commendationem. Annis retroactis et serenissimorum Hungariae regum, majestatis vestrae sacratissimae praedecessorum, ac genitoris quoque ejusdem charissimi piae recordationis temporibus coloni et subditi huius civitatis in Barsiensi et Thwrocziensi comitatibus existentes et in villis civitati ipsi vicinis, nimirum *Lwchka, Kunuschova, Plofuss, Horneawez, Szvab, Weternyk, Sklenna et Noua Stwbna* habitantes, qui partim sunt carbonarii, partim sectores fodinarum, partim minerarum lavatores, partim lignorum vectores, partim tigillarii et tignarii et id genus laboratores, quorum opera cultura metallica in his locis promoventur, quique propter loca montosa et saxosa neque agros, neque vineas instar aliorum jobbagionum colere aut quaestum aliquem exercere possunt, sed ex hebdomadaria saltem mercede, quae pro labore ipsorum partim e camera majestatis vestrae Cremniciensi partim ab urburariis illis numeratur, vivunt, a qualibet dica et contributione, tam pro regia majestate quam in medium comitatus cedente semper liberi et immunes exstiterunt, neque in numerum aliorum colonorum regni computati fuerunt, neque per dicatores vel vicecomites, aut quosvis alios aliqua ipsis vis propterea illata. Hisce vero annis aliquot a felici majestatis vestrae regimine dicatores memoratorum comitatuum non curata praetacta libertate et praerogativa seu privilegiis nostris, quae in specie majestatis vestrae commissariis anno superiori in partibus montanis existentibus legenda exhibuimus, de quibus etiam universitati nobilium utriusque comitatus satis constat, antefatos colonos nostros in praetactis pagis, civitati vicinis existentibus simul cum aliis colonis sessionatis connumerarunt, jamque nisi dicam regiam et restantias solverint se armata manu militum ipsos obruituros et per birsagiorum onera et abactiones pecorum, supellectilisque ereptionem ad dicae solutionem

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

compulsuros esse minantur, idque ut faciant, se stricta majestatis vestrae sacratissimae caesareae et camerae ejusdem hungaricae mandata cogi asseverant. Quum autem clementissime imperator negotium hoc non nos aut rempublicam solummodo nostram, verum multo magis et quidem praecipue fiscum majestatis vestrae sacr. caes. et totius inclyti regni Hungariae emolumentum concernat, non possumus pro fidelitatis nostrae officio et necessitate sic exigente idipsum, quod res est, majestati vestrae sacratissimae caes. per internuncios nostros et libellum hunc nostrum supplicem humilime aperire atque detegere. Nimirum nisi majestas vestra sacr. caes. sua propria authoritate et mandato speciali ferociam dicatorum cohibuerit, iisque, ne vim aliquam miseris colonis et metallicis inferant, serio praeceperit, futurum est, ut coloni ipsi relictis tuguriis et habitationibus suis alio diffugiant et aliis sibi sedes et manentia loca quaerant. Dilapsis vero et dispersis carbonariis, sectoribus et aliis laboratoribus, nos soli montana aut fodinas colere nequibimus, sed et nos ipsos a montanarum cultura cum maximo fisci majestatis vestrae et totius regni damno desistere necessum erit et fodinae maximis laboribus et sumptibus vix excultae funditus pessum ibunt. Quapropter sacratissimae majestati vestrae caes. tanquam domino nostro clementissimo supplicamus humillime, dignetur majestas vestra qualitatem et exitum huius negotii probe perpendere et laudatissimorum antecessorum suorum, serenissimorum scilicet Hungariae regum, genitoris quoque sui sanctae memoriae exemplo nos et subditos nostros montanicolas tanquam membra regni penes antiqua privilegia, praerogativas et immunitates, nobis a praedictis regibus gratiose collatas et quibus usi et gavisi hactenus sumus, clementer conservare et manutenere, editisque novis et seriis mandatis ad comites, vicecomites et dicatores comitatuum Barsiensis et Twrocziensis praesentes et futuros, ne saepefatos colonos nostros in villis memoratis et fundo proprio civitatis degentes ac fodinis metallicis, cameraeque majestatis vestrae inservientes inconsueta et importabili onere aggravent, aut ob non solutionem dicae vim illis aliquam inferant et per id vastationem montanarum inducant, sed potius pacifice labores suos obire sinant, iisdem authoritate caesarea et regia praecipere, camerae quoque majestatis vestrae caes. hungaricae, a qua dicatores dependent, super hoc negotio certam informationem et mandatum (ne nos miseri toties hinc inde distrahamur et inanes sumptus facere co-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

gamur) dare, qua in re factura est majestas vestra caes. opus christiano principe et monarcha dignum, nobis vero et huic reipublicae gratissimum, ac fisco majestatis vestrae totique regno utilissimum; idque erga sacratissimam majestatem vestram caesaream et liberos eiusdem charissimos nos cum omni posteritate nostra perpetua constantia et fidelitate demeruisse contendemus. Cui nos pro clementi responso omni subjectione iterum atque iterum commendamus. Eiusdem sacratissimae caes. maiestatis vestrae humillimi fideles et constantes subditi N. judex, jurati cives ac tota communitas civitatis montanae Cremniciensis.

A hátára vezetett följegyzés szerint a folyamodvány 1569. junius 10-én a magyar kamarának átküldetett.

Eredetije a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,378.

151.

*1569. október 26. Miksa király III. törvényének 9. czikkelye a szénégetők s a bányáknál alkalmazott favágók adómentességéről.**

Carbonarios autem et sectores in montanis, qui nec pecora nec alias hereditates habent, sed sola domus propriae habitatione contenti labores fodinarum exercent, non esse dicandos, decretum est.

Corpus Juris.

152.

1573. febr. 16. Miksa király nyilt parancsa a bányákhoz tartozo erdők megóvása tárgyában.

Wir Maximilian der ander etc. etc. Entbieten allen vnd jeden vnsern spänen, hauptleuthen, pfandtschafftern, burggrafen, vicespänen, stuhlrichtern, richtern, räthen, burgern, dorffrichtern, gemeinden vnd sonst allen anderen vntherthannen vnd geträuen was nahmens, stands, ehren, würden oder weesens, die in der revier vnserer königlich hungarischen bergstädte vnd darbeyligenden

* Ezt megerősítik az 1574: 3., 1598: 15., 1625: 28. §. 3. törvények.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

herrschafften gesessen vnd wohnend seynd, niemand ausgenommen, vnser kayserliche gnad vnd alles gutes. Vnd fügen euch gnädiglich zu vernehmen, ob wir wohl hievor zu mehrmahlen befelch haben ausgehen lassen, dass fürohin niemants weder obrigkeit, noch vnterthanen kein geiss-vieh in die wälder, so zu vnserm Neusohlerischen kupfer-handel gehörig vnd zur nothdurfft derselben vnd aller andern berg- vnd schmeltz-wercke, es sey auf der Cremniz, Schemniz, Libetten, Lippa, Jeroba vnd aller andern orthen, in vnd bey gemelten vnd allen andern vnsern hungarischen königlichen bergstadten vnd dabey liegenden herrschafften gebraucht werden mögen, treiben, weiden, noch dieselben wälder in anderweg, wie das wäre, schwenden, noch verwüsten sollen ec., so komt vns doch anjetzo glaubwürdig für, dass denselben vnsere befehle wenig gehorsamlich gelebt, sondern in jüngster vnserer verordneter waldbereüthung durch vnsere darzu geordnete commissarien vnd ambtleut befunden worden, dass nit allein durch die wallachen vnd andere vnterthanen mit ihrem geiss-vieh vnd niederhauung der jungen vnd gewachsenen baüm, sondern schier meisten theils durch etlicher vnserer nachgesetzten obrigkeiten, pfandtschaffter vnd andere selbst verursachen vnd aigen geiss-vieh, auch in ander wege dermassen schaden beschehen, vnd vnordentlich, schädlich vnd verwüstlich gehandelt sey; also wo wir nicht fürderliches vnd ernstliches abstellen vnd einsehen verordnen, dass in kurtzer zeit nicht allein bey vnserm Neüsohlerischen khupfer- vnd vnserm eisenhandel in der Pressnizka, sondern auch bei denen andern bergstädterischen berg- vnd schmeltzwercken grosser mangel vnd abgang an holtz vnd khol erscheinen, daraus dann bald erfolgen wurde, dass mann nicht über lange zeit dieselben handlungen bergs- vnd schmeltzwerck, vnangesehen der reichen gottes gaben, so noch (gott lob) der orthen in bergen vorhanden, allein holtz vnd kholen mangels halber aufflassen müsste, was dann ihnen vnsern bergstädten vnd den dabey ligenden herrschafften vnd vnterthannen durch solches mit dem abfall oder abnehmen des mehrern theils der mannschafft vnd in vill andere weeg für ein vnwiderbringliches, endliches vnd gemeines verderben bringen würde, dass hat ein jeder verständiger leichtlich zu ermessen, derentwegen vnnoth hierüber vill weitläuffige ausführung zu thuen darauf vnd zu fürkommung solches gemeinen schadens vnd verderbens seynd wir geursachet worden ein waldordnung auf-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

richten zu lassen, wie dann solche principaliter bey vnserm Neüsohlerischen kupfer-handels-verwalter-ambt gefertigter ligen ist, davon wir auch neben diesem general-mandat in alle gemelte vnsere herrschafften vnd bergstädt gefertigte exemplar senden. Demnach ist an eüch allesamt vnd sonderlich die obrigkeiten jeder orthen vnser gnädiger, ernstlicher und endlicher befelch, da ihr die obrigkeiten dieses vnser mandat vnd gemelte überschickte wald-ordnung als bald nach ihrer ueberantworthung an den gewöhnlichen orthen publiciren, vnd damit sich mit der vnvissenheit niemand zu entschuldigen habe, offentlich anschlagen lassen, ob derselben waldordnung handhabung thun vnd halten, denen in allem ihrem laut getreülich vnd fleissig geleben, nachkommen vnd darwider nichts fürnehmen, handeln, noch thun, sondern alle diejenige wälder, so in berührter wald-beschreibung begriffen, auch die, so darinnen nicht verleibt vnd vns zugehörig wären, in den bann vnd hayung leget, die wallachen, noch andere vnterthannen kein geiss-vieh mehr in den wäldern hüten, treiben, noch weyden lassen, noch auch selbst keines dahin zu treiben oder weyden verordnen, auch sonst kein schädliche verschwendung, verödung noch verwüstung der wälder in keinerley weg, noch weise, wie die beschehen möchte, zu sehen, gestatten, noch selbst fürnehmen vnd gebrauchen wöllet, bey verlust desselben geiss-viehs, so ohne mittel in vnser kammer Neüsohl eingezogen werden soll, vnd bey vermeidung anderer vnserer ernstlichen straff vnd vngnad; ihr sollet auch vnsere geordnete gegenwärthige vnd künfftige wald-vörster in ihrem ambt vnd befelch vermög gemelter wald-ordnung vnd ihrer instruction festiglich halten, handthaben vnd darwider nicht verhindern noch beschwären lassen, vnd solche verhinderung oder beschwärung selbst auch nicht thun bey vermeydung obgemelter straff. Daran beschicht vnser gnädiger ernstlicher will vnd meinung. Geben in vnser stadt Wienn, den sechzehenden Februarii, anno ein tausend fünfthundert vnd im drey vnd sibenzigsten, vnserer reiche des römischen im eylfften, des hungarischen im zehenden vnd des böheimischen in fünff vnd zwanzigsten.

Eredetije a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Patente und Circularien» gyüjteményében. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. II. 221—4. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

153.

1573. Kivonat Miksa királynak a hét sz. kir. bányaváros részére kiadott bányarendtartásából az erdők használatát illetőleg. *

Der vierunduiertzigist articl.
Verleihung der wäld, kholstet vnnd wie es damit gehalten, die arbait vnnd fuer verricht werden solle.

Es sollen auch, wie im amfang diser ordnung gemelt ist, on mittl alle hoch vnnd schwartzwald vnns als herrn vnnd regierunden khünig in Hungern, wo perckwerch sein, oder noch aufersteen, zu vnsern perckwerchen eruolgen; es wär dann, das ain closter oder schloss ainen aignen wald het, des dasselb closter oder schloss notdurfftig wär, der soll iren vngeirt vom perckgericht beleiben, doch vorbehalten; wo man der zu vnsern perckwerchen in notdurfftig sein wurde, alssdan soll man sich mit dem closter oder schloss darumb zimblich vertragen.

Dergleichen, wo perckwerch gepaut werden an denen ortten, da burger, pauren vnd ander eingezeint wäld haben, die sollen inen auch on irrung beleiben, mit dem vorbehalt vns als herrn vnd regierenden khünig, wie obsteet, das mit inen nach erkhantnus perckhmaisters, perckhrichters vnnd geschwornen darumb zimblichen abgebrochen werden.

Wo aber die vnderthonen oder ander nicht einzeunt holtz hetten, damit sie versehen wären, denselben sol der perckmaister oder perckhrichter mit sampt den geschwornen zu iren guettern vnnd haussnotdurfft ain ausszäigen thuen.

Aber die anderen all, ausserhalb der vorangezaigten wäld, sollen, wo perckhwerch sein, zu vnseren als herrn vnnd regierenden khünig perckhwerchs-fürderung beuorsteen, darinnen vnser perckhmaister oder perckrichter an denselben enden mit sambt den geschwornen ordnung machen vnnd verhuetten sollen, damit die nach gewonhait vnnd notdurfft der perckhwerch ordenlich gehackht vnnd gebraucht werden; es soll auch bey straff on des bemelten perckhmaisters wissen vnnd willen niemant darinn hackhen; wo das aber beschäch vnnd darin verhandlt wurde, soll

* V. ö. *Tomcsányi* i. m. 36—38. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ain yedlicher perckhmaister oder perckhrichter an denselben enden die verprecher zustraffen haben.

Die wäld an den pergen, da die perckhwerch ligen, sollen on mitl verbotten sein, damit nit ain yedlicher nach seinem willen darein schlach, wie es die notdurfft der perckhwerch merckhlich erfordert; es sollen auch an denselben ortten vnser obrister camergraf oder im fall er nit wäre, dann vnser ober- oder mituerwalter im Neuensoll, auch perckhmaister oder perckhrichter sambt denen, so die wäld zugehören, ordnung geben, damit das holtz in ainem zimblichen wert geschlagen, gemacht vnd gegeben werde; *die wäld sollen auch rings vmb, in ainer halben meil wegs oder mehr den perckhwerchen gelegen, one des perckhmaisters oder perckhrichters derselben ende willen vnnd wissen darein zuschlahen in verpot gelegt werden;* ob aber die nachtpauren derselben ort zu irer haussnotdurfft etwas bedurfftig wären, dass soll inen der perckhmaister oder perckhrichter vergönnen vnd zimblicher mass ausszaigen.

Die wäld vnnd schleg soll man hinfüran also hinlassen, das ainer geselschafft auf ainmal, nit mer dann ain schlag verlihen werde, den soll sie vom obristen biss zum vndristen gross vnd khlain schlahen vnd verarbaitten, wie es auf ain risswerch vngefährlich khumen mag. So dann derselb schlag aufgearbait ist, mag dieselb gesellschafft ainem andern emphahen, darinn aber der perckhmaister oder perckhrichter, wie es die arbait vnd notdurfft erfordert, wolbedacht sein soll.

Vnsere perckhmaister vnd perckhrichter sollen auch hinfüran alle wäld laut vnser vorausgangen beuelch verleihen; der aber, dem die also gelihen werden, soll sy nit verkhauffen, vnnd wo er aber deren selbst zugebrauchen nit notdurfftig wär, so sollen alssdann dieselben wäld widerumb frey vnnd die verleihung absein.

Es soll auch ain yeder vnser perckhmaister oder perckhrichter die wäld, so zu dem perckhwerchen dienstlich vnnd gelegen sein, verleihen, wie von alter herkhomen ist; darinn sollen im vnsere lanndleut hoch vnnd nider standts, haubtleut, burggrafen, pfanndtschaffer, vorsstmaister, ambtleut oder richter khain irrung thuen, dardurch vnseren perckhwerch hindernuss entsteen möcht; wo aber ain schloss ainen ausszaigten wald oder ain gemainen pannwald hette, darinn soll er nicht verleihen.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Ainem hütwerch mag man mer dann ainen schlag verleihen, vnnd soll die auch arbaitten, als hieuor geschriben steet; wer es aber nit nutzlich arbait, des sich also erfunde, den soll man seiner versprechung nach darumben straffen, es sey holtzmaister, holtzknecht, oder die waldburger vnnd fürgedinger selbst.

Ob ainer ainen wald emphieng, der khain schmeltz-herr wär vnnd das khol verkhauffen wolt, dem ist der perckhmaister oder perckhrichter nit mehr auf ainmal zuuerleihen schuldig, dann drey schnüer die soll er arbaitten, vom vndristen biss zum öbristen, wie vor anzaigt ist; wo aber ainer oder mehr solches vberfieren, die sollen vom perckhmaister darumb gestrafft werden; vnnd so er dann solches verhackht hat vnnd weitter zu khol etwas notdurfftig ist, soll im auch mit guetter ordnung verlihen vnnd aussgezaigt werden.

Es sollen vnnd mügen auch die perckhleut in den gemainen wälden holtz zu irer notdurfft nemen vnd gebrauchen, dergleichen in freyen pächen schmeltzhütten, schlahen, kholstet aufrichten, auch weg vnd steg darzue machen, doch das sy solches andern leutten one merckhlichen schaden, vnnd nach erkhanntnus der perckhmaister vnnd geschwornen thuen.

Nachdem die wäld bey den perckhwerchen gelegen vnserm perckhmaister derselben ende zuuerleihen zu hayen gebot vnnd verbot darauf zu thuen beuolhen sein, so ist vnser mainung vnnd beuelch, wann darinnen verbrochen auch mit schwenden, gereütten, prennen, rantten, zeunen vnd lorgetporen vber die verpott gehandlt wirdt, das solches vnser perckhmaister oder perckhrichter, vnnd nit die gerichts- oder phanndtherrn, zustraffen haben, die sollen vns dieselben wandt järlich mit anderen peenen verraitten.

Vermainet aber yemants der wäld halben ainicherley freyhaitten zu haben, der soll die, wie im eingang dieser ordnung angezaigt, vnserm obristen camergrafen oder den nachgesetzten fürtragen, der wirdt alssdann nach gestalt der sachen darinn handlen, oder vnseren nider-österreichischen camer-rätten anbringen, damit ferrer die notdurfft darauff fürgenumen werde; ob aber vnser camergraf oder im fall khainer nit wäre die nachgesetzten selbst derhalben mit hanndlung fürgeen wurden, das sollen sy gleichssfals angeregten vnseren camer-rätten anzaigen, damit vns an vnseren hochhaitten, herrlichkhaiten vnnd wälden nichts ent-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

zogen, noch vnser camerguet vnd manschafften gemindert vnd die perckhwerch der wäld halben erligen.

Doch soll den stetten, märckhten, dörffern vnnd nachtparschafften zu iren notdurfften ain ausszaigung der wäld gethon werden, die sy nach ordnung, inmassen vnseren perckhleutten aufgeladen ist, gebrauchen sollen.

Es sollen auch von menigelich in den empfangnen wälden die stämb aufs maist vber ain daumelen von der erden nit abgestockht, vnnd diselben sambt den wipflen fleissig aufgearbait werden.

So die geschwornen in die wäld von yemant gebraucht werden, so soll in den nahenden wälden von ainem halben tag sechtzehen phenning hungerisch vnd von ainem gantzen tag viervndzwaintzig phenning, vnnd vbernacht achtvndviertzig phenning hungerisch für liferung vnd lon gegeben werden; aber auf den nidern wälden mag es weniger erleiden, doch alles nach gestalt der sachen.

Auch so man die wald angreiffen vnnd zu den perckhwerchen hackchen wurde, es sey zu khol, ressten oder notdurfft der grueben, so soll der perckhmaister oder perckhrichter mit sambt den geschwornen vnd waldburgern einsehung thuen, das man solches auf das nägst vnd jedes in seinem werdt an dieselben ende hinbringen müge, da es verbraucht soll werden, vnnd wie der weert vnnd lon gesetzt, darumben es frembd holtzkhnecht, oder ander arbaitten oder bringen wolten, soll es allweg den nachpauren vmb denselben anschlag, souer es inen gemaint ist, zu fueren gelassen werden; ob aber die nachpauren solch arbait nit annemen wolten, noch arbaitten khöndten, alssdann mag es ain yeder waldburger oder verweser sonst ainem verlassen, wem er will.

Wann sich ainer, wer der wär, ainer holtzarbait vnderstuende vnd nit verferttigen wolt, wie im verdingt vnnd anzaigt wirdt, desshalben er vor dem perckhmaister oder perckhrichter verkhlagt wird, so mag in derselb seiner versprechung nach straffen vnnd zu abtrag halten.

Wär aber das ainer einen schlag emphieng vnnd het holtz darinnen geschlagen, das er ligen liess vnnd wolt es nit furderlich arbaitten, der soll khain freyung haben, vnd mag der perckhmaister solchen schlag sambt dem geschlagnen holtz vnd risswerch ainem andern verleihen.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Vnnd nachdem die pauren die frembden holtzknecht nit zugedulden, sonder die holtzarbait inen allain zuuerlassen vermainen, dardurch die waldburger zu nachtl der perckhwerch in den lönen geengt werden, so ist vnser mainung: wann also die pauren vber die gegeben ordnung, wie obbegriffen, die lön vnfüeglicher weiss erhöhen wellen, das die waldburger alssdann zuegelassen sey frembde holtzknecht zu gebrauchen, doch sollen die perckmaister oder perckhrichter solches one gnuegsame vrsachen nit gestatten, sonder die vnderthonen sollen, wie obvermelt, für ander mit der arbait bedacht vnnd gefüerdert werden.

Dergleichen wellen wir auch, das die holtz-, ärtzt- vnd die khol-füer, oder was man sunst zu notdurfft des perckhwerchs bedarff, gleichfalls den nachpauren vmb zimblich lön für ander vergündt vnd gelassen werde.

Wir wöllen auch, das in vnserm khünigreich Hungern auf allen vnseren perckhwerchen, so yetzo sein oder khünfftigclich aufersteen, ain gerechter gleichmässiger kholsack oder geeichte khrüppen oder pennen gebraucht werde, derhalben vnnser obrister camergraf oder die nachgesetzten auf yedes perckhwerch dieselb mass gerecht verordnen soll; welcher sich dann hinfüran ainer andern mass gebrauchen oder därnach khauffen vnd verkhauffen wurd, es sey in schmeltzhütten, pläheusern, hämern oder schmitten, dieselben sollen vnsern perckhmaister oder perckhrichter, so offt sy betretten werden, vmb sechs gulden in müntz straffen; es soll auch vnser fröner, geschworner oder perckhpotten alle kholl-khrippen an den ortten, zuuor vnnd ehe dieselben gebraucht werden, bezaichnen vnnd ain schin oder zwo darüber schlahen, das sy nit eingezogen oder enger gemacht werden; welcher aber ain solche vnbezaichnete oder gefelschte khrippen fueren vnnd von den waldburgeren, schmeltzern oder andern angenumen wurden, die sollen bald als khauffer vnd verkhauffer obgeschribner massen gestrafft werden; vnnd dem der die khrippen abphächt, soll man von jedem sackh für seinen lon fünff hungerisch phenning geben.

Damit vnsere perckhwerch destmehr befürdert vnnd erhalten werden, so wellen wir, wo perckhwerch sein oder noch entsteen, es sey auf hohen oder nidern holen, da die perckhsamer vnnd fuerleut waid notdürfftig wären, das dieselben inen vmb ainen zimblichen zinss, nach erkhantnuss vnsers perckhmaisters oder

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

perckhrichters vnnd zwaier geschwornen, auch zwayer vnpartheischer nachpauren vngeweigert gelassen vnnd darüber nit zuuil ander viech, dardurch die fuer- vnnd sam-ross an irer waidt abgang hetten, auf dieselben alben genumen werden, doch soll dem das solche etz oder hohl ist, seit gemachter zinss bey peen fünf gulden hungerisch in müntz zu rechter zeit bezalt werden; wolt aber derselbig selbs fueren vnnd das perckhwerch befürdern, das soll im vmb den gewöndlichen lon für ander vergündt werden.

Percksämern, wägneren vnnd andern fuerleutten, so zu förderung gemainer perckhwerch ärtzt, khol, trüfft, laimb, holtz vnnd andere notdurfft füeren, denen soll ir gedingter vnnd geredter lon mit parem gelt vnnd zu gewöndlicher zeit wie andern perckhleutten bezahlt, vnd den nachpauren, welchen von den perckhwerchen am maisten schad geschicht, sollen vor andern vmb den gewöndlichen lon bey denselben perckhwerchen mit arbait, besonder mit fuer, darzue sy am maisten zugebrauchen sein, gefürdert werden, doch das dieselben sämer vnd fuerleut den waldburgern hinwiderumb ire pact vnd geding, so sy solcher fuerhalben mit inen machen, auch erbarlich vnnd wie sich gebürt on ausszug halten.

Es sollen auch vnsere perckhmaister oder perckhrichter, waldburger, fröner oder vrburer, schichtmaister, verweser vnnd huetleut ir getrew vnd vleissig aufsehen haben, das die scheitter, pfäl, stempl vnd gesteng in rechter gröss vnnd leng zu den grueben gemacht, das auch die sämer vnnd fuerleut, wann sie ainen khasten mit scheitter angreiffen, kain scheidt noch stempl ausswerffen, sonder alles verfueren; welcher aber solches vbertretten, das die recht mass nit gemacht, auch durch die sämer nit alles verfuert vnnd zu den grueben geantwurt wurde, dieselben sollen durch vnsern perckhmaister oder perckhrichter vmb zwen hungerischen gulden in müntz gestrafft werden.

Der sechsundvierzigist articl, der ambtleut aidt belangendt.

Waldmaister aidt.

Ir werdet geloben vnd schweren dem allerdurchleuchtigisten, grossmechtigisten fürsten vnnd herrn, herrn Maximilian dem andern röm. khaiser, zu Hungern vnd Behaimb ec. khünig, ertzhertzogen

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

zu Oesterreich ec. vnserm allergnedigisten herrn, das ir wellet irer rö. khay. mt. ec., auch derselben obristen camergrafen oder ober- vnd mitverwalter allezeit gehorsamb, getrew vnnd gewärtig sein, irer khay. mt. ec. gegebne perckh- vnnd waldordnung, general vnd beuelch zuuolziehen müglichisten vleiss fürwenden, auch euer treues, vleissiges aufsehen haben auf, das berürtter wäld halben die landtsfürstlich hoch vnnd obrigkhait gehandhabt, die hoch vnnd schwartz-waldt gehayet vnd gezigelt, vnnd die verschwendung souil müglich verhuet vnnd abgestelt werde; auch wo sich ainer oder mehr dagegen mit verwuesstung oder in ander weg vngehorsamb erzaigen wurden, dieselb zu gebürlicher stroff halten, oder berürten obristen camergrafen oder ober- vnd mitverwalter anzaigen, vnd euch darinn weder mietgab, freundtschafft, feindtschafft, armut, forcht oder betroung bewegen vnnd verhindern lassen, sonder in allem eurem ambt gmäss vnd vnuerweisslich halten, wie ainem getrewen, ehrlichen waldmaister vnnd diener seiner phlicht nach gebürt.

Nyomtatvány a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Patente und Circularien» gyüjteményében; egykorú latin fordítása pedig az «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályban, fasc. 15,369. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. II. 328—335. és 341—342. l.

154.

1573. Kivonat Körmöczbánya és Ujbánya sz. kir. városok régi bányarendtartásából az erdők használatát illetőleg.

Der ainvndzwaintzigist artickel.
Verleihung der wäld, kholstett, vnnd wie es damit gehalten, die arbait und fuer verricht werden soll.

Nachdem das holtz in gemainer stat wälden den perckhwerchen vnd handlungen zu guet erhalten würd vnd von gemainer stat verordente waldhueter, die wochentlich besöldet, gehalten werden, so sollen solche waldhuetter ir fleissig aufsehen haben, damit khain nachtl oder schaden in den wälden muetwilliger weiss geschehe; wo aber solch schadhaffte personen erfunden werden, die sollen von ainem richter vnd rath gestrafft werden.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Ferrer ist auch zu wissen, so etwo perckhleuten oder waldburgern holtz vonnöthen ist, so sollen sy sich nach altem brauch für ainen richter vnd perckhmaister finden, wo solches aussbitten zu yeder zeit, wann es die notdurfft erfordert, welches inen alssdann von dem richter und perckhmaister erlaubt würd, doch nit seines gefallens, sonder in stell vnd ort, das es den wälden vnd wassergräben ohne nachthail ist, vnd wo ihnen von den waldhuettern hingewisen würdt.

Dieweil dann järlichen ain waldbereüttung gehalten würd, vnnd in solcher waldbereuttung denen, so holtz zu denen handlungen fürren, järlichen holtz in gemainer statt wälden lehenweis vmb sonst ohne betzallung aussgethailt wirdt, so sollen solche holtzfuerer das holtz zu den handlungen, als nemblich ain perckhpolen, zwayvndzwaintzig schuech lang fueren vnnd solcher sol inen vmb vier pfenning bezalt werden; wagen- vnnd jocher-holtz, so mit zwayen rossen an der Waag gefuert würdt, sollen auch fünffzehen schuech lang gefürt werden, vnnd ain solch holtz sol vmb acht pfenning gezalt werden; ain laitter-paumb soll vmb drey pfenning gezalt werden.

Was prandtholtz, mülholtz vnd stockholtz, auch puchholtz belangend, sol ain stockh fünff schuech lang mit seiner rechten duecke, wie von alters her gefürt, vnnd vmb zwen pfenning gezalt werden; ain puschholtz sol neün schuech lang sein mit seiner rechten dückh der stattmass nach, vnnd ain klufft sol vmb ain pfenning gezalt werden, vnd solches sol von denen, die sich darmit erhalten oder nehren wöllen, treulich vnd vngeferlich, one allen betrug gehalten werden.

Es soll auch khainer khain kholstat, one vorwissen vnd vergünstigung richter vnd raths zuerichten; es wern ihme dann vergünstigt vnd verwilliget, vnd wo nun solche kholstetten zuegericht sein, so sollen dieselben köller das khol den waldburgern, schmeltzern, schmiden vmb ain rechtes gelt, wie sichs gebürt von alters her verkhauffen, als nämblich das vilmass inn die statt vmb fünffzehen pfenning hungerisch; was aber belangendt den schmittn oder hütten, so nähender bey den wälden sein, mag es vmb zwölff pfenning gezalt werden; auch sol ain perckhmaister, so man seiner begert vnd die notdurfft erfordert, darbey sein, wan man solche khörb oder vilmass merckhen wil; wo aber ain kholler darüber erfunden wirdt, der da den khorb khleiner macht, sol er sechs

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

gulden in müntz zu gemainer stat zu erhaltung der waldhuetter zu straff geben.

Nyomtatvány a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminiszteriumi levéltár «Patente und Circularien» gyüjteményében; egykorú latin fordítása pedig az «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályban, fasc. 15,369. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. II. 384—6. l.

155.

1574. február 20. Kivonat Rozsnyó város szabályzatából az erdők megóvásáról.

12. Die wäld, so den berchleuten zugut gehalten werden in verbot, sollen nicht ausgehauen werden. Auch wo einen bauholz von nöthen wäre, der soll das mit erlaubniss des herrn bergmeisters thuen, und soll niemand brennholz draus nehmen, er sei richter oder purger, bei 1 fl. busz.

13. Item soll niemand bei leibesstraf die wäld und dürre gras anzinden; der solches sehe und verschwiege vor der obrigkeit, der soll nochmals, wenn man's erfährt, gleichwohl gestraft werden, als der brenner selbs. In diesen ist bisher grosze nochlässigkeit beschehen, derhalben auch, wenn der bergmeister selbs jemand verschonen wollt und durch die finger sehe, wenn einer in den verbotnen wälden schaden thut, es sei mit haken oder brand, soll von uns umb fl. 1 gestraft werden.

14. Item soll man den wolachen nicht gestatten die wäld mit ihren ziegen zu verwisten; soll auch kein stadtman frei sein, auch nicht den derflern zur stadt gehörend ziegen oder schaf zu halten.

15. Item soll man die wäld nicht auskohlen oder aushauen, der drüber thut, soll am leib und gut gestraft werden.

A város levéltárából közölte: *Mikulik J.*, Magyar kisvárosi élet. Rozsnyó 1885. 249—250. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

156.

1577. julius 23 előtt. A fraknói várkapitány és erdőmester jelentése az alsó-ausztriai kamarához, a fraknói és kismartoni uradalmakhoz tartozó erdők állapota és kezeléséről.

Wohlgeborn, edel, gestreng und vest günstig vnnd gepietendt herrn. Auf euer gnaden an uns ausgangen commission sammt ain schliessung ainer instruction, bereit und beschreibung der waldt zur grafschaft Forchteinstain und herrschaft Eisenstadt betreffend zu gehorsamer vollziehung haben wir uns anfangs den siebzehnten tag Aprilis in marckht geen Praiten-Prunn verfügt, den richter und gemain für uns erfordert, ihnen mit ernst zugesprochen auch bei den alten erkundigung eingezogen, ob sie ain aignes gehültz eur gemein haben und was sie darumb zuzaigen, sie uns ainhellig bericht, wie sie ja ain gemein holtz und bei mentschen gedenckhen nach ihrem gefallen ohn raichung ainiges waldtzins zu ihren haussern austheilt, im gebrauch und ruhwiger possession innen gehabt und noch, vnnd sich auf ir gemerkht und hotter gelendet, wie eur gnaden *aus beiliegenden patrikular-beschreibung mit nr. 1** zu sehen haben.

Nachdem wir in der bereitung der gemerckh und hotter maist thail richtig befunden, auser St. Georger und Wiser waldt, auch etlichen gemain holtzern, so strittig, wie bemelt particular beschreibung ausweist, demnach wir unser gehorsamst guetachten, wie es auch der kais. majestät etc. hochste nothdurfft erfordert, dass euer gnaden mit dem fürderlichsten commissarii verordneten, dass man bemelte strittigkaiten khündt zu orth hanndlen, damit hiefüran mehrer schaden und nachthail verhüet wurde, und da sich die commission verziehen wolte, dass euer gnaden der frau Püchlerin und Teufflin zu Krattendorf zuschrieben, dass sie sich dern grundt und gehültz, wie der augenschain und erkundigung ausweist, absteen, zweifelt vns gar nit, weil sie unsers vermainen kainen billichen zuspruch darzu haben, sie werdens nit waigern, sonder guetwillig gegen ir kais. majestät sollichen stritt fallen lassen, und der gründt und gehültz weiter nit underfahen.

* Lásd a következő számú okiratot.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Item, wegen eintreibung des viechs auf die jungen holtzmaiss, so von frembden fleckhen under der grafschaft Forchtenstain und herrschaft Eisenstatt underthonen, berichten euer gnaden etc. wir, dass nit weniger das verschine jahr, wenn wir im augenschein befunden in ainen und dem andern weg grosse unordnung mit abgebung des holtz und abhaltung der jungen holtzmaiss, daraus grosse verschwendung des holtz, so nit aufwachsen mag, ervolgt, dass der ursachen beschehen, dass die wäldt etwas fern entlegen und ainicher besöldter vorster oder vberreiter, der darauf gesehen, nit gehalten; damit aber soliches zu mehrer heüung und aufziglung des holtz und verschohnung der jungen maiss gebracht wurde, wer unser getrau und guetbedunckhen, wie es dann die gross und höchste nothdurft erfordert und nit anderst mit nutz gehandelt kann werden, dass man einen überreiter, der alle waldt bei baiden herrschaften wochentlich bereit, wellicher von der herrschaft besoldt und sein unterhaltung im geschloss wie andere dienst leuth, so ir gnaden allda von mehrer sorg wegen underhalten, gehalten; da man aber hinfüran khainen überreiter und forster halten solle, haben euer gnaden selbst wohl zuerwegen, dass noch mehre verschwendung und abödung daraus entsteen würde. Was nun auf denselbigen jährlichen für vncosten erlauft, haben euer gnaden aus beiliegenden particular mit no. 4 zuvernehmmen und wöllen euer gnaden gar nit bedenckhen haben, dass dieser vncosten, was auf ainen geen wurde, erspart sollt werden, es khäm dieser vncosten ir kay. may. in vielen andern wegen herein, *das forstgeld, das krägt ein yahr über fünfhundert gulden* mehr und weniger und solle auf soliches jährliches richtiges einkommen nit ain person underhalten werden, durch wellichen dieser- und mehrer vncosten mit mehreren der herrschaft nutz mag gebracht werden. Die frau Püchlerin hat so vil waldt und forst bei der herrschaft Seiberstorff nicht, sie hellt ainen aignen waldt-reütter, der nit allein wol besoldt, sonder hellt ime zway ross, damit er desto besser gefolgen mag; dann so sein sechs forster, als zu Forchtenau ainer, im Siggraben ainen, zu Praitenprunn, Puerpach, Thunders-Kürchen und zu Gschiess, welliche bishero khain besoldung gehaldt, des ohn und acht, da sie nit besoldt, nit zugeet oder sich erhalten mögen, und sollen nicht destweniger tag und nacht im wald sein, ir arbeit versaumen, dardurch sie zu gross verderben khommen und ich hauptman sie

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

mit grosser mueh bishero erhalten und sie jeder zeit vertröst, wann die waldt-bereittung ins werckh gericht, euer gnaden solliches zuberichten, werde man inen ain besoldung zu geben bewilligen, wie dann euer gnaden wol zu erwegen, dass die arme leuth umbsonst nit dienen mögen und zum fordersten beschüecht der kais. majestät mit entfrembdung des gehültzes und jungen maissen, so das vieh abfrist, grosser, verderblicher schaden, dass also mit besoldung der forster verhüet und sollicher vncosten, so auf sie gewenndt, mit nutz irer gnaden mit viel mehrerm wol herein zubringen ist, so mögen die gehültz des jahrs ain stattliches forstgellt geben, also dass hinfüran durch dergleuchen personen fleiss ihr besoldung in viel mehrerm herein gebracht wüerdt. Was belanngendt, dass bey innhabung weilandt herrn Hansen von Weispriach freyherrn vnnd seine erben in den walden zur graffschaft Forchtenstain vnnd herrschaft Eisenstadt mit abgebung des gehültz fast verderblich vnd vnordenlich gehaust, dass dieselben gar nit gehait, sondern verschwendt, daraufs khünftig am holtz grosser mangel ervolgen wurde, vnd wir sollen vns an dieselben orthen vnnd verwustlichen holtzschläg verfuegen, dieselben besehen im fall das der schaden so gross, denselben schätzen vnnd erkundigen, durch wem das beschehen, einziehen vnnd wie die einstellung zuuerordnen, berathschlagen. Darauf berichten euer gnaden wir, dass wir uns vermög des particular, wie hieuor gemelt, auf ir kays. majestät wäld vnnd zum thail auf die gemain holtzer verfuegt dieselben durchritten, auch den holtzmaiss vnnd gewerck besehen vnnd befunden, dass fast verwüestlich vnnd wider die waldt-ordnung an mehr orthen hin vndt wider an absonderlichen orthen vil holtz abgeben, nochmals an etlichen orthen dern fleckhen auch frembder herrn vnderthonen, so neben vnnd vmb die waldt ligen, ir viech auf die jungen holtzmaiss getriben, das junge holtz so heraus gewachsen jährich abgefressen vnnd vertretten vnnd dermassen verderbdt, das zu besorgen an den maisten orthen nun mehr gar khain holtz wachst, das eruolgt alles von dem, dass khain besoldter vorster oder vberreitter nit gehalten worden ist; doch hab ich hauptman souil möglich hieuor lanngest allerley vnordnungen so in walden beschehen eingestellt. Nachdem sich aber die armen leuth nit allein bey mir hauptman, sondern auch an jetzo hochbeschwärn, wie sie ausser des walds wenig vnnd schlechte waidt ir vieh zu waiden hetten, da inen solliches verwerdt,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

khundten sie sich zum thail nicht erhalten, vil weniger diennststeur, andere herrn-gaab raichen, wie wir zum thail im augenschein befunden, vnnd die einstellung bey allen dörffern, dass sie jetzt vnd hinfüran sich mit ihrem vieh in die wäldt auf die jungen maiss zu treiben bey straft gäntzlichen enthalten, dem werden sie ohn zweiffl nachkhommen, darauf ich hauptman mein vleissig aufsehen halten lassen will.

Belangendt des Christoff Graffenstainer zu sainem zieglstadl bey Forchtenau ain grosse summa holtz abgeben, darauf berichten euer gnaden wir, dass wir in erkhundigung befunden auch im augenschein gesehen, dass Graffenstainer noch vor 15 oder 16 jaren seinen ziegelstadl gepaut vnd die zeit in die 45 ofen ziegl geprennt, zu ainem ofen, wie uns die zieglerin vnd ander anzaigt, 20 claffter zieglholtz verprennt vnd auf der länng des ziegelholtz khan man auf ainer zieglclaffter 2 waldclaffter machen. Was aber auf erpawung seines hofs, wellichen er von grundt, alss er ime ainesmals abprennen ist, aufpaut hat, so wol auf sein mül auch stadl prenn- und zaunholtz abhackhen lassen, haben wir diessmals nit aigentlich erfahren khönnen, sondern achten wohl, es sey ohn grossen schad nit hingangen. Er Graffenstainer hat vns aber souil bericht, wann er schon vil holtz aus der herrschafft-walden genommen hatte, so hatte er dessen guet jung gehabdt, dann ime der herr von Weispriach solliches erlaubdt vnnd ainen brieff darumben geben, vie hiebey mit signo A. zu sehen.

Ferrer was berüert, dass etliche der kaiserlichen majestät vnderthonen zu der herrschafft Eisenstatt gehörig aines thails gehültzes sich anmassen auch ander frembdt vnderthonen, so bey inen in den dorffen behaust, frei machen vnnd in ire häusser thailen, berichten euer gnaden wir souil, dass wir dieselben vnderthonen, auch die so höf vnder ir gnaden baiden herrschaften haben, wie euer gnaden aus beyliegenden verzeichnuss mit nr. 5, wieuiel dern sein zu sehen haben, welliche auch des paue- vnnd prennholtz frey zu sein, vermainen, für vns erfordt ihnen mit ernst zugesprochen, ob sie aigene gemaine höltzer hetten. Wer inen dasselbig geben, auch ob sie darumben zuzaigen, dieselben vns als stattmärckht vnd dorffer bericht, wie sie sollich ir holtz ob mentschen-gedenckhen rhuewig inen hetten; aber ainiche schriffliche schein haben sie desswegen nit fürzulegen vnnd darneben auch gemeldt, wie sie der kaiserliche majestät wegen darleühungs-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

gelds zu ablosung beeder herrschafften Forchtenstain vnd Eistenstatt ein frei brieff haben, das man sie bey irer alten gerechtigkhait vnd forkhommen allerdings bleiben lassen wölle. Desselben freibriefs hiebey mit nr. 6 zuersehen. Desgleichen freibrieff ain jeder fleckhen so zu beeden herrschafften gehörn fürgelegt haben, verhoffen man, werde sie gleichsfals bey iren alten herkhommen bleiben lassen. Was aber die so höff vnd frembde vnderthonen belangt, wer vnsers erachtens ganntz billich, dass dieselben, was für holtz sie aus den herrschaften nemen, das gewohnlich forstgeldt vnnd waidtgeldt erlegten.

Was belanngendt mit abgebung des holtz vnd fertigung der zettl fürgenommen werden soll, das haben euer gnaden aus hieneben liegender waldt-ordnung, so wir unser guetachten nach aufgericht, mit nr. 7 zusehen.

Vnd beschliesslichen haben wir das von articl zu articl inhalt euer gnaden gegebnen instruction, souil sich immer dissmal thuen lassen, mit fleiss abgehandelt vnnd ins werck gericht vnnd alle guete fürsehung vnd verordnung gethon.

Vnnd wär ernstlich vnser gehorsam guetachten, das mit verkhauffung des holtz in allen forstambtern des forstgelds halben, als zu Praitten-Prunn, Puerpach, Thunderskhürchen, Gschiess vnd zu Oszloph paueholtz ain stamb, oder pindler-aichen ime seinen alten werdt per 4 schülling, die klaffter-prennholtz den ausländern vnd frembden per 10 oder 12 kreitzer, aber ir gnaden vnderthonen in dem alten werth die claffter per 6 kreutzer, dann die frau Püchlerin, dern orthen sey, mit irem gehültz raint die claffter per zwen schülling verkhauft.

Dann betreffendt die windtfäll vnd wüpfelholtz den frembten die clafter per 6 kreitzer, den vnderthanen aber die clafter per 4 kreitzer gelassen.

In Forchtenstainer wälden, nachdem das holtz derselben orthen nit so gülltig als zu Forchtenau vnnd Wisen, den frembden das paw-holtz im alten werdt, das prennholtz vmb 10 kreitzer, wüpfelholtz vnd windtfähl per 4 kreitzer; denen vnterthanen aber hat man bishero die klaffter nun umb 1 kreizer forstgeldt gelassen.

Weiler in Siggraaben ain holtz so gar weit entlegen, den frembden das paw-holtz im alten werdt, das prennholtz per 8 kreitzer, das klaub- vnnd wüpffelholtz per 6 kreitzer; den undertho-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nen aber die klaffter per 6 kreitzer, windtfähl vnnd wüpffelholtz per 4 kreitzer. Was nun euer gnaden hierauf fürnehmen vnd ordnen, will ich hauptman guetwillig nachkhommen vnd ins werkh richten. Ferrer nachdem zu Mannerstorft drey kallich-prenner, zu Gschiess ainer vnd zu Thunderskirchen auch ainer, welliche kallich-prenner järlich ain grosse anzall mit grosser verwüestung das holtz zu irem prennen gebrauchen vnnd geben von ainem prandt von den grossern 16 gulden, von den khlainern 10 gulden, auch von ainem 5 gulden vnnd aber von ainem 4 gulden, wellicher zins gegen hakhung souil holtzes gar vil zu wenig, vnd möchten vnsers erachtens von dem grossern kalch-ofen man nit ain mehrers doch 30 gulden, von dem andern 24 vnd von den zwayen khlainen zu Gschiess vnd Thunnderskhurchl, weil sie vnderthanen sein, wöllten ich hauptman vnd ränntmaister mit inen der kais. majestät zu nutz nach billichen dingen ain staigerung, dern sy vnbeschwerdt sein sollen, füernehmen.

Damit aber euer gnaden, wie ain grosse anzahl holtz auf die kalch-ofen geen, mehrern vnnd aigendtlichen bericht haben mögen, so haben wir nit den grossten vnnd nit den klainisten, sondern *den mittlern kallich-ofen prennen,* vnd so lang der geprennt tag vnnd nacht den schaffer zur Eisenstatt dabey ligen lassen, wie ers befunden oder was er für ainen bericht gethan, das haben euer gnaden hiebey mit signo B. zuersehen, vnnd so nun das holtz wie vil auf diesen ofen gangen, andern nach den clafftern verkhauft wurde, vnd die klaffter per 12 kreitzer zu raiten, prächte dieser mittler kallich-offen in prandt 59 gulden 4 schilling pfeninng, vnnd wann dieser ofen nit immerdar schön wetter gehabt hette, wär vil ein mehrers holtz aufgegangen, auf diesen des schaffers bericht sehen euer gnaden, wie schadhafft die kallich-prenner in den wälden bishör gehaust, vnd was sie für nutz bey irem bishero geraichten geringen forstgeld haben.

Dann was belanngenndt die *salliteren,* dass dieselben ebnermassen ain grosse anzahl holtz hackhen, vnnd von der claffter nit mehr als 6 pfenning forstgeld zalen, wöllens darzu an bessten orthen haben, dass inen hinfüran nit wol in sollichen zins khann gelassen werden, so haben wir dann erinnerung empfangen, dass sie zum thail von demselben holtz, so sie zu dem salitern begern, in annder weeg verwennden, vnndt vnder andern ain saliterer, wellicher zu Pruckh an der Leutha ain gastgeb sein gantze würt-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

schafft mit demselben saliterer-holtz zur hauss-nothdurfft gebraucht vnnd wie verstanden, von der claffter auch nit mehr dann 6 pfenning bezahlt, vnnd im fall dass man sy mit dem forstgelt staigert vnd sich dessen beschwärn wurden, wie sie den saliter in dem gelt wie zuuor nit geben khündten, mochten euer gnaden beuelch geben, dass jemand dartzu verordnet wurde, der ain anschlag machet, ob sie sollicher staigerung des saliters vrsach hetten oder nit, vnnd alsdann mir hauptman vnnd räntmaister bescheid zu khommen lassen, wess wir vns verhalten sollen.

Dann so begert der salitterer vberreiter sein haussnothdurfft pau- vnnd prennholtz in gleuchen werdt, wie die saliterer, das vns gar für vnbillich ansicht, vnnd wer vnser guetachten, dass er hinfüran das forstgeld von paw- vnd prennholtz wie andere bezalet.

Dann so ist dem herrn Andree Theüffl järlich 300 claffter prennholtz im Leutaperg, dann dem Hanns Fueringer 200 stämb pauholtz, ferner den Paulinern in der Neustatt järlichen 150 clafter prennholtz, item herr Jacob pfarrer in der Eisenstatt, der selbst ain schön pfarr- vnnd dann ain haussholtz hat, 30 claffter järlichen, dann dem herrn hauptman vnd räntmaister in der Neustatt ir nothdurft ain grosse anzahl holtz, vnnd hackhen ain jar mehr alss des annder, so lasst sich der ränntmaister dort nit benüegen, weder mit der anzahl oder sonnst an taugenlichen orthen, sonnder er will jeder zeit an den aller besten orthen hackhen, wie wir dann jetzt im augenschein befunden, das er in zwaien forsten, als zur Wisen vnnd Forchtenau hackhen lassen, dass ich hauptman nicht verwilliget, vil weniger gewust, dann so wird auch sonnst vil holtz hinweg entfüert vnnd entfrembdt, das thuen nun maistes thails die fhurleüth dern herrn, so das holtz vmbsonst haben, dann es bringt ain jeder fhurman vnderweilen mehr ainen gesellen mit sich, wie das sprichwort laut: «Ain gast bringt ain gästlin mit», wanns die forster schon ergreiffen, so refériren sie sich doch auf diejenigen, denen das holtz vmbsonnst passiert wird, haben euer gnaden derwegen, was das für beschwärlichen verantwortungen sein zu verbothen. Dieweil wir aber in erkhundigung lauter befunden, dass das ränndtambt in der Neustatt selbst ain aign wald, darauss sich herr hauptman vnnd räntmaister selbst irer nothdurft prennholtz, da es mit ordnung gehackht, ohn ainichen schaden vnd verödung wohl haben mögen, dann euer gnaden die haben gnädiglich abzunemen, dass das holtz im rendt-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ambt in der Neustadt irem aignen anzaigen nach abgeheet ist worden, so nun der rändtmaister dasselb holtz abgeheet, wie khemen die ambtleuth zu Forchtenstain darzu, dass die Forchtenstainerische waldten auch durch andere frembde sollen abegeheet werden, man nimbt ohn das von diesen beeden herrschafften die wein vnnd das getraidt in die profanndt ohne bezallung, da man nun das holz auch jederman vmbsonnst geben will, so sein die drey besten einkhommen den herrschafften entzogen, vnnd weil grosse verweisung auf den herrschaften ligen, von wo sollt man abzahlen. Ist also nit allein den ambtleuthen beschwärlichen, dass sie nit mit den verweisungen geuolgen khönnen, vnd allso allerley eingriff beschehen, sondern sie werden von denen partheyen, denen das holtz vmbsonst verwilliget, wann sie nit ainem jeden mehrers alls sich gepürth, oder an den allerbesten orten ires gefallens abgeben würdt, so werden sie zum höchsten verhafft; daruon ich hauptman wol zu schreiben hette, weils aber von khurtz wegen vnderlassen; item, Anthoni Sprenng zu Mannenstorff hat begert 100 stämb, darumb jetzt der Angerer alss sein ayden anhellt, so wol der Tetsch vnd andere mehr auf pau- vnnd prennholtz vertröstung haben, vnd für nämlich zum Minichhoff, da ir kaiserliche majestät da gestuet haben, ein grossmechtige anzahl prennholtz, planckhen, spelten, rafen vnd gespörr-holtz in allen walden, wo sie selbst wöllen hackhen wüerdt, ebnermassen hat der Stützl in das arsinal ohn mein hauptmans vorwissen diess jar in die 20 gross aichpaumb geschlagen, wer vnser gehorsamist guetachten, dass man dem herrn Theuffl, Füeringer vnd andern verdiennten personen in annder weeg entgegen gieng vnd verniegt wurden, da aber solliches jedes begern stat gethan wurde mit abgebung sollicher grossen summa holtz vnordnung vnd dem waldt zu noch mehrer verschwendung vnd abödung raichen.

So werde ich hauptmann vnd die ränntmaister bericht allsobaldt den abgemelten herrn vnd personen irem begern nach das bewilliget, das stragS andere mehr ansehenliche personen vmb ain mehre anzal pau- vnnd prennholtz ohn bezalung des forstgelts anhalten werden, beschehe der herrschaft vnd ambtlern noch mehrer eingriff vnd verderblicher schaden.

So pitten wir ambtleuth euer gnaden, wöllen hiefüran darauf gedacht sein, damit in diesen wie in andern amptern ain gleuchait vnd ordnung gehalten werde, sonnderlichen wegen der grossen

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

vnordnung vnd verschwendung das gehültz, das niemandt ohn bezalung des forstgellts vnd ohn main hauptman vorwissen im waldt sich ainiches maiss oder holtzschlags vndersteen vnd so es hinfüran, dass ich mich wegen der kaiserlichen majestät nothdurfften vnordnung vnd verschwendung des gehültz gar nit versehe, ye bewilligt soll werden, dass solliches mit mainem vorwissen gehackht vnd vmb solich holtz, was vnd wievil sie nemen, ordenlich zu quittiren, nach zu mainer verantwortung waiss darnach zu richten vnd ob es wol von denen zu Minichhoffen, so wie eben vermelt, ain grosse anzal gehackht, auch von dem Stitzl zu mehrmaln begert, dass sie vmb das genommen holtz quittiren sollen, haben wir aber biss auf dato solliche quittungen von inen nit erlanngen mögen, welliches in warhait in diesen ambtern ein sehr beschwärlichen eingang macht vnnd der kaiserliche majestät zu grossen schaden geraichen thuet, wie wol wir noch mehr articl der nothdurff nach mit ebner melter holtzabgebung zu berichten hetten, haben wir doch bedenckhen, dass es die herrn vnd personen erinndert, dass vns wegen vnserer mueh vnnd arbait vngunst daraus eruolgt vnangezaigt bleibt, doch wöllen euer gnaden wir hierin nit mass noch ordnung geben, sondern solliches alles zu euer gnaden mehrer bedenckhen vnd erleuterung vmb beschaidt haim setzen, das haben euer gnaden wir hiemit mit vbergehung der bereitung der waldt-paricular sampt den einschlüssen gehorsamlich berichten wällen. Euer gnaden vnd gnaden uns beuelhendt. Gehorsamen Georg Seyfried von Kolonisch s. k. Vrban Meysinger waldmaister s. k.

Eredetije — mely az alsó-ausztriai kamarához 1577. julius 23-án érkezett — a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztérium levéltárában a Nieder-österreichische herrschaften, fasc. 17,397. Forchtenstein czimű gyűjteményben.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

157.

(1577. jul. 23.) A fraknói és kismartoni kir. uradalmakhoz tartozó uradalmi és községi erdők fölmérése és becslése.

Forchtenstainer gehöltz, so zu der herrschaft gehörig, hält 4878 joch.

Ain joch in die ander sammt dem wildtpaun und reissge jaidt* angeschlagen per 7 fl., das bringt in geld 34,146 fl.

Wann aber von dem obnerstanndtnem gehültz, der wildtpaun und reissge jaidt, so auf jedes joch ain gulden wird angeschlagen, (darnan kommt) so bringts noch über den abzug in geld 29,268 fl.

Eisenstödter gehültz, so zu der herrschaft gehörig, hält 4910¼ joch.

Ain joch in die ander sambt dem wildtpaun und reissge jaidt angeschlagen per 7 fl., das bringt in geld 34,371 fl. 45 kr.

Wann aber von dem obnerstanndtnem gehültz, der wildtpann und reissge jaidt, so auf jedes joch ain gulden wird angeschlagen, (darnan kommt) so bringsts noch über den abzug in geld 29,461 fl. 45 kr.

Forchtenstainer gehültz, so den unterthanen soll zugehörig sein hält 6122¼ joch. Ain joch in die ander sambt den wildtpann und reissge jaidt angeschlagen per 6 fl., das bringt in geld 36,733 fl. 30 kr. Wann aber von dem obnerstandtnem gehültz (der wildpann und reissge jaidt) so auf jedes joch ain gulden wird angeschlagen, (darnan kommt) so bringt es noch über den abzug geld 30,611 fl. 30 kr.

Eisenstödter gehültz, so den unterthanen soll zugehörig sein soll 2057 joch.

Ain joch in die ander sambt dem wildtpann und reissge jaidt angeschlagen per 6 fl., das bringt in geld 12,342 fl. Wann aber von dem obnerstandnem gehültz (der wildtpann und reissge jaidt) so auf jedes joch ain gulden wird angeschlagen, (darnan kommt) so bringt es noch über den abzug in geld 10,285 fl.

Eredetije a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztérium levéltárában Nieder-Oestreichische herrschaften, fasc. 17,397. Forchtenstein-gyüjteményben, mint a fraknói vár kapitányának 1577. évi jul. 23-án az alsó-ausztriai kamarához benyujtott jelentésének egyik melléklete.

* Vagyis *jagdt.*

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

158.

1578. ápr. 23. Az alsó-ausztriai kamarának a fraknói és kismartoni kir. uradalom kapitánya és számtartóihoz intézett rendelete az uradalmi erdők ügyében.

Edl, vest lieber freund!

Die römisch kais. majestät unser allergnädigster herr haben sich über euer hauptmans auch des waldmeisters Urban Meisingers gethans relation von wegen bereitung der grafschaft Forchtenstein und herrschaft Eisenstadt wald- und gehültz-besichtigung deren gränitzen und gemerckh, auch über die hernach der sechs forster besoldung halben beschehene bericht durch derselben zweien unterschiedlichen befelch von 23. Martzi und 12. jetzigen monats Aprils nachfolgendermassen gnädigst resolvirt.

Was die gemerckh, pidmarch und hotter betrifft, so durch euch an einem und dem andern ort der nothdurft nach beritten, und was zu jeden flecke für aigens und gemeins gehültz gehörig erkundigt worden, weil man dieselben meisten thails richtig befunden, so lassens ihro majestät beider durch euch beschechenen beschreibung allerdings mit gnaden verbleiben und solche beschreibung von künftiger richtigkeit wegen nicht allein bei beiden herrschaften, sondern auch dieser cammer neben der neuen waldordnung in ein sonders buch ordentlich einzuschreiben und jedes orts umb künftigen guter nachrichtung willen aufzubehalten verordnet.

Dann so haben ihro majestät von wegen der strittigkeit der gemerkh und hotter mit den zweien wittiben als der frauen Pichlerin zu Seybersdorf und der frauen Teufflin zu Krolendorf nach hievor wie ihr wist an sie befehl äussern lassen, darüber euch seüther die einkommenden bericht weithere erkundigung der sachen auch überschickt worden, darauf ihr nun die nothdurft zu handlen werth haben.

Was dann die bestellung eines überreuters betrifft, obwohl hievor der orten keiner gehalten worden und der darauf lauffend unkosten für beschwerlich angesehen wird, dieweil aber darneben fürkommt, dass man desselben überreüthers, da anderst die verschwendung in den gehültzen und wäldern verhüth und führohin allda ordentlich gehaust werden solle, nicht entratten kann, darzu auch dieser unkosten an dem forstgeld wo fleissig nachgesehen

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

wird, wohl herein gebracht soll mögen werden, so haben ihro kaiserliche majestät demselben zuhalten, und des jahrs ihme für alle unterhaltung euren gemachten anschlag nach in die 75 fl. zu passiren gnädigst bewilligen.

Also auch lassen ihro majestät eueren gutachten nach gnädigst gefallen, das mit denen sechs forstern, so bishero als einer zu Forchtenau, item im Siggraben, zu Praittenbrunn, Purpach, Thunders-Kirchen und Gschies ohne besoldung gehalten worden, nochmahls dahin gehandlet werde, weil ihr verrichtung nun mehro etwas geringer, dann zuvor, da man keinen überreither gehalten, dass sie sich künftig wie bisher gebrauchig gewest, ohne besoldung und gegen-passierung des holtz, so jeder zu seiner haussnothdurft bedürftig, wo nicht länger doch ein jahr lang, alsdann wider ein anderer geordnet und also umgewechslet werden solle, gebrauchen lassen.

Erlangend aber dem forster zu wissen, dem wollen ihro majestät die bisher gehabten jährlichen 26 fl. besoldung künftig nichts weniger, weil er allda an mehrere verrichtung hat, mit gnaden erfolgen lassen.

Was dann die unordentliche und verweisliche haushaltung betrifft, so in zeit des herrn von Weisspriachs und seiner erben inhabung in den wäldern durch die umliegenden flöckhen und fremden unterthanen, auch derselben vieh auf dem holtz-maissen und sonst gebraucht worden, dieweil durch euch hauptmann euren anzaigen nach in diesem und in anderweg albereith nothwendige abstellung und bei den unterthanen alles ernsts verordnung beschehen, dass sie sich künftig des vieheintreibens auf die jungen holtzmaiss gänzlich enthalten sollen, so lassen ihro majestät dabei auch mit gnaden verbleiben und darneben verordnung zu thun befolchen, damit ob solcher einstellung also gehalten und die forster, dass die es niemand zusehen noch gestatten, auch dahin vermandt werden.

Dass auch Christoph Grauenstainer zu seinem zieglstadl zu Forchtenau und sonsten ein grosse anzahl holtz abgehackt und dardurch dem gehültz nicht wenig schaden zugefügt, da lassens ihro majestät, weil verstanden wird, dass er dessen durch dem herrn Weistpriach also befreut gewest, gleichwohl dabei bleiben, daneben aber ihme aufzulegen befollen, das er sich der freuen ausfuhr des holtz der kaiserlichen majestät gehültz hinfüran gäntz-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

lichen enthalten, und da er künftig von holtz was bedürftig, dasselb sowohl als andere ausländer von euch der ordnung nach erkaufen und bezahlen wolle.

Sonsten haben ihro majestät auch mit gnaden bewilliget, dass die gegen Forchtenstain und Eisenstadt gehörige flöcken und unterthanen bei ihren gemain hölzern, deren sie sich anmassen, weil sie derselben über mentschen gedenken in ruhigen gebrauch und innhaben sein, unangesehen, dass sie zum thail keinen schriftlichen schein darumben für zeigen, doch nichts weniger gelassen, aber von den frembden ihro majestät nicht zugehörigen unterthanen, sowohl auch denen freihöfen, so in denselben flöckhen sein und wohnen, für das holtz, das sie aus der herrschaftswäldern nehmen und von der wäyd, deren sie sich gebrauchen, dass gewöhnlich forst- und wäydtgeld abgefordert werde.

Weil es aber künftig mit abgebung und bezahlung des holtz auch förtigung der zetlen gehalten, und was auch an einem und dem andern ort von den unterthanen und ausländern für waldzüns und forstgeld von dem bau- und brennholtz unterschiedlich abgefordert werden solle, da lassens ihro majestät bei der durch euch hauptmann und dem waldmaister gemachten tax auch verfassten *neuen waldordnung* allerdings bleiben; wollet derohalben solche ordnung den unterthanen und andern, die sich dieser wald gebrauchen, zum wissen publizieren mitgebung des holtz und einforderung des waldzüns; inmassen wir euch hievor auch zugeschrieben, derselben ordnung und tax nach gegen den fremden auch dem Forchtenstainer und Eisenstätterischen unterthanen, wie die unterschiedlich jedes orts bestimmt worden, fürgehen, auch sonst die nothdurft darob halten, die auszeigung und abhackung des holtz jeder zeit ordentlich hauen lassen und niemand keiner unordnung dies orts gestatten auch bedacht sein, damit solche waldordnung neben der vorgemeldten beschreibung der wald und derselben gemerck gleichermassen verzeichnet werde.

Und ob ihr auch wohl in euer relation dahin gangen, dass von denen drei *kalchbrennerey* zu Mannersdorf, auch den zu Gschiess und Thunderskhürchen ein mehrers forstgeld von dem kalchholtz, welches sie der orten ausführen, und wo nicht von der klafter doch von dem prandt unterschiedlich abgefordert, und diess orts ein staigerung fürgenommen werden möchte. Dieweil aber ermeldte kalchbrenner, sonderlich die zu Mannersdorf berührten kalchmaisters

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

theils zu der kaiserliche majestät gebäuen geen Ebersdorf und zum phasan-garten dargeben und wo sie in solchen waldzüns erhöcht, alsdann folgen wurde, dass sie auch dem kalch gleichermassen staigern möchten, so lassen es ihro majestät zur zeit bei dem alten züns bleiben, aber künftig wann ihro majestät selbst eigne gebau diess orts aufhören, alsdann hierinnen ein veränderung fürgenommen werden mag, doch solle mit abgebung solches kalchholtz sowohl auch sonst gute ordnung gehalten werden, damit dasselbe an denen orten, da es dem gehültz am wenigsten schädlich, abgehackt und dem kalchbrennern jedesmals fürgezeigt werde.

Zugleich bewilligen auch ihro majestät, dass die *saliter*, weil sie, wie fürkommt beim saliter, ohne dass wenig überschuss haben können, und ohne staigerung desselben schwerlich zu einem höchern forstgeld zubringen sein wurden, bei dem alten holtzzüns wie es bisher gebräuchig gewest gelassen werden.

Und weil auch der saliterbereuther diess orts gleichfals sein nothdurft bau- und brennholtz ausgeführt und davon inmassen die saliterer von der klafter allein sechs pfenning bezahlt und nun die staigerung bei ihm auch allerlei beschwehrung mitbringen wurde, so lassen ihro majestät inkünftig noch dabei bleiben, allso dass ihme solch holtz doch allein sein haussnothdurft in dem alten forstgeld gehörter ursachen halben geraicht, aber ihme dasselb so wohl auch den saliteren jederzeit durch euch gelegnen orten ordentlich fürgezeigt und die verschwendung allenthalben verhütt werde.

Dass aber durch die personen, denen bisweilen ein anzahl holtz frei ohne bezahlung des waldzüns oder forstgelds auszuführen bewiliget und dann auch bei dem, was zu der kaiserliche majestät eignem nothdurft gegen Minichhof und in das arsional hieher gegen Wien abgeführt, dem gehültz durch unordnung schaden zugefügt wird, da wollen ihro majestät, dass zu verhütung fehrers nachteils die fürzaigung dergleichen holtz hinfüran jedesmals durch euch bescheche und ausser euers vorwissen niemand für sich selbst das holtz abzuhacken oder auszuführen zugelassen werde, dass auch beide verwalter im Minich-Hof und arsional um das ausgeführte holtz euch rändtmaister nicht allein quittiren, sondern auch hiefüran von ihro majestät obristen stallmaister und kriegsrath schein fürbringen sollen, was sie jedesmals an einem, oder

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

dem andern ort bedürftig, wie dann ihro majestät die nothdurft an beide ort, also verkünden lassen.

Dabei auch ihro majestät mit gnaden bedacht sein wollen, damit die frei vergebung des holtzs zu schmöllerung der herrschaften gföll und einkommen so viel möglich verhüeth werde.

Darauf ist ein hochgedachter seiner kaiserlichen majestät namen unser befelch, dass ihr solcher ihrer majestät gnädigsten resolution gehorsamblich nachkommt, dieselben einem und dem andern ort alsbald in vollziehung bringt, die beschreibung der gehültz, pidmarch und hotter, so wohl die verfasste waldordnung in ein buch zusammen verzaichnen last, und bei jeder herrschaft zu künftiger nachrichtung aufbehaltet, einem tauglichen überreuther sowohl auch die forster ordentlich bestellt und aufnembt, die eintreibung des viehs auf die jungen holtzmaiss, desgleichen auch sonst die verschwendung an allen orten verhütt, das holtz männiglich sonderlich denen kalchbrennern und saliteren fürzeigen last und bedacht seid, damit dasselbe mit guter ordnung abgeschlagen, auch von dem Grafenstainer sowohl als anderen unterthanen um das ausgeführte holtz der gewöhnlich waldzüns inhalt der waldordnung abgefordert, und sonst allenthalben gute ordnung gehalten werde, wie ihr zu thuen wist und solle euch rändtmaister der unkosten auf dem überreuther hierauf und quittung in künftiger euer raittungen für gutausgab angenommen und passieret werden. Es beschicht an dem allen seiner kaiserlichen majestät gnädiger willen und mainung. Datum Wien, den 23. tag Aprilis, anno 78.

An herrn hauptmann und beider rändtmaister zu Forchtenstain und Eisenstadt.

Eredeti iktatmánya a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztérium levéltárában őrzött alsó-ausztriai «Gedenkbuch»-ok 1578. évi kötetében fol. 93.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

159.

1578. jul. 2 előtt. A fraknói és kismartoni uradalmi és községi erdők leirása az 1578. ápril. 17—24-ig történt bejárás alapján.

Vermerckht, die bereit und beschreibung der kaiserlicher majestät etc. wäldt, sambt der underthonen beider herrschaften Forchtenstain und Eisenstatt gehültz betreffend, wie hernach volgt.

Wird erstlichen zu *Praittenprunn* angefangen, nachmals vom Praittenprunn aus den augenschein eingenommen und auf hotter und gemerkht auch holtz und maiss gefuhrt befinden, dass gedachter waldt, welchen sy für ihr aigenthumb halten, so an die vom windten stösst, nachmals auch allda an der kayserlichen majestät etc. wäldt rainen und der kais. majestät etc. wäldt ebnermassen beritten, so auch ordentlich ausgemerkht gewest und ainichen stritt nicht vermerckth. Darneben durch sie und andere erkundiget, wie man ihnen das pauholtz aus ier kais. majestät etc. gehültz umbsonst, aber was sie für prennholtz genommen, umb die klafter 6 kreutzer dem alten forstgeld nach bezahlt und gepetten ier kais. majestät etc., werde sie bei den alten herkhommen und gebrauch verbleiben lassen; die aussländer geben aber von ainer klafter 12 kreutzer; aber umb ier gemainholtz hetten sie kainen anderen schein oder gerechtigkait, allein wie obnerstanden über mentschengedenken ohne jemants widersprechen innen gehabt und genossen.

Allsdann sein wier demselben tag in *Puerpacher waldt*, so auch der kais. majestät etc. aigenthumblich zugehört, geritten, die hotter, gemerckh und holtzmaiss durchsehen und befunden, dass zum thail darinnen unordentlich und vielen orten gehackt, aber die gemerckh richtig und nit strittig, allein, dass die underthonnen aus dem marckht Puerpach, wie sie anzaigen, ob mentschengedennkhen ihr pau- und prennholtz ohne ainiche bezallung genossen und gebraucht. Aber anders und mehrers hätten sie nit fuer zu legen, verhoffen auch man, werde sie wider ier altherkhommen nit beschwären.

Ferrer sein wier den achtzehnden tag diss geen *Thunndoltzkirchen* in den waldt, so gleichermassen der höchst ernannten

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

kaiserlichen majestät etc. aigenthumlich zugehört, geritten und allermassen die gemerckh, hotter und maiss nit irrig befunden, und ierem anzaigen nach, dass sie jederzeit ier pau- und prennholtz zu ihrer haussnothdurft, wie die von Puerpach, ohne bezallung darinn abgehackt und im brauch gehabt, anders hetten sie nichts fuer zu legen.

Weitter sein wier diesen tag auf *Geschiess* geritten, denselben waldt, so auch ier majestät etc. zugehört, die hotter und gemerckh im beisein der nachtbaren und forstern besehen, gleichermassen ainiche irrung oder stritt in den hotteren nit befunden, allein, dass sie ihr nothdurft im pau- und prennholtz zu ihrer haussnothdurft ohn bezallung alda in ihrer kais. majestät etc. waldt, wie die anderen underthonnen abhacken und auch nichts darumben zu zaigen haben, desgleichen die von *Oggau* sowohl ier majestät etc. underthonnen; aber im Geschiesser-waldt nit anrainen, nichts weniger ihr nothdurft pau- und prennholtz hacken und des forstgelts befreiet sein wöllen und bishero ohn bezallung darin gehacht, aber auch nichts zu zaigen, allein die alt passess.

Dann sein wier den neutzehendten Apprillis inn den marckht gen *St.-Margrethen* nachmals in den waldt geritten, richter, geschworen und forster mit uns genommen und vermaint, daselb gehültz gehöret seiner majestät etc. zue, aber in erkundigung befunden, dass jederzeit dasselbige gehültz die gemain in ruhigen gebrauch gehabt und darbei gelassen worden, wie es dann ordentlich aussgemerckht, allain wolten ihnen die von Ödenburg ihren underthonnen gen Mörwisch ain grosses stuckh holtz und waingarten, ungeacht der richtigen ausmarckung wider alle gepüer entziehen. Derhalben die armen leuth gepetten, weil sie es jeder zeit inhalt der ordentlichen marck innen gehabt, ier kais. majestät etc. und euer gnaden wöllen sie allergnädigst und gnädig darbei schützen und handhaben. Weil wir dann gesehen, dass denen von St.-Margrethen unbillich beschicht, wär unser gehorsambist guetachten, dass euer gnaden den von Ödenburg bei grosser straff und ungnadt auferlegten, dass sie die von St.-Margrethen in ihren ausgemarchtem richtigem gemerckh khainen eintrag oder gwalt nit mehr thuen, sondern allerdings darbei ruhig bleiben lassen.

Item bemeldten tag sein wier auf *Trausdorff* in das gehültz geritten, welches das Herren- und Frauenhöltzel genannt, so der herrschaft Eisenstatt zugehört und auf den zwaien thailen, den

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

von St.-Margrethen und Trausdorff durch des herren von Weispriach schaffer und andere ausgehottert worden, welches schlechte höltzel und mehr zu waidt alls zu anderem bishero genossen worden.

Den zwainzigsten tag diss sein wier geen *St.-Georgen* geritten und ebnermassen erkundigung gehalten, wasfür holtz sie zu ihrer gemain hätten, haben sie anzaigt, wie ihr holtz zu der gemain ordentlich ausgemarckt, auch uns auf die gemerckh gefuert, haben wier die ausmarckung richtig befunden, allein wölle sich die frau Pichlerin zue Seubersdorff anstatt ihrer underthonnen zue ungerischen Prodersdorff unndersteen ain gross stuck holtz zu entziehen. Haben uns die von St.-Georgen gepetten, weil es ihnen ob mentschengedenckhen zugehört und gebraucht darbei handzuhaben; wie dann der augenschein und aller vernunft gemäss sollich orth holtz ier majestät etc. und denen von St.-Georgen zugehört, darbei mans billichen handhaben und euer gnaden die möchten der frauen Pichlerin auferlegen, dass sie ihr kais. maj. etc. und denen von St.-Georgen auf so lautere march, wie es der augenschein gibt, khain irrung thue und sie von ihrem unfueg abweisen.

Hie vorbemelten zwainzigsten tag diss haben wier der kais. maj. wäldt zwischen Geschiess und der von St.-Georgen der *Osslopherwaldt* genannt beritten, darinnen die von Ossloph ihr haussnothdurft pau- und prennholtz ohn bezallung gehackt und gar verwuest mit allerlai nidergefallnen paumen, resten- und wipffelholtz, so allda ligt und verfault, gehausst, des ihnen hinfüran nit zugestatten, sonder eingestellt, aber die hotter und march richtig und nit strittig befunden.

Den ainundzwainzigsten Aprill ainen perg mit aichenholtz der *Föllickh* genannt beritten, welcher ier kais. maj. etc. zugehört, darinn wiert khain holtz auf den khauff abgeben, man braucht da selbig holtz allein zue ier maj. etc. teicht, darinnen die gemerckh gar richtig sein.

Ebnermassen haben wier berührten tag der kais. maj. höltzel zu *Zillenthall* daselbst, so zum majerhoff gehört, dass *Naintschenhöltzel* gnannt, beritten und allerdings richtig befunden, allein, dass es vor jahren fast ausgehackht ist worden.

Alsdann nach bereittung *der herrschaft Eisenstatt* haben wier die underthonnen, so zu dieser herrschaft gehören, und *aigne*

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

höltzer haben für uns erfordert und an sie, was sie fürzulegen haben und zu zaigen, begert.

So zaigen erstlichen die von der *Eisenstatt* an, wie sie ain aigen gemain holtz im Leittaperg in *Hauss-Lissen* genannt haben und hebt sich an auf dem Geschaidt an Horrenstainer wald stossend und *sey hievor lissweiss in die heusser als ihre hausgrundt austhailt worden, und da ainer oder der ander nit alle jahr in seinem luss maisst, mag er den nach seiner gelegenhait haien.* Haben nicht darumb fuer zu legen, allein, dass sie des als mentschengedenkhen und von alter her bemeldt holtz in ruhiger possession, wie andere umliegende fleckhen, mehrers hätten sie darumb nit zuzaigen; doch hätten sie die commissarii zu der beschreib und anschlagung der pfandschilling umb berührt holtz in das urbar, wie wir von ihnen gehört geschrieben, dass wier also befunden, aber ihnen ainiger dienst nit darauf geschlagen werden. Warumben aber die herren commissarii eben die von der Eisenstatt und die anderen dörfer, so auch in Leittaperg höltzer haben, nit obnermassen in das urbar eingeschrieben, ist uns unbewist. Haben auch mehrers nit erfahren khönnen, allain die von der Eisenstatt sagen, sie habens begehrt, darauf es beschehen sei.

Klainhöfflein haben die gehültz in Leittaperg, reint an die Eisenstetter und Grosshöffleiner holtz, und oben an Horrenstainer gehültz auf das Geschaidt genannt stossent, wiert durch sie zur herrschaft verdient, aber sonst wiert khain holtz als dieses verdient, warumben aber eben dis holtz verdient wirt und die anderen nit, haben wier mehrers nit erkhundigen khönnen, allein dass sie im alten und neuen urbar stehen.

Zagersdorffer haben ain holtz, stösst an die von Trauspurg mit ainem thail und ist strittig mit demselben hotter, mit denen von Trauspurg so dem herren Christof Nádasti zugehören; es beschwären sich die arme leuth über die massen sehr, wie ihnen der herr Nádasti grossen gwalt und frevel dreibt; wer auch ain nothdurft, euer gnaden schrieben dem herren Nádasti, dass er die Zagersdorfer in ruhiger possess verbleiben liess und allen gwalt einstellet. Am anderen thail stossen und berühren sie mit den Klingen-Pekheren, ist auch strittig, aber durch die nieder-österreichisch cammer den Zagersdorferen schon an längest zugethailt worden, wie sie dann derwegen füer zu legen haben.

Dann so haben ihr kais. maj. zwei dörfer inhalb des see

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Illmitz und *Appethlen*, haben in ihr kais. maj. wäldt im Geschiesser, Puerpacher und Tundolskircher ihr nothdurft pau- und prennholtz ohne bezallung gehackht, aber weil sie weit von den wälden gelegen, nehmen si nit überigs viel holtz, fahren allain winterszeiten darnach, wann der see gefroren ist, haben aber umb solliche befreiung nicht zu zaigen, allein dass sie solliches auch ob mentschengedenkhen ohn irrung im brauch gehabt. Ob man ines ferrer als hinfort passieren lassen soll, werden euer gnaden die verordnung zu thun wissen.

Denn zween, trey und vierundzwainzigsten Apprillis haben wier die wäldt *zur grafschaft Forchtenstain* beritten, die abgebnen holtz, maiss und marckh besehen, daselbst im *Wiser waldt*, so auch ihr majestät etc. zugehört, ist ain gross stück holtz mit dem pfandschilling pitten, so die frau Christoff Teufflin ann jetzo innen hat, über mentschengedenckhen strittig, doch so oft in der Neustatt hoffhaltung gewest, und so man holtz vom herren von Weispriach begehrt, hat er jeder zeit im selben strittigen holtz geen hoff prennholtz, auch steckhen zum thiergarten am Forchtenstain darin on ierrung hacken lassen, aber unsers vermainen inhalt gehaltner erkundigung und nemmung des augenschein für khain strittig ort mit dem wenigisten nit halten und sonderlich auf anzaigung alter erlebter männer, wie es ihr kais. maj. etc. zugehört, dann es ain alter fahrt und schaidtweg ist das gemerckh auch solliches ausweist.

Ferrer sein wier auf ain holtz in der wort die *Lüss* genannt, khommen so erbgründt burgeren zur Neustatt, Eisenstatt den underthonnen und anderen personen zugehört und verkauffen mögen, dienen jährlich neun und ain halben gulden, darinnen werden alle jahr 25 lüss abgeben inhalt aines auszug, so im urbarbuch begriffen, *welliche lüss von anfang des ersten jahr sich auf 25 jahr erstreckt, alsdann fäht man wider an dem erst abgebnen lüss an* abzugeben, gebuert ihr maj. aus bemelten *25 Lüss jährlich 9 lüss und ihr maj. haben aus bemelten 25 Lüss die wahl,* wie hiebeiliegender auszug nr. 2 ausweist, weil aber dieselben *nit alle jahr gleich sein,* haben wier khainen anschlag machen mögen, sonder der richter und forster *messens ab* und die 9 lüss, so der kais. maj. fallen, werden durch der herrschaft richter verkauft, das geld stellen sie dem ranndtmaister inhalt particular zu, der nimbts alsdann in seiner raitung in empfang, wie in seiner raittung zustehen.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Von den Lüssen sein wier geritten auf die *Wisen*, die haben ain gemainholtz bei mentschengedenckhen im brauch, haben aber sonst ainiche gerechtigkait nicht fürzubringen. Item, sie haben auch hievor aus ier majestät etc. forst ain jeder, so behaust, ain anzall holtz zu scheitter gehackt, und nun für 1 klafter 1 kraizer bezahlt, dasselb verkauft, wem sie wollen. Dass hab aber ich hauptman längst eingestellt und wird ihner jetzo allein die hausnothdurft die klafter per 1 kreutzer passiert; wier haben auch erkundigung einzogen, warumben man den Forchtenstainerischen underthonnen ains thails die klafterholtz nun umb 1 kreutzer gibt, haben sie fürgeben, es sei ain alter geprauch und man gebs eben denen, die an den wälden wohnen, und nachdem die wäldt dort des jahrs oft prinnen werden, so muss jeder alle arbeit steen lassen und zu löschung des waldts zu laufen, mit welicher löschung sie viel arbeit und zeit versaumen; ob mans nun darbei bleiben lassen soll, werden euer gnaden die ferner notdurft zu erordnen wissen.

Die von *Pöttchinng* haben ain gemainholtz ob mentschengedenkhen in ruhiger possession und *thailens jährlich unter ainander aus*, darvon dienen sie jährlich geen Forchtenstain sieben und ain halben guldin reinisch.

Weiter haben die kaiserliche majestät ain holtz am *Wartperg* gegen den Lüssen über, an des bischof in der Neustatt holtz stossent, darinnen man jetzt nicht abgibt.

Item auf der anderen seiten vom Forchtenstain aus auf der kais. majestät etc. waldt gegen dem *Syggraben, der Forchtenauer waldt* genannt, ligt vmb den Forchtenstain herumben, nachmals auf der Forchtenauer gmain-holtz von demselben gmain-holtz auf Martersdorfer holtz, beim rastpannkhel faht sich der Syggrabner waldt an, daselbst haben die Märtersdorfer mit dem von Khünigsperg ain stritt von wegen aines gehültz, in die 100 joch grass, so sie hievor jeder zeit ruhig innen gehapt, allein bei 20 jahren hat sich ermeldter von Khünigsberg und seine underthannen zu Schwartzenpach desselben angemäst und strittig worden; nachmals herr Hanns von Waispriach, Melchard Rarwolf des von Khünigsperg pfleger sammt beeder thailen underthannen allda gewest und Rarwolf ain marchstain führen lassen, denselben setzen zu lassen vermaint, aber sich nit vergleichen können; doch sich die herren und underthonnen dahin gelassen und bewilliget, dass ain und der ander thail bis zu erörterung der sachen sich des

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

holtz abzuhacken enthalten solle und wölle. Des aber des von Khünigsperg underthannen im Schwartzenpach nit gehalten und bald hernach an diesen strittigen ort gehackt und wie die von Märtersdorf verschiner jahr abprunnen, haben sie die Martersdorfer ihr nothdurft zimmer-holtz on irrung auch gehackt. Also bleibt es noch unabgehandlet, wär aber guet, dass die sachen fuerderlich zu art und richtigkait gebracht würde, dann die altste leuth, so die hotter und gemerk wissen, mitlerweil absterben, dardurch je länger je mehr stritt wächst. Die kaiserliche majestät etc. haben ain teicht, der Weida oder Syggliser teicht genannt, und daselbst in Lantzendorf 2 hoffwisen, 5 joch acker, so man vom Forchtenstain aus umb den ziens verlässt, und den Martersdorfer ihre hausgründt, als wiesen, acker und das holtz *Lantzendorf* genannt, so oben beim damel an Spigelberg raint und auf der von Pötsching[1] lüss stossent, welche gründt, wie abgemeldt, wöllen sich des herren von Rappach underthannen zu Sygglass, welches dorf zum Forchtenstain gehört, hat aber bei des von der dörfflichen inhabung darvon kommen, dessen euer gnaden sonders zweifel frei zuvor ain wissen tragen, und ohne zweifel der herrschaftliche cammer-procurator, dessen bericht wier haben, aber die underthonnen zu Siggliss sich unbillicher weis der gründt und gehültz zue underfachen willens, vnd da nit fuerderliche einsechung beschicht, möchten ier khays. mayestät ernennte gründt sampt deren von Mattersdorf haus-güter gar entzogen werden, und da solliches nit beschäch, ist zu besorgen, dass mittlerweil gar todtschläg daraus erfolgten, dann sich die crabathen, wann sie gleich schaden thun, nit pfänden lassen und grossen gewalt und muthwillen üben.

Ferrer ain dorf *Syggraben* genannt ain waldt, so sich der von Märtersdorf und der Syggrabner wald beim rastbännckchel anfacht, so gar hinaus aufs dorf geet.

Der von Weispriach seeliger hat denen im *Syggraben* ain wald wohl oberhalb ihrer vichtrifft auf die prait lackhen und auf die drei aichen, so Ödenburger, Landseer und Syggrabner schaidt, nachmals auf die Hochen Khegel, ferner auf die Märtza und gar auf die landstrass noch vor 20 jahren einzogen, welchen waldt man an jetzo der kaiserlichen majestät etc. zu gutem innen hat und holtz daraus verkauft.

Deren von Märtz gehültz am *Rambasbach* und Zitters-Graben stossent, so sie auch ihr gemain-holtz nennen und *under ainander*

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

austhailen, mehr ain waldt die *Neustift* genannt, welches sie sampt den ackeren und wisen zum Forchtenstain jährlich verdienen.

Schadendorf zu nägst bei Märtz ain waldt in Hueprichlen, welcher mit den von Paumgarten, so an den Lansee gehören, in stritt gestanden, ist aber durch der pfandt bereittung commissarii verglichen, dass den von Paumgarten ains thails waldt zuerkhennt und bevolchen werden auszuhatteren.

Mehr ain aichwaldt am *Pfingst-Püchln,* welche höltzer sie für ihre gemain-holtz, wie die anderen halten und ob mentschen-gedenkhen im brauch.

Trausburg ain holtz auf der Leitta genannt, so sie jeder zeit und ob mentschen-gedenckhen *lissweis in ihr heuser austhailen.*

Mehr ain holtz beim *Daiber,* jedes behaust, gut *ain lüss, so in die heuser gehört.*

Mehr ain holtz beim *Stainpruch* gegen Paumgarten, *hat jedes behaust, gut zween lüss.*

Mehr ain holtz bei den *Kögel-Weingarten* gelegen, *thailens unter ainander in die heusser.*

Mehr ain holtz, *Suchholtz* genannt, darinnen der herr Nadasti *zwen thail* und bemelte underthonnen *ain thail* holtz und waidt im brauch haben.

Mehr ain holtz im *Reiffensee* genannt, darinnen die Forchtenstainerischen underthonnen *ain thail* und herr Nadasti den *anderen thail,* mit den von Zemendorf und Stedera alles strittig und ligt im verpott, wär auch guet, dass dieser stritt erörtert wuerde.

Stedera ain holtz im Gruebenfeldt, so lengst verschiener zeit *in ihre heusser austhailt* und noch im brauch sein.

Mehr ain holtz im *Reiffensee* mit den Trauspurgeren und den von Zemendorf strittig und ist durch den herren von Weispriach im verpott gelegt.

Mehr ain holtz gmain-höltzel, neben dem *Gaissberger,* gehört in ihre heusser.

Zemendorff in Siben, so zum Forchtenstain gehören, ain holtz der Gräffin-holtz genannt, darvon dienen sie zum Forchtenstain.

Mehr ain gemein-holtz, so das von Khünigsperg underthannen und denen underthannen in die herrschaft Eisenstatt gehörig, *thailen sie under ainander in ihre heuser aus.*

Mehr ain holtz im *Reiffensee,* so mit denen von Trauspurg und Stedera strittig, wär auch guet, dass es erörtert wuerde.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Zillngthall ain holz bei Neckhendorffer prindel neben den wart listen, *thailen sie und anderer herren underthonnen in ihre heusser liss-weiss aus.*

Mehr ain höltzel, so von ihren ackheren fuerhaupt, gehört in die heusser.

Stinnckhenprunn hat ain holtz in der Arschklaffen beim statt-teicht, brauchen dieselben in ihre heusser, ist ihnen von der herr-schaft umb jährlichen zinns per 5 güldin reinisch verlassen.

Die von *Khrenstorff* haben ain khirchholtz bei der wisen, so sie von dem herrn von Weispriach innhalt khauffsbriefs, des collationierte abschrift nr. 3 hiebei ligt, des datum den ersten December anno sechtzigisten umb 30 guldin reinisch verkaufft.

Mehr ain *khirchholtz* in ihrem waldt, darvon sie dienen gen Forchtenstain 4 schilling und ain fartl kraut.

Mehr ain holtz, das *Galgen-holtz* genannt, so halbs die kaiser-liche majestät etc. innen haben und halbenthail den von Khren-storff umb jährlichen dienst per 4 schilling verlassen.

Abermals ain holtz im *Prestng* gegen Zillingthall gelegen, so in ihre heusser gehören soll, haben nichts darumb zuzaigen.

Haschendorff, haben ain holtz gegen Harditschen, so zum Lansee gehört und ist mit ihnen strittig.

Groshöflein, haben ain gmain-holtz im Leittaperg, so in ihre heusser gehört, raint an der Millichdorffer und Klainhöfleiner waldt und *thailens jährlich under ainander in ihre heuser aus,* und solli-ches holtz haben sie von alterher im gebrauch, mehrers haben sie auch nichts zu zaigen.

Millichdorff, haben ain gehöltz im Leittaperg, ligt zwischen Horrenstainer und Groshöffleiner gehültz, *thailens jährlich in ihre heuser aus,* und habens ob mentschen-gedencken also ohn ierrung im brauch, mehrers haben sie nichts füer zu zaigen. Jorg Seyfrid von Kolonitsch s. k. Urban Meisinger waldmaister s. k.

Eredetije mint a fraknói várkapitány 1578. jul. 2-án az alsó-ausztriai kamarához intézett jelentésének melléklete, a bécsi cs. és kir. közös pénzügy-minisztérium levéltárában a Nieder-Östrriechische Herrschaften, fasc. 17,397. Forchtenstein czimű gyüjteményben.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

160.

1578. augusztus 10. A tokaji udvarbíró ítélete a tarczaliak és keresztúriak közt vitás erdő használatáról.

Generosi, egregii domini ac tanqam patroni mihi semper observandissimi etc. Servitiorum meorum semper diligentissimam commendationem. Ezt is akarám kegyelmeteknek tudtára adnom, hogy az minémü dolog az tarczaliak és kereszturiak között volna, abban az dologban én közöttük törvényt láttattam; jóllehet hatta vala kegyelmetek, hogy én magam is személyem szerint közöttük lennék, de énmagam ott nem leheték ő felségének némi némü szorgalmatos dolgai miatt, hanem az viceudvarbírót bocsáttam vala el közikben, mely törvény miképpen lött volna köztük, kivánók, hogy kegyelmeteknek rend szerint megirattatna.

Először. Az ő törvényekben jelen volt harmad magával az lizkai főbíró Fodor Péter, Pathócsy János és Márton deák lizkaiak, Tolcsváról Gara Miklós és Jakab deák. Voltanak ismét mádiak, zerencsiek, zomboriak és az tokaji főbíró másod magával. Feleletjek az tarczaliaknak rend szerind ilyenképpen lött, hogy régen is az ő atyjok egyenes békességben és atyafiui szeretetben éltenek, és hogy az tarczali embernek szabad volt az keresztúri erdő. Valahol penig az keresztúri embernek szabad volt, de az keresztúriak marháinak is mindenkor szabad volt az tarczali nyomáson járni. De az jó rendtartás mostanság mi közöttünk felbomlott vala és ők sem adtak nekünk erdőt s mi sem adtunk ő nekiek. Ez sok egyenetlenséget látván mi közöttünk az mi szomszéd barátaink, támadának mi közinkben, hogy egymás között megegyenesednénk és olyan jó atyafiui szeretetben és szomszédságban lennénk, mint hogy ennekelőtte is voltunk. És úgy végezők, hogy mindenütt szabad legyen az erdő minékünk is, mint szinte azelőtt, de minket nem tartottanak meg benne, hanem szekerünket bévitték és úgy birságoltak, azmint akartak. Mostan is egynéhány lánczaink oda vannak. Az kereszturiak penig ilyenképpen feleltek: Ugy vagyon — úgy mond — hogy vala az szörződés köztünk, de nem úgy, mint ők számlálják elő, hogy mi mindenütt szabad erdőt hattunk volna nékiek, mert az mitőlünk nem lehetett volna, ha szintén reá feleltünk volna is; de mi nem feleltünk, mert az hegyen való erdő az kereszturiaktól is tilalmas, az Longh azonkép-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

pen, mert minékünk is nem szabad reá mennünk követetlen; oka ez penig, hogy az várból vagyon tilalma, mint szinte annak előtte hogy onnan volt még Némethy Ferencz idejében is; más oka ismét ez, hogy Zeleméry Miklós is közit mondja hozzája; azért ökegyelme hire nélkül nem tehettük volna, ha szint azt is akartuk volna is; de semmiképpen nem engedtük, hanem az bényei uttól fogván az lizkai utig engedtük nékiek az kisfaludiakkal és szögiekkel együtt értvén. Ennek felette az Bodrog közben az balota környül adtuk, nyers tölgyfától megválva, mindenféle fát, tőkét és egyéb fákat. Im azt is mondják, hogy mi igen zálogoltuk őket, hogy mostan is vagyon egynéhány lánczok nálunk; de ha mi vöttünk csak egy pénzt is azért az erdőért, az melyen mi őket szabadon hattuk, tehát minden egy pénzért tizet adunk nékiek; de hogy az elfogyott vala, azkit nékiek adtunk vala, azután mindjárást ők bonták fel az jó szomszédságot és azóta vagyunk ilyen egyenetlenségben; mi megmaradunk vala abban az törvényben is, mely először lött vala Tokajban, de ők nem maradának meg rajta, ők kivánák az mostani új törvényt is. Azért azt is mondjuk, hogy ők minden háboruságnak okai.

Bő felelésük után kivánánk tanujokat mind az két félnek, szintén annyira, mennyire szükség vala. Megértvén vallásokat mindenik tanuknak, melyek rendszerint ezképpen következnek.

Tarczaliak tanui:

Keresztúri Kovács Bálint, Keresztúri Klára Gergely, Keresztúri Barta Antal, Keresztúri Bochkay Gergely, ezek hitek után mind egyaránt valottanak, mint azkik ezek után következnek. Keresztúri Mochonyi Ferencz az ő hiti szerint ezt is vallja, hogy midőn panaszlottanak volna az keresztúri bírónak, hogy elvötték volna az lánczokat, engemet esküttember lévén kikülde, hogy meglátnám, micsoda helyen vötték volna el az ő lánczokat, én kimenék és azhova engemet vinnek, tehát kivül vagyon az lizkai utnak az Longh felől, és ott vágott tehát fát az tilalmasban és azért vötték el lánczokat. Hatodik tanu Csobai Bárány Máthé, ugyanazont vallja, mint az fölül megirt Mochonyi Ferencz. Hetedik tanu: Csobai Olajos János azonképpen vallott, mint az fölül megirt hatodik tanu. Nyolczadik tanu Keresztúri Szász Pál, az ő hiti szerint ezt vallja, hogy oly szövetségeket tudja Tarczalnak és Kereszturnak, hogy az tarczaliak elmentenek mind az hegyben és mind az Bodrogköziben fáért, de követvén az keresz-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

túri bírótul. Azt is tudom — úgy mond, — hogy vahol az tarczali csordának szabad volt, az keresztúrinak is szabad volt ott járni és élni. Azt is tudom, hogy az tarczali kengyel mellett déllett az keresztúri csorda; azt is tudom — úgy mond, — hogy mikor az tarczali bíró önmaga kaszáltatott, tehát aztán megizente az keresztúri bírónak, hogy füvet bocsátnak és azkinek kellett, az keresztúriak is reá mentenek kaszálni. Ez tanu vallások után kényszerittük ismét őket szép szónkkal is, hogy ismét megbékülnének és az előbbi békességben és egyenességben maradnának meg és hivattuk be az tarczali uraimat is és kértük őket arra, hogyha ők is megállanának előbbi egyenességben, azmint az ő atyjok is éltenek régentén. Ők penig arra felelének, hogy megmaradnának abban; az penig csak úgy volt, mind az tanuk vallották. Az keresztúri uraimat is behivók, azokat is kérők az békességre és ők is engedének néki, ugy hogy az tarczaliak is adnának őnekiek, viszontag az keresztúriak is adnának az tarczaliaknak. De mikor behittuk volna őket és megbeszéltük volna nékiek az békességnek módját, az tarczaliak hátra állának benne; nem akarák, hanem törvényt kivánának benne. Azmint az tanuk vallásán megértettük és az isten azmint az ő ajándékát nyujtotta, mi ilyen törvényt töttünk köztük, hogy az tarczali nyomást, valahol jár az tarczali marha, de az keresztúri marhának is szabad legyen ott járni, ha vetéstül reá mehet; azonképpen az keresztúri nyomás is szabad legyen az tarczali marhának; de ha az tarczaliak nem adnak kaszáló füvet az keresztúriaknak, tehát szabadok véle az keresztúriak is, ha fát adnak az tarczaliaknak. Az kőbánya felül penig úgy találtuk, hogy az mely követ hánytak az békességnek idején, azt szabadon elhordják az tarczaliak; de az háboruság alatt azmely követ vágtanak és hánytanak, avval szabadok az keresztúriak, ha elhagyják az tarczaliaknak vinni, követés alatt elvihetik, de úgy, hogy ha megengedik az keresztúriak nekik. In reliquo easdem generosas ac egregias dominationes vestras valere opto. Datum in Tokaj, 10-a Augusti, 1578. Gen. ac egregiarum dominationum vestrarum servitor Stephanus Dyanóczy.

Kivül: Generosis ac egregiis dominis praefecto ceterisque consiliariis camerae Scepusiensis etc. dominis ac patronis mihi semper observandissimis, Cassoviam.

Eredetije az Orsz. Levéltár kincstári osztályában Relationes Commiss. Regior. fasc. 2. no 21. alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

161.

1578. okt. 23. Kivonat Ernő főherczegnek a magyarországi bányák és bányaerdők megvizsgálására kiküldött biztosok részére adott utasításából. *

Neusoll.

Der verwalter im Neusoll hat noch hieuor die nider-österreichische camerräth vermüg des neben schluss nr. 8 bericht, das ein zeit heer die von Priss samt iren wallachen, auch die zu Jessena vnnd andere dorffer vnnd vnnderthonen, zu gemelter herrschafft Lipsch gehörig, zuwider der hieuor aussganngen general vnnd verbott in den wäldern vnnd gehülzen, zu dem Neusollerischen khupherhanndl gehörig, mit aussreittung der wäldt vnnd machung der rotäckher vnnd wiessmader, auch annderer verschwenndung des holz an mer ortten grossen schaden gethan vnnd obnun gleichwol gegen denselben verbrechern zum thail alberaith ain straff aufgelegt worden, dieweil aber solch der vnnderthannen gebrauchte hanndlung, bey dem Neusollerischen wessen khunfftig, je lennger je mer zu schaden vnd nachtl geraicht, so wellet demnach beratschlagen, wie dasselb füranhin mit merern ernnst zueuerhuetten, dabey auch erkhundigung halten, ob nit seit heer, vber die jungst verganngen jars verordent aussmarchung, der vorigen schäden durch die vnnderthonen mit dem aussreitten noch weitter griffen worden, oder wie es sonnst damit gestaldt, volgundt dasselb, wie irs befündt, neben annderm in die relation einbringen.

Schemnitz.

Zugleich hat gedachter Taminger vermüg des einschluss nr. 27 bericht, das Hannss Khlain, kholl vnnd waldmaister bey der camer Schemnitz, vmb staigerung des schaid holzs vnnd khols angehaltten, dieweil aber dasselb für beschwerlich angesehen wierdt, wie dann gedachte nieder-oesterreichische camer ime kholler dauon abzuweisen vnnd die ausstendigen schulden von ime einzubringen verordent, so wellet demnach von den ambtleuthen alda erkhundigung einziehen, ob vnnd wie die richtigmachung desselben beschehen, vnnd im fall noch ain ausstanndt befunden, denselben nochmals fürderlich einzubringen verordnen auch daneben bedacht sein, weil fürkhumbt, das diser kholler

* V. ö. *Péch* i. m. I. 296.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

der arbaitt anfanngs vnuerstendig gewest, damit etwo ain annderer, zum fall er annders, noch für vnteüglich befunden wuerde, hierzu besteldt, doch der ausstandt zuuor bezaldt vnnd die staigerung souil müglich verhüett werde.

Eredetije a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályában fasc. 15,369. — Közölte: *F. A. Schmidt* i. m. II. 477., 487. l.

162.

1578. október 28. Szabolcsmegye tanuvallatása a semjéni erdő használatáról.

Attestatio Francisci Lewkes de Nagy-Kálló contra Joannem Vithéz de Kis-Kálló facta est in festo Simonis et Judae apostolorum per judicem nobilium Balthasarem Korna et juratum Nicolaum Kechy in Panyola anno 1578.

1. Anna relicta Martini Lada in Semjén, jobbagio Laurentii Kállay, jurata fassa est: Tudja, hogy az ő ura erdőkerülő volt és nem volt szabad soha az Kállay János jobbágyának Kérbe fát adni az semjéni erdőről. Tudja, hogy az Kállay János jobbágya egyszer csak rekettyefát vágott volt vederabroncsnak és az ő ura behozta volt és huszonöt pénzt vött volt rajta az semjéni erdőn.

2. Providus Tobias Zalkay in Semjén, jobbagio Laurentii Kállay, juratus fassus est: Azt vallja, hogy őtőle kért volt az Kállay János jobbágya Lánczos Estván valami faágat az erdőn, és azt megkövette volt az uram udvarbírájától, és megengedte volt, hogy neki adja és azt elvitte házához az Lánczos Estván Kérbe, azután osztán ugy ment reá az Kállay János jobbágya az erdőre, úgy hozta el az fát jel (nélkül), ez tanu mondta neki, hogy ne menjen az erdőre, mert megbüntetik írette, de azt mondta — úgy mond — oly órába megyek én az erdőre, hogy alusznak akkor, és jel, hir nélkül vitte az fát. Nem volt soha szabad kéri embernek Kállay János jobbágyának semjéni embernek az erdőbül fát adni.

3. Balthasar Báthor in Panyola, jobbagio Laurentii Kállay, juratus fassus est: Azt vallja, hogy soha szabad nem volt semjéni embernek az erdőrül fát eladni Kérbe a Kállay János jobbágyának.

4. Ambrosius Ziles in Kér, jobbagio Laurentii Kállay, juratus fassus est, sicut Balthasar Báthor.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

5. Lucas Michyár in Kér, jobbagio Laurentii Kállay, juratus fassus est, sicut Balthasar Báthor.

6. Michael Vincze in Kér, jobbagio Laurentii Kállay, juratus fassus est: Azt vallja, hogy még odvarokrul sem volt szabad eladni fát.

7. Dávid Zalkay, jobbagio ejusdem in Kér, juratus fassus est, sicut Tobias Zalkay secundus testis.

8. Ambrosius Balog in Semjén, jobbagio Laurentii Kállay, juratus fassus est: Hogy soha nem volt szabad az semjéni erdőrül az Kállay János jobbágyának Kérbe fát adni még az udvarrul is és látta, hogy Lánczos Estván felment az fa hozni és az tanú mondta hogy látta, hogy ha kerülő volna, behozni kellene.

9. Paulus Koncz in Panyola, jobbagio Laurentii Kállay, juratus fassus est: Hogy soha nem volt szabad az semjényi erdőt Kérbe az Kállay János jobbágyának adni.

10. Andreas Varga in Panyola, jobbagio Joannis Vithéz Kállay, juratus fassus est, sicut Paulus Koncz.

11. Matheus Koncz in Panyola, jobbagio Laurentii Kállay, juratus fassus est, sicut Paulus Koncz.

12. Sophia relicta Thomae Surányi in Semjén, jobbagio Laurentii Kállay, jur. fass. est, sicut Paulus Koncz.

13. Martinus Koncz in Panyola, jobbagio Laurentii Kállay, juratus fassus est: Hogy soha nem volt szabad nyers fát adni az semjéni erdőrül az Kállay János jobbágyinak Kérbe, ez penig ez Lánczos Estván nyers fát vitt volt, hogy bevitték.

14. Elena relicta Petri Markos in Kér, jobbagio Laurentii Kállay, jurata fassa est: Azt vallja, hogy soha nem volt szabad az erdő az Kállay János jobbágyának Kérbe Semjénről.

15. Consors Dionysii Bereczky in Panyola, jobbagio Laurentii Kállay, jurata fassa est, sicut relicta Petri Markos.

16. Sophia consors Mathei Vincze in Kér, jobbagio Laurentii Kállay, jurata fassa est: Vallja, hogy ő Kállay János jobbágya volt, és vagyon harminczkét esztendős, de soha szabad nem volt semjéni erdőrül fát adni az Kállay János jobbágyának Kérbe.

17. Elisabetha relicta Laurentii Izsák in Semjén, jobbagio Laurentii Kállay, jurata fassa est: Soha nem volt szabad fát adni az semjéni erdőrül Kérbe Kállay János jobbágyának.

18. Margaretha consors Alberti Tagy in Semjén, jobb. Laurentii Kállay, jurata fassa est: Az tatárjárástul fogva itt lakott,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

de soha nem volt szabad fát Semjénbül Kérbe adni Kállay János jobbágyának.

19. Catharina consors Thomae Zyles in Kér, jobbagio Laurentii Kállay, jurata fassa est, sicut praecedens testis.

20. Paulus Báthor in Panyola, jobbagio Laurentii Kállay, juratus fassus est: Azt vallja, hogy nem volt szabad fát adni semjéni erdőrül Kérbe az Kállay János jobágyának.

21. Nicolaus Nagy in Panyola, jobbagio Laurentii Kállay juratus fassus est: Azt vallja, hogy nem tudja, hogy az erdőrül fát adtak volna Semjénbül Kérbe, hanem az önnön kertibül az ki adott.

22. Demetrius Lőrincz in Panyola, jobbagio Joannis Lewkes Kállay, juratus fassus est, sicut Paulus Báthor.

23. Clemens Koncz in Panyola, jobbagio Laurentii Kállay, juratus fassus est: Azt vallja, hogy ő volt tizenhat esztendejig kerülő, de soha nem volt szabad fát oda adni az Kállay János jobbágyának. Ő hozta be Lánczos Estvánt az erdőrül fel tyúkszókor, és még Lánczos Estván ez tanuhoz hozzá ütött volt; de ugyan behozták, mert lopva ment reá az erdőre, mert annak előtte is egynéhányszor ment lopva fel az erdőre és úgy lestek reá.

24. Petrus Fenyves in Panyola, jobbagio ejusdem Laurentii Kállay, jur. fassus est, sicut Paulus Báthor.

25. Sebastianus Simon in Panyola, jobbagio Laurentii Kállay, jur. fassus est, sicut Paulus Báthor.

26. Elisabetha consors Michaelis Lada, jobbagio Laurentii Kállay in Semjén, jurata fassa est: Azt vallja, hogy soha nem volt szabad még az udvarrul is az semjéni embernek Kérbe az Kállay János jobbágyának fát adni.

27. Agatha consors Nicolai Kintornás in Semjén, jobbagio Laurentii Kállay, jurata fassa est: Hogy soha nem volt szabad fát adni Semjénbül az Kállay János jobbágyának Kérbe.

28. Michael Zsoldos in Panyola, jobbagio Joannis Lewkews Kállay, jur. fassus est: Azt vallja, hogy soha nem volt szabad semjéni erdőbül fát adni az kéri Kállay János jobbágyának.

29. Gregorius Vincze in Nábrád, jobbagio Andreae Gyulaffy, juratus fassus est: Hogy soha nem volt szabad Semjénbül fát adni Kérbe az Kállay János jobbágyának.

Szabolcsmegyének ugyanazon évi átiratából, melynek eredetije az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 830. no 80. alatt található.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

163.

1579. szept. 2. Kivonat az alsó-ausztriai kamarának a selmeczbányai albánya grófhoz intézett rendeletéből a bányaerdőkből a marhák kitiltásáról. *

Betreffent dass schaid vnd kholholtz so der khayserlichen mayestet haubtman zum Altnsol Georg Bärbaritsch one sondern bschaidt zu der camer Schemnitz nit volgen lassen wil, item dass er auch denen vnderthonen dass khlain viech gegen ainen zinss zunegst gegen Cremnitz, wie fürkhomen, in di wald einzutreiben erlaubt, weil dasselb den wälden, alss die hiedurch in meerweg abgeödt werden, ganntz schedlich. So haben ir furstliche durchleücht von derselben hof aus ermelten Barbaritsch von wegen abstellung desselben vnd dass er di notdurfft schaidholtz vnd khol aus berürten zur herschafft Altensol vnd Döbring gehörigen gehöltz dahin zur camer Schemnitz one zinss volgen lassen solle, gnedigist schreiben lassen, in massen ir obbeyliegend abschrifft neben einphahung des originals mit merern zuvernemben vnd werdet ime dasselb schreiben also zuvberantwortten vnd vmb di volziehung anzuhalten, auch bedacht zu sein wissen, damit wir dessen hernach, ob vnd wie denselben nachgelebt wirdt oder was sonst die notdurfft, bericht werden.

Was dann des Topoltzhani Janush vnderthonen vnnd vallachen betrifft, so inen denen von Khünigsperg in irer hottarten vnd waldern allerlaj eingrif mit eintreibung des viechs zuefuegen vnd dardurch dass holtz inen vnd dem pergwerch pauen zu schaden verwuesten sollen, da haben ir furstliche durchleucht ime von der hungrischen expedition auss gnedigist schreiben vnd auferlegen lassen, dass er solch gewalt vnd eintreibung bey gemelten seinen vnderthonen genzlich ab vnd einstelle vnd sonst sy di von Khünigsperg vnbschwert lassen solle. Inmassen ir dan hiebey aus der abschrifft neben emphahung des originals zuuernemen, welches ir denen von Khinigsperg zu verer vberanntworttung zuestellen vnd dabey zuuerordnen wisst, damit vmb di volziehung angehalten vnd wo von noten, wir dessen verrer bericht werden.

Fogalmazványa a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminiszteriumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,262. — Közölte: *F. A. Schmidt* i. m. III. 7., 8., 10. l.

* V. ö. *Péch* i. m. I. 300. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

164.

1580. ápr. 21. Kivonat az alsó-ausztriai kamarának a beszterczebányai bányaigazgatóhoz intézett rendeletéből a faüzletet illetőleg.

Holtzhandlung.

Was dann die holtz- vnnd kholhanndlung so noch hieuor Andreas Mosslehner vnnd Benedicten Seydl dergestalt verlassen worden, dass sy das holtz selbst schlagen, trifften vnnd verkhollen, volgends dass kholl in die neuhütten, hamer, auch in die Moschnitz vnnd annderm ortt vmb ain bestimbte bezallung auf iren vncossten anntworten sollen, weill befunden, dass nach der zeit bei gemelten holtz vnd khollermeistern khain böse schulden, sonndern allain durch den puechhalter ain verwierter vnordenlicher ausstzueg gemacht worden vnnd dann auss vnfleiss vnnd nachlössigkhait ein vbersehen beschehen, auch daneben furkhombt, dass sy den hanndl bissheer mit kholl vnnd holtz in der tax, wie die anfangs mit inen beschlossen, notturfftig versehen, so bleibts darbey vnndt wurdt allain an ainen vleissigen zuesehen, damit in allen der ordnung nach gelebt khunfftig gelegen sein. Daneben aber haben ir furstliche durchleucht dem puechhalter solchen irthumb zuuerweisen, vnd zue mereren vleiss zuuernomen gnedigist beuolchen, welches ir in voltziehung bringen wollet.

Fogalmazványa a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergewesen» osztályában, fasc. 15,262. — Közölte: *F. A. Schmidt* i. m. III. 24—5. l.

165.

1580. jul. 3. Fogott bírák ítélete a Szent-Iványiak, Nádasdiak másképTerstyánszkyak és Szmrecsányiak által osztatlanul birt csorbai és vazseczi havasok és erdők használatáról.

Nos Sebastianus Okolichnay de Okolichna vicecomes, Simon Kyszel de Benedekfalva, Georgius Lehoczkhy de Lehotkha alias de Alsó-Razthaka jurati assessores, item Joannes Rakowszky de Rakow notarius sedis judiciariae comitatus Lyptoviensis, praeterea Nicolaus Okolichnay de dicta Okolichna et alter Nicolaus Pruzynszky memoriae commendamus tenore praesentium significantes

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

quibus expedit universis, quod cum nos tanquam superattendentes per egregios dominos de Szent-Iván ab una, nec non de Nádasd aliter Thrstena ab altera, item generosas dominas de Zmrechen a tertia siquidem partibus aequali numero electi pro audienda illa transactione seu compositione, quae partes inter easdem ratione et praetextu perceptionis ceptorum proventuum ac aliorum etiam quamplurimorum emolumentorum et utilitatum de bonis et juribus eorum possessionariis seu haereditariis, eisdemque partibus *communibus* et inter easdem partes *indivisis* infradeclarandis fieri debuisset, die dominico proximo post festum Visitationis beatae Mariae virginis proxime praeteritum in possessione Chorba aliter Strba vocata fuissemus constituti, ac in uno consensu cum praefatis partibus pro testimonio tanquam ut praemissum est superattendentes consedissemus: tunc egregii domini Petrus senior, Joannes, Michael, Sigismundus et Raphael Szentiványi de dicta Szent-Iván ut praefatum est ab una, item Stanislaus, Thomas et Martinus Baán de praedicta Nádasd aliter Thrstena ab altera, nec non generosae dominae Anna Neprezka Simonis Zmrechenyi, Justina Okolichnay de antelata Okolichna Petri similiter Zmrechenyi, omnino de praefata Zmrechen egregiorum olim dominorum relictae, legitimae nempe et naturales tutrices nobilium puerorum Joannis filii ipsius dominae Justinae Okolichnay ex praefato olim domino Petro Zmrecheny, domino scilicet et marito suo suscepti ac Mathaei filii egregii olim Christophori Zmrecheny de eadem Zmrechen a tertia partibus ibidem coram nobis personaliter existentes et constituti, matura imprimis intra sese deliberatione praehabita, oneribus etiam et quibusvis gravaminibus universorum fratrum, proximorum et consanguineorum suorum, quos videlicet infrascriptum tangeret et concerneret, tangereve et concernere posset negotium quomodolibet in futurum in sese assumptis et levatis, sponte et libere confessi sunt et retulerunt in hunc modum:

Quomodo eaedem partes percepissent et revera agnovissent quosdam ex subditis et jobbagionibus suis in possessionibus praedicta Chorba aliter Strba et Wasecz commorantes pecora, ovilia et caprarum habere, eademque in montibus et silvis communibus ac inter easdem partes indivisis in territorio earundem possessionum Chorba aliter Strba et Wasecz ac dicto comitatu Liptoviensi existentium habitis, contra voluntatem ipsarum partium, dominorum utpote terrestrium pavisse et aluisse, pecora item

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

aliena quamplurima et diversa extraneorum hominum, vicinorum scilicet et commetaneorum suorum ad pascua sine consensu ipsarum partium conduxisse et ad se sub praetextu suorum recepisse, sicque tandem in dictis territoriis praemissorum possessionum Chorba et Wasecz pavisse et conservasse, fructus et utilitates exinde iisdem partibus provenire debentes vel pro se ipsis reservasse, vel autem solum manibus unius earundem partium pro libitu et beneplacito suo dedisse atque assignasse, census quoque et decimas usitatas ovium et caprarum non iisdem partibus communiter et aequaliter ut debuissent, sed solum quaelibet pars subditorum et colonorum illae parti, sub cuius potestate et dominio esset, dedisse et persolvisse; trabes item et ligna ex ipsis montibus et silvis communibus in dictis territoriis praeinsertarum possessionum Chorba et Wasecz sitis modo simili iisdem hominibus externis, vicinis nempe, ut praetactum est, et commetaneis suis absque omni annuentia partium ipsarum pro suo libitu dedisse et vendidisse per hoc metas et territoria dictarum possessionum Chorba aliter Strba et Wasecz distrahendo, ab iisdemque partibus, dominis scilicet earundem terrestribus et haereditariis abalienationem, nec non venationem majorum ferorum, aucupia et piscationes aquarum communium exercuisse, exindeque montes ac silvas, aquasque praemissas in quamplurimum desolasse, annihilasse ac majore ex parte inutiles reddidisse; praeterea seras aquarum, tundoria alias stupi et walala nuncupata in fluviis dictorum territoriorum praedictarum possessionum Chorba et Wasecz quamplurima edificasse, denique molendina ipsarum partium in antelatis possessionibus Chorba et Wasecz exstructa, iisdemque incolis earundem possessionum per easdem partes pro certa summa pecuniae uti concessa, pro suo beneplacito usurpasse, per hoc eadem molendina majori ex parte desolasse; postremo terras etiam et prata seu foeneta lozy nuncupata subditos ac jobbagiones unius partis contra voluntatem alterius plura reliquis partibus exstirpasse, damno et incommodo, derogamineque jurium et libertatum earundem partium valde magno. Et quia praemissa universa pascua, nemora, montes, alpes, valles, silvae, aquae, fluvii, piscaturae, stagna et alia piscaturarum loca, aquarumque decursus in antelatis territoriis et intra veras metas praeattactarum possessionum Chorba aliter Strba et Wasecz ac hoc comitatu Liptoviensi existentium habita eisdem partibus essent communia, nec hactenus inter

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

easdem partes divisa et sequestrata, ob hoc eaedem partes zelo primum, amoreque fraterno ductae volentes et in posterum pacis amoenitate uti, frui et gaudere, praemissisque universis damnis et incommodis, cunctisque differentiis atque injuriis exinde inter easdem partes vel earum alteram oriundis et subsequentibus mederi et praevenire, viamque praecludere, simul item et semel finem imponere, *ad talem pacis et concordiae* perpetuo duraturae et inviolabiliter sub infrascripto vinculo et obligamine observaturae devenissent unionem, prout devenerunt et retulerunt coram nobis tali modo:

Quod dum et quandocunque amodo imposterum praelibati subditi et jobbagiones ipsarum partium in saepefatis possessionibus earum Chorba aliter Strba et Wasecz commorantes, simul etiam alii singuli et universi externi ubicunque existentes pecora ovilia et caprarum in antelatis montibus et silvis, in dictis territoriis possessionum Chorba aliter Strba et Wasecz existentibus habitis alere, pascereque voluerint, tum eadem nonnisi cum consensu et annuentia ipsarum partium, tanquam utpote praemissarum montium et silvarum communium dominorum terrestrium alere et pascere, ab iisdemque partibus ad pascua conducere possint et valeant, censusque et decimas usitatas exinde provenire debentes non saltem illi parti, cujus scilicet subditi pecora huiusmodi ovilia habentes essent, sed singulis tribus partibus communiter et aequaliter solvere; caeterum iidem etiam subditi et coloni ipsarum partium, omnino in antelatis possessionibus Chorba aliter Strba et Wasecz habitantes universa pecora, quocunque nominis vocabulo vocitata, praefatorum vicinorum et commetaneorum suorum ac aliorum quorumlibet ad eadem pascua in dictis montibus et silvis ac nemoribus, aliisque universis locis communibus in saepetactis territoriis dictarum possessionum Chorba et Wasecz existentibus habita conducere aut inter sua recipere, cum suisque pecoribus pascere, trabes item et ligna ex eisdem montibus et silvis communibus memoratis hominibus externis dare vel divendere, seras quoque aquarum et tundoria alias stupi et walala vocata aedificare et restaurare, iidem quoque vicini et commetanei ac alii universi externi praenotata sua pecora ad praedicta pascua in jamfatis territoriis praelibatarum possessionum Chorba et Wasecz existentia habita abigere et adducere, ibique quomodocunque et qualitercunque, quocunque sub praetextu pascere et custodire, trabes item et ligna ex ipsis montibus et

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

silvis auferre et vehere, omnes item et singuli, tam scilicet homines et subditi earundem partium ubicunque commorantes, quam etiam vicini et commetanei ac comprovinciales aliique universi externi venationes, praesertim vero majorum ferarum similiter in eisdem montibus et silvis, piscaturas quoque in praemissis aquis et fluviis prohibitis, omnino in territorio saepefatarum possessionum Chorba et Wasecz existentibus habitis exercere sine conventione, consensuque ipsarum partium communi sub poena seu birsagio duodecem florenorum hungaricalium aureorum, per eosdem vel eorum alterum tanquam scilicet dominos terrestres irremissibiliter exigendorum nequaquam praesumant. Hoc tamen non praetermisso, quod si quando aliquae partium ipsarum modo simili venationes ferarum et piscaturas pro suo proprio usu et privato commodo in iisdem territoriis antelatarum possessionum Chorba et Wasecz exercere voluerit, tunc id quoque nonnisi cum consensu reliquarum partium exequi et peragere possit et valeat. Insuper eaedem etiam partes seras aquarum, tundoria alias stupy et walala apellata, per hominesque et subditos ipsarum partium in fluviis intra metas praenominatarum possessionum Chorba et Wasecz clanculum sine scilicet voluntate earundem partium aedificata simul cum iisdem molendinis ibidem habitis pro se ipsis occupassent, in suosque proprios ac privatos usus convertissent. Hoc per expressum declarato, quod si iidem homines et subditi, incolae utpote praedictarum possessionum Chorba et Wasecz antelatas seras, tundoria et molendina in posterum quoque pro se ipsis habere, vel autem ab iisdem partibus, dominis nempe suis terrestribus et haereditariis conducere voluerint, tunc eadem singulis annis, quoad ipsarum partium placuerit voluntati, ab iisdem partibus conducere, de pretioque annuali quotannis convenire possint. Denique eaedem quoque partes vel autem homines et subditi earundem omnino in praetactis duabus possessionibus Chorba aliter Strba et Wasecz commorantes praemissas terras et prata seu foeneta exstirpatitia lazi vocata, ibidem in dictis territoriis antelatarum duarum possessionum Chorba et Wasecz per partes vel earum alteram exstirpata inter sese *adaequare,* ita videlicet, quod pars illa, quae reliquis partibus magis vel plus exstirpasset, alterae vel etiam tertiae parti minus exstirpanti locum convenientem et ad exstirpandum, fodendumque aptum ibidem in eodem territorio, ubi illa, quae magis exstirpasset, moram gereret, in loco communi et indiviso demon-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

strare, denique tandem partes praemissae minus exstirpantes partem illam potiorem et magis reliquis exstirpantem in exstirpatione hujusmodi terrarum et pratorum, seu foenetorum lazi apellatorum adaequaverint, tantumque pro ut illa potior exstirpaverit, tunc easdem omnes et universas terras et prata, seu foeneta exstirpatitia lazy nuncupata, jamque modo praemisso adaequata eaedem partes inter sese aequaliter dividere et sequestrare debebunt et tenebuntur. Quod si vero aliqua partium ipsarum in praelibato loco communi et indiviso, reliquis partibus minus exstirpantibus hujusmodi locum convenientem et ad exstirpandum aptum demonstrare vel excidere nollet, non posset, non curaret aut non valeret, tunc easdem terras et prata, seu foeneta extirpatitia lazi dicta eaedem partes inter sese modo simili aequaliter dividere et sequestrare, partes tamen minus exstirpantes parti magis exstirpanti pro labore et expensis ad exstirpandum erogatis persolvere debebunt, tenebuntur et erunt obligati.

Ut autem praemissa omnia et singula per easdem partes eo facilius ac commodius exequi, peragi et perfici possint, quaelibet partium ipsarum unum probum ac nobilem virum e medio sui *singulis annis eligere,* quibus sic electis tribus nobilibus omnimodam plenariamque facultatem ac potestatis auctoritatem eaedem partes dare debeant et concedere, qui tandem partium ipsarum electi homines, habito inter sese mutuo tractatu et colloquio omnia, ut praetactum est, praemissa et quaevis praemissorum singula providere, dirigere, tueri, defendere, perficereque et exequi, subditis item et jobbagionibus ipsarum partium in dictis possessionibus Chorba et Wasecz habitantibus, pecoraque ovilia et caprarum alentibus, aliisque universis externis similibus, si qui forsitan pecora ipsa ovilia seu caprarum in saepetactis territoriis antelatarum possessionum Chorba et Wasecz pascere, alereque voluerint, *pascua et gazas alias zalas vocatas* distribuere, antelati item incolae praetactarum possessionum Chorba et Wasecz praescripta molendina, seras aquarum et tundoria ibidem in eisdem territoriis dictarum possessionum constructa, item vicini et commetanei et alii universi externi pascua pecoribus, trabes item et ligna in eisdem montibus et silvis, omnino in territoriis earundem possessionum Chorba et Wasecz existentibus habita ab iisdem electis nobilibus singulis annis conducere et emere ac in aliis etiam quibuscunque urgentibus negotiis et necessitatibus suis ad eosdem electos nobi-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

les confugere, cum iisdemque transigere et convenire possint et valeant; iidem etiam electi nobiles praemissos universos census et decimas ovium et caprarum usitatas, ac alias universos proventus et emolumenta eisdem partibus provenientes et provenire debentes ad se recipere, sicque tandem eosdem omnes et universos census seu decimas provenientes et emolumenta inter easdem partes, si necessitas postulaverit, in tres aequales et condecentes partes dividere et sequestrare, ac unicuique parti portionem suam congruentem dare et assignare debeant et teneantur. Hoc tamen quoque non omisso, quod dum et quandocunque eosdem electos nobiles vel eorum alterum, sic requirente publica partium ipsarum necessitate, ad facies praescriptarum possessionum Chorba aliter Strba et Wasecz vel earum alterius, metasque et territoria earundem possessionum abire contingeret, tunc iidem electi nobiles vel eorum alter communibus ipsarum partium sumptibus et expensis ibidem in dictis possessionibus Chorba aliter Strba et Wasecz per subditos earundem partium communiter et aequaliter sustentantur, alantur et interteneantur; tali obligationis vinculo per easdem partes sibi ipsis interposito, quod si temporum in successu aliqua partium ipsarum in praemissa compositione, transactione seu conclusione persistere, eamque in toto vel in parte observare et adimplere nollet, non posset aut non curaret vel autem in aliqua sui parte infringere quocunque modo attemptaret, ex tunc talis pars contra partes reliquas vel earum alteram in praemissis persistentem in ducentis florenis hungaricalibus toties, quoties praemissa non observaverit eandemque transactionem seu compositionem violaverit, convincatur et convicta habeatur ipso pariter facto, de quibus vicecomes antelati comitatus Liptoviensis pro tempore constitutus per partem in praemissis persistentem solum vigore praesentium requisitus de rebus et bonis mobilibus, vel si necesse fuerit de juribus etiam possessionariis partis praemissae non observantis eidem parti in praemissis persistenti, solum ut praemissum est, vigore praesentium plenariam atque omnimodam habeat satisfaciendi authoritatem, potestatisque facultatem; et nihilominus depositis et persolutis huiusmodi ducentis florenis hungaricalibus, praeinserta partium transactio seu compositio et conclusio in posterum quoque in suo pristino vigore et statu, in quo nunc existit, permanere, persistereque possit et valeat.

In quorum . . . praemissorum omnium fidem et testimonium

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ad requisitionem ipsarum partium praesentes literas nostras testimoniales, sigillis nostris usualibus ac manuum nostrarum, *qui ex nobis scribere norunt,* subscriptione roboratas partibus praedictis jurium earundem futura pro cautela necessarias dandas duximus et concedendas, communi suadente justitia. Datum die et loco in praenominatis, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo. Coram me Georgio Lehoczky jurato assessore s. k. (P. H.) et coram me Joanne Rakowzky de Rakow sedis judiciariae comitatus Liptoviensis jurato notario s. k. (P. H.) Coram me Sebastiano Okolichnay vicecomite s. k. (P. H.) Coram me Nicolao Pruzynsky s. k. (P. H.) Coram me Simone Kisel s. k. (P. H.)

Eredetije a Szent-Iványi-családnak a magyar nemzeti múzeumban elhelyezett levéltárában.

166.

1580. nov. 12. Tapolcsányi János és Imre s másfelől Tapolcsányi Boldizsár között kötött egyezség a hrussói erdő használata iránt.

Mi Tapolcsányi János és Tapolcsányi Imre az árvák terheit is magukra vévén vallonk ez mi levelünk rendiben, hogy az minémű perpatvar volt nekünk Tapolcsányi Boldizsárral és ő neki Tapolcsányi Boldizsárnak mivélünk, mindenestül azok mi közöttünk leszállottanak eddig és megbékéltünk minden fizetés nélkül; mi is peniglen adtunk szabadságot éltéig Tapolcsányi Boldizsárnak az mi határunkban, az hrussói határban aszufát és nyerset, tüzre valót az ő házához hordani az tilalmas erdőtül megválván, és az mikor kévánja épületre való fát is, de először minket avagy tiszttartónkat meglelvén, abban mi sem tartunk ellent, azonképpen jobbágyinak is aszufát tüzre valót hordani adtunk azonképpen, hogy sz. Márton napján az mely jobbágya avagy zsellére az mi határunkból aszufát hordana tüzre valót, hogy mindenik tartozzék egy-egy szapu zabot adni, és ha építünk itt Kis-Tapolcsányt az mi házunkon, tartozzék minden háztul munkást adni; azonképpen ahova az mi jobbágyink kis-tapolcsányiaknak barmok járnak az övé is és jobbágyié is járhassanak; de ha az mi jobbágyink erdőben szerződnek, azonképpen az ő jobbágyi is tartozzanak fizetni és szerződni. Ezeket az ki mi közöttünk meg nem állaná, száz forinton maradjon, min-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

denkor az vármegye ispánja egy szolgabíróval megvehesse marhájából, avagy jószágából, ennek semmi nemű remediumja ne lehessen. Datum in Kis-Tapolcsány, tizenkettedik napján Novembernek, anno ezerötszáz nyolczvan esztendőben.

Két pecséttel ellátott eredetije az Orsz. Levéltárában N. R. A. fasc. 38. no 48. alatt.

167.

1583. október. 7. Kivonat Rudolf császárnak a magyar-óvári kapitány részére adott utasításából, az ottani uradalmi erdők kezelését illetőleg.

Und nachdem wir auch etliche wäld so zu oftbemeldter vnser herrschaft Hungerischen-Altenburg gehören haben, darinnen bisher mit abgebung des holzes eine unordnung gehalten vorden, dass uns aber ferner also zugestatten nicht gelegen sein will, so wollen wir solches hiemit gänzlich ab und eingestellt haben. Und solle hiefüran aus denselben wälden kein holz, allein faul man zur hausnothdurft bedarf, und etwa unsern unterthonen immer zu zeiten zu erbaung und erhebung ihrer häuser zugeben ist abgehacken worden. Und ob wir wohl hievor, damit dieser unserer ordnung desto fleissiger gelebt solle werden, einen eignen forster gehalten, der sich auch neben demselben forstamt zu einem tulmatschen bei unserer herrschaft gebrauchen lassen müssen und auf denselben dem hauptman jährlichen deputat passirt werden. Hieweil uns aber vorkommen, dass uns durch solche forster oftmals umher heimlichen practicken willen, so sie mit den unterthanen gehabt, mehr schaden als nutzen zugefügt werden, so wollen wir denselben hiemit widerum abgelegt und gedachten unserm hauptman, räntmeister und gegenschreiber auferlegt haben, dass sie auf berufte wald sonst in treues und bestes aufsehen haben. Im fall sich aber künftig noch befunde, dass man je eines sondern forsters nicht entrathen möchte, so mögen der hauptman, auch er räntmeister und gegenschreiber solches an uns gelangen lassen.

Eredetije a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztérium levéltárában, fasc. 17,348. Niederöstreichische Herrschaften 13. c. Ung. Altenburg.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

168.

1583. Barsmegye tanuvallatása a Fegyvernek és Nagy-Sáró közt vitás erdőről.

Ezeket a bizonyságokat in anno 1583 szedte volt Lithassy Pál és Győry Lukács és az tiszt leszállván rólok nem referálhatják, hanem nagyobb bizonyságra én Bálvándy István judex nobilium comitatus Barsiensis és Jónás Bálvándy juratus assessor in eodem comitatu mentünk Gereslyénre ispán uram pecséti mellett, az úr ő nagysága parancsolatja szerint és újonnan szedtük ki Lithassy Páltul és Győry Lukácstul, úgy hoztuk kegyelmetek eleiben 21-a die Januarii anno 1589, az minemű bizonyságot szedtünk volt Dobó uramnak Farkas Ferencz ellen Fegyvernek és Sáró között való határveszekedésbül Bars vármegyében az Szicznicze és az Garam között.

Én Lithassy Pál Bars vármegyei szolgabíró és Győry Lukács azon vármegyében eskütt mentünk Oroszira, állattuk elő ezeket a személyeket úgy mint bizonyságra, tudniillik: János deákot, Aráczy Andrást, Bíró Mihályt, Lukács Lászlót, Miklós Bálintot, Mocsy Mátét. Ezek mi előttünk megesküttek, hit szerint ezt vallották, hogy tudják mikor egy úré volt Fegyvernek és Nagy-Sáró és mindenkoron szabad volt az erdőn fát vágni az fegyvernekieknek, ha szintén tilalmas volt is, csakhogy a sárói bírónak hirré tötték; ismég ha az sáróiaknak szükség volt valami fa, hát szabad volt azoknak is az fegyverneki erdőn vágni, mert sehol felvetett határunk nem volt, hanem az Hidegkut petek *(így!)* erit tartották határnak, de mindazáltal minden marhájok szabadon járt az erdőn mind egy félnek s mind más félnek; hanem hogy Farkas Ferencznek adták Sárót Balássy idejében, úgy kezdték az határrúl egymást tiltani, mert osztán külön urok volt. Lukács László ez külön vallotta, hogy ő is lakott Fegyverneken, de minden marhájokkal szabadon járták az erdőt és makkot is szabad volt nekiek szedni, mert a határ mind egy volt, de még akkor Lévay Gábor birta Lévát, a falu is mind a kettő egy úré volt. Ezt is tudják ezek mind fejenkint, hogy együtt mentenek határjárni az két falu, de össze nem mehettek semmiképpen rajta, hanem azonban eloszlának, abban múlék el akkor. Mochy Máté ezt külön vallotta, hogy hallotta Lestár Gergelytől is, hogy az Hideg-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

kut petek ere volna Fegyvernek között és Nagy-Sáró között a határ. Fülöp László ezt is vallotta hit szerint, hogy ő lakott volna Fegyverneken és tudná mikor Farkas Ferencznek adták Sárót, de ő felvetett határt sehol nem tud közötte. Bene Pál oroszi ugyanezt vallotta, amint az felső.

Peszekeiek:

Kelemen Péter, Pomahay Tamás megesküvén, ezt hitek szerint vallották, hogy tudják mikor mind az két falut Lévay Zsigmond birta, de felvetett határt sehol nem tudnak köztök, hanem az Hidegkut petek erit tartották határnak.

Gyarmatiak:

Mike György Tamás, Tar András, György Mátyás, György Albert, Nehéz Máté, Cseres Sebestyén, Cseres Ferencz, Csiló Lukács, ezek az ő hitek szerint azt vallották, hogy nem tudnának felvetett határt közöttök. *Balás János* gyarmati, ezt hiti szerint vallotta, hogy az Hidegkut petek ere volna a határ; egyéb felvetett határuk nincsen, mert *én bírtam Sárót*, de mindenkor tilalmas volt az fegyvernekiektül az erdő, de azért mindenkoron veszekedtek az határon.

Felső-Fegyvernekiek:

Herczeg Miklós, Halász Lőrincz, Utas Mihály, Farkas Albert, ezek hit szerint ezt vallották, hogy soha nem tudnak felvetett határt közöttök, hanem mind egyaránt élték az erdőt. Fülöp Orbán, Molnár János ezt hit szerint vallották, hogy mikor ők az malomban laktak, akkor ők mindenkor az Holtgaramig jártak az disznókkal, hanem mikor Balássy ide szálla, attul fogva kezdték tiltani az fegyvernekieket az határtul; mert önekiek soha nem volt felvetett határok, hanem mindenkor egyaránt élték az erdőt. Fülöp Albert ezt hiti szerint vallotta, hogy mikor ők marhát őrzöttek, mindenkor szabad volt az fegyvernekieknek az erdőn járni, mert soha nem volt felvetett határok, hanem mindenkor egyaránt élték az erdőt. Ugyanazon felső-fegyvernekiek Gazsó Péter, Szabó Orbán, Szekeres Ambrus, ezek hit szerint ezt vallották, hogy mikor minket kivittek vala hogy elvégezzük köztük az határ-veszekedést, azért össze nem mehettenek, hanem abban mulék el; arra is kérők vala, hogy beadják kezeket, ugyanabban jöttünk el onnan, de felvetett határt senki köztünk nem tud.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Oroszlak:

Bajkay János, Németh Jakab, Osváth Mátyás ezt hit szerint vallották, hogy soha nem tudnak ők az két falunak felvetett határát. Nemes Jakab ez külön vallotta, hogy mindenkor Sáróhoz élték azt az határt, akin veszekednek.

Barsvármegyének 1589. évi átiratából, melynek eredetije az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 300. no 7. alatt található.

169.

1584. január 2. Hontmegye tanuvallatása a Szelnicze és Badin közt vitás Saár erdő hovatartozóságáról.

Nos Joannes Soos senior vicecomes, Matheus Prokop judex nobilium, Melchior Osztroluczky, Georgius Néwery, alter Georgius Zlatinszky, Georgius Bobor jurati assessores, nec non Joannes Soos junior de praedicta Polthár vicecomes comitatus Honthensis damus pro memoria, quod cum nos juxta postulationem reverendissimi domini Stephani Radetii episcopi ecclesiae Agriensis et locumtenentis sacratissimi imperatoris et regiae maiestatis per Hungariam, nec non generosi ac egregii domini Georgii Barbarith, capitanei arcis Zoliensis et comitis nostri comitatus Zoliensis in festo beati Thomae apostoli anni praesentis 1583 ad faciem cuiusdam particulae silvae inter possessiones Zelnyce praepositurae de Thúrócz, nec non Badin ad arcem Zoliensem pertinentes, in isto comitatu omnino existentes adjacentis Saar alias Naprydoli accessissemus, ibidemque praesentibus hominibus et servitoribus istius domini locumtenentis egregiis Georgio Lendeczy et Emerico Vitéz ab una, parte vero ab altera praefato domino Georgio Barbarith ac testibus per partes eo convocatis, aliis etiam plerisque vicinis et commetaneis infra scriptam communem inquisitionem et testium examinationem hoc modo peregimus:

De eo utrum particula illa silvae Saar alias Naprydoly nuncupata, quam partes praenominatae demonstrassent, ad praefatam possessionem Zelnyce pertineret, et an Zelnycenses incolae temporibus antecessorum capitaneorum Zoliensium, dominorum videlicet Joannis Balassa, alterius Joannis Pethő et Thomae Pálffy ipsam particulam silvae libere et sine ullo impedimento

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

possedissent et usum eius continuissent, quidquid ipsis evidenter de certitudine veritatis constaret, fateri deberent, odio, amore, favore et complacentia postpositis, vel autem Badiniensium esset et ad incolas eiusdem possessionis pertineret, eoque usi fuissent.

Qui quidem testes primo ad fidem ipsorum deo debitam et sanctum dei euangelium jurati et interrogati fassi et attestati sunt hoc modo:

1. *Ad partem domini locumtenentis* prudens ac circumspectus Caspar Szabó, civis juratus Veteris-Zoliensis civitatis, sub juramento fassus est, quod ipso adhuc puer existente, quamvis hic in Zelnyce natus et a parentibus educatus, tamen ex hinc ad studia relegatus fuisset, neque omnia ea nosset, quae domi acta fuissent; praeterquam, quod hoc scire et bene recordari affirmavit, quod quando ex studiis domum parentelam suam visitatum venisset, paterque alios filios suos pro lignis secandis in usum domus misisset, multoties sciret patrem injunxisse, ut ex praescripta silva Saar ligna adveherent, nec quisque prohibuisset aut impedivisset eos; de capitaneis prioribus Zoliensibus, dominis videlicet Joanne Balassa, Thoma Pálffy et Joanne Petheő nihil sciret nec fateri posset, an aliqua prohibitio temporibus illorum facta fuisset.

2. Etiam pro parte domini locumtenentis providus Stanislaus Zelnyczky civium V.-Zoliensium in possessione Lezkócz commorans, aetate grandaevus similiter sub iuramento fassus est, quod bene recordaretur, quod incolae Zelnycenses bina vice illam particulam silvae Saar litigiosaee succidissent et absque ulla prohibitione ligna succisa domum asportarunt; ultimam succisionem putat factam fuisse tempore domini capitanei a Pucham arcis Zoliensis; temporibus quoque dominorum Joannis Balassa, Thomae Pálffy et Joannis Petheő officium capitaneatus Zoliensis tenentium sciret testis silvam praenotatam libere possedisse ipsos Zelnicenses; praeterquam, quod *custodes silvarum regiarum libertini Motyovenses* prohibitionem de capiendis feris fecissent, usum vero silvae eiusdem nunquam vetuissent.

3. Pro parte eiusdem domini locumtenentis providus Joannes Zelniczky de eadem Lezkócz colonus ad arcem Zoliensem pertinens, juratus, examinatus fassus est, annos habens circ. 50, se bene scire, temporibus dominorum Joannis Balassa, Pálffy et dicti domini Petheő capitaneorum Zoliensium dictum locum litigiosum incolas Zelnycenses libere et absque impedimento ullo possedisse;

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

sciret quoque Badinienses inde ligna a Zelnycensibus succisa auferre tentasse, sed coactos fuisse Badynienses eadem restituere, nec unquam passi fuissent Zelnicenses ligna per Badinienses auferre. Sciret quoque Michaelem Valentovech et Nicolaum Jegyewd incolas Zelnicenses, dum inde ligna pro necessitate sua domum vehere satagerent, Badinienses id noluerunt permittere, Zelnicenses vero re intellecta contra Badinienses insurgendo eosdem verberum plagis affecissent, de quo facto nunquam ulla vindicta contra Zelnicenses exacta fuisset.

4. Providus Stephanus Kraychy de Haynik ad arcem Zoliensem pertinens, annorum circiter sexaginta, fassus est sub juramento, quod bene sciret, dictam silvam litigiosam incolas Zelnicenses semper libere possedisse tempore antecessorum capitaneorum domini Barbarith, nec ullam factam fuisse prohibitionem. Sciret quoque, quod particulam praedictam bina vice incolae Zelnicienses *inter se divisissent*, succidissentque ac sine ullo impedimento ligna succisa pro se domum advexissent, cum et ipse testis ante annos aliquot incolam fuisse Zelniciensem, rerumque ibidem actarum peroptime recordare.

5. Providus Mathias Petrás ibidem in praedicta Haynik commorans, sub iuramento fassus est, quod Zelnicenses loco illo litigioso usi fuissent libere, prohibitionem vero tantum tempore domini Barbarith factam fuisse. Et quod *locus aucupii*, quem pro meta communi Badinienses incolae tenerent, ad ipsum testem, dum in Zelnyce incolam egisset, pertinuisset.

6. Providus Joannes Sidor de possessione Thurova subditus nobilium Rakovszky, sub juramento fassus est, quod dum hic in Zelnyce mansisset, frequenter eo in loco litigioso ligna succidisset pro usu proprio, neminemque capitaneorum Zoliensium incolas Zelnicenses ab usu ipsius silvae prohibuisse, praeter modernum capitaneum.

7. Providus Nicolaus Valentovicz in praedicta possessione Haynik commorans sub juramento fassus est, quod quando ipse in Zelnyce habitasset, libere Zelnicenses silvam ipsam contentiosam possedissent, nec ullus capitaneorum eosdem impedivisset, praeter modernum Zoliensem capitaneum.

8. Providus Philippus Messkó in possessione Kovácsova ad dictam arcem Zoliensem pertinenti residens juratus et examinatus fassus est, quod et ipse in Zelnyce habitaverit, deque usu silvae

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

prohibitae per modernum dominum capitaneum Zoliensem ea omnia sciret, quae testis praecedens fassus est.

9. Providus Jacobus Nowikmett de possessione Rudolfalva ad civitatem Novi-Zoliensem pertinenti juratus fassus est, quod dum in juventute sua hic in Zelnice servivisset, eo tempore, quo dominus Joannes Balassa capitaneatum Zoliensem tenuisset, idem testis multoties ligna ex silva ipsa litigiosa succidisset et in Zelnicem vehi curasset, nec unquam ab aliquo impetitus fuisset, cum libera silva Zelnicensium fuisset.

10. Providus Stephanus Kosernyk de possessione Podlavicz ad cameram Novi-Zoliensem pertinente, sub juramento fassus est, quod ipse quoque hic in Zelnice novem annis habitando ligna in dicta silva libere succidisset, et Zelnicenses continuum usum eiusdem habuissent.

11. Providus Martinus Broda subditus arcis Zoliensis, in possessione Therne commorans sub juramento fassus est per omnia, prout testes praecedentes, nam et ipse hic in Zelnice fuisset educatus.

12. Providus Philippus Zelniczky cultor regiarum fodinarum in valle Domini alias Spanyedolina residens, juratus fassus est, sicuti caeteri testes ; et quod bene recordaretur, quod tempore domini Joannis Balassa Zoliensis capitanei incolae Zelnicenses silvam litigiosam inter se divisissent, et ligna succisa libere abstulissent. Providi item:

13. Joannes Zelniczky in praedicta Thurova Joannis Rakovszky,

14. Lucas Herman in Zkubyn Georgii Radvánszky,

15. Joannes Kraychy in praefata Haynik possessionibus nobilium subditi residentes fassi sunt, sub juramento interrogati, quemadmodum testis duodecimus immediate praecedens.

16. Providus Martinus Herman molitor in civitate Novi-Zoliensi commorans, juratus fassus est, quod ipso tempore, quo dominus Joannes Balassa capitaneatum Zoliensem egisset, ipse testis in molendino Zelnicensi per annos sedecim moratus fuisset, lignaque in ipsa silva contentiosa crebro succidisset pro usu et necessitate sua, ex quo ad Zelnicenses pertinuisset, nunquam tamen a quocunque ibidem fuisset impeditus. Hi omnes suprascripti testes ad partem domini locumtenentis fuerunt adhibiti, contra quos capitaneus Zoliensis, qui ex dicta possessione Zelnice oriundi sunt, exceptionem talem fecit : Quod attestatio illorum non potest

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

admitti, ex quo plerique eorum consanguineos in Zelnice haberent et ob id suspecti essent. Testes vero infrascripti *ad partem dòmini capitanei sunt* producti:

Nobilis Benedictus Prekop fassus et attestatus est sub juramento, quod de loco contentioso nihil fateri nosset, an Badynienses utrum vero Zelnicenses possedissent, praeter quam, quod semel cum domino Joanne Balassa ad inspiciendas metas Badinienses, aliis etiam vicinis ibidem praesentibus, idem dominus Balassa interrogasset Badynienses: Quousque metae eorum sese extenderent? illi respondissent: Usque ad saxum quoddam vel lapidem; quibus dominus Balassa injunxisset, ut id, quod eorum proprium esset, diligenter custodirent. Providus Paulus Klezken de Farkasfalva, nobilis Georgii Zlatynszky subditus, sub juramento interrogatus fassus est, se in praemissis nihil scire.

Item Valentinus Boytha, Petrus et Gregorius Budinzky, Blasius Sánta, Joannes Truka, Sebastianus Budinzky, Thomas Hamornik, Laurentius Chmel, Petrus Janchik, Georgius Sentyvech, Jacobus Gyurovech, Nicolaus Paulovech, Michael Levko, Mathias Trbinyech et Valentinus Naguasa, omnes libertini in possessione Motthyowa ad arcem Zoliensem pertinente commorantes, *custodesque silvarum regiarum* ad ipsam arcem pertinentium, jurati atque interrogati fassi sunt, quod supra saxum sive lapidem, qui pro meta inter Badynienses et Zelnicenses positus et signatus esset, silvas omnes tam a Badyniensibus, quam Zelnicensibus aequaliter custodivissent; quae autem loca infra saxum sive silvae sint, extant, neminem scirent ex Zelnicensibus ab iisdem custodibus silvarum unquam impeditum fuisse; scirent tamen inter Badinienses et Zelnicenses dissidium fuisse. Contra hos testes Mottyovenses praefatus Georgius Lendeczy nomine domini sui, domini locumtenentis talem exceptionem fecit, quod fassio et attestatio eorum de jure admitti non potest, ex quo opera illorum capitanei Zoliensis vicinorum dominorum et nobilium non raro metas et territoria metiri solent; et quod omnino essent suspecti, ex quo sub imperio et potestate capitaneorum Zoliensium maneant.

Item providus Joannes Petrovech de Czvyklina, subditus egregii Joannis Soos senioris vicecomitis, juratus et interrogatus fassus est de praemissis nihil penitus scire. Iterum dominus capitaneus Zoliensis est protestatus super eo, quod subditi caeteri ad arcem Zoliensem pertinentes pro sua parte non admitterentur ex talibus

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

villis et possessionibus, quae et metis et territoriis a Badiniensibus disjunctae et separatae forent; putaret enim plures testes pro Badiniensibus procurari potuisse, quam pro domino locumtenente producti sint. Contra hanc protestationem idem Georgius Lendeczy domini locumtenentis nomine allegaverat, quod prout ex deliberatione sedis pronunciatum est de suspectis testibus in hanc testificationem non admittendis et subditos proprios non adhibendos, sic inquisitio haec peragi debet. Est enim in sede expresse declaratum, quod subditi sub officio domini capitanei existentes pro testibus ad partem Badiniensium non admittantur. Quibus sic habitis ex sententia et deliberatione nostra visum est nobis et universitati nobilium istius comitatus Zolieńsis, juxta praescriptorum testium attestationes et fassiones, rejectis et invalidatis praefati domini capitanei praeinsertis omnibus exceptionibus, ipsum dominum capitaneum a colonis Zelnicensibus usum et dominium praenotatae silvae, in cujus usu et pacifica possessione iidem incolae Zelnicenses antea perstitissent, minime licuisse prohibere, aut aliter de jure occupare potuisse, id enim communi libertati et legibus regni repugnaret, essetque contrarium, ac prohibitionem illam, tanquam illegitime et indirecte factam esse censuimus. Nam testes praenominati sine ulla suspicione et delectu personae cum omnem veritatem super usu silvae professi sunt, praecisa est omnis dubitationis materia, et ob id prohibitionem illam haud stare et locum habere decrevimus et pronunciavimus. Juxta hanc nostram sententiam et deliberationem praefatum dominum Georgium Barbarith capitaneum admonuimus atque hortati sumus, ut cum rei veritas ex tam manifestis et minime suspectis testibus liquidata sit, istam prohibitionem a se factam, juribus et legibus regni contrariam, super usu particulae silvae tolleret et liberum usum eisdem colonis jam fati locumtenentis permitteret, id enim et juramentum comitatui praestitum et officii sui ratio super tuenda libertate dominorum et nobilium ab ipso exigeret et postularet, neque enim sacratissimae imperatoriae et regiae majestatis domini nostri clementissimi voluntas aut mens est, ut aliqui fidelium suorum regnicolarum in justis suis juribus citra processum juris opprimantur et detrimentum patiantur. Ad hanc nostram adhortationem et admonitionem idem dominus capitaneus respondit, quod cum tam repente testes pro sua parte coram sede judiciaria et universitate nobilium statuere non potuerit, se huic sententiae

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nostrae et deliberationi minime parere et prohibitionem tollere nequaquam posse offirmavit, neque agnosceret, se contra dominum locumtenentem in hac parte peccasse, aut aliquid deliquisse, propter quod merito succenseatur, imo prohibitionem a se factam utilitati et commodo fuisse, ubi silvam sub prohibitione existentem integram et illaesam arboribusque succrescentibus refertam quivis animadvertere potest. Deinde si inter dissidentes colonos homicidium aut malum aliquod facinus admitti potuisset, id remedia prohibitionis propellere et avertere studuisset, quam rem suae maiestati sacratissimae caesareae et regiae clementi arbitrio et voluntati submitteret, exspectans benignam resolutionem a sua majestate. Nos itaque hac responsione praefati capitanei percepta, ulterius in hac causa litigionaria progredere supersedimus. Cuius seriem juxta postulationem tam domini locumtenentis, quam ipsius capitanei Zoliensis praesentibus literis nostris inserendam voluimus. Datum in dicto loco sedis nostrae judiciariae, 2-da die mensis Januarii, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quarto. Joannes Soos senior de Polthár mp.

Eredetije az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 600. no 1. alatt.

170.

1584. jun. 15. Rudolf császár nyilt parancsa a Miksa király erdőrendtartásának végrehajtásáról. *

Wir Rudolphus der ander ec.

Entbiethen vnseren lieben getreuen allen vnd jeden, denen ehrwürdigen, wohlgebornen, edlen, fürsichtigen vnd weysen herren, prälaten, freyherrn, spanen vnd vice-spanen, stull-richtern, haubtleuthen, burggrafen, hofrichtern, ambtleüthen edlen vnd ihren stadthaltern in denen städten, dörffern vnd flecken, verwaltern, richtern vnd allen anderen, wessen stands, würden oder weesens die seynd allendhalben in vnserem hungarischen reich, sonderlichen aber denen, so vnseren bergstädten benachbahrt seynd, was ambts oder verwaltung dieselben haben, mit nahmen aber, denen herren vnd innhabern deren schlösser Saxenstein, Lipsch vnd

* V. ö. *Péch* i. m. I. 338. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Liekhowa in denen Dozischen geschlecht vnd Joanni vnd Emerico Topoltschani samment vnd sonderlich, so gegenwärtiger befehl zukommt, vnsern gruss vnd gnad. Es haben sich vnsere getreue, die fürsichtigen vnd weysen richter vnd geschworne burger vnserer siben bergstädt zum höchsten supplicando beschwärth, dass vnangesehen die kaiserliche vnd königliche majestät vnser geliebster herr vnd vatter, seeligsten gedächtnuss, vor beschriebener zeit etlich gewisse constitutiones vnd ordnung, nach welcher die wälder in unseren bergstädten vnd bey denen benachbahrten aufgehalten vnd fortgepflanzt werden möchten, ausgehen vnd publiciren hat lassen, auch ernstlich verbothen, kainen gaiss- oder schaaf-vieh in ermelte wälder zum wayden einzutreiben, vill weniger ihnen etzliche baumen zufällen oder nieder zu hauen, jedoch fehlet es jetzt so weith, dass mann solchen ordnung vnd offt widerholten befehlen nachgeleben solte, dass auch villmehr die meisten vnter euch nit allein ihre herden schaaf- und gaiss-vieh selbst in die verbothenen wälder eintreiben, sondern auch dem vieh zur wayd vnd mit ausrottung zu wiesen vnd aeckern, ohne vnterschied hin vnd her alte vnd junge bäum niederfällen vnd abhacken vnd solches nit allein in ihren, sondern auch in gedachter cläger gründen, welches dann ihnen denen clägern, sowohl auch dem gantzen bergweesen zum höchsten schaden gereichet; weillen sie nun jetzt abermahl bey vnser majestät ec. zum vntherthänigsten supplicando angehalten vnd gebethen haben, wir wollen ihnen, auch vnseren vnd anderen bergwercken zu guthem mit zeitlichen rath vnd guthen willen allergnädigste fürsehung thuen, haben wir ihr suppliciren allergnädigst erhöret, sintemahl gemainer nutzen jederzeit dem privat-nutzen weith vorgezogen werden soll, wir auch keines wegs gestatten wollen, dass die gold-, silber- vnd andere bergwerck durch solche mängel des holtzes solten zu grund gehen, derentwegen befehlen wir hiemit allen vnd jeden zum ernstlichisten vnd kräftigisten bey verliehrung alles vnd jedes viehes, so in solchen verbothenen oerthern begriffen wird, wollens auch durchaus anders nicht gehalten haben, dann dass jetzt vnd hinführo keiner vnter euch gaiss- oder schaaf-vieh in berührte verbottene wälder, weder gantze herden, noch einziger weiss zum weiden einzutreiben, vill veniger fürs vieh noch aecker, noch wiesen auszurotten, ainieglich alte, oder junge bäum abzuhauen, oder niederzufällen sich vnterstehe, sondern villmehr euch vnd die

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

eürigen von aller dergleichen waydt vnd ausrottung, sowohl in euren als in ermeldt clägern gründen abhalte, vnd obangeregter constitution nach gleichförmig lebe vnd dieses keinerley weiss vbertrette, darwieder werdet ihr nicht thuen. Nach verlesung gegenwärthigen befehls soll er denen exhibenten wieder zugestellt werden. Geben in vnserem königlichen schloss zu Prag, den 15. tag Juny, im 1584-ten jahr. Rudolphus m. p. (L. S.) Georgius archiepiscopus Colociensis et administrator Jauriensis.

Nyomtatvány a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminiszteriumi levéltár «Patente und Circularien» gyüjteményében. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. III. 91—93. l.

171.

*1584. aug. 18. Kivonat az alsó-ausztriai kamarának a beszterczebányai bányaigazgatósághoz intézett rendeletéből a fakezelést illetőleg.**

Seigerhütten Moschnitz.

Das bej der pollaggen, spleiss vnnd seigerhütten Moschnitz, bej dem schmeltz, spleiss vnnd saigern sambt derselben zuegethanen arbaitten khain sonderer mengl, sonnder bej den ambtleuthen vnnd hüttarbaittern gebührlicher vleiss befunnden worden, dass haben die fursstliche durchleucht gnedigist gern verstanndten.

Allain ist furkhomben, das die waldungen, darinnen man das spleissholtz zue gedachter hütten hackht, auch jahrlichen desselben nahendt biss in 3000 lachter bedurfftig, welche bisshero etlichen vnterschiedlichen furgedingern in die zehen jar lanng mit sonndern der khaiserlichen mayestet schaden verlassen worden, dann obwohl beruerte holtzmeisster bej irem verlass reichlich vnnd wohl bestannden, vnnd höchsternennte khaiserliche majestet solches holtz (da man sy nit gehabt) vil vmb ein leichters gelt ertzeugen mugen, so haben sy noch darüber grosse vnnd zum thail gar verlorne schulden gemacht, inmassen dann Georg Hülmair allain in die cammer biss in die aindlif hundert gulden schuldig verblieben vnnd obwohl beruerte arbaith im 80. jar verschinen durch Mathesen Reicher dergestalt vbernomben, das er von jeder claffter holtz, so er hackhen vnnd brinngen werde, an des Hülmairs schuldt drej

* V. ö. *Tomcsányi* i. m. 43., 44. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

phenning betzallen wölle, er auch biss dato etlich hundert gulden vberschues genomben, so sei aber vngeacht dessen alles, an der alten schuldt durch ine Reicher nit allain nichts in die camer betzalt, sonnder die camerschuldt durch ine noch gemeret vnnd vber vilfeltigs euch verwalter beschehnes vermelden gestattet vnnd zuegesehen worden, welches euch dann khaines wegs zuthuen geburen hat; dieweil aber disen zeitlich furtzuekhomben, fur nutzlicher gehalten wurdt, das die geding ganntz vnnd gar eingestelt vnnd die camerschuldt von dem Reicher, alss der aines guetten vermugen sein solle, eingefordert, vnnd das holtz auf herrn arbaith zuehackhen verdingt, auch durch den hüttenbereutter, waldforster vnnd die ambtleuth bej der hütten aussgetzaigt vnnd darauf vleissige achtung gegeben, das irer mayestet ditz orts, nit allain wol etwas khinndte erspart, die bösen schulden verhuet, sonnder demnach die arbaith ain alss den anndern weg mit der notturfft spleiss holtz befurdert werden, so lassen ir durchleucht ir gnedigist gefallen, das ains vnnd das ander verstandtnermassen also mit dem ehisten ins werckh gericht, vnnd euch verwalter die bisshero ditzfalss gefuerte vbele hausshaltung neben dem verstorbnen hüttenbereutter Georgen Piger alles ernst wie hiemit beschiecht verwiesen werde, welches alles ir mit hülf des jetzigen hüttenbereutters Valtin Khruegers ins werckh zuerichten, die schuldt von dem Reicher eintzufordern vnnd ir mayestet schaden in alweg zuuerhuetten werdet wissen — — sat.

Holtzhanndlung.

Durch wohlernente commissarien ist auch in irem hin vnnd widerraisen augenscheindlich vnnd dann in der darüber gehaltnen erkhundigung befunden worden, das die von der Priss, gleichfalls die vnnderthanen in denen maisten dörfern zue der herrschafft Lypsch gehörig, in die zwo vnnd dreimeil wegs hin vnnd wider nit allain in den holtzschlegen vnnd abgemaissten waldern mit aussreutten vnd prennen, sonnder auch in den halb vnnd widerumb von neuen heergewachsnen waldungen mit abhauung vnnd niderfellung derselben merckhlichen vnnd vnwiderbringlichen schaden gethan haben, welches alles durch euch verwalter, zuwider euer pflicht, bisshero gestattet, sy auch weder darumben angeredt, noch irem verdiennen nach notturfftig gestrafft, vilweniger die destwegen zuuor publicierte general durch sy vnnd euch in achtung genomben worden, des euch dann von ambtswegen zu zuezusehen khaines

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

wegs gebuert hat; dieweil dann, da also in den neuen schlegen oder maissen rottäggen vnnd wissmadten gemacht, darauf zu ewigen zeiten khain holtz mehr wachsen thuet oder zu ainem waldt werden khann, vnnd da es hinfuran gestattet vnnd nit abgestelt, solches nit allain irer mayestet vnnd dem ganntzen Neusollerischen weesen mitlerweil zu merckhlichen schaden vnnd abbruch, sonnder auch den anndern nebenligunden waldungen, so noch vnuerhaut, zu gentzlichen abödung gedeien vnnd letstlichen dass ganntze weesen mangl holtz vnnd khol halber in ainen steckhen gerathen wurde muessen, welches aber khaines wegs ferer zuezusehen, vnnd nun ir khaiserlichen mayestet in verphendung der herrschafft Lypsch ir genedigst vorbehalten hinfüran in denen wäldern ainiche aussreuttung zuthuen, so lassen ir fursstliche durchleucht ir genedigist gefallen, wie es dann die vnuermeidenlich notturfft erfordert in der zeit furzuekhomben, das denen Prisern, auch denen vnndterthanen der herrschafft Lypsch, oder aber iren furgesetzten obrigkhaitten alles ernsts vnndtersagt, sich hinfuran der aböedt vnnd ausreuttung der walder vnnd gehultz genntzlichen zuenthalten, mit der betrohung, da ainer oder mehr daruber betretten, das die verbrecher vermug der hieruor aussganngen vnnd publicierten general mandaten vnnachlässlich an leib vnnd guet sollen gestrafft vnnd ferer khaines verschonet werden, welches ir in voltziehung zuebringen habt.

Damit sich aber khainer mit der vnwissenhait entschuldigen khinne, so wellet vns mit dem ehisten abschrifft, wie vnnd was gestalt solche general hieuor publiciert vbersenden, so solle alstdann der renouation vnnd fertigung halber die ferer notturfft gehanndelt vnnd euch derselben etliche vberschickht werden.

Ferer haben ir furstliche durchlauct angedachte Prisen die notturft von der hungerischen canzlei auss, inmassen ir ab bejgelegter copy neben emphahung des original beuelchs zuuernemben fertigen lassen, damit sy sich hinfüro des bishero gebrauchten holtz fuerkaufs vnnd aigennutzigkait mit dem gelt vorher einnemben von den partheien genntzlichen enthalten, sowoll auch wie sy mit verkhauffung des pauholtz khunfftig hanndlen sollen, demnach werdet ir iren angeregten beuelch antzuhendigen wissen vnnd darob sein, damit demselben durch sy die Priser nachgelebt, oder aber wie dessen zeitlich zu ferer verordnung ausfuerlichen berichtet werden.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Das angeregte Priser so maisstesthails mit pauholtz hanndlen vnnd die notturfft ins perg zeugschafferambt annttwortten, an den prettern oder laden, auch gestengen vnnd anndern holtzwerch nicht die ordenlich gröss, dickh vnnd lennge, inmassen von alters hero breuchig gewesst, dargeben vnnd doch die bezallung darumben wie zuuor emphahen, welches aber bej inen ab vnnd eingestelt, da ist zue ir durchleucht gnedigisten gefallen gehanndelt worden, vnnd werdet darauf neben dem perg zeugschaffer vnnd khunstmaisster eur vleissigs aufmerckhen zuestellen wissen, damit hinfuroan dergleichen vortl vnnd aigennützigkait durch sy nit gebraucht, da es aber beschehe, vnnd das holtzwerch nit in rechter dickh, leng vnnd gröss geanttwortt oder gelifert wuerde, alssdann inen die vollig betzallung auch nicht geraicht, sonnder was sich pro rata gebuert abkhurzt vnd gegen denen verprechern mit geburlicher bestraffung furgangen, vnnd ditz orts khaines verschont werde — — sat.

Fogalmazvány a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,374. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. III. 116., 117., 122—4. l.

172.

1585. jun. 25. Rudolf császár nyilt parancsa a bányavárosok czéljaira szükséges erdők megóvása iránt.

Wir Rudolph der andere etc. etc. embieten N. allen vnnd jeden vnsern spänen, stuelrichtern, richtern, räthen, burgern, dorfrichtern, gemainen vnnd sonnst allen vnderthanen vnnd getrewen was namens, standts, ehren, wirden oder weesen, die in der refier vnser khüniglichen hungerischen pergstet vnd dabeyligunden herrschafften gesessen vnd wonhafft seyn, niemanndts ausgenommen vnser gnad vnd alles guets. Vnd geben euch gnediklich zuuernemen, als wir gleich wol hieuor ain ordentliche ausfürliche waldtordnung aussgeen vnd hernach darüber ernstliche beuelch auch jüngstlich vom zehenden tag Augusti vnd lezten Januarii nechstverschienenen 65. vnd 67-sten jar durch sonder mandat publicieren lassen, das hinfür niemandts weder obrigkhaiten noch vnderthonen khain gaiss oder ander khlain viech in die wälder, so in

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

vnserm Newsollerischen khupffer handlungswesen vnnd zu notturft desselben vnd aller anderer perckh- vnd schmeltzwerch, es sey in vnd bey bemelten vnsern khüniglichen hungerischen pergstetten vnnd dabey vmbligenden herrschafften, als Altensoll, Döbring, Lypsch, Licoba, Wiglos, Neuheussl, Murän vnd andern gebraucht werden mügen, eintreiben, waidnen, noch dieselben wälder in ander weeg, wie das wäre, mit niderhauung der jungen vnnd gewachsnen paumb, auch machung der gereuter, rothackhern vnd wisen schwenden noch verwüsten sollen, so khumpt vns doch abermallen glaubwirdig für, das demselben mit nichte gelebt, sonder durch die wallachen mit eintreibung des hochschedlichen gaissviech in die wälder, auch die obrigkhaiten und vnderthonen daselbst zum theil solchem allem gestracks zuwider vnd mit gewalt an solchen wälden grossen mercklichen schaden beschehe vnd zuegefügt werde, daraus endlich nichts anders eruolgen khan, dann dass wann nit vber lange zeit dieselben handlungs perkh vnd schmeltzweesen vngeacht der reichen gottesgaben, so noch gotlob deren den in pergen vorhanden, allain holtz vnd kholmenglshalben auflassen müestte, welches dann inen den pergstetten vnd dabey ligunden herrschafften vnd vnderthonen durch solches mit abfall der manschafft irer narung vnd in vil ander weeg ain vnwiderbringlichs, entlichs vnd gemaines verderben bringen werde.

Dieweil wir dann ob solchem allen vnd sonderlich des bissheer erzaigten vngehorsambs halben nit vnbillich ain sonder gross missfallen tragen vnd hinfüran solche hochschedliche verödtung, aussreuttung vnd eintreibung des gannz verderblichen gayss vnd khlaines viech durchaus nit mehr zu gestatten, noch länger zuezulassen entlich entschlossen vnd bedacht sein:

Demnach so ist an euch obgedachte alle vnd jede die obrigkhaiten vnd vnderthonen in bemelten vnsern hungerischen pergstetten vnd darumbligenden herrschafften, schlössern vnd andern fleckhen vnser ferrer ernstlicher beuelch, auch entlicher willen vnd mainung, das ir nun hinfüran vermüg der obberürten ausgangen vnd publicirten waldtordnung vnd general mandat der eintreibung in die wälder des schädlichen gaiss vnd khlainen viech, auch aller abödung des gehültz vnd verschwendung der wälder bey vnser schwären vnnd vnablässigen vngnadt vnd straff gäntzlich vnd gar enthaltet. Vnd welchen euch samment vnd

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

sonderlich hieneben gewarnet vnd zugleich aufferlegt haben, das ir von publizirung ditz vnsers general mandat vber ain monat gewisslich vnd eigentlich aus allen gehültz vnd wäldern alles gaiss vnd ander khlain viech gantz hinweckh thuet vnd abschaffet. Dann wir menigkhlich nit verhalten wellen, wo nun hinfüran dessen wenig oder viel betretten, dass wir alberait bey vnsern waldforstern im Neusoll vnd in ander weg beuelch gethon vnnd ernstliche ordnung gegeben, dass sy solches alsspald zu vnsern handen einziehen vnd on alle gnadt nemen vnd eintreiben sollen, welchem nach sich jedermenigklich zu richten, auch jedermann vor nachthail vnd schaden, vnd beuorab vor vnser schwären vnd vnablässigen vngenaden vnd straffen zuuerhütten habe.

Vnd beschiecht an dem allen vnser ernstlicher auch entlicher willen vnd meinung.

Geben in vnser statt Wien, den 25-ten Juny 1585., vnser reiche des römischen im fünfften, des hungerischen im vierdten vnnd des böheimischen im achtzehenden.

Nyomtatvány a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminiszteriumi levéltár «Patente und Circularien» gyüjteményében. — Közölte: *F. A. Schmidt* i. m. III. 148—51. l.

173.

1586. nov. 14 előtt. A fraknói kir. uradalom erdőmesterének jelentése az alsó-ausztriai kamarához, az ezen uradalomhoz tartozó községek erdeinek fölmérése és becsléséről.

Hochlöbliche nieder-österreichische cammer!

Wohlgeborn, edl und gestreng gnädige herrn. Von jüngst verschinen 19. Augusti anno diess 86. jahrs an uns ausgangen rathschlag befelch hiebei A. ist uns auserlegt, weil wir in der hievor jüngst beschehender grafschaft Forchtenstain und herrschaft Eysenstadt zugehörigen wald- und gehültz-bereuthung ermeldter unterthanen wald- und gehültz nit beritten haben, so sollen wir uns mit der fürstlichen durchlaucht hiezugeorndten commissarien nach eines fürderlichen tags der zusammenkunft vergleichen alsbald hinab verfügen und alle der zu obbemeldten herrschaften unterthanen wald- und gehültz-bereuthen abmessen, beschreiben

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

und darüber auch ein gebreuchigen anschlag und tax machen verfassen und denselbes euer gnaden übergeben sollen.

Demnach haben wir uns zu gehorsamer vollziehung derselben uns auferladenen commission den nächst verschienen 15. September diess obsteendten 86. jahres dahin in die Eisenstadt und Forchtenstain sammt der kais. may. verwalter des obristen profiant-commissarii-amts herrn Casper Püchler (so in namen der fürstlichen durchlauct darzu verordnet und mitgewesst) verfügt der unterthanen wäld und gehültz beritten und durch höchst gedachter kais. may. paumaister Antoni Detuenus als hierzu geordneter sein abgemessen und hernach beschrieben, wie euer gnaden aus hie beiliegenden zweier beschreibung als B. und C. so sich *auf 8179¼ joch erströckt zu sehen* haben.

Weil wir aber in ermeldten wald- und gehültz-bereütung befunden, dass ermeldtes gehültz zimlich abgeben und nit fast gross holtz und in viel jahrn nit zum abgeben erwächst, darunter auch wol zum theil ziemlich emplöst, derowegen nit wie wir eines gegen dem andern halten, *die joch* sammt grund und boden, wildpann und raissge jaidt *über 6 fl.* nit wohl anschlagen können, welches in geld bringt *49,075 fl. 30 kr.*

Darneben haben auch euer gnaden in ermeldten verzeichnussen zu sehen, was absonderlichen jeder fleckhen vermög der unterthanen anzaigen und des rändtmaisters darüber eingenommen bericht jährlichen von ermeldten gehültz der herrschaft geraicht wird, und sonderlichen was das *thorkhringeld*, so die unterthanen vermög der hiebeiliegenden beiden verzaichnussen der herrschaft jährlichen raichen für ein dienst sei, ob es wegen des gehültz geraicht wird, oder was es sonsten für einverstand muss haben, darüber uns ermeldter unterthanen, so wohl auch der rändtmeister daselbst lauter bericht haben, dass es allein von wegen des gehültz soll geraicht werden. Wann wir dann nicht unterlassen, sondern dem herrn hauptmann hierüber auch vernommen, welcher uns bericht und vermainth, dass das thorkhringeld, wie es die unterthanen jährlichen vermög beiden verzaichnussen raichen, nit von wegen des gehültz, sondern es hab ein und andern verstand und verstehen sich, wie in Hungarn an viel orten der gebrauch sei, dass die *torkhrin* den verstand hab, dass jeder unterthan von seinem *einfarththor* ermelde thorkhrin zu geben schuldig sei, daher es nun auch den verstand haben muss, so befindet sich auch in

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

urbar über die grafschaft Forchtenstain, dass bei dem behausten pfenningdienst im markht Madersdorf (das sagt) «und jährlichen gedient wird thorkhrin und rugckhgeld,» aber sonsten in demselben sowohl auch in dem andern urbarii über die herrschaft Eisenstadt wird allein nur thorkhrin und nit rugckhgeld vermeldet. Was nun thorkhringeld hierüber für ein verstand und von wesswegen es der herrschaft jährlichen geraicht würdet, *ist uns unbewust*, wir erachten aber darfür, weil etliche fläckken kein gehültz haben, aber nicht weniger der herrschaft das thorkhringeld raichen, das bemeldtes thorkhrin und ruckgeld ein andern verstand muss haben und nicht für das gehültz geraicht wird. Dann haben wir auch von ermeldten unterthanen ihre freiheiten, was sie um ihre zugehörige wald und gehültz für just und gerechtigkeit und anders auch wie dieselben an sie kommen sein, zum ersten begehrt, haben sie uns und jeder fläcken absonderlichen anzaigt, wie sie berüerts gehültz von altersher nit allein sie, sondern ihre vorfahrern und viel länger in ruhigen brauch und possess gehabt, aber gleichwohl nichts anders zuzaigen, allein ein gefertigte verschreibung, so sie von kayser Maxmilian hochlöblichen und seeligister gedächtnuss so anno 72-sten ausgangen, von wegen der dargeben summa gelds, so ermeldte unterthanen ihro khaiserlichen majestät zu ablesung ermeldten herrschaften gehorsamst dargeben haben, darum ihro kaiserlichen majestät ihnen unterthanen gnädigst bewilligen und zu sagen, nimmer von hauss Österreich oder derselben cammergut hinfürter zu verkauffen oder zu verwenden, auch bei ihren wohlhergebrachten freiheiten recht und gebrauch bleiben lassen und darbei sitzen und handhaben wöllen verschreiben und geben haben, wie aus demselben gegeben verschreibungen darvon abschrift hiebei D. und einer verzeichnuss E., was jeder flöckhen absonderlichen hat dargeben auch zu empfangen haben, welches alles wir euer gnaden zu unser verrichtung sollen erindern und denselben uns gehorsamlichen befehlen wöllen. Euer gnaden gehorsamer Urban Meisinger waldmeister.

Eredetije, mely az alsó-ausztriai kamarához 1586. nov. 14-én érkezett, a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztérium levéltárában a Niederöstreichische Herrschaften, fasc. 17,397. Forchtenstein, múlt századi másolata pedig a fasc. 17,392/1. Eisenstadt czimű gyüjteményben.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

174.

1587. jan. 15. Kivonat Rudolf császárnak a beszterczebányai bányaigazgató részére adott utasításából a fa és szénkezelést illetőleg. *

Dann so ist die holtz vnd khollhanndlung Anndreen Mosslechner vnnd Benedicten Seidl in der viervndsibentzigjärigen commission dergestalt verlassen worden, das sy alles holtz, an dennen ortten es innen aussgetzaigt wierdt, selbst schlagen, trifften, bringen vnnd verkhollen, volgennts das kholl in die neu schmeltzhütten vnnd khupferhammer auch in die Moschnitz vnnd anndere ortt, vmb die bestimmte satzung vermüg deren mit einen getroffnen vergleichung vnnd aufgerichten spannzetln anndtworten sollen. Wann wier dann souil nachrichtung, das berüertte zween holtz vnd khollmaister vber allen iren vorratt was stattliches in die camer Neusoll schuldig verbleiben, sich auch beraitt die zeit ierer bestanndt jar den lezten tag Juni verschines fünfundachtzigisten jars geendet, vnnd ann jezo ain ordenlicher vnnd gewisser resst getzogen vnd gemacht werden khann, so soll er Gienger nit allein das holtz, so in denn treilinngen in dennen hanndlungen vnnd auf der lenndt vnaufkhlobner ligt, sonnder auch das annder, so in denn schlegen im wasser hin vnnd wider, auch sonnst allenthalben vorliegen bleiben, aufsetzen vnnd in denn kholheuffen beysamben ordennlich inuentiren, schätzen, zu geldt annschlagen vnnd beteueren, volgennts mit innen ordennlich abraitten lassen, da sich auch einiger resst befunden wuerde, innen die erstatt vnd richtigmachung alsbaldt auferlegen, inmassen dann dem Igl vom dreytzechennten tag May verschinnen durch beuelch auferlegt, sich des resstshalber bey beruerttem holtz vnnd khollermaistern dahin zuuersichern, das man denselben vonn iren haab vnnd guettern mindert noch nichts aussgenumben bekhumen müge vnnd derentwegen die fuersehung zu thuen, das sy angedeutte iere guetter, oder was sy sonnsten ohnn parschafft oder annderweeg haben, mitlerweil zuuerwenden nit gestattet, inen auch aus der camer merers nit, alls was die eusseriste notturfft eruordert vnnd man wissen müge, wohin es verwenndt, fuergelichen werden solle, so solle er sich demnach derselben hanndlung vnnd wie

* V. ö. *Tomcsányi* i. m. 44. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

damit an ainem vnnd anndern ortt gehauset, ob diesen verordnungen also nachgelebt, besstes vleiss erkhundigen vnd berichten, wie es khunfftig mit vorlassung der holtzhanndlung vnnd ertzeugung des khols zuuerhuettung böser schuldten gehalten werden, ob es bey diser ordnung bleiben, oder was sonnsten darinnen fuer verbesserung fuerzunemen sein möchten — — sat.

Fogalmazvány a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminiszteriumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,262.— Közölte: *F. A. Schmidt* i. m. III. 158—9. l.

175.

1589. jun. 27 előtt. A fraknói várkapitány és erdőmester jelentése a bécsi udvari kamarához a fraknói és kismartoni uradalmak jövedelmeiről.

Hochlöbliche hof-kammer räthe etc.

Wohlgeborne freiherrn auch edl und gestreng, günstige und gnädige herren. Dero schreiben von 6. dies monats haben wir empfangen und dessen inhalts vernommen, wie das man an jeczo mit völliger abhandlung und vergleichung der zwaier fürstlicher residenz-herrschaften als Forchtenstain und Eisenstadt im werck und man nun von der kaiserlichen majestät wegen zu nothdurft derselben thails der wäld und gehültz halber unsers berichts zur nachrichtung bedürftig. Und wir uns allsbald auf den augenschein verfüegt solche wäldt mit fleiss besichtigen, auch etlich joch abmessen und euer gnaden, wie wirs befunden, darüber berichten sollen.

Als erstlichen: Wie hoch oder theuer ein joch holtz an einem und dem andern ort anzuschlagen und dieselb treulich wert sein möchten?

Zum andern: Weil man von einem jeden joch jährlich klafter scheitter und wie theuer jede, sowol auch wie vil zimmerholz, und wie hoch ein stamb abgeben und als des ganzen gehültz järlich geniessen könne? Zum dritten: In wie viel jarn solches brenn-, zimmer-holtz und mauerpennckh als trämb, sperholtz und jedes besunder auf diesem grund ungeverlich herwider wäxt und genüssen kann werden? Zum vierten: Ob man nit das brennholtz zum kalchbrennen und kohln der orten mehrers zu nucz

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

bringen khundte, als wann mans klafterweis abgäbe? Item wann man bei Forchtenstain alle gehültz, so sich in beschechener abmessung zusammen auf *4878 jocher* strecken, in ein hundert thail abgetheilet, dass man järlich den hundertisten theil abgeben und wie hoch versilbern, oder was man daraus lesen konnte, desgleichen *ob in einhundert jahrn widerumb solches holtz herwieder wiex,* so man abgeben und zu nucz der herrschaft gleich wie im anfang mit dem ersten hundertisten thail beschehen, gebrauchen konnte?

Hierauf berichten euer gnaden wir, dass deren orten 1 joch acker oder wismadter per 10 und 12 fl. verkauft wird, und unsers bedenken auch in erkundigung befunden, khün ain joch holtz ausser der lust-höltzer auch mit grund und boden per 10 und 12 fl. verkauft werden, wie dann die unterthanen sagen, dass das holtz auf ainer joch an den grund an etlichen orten allein soviel werth seien, wann man die wäld darinnen gewaxen holtz hayet, mecht *mans in die 60 und 70 jahr steen lassen,* dass wider wohl gewaxen holtz zum abgeben verhanden, dann der grund gar gut und nicht stainig.

Auf des gefangen fürsten von der Neustatt maiss, weil man ihm jährlichen um die bezahlung holtz abgibt, sein befunden worden 4 joch holtz, darauf hat man 1140 klafter brennscheiter gehackt, gebürt auf joch 285 klafter.

An etlichen orten ist zum thail jung gewaxen holtz, obs gleich noch jung ist, so steht es doch gar dick und möcht ungeverlich auf einem joch in die 80—90 und in die 100 klafter der zeit holtz darauf stehen.

Den Wiser und Forchtenauer wald, Siggräm, Breite-Brunner wald, der Felleg, Krentorffer, Zilling-Taler und andere holzer mehr, wie zuvor in der herren commissari relation einkommen, haben wir im augenschein übersehen und bei den benachtbarten und alten unterthanen soviel erkundigt, dass bei weitem mehr joch holtz als in voriger beschreibung einkommen sein soll; dann weil die wäldt so gross und der leütten viel auch diese der gräben, khünen sy nit woll abgemessen werden, nach der unterthanen anzaigen khün man jährlich die nothdurft-holtz wie bisher beschechen und ain mehrers abgeben. Auch guter nutz ohne mangel des holtzgeschäft werden kann alle wäldt der grafschaft Forchtenstain achten sie mit holtz, grund, boden, gejaider und aller

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

freihait in die 70.000 oder 80.000 gulden gesetzt, es wern nur 5000 joch; als wir aber in der mass der 4 joch, darauf 285 klafter scheiter, wie vor vermeldt, befunden, das jede joch 285 klafter scheiter hält, gibt man die klafter bei der herrschaft Forchtenstain um 10 und Eisenstadt per 12 kreuzer.

Die ausländischen, als Neustätter und anderer herrn unterthanen geben von der klafter brenn-scheiter 10 kreuzer. Von einem fueder gespörholcz 12 kreuzer.

Der herrschaft unterthanen geben von einer klafter holtz 6 kreuzer.

Von einer pindter-aichen gibt man zu 20 und 30 kreuzer.

Die Forchtenauer und Wiser, die geben von der klafter darumben, wanns im wald Prindl leschen helfen und gar am wald sitzen 1 kreuzer. Mehr von einer fuhr bau-holtz 2 pfenning.

Was sie aber zum verkauffen brauchen, geben sie auch von der klafter brenn-scheiter 10 kreuzer, nemen aber desselben gar wenig.

Wie viel man jährlich abgeben hat, ist bei den raittung zu finden, man hat aber bishero nit einem jeden, was er begehrt, ervolgen lassen. Die anwehrung ist aber so gut, dass man noch so viel, als in raittungen einkommt, abgeben mag, wie iro gnaden die herrschaft übernommen, hat man die klafter-holtz zu 3 und 4 kreuzer geben, auf der herrn n.-öest. cammer-rath verordnung ist durch mich Kollonitsch und Urban Meissinger waldtmaister die waldt-bereüttung beschechen und dahin gehandelt worden, dass man an jetzo ain klafter-holtz per 10 kreuzer, in der herrschaft Eisenstadt wäldt per 12 kreuzer, was den ausländern abgeben wird, zalt und hinfüran mit abgebung des gehültz noch mehrern nutz schaffen.

Ihro gnaden die haben etlichen landleuten und geistlichen ohne bezahlung des waldzins holtz verwilligt, als dem kloster in der Neustadt, in thirgarten daselbst, geen Minich-Hofen, dem herrn Andree Teüfl, herrn Tanrädl, herrn Bömus, geen Schwehait zur pruggen, in das arsional und vielen flecken, so kann forstgeld geben, derer zehen sein, das bringt ain jahr, weils in raittung nit einkommen in geld, wanns bezahlt wurde auch ein gute summa.

Die kalchbrenner bei der herrschaft Eisenstadt die verderben das holtz am maisten, dann sie zu einem kalckofen darvon sie zins zu 25 und 20 fl. raichen, in die 150 klafter scheitter und

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

mehr verbrauchen und da mans klafterweis aufrichtet, kann solches auf 30 gulden, sie wellen sich aber nit staigern lassen.

Solches alles haben euer gnaden wir gehorsamblich berichten sollen. Uns benebens euer gnaden bevelchen wellen.

Euer gnaden dienstwillige G. S. von Kollonitsch freiherr. Urban Meisinger waldmaister.

Eredetije, mely az udvari kamarához 1589. jun. 27-én érkezett, a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminiszteriumi levéltárban, a Niederösterreichische Herrschaften, fasc. 17,397. Forchtenstein czimű gyüjteményben.

176.

1590. január 9. A leleszi convent tanuvallatása a Bányácska, Sáros-Patak és Ujhely közti erdők közös használatáról.

Nona die mensis Januarii anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo.

Nos Georgius Raskay de eadem Raska propalatinalis et Moises presbyter Wányay conventualis homines, ezeket az ide alá megirott testeseket czitáltuk Ujhelyből propalatinus uram compulsoriájával Bányácskára, melyek vannak Zemplén vármegyében és ugyanott examináltuk meg őket. Első tanú Ozmán Imre az nagyságos Dobó Ferencz uram jobbágya, Ujhelyben lakozó, ötven esztendős ember lévén, megesküdt és hiti szerint azt vallja: Emlékezem — úgy mond — reá, hogy mikor az néhai Paczot János, ki akkor szepesi kamarás volt, az nagyobbik néhai nagyságos Mágóchy Gáspár uramnak király ő felsége nevével megadta volt Bányácskát, midőn az bányácskai határt eljárta Paczot János, szóltanak neki azon bányácskaiak, hogy az Ztawa erdejit és az Magas-hegyet, mely az falu felett vagyon mind az tetőig, tőlök azaz a falutól el ne szakasztaná, mert régenten is oda való erdők voltak; azért Paczot János úgy hagyta, hogy közönséggel éljék mind az bányácskaiak s mind az újhelyiek és patakiak, kiket most el akar foglalni Dobosi László az pataki udvarbíró az bányácskaiaktúl.

Második tanú Eötvös János az nagyságos Dobó Krisztina asszony jobbágya, ugyan újhelyi, harminczhat esztendős ember, megeskütt és azt vallja, hogy vagyon tizenhat esztendeje, mióta említi, hogy az Magas-hegyet Bányácska felől és az Ztavát ezen bányácskaiak, újhelyiek és ardóiak, patakiak az Köves-patakig

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

közönséggel élték és birták az néhai Mágóchy Gáspár idejében is, mely hegyektől most Dobosi László el akarja fogni az bányácskaiakat.

Harmadik tanú Radó Máthé, ugyanazon Dobó Krisztina asszony jobbágya, újhelyi, hatvan esztendős vén ember lévén, megesküdt és az ő igaz hiti szerint azt vallja, hogy az Ztava-hegyet és erdejit mindétig közönséggel birták és élték az bányácskaiak, patakiak és újhelyiek; ő semmi határozást nem tud közöttük.

A leleszi conventnek ugyanazon évi átiratából, melynek eredetije az Országos Levéltárban N. R. A. fasc. 24. no 72. alatt található.

177.

1590. Kivonat Kassa sz. kir. város szabályrendeletéből egy erdőnek vágásra való kijelölése iránt.

Gleichfals biet die erbare erwelte gemain e. n. w., die wellen der armen gemain einen walt ausweisen und verordenen, woher sie holcz näme, den es kombt inen gar beschwerlich für, das man sie täglich pfendt, wie es dann bishero geschehen, und als die walt-reiter irren aigen nuecz suechen, lassen das schönste und beste holcz den kauefleuten passiren, und volgen und nämen geschenkh von inen, die armen leute aber auf das hechste schäczen und plagen.

A város levéltárából közölték: *Dr. Kolosvári S.* és *ar. Óvári K.* i. m. II. köt. 2. fele 121. l.

178.

1591. deczember 9. Az erdélyi fejedelem biztosai által a báró Herberstein Feliczián utódai és Nagybánya sz. kir. város közt létrehozott egyezség az alsó- és felső-fernezelyi erdők használata iránt.

Nos magister Joannes Boroszló de Ipp prothonotarius, Franciscus Teke de Köblös ac Georgius Csakor secretarius, commissarii illustrissimi principis Transylvaniae, memoriae commendantes significamus quibus expedit universis, quod licet in causa et diffe-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

rentia illa, qualibet inter generosos haeredes seu liberos magnifici condam Feliciani liberi baronis de Herberstein etc. ab una, prudentes et circumspectos judicem et juratos cives ac totam communitatem civitatis Nagy-Bánya, in comitatu Szathmáriensi existentem, partibus ab alia ratione et praetextu metarum et terminorum Alsó- et Felső-Fernezey dicti, omnino in eodem comitatu sitarum, praefato condam Feliciano suisque haeredibus et posteritatibus universis per serenissimum olim principem dominum ac dominum Stephanum regem Poloniae, magnum ducem Lithvaniae etc. vigore literarum suarum donationalium in perpetuum collatarum et legitime quoque eisdem simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet statutarum controvertebatur, juxta continentiam quarundam literarum illustrissimi principis ac domini domini Sigismundi Báthori de Somlyó, vajvodae Transylvaniae et siculorum comitis etc. domini nostri clementissimi praecepteriomissilium clause confectarum et emanatarum, nobis sonantium ad facies praefatae civitatis Nagy-Bányaensis, consequenterque eo, quo necesse foret, videlicet ad facies praedictarum possessionum A.-et F.-Fernezey, nec non silvarum, alpium et montium intra metas praefatae civitatis Nagy-Bánya adjacentes accedere, easque et singula loca reambulare et ex quo jamfatae possessionis A.-et F.-Fernezey in territorio et intra veras metas ipsius civitatis Nagy-Bányaensis fundatae et collocatae essent, juxta quantitatem earundem possessionum, absque damno et praejudicio civitati metas et terminos tumulis erectis excindere debuissemus, nihilominus tamen perspectis et oculatis praefatis utrisque possessionibus, montibusque excelsis et alpibus intra metas praedictae civitatis N.-Bánya adjacentibus in quantum fieri potuit consideratis, quia hujusmodi metalem excisionem praefatis ambabus partibus nimis damnosam fore et praejudicare agnoscebatur, civitatensibus quidem in eo, quod aditus et viae, quibus ad silvas eorum usuales transitus pateret, penitus ac per omnia per hujusmodi metalem excisionem includeretur, haeredibus autem ipsius Feliciani in eo, quod silvae glandiferae, unde aliquid provenit, usum percipere possint, nullae prorsus per eandem excisionem ob exiguam quantitatem praescriptarum ambarum possessionum edere videbantur et sic inter easdem partes majora mala, rixae, simultates ac controversiae in futurum oriri potuissent, quas ut descenderemus et ambae partes inter se se mutua pacis pulchritudine perpetuo uti, frui ac gaudere pos-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

sent, eaedem ambae partes, videlicet nobilis Michael literatus Sismaczky servitor et familiaris praefatorum liberorum antelati Feliciani Herberstein in ipsorum personis cum sufficienti procuratorio mandato et plena jurisdictione ab una, parte vero ex altera egregius Christophorus Kerestury praefectus arcis Kővár in persona illustrissimi principis, nec non prudentes et circumspecti Nicolaus Pécsy judex primarius, item Lucas Mészáros, Simon Syias, Thomas literatus, Joannes Forintverő, Petrus literatus Herges, Joannes Eötvös Varadiensis, Michael Csiszár, Georgius literatus Diószeghy, Joannes Chycoss, Stephanus literatus Kálmán, Stephanus Boró et Joannes Vasas jurati cives, ac Mathias literatus juratus notarius dictae civitatis Nagy-Bányensis in eorum propriis personis ac pro tota communitate eorum nobis constituti, matura intra se deliberatione praehabita sponte et libere ad talem perpetuae pacis et concordiae coram nobis devenerunt unionem:

In primis in quantum attinet silvas et alpes in territorio ipsius civitatis Nagy-Bánya adjacentes et in cujus dominio iidem civitatenses existunt, ut hujusmodi eorum universae silvae et alpes semper futuris et perpetuis successivis temporibus tam ipsius haeredibus domini Feliciani, quam praefatis colonis ipsorum in dictis utrisque possessionibus degentibus sicuti et antea, ita et nunc ad utendum, fruendum securibus ac ad omnem eorum necessitatem libere et cum civitatensibus communes existant et nunquam in libero usu earundem per civitatem molestentur.

Proventus tamen earundem silvarum et alpium, nempe porci decimales ac pecuniae redemptibilium porcorum ipsis solis civitatensibus edere ac provenire debeant, nihilque portionis exinde haeredes domini Feliciani habere possint, exceptis tamen propriis eorundem et praedictorum colonorum suorum porcis, de quibus nullam decimam civitatenses exigere valeant.

Quantum vero ad alias silvas et alpes similiter in territorio dictae civitatis Nagy-Bánya ultra fluvium Fernezey vocatum, a plaga orientali adjacentes, nunc ad rationem illustrissimi principis ad arcem Kővár possessas spectat, iidem haeredes domini Feliciani et praefati coloni eorum easdem universas silvas et alpes, quae usque limites oppidi Felső-Bánya se extendent, modo simili ad omnen eorum necessitatem sicuti et antea, nunc quoque et inposterum semper modo et ordine ab antiquis temporibus per eosdem uso et observato uti, frui ac secari, venationesque in eisdem exer-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

cere et facere iidem orphani et eorundem haeredes possint; de quarum quidem silvarum et alpium proprietate ne iidem totaliter exciderent et eisdem totaliter privarentur, praefatus illustrissimus princeps de porcis decimalibus pecuniis porcorum redemptibilium exinde provenientibus, respectu quantitatis praefatorum possessionum suarum Alsó- et Felső-Fernezey futuris et successivis semper temporibus per praefectos et officiales suos Kővarienses pro tempore constitutos, pro tunc videlicet, quando praetactae silvae et alpes glandes proferunt, decimam partem universorum porcorum decimatorum et pecuniarum redimi posse, eisdem haeredibus Feliciani ac eorum haeredibus et posteritatibus extradari facere debeat.

Deinde quantum ad terras arabiles, prata et foeneta, in quarum et quorum pacifico dominio nunc iidem liberi et haeredes domini Feliciani et praescripti eorum coloni fuissent et essent, hujusmodi terrae, prata et foenilia in perpetuum eisdem remaneant.

Praeterea, quod ad usum seu piscationem praedicti fluvii Fernezey spectat, conclusum est per partes, quod fluvius ille ab eo loco, ubi incolae possessionis Felső-Fernezey sepulturam habent, Temetődomb vocato, una cum aliis fluviis et rivulis de convallibus collateralibus hinc inde in eundem fluvium Fernezey influentibus recto flumine infratendendo, usque ad superius conflatorium nobilis Francisci Szegedy perpetuo ipsorum solum haeredum domini Feliciani proprius ac vetitus sit et piscationes quoque ipsi soli ad eorum usum pro libitu facere valeant; supra autem similiter a praedicto loco Temetődomb vocato sursum tendendo usque ad limites districtus Maramarosiensis eisdem haeredibus domini Feliciani, tum praefectis arcis Kővár ac civitatensibus communis, verum tamen vetitus et prohibitus existat.

Quod denique attinet ad eam controversiam, quod videlicet praefati haeredes ipsius domini Feliciani ligna super eodem fluvio Fernezey dimitti facerent, per huncque fluvium seu aquam ipsam aeque per canalia subterranea in ipsam civitatem illaberentur et in theatro ejusdem civitatis erumperent, depravarent, foetidamque et impotabilem redderent, superinde taliter ordinatum est: Quod iidem haeredes domini Feliciani in posterum ejusmodi ligna demissa in ipso fluvio putrefacere non permittant, sed quamprimum exinde extrahi faciant. Insuper, quod super eodem fluvio supraspecificatum locum, ubi aqua ipsius fluvii Fernezey per praedicta canalia in urbem derivata et deducta existit, nulla deinceps molen-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

dina aut alia instrumenta fodinis necessaria, utpote conflatorium, contusorium et id genus similia, propter quae aqua ipsius fluvii inficeretur, parari et construi facere possint et valeant, alia vero molendina ad molendas fruges apta liberam habeant constituendi et aedificandi facultatem. In quorum praemissorum fidem et testimonium, firmitatemque perpetuam praesentes literas nostras sigillis, chyrographisque nostris corroboratas memoratis utrisque partibus jurium earundem futuram ad cautelam necessario dandas duximus et concedendas. Datum in praedicta possessione Felső-Fernezey, feria 2-a proxima post festum Conceptionis beatae Mariae virginis, anno Domini 1591. Magister Joannes Boroszló de Ipp prothonotarius (L. S.) Franciscus Teke de Köblös (L. S.) Georgius Csakor secretarius (L. S.)

Múlt századi hivatalos másolata az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 1322. no 43. alatt.

179.

1592. december 24. Nagybánya város szabályrendelete a szőllőkarókról.

Die 24. Decembris tota civitas et senatus decrevit et statuit sub poena observari, ut palos pro necessitatibus vineae necessarios in promontorio vel in silva civitatis sive in Borpatak, sive aliis rivulis parare et conficere voluerint, nullus omnino civitatensium pro centum palis a praeparatione solvere ultra denarios decem, ab vectura vero eorundem ultra denarios quindecim dare et solvere audeat. Qui vero contra hunc decretum plus solvere attentaret, is puniatur florenis decem.

Item eodem die decretum et statutum est, ut palos in foro emere ultra denarios viginti octo non audeat, sub poena eadem, videlicet florenis decem puniatur.

Qui vero in civitate deponere voluerit, talis ultra denarios viginti solvere non audeat, sub poena praemissa.

A város levéltárából közölték: *Dr. Kolosvári S.* és *Óvári K.* i. m. III. 572. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

180.

1596. február 5. Rudolf császár utasítása a fraknói és kismartoni uradalmi erdőbíró részére.

Instruction unnd ordnung, welcher massen unser getreuer Leonhartt Mayr, so wir zum waldschaffer bey beden unnsern graff- unnd herrschafft Forchtenstain unnd Eisenstatt zuegehörigen waldt unnd gehülz bestelt unnd angenomben haben, solchen seinen dienst verrichten soll, doch wan er uns zu guet unnd dem wesen etwas bessers unnd nuzlichers, denn hierinnen vermelt, anzuordnen befindt, das soll er bey seinen ehrn unnd pflichten, damit er uns zuegethan, unserer n.-oest. cammer oder unnsern haubtman unnd räntmaister zur Eisenstatt, wer die jeder zeit sein, erinnern unnd anzaigen, damit dasselb ohne verzug in das werckh gericht werde, in mitls aber hernach beschribner ordnung mit puncten ain entliches volziechen laisten.

Anfenglich soll waldtschaffer sein wohnung im schloss, unnd sein aufseehen nach uns und unnser n.-oest. camer auf den haubtman unnd räntmaister haben, auch sein ritt in die wäldt jeder zeit mit vorwissen sein des haubtman thuen unnd fürnemben; unnd damit man wissen mag, was jeder zeit sein thuen und verrichtung gewest, soll er zu seiner haimbkhunfft alsbaldt warhafften lauttern bericht seiner verrichtung thuen unnd darüber, was er verer thuen soll, beschaidts erwarten, auch sich sonnsten in allerlay der herrschafft geschäfft unnd notturfften unwaigerlich gebrauchen lassen.

Verer soll waldschaffer auf alle in ermelter graf- und herrschafft Forchtenstain unnd Eisenstatt gehörige wäldt, darinn diser zeit holz abgeben unnd verkhaufft wirt, so wol auch auf die anndern gehülz inhalt der ime aus den urbary zuegestellten verzaichnus daraus er zu seehen, wie weit ein jedes gmerckh unnd hotter geht, neben den vorstern unnd jedes orth richter unnd unnderthannen sein vleissig nach und zuesechen, auch aufmerckhen haben, sonnderlich aber mit und neben dem richter unnd vorster jedes orts die gemerckh im jar zwaymall bereitten unnd alles vleiss besichtigen, es sein die wäldt gleich ir aigne haus gründt oder der herrschaft gehülz, darzue die dörffer gehören, damit durch die anrainer mit entziechung des aigenthumbs oder abhackhung unnd vertilligung

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

der alten hotter unnd merckhpaumb nit strit erweckht werde; da sy aber der gleichen menge befunden, solches alsbaldt dem haubtman unnd ränntmaister jedes orts zum wissen anzaigen, auf das wo von notten solches hernach unnser n.-oest. camer umb abstöllung und einsechen durch sy bericht werden müge.

Furs annder soll er waldtschaffer bemelte wäld unnd sonnderlich diejenigen als Praiten-Prunn, Puerpach, Tunnerskhirchen, Gschiess, Osslop, Sannct Geörgen, Siggramb, Forchtenau und Wiserwaldt, in welchen den unnderthanen und ausslendern tails one unnd umb bezallung holz abgeben unnd verkhaufft wirdt, alssbaldt anfangs unnd zu seiner antrettung in beysein der vorster, räntmaister oder des gegenschreibers, weill sie beede zugleich nit wol von ambt abwesig sein khonnen, bereitten und besichtigen, wo und an welchen ennden guete gross gewachsen holz zum abgeben vorhanden, dieselben örtter verzaichnen, damit alsdan diejenigen, so holz zu haben begern, in unnd mit denen vorst zetln dahin gewisen unnd ain jedes ort darin specificiert werde, darauf alsdan waldtschaffer oder die vorster ainem jedem das begerte holz furzaigen unnd die paumb, so ainer schlagen unnd hackhen soll, mit dem baider herrschafft gebreüchigen march, so ain jeder vorster absonderlich haben unnd von den ambtleütten inen geben unnd gemacht werden soll, bezaichnen, damit nit ain jeder, wie bissher beschechen, seines gefallens maiss und hackh, wo es ime geföllig oder ain mehrere suma als im gebüert, niderhaw, sonnder hierinen ain guete ordnung gehalten unnd die verwüestung dardurch verhuet werde.

Unnd obwol ain notturfft, das wo nit täglich doch wochentlich die wält bereitten unnd darinen zuegesechen werden soll, so ist doch darinen khain ordinari zuhalten, dann wan das beschäch, sich die haimblichen holzmaister darnach zurichten wissen, derhalben soll waltschaffer mit seinen ritt die täg abwexlen und unversechens, so offt es die not erfordert, das zuesechen hin und wider und nit nach ainander furnemben, damit niemants in der gmain seines aussreitten wissen haben, unnd dardurch gewarnet werde.

Item soll er khainen ohn die ordenlichen forst-zettln, so von haubtman, räntmaister und gegenschreiher zu gleich unnderschriben sein sollen, khain hackhen lassen ehe und zuvor, dasselb durch in oder den vorsster furzaigt unnd mit dem gewönlichen march bezaichnet; auch darob sein, das das schon jung zimmer-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

und pauholz verschont werde; es wär denn sach, das solliches in den gräben stundte unnd zu der gleichen notturfft nit wol herausgebracht, sonnder zu scheittern gemacht werden mueste, unnd do er zuwider disem ainen betretten, denselben mit hülff aines jeden gerichts, so am nägsten dabey gelegen, pfenndten, dass holz, so er gehachkt, in verbott legen vnnd den verbrecher zu gebüerlicher bestraffung gehn hof bringen lassen, unnd damit disem desto besser unnd vleissiger durch ine unnd die vorster nach gelebt werde, soll inen das drittl von jeder bestraffung volgen.

Item, soll er sein achtung haben, das das gipfl- und khlaubholz, so hin unnd wider in wäldten ligt und von windt gefölt wierdt, oder khonfftig von abgebnen holz verbleibt, nit erfault, sonnder durch diejennigen underthannen, so des forsts zu irer notturfft in prennholz befreyt sein wellen, sauber aufgeraumbt und ehe khain stamb holz bey hoher straff abhauen, damit also dardurch das verwusten sovil müglich verhuet unnd das junge holz desto eher wider ansezen unnd herwachsen khann, darauf inen aus dem ambt ordentliche zetl ertailt werden, unnd soll khain nachtbaur den andern behülzen, sonnder ain jeder holdt soll sein holz selbst khauffen; welcher darüber betretten, soll gestrafft werden.

Die vorst-zettln sollen alle, es sei umb oder one bezallung, in dem ränt-ambt geschriben unnd hernach durch herrn haubtmann unnderschriben, auch wider in dass ambt gebracht unnd darauf die forst-tax neben dem angeordneten schreib- oder zettlgeldt bezalt, alssdann gleichsfals durch den ränntmaister und gegenschreiber zugleich unnderzaichnet werden; es sollen auch die befreiten das zettl-gelt wie andere zugeben schuldig sein.

Unnd nachdem sich offtmals begibt, dass räntmaister unnd gegenschreiber nit bey hauss, sonnder in anschlagung der zechet unnd halttung panthaiding (damals das maiste holz abgeben wirdt) verraissen müessen, soll haubtman die zettln allain underschreiben unnd ränntmaister durch sein verwalder sein pettschafft, das die sachen im ambt entricht unnd zalt worden, zur zeugnus auftruckhen lassen, damit alle unordnung abgestelt unnd guette richtigkhait erhalten werde; ausser dessen soll weder waldtschaffer noch die vorsster khain zettl annemen, noch ainiches holz hackhen unnd furzaigen lassen.

Welche unnderthanen oder ausslender zettln auf khlaubholz haben, soll waltschaffer unnd neben inen die vorster ir vleissig

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

aufsechen haben, das sie nit geschlachte scheitter oder frische paumbl unnder dem namen dess khlaubholz aus dem waldt füern; unnd do er dergleichen betrifft, dieselben alssbalt pfenndten unnd zuebestraffung bringen.

Item, so sollen die vorster khain holz abführn lassen, es sey dann zuvor durch den waltschaffer unnd die vorster zugleich besichtigt, gemessen unnd ordenlich bezalt, damit gesechen werde, ob es der zettl gleich unnd nit mehres gehackht worden, unnd da solch holz die vorst-zettl gleich befunden, soll waltschaffer gegen zuhannden nemung der ambts-zettln ainem jedenn ain abfart-zettl erthaillen, alssdann mag ain jeder sein holz abfüern; doch sollen sie zugleich ir achtung geben, das die scheitter nit zulang gehackht, auch die claffter nit zu brait oder zu hoch, sonndern in der rechten mass gesezt unnd gehackht werden; do sie aber der gleichen falsch und betrug fünden, dieselben mit namen anzaigen, damit mit gebüerlicher straff unablässig gegen den verbrechern furgangen werden möge. Unnd nachdem man vill aichen für die pinndter zu machung weinfass in diser graf- unnd herrschafft bedüerfftig, soll waltschaffer den vörstern sein aufsechen haben, das sovill müglich die schönnen geschlachten aichen zu der gleichen behalten, unnd entgegen zum prennholz die khrump ungeschlachte aichen unnd windt-fäll aufgearbeit unnd zu scheittern fürgezaigt, die pinder auch nit ires gefallens im walt maissen und hackhen lassen, sonnder inen die aichen wie annder holz durch die vorster mit dem gebreüchigen march fürzaigen lassen; unnd do sie ainiche aichen oder die wipffel davon unaufgearbeit ligen lassen, soll waldtschaffer dieselben ainem anndern doch gegen bezallung der tax auf zuarbeiten ubergeben unnd inen nit gestatten; wenn etwo im umbschlagen inen ain paumb nit geföllig ain anndern zuföllen, wenniger solche andern zuverhanndeln zuegelassen werden, sonnder alle contrawant, wie es bescheehen möcht, verhüetten; welcher darüber betretten, soll gestrafft werden.

Item, was wochentlich durch die ambtleut verkhaufft oder ohne bezallung abgeben wierdt, soll ime waltschaffer ain lauttere verzaichnus zuegestelt werden, damit er die partheyen in sein register einschreiben unnd wan er in die wält oder maiss khombt, die forster befragen, wo ain jeder gehackht unnd dasselb holz alsdan besichtigen unnd messen, auch darüber ordenliche abfart-zettl geben khonne.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Unnd weil die khalch unnd kholprenner bissher mit abhackhung des guetten unnd frischen holz in denen wälden grossen schaden gethan, demnach soll waltschaffer unnd die vorster aufsechen unnd darob sein, das sie hinfüero aller ortten das ligendt holz aufraumen unnd wo sie dessen nit eingenüegen, alssdann inen die notturfft an denen ortten, wo es bös zugewinen, unnd nit jederman darnach faren khan, fürzaigen; auch wan sie ain pranndt thuen wollen unnd das holz, so sie darzue bedüerfftig, zu hauffen gefuert haben, sollen sie dasselb ehe nit eintragen oder das khogl anfüern, biss es durch gemelten waldtschaffer unnd vorster besichtigt unnd beschriben worden, was für ain anzall darzue gebraucht wierdt, unnd da noch dem pranndt khogl was uberiges verbleiben wurde, soll dasselb ain jeder absonderlich zubezallen schuldig sein, damit disfalss die schwenndung des holz irer mayestet zu guett verhüett unnd nit ires gefallens auffüeren sovill sie wöllen, unnd soll hiebey in acht genomben werden, wie vil khlaffter holz aus ainem solchen khal- oder khalch-pranndt holz gehackht, unnd wie hoch dasselb in der tax nach der claffter hinauss zubringen gewest wär, unnd ob ir may. dabey schaden oder verlust haben, damit den sachen auf khonnftig nachgedacht werde, wie etwo darinen guette unnd bessere ordnung, den dadurch die verabödung des holz verhüet werden, anzustöllen sein möcht.

Der waltschaffer noch die forsster sollen bey hoher straff für ir perschon durchauss ainig gerecht noch prenholz nit verkhauffen oder sonnst zuvergeben, sich im wenigisten nit unnderstehen, unnd was sie selbs zu irer hauss-notturfft betüerfftig, dasselb auf lautter ambts-zettln begern, unnd vor abzellung des waltschaffers nichts abfüern; sollen auch bey denen holzhackhern darob sein unnd verordnung thuen, damit sie die paumb, so inen zum abhackhen fürgezaigt werden, auf das aller niderist so möglich unnd aufs höchst, das ain ox darüber gehen khan, abhackhen unnd den holzhackhern ainige schwendung im holz nit gestatten, sonnder soll jeder zeit guette ordnung gehalten unnd nit hin unnd wider sonnder maisswaiss abgehackht werden.

Zum fall auch ain walt dermassen etwo ausgehackht werde, das in die lenng mit holz nit zugefolgen, soll waltschaffer dasselb bey zeit dem herrn haubtman unnd räntmaister anzaigen unnd durchauss nit verhalten, damit derselb von wegen der neuen

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

besaunb unnd jungen ansezung vor dem viech eintrib gehait, unnd weder weingartten, äckher, noch wissmadt drauss zumachen nit zuegelassen werde, dan do aus solchem verhalten schaden ervolgen wurde, soll er denselben zu piessen schuldig sein.

Ebenmessig soll waltschaffer und die vorsster, sowoll richter, burger unnd unnderthanen, so an denen wälden hausen, ir vleissig zue und aufsechen haben, damit durch die viechhüetter, fuerleut und sonnderlich diejenigen, so den kholprennern, salittern unnd khalch-prennern ir holz aus den wälden führen, das viech nit auf die jungen maiss getriben, sonnder das junge holz sovil möglich widerumb gezieglet unnd gehait, auch sonnst acht tag nach Georgii khain viech noch wagen in die wäldt gelassen werden; do aber ainer oder der annder es sey herter, nachbaur oder fuerman, der auf ain jungen maiss mit waidung des viechs erwischt oder erfragt wirt, der soll nit allain alsbalt gepfenndt, sonnder gefanngkhlich eingezogen unnd inn das schloss zur bestraffung gebracht werden; also auch soll das geistlich, so durch die unnderthanen, bevor auss Thunnerskhirchen unnd Puerbacher hievor in die wält triben haben, hinfuro in die wäldt unnd maiss, da jung holz ist, nit gelassen werden, sonnder vleissige abstöllung unnd aufsechenn beschechen, unnd der sie zuwider dem verbott betretten, gepfenndt unnd noch darzue gestrafft werden.

Auf die waldtschüzen, deren am Leittaperg vil vorhanden sein sollen, soll waltschaffer unnd vorster ir achtung haben; do sie ainen erwischen, gefenncklich durch die nägste fleckh in schloss bringen lassen, auch nebens ir nachfrag haben, wo sie und anndere wohnen oder ir aufenthalt haben, damit dieselben in hafft bracht unnd der gebüer nach gestrafft werden mögen.

Item, wan etwo die wält durch böse leut oder durch dass wötter angezinnt wurden, soll waltschaffer unnd die vörster darob sein unnd vleissig zuesechen, damit die nägst dabey gelegene dörffer, alssbalt zum besechen, gebraucht unnd erfordert werden, unnd wo möglich den tätter zur bestraffung einbringen unnd erkhundigen.

Auf die crabaten unnd anndere, so bey der nacht und dem monnschein fahren, sollen waltschaffer unnd vorster ir vleissig aufsechen unnd guette achtung haben, das sie uber die habente zettln nichts abfüehrn; do aber ainer erwischt, mit röss und wagen gepfenndt, auch der verprecher gefänckhlich angenomben unnd zur bestraffung gebracht werden.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Unnd nachdem zu dem Münichhoferischen gestiettwesen ain stuckh von dem Puerpach und Praittenpruner walt aussgezaigt unnd gemerckht worden, soll waltschaffer und die vorster ir aufmerckhen und zuesechen haben, wan doselbs von unnd durch die Münnichhoferischen diennstleut oder unnderthanen holz geschlagen wiert, das nit zu nahet auf oder in die anrainenden wäldt unnd gemaissen unnd gehackht werde; unnd do es beschäch, umb abstöllung den haubtman unnd räntmaister erinern.

Zu Traussdorff auf das Frauenholz, darinen die unnderthonen gar nichts hackhen dörffen, wie auch auf den Falckh zu Grosshöflein, so bissher zu unnserm teicht gehaidt worden, sowoll auf dass holz zu Zillungthall in den mayrhöfen doselbs gehörig soll waltschaffer unnd die vorster ir guet unnd fleissig zuesechen haben, das durch die unnderthanen oder sonnst andere darinen nichts gehackht unnd aussgefuert werdt; unnd weill auch bissher die crabaten und andre vom Leittaperg herüber in sich ser auf das aichelkhlauben unnd ausstragen begeben, dardurch sich die wält nit balt wider besamen khonnen, sonnder verabödt werden, soll waltschaffer unnd die vorssster solch aichelkhlauben allain zu denen zeiten, wan die aichel gar wol geraten, den armen leuthen zuelassen; wann sie aber mitlmässig steen, allein zu herbst zeitten die schwein gegen dem gebreüchigen waidtgelt, wie im Vorchtenstainer waldt beschiecht, einzubringen bewilligen; im ausswerz unnd früeling aber soll khain schwein passiert werden, weil zur selbigen zeit diejenigen aichel, davon der waldt besambt werden soll, durch solche schwein aussgraben und der samb verwüest wierdt; unnd was also fur schwein bey beeden herrschafften zugestimbter herbst-zeit in walt getriben werden, soll waltschaffer unnd die vorster dieselben ordentlich beschreiben unnd zu erleg- unnd richtigmachung des waidt-gelts in das ambt gewisen und erfordert werden, davon bey straff nichts verhalten; unnd do ainer oder mehr zuwider diser ordnung betrötten wurde, denselben alsbalt pfenndten unnd zu bestraffung erfordern.

Item, welche parthey ain forst-zettl umb oder ohne bezallung aus dem ambt löst, derselben soll durch den waltschaffer unnd die vorster anzaigt unnd auferlegt werden, das sie ir holz in crafft der zettl sovil möglich inner drey monathen hackhen unnd aussfüeren sollen; da aber ainer oder der annder ursachen hette, warumb es in solcher zeit nit beschechen khönnt, sollen sie dasselb ime

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

waltschaffer oder vorsstern zeitlich anzaigen; do es aber nit beschäch, soll das holz unns verfallen unnd inen weider khain holz zu passiern zuegelassen werden.

Dann so solle waldtschaffer unnd vorsster in alweg dahin gedacht unnd beflissen sein, das sie von allen partheyen, denen zuabgebung des vorsst-holz aus dem ambt die gebreüchigen zettl, es sey umb oder ohne bezallung, geben unnd geraicht worden, alle dieselben forst-zettln alsbalt nach abführung desselben widerumben zurukh abfordern unnd jeder zeit mit ent des jars völlig einbringen, volgents auf die n.-oest. camer buechhalterey uberlifern, damit solche in aufnemung des räntmaisters raittungen gegen denen erlegten vorst-registern von posst zu posst der einstöllung nach ersechen unnd approbirt werden mögen; welche parthey aber khain zettl für zulegen, derselben soll, ehe unnd zuvor sie die forsst-zettln furzaigen unnd zu der vorsster hennden erlegen, khain holz abzufüern gestatt werde.

Unnd weiln auch nit alle articl, so zu verrichtung dises waltschaffer unnd der vorsster dienst notwendig, in dise instruction khürz halber einzuleiben, sonnder dassjennig, so unns und dem wesen zu guett ausser obbeschribner puncten noch verer in das werckh zurichten sein möcht, wellen wir dasselb dem haubtman, räntmaister, gegenschreiber, waldtschaffer unnd denen vorsstern hiemit in allem guete ordnung ain walt anzurichten, unnd unnsern nuz zubetrachten und schaden zuwenden, haimbgestelt haben.

Schliesslich soll waltschaffer in verrichtung seines dienst erbar unnd trew sein, sich des volltrinckhen unnd aller ungebüerlichen hanndlung als unzucht, gottslesterung enthalten, dem gmainen man wie auch sonnsten aller mennigelich guet exempl geben, sich gegen richter, vorstern und underthonen fridlich, beschaiden unnd ainig verhalten, auch in allen furfallenten sachen von haubtman unnd räntmaister beschaidt erhollen unnd ohn dero vorwissen nichts thuen und furnemben, sich auch in feinndts unnd anndern gebüerliche der herrschafften obligenten sachen, wo es die notturfft erfordert, gebrauchen lassen, auch sich mit ainem solchen ross beritten mache, damit er den diennst versechen unnd daran nichts verabsaumbt werde, fur solche seine verrichtung haben wir ime die freye wohnung im schloss unnd zu ordenlicher besoltung järlichen auss dem ränntambt zu Quattembers zeitten, was sich pro rato gebürt, zuraichen bewilligt unnd des-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

wegen die notturfft an den ränntmaister geferttigt. An dem allen beschiecht unnser genediger willen unnd mainung.

Zur Eisenstatt unnd zu ordentlicher besoldtung järlichen auss dem räntambt daselbst pargelt[3] 58 fl., mer speissgelt 13 fl., item 10 emer wein, zwelf mezen traidt, item zwo muth habern alles Eisenstötter mass unnd die notturfft rauch, fuetter auf ain ross zu Quattembers zeitten, was sich pro rato gebüert zuraichen bewilligt unnd deswegen die notturfft an den ränntmaister alda ferttigen lassen. An dem allen beschiecht unnser genediger willen unnd mainung. Geben in unnser statt Wienn, den 5. tag Februarii, anno etc. sechs unnd neünzig, unnsers reichs des römischen im 21., des hungerischen im 24. unnd des behaimbischen auch im 21-isten.

Fogalmazványa a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár Ungarn osztályának Instructiones czimű gyüjteményében, fasc. 15,437.

181.

1596. április 2. Kolozsmegye vice-szolgabírájának ítélete egy szász-fülpösi jobbágy irtványáról.

Szolgálatomat ajánlom kegyelmeteknek mint vitézlő főispán uraimnak. Továbbá, hivata engemet Földváry György uram Szász-Fülpösön az Dienes Mihály házához némi néműy törvénynek meghallgatására Szent-György havának 2-od napján 1596.

Földváry Amborus feleleti Földváry György képében: 1595. Kisasszonynap után szántotta bé Dienes Mihály az én uram földét szász-fülpösi határon. Ha az törvény megítélné azt az földet hasznával, várnám meg, ha az kegyelmetek széki megítélné, díja szerint való hatalmat mondanék Dienes Mihályhoz, az fiaihoz is, külön-külön Dienes Györgyhöz és Dienes Istvánhoz is; azért ezután is, ha többet irtata volna meg, erről is gondunk lészen. Azt is megkeressék, az mely fákat levágtak volt, 8 termőfát, az hatalmat mondanák hozzájuk érte, amint az most bárdalja volt, megbizonyítjuk, hogy uramé volt az föld. Az felelet szerint a replikát ím értem, hogy ő maga sem tagadja, az mi propozició(nk) szerint, hogy semmit nem tagad az mi propozició(nk)ban, protestálunk, hogy nem tartoznám bizonyítani. De az paraszt ember az nemes

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ember örökét el nem abali(en)álhatja egy avagy két esztendeig elvételével, kit mi nem hattunk volna ezelőtt is, ha hirünkkel lött volna; mert nem csak jobbágyunk által tiltottuk volna, hanem bíróval is; hanem az mi saját erdőnket ennek előtte is megoltalmaztuk volna, mostan is. Azért felelek én tehozzád, hogy az erdőnek, ki annak az erdőnek birodalma most is enyim, kiért most én tégedet perellek, azért non tenet az az ratio; ha hol pedig arra regál, hogy az erdőben az mely út volt keresztüljáró, mely utat az ő földe határának mond, azt mondom, hogy nem tudom micsoda út; nem keresek én most útat, sem borozdát, hanem az felül megjegyzett feleletemben megmondtam, az mely darab földön én bírát hordoztam, azért perellek tégedet és az pernek azért követem ratióját, hogy ott irtogattál az én erdőmben; holott azt mondod, hogy apád élte, apád megholt, tégedet kereslek érte. Azt is megbizonyítjuk, ha az törvény kévánja, hogy azon az földön szinte olyan bárdalja fák voltanak mint az többin.

Dienes Mihály feleleti, szász-fülpösi Kolosvár megyebeli: Tudja kegyelmetek, hogy én Szász-Fülpösön nőttem fel, mikor én az földet kaszáltam sok esztendőn, az édesatyám idejiben is kaszáltam, ő kegyelmének volt Szász-Fülpösön is bírája, ispánja Zörger Demeter, az időben is irtottam, ganét is hordattam reája, engemet nem ellenzett senki az irtásban. Az mi a törvény magamnak, felveszem, hogy engemet senki nem ellenzett; ő kegyelme állason bírót róla, hogy mikor irtottam, mikor ganéztam hogy tiltott ő kegyelme. Az ő kegyelme erdején felül egy út ment el, azon felül nem mehettem. Itt Szász-Fülpösön olyan törvény volt: azhol olyan suta fa volt, szabad volt kiirtani; ezt is megbizonyítom, hogy földemnek az közepiben volt az az fa. Azt mondom ő kegyelméhez Amborus uramhoz: én rajtam nem kereskedhetnek, mert sem bírót nem állathat róla; György uramnak ő kegyelmének volt jobbágya Szász-Fülpösön, ellenzettenek volna engemet. Most is enyimnek mondom az földet, mint atyámtól maradtat birom, azkit énrajtam keres; én is azt mondom: mindenkor szabad volt az szász-fülpösi határon irtani; huszonnégy esztendőtől fogva birtam; mikor Farkas uram élt is, akkor is nem ellenzettenek engemet. Im hallom mit felelt, hogy huszonnégy esztendőtől fogva birod, kapáldozott, kaszálgatott volna Mikola Farkas idejében is, de tanto magis azt mondom, paraszt ember valván, az én örök-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ségemben nem hatalmaskodhatott volna, kiért az poenát kérettem, mert enyim, én örököm.

Mikor én velem törvényt kére György uram Dienes Mihályra fiastól, nyolczad napra Nagy Ferencz, Lázár András tisztartója ellen törvényt tőn, minthogy megbizonyítá Földváry György, hogy őkegyelméjé volt az föld, elmaradott Dienes Mihály az paraszt ember hatalmán hetvenhat pénzen, de az fiai nem maradtanak semmin, mert nem tudták, mert az atyjok volt elei. Az buzát is György uramnak ítélte az törvény mind földestül, ahol kijárták az esküttek. Isten tartsa meg kegyelmeteket. Költ Szász-Fülpösön Kolosvármegyében, Szent-György havának 2-od napján, Földváry György kegyelmetek eleiben inté Dienes Mihályt, anno 1596. Székely János s. k. szolgál kegyelmeteknek Kolosvármegyének viceszolgabírája, az én hütöm szerint irtam kegyelmeteknek.

Kívül: Ez levél adassék vitézlő nemes főispánoknak Kolos vármegyében, nemes vitézlő uraimnak egyetembe, énnekem mindenkor bizodalmas uraimnak.

Eredetije a tancsi Földváry-család levéltárában, mely az Orsz. Levéltár erdélyi táblai osztályában van letéve.

182.

1597. január 20 Kivonat gróf Nádasdy Ferencz utasításából lékai, keresztúri és bors-monostrai uradalmainak udvarbírája részére, az ottani erdők megóvásáról.

15. Kévánjuk ezt is, hogy az ő tisztiben minden erdőink őrzetésére szorgalmatos gondot viseljen, hogy az erdők az ő gondviseletlensége miatt meg ne pusztuljanak és az mi hírünk, akaratunk s parancsolatunk nélkül épületre való fát senkinek tilos erdeinkről ne osztogasson; sőt mind épületre és tűzre való fából mi akaratunkból tőlünk értekezvén, mennél több költséget, pénzt szerezhet, azon legyen. Ezen kívül ha kik hir nélkül titkon az mi tilos erdőinken találtatnak, mind magok, szekerek, barmok, fejszéjök, lánczok az mi házainkban, megfogatván, vitessenek be és büntetéseket mireánk hagyván, kinek az harmada azoké legyen, az

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

kik rajta megfoghatják és találják. Ezent érteni, az kik az mi vámainkat is fizetetlen elkerülik.

Eredetije az Orsz. Levéltár kincstári osztályának Instructiones gyüjteményében.

183.

1598. február 28. A csanádi püspök volt kaposi ispánjának vallomása a kaposi erdőről.

Én Szalay Ambrus az megholt boldog emlékezetű csanádi püspöknek vér szerint való atyafia és kaposi ispánja adom mindeneknek azkiknek illik ez levelemnek rendiben értésekre, mivelhogy mostan kérde engemet az vitézlő Ztankoy Miklós, hogy mi állapottal lött volna én időmben az kaposi erdő? azért én ma sem öttem, sem ittam, hanem istenemet szolgálván az én hitem szerint mondom, hogy az kaposiak én időmben éntőlem és az én kegyelmes uramtul csak, s nem az bírótól követték; hanem én és az én kegyelmes uram, úgy vagyon hogy az bíróhoz igazítottuk ilyen okért kiváltképpen, hogy az erdő el ne tékozlódjék hiába, hanem igazán való épületre keljen ha kell; kit tudom az kaposiak is, ha hit szerint rá kérdik, hogy meg nem tagadnak. Kinek bizonyságára jól tudják, ha ki különben vágta volna, én meg is büntettem közülök. Ennek bizonyságára adtam ugyan Ztankoy Miklós uramnak ezen levelemet az vitézlő Majthényi György deák előtt. Actum in Lelesz, 28-a Februarii, anno Domini 1598. (P. H.) Coram me Georgio Literato de Majthin scriba conventus Lelesiensis s. k. (P. H.)

Eredetije az Orsz. Levéltárában N. R. A. fasc. 1739. no 56. alatt.

184.

1598. Kivonat Kassa sz. kir. város szabályrendeletéből a városnak tüzifával való ellátása iránt.

Weil der walt zum prenholz in Kascher hotter aller verhaut, dis jahr wenich vorrat prennholcz geschafft wortten, aufs andre

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

mittel zu gedenckhen, woher risen zu machen undt ferner holcz zu schaffen sein.

A város levéltárából közölték : *Dr. Kolosvári S.* és *dr. Ovári K.* i. m. II. köt. 2. fele 126. l.

185.

1600. április 5. A magyar országgyűlés által hozott 17. törvényczikk az erdőbirtokosok faszolgáltatási kötelezettségéről a végvárak építésére. *

Ex quibus comitatibus pro fabrica ligna et robora peti debeant?

Articulus 17.

Comitatus Turócz, Liptó et Arva pro fabrica ex silvis ipsorum caeduis, robora caedi permittant, ac superinde renovatur articulus vigesimus secundus, anni sexagesimi tertii:

§. 1. Ita tamen, ut non de vicinis solum, *sed de remotioribus etiam silvis* ipsa lignorum et roborum sectio intelligatur.

Corpus Juris.

186.

1600. május 2. A leleszi convent tanuvallatása a Salánk, Beregh és Kovászó közt fekvő Szalva erdő használatáról.

Mi Ambrus pap leleszi convent, és király embere Ujhelyi Miklós lévén, ez elmult második die Maji, anno Domini millesimo sexcentesimo mentünk rend szerint az alól megirt falukban, kik vannak mind Ugocsa vármegyében és elsőben is Oroszi nevű faluban, az Szalva erdeje felől való, ki vagyon Salánk között, Bereg között és Kovászó között, háboruságnak tanu-vallások szedésére, Kún Gáspár uram ellen.

1. Thót András, oroszi, Mokchay Balázs jobbágya, annorum hatvan, erős hüttel megesküvén azt vallja: Mikor az meghalt Oroszy Lázár megesküdt, az szádok-bokorra (zadok) téve az lábát, erős hüttel azon esküvék meg, fülemmel hallottam ugymond, hogy ő

* V. ö. Erd. Lapok 1879: 175 l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

és az Oroszi falu határos az Szalva erdejével, ki ő felsége koronájához való, azmit az Szalva hasít, nem Kovászóval határos és az Szalva erdeje az koronához való. Azt is tudom — úgy mond — hogy az vári hidra szabadon hordották az Szalváról az fát, de senki Salánkrul nem ellenzette őket érette. Azért tudom azt is, hogy az beregiekkel mindétig háboruban voltanak az salánkiak. Azt is tudom, — pásztor gyermekek voltunk, — hogy az bátyáink Kovászórúl követték meg, mind erdőn, mind mezőn szabadon jártunk az marhával a Szalva erdejin is, de az kovászóiaktól követtük meg, nem az salánkiaktúl.

2. Thóth János, Nyárádi Albert jobbágya, oroszi, 50 esztendős ember, erős hüttel esküvén ezt vallja: Tudom azt, hogy az salánkiakkal örökké háborgottak az Szalva-erdejeért; azt is tudom, hogy az vári hidra az Szalvárul hordották szabadon a fát, de Salánkról senki nem ellenzette érette őket. Azt is tudom, hogy az salánkiak öreg, házas emberek fegyveres kézzel őrzötték marhájokat az Szalva erdején és azt mondották, hogy az beregiektül féltik, azért őrzik úgy. — Ugyan azon napon mentünk Keresztúrba:

3. Taricska Máté keresztúri, Komlóssy Albert jobágya, negyven esztendős ember, erős hittel megesküvén ezt vallja: Mikor — úgy mond — az Szalva erdejére mentünk fáért, sehonnan senkitől sem követtük, sem Bereghről, sem Salánkrúl, hanem mindenkor Kovászórul. Egyszer az atyám tiz szán fát vött vala követés által az kovásziaktól, egy-egy szánfáért öt-öt pénzt adott, de én ennél egyebet semmit sem tudok. — Ugyanazon napon mentün Újlakra:

4. Balogh István jobbágya Orbán István, ujlaki, hiti után ez is vallja, ki hatvan esztendős ember, hogy mikor ők az Szalvára mentenek fáért, sem Bereghrül, sem Salánkrúl soha nem követték, ha marhájokat ott jártatták is, hanem csak mindenkor Kovászóbúl követték meg és senkitől sem beregi, sem salánki embertül osztán nem féltenek.

5. Urbán Lukács, Ujhelyi András jobbágya, megeskütt, ugyanazont vallja, azmit Orbán István vall, hatvan esztendős ember ez is.

6. Mészáros Péter, Horváth Kristóf jobbágya, megesküvén azt vallja, ki hetven esztendős embernek mondja magát: Tudom — úgy mond — hogy mindig háboruban volt az Szalva erdeje az beregiekkel és salánkiakkal, sőt még az atyja volt másfélszáz esztendős ember, tőle is azt hallotta, hogy mióta ő érte is, háboruban

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

volt ; de azért, mikor vagy fa kellett, vagy barmunkat kellett jártatnunk az Szalva erdején, senkitűl, sem Bereghrül sem Salánkrul nem követtük, hanem csak Kovászóbul követtük és senki osztán nem háborgatott meg bennünket, hanem mindenkor békességben jártunk az Szalva erdején. — Ujhelyben mentünk onnét, és ott :

7. Tóth László, Ujhelyi Ferencz jobbágya, ötven esztendős ember, erős hittel megesküvén ezt vallja : Mikor fejedelem számára volt Munkács vára, akkor én — úgy mond — soha nem hallottam, hogy az munkácsi tiszttartók kapdostak volna az Szalva erdején, sem hogy Munkácsbul, sem Bereghről, sem Salánkrúl hogy valaki az Szalvárul követett volna vagy fát vinni, vagy barmait jártatni rajta, hanem mikor azkinek arra az erdőre szüksége volt, Kovászóbul követték meg Matuznay Páltól, ki megholt, hanem osztán hogy Mágócsy Gáspár kezében kele Munkács, tudom, hogy ő kezdé háborgatni az erdő felől őket, akkor háborúságban volt ; tudom, hogy az bereghiek disznait az salánkiak elhajtották, leverték, ilyen villongásban voltak miatta. — Szőllős-Végardóban mentünk ugyanazon nap :

8. Szőke Tamás Ujhelyi Miklós, jobbágya, negyven esztendős ember, megesküvén ezt vallja : Tizenkét esztendős gyermekkoromtol fogva — úgy mond — Czetthfaluról oda jártam Kovászóra és tudom, hogy Szalva erdeje mindétig én értemre háborgóban volt. Az salánkiak behajtották az bereghiek disznait, leverték. Azonképpen az bereghiek az salánkiak disznait, behajtották az Szalva erdejéről, leverték. Azonképpen az kovászóiak is behajtották az salánki disznókat, leverték. Mágócsy idejében is azonképpen háborgottak rajta és kergették egymás marháját.

9. Decze Márton, Oroszy Kristóf jobbágya, ötven esztendős ember, az ő hitit letévén ezt vallja : Én Benében laktam elsőben — úgy mond — az miulta én említem, még mikor János király számára birták Munkácsot, még akkor is háborgottanak az Szalva erdején és birták Munkácshoz az erdőt. Matuznai Pál is egyszer behajtotta az salánki disznókat, leverte, az tüdejét az pásztor hátára adatta és *tüdő-tánczot* járatott vele. Az után is hogy Benéből eljöttem, számtalanszor háborgottak rajta. Az salánkiak is kergették az beregiek és kovászóiak disznait, viszontag az beregiek és kovászóiak az salánkiakét behajtották, leverték sokszor azután is. Mágóchy idejében is mindétig háborúban voltak az Szalva erdeje miatt. — Egresben mentünk és ott :

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

10. Mocsáry János, Kapi György jobbágya, egresi, hatvan esztendős ember, erős hittel megesküvén azt vallja: Tudom azt, hogy az Szalva erdejét Munkácshoz birták és az salánkiak is övéknek tartották, mindétig háboruban voltanak az beregiekkel az salánkiak. Pásztor koromtul fogván tudom, hogy mindétig háborgottak miatta.

11. Pap Tamás, Székely Györgyné asszonyom őnagysága jobbágya, Perényi Zsófia asszonyé, hatvanöt esztendős ember, hiti után megesküvén azt vallja: Tudom azt, hogy mikor az János király számára Munkács várát birta tisztül Daczó Tamás, akkor is az Szalva erdeje háborúban volt. Matuznay Pál is háborgott Salánkkal az erdőért, mind ez ideig háboruban volt, hanem ennél többet az dologban nem tudok. — Ugyan innét mentünk vissza Ujhelyben:

12. Ujhelyi Ferencz uram nemes ember, hiti után azt vallja: Hogy egyszer Sásvárt az vármegyén panaszolkodott Kún Gáspár, hogy Matuznay Gedeon mellett háborította meg Mágócsy Gáspár őtet az mező felől, az ki ott a Szalva erdő mellett vagyon, kiért őtet az vármegye Ugocsából az camorára választotta volt és hogy onnan megjött, azonközben az úr Mágócsy Gáspár megholt, és azután osztán nem háborgatta, hanem azután sok fő emberek, mint Telegdy Mihály, Prépostváry Bálint, Melith Pál, Károlyi Mihály és többek megalkudtatták Matuznay Gedeonnal Kún Gáspárt az mező felől, azután békességesen birták az mezőt, de ő az erdő felől, az Szalva felől semmi háboruságot nem tud közöttük. Azt is tudja, hogy az emberek öldöklésekoron Kún Gáspár az testeket és az fogott embereket főispán kezéhez vitette volt és ott törvényt tartottak felőle, de Rákóczy Ferencz uram nem compareált; azután ő nem tudja, hogy senki háborgatta volna Kún Gáspárt sem az Szalva erdejében, sem ott való mezőben, hanem hogy harmad éven az ur az buzát lekaszáltatta volt az mezőben, akkor is conquerálkodott Kún Gáspár az vármegyén.

A leleszi conventnek ugyanazon évi átiratából, melynek eredetije az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 746. no 9. alatt található.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

187.

1600. szept. 2. Kivonat Rudolf császárnak a beszterczebányai bányászat megvizsgálására kiküldött biztosok részére adott utasításából a fa- és szénüzletet illetőleg. *

12. Bey der holz- und khoolhandlung sollen sy die commissari auch nachsehen vnd wo vonnötten den augenschein einemmen, wie dabey aller orthen gehaust worden, sonderlich aber, ob gegen denen beschehenen fürlehen, so den khool vnd holzmaistern von der camer beschicht, souil khool, alss dasselb fürlehen betrifft, im vorrath sey vnd ob nit gemeldts fürlehn in annder weeg, wie etwo zuuor beschehen, durch die holzmaister verwendt werde vnd da sy dergleichen sachen befunden, dasselbst alssbaldt abstellen, auch die officier dahin halten, das sy gemelts darlehen widerumb einbringen vnd die bösen schulden, die inen sonnsten zuerstatten obligen wurden, verhüetten wollen, wie auch alda nachgedacht vnd beratschlagt werden solle, welchermassen dits orths ain verbesserung fürzunemen sein möcht, damit etwo die wald vnd gehülz nicht vnnuzlich verschwendt, sonder mit hernemung des holz guete ordnung gehalten werde.

Eredetije a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,263. — Közölte: *F. A. Schmidt* i. m. III. 322. l.

188.

1603. jan. 24. Kivonat Rozsnyó város szabályzatából az erdők megóvásáról.

9. Die wälde sollen den bergleuten zu gut in verbot gehalten werden, sollen mit nichten ausgehauen werden, wenn auch einen bauholz von nöthen, soll er solches mit erlaubniss des herrn bergmeister hauen, es sei richter oder bürger, bei fl. 1 busz. Darumb bitt eine ehrbare gemein, der herr bergmeister wolle bessern fleisz anwenden, als bisher geschehen, auch weder ihme oder sonst jemanden vergönnen holz daraus zu schleppen, auch den Nada-

* V. ö. *Péch* i. m. II. 9. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

wullern* verbieten den rossgang, welchen ein ehrbar gemein einträchtig verboten, niemand frei habe bei fl. 12 straf draus holz zu führen. Ist auch beschlossen worden von den 24 mann, soll der herr richter und ehrsamer rath stark verbieten, in Goldgrund das wasser vom Tutehn** bis zum haupt niemanden soll frei sein zu fischen heben bei fl. 12 straf; den Majergrund dergleichen.

10. Niemand soll bei leibesstrafe die wälder, das dürre holz und gras anzünden, der solches sehe und verschweige vor der obrigkeit, soll nachmals, so man's erfähret, gleich sowohl gestraft werden, als der brenner selbst; derhalben, wo der bergmeister selbst jemanden verschonen wollt und durch die finger sehen, wenn einer in verboten wald schaden thut, es sei hauen oder brennen, soll er von ein ehrbarn rath umb fl. 1 gestraft werden. Ist an herrn richter der 24 mann fleiszigs bitten und begehren in frülinge acht zu haben, ja auch zu bewahren, weil man pflegt den Rakosch lose buben an zu zünden und verbrennen, daraus viel jung holz vertirbet, solches nicht gestatten und so einer darüber erfunden, soll er hart gestraft werden.

11. Man soll den wolachen nicht gestatten die wälde mit ihren ziegen und schafen zu verwüsten. Es soll auch kein stadtmann noch dörfler zur stadt gehörend ziegen oder schaf frei sein; hernach soll in keinen wege gestattet werden den Patschnauern (Steinköpfern) das schweinviehe auf den walde in äckern zu halten.

A város levéltárából közölte: *Mikulik J.* i. m. 255. l. *Kolosváry* és *Óváry* i. m. II. k. 2. fele 129. l.

189.

1603. február 15. Az alsó-ausztriai kamarának rendelete a főbányagrófhoz a beszterczebányai fa- és széngazdaság ügyében. ***

Vnser dienst in freundtlichen guetten willen zuuor.

Wolgeborner lieber freundt vnd herr. Was vns die iungstgewesten perggstetterischen commissari von wegen der holtz vnd khoolhandlung beym khupfferhandlsswesen Neusol für ein

* Nadabula község.
** Csucsom község.
*** V. ö. *Tomcsányi* i. m. 44., 45. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

absonderliche relation zuegeschriben vnd darinen nach lengs ausgefürt, welchermassen bey gemelten holtz-handl vnordenlich vnd nit zum pessten gehaust, sonderlich durch die holtzmaister ain grosser resst gemacht, so auss den eruolgt, vmb das die fürlehen vberflüssig geraicht, wie auch die wäld vnd gehultz mit dem gaissviech vnd in annder weeg verwuesst vnd geschwendt vnd dardurch den handlsswessen auch nit wenig schaden zuegefüegt wordten, derwegen dann ains vnd das andere abzustellen, dessgleichen mit der holtzhandlung ain veränderung fürzunemen für ain notturfft halten, als das dieselb durch officier auf raittung gehandlt vnd dardurch erfaren werden solle, wie etwo die khool auf das negst zuerzeugen, auch was es mit der holtzmaister verhandnen vorrat an holtz vnd anderen, so zu ainstails guetmachung des ressts angeschlagen worden, für ain glegenhait vnd wie ains vnd das ander angenommen werden möcht, das alles habt ir aus derselben relation vnd den dabei gelegten einschlüssen mit A. nach lengs zuuernemen. Darüber wir nit vnderlassen, die sach bey dieser buechhalterey zuersehen vnd darüber den befundt zuberichten auch zuuerordnen, was gestaldt nun derselb von danen eruolgt, das erscheint auss den einflus mit B.

Souil nun erstlich der holtzmeister resstiern betrifft vnd ob die fürlehen zu notturfft des handlss beschehen, da wirdt auss gemelten puchhalterej bericht verstandten.

Velchermassen in der vorigen commission anno ec. 600 auch fürkhomen, das gemelte holtzmaister bej denen, mit inen noch des 72 jars getroffnen contract ainen grossen nutz vnd gwin haben sollen vnd doch nichts weniger sich ain grosser resst befundten, derwegen dazumal verordnet worden, das sy nit allein yeder fueder khol füraichen vmb 3 denar rechter als bissher beschehen liferen, sondern auch die resst, souil vber die guetmachung mit dem vorrath noch verbleibt, vnuerzogentlich richtig machen sollen. Weil aber solches bissher nit beschehen vnd doch an yetzt durch die Neusollerischen ambtleuth vermög aines durch sy, nach der commissari vorwisen, vberschikhten vberschlag fürbracht worden, alss ob der holtzmaister resst nit so hoch, als er in der commission fertigen worden, sich erstreckhen, oder die fürlehen vnnotwendiger weiss beschehen sein sollen, aber an den gelegen, das man ain merers wissen haben solle, was aigentlich die eruolgten schäden ausstragen, oder was derwegen zu passieren.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

So ist demnach an der römischen khayserlichen mayestät ec. vnsers allergnedigisten herrn namen vnser begern, ir wellet euch der sachen, woher die resst aigentlich eruolgt vnd wer daran schuldig, mit vleiss merers erkhundigen, die holtzmaister vnd officier nach notturfft vernemen vnd verfüegen, damit ains vnd des andern behelff, wie sich gebürtt, zubenüegen bscheint vnd hernach mit guetachten, was alda zuthuen sein möcht, bericht werde.

Vnd weil die schädlich haushaltung vnd das verwuessten in den wäldt noch hieuor ernstlich abgestelt, aber wie alda füerkhombt, nichts gepessert worden, so ist solches den ober officieren nit allein mit ernst zuuerweisen, sondern es erfordert auch noch die notdurfft, das dergleichen verwüessten, prenen vnd verschwendten an den waldungen sonderlich mit dem gaiss-viech mit ernst aingestelt, die vbertretter gestrafft vnd niemandts verschont werde, welches ir auch also zuuerordtnen, vnd daneben das general, so noch hieuor derwegen publiciert worden, zuersehen, auch wo von nöten zuscherffen, alssdann vns zufertigung vnd verordnung der verrern notdurfft zu vberschickhen werdt haben.

Vnnd obwol auss der commissari relation erscheint, welcher massen das holtz- vnd kholgeding von den holtzmaistern aufgehebt vnd durch officier auf versuechen vnd prob biss zu weitter beratschlagung gehandlt vnd darüber ordenliche raittung gehalten werden möcht, so befindt sich doch darwider in der puchhalterej bericht allerlaj bedenckhen, alss das durch die officier khain so treuer, embsiger vleiss, müche vnd arbaith, als durch die holtzmaister, so die sach selbst angeet, vnd an allen mit geringern vncossten auskhommen khönnen, gebraucht würde, sonderlich zubesorgen ain mehrer vncossten, alss durch die commissari angeschlagen worden, aufgeen vnd derselb noch das fueder khol auf 1 fl. 22 denar khommen möcht, da mans doch von den holtzmaistern vmb 93 denar bissheer gehabt vnd villeicht aufs khonfftig vmb 90 denar erhandlen khöndt. Daher vnd weil diss auch in merer beratschlagung zuziehen gross von nöten, sonderlich aber zubedenckhen, wo der vncossten ainmal so hoch khomen wurde, alssdan hienach solcher contract zuschliessen sein wurdt, auch sich sonst bej diser handlung allerlay vnglegenhaiten mit wasser schaiden vnd an anderweg zuetragen khöndten, welche di khayserliche majestät auf solchen fal allein gedulden müessen, da doch an yetzo dergleichen schaden die holtzmaister zuhalben tail zutragen

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

vnd zuerstatten schuldig, derwegen so ist abermals vnser begern vnd ersuechen, ir wellet euch vber ainen vnd den anderen gmachten anschlag der sachen merer vnd aigentlicher erkhundigen, daneben, wie irs fur nutzlich vnd thuelich befinden wuerde, mit den holtzmaistern auf ratification aufs negst so müglich handlen vnd vns mit guetachten vber ains vnd das ander, bey who es füeglich verbleiben möcht, berichten; in albeg aber wellet darob seyn vnd verfüegen, damit hinfüran die anschafft-zetln durch den verwalter vnd mitgehilffen vnderschriben, auch khain vnnuetze zetl ausgezahlt werde vnd wo es in disen standt verbleiben, solle inen mit ernst auferlegen, das ain ordenliche raittung vber berüerte furlehen gehalten werde, daraus man zu endt des jars ain gwisse haubtraittung in beysein der anderen officier verfassen, den vorrath zu gelt anschlagen vnd vns yedes jars alher vberschickhen möge, damit man den vorrath gegen den empfangnen darlehen aigentlich sehen vnd die grossen schulden vnd rhest verhüetten khönne.

Was auch lestlich die guetmachung bey der haubtabraittung betrifft, alda die commissari bey den anschlag des vorrats vasst in allen articln so zuhoch eingestelt worden sein, solle bedenckhen vnd darinen ain limitation gemacht, derselben noch sich die unpassierlich possten auf 11,881 fl. 95 denar hungerisch vnd also der rest in allen auf 26,248 fl. 98½ denar erstreckht, welcher auss der ambtleüth vberflüssigen fürlehen eruolgt sein solle. Da wirdt auss gemelter puechhalterey bericht nach lengs verstanden, welchermassen man noch in inerlaj possten ainer pesser erleitterung bedürfftig, weil sonderlich auss der ambtleut gemachten vberschläg vnd raittungen allerlay vngleichait zufinden, derwegen damit hernach in sachen die notdürfft merers bedacht vnd verordnet werden mögt, so ist verer vnser begern, ir wellet euch derselben possten, so noch bedenckhlich auch merers erkhundigen, darüber an ainen vnd den anderen ort erkhundigung einziehen, sonderlich aber von wegen der schäden, so beym rechen, lendholtz vnd khool eruolgt vnd durch die holtzmaister auf 14,200 fl. angeschlagen wirdt, ain merere vnd spezifizirte erleutterung begern, wan vnd in welchen solcher schaden vnd wieuil beschehen, wie der rechen pautt vnd verwartt gewest vnd ob solche schäden nit auss ir der holtzmaister verwarlossung, sondern auss gottes gwaldt eruolgt, wie auch der rechen an jetzo gegen der beschehnen

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

einantworttung befunden, alsdann vns das alles mit verrerm guetachten, was in ainen vnd den anderen zu passiren sein möcht, ausfüerlich berichten, dabey alle einschluess wider vberschickhen vnd das alles befurdern, mitlerweil auch bedacht sein, damit der holtzmaister vermogen in arrest gehalten vnd dauon etwas zuuerwendten nit gestadt, noch in der sachen mit erleutterung der vnrichtigen possten aufzug gebraucht werde, wie ir zuthuen wisst. Es beschicht auch hieran seiner khayserlichen mayestät genediger willen vnd mainung. Daneben was euch sonst von vns albeg lieb vnd dienst ist. Datum Wien, den 15. Februarii, anno ec. 1603.

Fogalmazványa a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 152,64. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. III. 365.—9. l.

190.

1603. április 25. Az azari közbirtokosok egyezsége a magukhoz váltott Felső-erdő iránt.

Mi azari nemes emberek: Azary Miklós, Azary Péter, Azary István, Bodonyi Balázs, Pelejtey Gáspár, Besenyey János és mind az több atyafiak végeztünk ilyen végezést, hogy azmely Felső-erdő alias Ondre elidegenített volt és zálogosíttatott volt, azt mi, ezek az atyafiak megtaláltuk és megnyertük, mely kezünkben vagyon minden igazságával. Immár mi az felül megirt atyafiak alkudtunk meg ilyenképpen, hogy az egész kis-azari hegyeket mind *egybe bocsájtjuk*, mely Kis-Azar vagyon comitatu Zempliniensi, lyen conditióval, hogy mi közülünk aki lenne oly, aki elzálogosítaná jószágát, senki az erdőköt, melyek mindenestül megvannak íratva, el ne adhassa, semmi nemű részét. Ha penig közülünk támadna oly, ki eladná és az erdőt is, tehát száz rh. fl. legyen az kötele; fele legyen az vice-ispáné bírájival egyetemben, fele az megsérült feleké legyen. Ennek penig az megvételére mindjárt instanter kijöhessen akkorbéli vice-ispán bíráival egyetemben, marhájából, jószágából megvehesse, ha penig egyéb nem lészen, személyéhez is hozzá nyulhasson és megvehesse az megirt summát. Ennek megvétele ellen penig az felbontó fél oltalmára semmi mentség ne lehessen, sem citatio, sem appellatio, sem inhibitio, sem

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

contradictio, sem novummal ellene ne álhasson. Ennek nagyobb erősségére adtuk pecsétünket, kezünk irását Possay István uram, Lasztóczy Péter előtt. Datum in Pelejte, 25-a Aprilis, anno 1603. Nicolaus Azary s. k. (P. H.) Petrus Azary s. k. (P. H.) Blasius Bodonyi (P. H.)

Eredetije az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 41. no 33. alatt.

191.

1604. május 1. Kivonat a magyar országgyűlés által hozott 14. törvényczikkből arról, hogy a végvárak kapitányai és katonái a birtokosok erdeit el ne foglalják. *

Ut capitanei confiniorum, eorumque vicecapitanei et milites stipendiarii quorumvis praedia, terras, silvas, aquas et similia violenter non occupent, nec quorumcunque colonos recipiant; et ut a colonis in bona dominorum et nobilium condescendentibus decimae exigantur et dominis terrestribus terragium sive nona ab eis praestetur.

Articulus 14.

Conqueruntur hoc loco domini praelati ac tam ecclesiasticus, quam saecularis ordo universus, signanter vero capitula Strigoniense et Jaurinense cum reliquis, quod tam milites stipendiarii, confiniorum capitanei, vel eorum vicecapitanei praedia, terras arabiles, capturas piscium et usonum ac foenilia et silvas sine ulla dominii recognitione occupant et quorumcunque colonos recipiunt, nihilominus in prioribus bonis ipsos tuentur.

Corpus Juris.

* A végvárak kapitányainak erőszakosságait az erdőkre nézve ismételten eltiltják az 1609 : 56., 1630 : 3. §. 29., 1649 : 86. §. 22., 1655 : 116. §. 26., 1659 : 24., s végül az 1751 : 34. törvényczikkek.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

192.

1604. nov. 9. Kivonat az alsó-ausztriai kamarának a beszterczebányai bányaigazgatósághoz intézett rendeletéből a fa- és szénüzletet illetőleg. *

Von wegen der holtz- vnd khoolhandlung, so nach den perggwerch das haubtstuckh, da sich den gemachten vberschlegen nach befunden, das die holtzmaister vasst jarlich 2228 fl. 53 denar ausser des gwinn am prenn- vnd rösstholtz, vnd was sie den statleuten verkhaufften vberschuss gehabt, aber vngeachtet dessen, vnd das auch gemelte holtzmaister sonst an der vich-zucht, profandt vnd andern grossen vortlen vnd starkhe wirtschafften auf der khayserlichen mayestät ec. grundt vnd poden, so durch die holtzschleg aussgerait, werden haben, weder steur dienst, robath noch anders raichen verbleiben sy ainen grossen resst vnd vermög einer gemachten abraittung 15,375 fl. 3 denar in die camer Neusol schuldig, welcher resst, vmb das sy noch täglich noch pausch-geldt auss der camer hinaus nemen, nur grösser gemacht vnd dabey nit wenig verdächtig gehandlt wirdt, vnd ob nun gleichwol hieuor derwegen meerlay bericht vnd entschuldigung einkhommen, so ist es doch bey den bissher verblieben, das ain mererer visitation gehalten vnd wie dise holtz- vnd kholhandlung verrer zubestellen, die notdurfft erkhundigt vnd beratschlagt werden solle, welches noch mit eheisten inss werch zurichten von nöten; daneben aber ist vnnser verer ernstlicher beuelch, das ir mitlerweil die sach also bestellen, damit der khayserlichen mayestät ec. schaden verhüett, auch merers den holtzmaister nit hinaussgeben werde, alss was die vnuermaidlich notdurfft erfordert, wie ir auch bedacht sein wellet, weil diser zeit wie fürkhombt ain grosser vorrat holtz vorhanden, das khönfftig vmb souil weniger vnd allain souil holtz, alss man vngeuer des jars bedürfftig, geschlagen vnd verdingt werde, damit der vncossten nit vergeblich alda verlige.

Vnnd obwol die wäld also geschaffen, das man denselben auf vil lange jar vnd vber menschen gedencken, wie vermaint wirdt, zugeniesen hat, so khombt doch daneben fur, das allen orten mit dem gaiss-viech vnd sonst grosser schaden vnd verschwendtung beschicht, welches die 2 waldvorster, weil sich

* V. ö. *Tomcsányi* i. m. 45. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

die wald nach der Gran auf yeden landt in die acht meyl in die leng vnd an etlichen ortn auf 3 meyl in die preit erstreckhen, der notturfft nach nit alles ersehen khünnen vnd da man gleich ye zu zeiten erfert, durch wenn dergleichen schaden eruolgt, wirdt doch khain straff aus forcht, dass dieselben leuth trölich nit fürgenommen, daher es alles zu schaden geet, wie aber disen für zukhumen sein etliche fürschleg beschehen, alss das man hern Trybl die bestraffung auftragen vnd ime dauon ain oder gar zway dritl volgen, vnd das drit den anzaiger geraicht werden solle, doch das diss der khayserlichen mayestät vnd der camer Neusoll in ewigkhait vnpreiudicirlich sein solle; wie es aber auf disen weg nit zurichten, müesst den vmbligenden herschafften vnd phandt inhabern, sowol den Prisern vnd Lypschern aufgelegt werden, die wäldter ain yeglicher in sainen gebiett zuhayen vnd den schaden zuuerhüetten, oder wo dergleichen bschehe, derselb geschätzt vnd an denen phandtschilling abgeschriben oder mit paren gelt erstatt werden solle. Derwegen ist verer vnnser bevelch, ir wellet der sachen auch nachdenckhen vnd was alda fueglich zuthuen, oder zuuerordnen, mit guetachten ausfüerlich berichten.

Fogalmazványa a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,264. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. III. 504—6. l.

193.

1605. jun. 16. Kivonat Rudolf császárnak a selmeczbányai bányapénztárnok részére kiadott utasításából a fa- és szénelszámolásokat illetőleg.

Es ist auch in raittungen befunden wurden, das järlich vill umb kholl aufgangen vnd ain fueder kholl pr. 4 fl. bezallt worden, die weil wir aber in etlichen wäldern selbst khollen lassen vnd ain fueder kholl pr. 1 fl. 75 d. erzeugt mag werden, dessgleichen weil auch vmb lang schaidtholz järlich vil aufgangen, nun solches holz an gelegnen ortten, sonderlich in dem Stainbergwaldt zu hackhen auch des hackherslohn von ainer lachter 75 d. vnd fuerlohn von ainer lachter 2 fl. 75 d. zubezallen verordnet worden, darneben aber fürkhombt, das man ganz verwiestlichen in solchen waldt vmbgangen, derhalben so solle er einnember neben

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

dem puechhalter vleissige achtung darauf geben, damit alle aböttung vnd verschwendung dises waldts, alss der disem camerwesen gar woll gelegen, verhuett vnd solches nit gestatt, sondern viel mehr gehait, das sie auch offt selbst solchen waldt vnd die holtzschleg vnd khollungen besehen, sowol zu zeiten den pergmaister, obristen goltschaider oder yemandts andern dahin verordnen, damit dass schaidholz vnd kholl anderer ortten nit alss allein zu dem camerhoff schaid vnnd prengaden, auch denen schmölzhütten zuegeführt vnd alle holz-schlagen, oder khollen anderer ortten zuuerfüeren abgestellt vnd verhüett werde. Da im aber hiewider was beschwärlich von denen stattleuthen vnd inhabern der herschafften der ortten zuegefüegt, oder aber nit gebüerliche hilff vnd förderung erzaigt werden wolt, dasselb alssdann vnnd wie die sachen beschaffen, an die n.-oe. camer mit irem guetbedunkhen gelangen lassen, da auch in holtzhackhen vnd abfuehr desselben, dergleichen im kholl ain ringerung zuebekhomben wäre, sollen sie an irem bessten vleiss nichts erwinden lassen, sonder dasselbig yeder zeit ins werkh richten vnd alle staigerung souil müglichen verhüetten. Ebnermassen soll er einnember auch auf die andern waldungen, so den silber- vnd goldt-perckhen nuzlichen gelegen sein, vleissig acht haben, damit dieselben durch die eisenhamerwerch nit verschwendet, oder abgekholt werden, zue disem aufmerkhen er den pergmaister vnd seinen zuegeordneten gerichtsschreiber innsonderhait mit ernst vermanen solle vnd da darüber derselbe nachlässig befunden oder ainiche aussödung der wäldter gestattet hette, soll er nach gelegenheit des schadens mit abkhürzung seiner besoldung gestrafft werden, von welcher straff vnns der halbe thail verraittet, die ander helfft aber ime einnember, inmassen von den verschwerzten erzten, goldt vnd silber für seinen vleiss vnd bemüchung aigen verbleiben solle; wann mit den eisenpergwerchen vnd anndern denen waldungen schaden beschicht vnd einnemer neben dem buechhalter solches nit abwenden khönnen, solle sie es an vnserm obrist camergrafen, oder vnss oder vnns n.-oe. camer gelangen lassen, damit ernstliches einsehen vnd bestraffung fürgenomben werden möchte.

Fogalmazványa a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminiszteriumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályában fasc. 15,269. 1619 marcz. 18-iki kelet alatt. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. III. 541—2. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

194.

1606. julius 25. Kivonat a Bocskay István fejedelem által a bányavárosok megvizsgálására kiküldött biztosoknak jelentéséből a fa- és szénkészletről.

Az tizedik artikulusra.

Az favágatásnak és szénégetésnek gondviselő sáfárát előhivatván hit szerint examináltuk és az fának, szénnek állapotja felől regestumából minket ilyenképpen informált: Az császár idejében készíttetett fa ez praefectus odamenetelekor találtatott az erdőn ezernyolczszáz millyére való fa; otthon penig az huták környül volt négyszáz millyére való fa. Egy millyében szokott lenni ötven öreg szekér szén; egy millye szenet készített el az sáfár fl. 10.

Az fának és szénnek fogyatkozás nélkül való elegedendő készítésben ilyen szokás és rendtartás vagyon: hogy az kamaráról adnak ferlogot az sáfárnak és viszontag az sáfár is azzal tartozik, hogy egy szekér szenet az hámorokban és hutákban kilenczvenhárom pénzen adjon és ahova szükség, az maga lovain, szekerén hordatja. Adtanak immár ez praefectus idejében az kamaráról ez sáfárnak ferlogot fl. 3536, den. 47. Erre immár az sáfár annyi szenet adott, hogy az ferlogot superálja fl. 176, den. 15. De ez felül megirt császár idejében készíttetett fa és szén annyi vagyon mostan az huták környül, hogyha az munka meg nem többül, megérik vele egy esztendeig. Ugyenezen fábul az beszterczei kamarán való számtartó az változás közben adott el készpénzen — az mint ő maga szabad akaratja szerint mondotta — pro fl. 1600, de elhihető, hogy többet is adott.

Ez praefectus idejében azt mondja az sáfár, hogy még semmi szénnek való fát nem hoztanak az hutákhoz, hanem csak az erdőn készítettenek; az mennyi legyen, nem mondhatja.

Eredetije az Orsz. Levéltár kincstári osztályában a szepesi kamarához intézett jelentések között.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

195.

1606. Kivonat Báthory Erzsébet utasításából a szentgyörgyvári számtartó részére az ottani erdők megóvásáról.

15. Kivánjuk ezt is, hogy az mi erdőink őrzetésére szorgalmatos gondot viseljen, hogy az erdők az ő gondviseletlensége miatt meg ne pusztuljanak és az mi hirünk és akaratunk nélkül tilos erdőnkből épületre való fát ne adjon, azonképpen tűzre valót; sőt az erdők jövedelméből az idegenektől mennél több hasznot szerezhet, azon legyen. Ha ki penig titkon az mi tilos erdőnkben találtatik, fogva bevitessék, maga negyven forinton változhassék, barma, szekere odavesszen; ha ki peniglen közerdőkben találtatik, tizenkét forint az birsága, ennek két része az miénk, harmadik része a tisztartóé az utána valókkal egyetemben.

Eredetije az Orsz. Levéltár kincstári osztályának «Instructiones» gyüjteményében.

196.

1607. jun. 11. Rudolf császár utasítása a breznóbányai erdőbíró részére. *

Wir Rudolf der ander ec. ec.

1. Soll er sein wohnung auf der Pris vnd auf alle ir khayserlichen mayestät zuegehörige wälde vnnd gehültz ann der Grann, auf baiden seitten liegent, sein vleissig guetes aufsehen haben, das dieselbe gehayet vnnd gepflanzet, von niemanndt, der es nit befuegt ist, werden mit holtzschlagen, schindelmachen, zügen viech, oder wie es sonnsten geschehen möchte, perturbirt werden, wie er dann auch von vnnsern waldtforschtern gebuerlichermassen respectirt werden vnnd sein aufsehen auf sie, damit sie iren instructionen vleissig nachgeleben haben solle, inmassen ime dann zu dem enndte dieselbe ire instructiones communicirt werden sollen.

2. Wann ein holtzschlag vonnötten, wie dann dieselbigen zeitlichen sollen beratschlagt vnd am frueling, da das holtz noch

* V. ö. *Tomcsányi* i. m. 46—49. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

rinng vnd nicht im safft ist, fuergenommen werden, so soll er bey derselben beratschlagung vnnd ausszeigung, also auch den fürgedinngen vnnd allen handlungen vnnd rathschlegen, so dits orts gehalten worden sein dieselbe, sowoll die fuergedinnger vnnd wieviel ein jeder fuergedinger arbaiter anlegen solle, mit vleiss beschreiben vnnd ein aigen buech drueber halten, damit man wissen khann, wiuil man wochentlich profiant vnnd zeug haben muesst, wie er dann auch vmb die fuerlehen, so man vnterdessen den arbeitern reichen mues, dem holtzmaister, der sie empfecht, jedesmals einen zettl auf den einnember geben, oder selbs emphahen vnnd ausstheillens vnnd follgents dieselben sambt der prouiant, zeug vnd anders, so man mergemelten arbeitern wochentlichen raichen wirdet, enntgegen schreiben, auch sein vleissig auf acht haben solle, damit inen vorgesagte profiant ordentlich ohne vertzueg, oder ir nachlauffen, dardurch sie die arbeit versaumen möchten, darzue inn gebuerlichen leidelichen press ohne beschwerung aussgetailt vnd inen nit tuech-kleider oder dergleichen anstatt des baarengelts wider iren willen angehengt, oder die arbaiter sonsten beschwärt, dardurch die deutsche khnecht vnd guete arbeiter, so dem handl zutziehen, daruon wider abgetrieben werden, doch solle inen nicht mehrers hinausgeben werden, alss wass sie nach vnd nach mit der arbeith gut thuen.

3. Solle er waldtschaffer mit vleiss darob halten vnnd sechen, dass die holtzschlag, welche altzeit zuuor vleissig berathschlagt werden muessen, ordenlich der berathschlag vnd ausstzaigung nach inn das werckh gericht, nicht weitter oder nechner gegriffen, also auch nit mehr oder weniger alss die angeordnete zall vnnd dasselb zu rechter zeit nach einander hergehackt, rösst- vnnd khollholtz, alles in seiner rechten lenng gemacht, bey guetter zeit, vor dem schnee auf die ordenliche werf vnnd pletz gebracht, inn gleicher gröss, nicht zuegross oder clein, fürderlichen aufgekhloben vnnd nicht mit betrueg, vortl, wie bis anhero vielfeltig geschehen, aufgesetzt werde, damit es hernacher von denen, so die camer dartzue verordnen wirdet, mit bessern augenschein angenomben werden musste, wie er dann auch dem holltzmeister khein holltz seines gefallens nach annemben lassen solle, damit niemandt beschwert, innsonderheit aber soll er das holltz nicht auf enngen pletzen aufsetzen, oder aber merers auf einmal nicht clieben lassen, alls man nach vnnd nach aufsetzen khann, damit aller betrueg ver-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

hiettet werde vnnd seint zu solch vleissigem aufsechen auch die waldförsster, deren einer stätts auf der Priess wohnen solle, so woll die wirth bei den cramen, welche die profiant austeillen verbunden, die auch vonn ime waldschaffer dartzue gehalten werden sollen.

4. Sein vleissiges aufsehen haben, damit das holltz nicht zue hoch abgesteckht werde, das anstoch auf einem hauffen vleissig zusamben gezogen, das reisswerhc vnnd gefluder recht vnnterhalten vnnd hernach nicht vergebentlich erfaulle, sondern nach vnnd nach auch hergehackht werden. Item, khain holtz vnnter dem astacln in gröben oder würffen hinden verbleibe, auch inn allen holtzschägen ordentliche guete sampaumb, dauon sich der waldt wieder besamen vnnd desto eher heerwaxen mag, also auch sonderliches holltz zu vnnterhaltung der geflider vnnd risswerch gelassen vnnd die möss vor dem züegen viech vnnd anndern schaden vleissig verhiettet vnnd gehayet werden.

5. Solle er auch darob sein, dass das holtz zu rechter zeit im frueling bey dem schnee wasser, doch wann es nicht zu gross oder clein ist, damit es aintziger weiss vnnd nicht vber ein hauffen mit gefahr vnnd zerreissung des rechens herunter khomben khan, eingeworffen, jedes mals die notturfft zu firderlicher fortbringung auf die haubt wasser anngelegt werde. Darneben solle er sein vleissig aufacht haben vnnd fürsehung thuen, das solch holtz vnterwegen bey den dörffern nicht aussgetzogen vnnd vertragen, wie er dann auch die nachtrifft also anordnen vnd bestellen solle, damit das fennckh-holltz vleissig ausgetzogen, aufgefert vnnd sammt deme, so vom wasser ausgeworffen wirdet, wieder auf das wasser geworffen, auch souil mueglich zuuerhitten, nichts hinten bleibe, sonndern herunter an den rechen gebracht werde.

6. Solle er auch neben dem holltzmaister vber ain vnd ander arbeith bey disem holltzhanndl zeitlichen den vberschlag alles vleiss machen, was man nach vnnd nach fuer verlag vnd gelt bedarff vnnd solches neben erinnderung, wiuil vnd was fuer arbeitter an ein vnnd anndern orth sein, zu der camer vnnd der herrn oberambtleüthen wisen berichten, auch wie vorgemelt dem holltzmaister zuempfahung desselben zetln geben, oder selbst empfahen vnnd in guetter acht halten, das er nit mehrers zetln ausgeb, alss was man fuer geldt bedarff, damit nicht schulden gemacht werden.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

7. Weil auch die arbeither mit der profiant von den holtzmaistern biss anhero versechen vnnd ime jährlichen ein summa geldts zu erkhauffung einer antzahl ochsen von der cammer fuergelichen werden, wie es dan für dismal noch darbey gelassen wirdet, so solle aber er holltz-ambtmann jedes jahr nach gelegenheit der arbeiten souiel miglichen seinen gewissen ueberschlag machen vnnd auch zu der camer berichten, wieuiel man jedesmals des viehs bedürfftig sein wirdet, damit er holltzmaister nicht mehrers hinauss nähme oder erkauff, als er bedarff oder schulden bey der cammer machen. Beynebens solle er auch sein aufsehen haben, damit solch erkhauffter viech nicht inn anderweg abgeben oder weitter verkhaufft werde, vnnd auch billichen, weil eine holtzmaister die verlag aus der cammer geben wirdet, er auch die waidt vnnd den zuestandt an den viech geniesst, das er hergegen die heuth vnnd das innsleth, welches man diss orths hoch notturfftig ist vnnd von anndern ortten mit schwären vnnncossten her tzuebringen muess, zur cammer in einem leidentlichen werth einliefere, so solle er holltzambtmann gemelte heuth vnnd innsleth, was nach vnnd nach gefölt, darauf er gleichermassen sein vleissig aufacht geben solle, jedesmals zu sich nemen vnnd zu der cammer vberschickhen, alda es ime holtzmaister zu seiner guetmachung pro conto inn einem gewissen preess fuergeschrieben werden solte. Dieweil aber auch vonn altters herkhomben, das man den schuesstern zur Priess, die heut vmb des willen ime einem aingen prees abgeben, das sie hingegen den holtzarbeithern die schuech vmb souil rechter zuekhomben lassen, so solle er holltzambtmann auch einen vngefehrlichen vberschlag machen, wieuil sie dieser heut zu der holtzarbeittern schuech beyleiffig bedorffen, welches daher woll zuwissen ist, weill holltzmaistern inen die schuech hiebeuor neben annderm auch austheilt hat, vnnd alsdann inen souil, aber nit mehr derselben heut gegen betzallung zuesteen lassen vnnd die vbrige zu der cammer liefern.

8. Vber sein ganntze ambtshandlung solle er was nit allein bey denen vier holltz-hanndlungen, alss am Benusch, Schwartz Ronitz, Steinwasser vnnd Zernpach, sonnder auch auf trifften, item am beeden alss ober vnnd vnnter kholl-lennden angehet, ordentliche vnnd specificierte raittung halten, sowoll das holltz wann es hinnunnter auf die rechen khumbt, dahin bedacht sein, damit solches fürderlich aufgetzogen, aufgesetzt vnd abgemessen,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nochmals, was hinterstellig verblieben oder sich inn zueganng befinden möchte, inn sein jahrs raittung zur nachrichtung setzen, dan des rechengepeü zehrungen vnnd dergleichen allss ordenlich specificiern vnnd nachmals gegen denen fürlehen des holltzmeissters guettmachung setzen, dieselben wie sich gebüert abschreiben vnnd darmit richtigkheit machen, auf das man eigentlich sehen vnnd wissen muege, was inn allen aufgehet, wie hoch der müllerholtz herunter khumbt vnnd was geringsten press ein fueder kholl zum hanndl geliefert werden khann, damit der khayserlichen mayestät ec. dis orts zu nutz vnnd nicht zu schaden gehausst auch mach- oder mehrung der schulden verhüett werde, wie er dann bey yedweeder abraittung, so beim einnember-ambt gehalten wirt, pershonnlichen vnnd inn gegenwart sein solle. Er solle auch jährlichen sein ambts-raittung zum puchhalterambt zur aufnembung allwegen mit primo Junnii erlegen, volgents diselbe innss einnember-ambt geben, von dannen es neber der baaren gelts reittung den nider-oesterreichischen cammer zu dem enndt vberschickht werden; vnnd inn summa er waldtschaffer solle seiner pflicht bessten vermueges vnd verstanndt nach alles dasihenig thuen vnnd hanndlen, was einem treuen dienner gegen seinem herrn geziembt vnnd woll anstehet. Fuer solche seine verrichtung solle ime jährlichen, so lanng er waldtschaffer sein vnnd verbleiben wirdt, 150 fl. besoldung aus vnserer cammer jahrlichen vnnd yedes jahr besonnder geraicht vnnd bezalt werden. Gnediglich vnnd one gefehrde. Geben Wienn, den 11. Junnii 1607.

Fogalmazványa a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,264. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. IV. 19—24. l.

197.

1607. szept. 27. Kivonat az alsó-ausztriai kamarának a beszterczebányai részvállalat tagjaihoz intézett rendeletéből, a fa- és szénüzletet illetőleg.

Vnder anderen aber hat sich bey bstellung der holtz- vnd kholhandlung befunden, das sich der vorrath holtz in der holtzhandlung vnd holtzschlegen vermög der commissari bericht in allen auf aintausent sibenhundert nein vnd zwaintzig ain halbs

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

meiller holtz erstreckht, welcher inhalt der dabey gelegten abraittung in die 7489 fl. 65 denar zuerzeugen gestanden. Nun erscheint aus eingezogner erkhundigung, das in allen beedes in ir mayestät ec. vnd der hungerischen regierung sich der fürgedinger vnd handlss partheyen anforderung auf 8918 fl. 67 denar verlaufft. Dagegen sy in die camer 5063 fl. 70 denar schuldig verbleiben, darundter 1103 fl. 53 denar so vneinbringlich, die vbrigen 3960 fl. 17 denar von irem verdienen oder freygeltern abzuziehen vnd merers nit dann 4958 fl. 50 denar zubetzallen sein.

Wann dann ain solche verordnung beschehen, das dises holtz vnder den vorrath gesetzt entgegen die völlig suma der 7489 fl. 65 denar dem Endres Mosslehner alss holtzmeister fürgeschriben worden vnd nun die partheyen anderstwohero nit alss ausser diesen vorrath bezalt werden khönnen, so hat man sy di herrn verleger dessen erindern, daneben in höchstgedachter seiner khayserlichen mayestät ec. namen begern vnd vermanen wöllen, das sy die obgemelten 7489 fr. vmb den befundnen holtz-vorrath zu dem endt nach vnd nach erstatten vnd dargeben wellen, damit berüertte holtz-fürgedinger, sowol andere partheyen ire austandts betzalt vnd vergnüegt werden mögen, wie dann den Mosslehner sölcher resst alberaitt furgeschriben worden, so khönfftig auss den darauss fallenden vnd liferenden kholl, auch rosst- vnd prennholtz wider erstatt werdt vnd dem handl zu guetten khomen solle.

Fogalmazványa a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,264. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. IV. 25—6. l.

198.

1607. decz. 29. Kivonat az alsó-ausztriai kamarának a beszterczebányai bányaigazgatósághoz intézett rendeletéből a fa- és szénüzletet illetőleg. *

Edler vesster lieb ambtleuth. Auss der iüngst gewesten commissari zu vbernem- vnd wider abstellung des Neusollerischen khupfferhanndlsweesen vbergebnen relation wirdt verstannden, welchermassen bey der holtz- vnnd kholhanndlung ain pessere

* V. ö. *Tomcsányi* i. m. 49. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ordnung fürzunemen von nöten gewest, damit sonderlich die grossen schulden vnnd resst dabey verhüett, die kol in ainen geringern werth erzeugt vnd andere dabey fürgeloffene vnordnung verhüett werden mügen, demselben nach sy an yetzo widerumben ainen holtz- vnd kholmaister vnnd dan auch ainen schaffer zu haltung der raittung doch allein auf wolgefallen vnd versuechen furgenommen vnd verordent. Vnd weil wir dabey auf dissmal nichts zum pessern wissen auch mit dem holtzmaister Andre Mosslechner ain ‚neuer contract getroffen vnd aufgericht, wie auch auf den schaffer Mathie Mareiss ain instruction verfasst werden, welche zur fertigung aingeraicht vnnd euch hiemit vberschickht wird, so mag er derzeit dabey verbleiben, wan dan darauf in der romisch khayserlichen mayestät vnsers allergnedigisten herrn namen vnser beuelch ir welten gedachten Mareussen berürtt instruction anhendigen, daneben auch darob vnd daran sein, damit derselben in allem gehorsamblich nachgelebt vnd da in ainem vnd andern der wider gehandlt, solcher zu verer verordnung ausfürlich bericht werden.

Daneben hat sich auch befunden, dass sich der alte holtz- vnd kholmaister resst auf 49,155 fl. 12½ dr. erstreckht, nun ist hieuor zu mermals bricht vnd erkhundigung eingezogen worden, wie dieser resst zum tail richtig gemacht, vnd was für posten daran abgeschriben werden mochten. Es ist aber entzwischen die rebellion eingefallen, vnd also ansteendes auch ains vnnd das andere vnuerricht verbliben. Wann euch aber solche einkhommendt bericht vnnd schrifften, dabey auch andere possten iungst vor disen mit disen auferlegen vberschickht worden, dass ir dieselben der notturfft nach ersehen vnnd di ferer notturfft mit vleiss erkhundigen, alssdan mit guetachten ausfürlich berichten solt, was von dem verblibenen vorrath in der rebeln hannden khomen, item, was noch verhanden, auch wie hoch ains vnd das andere zu gelt angeschlagen an dem resst abzuschreiben vnd was alsdan noch an diesem resst verbleiben werde. So wollet demnach bedacht sein, damit der sach beuolchener massen nachgesetzt vnd vns der begert bericht voriger verordnung nach eheist vbershickht werde, damit alsdan die verer nodturfft darüber bedacht vnnd ainssmals der sachen zu einem ende geholffen vnnd ain richtigkheit gemacht werden möge.

Vnd weil verrer die holtz- vnd kholhanndlung mit dem Mosslechner auf ain jar zuuersuechen vnd dabey ordentliche rait-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tung zuhalten angestelt werden, so wellet darauf gedacht sein, damit nach aussgang des jars die sachen verer in beratschlagung gezogen vnd bericht werde, ob man nit klüglicher solche holtzhanndlung verrer auf raittung verrichten khonne, da es nun nit thuelich wierdt, man alssdan die weitere bestellung mit den holtzmaistern fürnemen vnd mit aufrichtung eines verern contracts die notturfft bedennkhen vnd ins werch setzen müssen.

Der befundtene vorrat holtz bei den holtzhanndler vnd in den holtzschlägen hat sich vermug der comissari bericht in allem auf 1729½ mailler holtz erstreckht, welcher inhalt der zuegelegten raittung in die 7489 fl. 65 dr. zuerzeugen gestanden. Nun erscheint auss euers verwalters gethonen bericht vnd vbergebenen auszug, dass in allen beedes in ir maiestet vnd der Hunngern regierung sich der fürgedingern vnd der hanndlsspartheyen anfederung auf 8918 fl. 67 dr. erstreckht, hergegen sy in di camer 5063 fl. 70 dr. schuldig verbleiben, darundter 1103 fl. 53 dr. vneinbringlich, die vbrigen 3960 fl. 17 dr. dahin von iren verdienen oder freygeltern abzuziehen vnd merers nit dan 4958 fl. 50 dr. zubetzallen sein, wan dann durch di comissari diese verordnung furgenomen worden, dass solches holtz vnnder den vorrat gesetzt entgegen die völlige summa der 7489 fl. 65 dr. dem Mosslechner alss holtzmaister fürgeschriben werden. Vnd nun die partheyen anderstwoher nit alss aus den vorrath haben betzalt werden khönnen, so ist bei der herrn kupferverleger alberait die verordnung beschehen, dass sy gedachten resst vmb solchen vorrat holtz erstatten, dauon alssdan die partheyen ires ausstands der 4958 fl. 50 dr. contentirt vnd der vberrest in andere weg gebraucht werden solle. Darauf ir nun gedacht zusein euch dass ihnnig, so mit dem Mosslechner geschlossen worden, mit den ordentlichen fürschreiben alss ins werch zurichten, dabey auch zuuerfüegen wisst, damit alssdann derselb resst auss dem vorrath holtz vnd darauss fallenden vnd liefferenden kholl, sowol dem dargebenden rösst- vnd prennholtz wieder erstatt vnnd dem hanndl guetgemacht werde.

Wie es derzeit mit denen gedungen beschaffen, dass ist gleichsfals durch di comissari noch lengs relationirt vnd befunden worden, dass solche geding hoch vnd den meisten vber 4 fl. gestigen vnnd so offt von einem meiller holtz oder 10 claffter vom hackhen, bringen, aufkhlauben vnd in die fluder einzuwerffen bezalt wierdt, vnd weil hergegen die profandt vmb der fürüber-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

gangen rebellion der zeit in hochem press, alss dass sy ein layb prot so 9¼ pf. Neusoller gewicht halt p. 23 dr. vnnd den protfuermann auf den handl zu füeren 2 d. fuerlon, dem wiert für sein bemüeung 1 d. vnd in allen p. 26 d., sowol einen hauffen oder 20 pf. fleisch p. 80 d. vnd phundt p. 4 d. betzallen müssen, so wierdt derzeit dabey nichts zuuerandern sein, allain weil hieuor vnd an yetzo glaubwierdig füerkhombt, das die holtzmaister vnnd peckhen die fürgeding vnnd holtzkhnecht mit solcher profandt vnd andern notturfften alss tuech vnnd dergleichen sachen hoch staigen vnd beschwert vnd darumben vermaint worden, dass inen das cosstgelt geraicht werden solle. Dieweil aber dabei die bedennkhen eingefallen, dass der holtzkhnecht sich mit der profandt selbst nit versehen khönne vnd davon man sy nit profandthiern solle, die arbeit damit versaumen müessen, wie auch zuebsorgen, dass sy das geld in ander weg vorthuen mechten, so mag es demnach derzeit bey der vorigen vnd yetzigen comissari anordnung verbleiben, weil sonderlich durch di comissari bey denen von Neusol di verordnung beschehen, dass sy darob seyn sollen, damit gemelte arbaiter mit dem tuech nit beschwert, sondern der vngebüerlich wuecher abgestelt werde, wie auch denen wierten auf der holtzhandlung, dessgleichen dem holtzmaister mit ernst auferlegt worden, die profandt alss das khlaine gemeint, darundten dass imer vom oxen schuech vnd anders verstanden nit zustaigern, sondern inen den arbaitern in gebürlichen werth eruolgen lassen, denselben nach wellet nit allain für euch selbsten eur vleissiges auf vnd nachsehen haben, sondern auch bey dem Mareuss alss schaffer bey diser hanndlung darob sein vnd verfüegen, dass er gleichsfalls guete achtung hierauf geben welle, damit niemandts mit dem profandt beschwert vnd vbersetzt, sonndern diselb in dem werth, wie der gmain khauff yeder zeit gern wierdt, gegen ainen leidenlichen gwin dargeben vnd wer dan dawider handelt, der gebuer nach gestrafft werde, dabey auch denen von Neusol vnnd andern so profandthiern diss angedeit werden mecht, wo khünfftig dergleichen bschwerung vnd vngebüerliche staigerung mer füerkhäme, dass alssdan dise profandthierer an ander weg von der khayserlichen maiestet bestelt vnnd sy dauon gar ausgeschlossen werden sollen.

Das hieuor die würt bey allen vier holtzhanndlungen yeder ain arbait oder geding neben irer wirthschafft gefüert, dieselb

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

arbait nochmals ainen andern durch sy verdingt worden vnd an yedem meiller ime die arbaitter von 25, 30, 40 bis in 50 dr. zu gewin lassen vnnd rechter liefern müssen, vnd nun solcher vortl denselben wierten, weil es zu allerlay vngelegenhait geraicht, allerdings ab vnd eingestellt worden, dabey mag es verblieben, ir wellet aber bedacht vnd darob sein, damit ob solcher abstellung gehalten vnd den wierten dergleichen vortl nit mer gestatten, sondern dahin gewissen werden, dass nachsehen pesstes vleiss zuuerrichten, damit ain yeder fürgedinger sein wochenwerkh, wie sich gebüert, verricht vnd dabey khain nachlässigkheit gebraucht, sonnder schaden verhüett werde.

Belangent die gehültz vnd walder, so durch die von press aller orten in dem verwüest vnd verschwendt werden, das sy ires gefallens zu schinntlln, pretter vnd andern zeugholtz die schönsten paumb vmbfellen vnd offt khaum den dritten oder vierden tail darauss gebrauchen, das andere ganntz vnnutzlich im wald verfaullen lassen, item, an villen ortten sonderlich, im Schwartzwasser vnd am Benisch befunden worden, wann ain fürgedinger sein aussgezaigten holzschlag aussgehackht vnd dass holtz von den plätzen auf das haubtwasser khomen, vnd sich am selben aussgehackhten ort wider ein neuer junger wald ansetzen sollt, alss alssdan gemelte Priser solch jung holtz vnd hinderlassene paumb vnd stamb hinwegkh prennen, ackher vnd wisen fuerrichten, dessgleichen durch das hochschedliche gaissvieh die alten vnd jungen wälder verderben vnd verwiesten, daraus diser schaden eruolgt, dass khain iungs holtz her tzue waxen khan, sondern der holtzschlag ye lenger ye meer in di weitten khombt, auch das bringen vnd trifften in doppelten vnd dreifachen vncossten geraten, wie auch in den kholn ain staigerung volgen khönndt.

Dieweil aber der khayserlichen maiestet vnd dem handl hieran viel gelegen, auch wie füerkhombt die Priser one das mit vberflüssigen veldpau vnd wissmaden versehen vnd daher inen andern die verwüestung der wälder gar nit zugestatten, so ist ain notturfft die vorig aussganngen generale wider zuuerneuern vnd zu schärfen; wann aber solche hieuor ausgangene general alda bei dieser camer nit zu finden, so wellet dieselben bei der camer Neusoll nachsehen vnnd vnns neben euern guetachten, wie vnd wass gestalt dieselben zuscharfen, eheist vberschickhen. Daneben ist aber auch verer vnser beuelch, weil solche schaden vnd vble

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

hausshaltung dem khupfferhanndl wie gehört zu grossen schaden geraicht vnd denselben furzukhomen, darin khain zeit zuuerseimen, ir wellet nit allein fur euch selbsten darob sein, sondern auch bey dem Mareuss als der ortten bestelten schaffer, sowol den waldforstern verfüegen, damit vleissig nachgesehen vnd niemandt kheine verwiestung oder schädliche verschwendung des holtz, sonderlich die aussrottung der ackher vnd wissmad, sowol die eintreibung des gaiss-viehs nit gestatt, furnemblich aber gegen den verprecher oder vbertretter voriger verordnung nach mit ernstlicher straff furgangen vnnd niemandt verschont werde.

Das die stat Priss gedachten waldschaffer den Mareuss auf der comissarien ersuechen die wonung in des Andreen Mosslechners behaussung daselbst nichts bewilligen wollen, da ist gleichwoll auss irer entschuldigung verstanden worden, alss ob sy vnd andere creditoren ir anforderung darauf haben, vnd wann ain khayserlicher officier darinnen wonen, solle derselb die burgerlichen mitleiden nit tragen wurde, sondern befreyt sein wolte. Wann aber dise entschuldigung nicht genueg, sondern allein der wonung für den waldschaffer begert wirdt, dagegen der Mosslechner oder wem khünfftig dise behausung zuegehörig sein wirdt, die burgerlichen mitleiden zutragen schuldig vnnd inen damit an iren freyheiten nichts benomen, so werdet von hof auss gemelten von Priss nit allein ir gebrauchte widerwertigkheit verwisen, sonndern auch dabey mit ernst auferlegt, das sy berüerten Mareuss in ermelten hauss ain zimmer, soviel zu seiner wonung von nöten, eingeben vnd alda seinen dienst ruebig vnd vngehindert verrichten lassen wollen, darauf ir vmb di volziehung anzuhalten vnd gedachten Mareussen dahin zuuerordnen vnd allda zuschützen wissen.

Dieweil auch, wie ob verstanden, die holtzmaister, wie ir wisst, ain starkhen resst verblieben, darundter auch der Mosslechner begriffen, so wellet demnach bedacht sein, dass mit ime Mosslechner ordenlich abgeraitt, ain richtiger resst geschlossen vnd alssdan dise behausung nach der schätzung eingezogen unnd an den resst abgeschriben, auch wie irs verricht, zuuerordnung der verern notdurfft bericht werden.

Fogalmazványa a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,264. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. IV. 63—70. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

199.

1608. febr. 6. Mátyás főherczeg parancsa Breznóbánya városához, hogy a bányászat czéljaira szánt erdőket ne pusztítsák. *

Wir Mathias ec. ec.

Getrewe liebe. In der von den jüngst gewesten perggstetterischen commissarien von wegen vbernemung des gantzen Neusollerischen handls-wesens vbergebnen relation hat sich vnder anderm bey bestellung der holz-handlung vnd gehaltner waldtbeschau grosse verwüsst vnd aussrottung der woltter, auch diss befunden, das sonderlich ihr vnd die inwohner zu Priss nicht allein in den neuen vnd noch gantzen waldern euers gefallens hoch schödlicher weiss zu den schintln, prettern vnd anderm zeugholz die schönsten paumb vmbfellen vnd offt khaumb den dritten oder viertten thail darauss gebrauchen, das ander aber gantz vnnutzlich im waldt verfaullen lassen, sonder auch an villen orthen, fürnemblich am Schwarzwasser vnd Benusch wan ein fürgedinger seinen ausgetzaigten holzschlag aussgehakht vnd das holz von den pläzen auf das haubtwasser gebracht vnd sich am selben aufgehackhten ort wider ein junger waldt ansetzen thuet, ihr solch jungholz vnd hinderlassen pämb vnd stämb hinweckh sengen vnd prennen, alsdann ackher und wisen zuerichten, wie auch nicht weniger, eur gaiss-viech der orten eintreiben vnd die alten vnd jungen walder verwüesten vnd verderben solt, vnd obwol hieuor zu mehrmals durch aussgangne vnd publicierte generall die ernstliche abstellung beschehen, doch nichts weniger durch euch dergleichen vngebier ain als den andern weg gebraucht wierdt vnd dardurch diser schaden eruolgt, das khain iungs holz her zue wachsen khann, sondern der holzschlag ie lenger ie mehr in die weite khombt, auch das bringen vnd drifften zum khupferhandl inn dopelten vnd dreifachen vncossten gerathen, sowol lestlich ain staigerung der khool verursachen khündt. Die weil dann solche vble hausshalt- vnd verwiestung des gehültz lenger nit zuegestatten, wie euch auch ein solches zuthun nit gebüert, vnd ir wie für khombt, ohne des mit vberflissigen veldt-pau vnd wissmaden versehen, so haben wier euch solche gebrauchte vnge-

* V. ö. *Tomcsányi* i. m. 49—50. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

büer vnd verschwendung des holz in der khayserlichen mayestet vnsers genedigisten, geliebten herrn vnd brueders nahmen nit allein hiemit zum hochsten verweisen, sonder auch daneben alles ernsts vnd bey straff beuelchen wöllen, dass ihr euch khönfftig derselben verschwendtung vnd ausrottung der ackher, fürnemblich aber der eintreibung des gaiss-viechs vnd insonderhait des gantzen grundts am Schwarzwasser vnd Benusch, oder wo das holz zu des kupferhandls notturfften geschlagen vnd gebraucht worden, gänzlich enthalten, vnd der orten weder wenig noch vil die holzschleg mit prennen oder sengen aussrotten, noch ackher oder wissmadt machen, sowol auch das gaiss-viech vnd salläsch in den waldern allerdings ab vnd einstellen sollet, dann da dergleichen mehr beschähe, so solle nit allein mit gebüerlicher ernstlicher straff, sonder auch mit eintziehung des betrettnen gaissviechs ohne alles verschonen vorigen aussgangnen generaln vnd ordnung nach fürgangen werden, wie dann dem bestelten waldtschaffer vnd waldforsster der orten das vleissig nachsehen vnd hierauf achtung zuhaben in sonderhait beuelich geben worden.

Dann so khombt auch mit beschwehrung für, das ihr dem bestelten waldtschaffer Mathie Mareusch, so auff die holz-arbeit sein nachsehen haben und darüber raittung halten solle, die wohnung in den Mosslechnerischen hauss zu Priss mit dem fürgeben gewaigert, als ob euch dardurch das burgerlich mitleiden entzogen werden solle, wie ihr auch dabey eure freyhaiten, als ob es denselben zu wider praetentirt, von den commissarien absonderliche beuelich dargegen fürzulegen begert vnd euch sonst allerlai widerwertigkhait gebraucht; wann aber eur fürgewendte entschuldigung nit genueg, sonder allain die wohnung für den waldtschaffer begert wierdt, dagegen derihenig, so das hauss zugehörig, die burgerlichen mitleiden nichts weniger zutragen schuldig vnd daher euch an euern freyhaiten nichts benomen, dises auch allain dahin angesehen, damit der geordnet waldtschaffer den holzhandl nahent sey vnd demihenigen, so ihme beuolchen, desst besser nachsehen khönne, so tragen wier ob solcher euer gebrauchten widerwertigkhait nit allain ein vngenedigss missfallen, sonder ist auch daneben vnser verrer beuelich, das ihr berürtem waldtschaffer im gemeltem Mosslechnerischen hauss ein zimer, souil zu seiner wohnung vonnöten, alsbaldt eingeben vnd ihn alda bey seinem dienst ruebig vnd vngehindert verbleiben lassen,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

auch euch khainer weitern widerwertigkhait gebrauchen wollet, das wellen wir vns zu euch versehen. Es beschieht auch an dem allen seiner khayserlichen mayestet genediger willen vnd mainung. Geben in der statt Wienn, den 6. Februarii, anno 1608.

Fogalmazványa a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,264. — Közölte *F. A. Schmidt* IV. 97—100. l.

200.

1609. jan. 17. Kivonat Kassa sz. kir. város szabályrendeletéből az erdők megóvásáról.

27. Es sollen auch fleiszige waldreiter bestellet werden, die auff ganz städt wälder gut achtung geben, damit dieselben wie bishero beschehen nicht underbot werden, die ziegen sollen auch nicht in den wälder gelitten werden, den sie grossen schaden thuen — — sat.

36. Es sollen auch kheine stecken aus ganz stadtwaldt hinunter zu führen gestattet werden, bey fl. 100 straffen.

Kassa város levéltárából közölték: *Dr. Kolosvári S.* és *dr. Óvári K.* i. m. II. köt. 2. fele 153—4. l.

201.

1610. jun. 8. Kivonat II. Mátyás királynak a bányavárosok megvizsgálására kiküldött biztosoknak adott utasításából a fa- és szénüzletet illetőleg.

Holtz- vnd kholhandlung.

Zuerkhundigen, ob böse schulden gemacht werden.

Dann so hat sich noch hieuor bey der holtz- vnd kholhandlung, so nach dem perg das haubstugg grosse vnordnung in dem befunden, das denen holtzmaistern das gelt von der camer nach der pauss hinausgeben vnd khain ordenliche oder schliessliche abraittung gehalten worden, dardurch die holtzmaister inn grossen resst vnnd schulden, dauon hernach mehrere meldung beschehen wirdt, gewaxen vnd nun gleichwol fürkhombt, dass solcher holz- vnd khollhandlung seitheer durch vnnsere Neusollerische oberofficier, sowol der khupfer verleger, gwalttrager notturfftig

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

bestelt vnd dasihenige, was man zuuor in denen beratschlagungen für nützlich angesehen, durch sy ins werch gesetzt worden, dabey es nun verbleiben mag, so solle doch nachgesehen vnd erkhundiget werden, ob derselben ordnung vnd gemachten instructionen also nachgelebt werde vnd ob solche gemachte ordnung nützlich vnd ob nit dabey nochmalss resst, oder böse schulden gemacht werde, auch wo vonnöten aller orten den augenschein einnemben, wie vnd wassmassen darbey gehausst werde, sonderlich aber ob gegen denen fürlehen souil holtz vnd khool, alss dieselben fürlehen betreffen, in vorrath vorhannden vnd ob nit gemelts fürlehen, wie etwo zuuor besehen, inn anderweg durch die holtzmaister verwendt werde vnnd da solche oder dergleichen sachen sich befinden, solle dasselb alssbaldt abgestelt vndt wass dabey für verpesserung fürzunemben vonnöten, dasselb ins werch gericht vnd bericht werden.

Holtzmaisterische schulden vnd rest betreffent, den befundnen resst einzufordern zuuerordnen.

Wie es nun mit der vorigen holtzmaister schulden vnd resst geschaffen vnd was mit ihnen für abraittugen gehalten, auch derwegen von den officiern vnd denen gewesten commissarien, sowol lestlich vnnser nieder-österreichische camer-buchhalterey für bericht eruolgt, das ist auss dem einschluss mit nro 4 zusehen vnnd auss gemelter buchhalterey vber die gantz action gethoner erleütterung, auch vnnsere nieder-össterreichische camer-räth darbey ad marginem verzeichneten erledigung zuuernemen, ob vnd was für possten zu ainsstails guetmachung des ressts zu passiern, alda gleichwol bey zwayen, alss der vierten vnd fünfften possten von wegen des holz vnnd khool, so im obern rechen oder lendt sich befünden, das bedenckhen gewest, das solches in der rebellion nit, wie das bey der neuhütten, verprent worden oder im rauch aufgangen, sonder noch sowol das holz in dem waldt oder holzschlegen im vorrat verblieben vnd solches hernach den holtzmaistern guet gemacht worden sein möcht, so wirdt doch in dem darüber eingezogner berichten verstanden, das solcher vorrath hernach den Botschkhayischen zu guetten khomben, aber den holtzmaistern dafür nichts erstatt worden, daheer gleichwol vermaint wirdt, das solche beede possten der einstellung nach auch zu passiern sein mochten, aber damit man der sachen noch ain mehrer grundt

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

erlangen mög, so wellen gemelte vnnser räth vnd commissari dises alles auch nach notturfft ersehen vnd wo von nöten mehrere inquisition vnd erkhundigung einziehen, ob es sich in allem dem beschehnen fürgeben mag also verhalten oder wie es aigentlich in ainem vnd anderm geschaffen, volgundt mit guetachten, welche possten zu passiern oder abzuthuen, oder was alda zuuerordnen sein möcht, ausfüerlich berichten, vnd weil sich befindt, das noch ain starckher resst, so die holtzmaister schuldig, verblieben vnd nun gleichwol bey vnserm oberofficiern die verordnung beschehen, das sie derselben holtzmaister, so zum tail gestorben, verlassung in liegenden vnd varunden güettern ordenlich beschreiben, verarrestiern vnd solche fürsehung thuen sollen, damit dauon nichts veralieniert werde, so wollen sy die commissari dieselb beschreibung von gemelten officiern abfordern vnd bericht einziehen, ob vnd wie der resst dauon bezalt vnd einzubringen sein möcht, wie sy auch verfüegen sollen, damit dasihenig, so zuerlangen füerderlich, zu abzahlung des resst zuhanden gebracht vnd dits orts guete richtigkhaidt gemacht werde.

Fogalmazványa a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,265. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. IV. 138—40. l.

202.

1610. jun. 20. Kapi Zsigmond kötelezvénye arról, hogy a Forgács Zsigmond által neki engedett körösfői erdőre a használat révén jogot nem támaszt s azt minden kártól megóvja.

Én Kapi Zsigmond vallom az én levelemnek rendiben, hogy az tekéntetes és nagyságos Forgácz Zsigmond uram megtekintvén az köztünk való jó szomszédságot és az én kérésemet, engedte meg, hogy magam szükségére az körösfői élő erdőről tüzre való fát hordathassak, azonképpen az magam jobbágyi hordhassanak; de úgy, hogy az mit ezideig szoktak az erdőért fizetni, megadják ezután is akinek jár. Hogy penig jövendőben se praejudicáljon az úrnak ő nagyságának és az határ végett ex usu isto valami villongás vagy háboruság ne következzék, adom ez én *reversalis levelemet* őnagyságának menedékül, hogy ezzel a concessióval semmi-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nemü usust nem praetendálok, sem én sem az én jobbágyim, minthogy ez a concessio az urtól őnagyságától csak durante beneplacito vagyon. Vagyha penig ez concessióval én vagy az én jobbágyim az tilalmasban kárt tennének, vagy magok szüksége kívül másoknak hordanának fát és pénzen eladnák, ez a concessio is annihiláltassék és ezután az élő erdőt se éljék. Kinek bizonyságára adom ez én pecsétem és kezem írása alatt költ reversalis levelemet ő nagyságának. Actum Cassoviae, 20-a Junii, anno 1610. Idem Sigismundus Kapi s. k. Comes Sigismundus Forgách de Ghimes concessit s. k.

Eredetije a Kapy-családnak a magyar nemz. múzeumban elhelyezett levéltárában.

203.

1610. szeptember 1. Báthory Erzsébet, Nádasdy Ferencz özvegye és az alsó-redmeczi földesurak közt kötött egyezség a Füzér várához tartozó erdők felől.

Mi Radványi István az néhai tekéntetes és nagyságos Nádosdy Ferenczné asszonyomnak őnagyságának, az nagyságos Báthory Erzsébet asszonynak Sárvár nevü várának főkapitánya és egyebütt való jószágaiban is praefectusa, őnagyságától az én kegyelmes asszonyomtul az megnevezett Báthory Erzsébet asszonyomtul ez ide alá megirt dolgokra és végezésökre plenipotentiám lévén egy felől, másfelől én Melith Vid Abauj vármegyének vice-ispánja végeztünk ilyen formán, azmint következik: hogy tudniillik én Melith Vid az minémü tizenharmad rész jövedelmet tudtam enyimnek lenni az Abauj vármegyében való Füzérvárához való mind Felső- s Alsó-erdőnek tized disznaiban váltó pénzből, azkiket vidékről hajtanak az erdőkre, azokból ennek utánna kezemet ki akarom vönnöm és nem akarom keresnem. Az mi az vár környül való erdőket illeti is, kik az Bosva-pataka vizén innen vannak és Felső-erdőknek neveztetnek (kivévén az magam határában és falum környül való csereket, ki igen kicsiny), semmi közöm nem avatom; az fölött az minemő pöreim énneköm néminemű violentiákért ez ideig moveáltattanak volt az néhai Nádasdy Ferenczné asszonyom őnagysága Báthory Erzsébet asszony ellen, azokat is condo-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

náltam és ez után nem akarom keresnem ez okokból: hogy én viszont Radványi István, az én kegyelmes asszonytul nekem adatott plenipotentia mellett erre feleltem őkegyelmének Melith Vid uramnak és az több alsó-redmeczi földes uraknak és possessoroknak, mely Alsó-Redmecz ebben az Abaujvármegyében vagyon, mind ez az megnevezett asszonyom őnagysága s mind maradéki képében, hogy valami az egész Alsó-erdő volna az ezen Abaujvármegyében levő telkibányai határtul fogván azon be az regéczi jószág határáig az pataki, hogykai jószág határáig és az bányácskai határig túl dél felől, innét ismét az Bosva nevű patak azmint aláfoly Mikóháza felé, azon az patakon túl Melith Vid uramnak azoknak az erdőkhöz, hegyekhez, völgyekhez, semmit sehol ki nem rekesztvén belőle, szabad birodalma löhessen, minden féle fáját mind épületre, mind tüzre, mind egyéb szükségére mind maga, maradéka et reliqui possessores eiusdem possessionis Alsó-Redmecz szabadságosan élhessék és birhassák Alsó-Redmeczhez. A szerint ugyanazon megnevezett alsó-redmeczi embörök is, azmint az asszonyom őnagysága Füzérhez való jószága éli az fáját és erdőket, azok is szintén az szerint élhessék minden szükségökre. Hogyha penig az Isten az makknak termését adja, úgy se legyön fogyatkozásuk. Az Soó-patakon túl Telkibánya felé avast nem fogatnak az asszonyom őnagysága és maradéki tiszttartói, hanem éljék szabadságosan az alsó-redmecziek az Füzérvárához való jószággal együtt, azt el sem adják pénzen vagy tizedre. Az szerint az asszonyom őnagysága disznai is és az Melith Vid uramé és az több alsó-redmeczi földes uraké. Az mi azon innen való erdőket illeti Vágás felé, ha azok avasnak fogattatnak, míg az asszonyom őnagysága disznai rajta nem járnak, az alsó-redmeczi földes urak se hajtsanak reá; ha az asszonyom őnagysága és maradéki disznai rajta járnak, mindenütt az alsó-redmeczi földes uraké is járhasson. Az hol penig ezeken az helyekön is az füzéri jószág disznai járna, mindenütt az alsó-redmeczieké is járhasson. Summa szerint valahol az füzéri jószág disznai jár, az alsó-redmeczi is ott járjon az egész Alsó-erdőkön. Azhol penig valami darabot pénzen vagy tizedre elszakasztanának az avasban is, ott is mindenütt rajta járhasson az Melith Vid uram és maradéki diszna és az több alsó-redmeczi földes uraké. Ezt is hozzá tevén, hogy Mikóháza felé és Alsó-Redmecz felé, azmennyire Székely Márton némelyik esztendőben vitte volt az avast, ezután soha annyira ne legyen szabad vinni, hanem csak annyira, mint ezelőtt tizenhat

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

avagy husz esztendőtül fogva volt. Azmi az Melith Vid uram és az több alsó-redmeczi földes uraim Liget-erdejét illeti, ki egy felől vagyis az alsó-redmeczi Ritkahegy nevű szőllő között, más felül az Bosva-pataka között vagyon, mivel hogy az Melith Vid uramnak és az több alsó-redmeczi possessoroknak ugyan peculiumja, ahhoz sem asszonyom őnagysága sem penig successori semmi közöket nem avatják. Ha valaki penig az Alsó-erdőben megháborítaná, én is Melith Vid és maradékim is curis, expensis et fatigiis, azmi mireánk háramlik, tartozzunk oltalmazni az már megnevezett asszonyunkat őnagyságát és maradékit, magunkat is. Ezekről asszonyom is őnagysága ez szerint plenarie assecurálja Melith Vid uramat, maradékit és az több alsó-redmeczi földes urakat in aliquo authentico et credibili loco költ levéllel, hova hamarébb lehet, onusát őnagysága maradékainak fölvévén. Viszont én is Melith Vid assecurálom őnagyságát ezekről mind magam s maradékom nevével, mihelyt az asszonyom őnagysága levele kezemhez jő, én is in authentico et creribili loco kelendő levelemmel assecurálom őnagyságát. Mely dolognak nagyobb bizonyságára és erősségére adtuk mi ez mi jelen való levelünket pöcsétünkkel és kezünk írásával megerősítettet, az vitézlő Komornik Ferencz abaujvármegyei szolgabíró, Vitáni István, Ujfalusy Gáspár, Soós András, Pálházi Péter és Szikszay István uraimék előtt. Actum in curia Füzériensi, 1. die mensis Septembris, anno Domini 1610. Vitus Melith s. k. (P. H.) Komornik Ferencz Abaujmegye egyik szolgabírája s. k. (P. H.) Stephanus Vitáni s. k. (P. H.) Radványi István s. k. (P. H.) Rátkay Soós András s. k. (P. H.) Stephanus Szikszay s. k. (P. H.) Gaspar Ujfalusy s. k. (P. H.) Lecta et correcta per scriptorem Stephanum Foktőy cum additione omissorum in margine et interlinealibus. Idem mp.

Eredetije az Orsz. Levéltárában N. R. A. fasc. 866. no 41. alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

204.

1611. február 7. Csetnek város bizonyítványa a szalócziak és sziliczeiek közti közös erdőhasználat felől régebben hozott ítéletéről.

Mi csetneki főbíró és esküt polgárok adjuk tudtára mindeneknek kiknek illik, bíráknak, polgároknak és minden rendbeli törvénytevő uraiméknak. Szolgálatunkat ajánljuk kegyelmeteknek és szívünkből való jó akaratunkat mind fejenként. Továbbá jövének az mi törvényünk eleiben az böcsületes zalóczi jámbor személyek, tudni illik: Thamás Benedek, Czeőr András, Paskó Gergely, kérvén mitőlünk város pecséti alatt való bíróságot az régi és hajdani erdőnek igazsági felől, melyet mi őkegyelmeknek igazságnak okáért meg nem tartottunk. Ez okáért idéztenek az mi törvényünk eleiben az böcsületes, jámbor személyt Kardos Andrást, ki akkorban főbíró volt, az mikorom az zalócziak az ziliczeiekkel az erdő mián perlettenek az csetneki törvény előtt, melynek múlt esztendeje huszonkettő.

Kardos András hiti után ezt vallotta: Egykoron az ziliczeiek az erdő mián nem alkhatván egymással, megháborodván, az urokat futották és keresték az erdő felől, mind az zádvári urokat és Csetneki Istvánt. Az urok őket megkérdvén: hova tartanának fő-törvényhez, az uraknak felelvén, hogy csetneki törvényhez tartanak, az urok nekik megengedvén, hogy törvény szerint lássák meg, ez okáért egymást az fő-törvényhez idéztenek ide Csetnekre, pereltenek egymással az törvény előtt az erdő miá, és az urok őnekiek megmondván: valamint az törvény találja, ahhoz tartsák magokat, ez okáért állattanak az zalócziak egynéhány bizonyos jámbor személyeket, kik hitek után ilyen módon vallottanak, hogy az zelicziek az zalócziakkal hajdan és régentől fogva az erdőt közönségesen birták egymással, mely ilyen módon volt: *Ha egy bokorban három szál fa nőtt volna, tehát azt az zelicziek elő vágták, tehát az zalócziak más annyit vágtak*, és egymásnak hazudtat sem mondtanak, se háborgottanak. Ennek okáért az törvény a bizonyságot megértvén, mindenképpen az mi lelkiismeretünk szerént ilyen törvényt találtunk vala, hogy: Az zalócziak és zelicziek egymással közönségesen birnák az erdőt mindenhol, minden háboruság nélkül, szentén úgy mind hajdan és régentül fogva volt. Amellett egy vagy más faluból egy az másra erőltetve kárt tenne az tilalmasban, vagy vetésben juh, avagy kecske barommal, tehát azt behajtsák

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

és három forint ára bort igyanak reá és egy kecskét is megmessék és elköltsék egymással. Az törvény peniglen olyan végezést és kötést tött, hogy ennek utánna közöttek valamelyik felbontja, annak az birsága harmincz forint, husz forint az uroknak, tiz forint a törvénynek. Ezeket az uroknak mindenképpen megbeszélvén, amint a törvény kiszolgált, javallották mindenképpen az urak, sőt maguk is ezekben megelégedtenek. Ez az Kardos András hiti után vallása. Ez okáért kérjük kegyelmeteket mind fejenként, valahol ez levél megmutatván lészen, helyt adna és meghinne kegyelmetek, kit mi is meg igyekezünk kegyelmeteknek szolgálni. Nagyobb bizonyságára és ő magok kivánságára adtunk város-pecsét alatt való bizonyságot. Költ az csetneki törvényből, die 7-a Februarii, anno 1611.

Egykorú másolata az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 735. no 6. alatt.

205.

1611. nov. 10. Nógrádmegye tanuvallatása a Kokova, Poltár, Cseh-Brezó, Rimócz-Lehota és Rahó községek közt vitás erdők használatáról.

Anno 1611. die 10-ma Novembris.

Mi Ettre Boldizsár Nógrád vármegyének szolgabírája és Doroghffy János ugyanazon Nógrádvármegyének esküttje Forgách Zsigmond uram őnagysága instantiájára szedtünk bizonyságot Poltáron, Sós István uram jószágában, viceispán uram commissiója mellett Nógrád vármegyében Felső-Poltáron és több helyeken is ugyan azon Nógrád vármegyében collaterali modo.

1. Whrin György, annorum 85, hiti után azt vallja: Tudja azt, hogy ifju legény korában Rahón szolgáltában Hencz Miklósnál, akkor szabad volt az Mogyorós erdő, kit kokovainak tartanának, mind rimócziaknak, poltáriaknak és cseh-brezóiaknak, és mikoron haza jött volna, szolgálatja kitelvén, mentenek volna innét Poltárról az Mogyorós erdőre poltáriak, rimócziak, rahóiak és cseh-brezóiak, hogy ők ott szapunak való fát, és azkinek mire való szüsége volt, hasogassanak; de egyszer az kokovaiak kijöttenek vala reánk és minket, azkiket találtanak poltáriakat, berezióket, rimócz-lehotaiakat, rahóiakat, mind megfogtanak bennünket azon az Lesczin nevű erdőn és az kalodában tévén

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

bennünket, kit penig az lánczra és egy-egy forintot ittanak reánk. De ismét az urunk Sós István meghagyta volt, hogy meg ne adjuk, hanem megvegyük rajtok és így Zelenen kokovai embert is fogtunk vala meg érette, de az rimócziakat, rahóiakat, cseh-brezóiakat ott hagyván nem tudja, miképpen bocsátták el; de annak utána ők sem mertek rája menni és nem tudja mint élték, szabad volt-e reája menniek avagy nem?

2. Kasacz Antal, Sós István uram jobbágya, Poltáron lakozó, annorum 65, hiti után azt vallja: Tudom azt, hogy gyermekkoromban Kasacz Ambrussal, az bátyámmal kimentünk az Vulkovenre és az Lesczin erdőre is, de minket soha senki nem háborgatott róla; és annak felette egy ifju legény is járt ki hozzánk Rimócz-Lehotáról és hált is velünk, valami szitakéregnek való fahajat hántván, és annak hallottam az szájából, hogy: «Félek az kokovaiaktul, hogy megfognak;» de azt nem tudja bizonyosan, hogy hova való volt volna és hova birták.

3. Fejér Mihály Sós István uram jobbágya, Poltáron lakozó, annorum 46, hiti után azt vallja: Tudom, egyszer hogy kimentünk vala Sós-Lehotáról, Poltárról, Csehbrezóról, marhát is adtunk szolgabírókézhez, disznókat és ökröt szénástól az erdőről bevivén és még az kokovaiak közülünk egyet meglővén elérvén bennünket; de azt nem tudom, hogy soha az rimócziak birták volna azt az Lesczin erdőt, sem pedig nem hallottam; hanem azt tudom és emlékezem reája, hogy az kokovaiakkal perlekedtenek az urak Sós János és Sós Gábor, de az rimócziakkal nem, de az törvény mint szolgált közöttük és mint igazodtak, azt én nem tudom.

4. Kasacz Simon, Sós István uram jobbágya, Poltáron lakozó, annorum 50, hiti után azt vallja, hogy: Tudja azt, hogy annak az Lestczin nevű erdőnek az tetején egy parlag vagyon és egy Benczek nevű kokovai embernek juh-kosara is volt ott és jártunk is oda, sendiczét is egynéhányszor adtanak; de azt nem tudja, hogy soha az rimócziak birták volna, de az poltáriak, csehbrezóiak, sóslehotaiak békességesen birták az kokovaiakkal együtt.

5. Sós István uram jobbágya Koynok András, Poltáron lakozó, annorum 38, hiti után azt vallja, hogy: Emlékezik arra, hogy Sós Gábor perlekedett az Lesczin erdő felől a kokovaiakkal, de az rimócziakkal soha sem tudja és sem hallotta, és az Vulkovenben munkálkodott is, keréknek való folyó fát is vágott, de őtet soha senki nem háborgatta.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

6. Koynok György, Sós István uram jobbágya, Poltáron lakozó, annorum 45, hiti után azt vallja, hogy: Az kokovaiakkal ott őriztenek az Lesczin erdőn, de az rimócziakat soha nem tudja, sem látta, hogy ott őrzöttenek volna.

7. Koynok Demeter, Sós István uram jobbágya, Poltáron lakozó, annorum 70, hiti után azt vallja, hogy: Tudja azt, hogy soha az rimócziaknak oda semmi közük nem volt, hanem mindétig az kokovaiakkal háborgottunk az határon az Lesczin erdő felől.

8. Koynok Márton, Sós István uram jobbágya, Poltáron lakozó, annorum 55, hiti után azt vallja, mint az felső megnevezett tanu Fejér Mihály.

9. Sós István uram Sós-Lehotán lakozó Mazán Márton nevü jobbágya, annorum 75, hiti után azt vallja, hogy: Tudja azt, hogy mindétig az cseh-brezóiaknak, poltáriaknak, sós-lehotaiaknak szabad volt az Lesczin nevű erdő, és Zlatna-Velkovna nevű erdőt is szabadon élték és soha az kokovaiak nem kergették róla, sem penig ők az kokovaiakat nem háborgatták de ezt bizonyosan tudja, hogy soha az rimócziak nem élték és nem birták azt az Lesczin nevű erdőt, sem penig az Zlatny-Vulkovnát; sőt ezt is tudja bizonyosan, hogy egynéhányszor behajtották az rimócziakat és keszegeieket és birság alatt bocsájtották el marhájokat.

10. Bosnyák uram őnagysága Vhorszkán lakozó Goda Bálint nevű jobbágya, annorum 90, hiti után azt vallja, hogy: Tudja azt bizonyosan, hogy az rimócz-lehotaiak az Lesczin nevű erdőt, sem penig az Zlatny-Vulkovnát békességesen nem birták és nem volt szabad reája járniok és azmikor ott találtattanak volna is, behajtották és birság alatt bocsájtották volna el őket.

11. Vhorszkán lakozó Vanczó György, Radvánszky Ferencz uram jobbágya, annorum 95, hiti után azt vallja, hogy: Tudja azt bizonyosan, hogy az rimócz-lehotaiak sem az Zlatny-Vulkovnát, sem penig az Lesczin nevű erdőt békességesen nem birták és birodalmában nem voltanak, hanem mikor ott találták őket, mindenkor behajtották és váltság alatt bocsájtották el őket az kokovaiak, ittanak reájok; de bizonyosan tudja azt is, hogy az cseh-brezóiakkal az kokovaiak soha nem ellenkedtek, hanem egyenlő akaratból békességesen élték mind az Lesteniczát, mind penig az Zlatna-Vulkovnát, egyik az másik marháját nem háborgatta.

12. Vakorácz Gergely, Bosnyák uram őnagysága jobbágya, Vhorszkán lakozó, annorum 45, hiti után azt vallja, hogy: Tudja

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

azt bizonyosan, mivel hogy atyafiai lévén Kokován, egynéhány esztendőben járt oda közikben, és az Lesnicza nevű erdőnek az tetejében is őrözvén disznókat, soha senki őket nem háborgatta, hanem mindenkor az kokovaiak birták és élték mind az Zlatna-Wulkovnát s mind penig az Lesnicza nevű erdőt; és mikor az rimócz-lehotaiakat ott találták volna az kokovaiak, behajtották és váltság alatt bocsájtották el őket.

13. Bosnyák uram őnagysága Uhorszkán lakozó Haurán Vahut nevű jobbágya, annorum 45, hiti után azt vallja, hogy: Soha sem tudja, sem hallotta, hogy az rimócz-lehotaiak birták volna az Lesniczát, sem penig az Zlatna-Vulkovnát.

14. Daróczy István uram Málna-Patakon lakozó jobbágya Kokanczky Benedek, annorum 90, hiti után azt vallja, hogy: Soha az rimócz-lehotaiak az Lesnicza nevű erdőt (nem birták) s mind penig az Zlatna-Vulkovnában őrizvén juhokat, de őtet soha senki nem háborgatta; hanem bizonyosan tudja, hogy az rimócz-lehotaikat behajtották az kokovaiak és váltságon bocsájtották el és ezt is tudja bizonyosan, hogy mind az Kemnicze-Lukat, s mind penig az Prelecznicza-Lukat, az Rudny-Mlint és az Halabuczot az kokovaiak birták és élték békességesen.

15. Daróczy István uram jobbágya Málna-Patakán lakozó Malinzky Maczkha, annorum 65, hiti után azt vallja, hogy: Tudja azt bizonyosan, hogy az rimócz-lehotaiak az Lestenicza nevű erdőt, sem penig az Zlatna-Vulkovnát, az Halabuczot, Kemnicze-Lukat és az Rudna-Mlint, s mind penig az Prelecznicza-Lukat soha nem birták, hanem mindétig az kokovaiak élték és birták és az rimócz-lehotaiakat behajtották az kokovaiak és váltságon bocsájtották el őket.

16. Hradistyán lakozó Slisik Ambrus, Orlay Miklós uram jobbágya, annorum 90, hiti után azt vallja, hogy: Soha sem tudja, sem hallotta, hogy az rimócz-lehotaiak birták volna az Lesnicza nevű erdőt, sem penig az Zlatny-Vulkovnát; hanem tudja azt, hogy perlekedtenek az urak egymás között Kokova és Brezó között az Lesnicza nevű erdő végett és az Zlatna-Vulkovna felől, de megegyenesedvén egymással sem az kokovaiak nem háborgatták az brezóiakat, sem penig az brezóiak az kokovaiakat, hanem békességesen élték egymással, egyik az másik marháját be nem hajtotta; de ezt bizonyosan tudja, hogy soha az rimócz-lehotaiak nem birták az Lesnicza nevű erdőt, sem penig az Zlatna-Vulkovnát.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

17. Sümegh Miklós Hradistyán lakozó, Orlay Miklós uram jobbágya, annorum 60, hiti után azt vallja, hogy : Bizonyosan tudja, hogy az Lesnicza nevű erdőt és az Zlatna-Vulkovnát, s mind penig az Rudny-Mlint, Kemnicze-Lukat és az Prelecznicza-Lukat az kokovaiak birták; jóllehet tudja azt, hogy veszekedtenek az rimóczlehotaiak az kokovaikkal ez megnevezett helyek felől, de soha békességes birodalomban nem voltanak.

18. Bradacz Tamás Hradistyán lakozó, Orlay Miklós uram jobbágya, annorum 45, hiti után azt vallja, hogy : Soha sem tudja, sem emlékezik reája, hogy az megnevezett helyeket az rimócz-lehotaiak birták volna, hanem mindenkor az kokovaiak élték és birták.

19. Cseh-Brezón lakozó Laczkó György, Ottlik György uram jobbágya, annorum 70, hiti után azt vallja és hogy : Bizonyosan tudja, hogy az Lesnicza nevű erdőt és az Zlatna-Vulkovnát, az Halabuczot nem birták az rimócz-lehotaiak, hanem az Halabuczot, az Zlatna-Vulkovnát, az Lesnicza nevű erdőt egyenlő akaratból élték, egyik az másik marháját nem háborgatta, de az Rudna-Mlint és az Prelecznicza-Lukat önnön magok élték az kokovaiak, senki nem közösködött velek az kokovaiakkal; és azt is tudja bizonnyal, hogy az szelteczei gyalogutig birták az határt az brezóiak az kokovaiakkal és az uton belül jobb kéz felül Szeltezey és Rimócz között volt volna.

20. Zteruhán Máté Cseh-Brezón lakozó, Orlay Miklós uram jobbágya, annorum 75, hiti után azt vallja, hogy : Bizonyosan tudja azt, hogy az rimócz-lehotaiak soha nem birták és élték az Zlatna-Vulkovnát sem penig az Lesnicza nevű erdőt, hanem az cseh-brezóiakkal az kokovaiak egyenlőképpen békességesen élték; de az Rudny-Mlin felől és az Prelecznicza-Luka felől semmit nem tud; de az Halabuczot is egyaránt élték.

21. Orlay Miklós uram Cseh-Brezón lakozó Demecz András nevü jobbágya, annorum 70, hiti után azt vallja, hogy : Soha az rimócz-lehotaiak nem birták az Zlatna-Vulkovnát, sem penig az Lesnicza nevü erdőt, hanem mindétig az szelteczei gyalog utig birták az brezóiak a kokovaiakkal békességesen és az uton belől, jobb kéz felől szelteczeiek és rimócz-lehotaiak birták és az határát is a kokovaiak az cseh-brezóiakkal az melyre tartották és birták az Dubkakőre, Sárra, Holobuczra és az Fejérvizre, az Nova Czestára tudja, hogy élték és birták az brezóiak az kokovaiakkal, de soha az rimócz-lehotaiak nem birták és nem élték.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

22. Demecz Benedek Cseh-Brezón lakozó, Orlay Miklós uram jobbágya, annorum 55, hiti után azt vallja, mint az előtte való Cseh-Brezón lakozó Demecz András; de azon kivül azt tudja, hogy az Rudna-Mlint és az Perelecznicza-Lukat az kokovaiak birták, magokon kivül senkinek nem volt köze hozzája.

23. Bertók János, Ottlik György uram jobbágya, annorum 70, Cseh-Brezón lakozó, hiti után azt vallja, mint az előtte való több tanuk, csakhogy ezt hozzátévén, hogy az Prelecznicza-Lukat s mind penig az Rudna-Mlint magok birták az kokovaiak békességesen.

24. Hornik János Cseh-Brezón lakozó, Ottlik György uram jobbágya, annorum 47, hiti után azt vallja, mint ezen felül előtte megirott több cseh-brezói tanuk, csakhogy az Rudna-Mlin felől és az Prelecznicza-Luka felől tudja azt, hogy mindétig az kokovaiak élték békességesen.

25. Cseh-Brezón lakozó Tánczos Balázs, Ottlik György uram jobbágya, annorum 70, hiti után idem fatetur.

26. Gergelyes Balázs Cseh-Brezón lakozó, Orlay Miklós uram jobbágya, annorum 40, hiti után idem fatetur, csakhogy ezt addálván: Tudja azt bizonynyal, hogy az Rudna-Mlint és az Prelecznicza-Lukat önnön maguk az kokovaiak élték és kaszálták.

27. Stevkó Máté Cseh-Brezón lakozó, Orlay Miklós uram jobbágya, annorum 70, hiti után idem fatetur.

28. Cseh-Brezón lakozó Zuhor Máté, Ottlik György uram jobbágya, annorum 47, hiti után idem fatetur.

29. Cseh-Brezón lakozó Koritár Benkó, Ottlik György uram jobbágya, annorum 40, hiti után azt vallja, hogy: Tudja azt, hogy az Rudna-Mlint és az Prelecznicza-Lukat önnön maguk az kokovaiak élték és kaszálták; de az Zlatna-Vulkovna felől, az Lesnicza nevű erdő felől és az Holobucz felől az szerint tudja, mint ezen felül megirott több tanuk.

30. Mikó Tamás Cseh-Brezón lakozó, Ottlik György jobbágya, annorum 56, hiti után idem fatetur; de az Rudny-Mlin felől és az Prelecznicza-Luka felől semmit nem tud.

31. Kerpik Máté, Ottlik György jobbágya, Cseh-Brezón lakozó, annorum 60, hiti után idem fatetur, mint ezen felül megirott 21-ik tanu.

32. Havrán Miklós Vhorszkán lakozó, Bosnyák uram őnagysága jobbágya, annorum 90, hiti után azt vallja, hogy: Bizonyosan tudja, hogy az Zlatna-Vulkovnát és az Lesnicza nevű erdőt mindétig az

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

kokovaiak birták és soha nem emlékezik reája, hogy az rimóczlehotaiak birták avagy élték volna, hanem az kokovaiak.

33. Huszár János Kálnón lakozó, Ettre Boldizsár uram jobbágya, annorum 50, hiti után azt vallja, hogy: Tudja bizonyosan, hogy mind az Lesnicza nevű erdőt s mind penig az Zlatna-Vulkovnát, az Holobuczot az kokovaiak birták és soha az rimóczlehotaiaknak nem volt szabad reája járniok, behajtották marhájokat róla egynéhányszor és az határát is az Kemeniczre tudja és az Szuknibuczára és az Verk-Zlatnovára. Az Rudna-Mlint penig, az Prelecznicza-Lukat és az Kemnicze-Lukat bizonyosan tudja, hogy mindétig az kokovaiak élték, kaszálták és birták.

34. Poltáron lakozó Szarvas László, Sós István uram jobbágya, annorum 65, hiti után az vallja, hogy: Tudja bizonyosan, hogy az Zlatna-Vulkovnát és az Lesniczát az brezóiak, poltáriak, sós-lehotaiak a kokovaiakkal egyenlőképpen békességesen élték, de soha az rimócz-lehotaiakat sem hallotta, sem tudja hogy birták avagy élték volna az megnevezett helyeket; és az határt is azmelyre tudja az Szuknibuczára, az Verk-Zlatnovára, az Holobuczra és az Rudna-Mlint, az Kemnicze-Lukat és az Prelecznicza-Lukat bizonyosan tudja, hogy az kokovaiak élték, birták és kaszálták.

35. Nagy András Virafalván lakozó, Strucz Ferencz uram jobbágya, annorum 40, hiti után azt vallja, hogy: Bizonyosan tudja, hogy az Zlatny-Vulkovnát és az Prelecznicza-Lukat, az Lesnicza nevű erdőt, az Holobuczot mindétig a kokovaiak birták és az rimócz-lehotaiaknak soha nem volt szabad uraságokban ez megnevezett helyek és mikor ott találtattanak volna disznó marhájokkal, mindétig behajtották az kokovaiak őket; és az Rudny-Mlint is és az Kemnicze-Lukat is az Prelecznicza-Lukával egyetemben mindenkor az kokovaiak élték, birták és kaszálták.

Joannes Doroghffy judex nobilium comitatus Hont et assessor juratus Nogradiensis s. k. (P. H.) Ettre Boldizsár Nógrád vármegye szolgabírája s. k. (P, H.)

Eredetije a gróf Forgách-családnak a magyar nemz. múzeumban elhelyezett levéltárában.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

206.

1612. jun. 1. Kivonat II. Mátyás királynak a beszterczebányai bányászat részére adott utasításából, a fa- és szénüzletet illetőleg.

Gleichfals solle mit schlahung des zimmer- vnd andern holzwerch in die perg vnnd zue dem prennen, auch der fuehr halben guete ordnung gehalten vnnd khein holtz ausserder waldforschter geschlagen. Wass auch für kholl bey der schmidten verbraucht, dass soll zum khochen an khein orth, weder im offen auf dem herdt, noch in khätzereyen, oder der arbeiter wohnungen verbraucht vnnd wass der hospodar für zimmer-holtz vnnd wohin fierth, das soll yedertzeit ordentlichen vnnd wochentlichen beschrieben vnnd dem hospodar noch andern seine ross vnnd wagen mit dem beschlacht verrer nit vnderhalten, auch khein verfeirte schichten, wie bissher beschehen, passiert noch betzahlt oder eingelegt werden, sondern er hospodar solle dem pergmaister, huetleuth vnd schreiber von anderer seiner zueständt wegen, wie von alter hero, mit holtz ohne betzahlung füehren vndt versechen.

Holz vnnd khol belanngenndt.

Dieweil dann durch die herrn commissarien dess verschinen drey vnndt sechzigisten jars ain ordentliche waldtbereittung, beschau vnnd berathschlagung darüber gehalten vnnd geferttigt, welche vnnss auch mit der haubt relation vbergeben, aber ain vnderschriebne copi daruon vnnd dann die instruction der waldtmaister vnnd waldtvorster handlungen in die schreibstuben in Neusoll vberantwortt, so sollen der ober-verwalter vnnd oberambtleuth derselben mit der holz vnd khollung vnnd derselbigen anhengigen sachen vnnser vnnd des handls notturfften nach auch fürgehen vnnd darüber halten, damit demselben allen getreulich gelebt werde; derhalben hierinnen weiter meldung zu thun oder mehrere ordnung zu geben gar vnuonnöthen, dann die sachen in derselben waldt ordnung vnnd instruction genuegsamb aussgefiert sein.

Allein souil die mystriggen im Altgepürg vnnd Rebuzer betrifft, so vnnd wann der allmechtige gott sein gnadt verleihe, dass etwo ain mehrers art angetroffen, dass man mit dem aufschmelzen desselben bey der neühütten nit geuolgen möcht vnnd

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

man in Altgepurg wider schmelzen müesste, das der verwalther, perckhmaister vnnd hüttenbereiter alles vleiss darauf bedacht sein wöllen, damit hinfürter zu vnnser hochen vnnd grossen schaden, wie etlich jahr heer vnbedächtlich beschehen, nit zuegesehen werde; das dem holtzmaister yedes fueder khol vmb ain gulden vnd sechzig pfenning hungerisch abkhaufft werde, da der holzmaister den mistriggen das fueder allein zue hundert vnd zwanzig pfenning hungerisch, etlich auch zue hundert vnnd füenffvndtzwanzig pfenning vnnd zue hundert vnnd dreissig pfenning bezalt vnnd also bey solchen mistriggen, dass seider dess ain vnnd sechzigisten jahrs allain der Benedict Seidl holtzmaister bey zwaytausendt vierhundert fünf vnnd neünzig gulden vberschuss gehabt, die billichen vnnss zuegehörig. Dann sich holtzmaister allein der staigerung im kholkhauff, so auch gleichwol vnnotwendiger weiss beschehen, vnnd seiner verschreibung gemäss betragen haben vnnd damit zufriden gewest sein vnnd sein holz vnd khol allain nach der claussen vnnd rechen, so mit grossen vncosten erpaut worden, vnnd anderstuvo nit genomben haben solt, welchen gefehrlichen vberschuss vnnd nachtailliges zuesehen, wie bey dem holzmaister vnnd den angesezten verwalttern, die hieran schuldt tragen oder haben möchten, zuersuchen vnnd vnns dessen, dieweil vnns in solcher holz- vnnd kholhandlung, sonst in mehr weeg zu schaden gehausst worden, wider zuerhollen vnnd hierumben mit gebüerender straff fürzugehen beuorstehen soll, zu berichten.

Wann auch anderer orth die khollung verlassen, so sollen die verwaltter guette achtung darauf haben vnnd nachfrag halten, damit hierinnen alle aigennuzigkheit verhüet, das khol auf das nechst so müglich bestelt vnnd khein contrabandt damit getriben werde.

Vnnd obwol auch in der alten instruction vermelt, dass ain huetschreiber bey der neüen hütten auf die holz- vnnd kholhandlungen, auch den rechen vnnd im anwerffen vnnd aussziehen dess holz sein aufsehen haben soll, er aber solches neben andern, wie hernach zuuernemben, zuuerrichten nit zeit gehaben mag, so solle solche zuesechung den waldtmaistern vnnd dann die bezahlung, so in einwerffen vnndt triefften beschiecht, ainem vbergeer, pauschreiber, oder ainem andern derwegen raittung zuhalten auferlegt werden, wie es dann die commissarien albereit schon angeordnet vnnd beuohlen haben, sonsten solle es mit dem holzschlag vnnd

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

kholung, auch abzahlung derselben allermassen gehalten werden vermüg bemelter waldtbeschau, berathschlagung vnndt verordnung.

Fogalmazványa a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár »Ungarisches Münz- und Bergwesen« osztályában, fasc. 15,265. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. IV. 243., 248—50. l.

207.

1612. jun. 6. II. Mátyás király nyilt parancsa a barmoknak a bányászat céljaira szánt erdőkből való kitiltásáról.

Wür Matthiass der ander, entbietten N. allen vnd jeden vnsern spänen, stuelrichtern, richtern, räthen, burgern, dorffrichtern, gemainen vnd allen vnderthanen vnd gethreüen, wass nahmenss, standts, ehren, wüerden oder weesens, die in der reüe vnser khönigl. hung. pergstätt vnd dabey ligenden herrschafften gesessen vnd wohnhafft sein, niemandt ausgenohmen, vnser gnadt vnd guets. Vnd geben euch genediglich zuuernemben, alss gleichwohl hieuor die jüngst abgeleibte kays. mayestett, vnser freundtlich geliebter herr brueder, hochseeliger gedächtnuss, ein ordentliche, ausfiehrliche waldtordnung ausgehen vnd hernach darüber ernstliche befelch vom 25-ten Junii, anno fünfzehen hundert vnd achzig verschinen durch andere mandat publicieren lassen, dass hinfüran niemandtss weder obrigkheiten noch vnderthanen khein gaiss oder ander klein viech in die wälder, so in vnseren Neusohlerischen khupferhandlungsweesen vnd zu notturfft desselben vnd allen anderer perg- vnd schmelzwerkh, es seye inn vnd bey gemelten vnseren königlichen vngarischen pergstätten vnnd dabey vmligenden herrschafften, alss Altensohl, Döbring, Lipsch, Braba, Wüglosch, Neusohl, Muran vnd andern, gebraucht werden mögen, eintreiben, weidten, noch dieselben wälder in anderweeg, wie dass wahre, mit niderhauung der jungen vnd gewachsenen baumb, auch machung der gereuter, rottäkheren vnd wüste schwenden vnd verwüesten sollen, so khombt vns glaubwürdig für, dass demselben mit nichten gelebt, sondern durch die wallachen mit eintreibung dess hochschädlichen gayss-viech in die wäldter, auch die obrigkheiten vnd vnderthanen daselbst zum theil solchem allem gestrakhs zuwider vnd mit gewaldt in solchen wälden grosser merklicher

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

schaden beschehen vnd zugefüegt werde; insonderheit aber die Prüsser freuentlicher vnd muethwilliger, auch ganz troziger weiss sich de facto in die wäldter nit allein mit ihrem gaiss-viech legen, sondern auch die allerschönsten wäldter mit dem hölzernen zeug, alss schindlen, pretter, latten vnd anderen, so sye nit zur notturfft, sondern gar vberflissig, erzeugen vnd aigennuziger weiss dem erbfeindt in die handt fiehren, verschwendten, auch vber dass vnd vnangesehen sye ausser dessen vberflissigen akherbau haben, so baldt ein orth holz hergehakht, auss ihr lautteren muethwillen rotten vnd brennen vnd wann sye darumben gestrafft oder das vieh eingetrieben wirdt, sich mit throworthen, dass sie gwalt mit gwalt vertreiben vnd vnsere bestelte waldtforster niderschiessen wollen, hören lassen, darauss endlich nichts anders erfolgen khan, dann dass man nit vber lange zeit dieselben handlungs perg- vnd schmölzweesen vngeacht der reichen gottesgabe, so noch gottlob der enden in pergen verhanden, allein holz vnd kholl manglss halber auflassen mueste, inmassen vnser vnd vnsers cammerguethss mörklicher schaden, da man von jahr zu jahr beim holz-handl grossen in schulden last gerathen, alberaith vor augen, welches dann ihnen den pergstätten vnd dabey ligenden herrschafften vnd vnderthanen durch solches mit abfall der manschafft ihrer nahrung vnd in vill anderweeg ein vnwiderbringliches, endtliches vnd gemainess verderben bringen wurde. Dieweil wür dann ob solchem allem vnd sonderlich dess pissher erzeugten vngehorsambs fräuel vnd truz halben nit vnbillich einsonders grossen misfallen tragen vnd hinfüran solche hochschädliche verordnung, ausreuttung vnd eintreibung dess ganz verderblichen gaiss vnd clainen viechs durchaus nit mehr zugestatten, noch lenger zuezulassen, endlich entschlossen vnd bedacht sein, demnach so ist an euch obgedachte alle vnd iede die obrigkheiten vnd vnderthanen in bemelten vnseren hung. pergstätten vnd darumb ligenden herrschafften, schlössern vnd anderen flökhen vnser ernstlicher befelch, auch endtlicher will vnd mainung, dass ihr nun hinfüran vermög der obberierten ausgangenen publicirten waldtordnung vnd general mandat der eintreibung in die wäldter des schädtlichen gaiss vnd khlainen viechs, auch aller aboedung des gehilz vnd verschwendung der wäldter bey vnser schwären vndt vnablessigen vngnadt vnd straff genzlich vnd gar enthaltet vnd wollen euch sament vnd sonderlich hieneben gewarnet vnd zu-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

gleich auferlegt haben, das ihr von publicirung diss vnsers general mandats vber ein monath gewiss vnd aigentlich aus allen gehilz vnd wälderen alles gaiss vnd clain viech ganz hinweckh thuet vnd abschaffet, dann wür menniglich nit verhalten wollen, wann nun hünführan dessen wenig oder vil betretten, dass wür alberaith bey vnserem cammergrafen vnd verwalter in Neusohl auch in anderweeg befelch gethan vnd ernstliche ordnung gegeben, dass sie solches alssbaldt zu vnsern handten einziehen vnd ohne alle gnad nemben vnd eintreiben, auch die verbrecher an leib vnd guet straffen sollen, wie wür vns dann gegen den Prüssern vmb dass alberait verbrechen die vnnachlessliche straff vorbehalten haben wollen. Welchem nach sich iedermenigklich zurichten, auch iedermann vor nachtl vnd schaden vnd beuorab vnser schwären vnd vnablessigen vngnaden vnd straffen zuuerhietten habe. Vnd beschicht an dem allem vnsser ernstlicher endlicher willen vnd mainung. Geben in dess keys. römischen reichsstatt Frankhfurth am Mayn, den sechsten tag dess monathss Junii, anno sechzehenhundert zwelfften, vnserer reiche des hungarischen im vierdten vnd des behaimbischen im anderten. Matthiass m. p. Ad mandatum domini regis proprium Hannss Valentin Geymann m. p. St. Muschinger m. p. Wolf Märl m. p.

Másolata a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminiszteriumi levéltár »Ungarisches Münz- und Bergwesen« osztályában, fasc. 15,295. az 1681. nov. 26-iki rendelet mellett. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. IV. 301—3. l.

Ugyanezen rendelet ezen évi október 10-iki kelettel *latin nyelven* a magyar udv. kanczellária utján is kiadatott. — Közölte *Péch A.*, Alsó-Magyarország bányamivelésének története. II. köt. 578—80. l.

208.

1612. jul. 13. Fogott bírák ítélete az olcsvai, apáthi és panyolai birtokosok és lakosok közt közös és vitás Bajos-erdő dolgában.

Mi Lónyai István de Nagy-Lónya, Melith Péter de Briber, Kerczy János szabolcsvármegyei viceispán, Váratkay András judex nobilium ejusdem comitatus, Bay Mihály juratus assessor praedicti comitatus ac Gyulaffy Miklós, Vitkay Mihály, Tivadary Péter, Bott István és Kerczy István, ugymint ez ide alá megirt személyektül két felül fogott békességszerzők et discordiarum inter incolas

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

possessionum Apáti et Ocsva, subditorum magnifici domini Michaelis Károly, ac possessionis Panyola, generosorum dominorum Laurentii, Francisci, Nicolai et Joannis Kállay subditorum, ratione et praetextu silvarum Kis-Szeg, Nagy-Szeg, Boliota, Tőricze-Szeg, in genere autem Bajos-erdő vernacula lingua vocatae sitae, in metis et territoriis trium possessionum Ocsva, Apáti et Panyola sitarum et existentium, inque comitatibus Zathmar et Szabolcs habitarum, exortarum et qualitercunque hactenus per incolas omnium possessionum motarum et suscitatarum complanatores adjuk emlékezetül mindeneknek az kiknek illik ez mi jelen való levelünknek rendében, hogy mi hivattattunk volt az nagyságos Károlyi Mihály uramtól egyfelül, másfelül az nemzetes és vitézlő Kállay Lőrincz, Ferencz, Miklós és János uraimtól ide az panyolai, olcsvai és apáti közönséges Bajos nevű erdőre az jelen való ezerhatszáz és tizenkét esztendőben, úgymint tizenharmadik napjára juliusnak, hogy az felül megirt Bajos-erdőben való némineműű darab erdőknek élése miatt való discordiákat, kik exoriáltattanak az apáti, olcsvai és panyolai emberek között, eligazítanók, complanálnók az felül megirt nagyságos Károlyi Mihály urunk ő nagysága között és az felül megirt becsületes Kállay familia között; és noha azon erdőknek határi felől mind innét Panyola felül s mind Olcsva, Apáti felül, hogy annak az Bajos-erdőnek és abban való szigeteknek mindenik felül meddig és mely legyen az határa, és meddig éljék azt az Bajos-erdőt közönségesen ez három falubeliek, bizonyos transactionalis vagyon, ki emanáltatott in anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo nono, sabbato proximo post festum Fabiani Sebastiani martyrum in silva praefata litigiosa, coram certis praecipuis viris et nobilibus, sigillis et manuum eorundem subscriptionibus munita et roborata, quae literae compositionales continerunt nomina eorundem dominorum arbitrorum, és mely compromissumot, kit ugyan törvény szerint is igazítottanak el azon akkorbéli arbiterek azkorbéli dominus terrestrisi között az három falunak, inviolabiliter et intacte az mostani possessorii is ez három falunak helyben hagytanak és annak vigorát roborálák mi előttünk is, így: Hogy valami az határa specifice stál egyfelül is annak az Bajos-erdőnek, másfelől in literis transactionalibus, de az most és ezután is megtartassék és valamelyik falubeli vagy panyolai, vagy olcsvai, vagy apáti az transactionálisnak emanatiója után valamit az közönséges erdőben

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

vagy kertéhez applicált, vagy de novo extirpált vagy fogott, az elvonassék és az közönséges erdőhöz rekesztessék és adassék vissza, hanem csak az compromissumnak emanatiójának előtte épített és fogott kertek és azon compromissionálisban specificált határoknak belül egyfelül is, másfelül is levő kertek maradjanak meg, és azok birassanak az három falubeliektől. Hanem ezzel jobbítják azt az transactionalist az dominus terrestrisek: ea tamen lege et conditione, hogy annak az compositiónak ez mostani végezés ne praejudicáljon, sőt azt stabiliálja és roborálja. Quoad dominos terrestres spectat: hogy mivel abban az transactionálisban sponte az földes urak akkorbéliek teljességgel inkább *minden birodalmukat az maguk jobbágyira conferálták volt* és magukat annak ususától sok részében priválták volt, de most őkegyelmek az modernus possessor *meggondolván azt*, hogy ex legibus regni tota proprietas terrae et silvae et reliquorum possessionariorum ad dominos terrestres spectat proprie et rusticus in iisdem juribus possessionariis dominis suis nihil praeter praemium laboris haberet et nec aliquod usum praetendere posset, cum non esset sui juris, ob hoc ennek utána őkegyelmek akarván privilegiumukkal élni és nem abutálni, holott látták őnagysága Károlyi Mihály uram és őkegyelmek is az Kállay familia, hogy nagy absurdum jő ki belőle, hogy az jobbágyi éljék őnagyságának és őkegyelmeknek, maguk penig annak ususától (priváltassanak) concordáltanak és végeztenek így (annak azért az Bajos-erdőnek határit és maguk dominiumját salve et intacte az előbbeni transactio szerint maguknak és posteritásinak megtartván): Hogy ezután annak az Bajos-erdőnek és abban felül megnevezett külömb-külömb nevű szigeteknek birodalma, ususának, fructusának, utilitásinak és emolumentominak exceptiója azaz tilalmasban való tartása, megfogása, avas tartása, disznóknak makkra való hajtása, makknak felszedése, az erdőknek hasznainak pénzen való eladása, őriztetése, kerültetése és vágása, hordása függjön teljességgel és dependáljon az földesuraktul közönségesen, úgymint Károlyi Mihály uramtul ő nagyságától és posteritásitul és Kállay uraméktul őkegyelmektől és az őkegyelmek haeresitől addig, míg az közönséges erdő el vagyon határoztatva az előbbeni transactiókban, az paraszt ember penig ura engedelme nélkül semmi jussát ne praetendálhassa ez közerdőhöz, sem egyik falubeli, sem másik falubeli. Ha penig valamelyik falubeli paraszt ember injuriát, olyat ki elszenvedhetetlen,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

vagy valami violentiát és damnumot patrálna, akármelyik falubeli is másik falubeli ellen, úgymint panyolai ocsvai, apáti ellen, vagy urak ellen, vagy az apáti és ocsvai az panyolaiak ellen vagy urak ellen, hát ad requisitionem partis lesae az dominus terrestris, abscissis omnibus juridicis remediis, törvényt tartozzék jobbágya felől tenni servatis de jure servandis az lesae parsnak; ha penig azt nem cselekedné, non vellet, non curaret vel negligeret, tunc vicecomites cujuslibet comitatus, in quibus scilicet ipsae tres possessiones essent constitutae, pro tunc constituti vicecomites ad simplicem saltem requisitionem partis lesae ex domus habitationis exire possint et valeant, assumpto jurato uno assessore et uno judice nobilium et abscissis omnibus juridicis remediis de poena centum florenorum de bonis mobilibus, iis vero non repertis, de juribus possessionariis judicium non administrantis partis lesae parti saltem vigore praesentium, toties quoties et neglectum fuerit, liberam satisfaciendi et exequendi habeat facultatem; hoc specifice annotando, hogy mivel az aratás mulik és annyira való csendesség lészen, hogy az nemesség libere házánál lakhatik, semmi néműszin alatt való fraus et dolus nem suffragálván, sem semmi helytelen fogásnak az pársok helyt nem adván tartozzanak az pársok összegyülni, egymást utro citroque requirálni és ezen Bajos-erdőt kétfelé hasítani és osztani, hason felét, az mint az határa fel vagyon vetve az régi transactióban, Panyolához szakasztani, hason felét meg Apátihoz és Ocsvához szakasztani és osztani, de az földesurak részére. Ha penig az pársok semmiképpen meg nem tudnák osztani azon Bajos közerdőt és rajta az osztályon contentusok nem lehetnének, hát azon előbbeni transactio continentiája szerint való határival közben birattassanak az három falubeli dominus terrestrisektől és haeresitől modo supra declarato, sub vinculo et obligamine quingentorum florenorum, in literis prioribus transactionalibus expresse denotatorum. Ha penig valamelyik dominus terrestris ennek az Bajos közerdőnek egyaránt való dominiumjából, ususának, fructusának perceptiójából az másik dominus terrestrist, úgy mint ez két fél közül, sub quovis praetextu et quocunque modo et quacunque via et arte excludálni akarná és pro se occupálná és usurpálná és vindicálná, hát az is az ilyen violátora ez transactiónak és az előbbinek ötszáz forinton maradjon, kit azon úttal, azon rövid móddal, ut et superius exstat, azkorbéli viceispánok saltem vigore

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

praesentium az megálló félnek eleget tehessenek az meg nem álló fél marhájából és jószágából, akármelyik vármegye viceispánjai is, iis vero non sufficientibus supremi comites et generalis capitaneus habeat satisfaciendi potestatis facultatem és az erdőnek birodalmában is és ususának, fructusának is perceptiójával bevihessék az előbbeni és mostani transactiónak tenorában specificált köz Bajos nevű erdőben, míg az ő határi extendálják magukat.

Ekkédig való discordia pedig és hatalomok és minden efféle injuriák utro citroque az kik lettenek, perpetuo mortificáltatnak és sopiáltatnak az parsoktul. In cujus rei firmius testimonium, cautelamque jurium partium superius specificatarum necessarie observandorum hasce nostras literas sigillis, chirographis nostris partibus ipsis seorsim et singillatim dandas esse duximus. Datum in praenotata silva Bajos-erdő vocata, die decima tertia mensis Julii, die scilicet et loco ad id deputato, anno Domini millesimo sexcentesimo duodecimo. Lónyay István s. k. (P. H.) Joannes Kerchy vicecomes s. k. (P. H.) Andreas Váratkay judex nobilium s. k. (P. H.) Bay Mihály assessor s. k. (P. H.) N. Gyulaffy de Rátóth s. k. (P. H.) Melith Péter s. k. (P. H.) Vitkay Mihály s. k. (P. H.) Stephanus Bott s. k. (P. H.) Stephanus Kerchy s. k. (P. H.) † az kereszt Tivadary Péter uram manusa (P. H.)

Eredetije a Kállay-családnak a magyar nemz. muzeumban elhelyezett levéltárában.

209.

1613. január 2. Kivonat Borsodmegye tanuvallatásából a diósgyőri Linkó erdő használatáról.

Anno 1613. die 2-a Januarii.

Én Poroszlay Mihály nemes Borsod vármegyének egyik szolgabírája és ezen nemes vármegyének esküttje vitézlő Bakos András, nemzetes Jászi Márton uram ezen nemes vármegyének viceispánja uram commissiójából peragáltam ez collateralis attestatiókat ezen vármegyében Diós-Győr és Miskolcz mezővárosában, vitézlő Kászoni Nagy Miklós uram instantiájára, az tekéntetes és

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nemzetes Lónyay Zsigmond uram ő nagysága diós-győri gondviselője az deutrumnak tenora szerént.

Deo eo utrum?

Tudod-e, hogy ha az diós-győri határban levő Linkó nevű erdő szabados volt-e valakiknek az diós-győri urakon kivül, győri nemes és paraszt embereknek? Avagy házok után volt-e szabados erdő a Linkóban, avagy nem? És ha eleitül fogvást tilalmas erdejek volt-e az uraknak, úgy hogy sem nyers fát, sem makkját nem volt szabad élni senkinek követetlen? Tudod-e, ha itt Győrben lakos néhai Dőry Ferencz itt laktában is birta-e a Linkó erdejét szabadosan, avagy nem?

Testes:

1. Csapó György diós-győri nemes személy, annorum 45 megeskütt és hiti után vallja: Én időmtűl fogva sohasem láttam, sem hallottam, hogy senkinek az Linkó erdeje sem nemes, sem paraszt embernek szabados volt volna, sem fája, sem makkja az diós-győri urakon kivül; sőt azt tudom, hogy a diós-győri emberek disznaját sem bocsájtották a Linkóba váltság nélkül.

2. Varga Mihály diós-győri praesidiarius, annorum 60 megeskütt és hiti után vallja minden részében, mint az előtte való tanu.

3. Farkas Lőrincz diós-győri praesidiarius, annorum 62 megeskütt és hiti után vallja minden részében, mint az első tanú.

4. Tuka János diós-győri praesidiarius, annor. 65 megeskütt és hiti után vallja mint az első tanú minden részében.

5. Varga Péter diós-győri praesidiarius, annor. 35 megeskütt és hiti után vallja, mint az első tanú; ezzel jobbítja: Tudom, hogy az győri jobbágyokat konyhára való fáért küldötték az urak számára, de még oda is lopva vitték, mivel közelebb volt az élő erdőnél. Tudom azt is, hogy néhai Dőry Ferencz uram Diós-Győrben laktában feles juha, disznaja és ökrei voltak, de soha ökegyelme sem merte semmi marháját az Linkóban jártatni az urak ellen.

6. Csizmadia Mihály Lónyay Zsigmond uram ő nagysága diós-győri jobbágya, ann. 40 megeskütt és hiti után vallja minden részben, mint az első tanú; ezzel jobbítja, hogy: Még ezen diós-győri tiszttartók sem vitettek egymás hire nélkül az Linkóból tűzre való fát. Tudom, hogy az miskolczi Kenyeres Mihály Nyáry

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Miklós uram ő nagysága jobbágya lévén a Linkóba ment vala fáért, Haller Sámuel ő nagysága előltalálta, hogy az fát vitte volna, az lovát ezen Kenyeres Mihályét kifogatta az hámból és oda veszett ez mai napig is.

7. Mikó Miklós diós-győri praesidiarius, annor. 40 megesküt és hiti után vallja minden részében, mint az első tanú.

8. Szegedy Miklós diós-győri porkoláb, ann. 65 megesküt és hiti után vallja, mint az első tanú; ezzel jobbítja, hogy: Értem ezelőtt egy néhány esztendővel, hogy sem egyszer, sem kétszer hajtottak szekeret be az Linkóból barmostul, aki oda ment lopva; hozták ugyan ispán uram commissióját, de nem adván semmit rajta akkori udvarbírák, hanem az fl. 12 elvették rajta. Tudom, hogy *méhészni* sem volt (szabad) senkinek ezen Linkóban menni, hanem ha ki követte az uraktól; én is cselekedtem ezen kikövetést egynéhányszor s úgy *méhésztem* — sat. — Idem qui supra Michael Poroszlay judex nobilium comitatus Borsodiensis s. k. (P. H.) Andreas Bakos s. k. (P. H.)

Eredetije — teljes szövegében — az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 1731. no 48. alatt.

210.

1615. május 11. Fogott bírák ítélete a Pelsőcz város és Szalócz falu közt vitás pelsőczi Nagy hegy használatáról.

Anno 1615. die 11. Maji.

Adjuk tudtára mindeneknek azkiknek illik, úgymint mi Gömör vármegyének szolgabírája s esküttí: Beretkóy Mihály szolgabíró, esküttí: Barna András, Basó Péter, ex altera parte autem Csiszár Dániel, Gergely mészáros, rozsnyóbányai polgárok, kik bocsájtattanak az rozsnyóbányai főbírótúl; ismét Gőcze András esküttí bíró, Császár János nemes személy, Jólészen lakosak, item Pelsőcz-Ardóban lakozó főbíró Jakab Gergely etc.

Mivelhogy Pelsőcz nevű városnak és Szalócz nevű falunak, melyek vannak Gömör vármegyében, volt nagy veszekedések az pelsőczi Nagy hegyen, úgy mint sok háboruk és károk estenek közöttük, az melyek eligazítására avagy megalkuvására hittanak bennünket ide Pelsőczre, annak okáért állottanak meg ilyen okon

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

és formán mi előttünk, hogy: Az szalócziak minden esztendőben mind fejenkint az régi szokás szerint, minden különkenyeres ember egy nap kaszálni eljőjjenek és ismét minden esztendőben az régi szokás szerint az juhoktul megalkudjék, és az pelsőczi bírónak megadja; de az kecskéknek, sem juhoknak az erdőt vágni nem szabad. Viszontag az szarvas baromnak szabad legyen járni követés nélkül; de valaki hízó barmot vagy ménest venne, tehát attul tartozzék külön fizetni. Ismég az hol élő erdő lészen az Nagy hegyen, minden esztendőben megkövessék és azzal az követéssel minden kár nélkül éljék. De az hol tilalmas erdő lészen, tehát azt külön kövessék meg, mivelhogy ő maguknak is az pelsőczi város népének tilalmas. Annak okáért külön-külön kövessék, hogy kár ne essék az tilalmas erdőben. Ismét valamikor makk terem, tehát akkor az szalóczi bírák és polgárok fl. 2 az pelsőczi bírónak és így az ő disznajok szabadon járhat az egész pelsőczi Nagy hegyen. Ennek az végezésnek penig magok jó akaratjából mind az két fél mielőttünk vetettek kötelet úgymint fl. 100, melyet ha valamely fél felháborítana, tehát akkorbéli szolgabíró maga erejével kimenvén megvehessen minden szabadságok ellen, és az fl. 25 legyen akkorbéli szolgabíróé, azki megveszi. In cujus rei testimonium dedimus has nostras literas, sigillisque confirmatas. Idem, qui supra.

Egykorú másolata az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 1608. no 23. alatt.

211.

1616. márczius 1. Kivonat gróf Eszterházy Miklós utasításából a munkácsi udvarbíró részére, az ottani uradalmi erdők kezeléséről.

24. Az makkos erdőket idején megjártassa és az hol makk terem, az erdőket idején megtiltsa, és az tizedre való disznót az makknak termése szerint, mennél több lehet, fogadjon, és vigyázás légyen, hogy az makkra fogadott disznók egy emberé ki volna, háromának ne mondják az tizednek eltávoztatásáért, hanem az váltótul váltó-pénzt, az tizedtől tized adassék és vétessék mi számunkra. Az pázsit-tized is idején meghizlaltassék és az leverni való leveressék, az pénzre való penig eladassék.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

25. Az makknak termésének idején látván termését az makknak, az udvarbíró idején ösztövér disznókat szedessen, reá hajtassa és hizlaltassa és annak utána pénzen eladatván az nyereséget az vételbeli summától megválassza és beirja, róla számot adjon. Senkinek penig se szolga rendnek, se dolgosoknak mi hirünk és engedelmünk nélkül, maga fizetése alatt, disznaját az erdőre ne bocsássa tized nélkül, hanem ha az mi commissiónkat látja, hogy ezben is az mi hasznunk követtessék.

26. Az disznónak teleltetésekre is idején makk szedessék az erdőn és vermekben töltessék az előbbi szokás szerint, hogy így se tavasz, se korpa az gondviseletlenség miatt az makkló disznókra ne keljen, mert az udvarbíró fizetése lészen, és az mi azokra kel, számba nem vétetik, ha az makknak termése leszen és makk nem szedetik jövendő táplálásokra.

39. Vagyon havasi jövedelem is, mely havasokra az lengyelországiak szoktanak hajtani juhokat, pénzt és sajtot adván az havastul; arra is gondja legyen és onnat is az mi jövedelem lészen, beszedessék s róla szám adassék.

40. Meg is lássa az udvarbíró, hogy álnokság miatt az lengyelek marhájokat az havasra hajtván és marhájokat visszaszöktetvén, az várhoz való havasoknak semmi részét maguknak ne praetendálják az havasra hajtatott marhának visszaszöktetésével és azbeli jövödelemnek meg nem fizetésével.

41. Minden erdőkre, havasokra és az várhoz való határokra nagy vigyázása legyen, mert az munkácsi jószág Lengyelországgal, homonnai, szerednyei Krajnával és sok nemes uraim jószágával határos; ha valahonnét foglalást hallana lenni, minékünk idején tudtunkra adjad.

42. Az pósaháziak is az ő határokat beljebb-beljebb szokták irtani az várhoz tartozó erdőkben, azt is megtiltsad és az ortó embert megfogassad az kit rajta kaphatni és törvény szerint meg kell büntetni; az szokás szerint ketreczeket, kerekeket csináltasson az pósaháziakkal, hogy az usust el ne veszítsék.

43. Az szent-miklósi jószágban kemencze-zab vagyon, arra is szorgalmatos gondja legyen udvarbíró uramnak és beszedje, hogy ezbeli jövedelme is meg ne kisebbedjék az várnak és az szent-miklósiaktól az erdő hiába ne pusztíttassék, az kik meg nem adnák, tőlük elfogassék. A csiga és kútra való kötelekre nagy gondja legyen, mikor az hársfa hámlik, esztendőnkint.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

62. Huklivárul is az zsindely annuatim harminczhatezer szám, az huklivaiak adajok szerint aláhozassék az vár szükségére.

63. Az fűrészmalmok is tőke nélkül meg ne fogyatkozzanak és veszteg ne álljanak, hanem azokon is continue deszka metszessék az vár szükségére és pénzen való eladásra is.

Eredetije az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 409. no 14. alatt.

212.

1617. október 4. Telkibánya városának egyezsége a Regécz várához tartozó erdők használhatása iránt Alaghi Menyhérttel.

Mi Bekényi Alaghi Menyhért, Regécz várának örökös ura és második Mátyás magyarországi királynak tanácsa, felvévén fiaimnak és leányaimnak, istennek kegyelmességéből születendőknek, atyámfiainak és successorimnak magamra terheket adjuk tudtára mindeneknek ez mi levelünknek rendiben, hogy noha ez elmult esztendőben azon jó szűből való atyámfiával felső-vadászi Rákóczy Györgygyel öcsém urammal és Borsod vármegyének főispánjával, annak felette Telkibánya nevű városával és annak lakosival Regécz várához és ditiójához tartozó erdőknek birodalma végett (kiket annak előtte ab hominum memoria Telkibánya városa és abban lévő lakosok esztendőnként egy vég gyolcs és egy font bors Regécz várában való adások által mind barmoknak az hegyeken való legeltetéssel, sertés marhájoknak makkra való szabados bocsájtásokkal és még akartak rajta tartásokkal, s mind penig épületekre, és minden egyébféle tűz és más szükségekre való erdőzésekkel és vágásokra való szabadságokkal békességesen birtanak) valami kicsin háborúm történt vala; de hogy az nagyobbra köztünk ne terjedhetne, sőt Rákóczy György urammal öcsémmel ő kegyelmével régi egymáshoz atyafiui szűből kötelezett jó akaratunk naponként öregbülhetne és az Telkibánya városában való jó szomszédságunk is megmaradhatna, azon Regécz várához és tartományához tartozó erdőknek és hegyeknek az felül megirt mód szerint telkibányaiaknak élése és birodalma felől Rákóczy György urammal öcsémmel és az Telkibánya városával örökösképpen megállandó, mind magunk személyében és haeresink, successorink által megtartandó és megmaradandó békesség szerint ilyen formán alkudtam

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

meg, hogy tudnia illik. Az megnevezett Telkibánya városa és annak minden időben való lakosi Regécz várához és ditiójához tartozó erdőket és hegyeket juxta pristinum et ab antiquo per eosdem Telkibanyaienses observatum usum mind épületekre és egyébféle tűzre és más szükségekre tartozó fáknak vágásával, hordásával, sertés marhájoknak makkon való jártatásával s mind penig barmoknak az hegyeken és erdőkön való legeltetésével mind örökké szabadosan birják és éljék ; de így, hogy az telkibányaiak is esztendőnként minekünk Regécz várához és mi utánunk haeresinknek és successorinknak is tartozzanak minden időben esztendőnként tiz magyar forintot szent Egyed napjára fizetni. Mely esztendőnként való fizetéseket fogadjuk mi is, hogy soha sem mi, sem haeresink és successorink meg nem ujítjuk sem változtatjuk és nem öregbítjük is, hanem mindenkoron állandó és változhatatlanképpen csak ezen mostani mivoltában hagyjuk, haeresink és successorink is hagyják. Melynek nagyobb erősségére és állandóbb voltára adjuk ez kezünk írásával megerősített pecsétes levelünket. Actum in arce Sárospatak, die 4. mensis Octobris, anno Domini millesimo sexcentensimo decimo septimo. Alaghy Menyhért s. k. (P. H.)

Eredetije az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 829. no 13. alatt.

213.

1618. október 20. Kivonat az esztergomi káptalan tanuvallatásából a liborczai erdőknek Trencsén városához való tartozásáról.

Nos capitulum ecclesiae metropolitanae Strigoniensis memoriae commendamus per praesentes, quod nos literas illustrissimi domini comitis Sigismundi Forgách de Ghimes regni Hungariae palatini et judicis cumanorum, necnon comitatuum Neogradiensis, Saarosiensis et de Zabolch comitis ac sacratissimi principis et domini domini Matthiae dei gratia electi romanorum imperatoris semper augusti, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. regis, archiducis Austriae, ducis Burgundiae etc. intimi consiliarii et per Hungariam locumtenentis, domini nobis observandissimi attestatorias seu compulsorias pro parte prudentum et circumspectorum

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

judicis et juratorum civium civitatis regiae ac liberae Trenchiniensis patenter confectas et emanatas, sigilloque eiusdem domini palatini secreto roboratas et subscriptas honore et reverentia, quibus decuit recepimus — sat. — Nos itaque praemissis hortationibus et requisitionibus, necnon commissionibus et mandatis eiusdem domini palatini ut tenemur obedire et satisfacere cupientes, una cum egregio Nicolao Falussy, homine palatinali in praedeclaratis literis inter alios homines palatinales nominatim conscriptos denotato ac per eum dominum comitem palatinum ad id specialiter transmisso nostrum hominem, reverendum videlicet magistrum Marcum Crisinum fratrem et concanonicum nostrum ad praescriptas attestationes et testium inquisitiones faciendas, nobisque suo modo referendas nostro pro testimonio fidedignum duxeramus esse transmittendum, qui tandem exinde ad nos reversi nobis sub juramento in generali decreto superinde expresso uniformiter retulerunt isto modo, quomodo ipsi in praesenti anno domini infrascripto currenti, diebus et locis in subscriptis, ad subinsertos testes honestae conditionis comitatuum infranominatorum, utriusque sexus homines, quos videlicet exponentes, aut nominibus ipsorum homo eorundem duxisset nominandos personaliter accessissent, ab eisdemque ad fidem eorum domino deo debitam, fidelitatemque praefato domino imperatori et regi nostro, ac sacro eius diademati regio observandam, sub onere solutionis sedecim marcarum gravis ponderis in generali decreto superinde expresso per eos, quorum interest immediate et irremissibiliter exigendarum, qualis ipsis de infrascriptis articulis constitisset certitudo veritatis, idem homo palatinalis eodem testimonio nostro secum praesente scivisset, inquisivisset et expertus fuisset meram, plenam atque omnimodam certitudinis veritatem.

Sequuntur articuli interrogatorii.

Primo. Utrum sciant metam Liborchensem ex parte Kluchow a fluvio Vágh ad rupem tendere, illinc ad Kremnicze supra per viam, quae ducit ad fossam Oszikovecz, et abhinc infra per eandem vallem seu fossam ad rivulum Chernechow, ab illo rivulo supra ad locum Straniczky usque viam, inde ad Oszikow mocsiar, et ab illinc supra per verticem ad locum Wrata, abhinc ad paludem vulgo kaluzu, et ab illo loco ad tilias vulgo Lipye, illinc supra usque ad verticem Raplow, inde latere seu margine arborum faginearum Bukovinow usque ad locum Moravszka sztrana

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ad rivulos Biele Potoczky, abhinc a parte dextra supra tendens ad magnum Jawornik, illinc infra ad parvum Jawornik per verticem k Kuyanowemu kutu, et ab illinc per certos limites et loca usque ad fluvium Vágh. Item, utrum constat ipsis, agros illos seu terras Kopanicze vocatas, quas incolae (de) Zawad in loco Naczely excoluissent, esse in meta Liborchensi, et quod in eodem loco fuissent olim arbusta, seu silvae caeduae, vulgo rubanicze eorum Liborchensium. Ad haec sciunt-ne illam antiquam viam Liborczensium esse, quae fuit in loco Naczely, secus terram Kopanicze Ondregychkowej, quam viam iidem Zawadienses in nihilum redrigere tam antea, quam pro nunc niterentur?

Secundo. Utrum sciant, quod silvas, montes, rivulos etc. Liborchenses dictos semper cives Trinchinienses et Liborchenses eorum subditi possedissent et iisdem usi fuissent et si quispiam illinc ligna convehere voluisset aut carbones cremare, aut vero alia quaevis instrumenta inde habere, a nemine alio quam ab ipsis civibus Trinchiniensibus silvas appretiare et eisdem solvere debuisset, quin imo quod semper montes illi et silvae Liborchenses fuissent appellatae et nominatae, et quod illorum vera et propria meta esset tam cis, quam ultra fluvium Liborcha, usque ad metas Moraviae?

Tertio. Utrum sciant, quod si quispiam in iisdem montibus et silvis venari voluisset, utpote nobiles Brodenses et Kluchovienses, aut alii quivisnam, id non secus, quam impetrata sibi facultate ab ipsis Trinchiniensibus attentassent?

Testes examinati in possessione praedicta Liborcha in comitatu Trinchiniensi existente, die decima secunda mensis Octobris.

1. Nobilis Albertus Kluchóy de eadem, commetaneus, ann. circiter viginti octo, juratus et examinatus fassus est ad 1. Se scire pro certo, quod a meta Kluchoviensi a fluvio Vágh ad rupem et illinc ad parvum fluvium semper se habuisse liberam metam cum Liborchensibus et illac procederet eorundem meta, abhinc ulterius non sciret. Ad 2. Sciret pro certo, quod quandocumque domini Kluchoyenses indiguissent lignis fabrilibus, semper ab ipsis Liborchensibus facultatem sibi petiissent succidendi ligna et semper dum interrogarentur, quo tenderent? respondissent: ad fagos Liborchenses. Ad 3. Sciret parentem suum multoties venationem exercuisse usque locum Lieskovi ker apud praedictas arbores fagi

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Liborchenses ac in rivulis trutas etiam piscari, nullius tamen id facultate egisse, sed civium Trinchiniensium.

2. Martinus Kuchar, cocus eiusdem Alberti Kluchóy in Kluchow, annorum circiter sexaginta quinque, commetaneus, juratus et examinatus fassus est ad 1. Se scire pro certo, quod meta Liborchensis a parte Kluchow a fluvio Vágh tenderet ad rupem et inde ad locum Wiszoka dubrawa, illinc ad Male bukovicze et abhinc ad rivulum Chernechow per illam fossam. Et hoc sciret, quod a palude ad tilias vulgo Lipye tenderet, illinc supra ad viam usque verticem Raplow, et a loco Leszkowi ker per praedictas dubrawas usque fluvium Vágh. Ad 2. Sciret pro certo, quod Liborchenses montes et rivulos ipsi Trinchinienses et subditi eorum in Liborcha semper libere possedissent, et si quispiam ligna ex iis convehere, carbonariam seu aliquam aliam fabrilem artem exercere voluisset, a nemine alio, sed ab ipsis Trinchiniensibus silvas emere debuisset, et quod semper non aliter, sed montes Liborchenses vocarentur, eorumque vera meta esset tam cis, quam ultra fluvium Liborcha usque metas Moraviae. Ad 3. Sciret, quod dominus ipsius quondam Albertus Kluchoy multoties venationem exercuisset apud praedictos montes, sed utrum facultatem petiisset vel non, sibi non constaret.

3. Nobilis Michael Sumichraszt ex Ujfalu in comitatu Trenchiniensi comprovincialis, ann. circ. septuaginta quinque, juratus et examinatus fassus est ad 1. Scire pro certo, quod a loco Lipye usque ad verticem Raplow esset meta Liborchensis. Ad 2. uti 2. testis. Ad 3. Sciret, quod si quispiam in praedictis montibus venari voluisset, id facultate eorundem Trinchiniensium obtenta fecisse.

4. Nobilis Martinus Sumichraszt in eadem Ujfalu, ann. circ. quinquaginta, comprovincialis, jur. et exam. fassus est per omnia, sicut tertius testis ad 1. Ad 2. Sciret pro certo, illos montes per cives Trenchinienses et eorundem subditos Liborchenses possessos libere fuisse. Et hoc sciret, quod ante annos circiter decem si quispiam ex iis ligna convehere aut carbones cremare voluisset, ex tunc ab ipsis civibus debuisset appretiare et pro lignis solvere; et quod non aliter, sed Liborchenses montes nominarentur; insuper, quod pecudes ibidem pascuissent, sed pro pascuis ipsis Trenchiniensibus solvissent. Ad 3. nihil.

5. Providus Joannes Wurbuy ex Bolesso, subditus egregii Sigismundi Theodosii, comprovincialis, ann. circ. nonaginta unius,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

jur. et examinatus fassus est ad 1. Sciret pro certo, quod sciret terras illas Kopanicze, quas ante aliquot annos in loco Naczely Zawadienses excoluissent, esse in meta Liborchensi et quod in eisdem locis fuissent silvae caeduae, vulgo rubanicze Liborchensium. Et hoc sciret, quod ultra Kopaniczam Ondreychikowa ipsi Liborchenses pro se fecerant viam. Ac insuper sciret pro certo, quod meta Liborchensis a parte Klucho tenderet a fluvio Vagh ad rupem, illinc ad Kremnicze, supra ad fossam Oszikoviczna, inde infra per eandam fossam pergere ad rivulum Chernechow, ab illo rivulo supra ad Straniczky ad viam, iterum ab illinc ad locum Oszikow mocsiar, inde supra per verticem tendere ad Wrata et abhinc ad paludem, ab eo loco ad Lipye, abhinc supra usque ad verticem Raplow, inde margine arborum faginearum venit usque ad locum Morawszke sztrany ad albos rivulos, abhinc a parte dextra ad locum Welkemu Jawornisku, et ab illinc ad locum Malemu Jaworniku, per verticem ad locum Kuyanowemu kutu, abhinc per certos limites et loca usque ad fluvium Vágh. Ad 2. sicut 2. testis; addendo, quod pro lignatura solvere debissuent. Ad 3. Sciret pro certo, quod si quispiam in praedictis montibus venari voluisset, id facultate Trinchiniensium facere debuisset.

6. Nobilis Georgius Horwáth aliter Sirchicz ex Ujfalu, annorum circiter sexaginta, comprovincialis, juratus et examinatus fassus est, se ad 1. nihil scire. Ad 2. sicut 2., addendo idem, quod quartus testis. Ad tertium nihil.

7. Nobilis Michael Bubla in Ujfalu, annorum quadraginta, comprovincialis, juratus et examinatus fassus est ad 1. sicut 3. testis. Ad 2. Quod sciret pro certo Liborchenses montes et fluvios per ipsos Trinchynienses et subditos eorum Liborchenses semper libere possessos esse; et si quispiam exinde ligna pro utensilibus et necessariis rebus habere voluisset, ab ipsis Trenchiniensibus emere et ipsis solvere debuisset; montes vero ipsos semper Liborchenses nuncupatus esse. Ad 3. nihil.

8. Nobilis Martinus Palo ex Ujfalu in comitatu Trinchiniensi, ann. circ. quadraginta quinque, comprovincialis, juratus et examinatus fassus est ad 1. nihil. Ad 2. sicut 2. Ad 3. nihil.

9. Ladislaus Symonovich, servitor Georgii Horváth, annorum circiter triginta, comprovincialis, juratus et examinatus fassus est ad 1., uti 3. testis Ad 2. sicut 7. Ad 3. nihil.

10. Nobilis Martinus Valentovich ex Ujfalu in comitatu

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Trinchiniensi, annorum circiter septuaginta, comprovincialis, juratus et examinatus fassus est ad 1. Se scire pro certo, quod a parte Kluchow Liborchensis meta esset, et a fluvio Vágh ad rupem tenderet, inde ad Kremnicze per viam supra. Et hoc sciret, quod ad rivulum Chernechow et ad locum Wrata, inde ad paludem, abhinc ad Lipye et ab illinc ad verticem Raplow. Ad 2. sicut 2. Ad 3. nihil.

11. Mathaeus Zlobodnik ex possessione Zkalka, subditus reverendissimi domini Valentini Lépes episcopi Nittriensis, in comitatu Trinchiniensi, annorum circiter sexaginta quinque, comprovincialis, juratus et examinatus fassus est ad 1. Se scire pro certo, quod a parte Kluchow a fluvio Vágh ad rupem tenderet meta Liborchensis, inde ad Kremnicze supra per viam. Et hoc sciret, quod a palude ad locum Lipye et ab illinc per viam usque ad verticem Raplow tenderet. Ad 2. ut 7. Ad tertium nihil.

12. Nobilis Nicolaus Malih in Ujfalu commorans, annorum circiter quadraginta quinque, comprovincialis, juratus et examinatus fassus est ad 1. sicut 3. Ad 2. ut 2. testis. Ad 3. nihil.

13. Martinus Zlobodnik ex Zkalka, annorum circiter quinquaginta, comprovincialis, juratus et examinatus fassus est ad 1. Sciret pro certo, metam Liborchensem a parte Kluchow a fluvio Vágh ad rupem procedere et ab illinc ad Kremnicze supra per viam, item a loco Lipye supra usque ad verticem Raplow. Ad 2. ut secundus. Ad 3. ut quintus testis.

14. Providus Georgius Letha ex Zkalka, subditus dicti domini episcopi Nittriensis, annorum circiter quinquaginta, comprovincialis, juratus et examinatus fassus est ad 1. Sciret pro certo, quod meta Liborchensis a parte Kluchow et fluvio Vágh ad rupem tenderet, ac insuper ad locum Oszikow mocsar, et ab illinc per verticem ad Wrata, illinc ad paludem, abhinc ad Lipye et ab eo loco ad viam usque ad verticem Raplow. Ad 2. ut secundus testis; excepto, quod nesciret, utrum cis et ultra fluvium Liborcha usque metam Moraviae esset meta illorum Liborchensium. Ad tertium nihil.

15. Providus Adamus Welkovih ex eadem Zkalka, subditus eiusdem domini episcopi Nittriensis in comitatu Trinchiniensi, comprovincialis, ann. circ. sexaginta quinque, juratus et examinatus fassus est ad 1. Se pro certo scire, quod a parte Kluchow tenderet a fluvio Vágh meta Liborchensium ad rupem, et illinc ad Kremnicze, supra per viam ad fossam Oszikoviczna, et illa fossa ad rivulum Chernechow. Insuper sciret, quod ad locum Oszikow

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

mocsar et illinc supra per verticem ad Wrata, abhinc ad paludem et illinc ad Lipie, isthic vero supra per viam ad verticem Raplow. Ad 2. sicut secundus t. Ad tertium sicut quintus t. fatetur.

16. Providus Joannes Kugyela ex Mikussow, subditus magnifici domini Andreae Jakussith, in comitatu Trenchiniensi, ann. circ. triginta, comprovincialis, jur. et exam. fassus est ad 1. sicut 15. t. Addit insuper, quod a loco Weliky Jawornik k Malemu Jaworniku omnino per verticem ad Kuyanow kutt tenderet meta Liborchensis et illinc per certos limites et loca usque ad fluvium Vágh. Ad 2. et 3. nihil.

17. Providus Georgius Porubszky ex Pehowa, subditus reverendissimi domini Pauli Dávid episcopi Tininiensis, in comitatu Trinchiniensi, annorum circiter septuaginta, comprovincialis, juratus et examinatus fassus est ad 1-um. Scire pro certo viam antiquam Liborchensem fuisse in Nachely extra terram Andriskove Kopanicze, quam viam Zavadienses in nihilum redegissent; et illud sciret pro certo, quod a parte Kluchow meta Liborchensis a fluvio Vágh ad rupem, inde vero ad Kremnicze supra per viam tenderet. Ad 2. sicut septimus. Ad 3. nihil.

18. Providus Georgius Nekres ex Zlawnicza, subditus relictae Stephani Sándor, in comitatu Trinchiniensi, ann. circ. sexaginta, comprovincialis, juratus et examinatus fassus est ad 1. nihil. Ad 2. Sciret pro certo, illos montes semper Liborchenses nuncupatos esse. Ad 3. nihil.

19. Providus Stephanus Bielih ex Zkalka, subditus dicti domini Pauli Dávid, in eodem comitatu Trinchiniensi, ann. circ. quadraginta, comprovincialis, juratus examinatus fassus est ad 1. Se scire pro certo metam Liborchensem a parte Kluchow tendere a fluvio Vágh ad rupem et ab illinc ad Kremnicze supra per viam ad fossam Oszikoviczne, abhinc ad rivulum Chernehow. Et hoc sciret, quod ad locum Oszikow mocsar sic dictum, et ab illinc ad Wrata, illinc vero ad paludem, a palude ad Lipye et ab eo loco supra per viam tendens usque ad verticem Raplow meta eorundem protenderet. Item et hoc sciret, quod a loco Weliki Jawornik usque ad Mali Jawornik, omnino per verticem ad Kuyanow kutt et abhinc per certos limites et loca usque ad fluvium Vágh meta Liborchensis tenderet. Ad 2. sicut secundus. Ad 3. nihil.

20. Providus Gabriel Prekopa ex Pieho, subditus praedicti domini Pauli Dávid, in comitatu Trinchiniensi, ann. circ. viginti

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

quinque, comprovincialis, juratus et examinatus fassus est ad 1. Se scire pro certo, quod a fluvio Vágh a parte Kluchow meta Liborchensis ad rupem seu Zkalka tenderet. Ad 2. sicut septimus. Ad 3. nihil.

21. In Liborcha, die decima tertia Octobris, providus Georgius Kovách ex Szamarócz, subditus praefati domini Andreae Jakossith, annorum circiter quadraginta, comprovincialis, juratus et examinatus fassus est ad 1. per omnia sicut quintus t. Ad 2. sicut 7. t. Addendo, quod sciret metam Liborchensem tam cis. quam ultra fluvium Liborcha usque ad metas Moraviae protendere. Ad 3. sicut quintus t.

22. Providus Joannes Janovich ex Viezda, subditus eiusdem domini Pauli Dávid, in comitatu Trinchiniensi, ann. circ. septuaginta, comprovincialis, jur. exam. fassus est ad 1. Se scire pro certo, metam Liborchensem a parte Kluchow et fluvio Vágh ad rupem seu Zkalka et inde ad Kremnicze, supra per viam ad fossam Oszikoviczna, inde infra eandem fossam ad rivulum tendere. Ad 2. sicut 7. t. Ad 3. nihil.

23. Providus Martinus Nowak ex eadem Wieszda, subditus eiusdem domini Pauli Dávid, annorum circiter quinquaginta, comprovincialis, juratus et examinatus fassus est ad 1. Quod sciret pro certo, a parte Kluchow et fluvio Vágh metam Liborchensem tendere ad rupem seu Zkalka, inde ad Kremnicze infra per viam, ac insuper a Lipye loco supra per viam usque ad verticem Raplow. Ad 2. sicut 7. Ad 3. sicut tertius t.

24. Providus Nicolaus Benczovih ex eadem Viezda, subditus praedicti domini Pauli Dávid, in comitatu Trinchiniensi, annorum circ. 45, comprovincialis, juratus examinatus fassus est ad 1. Sciret pro certo, quod secus terram Ondreykovey Kopanicze fuisset via Liborchensis in loco Nachely. Et hoc sciret, quod meta Liborchensis a parte Kluchow et fluvio Vágh ad Zkalka, illinc vero ad Kremnicze, supra per viam ad fossam Oszikoviczny et ad Oszikow mocsar supra per verticem seu summum ac insuper ad paludem ad Lipie et exinde usque ad verticem Raplow, et per collem infra Kuyanow kutu tenderet. Ad 2. sicut secundus. Ad 3. nihil.

25. Providus Nicolaus Sewczovich ex praedicta Viezda, subditus praefati domini Pauli Dávid, in comitatu Trinchiniensi, annor. circ. triginta, comprovincialis, jur. et exam. fassus est ad

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

1. Sciret pro certo, quod a loco Lipye supra per verticem ad collem Raplow tenderet et esset meta Liborchensium. Ad 2. sicut septimus. Ad tertium nihil.

26. Providus Andreas Janovich ex Wiezda, eiusdem domini Pauli Dávid subditus, in comitatu Trinchiniensi, annorum circiter sexaginta quinque, comprovincialis, juratus et exam. fassus est ad 1. Scire pro certo metam Liborchensem a parte Kluchow et fluvio Vágh ad rupem seu Zkalka, inde ad Kremnicze, supra per viam ad fossam Oszikowiczne et a loco Lipye usque ad verticem Raplow supra per viam tendere. Ad 2. sicut septimus testis. Ad 3. nihil.

27. Providus Mathias Uhronich ex eadem Wiezda, subditus saepefati domini Pauli Dávid, comprovincialis, jur. et exam. fassus est ad 1-um. Scire pro certo, quod a fluvio Vágh ad rupem seu Zkalka a parte Kluchow meta Liborchensis esset. Et sciret etiam a loco Lipye supra per viam usque ad verticem Raplow se extendere. Ad 2. ut septimus t. Ad 3. nihil.

28. Providus Andreas Hanajovich ex possessione Klucho, subditus generosi Joannis Madachányi, in comitatu Trinchiniensi, ann. circ. septuaginta quinque, commetaneus, juratus et exam. fassus est ad 1. Sciret pro certo, quod a parte Kluchow meta Liborchensis a fluvio Vágh tenderet ad Zkalka, et illinc ad Kremnicze supra per viam fossam ad Oszikoviczne. Ad 2. ut septimus testis. Ad 3. nihil.

29. Providus Georgius Holecz ex possessione Klucho, subditus eiusdem Joannis Madachányi, in comitatu Trinchiniensi, ann. circ. septuaginta quinque, commetaneus, jur. et exam. fassus est ad 1. Se scire pro certo, quod secus terras Andreikowey Kopanicze via Liborchensis fuisset in loco Nachely, quam Zavadienses disperdiderunt. Sciret insuper metam Liborchensem a parte Kluchow supra ad rupem, inde ad Kremnicze, supra per viam ad fossam Oszikowiczne, item ad Oszikowy mocsar et etiam a palude ad locum Lipye, illinc supra per viam ad verticem Raplow, illinc margine arborum faginearum Bukowinow vulgo usque ad locum Moravske sztrany ad rivulos albos, illinc a parte dextra supra ad magnum Jawornik, et abhinc infra ad parvum Jawornik, omnino per verticem ad Kuyanow angulum, illinc vero per certos limites et loca directe ad fluvium Vágh tendere. Ad 2. uti secundus. Ad 3. sicut quintus.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

30. Providus Joannes Cherny ex eadem Klucho, subditus praedicti Johannis Madachányi, in comitatu Trinchiniensi, annorum circiter octoginta, commetaneus, jur. et examinatus fassus est ad 1. sicut quintus; ad 2. sicut secundus, addendo, quod pro silvis debuissent solvere; ad 3. sicut 5. testis.

31. Providus Nicolaus Klesta ex eadem Klucho, subditus ipsius Joannis Madachányi, ann. circ. quadraginta, commetaneus, juratus et examinatus fassus est ad 1. sicut 24. t. et 29. t., addendo, quod meta Liborchensis a loco Oszikowi mocsar supra per summitatem verticis et illinc ad paludem tenderet; ad 2. sicut 2. t., ad 3. sicut tertius testis.

32. Providus Joannes Cserszko ex eadem Klucho, subditus domini Johannis Madachányi, annorum circ. quadraginta quinque, commetaneus, juratus et exam. fassus est ad 1. Se procul dubio scire, quod secus terras Andreikowey Kopanicze in loco Naczely fuisset via Liborchensis, quam viam Zawadienses perfodissent; sciret praeterea, a parte Kluchow et fluvio Vágh supra ad rupem, inde vero ad Kremnicze, supra per viam ad fossam Oszikoviczne et illinc infra per eandem fossam ad parvum fluvium tendere metam Liborchensem, item per verticem ad locum Wrata et illinc ad paludem, inde vero ad Lipye et abhinc ad verticem Raplow, illinc vero margine arborum faginearum usque ad Morawszke sztranie ad albos rivulos, inde item a dextris supra ad magnum Jawornik et illinc infra ad parvum Jawornik, omnino per verticem Kuyanowemu kutu et abhinc per certos limites et loca usque ad fluvium Vágh. Ad 2. sicut 30., ad 3. sicut 5. fatetur.

33. Martinus Wavro ex possessione Klucho, subditus dominae relictae Joannis Kluchóy, annorum circiter sexaginta, commetaneus, juratus et examinatus fassus est ad 1. Se scire pro certo, quod secus terras Andreikowey Kopanicze in loco Nachely via Liborchensis fuisset, quam Zawadienses perfodissent; insuper sciret metam Liborchensem a parte Kluchow et fluvio Vágh ad rupes, illinc ad Kremnicze, supra per viam ad quandam fossam Oszikowiczni, inde infra per eandem fossam ad rivulum Chernechow et ad Oszikow mocsar, supra per verticem ad Wrata et abhinc ad paludem, ab eadem ad Lipye et illinc usque ad verticem Raplow, hinc margine arborum faginearum usque ad Morawszke sztranye ad albos rivulos, inde a dextris supra ad magnum Jawornik et ab eo ad parvum Jawornik, omnino

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

per cacumen verticis Kuyanowemu kutu et hinc per certos limites et loca directe usque ad fluvium Vágh tendere. Ad 2. sicut vigesimus primus; ad 3. sicut quintus.

34. Providus Nicolaus Porubszky ex eadem Klucho, eiusdem domini Joannis Madachányi subditus, in comitatu Trinchiniensi existens, ann. circ. triginta quattuor, commetaneus, jur. exam. fassus est ad 1. per omnia, sicut trigesimus tertius; ad 2. sicut secundus; ad 3. nihil.

35. Providus Andreas Zveho ex eadem Klucho, subditus egregii Alberti Kluchóy, in comitatu Trinchiniensi, ann. circ. quinquaginta, commetaneus, jur. et exam. fassus est ad 1. Sciret pro certo, quod secus terras Andreyskowey Kopanicze Liborchensis via fuisset; sciret insuper metam Liborchensem a parte Kluchow et fluvio Vágh ad rupes, inde ad Kremnicze, supra per viam ad quandam fossam Oszikoviczny yarek, inde infra per eandem fossam ad locum Mala rechka. Sciret praeterea ad Oszikow mocsar, illinc supra per verticem ad Wrata, illinc vero ad paludem et abhinc ad Lipye, inde supra per viam ad verticem Raplow, illinc margine arborum faginearum usque ad Morawszke sztranyie ad rivulos albos tendere. Ad 2. sicut secundus; ad 3. sicut quintus fatetur.

36. Providus Georgius Buad ex praedicta Klucho, subditus praefati Alberty Kluchóy, ann. circ. septuaginta, commetaneus, jur. et ex. fassus est ad 1. Sciret pro certo, fuisse olim viam Liborchensem in loco Nachely secus terras Andreiskowey Kopanicze, quam Zawadienses perfoderunt. Sciret insuper a parte Kluchow et a fluvio Vágh ad rupem metam Liborchensem tendere, et abhinc ad Kremnicze, supra per viam ad quandam fossam Oszikowiczny yarek, illinc per eandem fossam ad locum Mala rechka, abhinc supra ad viam Sztraniczky et ad paludem, illinc vero ad tilias vulgo Lipye usque ad verticem Raplow, inde margine arborum faginearum ad locum Morawszke sztrany ad rivulos albos, illinc a parte dextra ad locum Weliky Jawornik, omnino per verticem ad locum Kuyanowemu kutu, et illinc per certos limites et loca usque ad fluvium Vágh. Ad 2. sicuti trigesimus primus; ad 3. sicut quintus.

37. Providus Georgius Hvizdala ex possessione Borchich, subditus egregii Andreae Borchiczky, in comitatu Trinchiniensi, ann. circ. quadraginta, comprovincialis, jur. et exam. fassus est ad 1.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

articulum. Se pro certo scire, quod via Liborchensis fuisset in loco Nacheli secus terras Andreyskowey Kopanicze, quam viam Zawadienses perfoderunt. Sciret insuper a parte Kluchow et fluvio Vágh ad rupes et hinc ad locum Wrata per summitatem verticis, illinc ad paludem, hinc ad tilias et abhinc supra per viam usque ad verticem Raplow ad locum Kuyanowemu kutu, inde vero per certos limites et loca directe usque ad fluvium Vágh metas Liborchenses esse. Ad 2. per omnia, uti secundus; ad tertium nihil.

38. Providus Martinus Kuzmowich ex eadem Borchicz, subditus relictae Michaelis Zareczky, in comitatu Trinchiniensi, annorum circ. sexaginta quinque, comprovincialis, jur. et examinatus fassus est ad 1. Se pro certo scire, quod fuerit via in loco Nachely Liborchensium secus terras Andreiczkowey Kopanicze, quam Zawadienses perfoderunt. Insuper a memoria sua semper audivisset, quod a parte Kluchow et a fluvio Vágh ad rupem, illinc ad Kremnicze supra per viam ad quandam fossam Oszikowicznemu yarku et per eandem fossam ad locum Mala rechka, illinc supra per viam usque ad locum Wrata, et abhinc ad paludem, abhinc vero ad tilias, illinc supra per viam usque ad verticem Raplow, inde margine arborum faginearum usque ad partes Moraviae ad rivulus albos, hinc a parte dextra supra ad locum k Welikemu Jaworniku et abhinc infra ad locum Maly Jawornik, per verticem ad locum Kuyanowemu kutu et dehinc per certos limites et loca directe usque ad fluvium Vágh meta Liborchensis esset. Ad 2. sicut quintus; ad 3. sicut quintus testis.

39. Providus Andreas Kostialka ex possessione Podhragya, subditus generosi Nicolai Pettreőczy, in comitatu Trinchiniensi, annorum circ. 50, comprovincialis, juratus et examinatus fassus est ad 1. Sciret pro certo, viam Liborchensem in loco Nachely secus terram Andreyczkowey Kopanicze esse. Sciret insuper metam Liborchensem a parte Kluchow tendere a fluvio Vágh ad rupem et abhinc ad Kremnicze supra per viam ad fossam Oszikowicznemu yarku, hinc infra per eandem fossam ad locum Male reczky et abhinc supra per viam usque ad verticem Raplow, illinc margine arborum faginearum usque ad partem Moraviae ad albos rivulos et abhinc a parte dextra ad magnum Jawornik et ab eo loco ad parvum Jawornik, per verticem ad locum Kuyanowemu kutu et ab illinc per certos limites et loca directe usque ad fluvium Vágh. Ad 2. Sciret pro certo, quod si quispiam ex

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

silvis praedictis ligna convehere aut pro fabrica habere voluisset, tum a nemine alio, sed a civibus Trinchiniensibus appretiasset; neque alio nomine, quam Liborchenses montes nuncupatos fuisse. Ad 3-tium. Sciret pro certo, quod si aliquis venationem exercere voluisset, id non aliter, quam facultate sibi a Trinchiniensibus concessa intentasset.

40. Providus Georgius Wavrisovich ex praedicta Klucho, subditus saepefati Alberti Kluchoy, in comitatu Trinchyniensi, annorum circ. quadraginta quinque, commetaneus, juratus et examinatus fassus est ad 1. per omnia uti trigesimus nonus; ad 2. et 3. sicut quintus testis.

41. Providus Georgius Nosal ex eadem Klucho, subditus generosi Joannis Madachányi, ann. circ. octaginta, commetaneus, juratus et examinatus fassus est ad 1. Sciret pro certo, quod a parte Kluchow et fluvio Vágh ad rupem, illinc ad Kremnicze, supra per viam ad fossam k Yarku Oszikowicznemu, illinc per eandem fossam ad locum Mala reczka, et abhinc per cacumen verticis ad locum Wrata et a palude ad arbores fagineas usque partes Moraviae et rivulos albos meta Liborchensis esset. Ad 2. et 3. sicut quintus testis.

Unde nos super huiusmodi fassionibus et attestationibus testium inquisitorum praesentes literas nostras ad relationem annotatorum palatinalis et nostri hominum fidedignam sub sigillo nostro capitulari et authentico exponentibus jurium eorundem ad cautelam extradandas esse duximus et concedendas, communi suadente justitia. Datum sabbato proximo post festum beati Lucae euangelistae, anno Domini millesimo sexcentesimo decimo octavo.

Eredetije az orsz. levéltárban a tencsényi jezsuiták iratai közt, fasc. 24. no 49. alatt.

214.

1619. febr. 22. Kivonat II. Mátyás királynak a körmöczbányai al-kamaragróf és pénztárnok részére adott utasításából az erdők megóvásáról.

Es solle auch vnnser vndter-cammergraf auf die waldung vnnd khollung, so vnnserm goldtperggwerch nuzlichen gelegen sein, vleissig acht haben, damit dieselben nit durch die anrainen-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

den edl leuth oder dessen viech, sowoll mit erhebung annderer groben mettals perggwerch nit verschwendt, verderbt oder abgekholt werden; zue diesen aufmerkhen, er dem perggmaister vnnd seinen zuegeordneten gerichtschreiber in sonderhaith mit ernnst vermahnen vnnd jedes jahr aufs wenigiss ainmall selbsten bereutten solle, vnnd da darüber derselbe nachlässig befunden oder ainiche aussödung der wälder gestattet hette, mit abkhürzung seiner besoldungen gestrafft werden, vonn welcher straff vnns der halbethail verraittet, die annder helfft aber ime vndter-cammergrafen, inmassen von denn verschwerzten goldt vnnd silber für seinen vleiss vnnd bemühung ihme verbleiben solle.

Wann aber in denn waldungen, wie besagt, ainicher schaden fürvbergehen, vnnd durch ihne vndter-cammergrafen vnnd buechhalter der notturfft nach solches nit abwenden khundte, sollen sy es an vnnsern obristen cammergrafen, oder vnnser n.-oe. cammer gelangen lassen, damit ernnstliches einsehen vnnd bestraffung fürgenomben werden möchte.

Eredetije a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminiszteriumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,266. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. IV. 350. l.

215.

1620. február 29. A kis-sárosi közbirtokosok erdőrendtartása.

Mi néhai vitézlő Soós Albert uramnak meghagyott özvegye Darnóczy Anna asszony, Soós Péternek és fiainak legitima és naturalis tutrixa; az néhai vitézlő Bornemissza Miklós meghagyott özvegye Bertóthy Klára asszony és néhai vitézlő Bornemissza Farkas meghagyott özvegye Úsz Potincha asszony akarván, hogy kis-sárosi erdőnkben, határinkban minden jó rend és állapot tartassék, egyenlő akarattal az erdőknek tilalmában végeztünk ez szerint azmint következik:

1. Hogy senki közülünk senkinek, sem nemes embernek, városi embernek, sem idegen paraszt embernek, sem pénzen, sem ajándékon épületre, sem tűzre semmiféle fát, egyenlő akarat nélkül ne adjon, hanem, ha kinek illik és kévántatik kedveskednünk, egyenlő akaratból légyen. Ha penig valamely fél közülünk vala-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

kinek fát adna egymás akaratja és engedelme nélkül, az más fél megbizonyosodván, az meg nem álló fél ellen akkorbéli ezen Sáros vármegyének egy szolgabírája és egy esküttje előtt megbizonyítván, csak házoktul is kijöhessenek és minden juridicus remediumot és processust abscindálván csak ezen levélnek erejével huszonnégy forintot vehessen toties quoties az meg nem álló fél ellen. Akármely fél paraszt emberinek is se legyen szabad semmi épületre való fát vágni az földesurak egyenlő akaratja és engedelme nélkül azon felül megnevezett büntetés alatt.

2. Az kis-sárosi határban valamennyi erdőharaszt vagyon, mindenestül tilalmas legyen, úgy hogy senki embere és jobbágya az tilalmas erdőkre reá menni és vágni azok akaratjok és engedelme nélkül ne merjen, hanem az földesurak és asszonyok *esztendőnként darabbal osszanak az községnek*, azt kivágván és elhordván, újabb darabot adjanak, azon kívül sem épületre, sem vásárra senki ember ne merjen az tilalmas erdőket vágni és hordani.

3. Hogy az községre vigyázás legyen, az itt való udvarbírák tartoznak becsületek és emberségek elvesztése alatt vigyázni az tilalmas erdőkre ; ezek mellett minden részről két-két erdőkerülő legyen arra alkalmatos emberek, kik nagy erős hittel legyenek kötelesek, azok szabadságban tartassanak és csak az tilalmas erdőkre és mezőkre legyen szorgalmatos gondjok és vigyázások. Mely udvarbírák és kerülők ha urok és asszonyok híre és akaratja nélkül akárkinek pénzen, avagy ajándékon adnának az tilalmas erdőkbül fát vagy vesszőt, megbizonyosodván reájok, az földesur-, asszonyok számára tizenkét-két forintot azon szolgabíró és esküttt ezen levélnek erejével megvehesse rajtok és az földesurak és asszonyok egyenlő részt vegyenek afféle birságbul.

4. Akármely fél parasztembere, jobbágya és zsellére ez mi felül megnevezett végezésünk és tilalmunk ellen cselekednék és az nekik darabban szakasztott erdővel meg nem elégednének, hanem földesasszonyok tilalma ellen az tilalmas erdőben találtatnának és onnét fát hordanának, az erdőkerülők, akár az udvarbírák az paraszt embert az tilalmasban találják, afféle paraszt embert megfoghassanak mind személyekben és vele lévő lovával, ökrével, szekerivel együtt az bíró házához vivén, addig ki ne bocsássák, valamig az földesasszonyok tilalmok ellen az tizenkét forintot meg nem adja. Az tiz forintjával az földesasszonyok osztozzanak, az két forintjával az udvarbírák és az kerülők ; sőt ha az erdő-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

kerülők az tilalmas erdőben nem kaphatnák is az paraszt embert, csak megbizonyosódik reá, hogy az tilalmasban volt, azon büntetésen maradjon. Valamely fél közülünk emberinek ebben pártját fogná és az büntetéstül oltalmazná, azon felül megirt huszonnégy forinton maradjon, melyet azon szolgabíró és esküttel exequálja.

Mely végezést nagyobb erősségnek okáért végeztük az nemes és vitézlő Gombos Vincze uram Sárosvármegye szolgabírája előtt, Bálpataky György, Úsz János esküttek előtt és Ladmóchy Ferencz előtt. Mely végezésnek megállására a minden részíben ez felül megirt büntetés alatt jó emberséggel kötelezzük magunkat, melynek megállására adjuk ezen jelen való levelünket kezünk írásával és pecsétünkkel megerősítvén. Datum in Kis-Saáros, die ultima Februarii, a. 1620. † (P. H.) † (P. H.) Coram me Joanne Úsz s. k. (P. H.) Gombos Vincze szolgabíró s. k. (P. H.) Bálpataki Georgius s. k. (P. H.) Ladmóchy Ferencz s. k. (P. H.)

Eredetije a soóvári Soós-család levéltárában a magyar nemz. múzeumban.

216.

1620 körül. Ménaság, Mindszent, Szentlélek, Vardódfalva, Csomortán, Pálfalva es Delne csikszéki székelyfalvak rendtartása közösen bírt havasaik és erdeik használatáról.

Mi Balás Imre, Antal István, Tamás Pál *ménaságiak;* Imre János, Vitus Péter, Czikó György, Kelemen Miklós *mindszentiek;* Gergely deák István, Marsó Veres Benedek *szentlélekiek;* János deák, Domokos István *vardódfalviak;* Péter Pap és Miklós János *csomortániak;* Antal Bálint, Ágoston István *pálfalviak;* Csató János és Gergő István *delneiek,* Csík-székben lakó nemes emberek, az több közönséges lófő nemes emberekkel, veres drabantokkal és szabad székelyekkel egyetemben, kik ez felül megirt falukban laknak, adjuk emlékezetére mindeneknek az kiknek illik, de kiváltképpen az mi posteritásainknak, hogy az mennyi kaszáló havasunk mireánk az mi régi praedecessorinkról maradott, kit közönségesen Hosszu-havasnak hínak, több hozzá tartozandó kaszáló és juhtartó helyekkel, ugymint Keresztes-havas, Bordahavasa, Nyirlenk, Borjus-teleke, Piliske és Nagy-Guzurának egy

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

része erdeivel, mezeivel és akármiféle birodalmival egyetemben, mely megnevezett helyeket mind az mi régi praedecessorink, mind penig annak utánna magunk is mindezkedig békességesen birtunk mint szabad nemes jószágunkat minden embernek contradictio nélkül, tetszett annak okáért közönséges akaratból, hogy az minemű szabadságokkal, erős törvényekkel és büntetésekkel az mi régi eleink az megirt helyeket birták, magunk is birtuk és most is birunk, in memoriam sempiternam posteritatum articulatim megiratnók és megerősítenők és megtartanók és maradváinkkal is megtartatnók, melyeket ennekelőtte való időben is az boldog emlékezetű meghalt Báthori Kristóf erdélyi fejedelem igaznak löttnek lenni comperiálván helyben hagyott és confirmált volt. Melyek így következnek:

1. Az törvénytételekre, büntetésekre és egyébféle gondviselésekre való bíráknak választására örökké való szabadságok volt és vagyon most is, ugy hogy valakiket akartanak és ismertenek jó lelkiismeretű, jó ítéletű és tisztességbeli személyeket, nemes embereket, választani maguk közül választottak.

2. Külső idegen embereket, kik nem az negyedfél megye közül voltanak, törvénytételre avagy prókátorságra behozni senkinek szabadsága nem volt, most is nincsen; ha ki behozna, annak az büntetése kétszáz arany forint.

3. Valamennyi törvényt az havas bírái töttenek, azzal minden rendeknek consensusoknak kellett lenni, úgy hogy, mikor finaliter decidáltatott az causa, soha se székre, se táblára nem transmittálták.

4. Az hol eszténa-hely vagyon, oda egyenlő akaratból és kérelem szerént vittek juhokat és az eszténához régi módjok szerint az mezőben szárasztó helyeket adtanak.

5. Ha valaki juhát avagy egyéb marháját akarat nélkül az közönséges havasnak tilalmasába vitte és tartotta, az bírák rá választottak, behozatták, megtizedlették, az tizedet törvényre kezesen kiadták és az marhás embert törvény (szerént) büntették.

6. Ha valaki azféle marha-behajtó emberekre támadott vagy pásztor, vagy a marhás ember és erőszakkal elvötték az marhát, az hajtók az bíráknak értésire adták, az bírák az eszténára is ráküldöttek és ott is megtizedlették; az rátámadót pedig ha megtalálták, megfogták (szabad volt penig mindenütt megfogni), behozták és törvény szerint büntették meg; sőt ha az kártételekről elszaladott az marháival, az Tatrosig es utánna mentek, ott is megtizedlették.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

7. Mindenféle marhát Pünkösdnapig az havasban tartani szabad vott; annak utánna, ha ki nem hozták belőle, behozták, megtizedlették és az marhás embert törvény szerint büntették.

8. Ha az negyedfél megyén kivül lakó nemes embernek vagy lófőnek, avagy egyéb rendnek is az negyedfél megyében valamelyik faluban jószága és jobbágya volt is, magának oda birni szabadsága különben soha nem volt, hanem kérelem szerint, az egy megholt csicsai vitézlő Lázár János kivül, kit az mi jámbor praedecessorink az ő sok rendbeli gondviseléseiért sponte közikbe vöttek és fogadtanak volt.

9. Az kaszálás rendiben ilyen mód tartatott: az havas bírái és prókátori *ötöd* magukkal, lófő ember *negyed* magával, veres drabant és szabad székely *harmaddal*, az ős jobbágy *másod* magával, és ki nem örökös jobbágy *egyedül*.

10. Ha ki ez kivül bele ment, az havasból kiveszett és annak utánna könyörgés által annak módja szerint jött bele, mely büntetést mostani időben mi sokaktól floccipendáltatni agnoscálván végeztük, hogy az ki úgy pertinaciter az havasból kiveszésének utánna engedelem nélkül kaszálna, az mely szénát csinál, az az negyedfél megye közi veszszen és annak felett az minor potentián maradjon.

11. Ha ki maga oda az havasba kaszálni nem mehetett avagy szüksége nem volt reája, az részét másnak szabad nem volt eladni; ha eladta, kiveszett az havasból.

12. Ha valaki szénát csinál maga számára és annak utánna megismeri, hogy szüksége nem lészen rá, szabad eladni, de így, hogy elsőben az negyedfél megyebeli emberekben megkináljon véle, ha azok közül valaki meg nem veszi, idegennek is eladhatja; de ha valami szin alatt valaki ezt cselekedné, az havasból kivesszen érette.

13. Ha valaki valami oly dolgot venne eszibe, ki ennek az végezésnek ellene és az negyedfél megyének kárára lenne, meg nem jelentené az havas bíráinak, annak utánna rátudódik, kiveszett az havasból.

14. Ha valakit az havas bírái avagy havasban való károknak meglátására vagy marha behozásra, avagy egyéb közönséges szükségre elfognak, el nem megyen, egy forintra büntettessék.

15. Ha mi birságok, úgy mint verekedésből, avagy széna lopásból és egyéb mián történt esni az járásban, annak az birságát mind örökké az havas bírái vötték meg.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

16. Ha ki valakit törvényhez hítt, elsőben jött (?) vött (?) azután vagy evictióra vagy bizonyságra kelletett menni, megengedtetett; harmadszor törvénye lött. Ha kinek penig dolga súlyosodott, egyszer tereh nélkül, másszor terével prókátorát meghíhatta, de több remedium nem engedtetett.

17. Ha mikor az közönséges szükség és havasnak oltalmára való dolog kivánja hogy valami pénzt kelletik egymásra felvetni, valaki meg nem adja: kiveszszen az havasból.

18. Ha mikor kaszálásnak ideje, az havasban lévén, valami tilalom történt lenni avagy történnék: senki az tilalomra alá ne tartozzék jönni, akárki tiltaná, hanem az bírákba kételenség alatt ott lévén mindjárást törvény szerint eligazodjék; ha csak két bíró lészen is, törvényt tehessenek és se üdő vétellel, se egyéb törvény prorogatio ne admittáltassék, hanem mintegy brevis úgy revideáltassék.

19. Az kaszálásnak ideje, bizonyos napja, az 1612. esztendőbeli végezés szerint így peragáltassék, hogy szent Lőrincz napján az *foglaló* felmenjen, *napnyugatkor foglaljon*, de senki ne kaszáljon, hogy az isteni méltóság az ünnepszegésért miellenünk haragra fel ne gerjedjen; ha ki penig ez napnak előtte felmenne és csak megszállana is: az havasból kiveszszen.

20. Ha valamely singularis persona, több is, egy, két avagy három falu is azban indultatnék meg és abban titkon avagy nyilván, vagy más emberek által practicálna, hogy az havas megoszoljon ismég, mint ennek előtte, tehát az felül megirt 200 arany fl. kötélen maradjon; annak utánna, ha az negyedfél megye ráigyenesedik, ugy oszoljon meg.

A XVII. század elején írt másolata a gróf Kornis-család levéltárában, az Orsz. Levéltárban.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

217.

1620 körül. A Csicseri atyafiság erdőrendtartása.

Mi Csicseri atyafiak, úgy mint Csicseri János, Csicseri Mihály, Csicseri Ambrus, Csicseri András és Csicseri Ferencz; item a más részről Orosz Tamás, Orosz Pál, Orosz János, Orosz László, Jobbos Mátyás, Jobbos István, Keresztes István és Daróczy István adjuk tudtára mindeneknek az kiknek illik ez levelünk által, mind mostaniaknak mind következendőknek nostris ac successorum nostrorum nominibus et in personis, hogy mi látván a mi csicseri és vajáni erdeinknek szánatos pusztulását mind az fejsze és tüz miatt, erre nézve, hogy ennek utánna az erdeink ne pusztuljanak, hanem ennyi sok pusztulások után épületre forduljanak, tekintvén ebben az édes eleinknek dicséretes rendtartásokat és jó gondviseléseket,* hogy azért mi is ne láttassunk attúl recedálni, communibus votis et unanimi consensu végeztük egymás között azt mind magunk mind successorink képében, hogy:

1. Az erdőn levő minden névvel nevezendő termő és élő nyers fa tilalmas legyen és se tüzre levágni, leégetni termő és élő fát, sem kecskének és egyébféle baromnak levesztegetni szabad ne legyen, sem mimagunknak, sem jobbágyinknak, sem zsellérinknek, sem szolgáinknak.

2. Sőt hogy az erdőknek tilalma annál inkább megtartassék, adjuk azoknak gondviselésére az mi csicseri és vajáni bíráinkat és polgárinkat, mind az mostaniakat s mind az következendőket, az melyek mellé rendeltük hogy successivis semper temporibus két kerülő legyen, az kik erős hittel kötelesek legyenek az erdőkre való vigyázásra és kerülésre és mindenekben az bíráktul függjönek, és valakit rajta érnek jobbágyink, zsellérink, szolgáink közül, hogy ez tilalom ellen élő nyers és termő fát levág, leéget avagy csak bizonyosan hallatnék is valaki ez tilalom ellen cselekedni, mindennemő juris remediumokat és regni iuristitiumokat hátra hagyván egy-egy forintig megbüntethessenek, toties quoties ez tilalom ellen vagy vágásán vagy égetésén, elhozásán tapasztaltatnának, az mely egy forintnak fele az bíráké, fele pedig az kerülőké legyen.

* Lásd föntebb az 1569. febr. 17-iki erdőrendtartást.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

3. Hogy pedig mind az bírák s mind az kerülők szorgalmatosabbak legyenek az tilalomnak megtartásában és az erdőkre való vigyázásban, azoknak is eleikben rendeltük erdő bíráiul, az kiktül az bírák és kerülők függjenek az erdők dolgában: Csicseri János, Csicseri Mihály, Orosz János és Jobbos Mátyás atyánkfiait itt Csicserben; az mi pedig az vajáni erdő dolgát illeti, azt mindenekben Csicseri András és Csicseri Ferencz atyánkfiai inspeetiójokra biztuk; mely atyánkfiai szorgalmatosan vigyázzanak az erdőre, és valakiket rajta érnek, hogy ez tilalom ellen termő és élő nyers fát levág, leéget, akárki legyen is az, akár maga s akár mással cselekedtesse, vagy vágásán vagy égetésén és elhozásán tapasztaltatik, azon szerint egy-egy forintig megbüntethessék.

4. Ezt is hozzá tevén, hogy még épületre való fát is magok hatalmával sem jobbágyinknak, sem zsellérinknek, sem szolgáinknak vágni szabad ne legyen, hanem ha kinek épületre való fára szüksége lészen, tartozzék az erdőbíráktul megkövetni és az erdő bírák hagyják meg az falu bírájának, lássák meg, micsoda épületre szükséges az fa és mennyire való kellessék és így osztán adassanak annyit az kerülőkkel, az mennyivel az épségét feléri, hogy így az építésnek szine alatt módnélkül való vágása és pusztítása az erdőnek ne következzék.

5. Továbbá mivel tanáltatnak olyatén emberek is, kik fellebb becsülvén az magok hasznát az közönséges jónál szokták inkább minden esztendőnként hajójukat eladni, hogy azért ezután afféle kufárkodás is megszünjék, mivel nagy ártalmára vagyon az erdőnek, hajóját eladni senkinek szabad ne legyen; ha pedig eladná és megbizonyosodnék, akármi szükségére is mást helyében csinálni szabad ne legyen, hanem ha kinek hajója elromlana, tehát tanálja meg felőle az erdő bírákat és azok látván hajóra való szükségét, adassanak hajónak való fát néki.

6. Mivelhogy pedig az sok rétfoglalások és irtványok miatt majdan annyira jut az dolog, hogy az Vaskapun innét erdőnek sem tarthatjuk az erdőt, erre nézve végeztük, hogy az erdőbírák, mind az mostaniak s mind pedig az kik ennek utánna leendők lesznek, az falubéli bírákkal és kerülőkkel együtt kimenjenek és valamely foglalásban ez ideig még nem kaszáltanak, azokat az foglalásokat semmiképen azután elgyepezni és ujonnan keresztezni senkinek közölünk szabad ne legyen, sem jobbágyinknak sem szolgáinknak. Valahányszor pedig jobbágyink, zsellérink, szolgáink

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tanáltatnának ujabban foglalni, keresztezni, gyepelni, azok mindannyiszor az bíráktul egy-egy forintig megbüntettesenek; melyre az bíráknak az ő hitek szerint igen szorgalmatos gondjok is legyen és esztendőnként, hogy ez végezés feledékenységben ne menjen, szent György napján minden réteket, foglalásokat, irtványokat megjárjanak, hogy bellebb-bellebb az erdőnek elfoglalása ne terjedjen.

7. Annak felette mivelhogy mind Csicserben, mind Vajánban nem kevés számuan találtatnak olyatén emberek is, az kiknek sem urok, sem császárok, sem királyok, hanem csak lézengők, az kik jobbrészire mind erdőnköt, mezeinket, halászó vizeinket csak bitangra élik, sőt még az ősfiaknál is fellebb való szabadságot praetendálnak magoknak, erdőnknek, mezeinknek, halászó vizeinknek zsírjával élnek, sűt nem csak élnek, hanem ugyan kereskedést is indítanak vélek, ez okon azért valakik azok lesznek és ennek utánna urat nem fogván magoknak erdőn ha tilalomban találtatnak, az országnak törvénye szerint magok díjjokon változzanak és minden marhájuk vesszen az földes uraknál, az mely díjjokon való változásokkal az földes urak secundum portionis ipsorum quantitatem maius et minus osztozzanak, mert mienk az jószág és minekünk conferáltatott, nem afféle uratlan jövevényeknek. Azért valakik azok hogyha ez után élni akarnak erdeinknek, mezeinknek, halászó vizeinknek hasznával, szolgáljanak is tűle, mert valakik lesznek affélék, mint az méhek között az here, hogy így mintegy hatalmasul láttatnának élni határinknak zsírjával és urat nem fognak maguknak s nem szolgálnak érette, sűt nem csak fogás, szin, mód és praetextus alatt fogjon urat, hogy annak szine alatt, vagy szolgál vagy nem, szabadon élhesse jószágunkat, hanem ugyan örökösképpen, melyre kötés levele is legyen, és evidenter szolgáljon. Melyeknek szolgálatjok rend szerint ez légyen: hogy aratáskor egy hétig arasson, levél hordozásra renddel járjon és egyéb aránt is az mint képes szolgáljanak, mert sokan találtatnának olyak, ha szolgálatjoknak rendi irva nem volna, kik csak kedvek szerint vígezninek az szolgálatrul ki-ki fogott urával és az alatt vagy szolgálna vagy nem, egyaránt élne erdőnknek, mezeinknek és vizeinknek hasznával; mert alioquin ez ellen vétőköt és magokat ez vigezéshez nem tartókat mint hatalmasokat, más ember határinak zsírjával élőket megfoghassanak és ellenek törvény szerint procedálhassanak, valakitül comprehendáltatnak az dominus terrestrisek közül avagy azoknak szolgáitul.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

8. Ezt is hozzá tévén, mivel hogy immár annyira innoteált az nagy abusus az sok szabad halászok miatt, hogy még egy tál halat is alig szerezhetünk közöttük drága pénzünkön is, mivel az nagy álnokságtul és paraszti vakmerőségtül viseltetvén inkább vidékre kereskednek vizeinknek hasznával, kiktül bátor ugyan tudakozzunk is hal felül hogy pinzünkre adnának, eltagadják és inkább viszik vidékre s boszuságunkra ott adják el, hogy ez nagy szokatlanság eltávoztassék, azért ez méltatlan cselekedetekre nézve: mind csicseri, vajáni jobbágyinkat, zsellérinket és egyéb szolgáló rendeket arra kötelezünk hit és becsület vesztés alatt, hogy valakik közülök akár az Latorczán, Udoczon, akár pedig az Laborczon halásznának ennek utánna, az kik gyalmokat tartanak és azzal űzik az halászatot, valamennyin az gyalomhoz közösök és valakik jobbágyi, zselléri, szolgái azok lesznek, mindenik külön-külön ki-ki az maga földes urának, asszonyának az nekie jutandó fogott rész halakbul harmad részét igazán beszolgáltassa, vagy nagy lészen, vagy kicsiny, vagy sok, vagy kevés; melynek igazán való véghezvitelére, ha az földes urak kivánják, erős hittel legyenek kötelesek jobbágyink, zsellérink és egyéb szolgáló rendek; és ha történet szerint tanáltatnának vakmerőségbül ez végezésnek által hágók (az kik hittel kötelesek), még azzal sem gondolván álnokságban tanáltatnak, azokat teljességgel az viztül el kell tiltani, hogy szabad halászatjok ne lehessen; az kik pedig hittel nem volnának kötelesek, hanem becsületekre bizatott, valahányszor ez végezés ellen vétenek, toties quoties az lenne, kit-kit az maga földes ura egy-egy forintig megbüntethessen és büntessen minden kedvezés nélkül. Ha kik pedig olyaténok tanáltatnának, az kik mindezekre sem gondolnának és szabad szakálra az uraknak az harmadrészt ki nem akarván adni csak szabadon halásznának és vizeinknek hasznát vennék, azokra való inspectióra közönségesen rendeltük ugyan azon atyánkfiait Csicserben, azkiket erdőbirőságra deputáltunk, Vajánban is hasonlóképpen, úgy hogy ez végezés rontókat, akárki jobbágyi legyenek, comperta rei veritate, abscissis omnibus iuridicis remediis tizenkét-két forintig megbüntethessenek, melynek harmad része munkájokért és fáradságokért övék legyen, két része pedig az több atyafiaké, hogy ezaránt értvén az dolgot afféle kemény nyaku emberek annál inkább coerceáltassanak. Hoc etiam non omisso, hogy az kik gyalmot tartnak, arra kötelesek legyenek, hogy az mikor kivántatik, mikor azoknak az atyafiaknak ahoz való kedvek lenne,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

az kiknek emberi az gyalmos emberek lesznek, az gyalommal halászni kimenjenek és olyankor azmely halat fognak, azoknak az halaknak harmada az gyalmosoké munkájokért, az két része pedig az atyafiaké, az kiké az gyalmos emberek lesznek; ugyanezent kell érteni az téli, jég hátárul való halászatrul is szákokkal, mint az mikor falujul mennek ki az emberek, avagy ha csak rész szerint is, mindenkoron ki-ki az ő földes urának, asszonyának az neki jutandó fogott rész halakbul harmadát igazán beszolgáltassa, ki-ki becsületi vesztése alatt; mert az mint fellebb is meg vagyon irva, valakit ura s asszonya akaratja ellen halászót, vagy pedig hittel nem kötelest az inspector atyafiak a vizen tanálnak halászva, tizenkét forint az birsága, az melyért az arra rendeltetett és már megnevezett atyafiak mind magok személyéhez, marhájához hozzányulhassanak az nekik adatott authoritás szerint, mind Laborczon, Udocson és Latorczán. Mivel pedig tanáltatnak sokan olyaténok is, akkik nem csak az felül megirt módok szerint űzik az halászatot, hanem két kőzzel, tapogatóval, sokan pedig horoggal és vesszécskéjek környül varsákkal, az olyak is, valakik ezután azok lesznek, különben az vizeken való halászatra ne bocsájtassanak, hanem az felül specificált conditiók szerint, valamit ezután foghatnak, annak harmadát ezután ki-ki az ő földes urának, asszonyának beszolgáltatja; ha pedig valakiket azok közül az inspector atyafiak rajta érnek, hogy diversumot cselekednének, az olyakat az vizen való halászattul mindjárást eltiltsanak tizenkét forint birság alatt, és az tiltás után valamennyiszer az vizeken halászva tanáltatnának, mindannyiszor az felül megirt mód szerint megbüntethessék tizenkét forintig, melyért ut supra mind magokhoz, marhájokhoz hozzá nyulhassanak. Ez jó végezés pedig arra való, hogy más emberek jobbágyi annál inkább ne merészeljenek vizeinkre való halászatra és erdeink vágására bátorságot venni, látván az magunk emberi között való szép rendtartást és dicséretes rendelést.

9. Az több jó végzések között pedig hogy ezt se mulaszszuk el, igen szükséges, mivelhogy mindenütt s az szerint itt is az mi kicsiny jószágocskánkban felette igen eláradott az sok gonoszság, az mely az istennek igen ellene nagyon: erre nézve azért mi levelünkben adunk hatalmat az mi megirt csicseri és vajáni bíráinknak, polgárinknak, mind az mostaniaknak s mind az következendőknek, hogy minden gonosztevőköt jobbágyink, zsellérink, szolgáink közül kikereshessenek, tolvajokat, paráznákat, kopókat,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

lélekmondókat, bírájoknak engedetleneket, mezőkben, erdőkben, rétekben, kertekben szántszándékkal való kár tevőket egy egy forintig megbüntethessenek, valamennyiszer ezféle vétekben tanáltatnak, avagy bizonyosan hallattatnak; hogyha pedig szolgáink közül tanáltatnék ezféle vétekben valamely, azok felől az bírák tartozzanak magunkat elsőben megtanálni és mi is tartozzunk, azok felől megbizonyodván, megbüntetni vagy törvényt s igazságot szolgáltatni, kit hogyha nem cselekednénk, tehát azokat is szabad legyen az bíráknak az udavarokon kivül megfogni és egy forintig megbüntetni és mind jobbágyinknak, zsellérinknek, szolgáinknak ezféle vétkekért mindenkor szabad legyen az bíráknak egy-egy forint ára zálogát elvenni, vagy ha zálogát nem tanálná, ő magokat megfogni és az lélekmondókat az kalodában vitetni. Mely dologban az bírák is ha restelkednének avagy pedig kedvezést, atyafiságot, barátságot, szomszédságot és komaságot néznének, tehát az gondviselő atyafi végére menvén az bírákon vehesse meg azt, melyet az bírák másban elfedezni és titkolni akartanak.

10. De mégis hogy az erdőnek tilalmára térjünk és hogy annak pusztításától inkább megszünjenek, az bírák minden holnapban az egész falut udvaronkint megjárván, valamely ember udvarán élő és nyersfát tanálnak, szorgalmatosan kikeressék; és valamely ember magát helyes mentséggel meg nem mentheti, szintén azon szerint, mint ha levágásán, leégetésén avagy elhozásán tapasztaltatnék, azon szerint egy-egy forintig megbüntethessék, valaki udvarán afféle nyers és élőfát találnak.

11. Ezt hozzáadván, hogy az épületre vágott fának és az omlott fának az ágait is magával együtt az omlott fával szabad kihozni, de az mellett más élő és nyers fa le ne vágattassék; ebben pedig cum bona examinatione cselekedjenek az erdőbírák ad abusus tollendos.

12. Nec hoc praetermisso, hogy valakinek szekér körül való szerszámra vagy ekének való fa kivántatik is, semmiképpen az erdőbíró hire nélkül ne legyen szabad levágni és elhozni felül megirt büntetés alatt.

13. Az ki pedig más ember készített fáját, deszkáját és karóját elhozza, comperiáltatván és megbizonyosodván reája, azt is egy forintig büntethessék bíráink és polgáraink.

14. Hogy pedig az tűztül való félelem annál inkább eltávoztassék, minden hónapban az bírák esküttekkel együtt házankint megjárják

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

az falut és megparancsolják, hogy az kéményeket és kürtőket szépen kiseperjék; és az kinek rosz kéménye tanáltatik, elsőben intsék annak megcsinálására az ház gazdáját, holott pedig nem fogadván, más kerületkor vonják le közönségesen az kéményét; jobb hogy az jó gondviselés fennmaradjon, sem afféle engedetlen és szófogadatlan ember restsége miatt sok embernek kára következzék.

15. Az többi között (az is igen) illendő az beirattatásra, mivel az szomszéd falubeliek majd nagyobb . . . . . inkra, hogy sem csicseri és vajáni embereink, az végre, hogy az eltávoztassék . . . . mogyorósiaknak és vidékieknek vajáni erdőbeli favágás; item Újfaluban és vajáni határban levő réteken vesszővágás, mind az iszkeiknek az csicseri és vajáni erdőkben való favágás tiltatik, mely ellen ha cselekednének és hatalmaskodóképen határinkra mennének, ország törvénye szerint való poenát incurráljanak.

16. Hogy pedig az mezőkben való régi dicséretes rendtartás annál inkább fennmaradjon, azoknak az gondviselésére felül megirt atyánkfiait rendeltük és hagytuk, hogy mind tilalom-tartásban s mind életbéli lopás eltávoztatásában annál inkább jobb modalitás tartassék, és hogy az mezőkbeli őszi és tavaszi vetések és azok között való parlagok tilalmasok legyenek és közülünk senkinek egyikünk az másikunk földére, sem jobbágyinkéra, tilalmas helyen való parlag füvére követés és engedelem nélkül az parlag gazdájának reá ne üthessen, ez levélben való belől megirt büntetés alatt, hanem ki-ki czövekes lovait az maga és jobbágyának parlagán füvelje és onnét is más embernek kárt ne tegyen. Hasonló értelemben lévén az tarlók felől is. Ha pedig az szolga kárt tétetne az ura czövekes lovával valakinek, comperta rei veritate egy forintig büntethessék az bírák, salva permanente praerogativa nobilitari, úgy hogy elsőben az szolga felől requirálják az bírák az urát az káros ember instantiájára, et requisitione praemissa az is sub inscripto modo tartozik satisfactiót impendálni; és ha az requisitio után nem akarna contentatiót tenni, az udvaron kivül megfoghatják az bírák az contumax szolgát és egy forintig megbüntethetik.

17. Mindezeknek jó módjával való megállására mi felül megirt személyek kötelezzük magunkat száz forint kötél alatt ez jelen való levelünkben ily alkalmatossággal, hogy valaki közülünk ez ellen attentálna, ezt vel in toto vel in parte meg nem állaná, hanem általhágná, infringálná, jobbágyit, zsellérit, szolgáit ez tilalom ellen vétőköt tuealná, defendálná, protegálná és azok-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nak quovis modo pártját fogná, toties quoties az lenne, akkorbéli viceispán uram Ungvármegyében lészen egy szolgabírájával és esküttjével együtt csak házától is kijöhessen minden exmissionalis nélkül és az meg nem álló félnek marhájából és jószágából az száz forintrul exequálhasson irremissibiliter, az mely száz forintnak az harmad része ispán uramé legyen bíráival és esküttjeivel együtt munkájáért és fáradságáért, az két része pedig az templom szükségire az egyházfiu kezéhez resignáltassék, tam de rebus et bonis mobilibus, quam etiam iis non inventis vel minus sufficientibus immobilibus, toties quoties praesentibus literis requisiti fuerint ab alterutro partium, praesentem transactionem (non) observantem exequálhasson, nulla penitus praehabita citatione, apellatione, contradictione, revocatione, praesentis transactionis inhibitione, repulsione, novo judicio simplici vel cum gratia, nullo itidem iuristitio, vel festis diebus aut aliis quibusvis processibus remediisque iuridicis, bello denique, messe, vindemia, diaeta obviare obstareque valentibus. Melynek nagyobb bizonyságára és erősségére adjuk ez mi pecsétes levelünköt kezünk irásával roboralván ugy mint közkézhez Csicseri Mihály atyánkfiának, hogy valamikor ez levelünkre valamelyikünknek szüksége lenne, az hova szükség lészen, tartozzék előlhozni, hogy ez felül megirt kötésünk szerint előlmehessünk dolgunkban.

18. Hogy pedig az felül megirt . . . . . annál inkább világosabban kitessék ezen végezésünk, ez is annectáltatott hozzája, hogy . . . . . napján mindenkor kimenjenek az bírák és esküttek és az határokat megjárják és a hol . . . . . defectusában valamit vennének eszekben, az földes uraknak mindjárt adják tudtokra, az kik az . . . fogyatkozás lenne az határokban, mindjárt szépen eligazíthassák.

19. Mikor pedig isten makkot ad, egy forint birság alatt tiltatik, hogy senki szolgája az makkot ne rázza, póznával ne verje, egyébaránt ha ez ellen tanáltatik, magának tulajdonítsa büntetését.

20. Az vadalma és vadkörtvély fa is felül megirt büntetés alatt tiltatik, hogy senkitül ne vágattassék.

Idem qui supra Michael Csicseri mp. Andreas Csicseri mp. Thomas Orosz de Csicser mp. Paulus Orosz de Csicser mp. Joannes Orosz de Csicser mp.

Rongált eredetije az Országos Levéltárban a Csicseri-család levéltárban. Ugyanitt található e rendtartásnak *későbbkori* fogalmazványa, a mit ab-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ból lehet következtetni, hogy legelül a Csicseri atyafiság elősorolásánál azok közül csak Csicseri Jánost és Mihályt, Orosz Jánost és Pált és Jobbos Mátyást, Csicseri Ferencznek és Ambrusnak, valamint Orosz Tamásnak pedig már csak *özvegyeit* említi; *ifjabbik* Jobbos Andrásról (a mi közlésünkben még az öregebbik sem fordúl elő) pedig azt jegyzi meg, hogy meghalván *utódjának az erdőbírói tisztre* 1635. szept. 23-án az atyafiak Bodó Lajost választották.

218.

*1622. jun. 8. Az alsó-ausztriai kamara rendelete a beszterczebányai főbányatisztviselőkhöz, melylyel mindennemü, bárki részére történendő fa-eladásokat eltilt.**

Edle veste, liebe ob-ambtleuth. Der romischen kayserlichen mayestät vnsern allergnedigisten herrn ist gehorsambist fürgebracht worden, welcher massen thails der inwohner vndt benachtbarten den siben freyen königlichen perggstätt sich zu wider alter ordnung vndt ausgefertigten general patenten die flöss vnndt holz, so von vnerdencklichen jahren eintzig vndt allein zu ihrer mayestät cammers- vndt perggs-notturfften verwendet, auch ehunder dieselben zue genüege versehen, niemandt andern, dan zu denen kirchen, schuel, spital vndt abgeprendten gepeuen verwilliget worden, ihres gefallens zu Priess zuerkauffen vndt anderwerthshinn zu verführen gantz sträfflichen angemast vndt vnterfangen.

So dan disse schädliche neuerung merckhliche vngelegenheith, gefahr vndt abbruch bey denen Neusollerischen kupferhandlswesen nit allein vnfelbarlich vrsachen möchte, sondern auch hieuor jedesmals, wass ainer oder ander zu seiner hausnotturfft begert, solches ihme daselbst im rechenschreiber-ambt zueraichen verordnet worden, vnnd nun an jetzo vill flöss verschwerzt vndt vndter dem schein ihrer hausnotturfft zue dem erbfeindt vnuerandtwortlich zuegefüerth werden.

Alss ist in högstgedachter ihrer kayserlichen mayestät namben vnser ernstlicher beuelch an euch, ihr wollet von dato an vndt fürtershin niemandten, wehr der auch sey, ausser, wass alten gebrauch vndt ordtnung nach zu denen kirchen, schuels, spitall vndt prandtgepeüen deputiert ist, dergleichen flöss vndt holtz,

* V. ö. *Péch* i. m. II. 178. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ehunder vndt zuuor der euch anuertraute kupferhandl daselbst aller orthen zuegenüege versehen, zuerkauffen, weniger dieselben von der stell anderwerths hin zue verfüehren keines wegs verstatten, denn vbertrettern aber mit vorbehalt vnablässlicher besonderer straff alle dergleichen flöss vndt schiffungen ohne ainige verschonung einziehen vnd confisciren, auch anderst nit thuen, so lieb euch sey die vermeydung seiner mayestät schwäre vngnadt. Dann ihr erstattet an deme deroselben gnedigisten auch ernstlichen willen vndt mainung. Datum Wienn, den 6. Junii, 1622.

Fogalmazványa a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminiszteriumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,266. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. IV. 365—6. l.

219.

1622. nov. 4. Abaujmegye tanuvallatása a radványiaknak a Füzér várához tartozó alsó erdők szabad használatáról.

Anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo secundo, quarta die mensis Novembris.

Mi Abaujvármegyének nemes szolgabírája Olcsváry György, esküttje Horváth Miklós, jöttünk ki ugyanezen nemes vármegyének commissiójából némi nemű bizonyságokat szedni Vágás nevű faluban lakos nemes és paraszt emberek ellen, az nemzetes és vitézlő Mosdosy Imre uram és az néhai Réthey Péter uram megmaradott özvegyének Eszeni Chapy Zsófia assszonynak és ugyanazon urátul való leányának Réthey Zsófia asszonynak, az megirt Mosdosy uram házastársának instantiájokra ugyanezen megirt vármegyében levő Telkibánya, Nagy-Borsva és Kis-Borsva falukban ilyen dologért:

Hogyha emberi emlékezettül fogva tudják-e és emlékeznek-e reá, hogy az megirt nemzetes néhai Réthey Péter uram és megmaradott özvegye Eszeni Chapy Zsófia asszony és megirt leánya Réthey Zsófia asszony, Mosdosy uram házastársa Radvány nevű faluban levő udvarházokhoz szabadon birták-e és élték-e azon Abaujvármegyében Füzér nevű várhoz való alsó erdőköt; azonképpen az megmondott faluban levő jobbágyi is fájának hordásával és barmoknak legeltetésével?

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

1. Kovács János, ötven esztendős, Telkibányán lakozó, Rákóczy György uram ő nagysága jobbágya, hiti után ezt vallja: Tudom, hogy békével élték és birták az radványiak az alsó erdőket és nem tudom, sem hallottam, hogy az erdőn háborgatták volna az vágásiak, sem egyebek őket.

2. Varga István, negyvenöt esztendős, ugyan Telkibányán lakozó, hiti után ezt vallja: Tudom azt, hogy mindenkor szabadason birták az radványiak az alsó erdőket; az radványi malmot is onnét építették és nem tudom, sem hallottam, hogy soha háborgatták volna az vágásiak, sem egyebek az radványiakat az alsó erdőben.

3. Keres Mátyás, hatvan esztendős, ugyan Telkibányán lakozó, hiti után ezt vallja: Tudom, hogy mikor az radványi házat csinálták, mind az alsó erdőről hordták az fáját, de soha senki nem háborgatta az radványiakat, hanem szabadon birták és az radványi puskások is szabadon vadásztak.

4. Rud István, ötvenkét esztendős, ugyan Telkibányán lakozó, hiti után azt vallja: Tudom, hogy az radványi puskások szabadon vadászták és nem tudom, sem hallottam, hogy senki megháborgatta volna őket, az vágásiak is az felül irt erdőkön.

5. Kocs Mihály, hatvan esztendős, ugyan Telkibányán lakozó, hiti után ezt vallja: Tudom, hogy az radványi udvarházat csinálták és az alsó erdőről hordták az fáját, de senki nem háborgatta őket, sem vágásiak, sem egyebek, hanem szabadon birták minden szabadságával.

6. Sebők András, ötvenöt esztendős, ugyan Telkibányán lakozó, hiti után ezt vallja: Tudom, hogy gyermek koromban barompásztor voltam és találtam az radványiakat az alsó erdőn az hegyeken; de nem tudom, sem hallottam, hogy az vágásiak, sem egyebek háborgatták volna őket, hanem szabadosan élték.

7. Csoma István, hatvan esztendős, ugyan Telkibányán lakozó, hiti után ezt vallja: Tudom, hogy Patachra jártam, radványi szekereket találtam az alsó erdőn az hegyeken, de nem tudom, sem hallottam, hogy az vágásiak, sem egyebek megháborgatták volna, hanem szabadon élték.

8. Varga János, negyvennyolcz esztendős, ugyan Telkibányán, lakozó, hiti után ezt vallja: Tudom, hogy onnan az alsó erdőről nagy öreg szálfákat vontattak az radványiak Radvány felé, de nem tudom, sem hallottam, hogy az vágásiak, sem egyebek háborgatták volna őket, hanem szabadon birták.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

9. Orbán György, negyvennyolcz esztendős, ugyan Telkibányán lakozó, hiti után ezt vallja: Tudom, hogy radványi embereket találtam az alsó erdőkön, de nem háborgatta senki őket.

10. Vas András, negyvenhárom esztendős, ugyan Telkibányán lakozó, hiti után ezt vallja: Tudom, hogy az radványiak vadásztak az hegyeken, de nem háborgatta senki őket.

11. Benecz Máté, harminczhét esztendős, ugyan Telkibányán lakozó, hiti után ezt vallja: Tudom, hogy radványi Balássi Mihály hordónak való fát hordott az Borzasból sokat, de nem háborgatták sem az vágásiak, sem egyebek, hanem szabadon hordatta, valamennyi kellett.

12. Gál Imre, harmincznyolcz esztendős, ugyan Telkibányán lakozó, hiti után ezt vallja: Tudja, hogy mikor Patach felől jött és egy nénje lakott Radványban és ott találta az alsó erdőn, mogyorót szedett, de senki nem háborgatta.

13. Herczek Gergely, kilenczven esztendős, ugyan telkibányai, hiti után ezt vallja: Tudom mikor az radványi udvarházat csinálták, akkor az hegyekben disznót őrzöttem, a radványiakkal együtt őrzöttem, de soha senki nem háborgatta őket, hanem szabadon élték; az udvarház épületire onnan az alsó erdőről hordták az fát valamennyit, vagy valamelyik hegyen találtak, valami néműt kellett, szabadon hordották.

14. Egyed Péter, harminczhat esztendős, ugyan Telkibányán lakozó, hiti után ezt vallja: Tudom, hogy Vitányban laktam, de soha nem tudom, sem hallottam, hogy az radványiakat az vágásiak vagy mások háborgatták volna, hanem mindenféle fát szabadosan hordottanak az alsó erdőről.

15. Csontos János, hetvenöt esztendős, ugyan Telkibányán lakozó, hiti után ezt vallja: Tudom, hogy mikor az radványi udvarházat csinálták, mind az alsó erdőről hordották az fáját; mind disznajok is szabadon élték, de senki nem háborgatta őket.

16. Barlak Miklós, ötvenhárom esztendős, ugyan Telkibányán lakozó, hiti után ezt vallja: Tudom mikor a radványi udvarházat csinálták és annak a fáját mind az alsó erdőről hordották, kit az Kemenczepatakból, Somhegyről, Dobozóról, Bodzásról és mindenünnen az honnét akarták, de senki nem bántotta és háborgatta őket, hanem szabadon hordották; azt is tudom, hogy az radványi disznókat ott az alsó erdőkön őrzötték, én együtt őriztem velek, de senki nem bántotta, sem az vágásiak, sem egyebek.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

17. Boda György, ötvenöt esztendős, ugyan Telkibányán lakozó, hiti után ezt vallja: Tudom, hogy az radványi udvarházat csinálták és az fáját az alsó erdőről hordották, az vágásiakkal egymást előltalálták, de soha nem háborgatták egymást, hanem szabadosan hordották az fákat.

18. Korlát György, nyolczvan esztendős, ugyan Telkibányán lakozó, hiti után ezt vallja: Tudom, hogy az radványi udvarházhoz az alsó erdőről hordották az fát, de nem tudom, sem hallottam, hogy az vágásiak, sem penig egyebek háborgatták volna őket.

Nagy-Borsvaiak:

19. Danka Gergely, hatvan esztendős, Nagy-Borsván lakozó, Borsvay Anna asszony jobbágya, hiti után ezt vallja: Tudom mikor az radványi udvarházat csinálták és mikor Réthey Péternek adták, de minden fáját az alsó erdőről hordották, de soha senki nem háborgatta őket; az radványi disznó is szabadon élte az alsó erdőt.

20. Daka Mihály, harminczhat esztendős, ugyan Nagy-Borsván lakozó, Fáy Benedek jobbágya, hiti után ezt vallja: Tudom, hogy mindenkor szabadon birták az radványiak az alsó erdőt mint sajátjokat; mind fáját, makkját szabadon élték, de soha nem tudom, sem hallottam, hogy az vágásiak, sem egyebek meghábórgatták volna, hanem szabadon élték.

21. Sebők Imre, harminczöt esztendős, ugyan Nagy-Borsván lakozó, Borsvay Anna jobbágya, hiti után ugyanazt vallja.

22. Terhes Balázs, negyvenöt esztendős, ugyan Nagy-Borsván lakozó, Borsvay Anna jobbágya, hiti után ezt vallja: Tudom, hogy én időmben mindenkor szabadon birták az radványiak az alsó erdőt; az atyámtul is hallottam, hogy soha senki az radványiakat nem háborgatta, hanem szabadon birták, mind makkját, mind erdejét.

23. Farkas János, harminczkét esztendős, ugyan Nagy-Borsván lakozó, Cheke János jobbágya, hiti után idem dicit.

24. Bottka Mihály, harminczhat esztendős, ugyan N.-Borsván lakozó, Fáy Benedek jobbágya, hiti után idem dicit.

25. Fodor János, harmincznégy esztendős, ugyan Borsván lakozó, Fáy Benedek jobbágya, hiti után idem dicit.

26. Farkas Imre, nyolczvan esztendős, ugyan Nagy-Borsván lakozó, Cheke János jobbágya, hiti után ezt vallja: Tudom azt,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

mikor Réthey Péternek adta Báthory Miklós Radványt, ott voltam hogy az káptalan azt mondotta, hogy: Ezt az Radványt — úgy mond — az úr ő nagysága Réthey Péternek adta fiuról-fiura és leányról-leányra minden hozzá tartozó földeivel, réteivel, erdeivel, halászó vizeivel egyetemben. Annak fölötte azt is tudom, hogy az alsó erdőt mindenkor szabadon élték az radványiak, mind makkját, mind erdejét; az radványi udvarház fáját is mind az alsó erdőről hordották és soha nem tudom, sem hallottam, hogy sem az vágásiak, sem egyebek megháborgatták volna. Annak utánna azt is tudom, hogy az felső erdőt is szabadon élték az radványiak; mikor makkjok volt, mind egész Pusztafaluig szabadon járt az disznajok, senki nem bántotta őket.

27. Terhes Péter, negyven esztendős, ugyan Nagy-Borsván lakozó, Fáy Benedek jobbágya, hiti után ezt vallja: Tudom azt, hogy az alsó erdőt mindenkor szabadon élték az radványiak, mind makkját, mind erdejét, de soha nem tudom, sem hallottam, hogy az vágásiak, sem egyebek megháborgatták volna őket. Annak utánna azt is tudom, hogy az felső erdőt is szabadon élték az radványiak; mikor makkjok volt, mind Pusztafaluig járt az disznajok, senki nem háborgatta őket.

28. Bottka Tamás, ötven esztendős, ugyan Nagy-Borsván lakozó, Fáy Benedek jobbágya, hiti után ezt vallja: Tudom, hogy az alsó erdőt mindenkor szabadon élték az radványiak, mind makkját, mind erdejét, de soha nem tudom, sem hallottam, hogy sem az vágásiak, sem egyebek megháborgatták volna őket. Annak utánna azt is tudom, hogy az felső erdőt szabadon élték az radványiak; mikor makkjok volt, mind Pusztafaluig szabadon járt az disznajok, senki nem bántotta őket.

29. Farkas Péter, negyven esztendős, ugyan Nagy-Borsván lakozó, Cheke János jobbágya, hiti után azt vallja: Tudom, hogy az alsó erdőt mindenkor szabadon élték az radványiak, mind makkját, mind erdejét, de soha nem tudom, sem hallottam, hogy sem az vágásiak, sem egyebek megháborgatták volna őket. Annak utánna azt is tudom, hogy az felső erdőt is szabadon élték az radványiak; mikor makkjok volt, mind Pusztafaluig szabadon járt az disznajok, senki nem bántotta őket.

30. Harminczkét esztendős Kis János, ugyan N.-Borsván lakozó, Borsvay Anna asszony jobbágya, hiti után ezt vallja: Tudom, hogy az sógorom Bálint béres volt és az Kulinról vitt

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

vesszőt az radványi udvarházhoz, de soha nem tudom, sem hallottam, hogy megháborították volna, mikor az vesszőt vitte, előltaláltam, de békével járt.

31. Simon Tamás, hatvan esztendős, ugyan N.-Borsván lakozó, Fáy Benedek jobbágya, hiti után ezt vallja: Tudom, hogy az radványiak az alsó erdőt szabadon élték, mind makkját, mind fáját; de soha nem tudom, sem hallottam, hogy senki megháborította volna őket.

Kis-Borsvaiak:

32. Kozma Péter, harminczhat esztendős, Kis-Borsván lakozó, Becsy István jobbágya, hiti után ezt vallja: Tudom azt, mióta én reá emlékezem, mindenkor szabadon élték az radványiak az alsó erdőt; az disznajok is szabadon élték az makkját, de soha nem tudom, sem hallottam, hogy senki megháborgatta volna őket.

33. Asszony András, hatvan esztendős, ugyan Kis-Borsván lakozó, Rákóczy uram ő nagysága jobbágya, hiti után azt vallja: Mióta én reá emlékezem, az radványiak mindenkor szabadon élték az alsó erdőt valamint akarták, de soha nem tudom, sem hallottam, hogy senki megháborgatta volna őket.

34. Kozma András, negyven esztendős, Kis-Borsván lakozó, Rákóczy uram ő nagysága jobbágya, hiti után azt vallja: Tudom azt, hogy az radványiak szabadon élték az alsó erdőt, de nem tudom, sem hallottam soha, hogy senki megháborgatta volna őket.

35. Asszony Pál, harmincznyolcz esztendős, ugyan Kis-Borsván lakozó, Rákóczy uram ő nagysága jobbágya, hiti után ugyanezent vallja.

36. Bottka Péter, harmicznyolcz esztendős, ugyan Kis-Borsván lakozó, Cheke János jobbágya, hiti után ugyanezent vallja.

37. Bottka Lőrincz, ötven esztendős, ugyan Kis-Borsván lakozó, Becsy István jobbágya, hiti után ezt vallja: Hogy soha nem hallotta, hogy az radványiakat az vágásiak háborgatták volna, sem egyebek, hanem csak ez tavaszszal, hanem mindenkor szabadon élték valamint akarták az alsó erdőt.

38. Asszony Mihály bíró, harminczhat esztendős, ugyan Kis-Borsván lakozó, Rákóczy uram jobbágya, hiti után ugyanazont vallja.

39. Terhes János, ötvennyolcz esztendős, ugyan Kis-Borsván lakozó, Cheke János jobbágya, hiti után ezt vallja: Hogy nem tudom, sem emlékszem reá, hogy soha az vágásiak, sem egyebek

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

az radványiakat megháborgatták volna az alsó erdőben, hanem mindörökké szabadon birták valamint akarták; az disznajok is mindenkor szabadon jártak, azmikor makk volt az alsó erdőn.

40. Terhes Máté, nyolczvanöt esztendős, ugyan Kis-Borsván lakozó, Cheke János jobbágya, hiti után ezt vallja: Hogy soha nem emlékezem reája, hogy az vágásiak, sem egyebek az radványiakat megháborgatták volna, sem azelőtt míg Réthey Péter nem birta, sem penig azután. Tudom, hogy mikor az radványi udvarházat csinálták, de annak az fáját is mind az alsó erdőről hordották; mind penig Réthey Péter halála után felesége, maradékai mind szabadon birták; disznajok is mindenkor, valamikor makk volt, szabadon élték, mind az falubeliek, mind pedig Réthey Péteré, csakhogy ez tavaszszal háborgatták meg az vágásiak Mosdossy uramot.

41. Terhes János, harmincznyolcz esztendős, ugyan Kis-Borsván lakozó, Vathay Pál jobbágya, hiti után ezt vallja: Tudom azt, hogy mind Réthey Péter s az jobbágyi is, és Réthey Péter halála után is mind felesége s mind gyermeki szabadon élték az alsó erdőt, mind makkját s mind fáját, de nem tudom, sem hallottam, hogy senki megháborgatta volna az radványiakat, hanem csak ez tavaszkor háborgatták meg az vágásiak Mosdossy uramot.

42. Kozma István, harmincznyolcz esztendős, ugyan Kis-Borsván lakozó, Becsy István jobbágya, hiti után ezt vallja: Tudom, mióta én reá emlékezem, — én Réthey Péter uramat is esmértem, — de az radványiak s mind Réthey Péter maradéki szabadon birták az alsó erdőt, disznajok is szabadon élték az makkját.

Abaúj vármegyének 1623. évi átirátából, melynek eredetije az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 627. no 8. alatt található.

220.

1624. szeptember 6. Kivonat keresdi Bethlen György és Ferenczne k fogott bírák előtt kötött egyezségéből erdeiknek megtiltása felől.

Mi Petrythievith Horvát Miklós széplaki, Küküllő vármegyebeli nemes személy és Garázda István Közép-Szolnok vármegyebeli németi nemes személy ez ide alá megirt végezésben fogott közbírák adjuk emlékezetire mindeneknek az kiknek illik tenore

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

praesentium, hogy in anno 1624. die 6-a mensis Septembris mikor volnánk Keresden Fejérvármegyében, jövének mi előnkbe egyfelől az nemzetes vitézlő Bethlen György uram, másfelül az nemzetes és vitézlő Bethlen Ferencz uram és mi ellőttünk ökegyelmek egymás akaratjából tőnek ilyen végezéseket és articulusokat, kiknek rendi így következnek:

2. Mivelhogy tilalmas erdőnk eddig nem volt, akarók ezeket megtiltani, úgymint az földszini tulsó közös bérczet, az becsei határon lévő közös bérczet, ugyanott az becsei határon az nagy árkon alul való bérczet, ezeket az tilalmas erdőköt egyikünk is egymás hire nélkül senkinek meg ne szabadíthassa és ha valamelyik fél jobbágya reája menne, azon ispán és bíró három forint birságot vehessen rajta, melynek kettei az uraké legyen, az egyik az ispánoké. Szent-Miklóson is az minémű erdeink vannak, úgymint az kápolnai és szent-miklósi nagy erdők, az Bíróberke és az két viz között való berek, azon tilalomban és mód alatt legyenek.

Valamelyik fél peniglen ezeket az végezéseket ispánjával, avagy bírájával nem observáltatná, hanem sponte violálná, unanimi consensu veténk ebből háromszáz magyar forint vinculumot, melynek két része az bíráké, harmad része az megálló félé legyen és az megálló fél az meg nem álló félen ezen bírák és levél erejével egy fő-szolgabíró és viceispán által megvehesse jószágán.

Melyet mi is felül megirt közül-fogott bírák nemes emberek ebbeli végezések nagyobb erőségére megirattunk fide nostra mediante és pecsétünkkel is confirmáltunk. Datum in possessione Keresd, anno et die supranotatis. Nicolaus H. Petrythievith s. k. (P. H.) Stephanus Garázda s. k. (P. H.)

Eredetije a gróf Bethlen-családnak a magyar nemz. múzeumban elhelyezett levéltárában. Másik példánya az Orsz. Levéltár kolosmonostori osztályának lymbusában.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

221.

1624. Kivonat Kassa sz. kir. város szabályrendeletéből az erdők használata tárgyában.

5. Az n. községnek az is nem kicsin szive fájdalmára vagyon, hogy semmi szabad erdeje nincsen és akárhova menjen az városbeli atyánkfiainak szekere, mindgyárt lánczát, fejszéjét elveszik és gyakran oda is vesztik; azért bíró uram az gróf uraimnak meghagyja, hogy mutassanak szabad erdőt városbeli atyánkfiainak; az lánczokat, fejszéket penig az őrökkel minden szombaton behozassák.

6. Az tilalmas tölgy-erdő ezután sem grófoknak sem egyéb atyánkfiainak ne legyen szabad, sőt ha az gróf uraim ugy hordatják mint ekkédig, ő kegyelmekre 100 forintot imponál az n. k.

A város levéltárából közölték: *Dr. Kolosvári S.* és *dr. Óvári K.* i. m. II. köt. 2. fele 171. l.

222.

1625. deczember 20. A magyar országgyűlés által hozott 42. törvényczikk arról, hogy a beszterczebányai kamara ezentúl a lakosokat az épületekhez szükséges fák vételétől, tutajozástól eltiltani ne merészelje. *

Ne officiales camerae Novisoliensis regnicolas in vasis cupreis et aliis ligneis suppellectilibus pro usu fabricae comparandi et evehendi facultate impediant.

Articulus 42.

De praefectis et officialibus camerae Novisoliensis decernitur: ne deinceps regnicolis in usus ipsorum domesticos, vasa utensilia cuprea, nec non lignea, tigna, trabes, asseres et similia fabricis domorum idonea (prout hactenus quandoque factum est) iusto pretio comparandi et secundo fluvio deducendi libertatem et facultatem quovis modo impediant.

* Ezt megerősítik az 1638 : 65., 1647 : 85., 1655., 28. és az 1723 : 15. törvényczikkek. V. ö. *Tomcsányi* i. m. 72. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

§ 1. Dummodo prius fodinis suae majestatis sufficienter fuerit prospectum.

Corpus Juris.

223.

1626. julius 1. Kivonat gróf Pálffy Istvánnak a bazini és szentgyörgyi uradalom udvarbirájának adott utasításából az ottani erdők megóvását illetőleg.

5. Tilalmas erdőket őriztesse, az közerdőkbül az jövedelmet beszedje az számtartóval. Az tilalmas erdőkben ha az jobbágyot favágáson találják, azt az várban behozzanak az darabantok és az erdőőrzők, azkin osztán az udvarbíró birságot tizenkét forintot megvegye minden ok vetetlen.

6. Fekete-Viznél való tilalmas erdőt megőriztesse az darabantokkal és senkinek ne engedje benne disponálni, sem az arendatáriusnak; hanem az jószágban kik birnak, ha valami majorokat akarnának épiteni, arra az udvarbíró adasson fát; azon kivül az jószágbul se tilalmas, se közönséges hegyből ki ne engedje vinni semmi fát, sőt az jobbágyot, aki fát hir nélkül vágna, várban behajtassa és büntesse meg ötödik articulus szerint.

Eredetije az Orsz. Levéltár kincstári osztályának instructiói közt.

224.

1627. decz. 29. Bereghmegye tanuvallatása a Tarpa és Bodoló közti közös erdő használatáról.

Nos Andreas Bégányi de Bégány vice comes, judices nobilium ac jurati assessores sedis judiciariae comitatus de Beregh memoriae commendamus per praesentes, quod cum nos feria secunda proxima ante festum beati Thomae apostoli proxime praeteritum hic in possessione Ardó, die videlicet et loco celebrationis sedis nostrae judiciariae una cum nonnullis dominis et nobilibus ejusdem scilicet sedis nostrae judiciariae juratis assessoribus, nostro faciendo moderativo judicio causantibus pro tribunali fuissemus constituti, extunc egregius et nobilis Gregorius Komlóssy

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

judex nobilium ac Nicolaus Halabery juratus assessor hujus comitatus nostri de medio aliorum judicum nostram personaliter venientes in praesentiam ex debito officii ipsorum, sub juramento in generali decreto superinde expresso concorditer retulerunt coram nobis isto modo, quomodo ipsi ad legitimam instantiam generosarum ac magnificarum dominarum Susannae Thurzó Stephani Amade, et Catharinae Horváth de Palocha Francisi Deseőffy, generosorum ac magnifici quondam dominorum relictarum viduarum, die undecima nunc currentis mensis Decembris, praetextu cujusdam silvae litigiosae Hegyerdeje vocatae ac inter possessiones Tarpa et Badaló, partim in Zathmariensi, partim vero in isto de Beregh comitatibus existentis habitae subnotatorum testium fassiones et attestationes collegissent, nobisque in simplici papyro nativo sermone descriptas exhibuerunt et praesentaverunt hujusmodi sub tenore:

1. Providus Lucas Buda, colonus generosi domini Casparis Telegdi in possessione Márokpapi, annorum triginta quinque, juratus examinatus fassus est: Hogy ott lakott szolgalegény korában Badalóban tizennégy esztendeig, de őtet soha nem háborgatták; az badalóiaknak az Kőrös patakig, az felső résznek tudni illik az Kecskés Mátyás házáig és az Ruta János háza helyéig, hanem az felső-végesieknek olyan szabad volt, mint szintén az tarpai embereknek, mind disznóknak rajta járni, mind fát róla hordani és házat róla épiteni; ő is disznót őrzött rajta, de senki nem bántotta az míg róla akart épiteni.

2. Agilis Georgius Tóth, annorum quadraginta quinque, juratus examinatus fassus est: Hogy ő Tarpán lakott szolgalegény korában husz esztendeig, de az badalói disznónak szabad volt, ha akarta, az tarpai hegyig elmenni, viszontag az tarpai disznónak, ha Badalóig elment is, senki nem bántotta. Az fájával is szabadon élhetett, valamint kivántatott, szintén úgy, mint az tarpai ember.

3. Providus Joannes Orbán, annorum triginta duorum, juratus et examinatus fassus est: Hogy az ő atyja Papiból Tarpára ment volt lakni; ugyan sok ideig lakott Tarpán és disznót őrzött, az atyjáét és tudja, hogy az tarpai disznóval egyaránt járt az badalói disznó ezen az erdőn, az melyen most kezdték háborgatni. Azt is tudja, hogy egy Iva Mihály nevű embernek jó nyáj disznaja volt, maga őrzötte, én mondtam neki: Miért jársz te ide, te badalai ember? Meg az badalai Iva Mihály nevű ember

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

azt mondotta: Szabad Badalónak, az felső-végesi embernek ez az erdő, mint szintén az tarpai embernek; azért nem hajt reá, azkiknek nem szabad.

4. Paulus Remethe, colonus egregii Casparis Thelegdy, annorum quinquaginta, juratus examinatus fassus est: Hallotta tarpai embertől, hogy az badalói disznó ha Tarpáig elmegyen is, senki nem bántja. Azt is vallja, hogy Tarpa közt és Badaló közt nem hallott, sem nem tud semmi háboruságot az erdő végett, hanem csak most.

5. Gregorius Kelemen, colonus magnifici domini Stephani Nyáry in Márok, annorum triginta, juratus examinatus fassus est: Hallotta, hogy az Kőrös patak az határok Badalónak és Tarpának. Az erdőt is tudja hogy békességesen birták; fát is mikor valahova adtak, egymás akaratjából adtak.

6. Nicolaus Nagy, colonus ejusdem domini Stephani Nyáry, annorum quinquaginta, juratus examinatus fassus est: Hogy tarpai Kelemen Mihálynak szántott az badalai földön, ő kérte, meddig vagyon az tarpai határ Badalóval, az az tarpai ember azt mondta, hogy az határ mint vagyon, az gyepüig tart, de az erdő olyan szabad az badalói embernek az felső-végesieknek, mint Tarpának.

7. Martinus Gangas in Surány, egregii Gabrielis Pernyeszy colonus, annorum 60, fassus est: Hogy szabadon élték az badalaiak ezt az erdőt, az kin most kezdték őket háborgatni, és ő Surányban kerülő is volt, hogy által ment az tarpai és badalói disznó az surányi erdőre; az tarpai erdőrül többet hajtott badalói disznót be, hogy nem tarpait.

8. Providus Laurentius Szeke, colonus egregii Casparis Telegdy, annorum viginti quinque, juratus examinatus fassus est: Hogy Tarpán lakott és tudja, hogy szabadosan élték az badalaiak, mint szintén az tarpaiak ezt az erdőt, az szentegyházon felül valók.

9. Michael Ábrahám, colonus illustrissimi comitis domini Melchioris Alaghy judicis curiae regiae in Surány, annorum quadraginta, juratus examinatus fassus est: Hogy szinte olyan békességesen birta Badaló, mint szintén Tarpa, hogy semmi határt nem tud köztök.

10. Thomas Kovács, subditus magnifici domini Georgii Perényi, annorum quadraginta, juratus examinatus fassus est: Tudja azt,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

hogy soha az tarpai ember be nem hajtotta arrul az erdőrül az badalai disznót.

11. Providus Valentinus Gothár, colonus magnifici domini Georgii Perényi, annorum sexaginta, juratus examinatus fassus est: Tudja azt, hogy egyaránt élték ezt az erdőt Badaló Tarpával, az Szipa volt az határok Suránynyal, Badalóval Tarpának; és szabadosan élte Badaló.

12. Paulus Sárközy, colonus egregii Gabrielis Perneszy, annorum sexaginta, juratus examinatus fassus est: Tudja, hogy Badaló Tarpával minden háboruság nélkül élték azt az ezdőt, mert ő Baladóban lakott.

13. Vincentius Magyar, colonus egregii Francisci Kende, annorum quadraginta, juratus examinatus fassus est: Hogy Badalóban eleget lakott, de ő semmi háboruságot nem tud Badaló közt és Tarpa közt; *ha egyik fiatalt tarpai ember vágta le, másikat badalai* és semmi háboruságok nem volt az erdő végett egymás közt.

14. Michael Rácz, colonus egregii Andreae Tarnóczy, annorum quinquaginta, juratus examinatus fassus est: Hogy ez tarpai erdőt szintén olyan szabadosan élte Badaló, mint Tarpa.

15. Valentinus Homaky, colonus egregii Andreae Tarnóczy in Mochiolya, annorum octoginta, juratus examinatus fassus est: Hallotta, hogy az tarpai erdő szabad volt Badalónak, az felsővégnek az tarpai hegyig.

16. Providus Michael Homaky, colonus egregii domini Andreae Tarnóczy, annorum quadraginta quinque, juratus examinatus fassus est: Tudja, hogy ezt az tarpai erdőt szabadosan élte Badaló, mint szintén Tarpa *az szentegyházig*.

17. Providus Martinus Guba, colonus egregii domini Thomae Illosvay, annorum quadraginta, juratus examinatus fassus est: Tudja azt, hogy szabadosan élték Tarpával az badalaiak azt az erdőt.

18. Michael Dancz, colonus egregii domini Thomae Ilosvay, annorum quadraginta, juratus examinatus fassus est: Hallotta, hogy szabadosan élték az felső-végiek az tarpai erdőt.

19. Nobilis Joannes Géczey, annorum viginti octo, juratus examinatus fassus est: Tudja, hogy szabadosan élte Badaló az tarpai erdőt, mint Tarpa.

20. Balthasar Ember ex Gecze, colonus egregii Petri Tivadary, annorum triginta duo, juratus examinatus fassus est: Hogy az badalaiak az tarpai erdőt, mint sajátjokat szabadosan élték.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

21. Mathias Szántó, colonus egregii domini Petri Tivadary, annorum viginti quinque, juratus et examinatus idem fassus est. Azt is vallja, hogy Váriban ő is vitt fát eladni; Badalóból is vittek hol hat szál fát, hol többet arrul az erdőrül, azkiben most háborgatják őket.

22. Stephanus Balogh in Muzsaj habitans, magnifici domini Michaelis Károlyi colonus, annorum viginti quinque, juratus examinatus fassus est: Hogy lakott ő hat esztendeig Badalóban, de Badaló követség nélkül, *azmely fát szeretett, azt vágta le örökségre, szilfán kivül.* Azt is vallja, hogy egyik fa alatt az tarpai disznó ette az makkot, az másik alatt az badalai, de szabadságosan élték.

23. Michael Veres in Hallabor existens, colonus egregii domini Stephani Hallabory, annorum viginti quinque, juratus examinatus fassus est: Jól tudja, hogy Badaló az tarpai erdőt úgy birta, mint szintén Tarpa; őtet is vitte el a badalói atyafia hás-fát vágni, látta, hogy az badalai ember az tarpaival egyaránt vágta az erdőt.

24. Providus Paulus Balázs, colonus egregii domini Stephani Halabory, annorum quadraginta, juratus examinatus fassus est, ut supra és az felső része birta Badalónak.

25. Stephanus Pap, colonus egregii domini Pauli Halabory, annorum triginta sex, juratus examinatus fassus est: Soha nem tudja, hogy semmi háborujok lett volna tarpaiaknak az badalaiakkal az erdő végett, hanem békességesen birták az badalaiak is mint az tarpaiak.

26. Ambrosius Máthé in Czeke habitans, colonus egregii domini Petri Kölcsey, annorum sexaginta, juratus examinatus fassus est: Mióta ember észt említi, az felső-végének Badalónak mind békességes erdeje volt, együtt békével birták az tarpaiakkal.

27. Mathias Barta in Cheke habitans, colonus egregii domini Georgii Kölcsey, annorum triginta quinque, juratus examinatus fassus est: Tudja, hogy mind örökké szabadosan birták az badalaiak az erdőt az tarpaikkal.

28. Providus Franciscus Kovács in Nagy-Muzsaj habitans, magnifici domini Michaelis Károlyi colonus, annorum triginta duo, juratus examinatus fassus est: Hogy egynéhány esztendeig szolgált Badalóban és disznót is őrzött, de az badalai disznó mind együtt járt az tarpaival és azhol tüzet raktak, egyaránt az tarpai pásztorokkal az badalóiak fújtóztenek és minden módon szabadon élték az szentegyházon felül való emberek.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

29. Martinus Pető, colonus magnifici domini Michaelis Károlyi, annorum quinquaginta, juratus examinatus fassus est: Hogy ő hordófáknak való fát követett Tarpárul és az tarpaiak azt mondták, *hogy Badalóbul is megkövesse, mert köz minekünk az badalaiakkal az erdő.*

30. Providus Lucas Kocz, colonus dicti domini Károlyi in Nagy-Muzsaj, annorum triginta quinque, juratus examinatus fassus est: Azmikor Pető Mártonnal az hordónak való fát kérték az tarpai tisztartótul, reá sem mertek addig menni, míg Badalóbul meg nem követték; egyszer mentek reá, akkor is Zina Gergely azon az erdőn elvötte az szekerczét, most is ugyan oda vagyon.

31. Joannes Varró in Hallabor, colonus nobilis Moysis Halabory, annorum quinquaginta, juratus examinatus fassus est: Hogy Badalóban az felső végesi emberek ez ideig mindenkor szabadon békével birták az tarpai és badalai közerdőt.

32. Providus Andreas Simon, colonus nobilis Moysis Hallabory, annorum quadraginta quinque, juratus examinatus fassus est, ut praecedens testis. Hallotta azt is, hogy az tarpaiak megüzenték Badalóba, hogy az erdőt *mód nélkül hiába ne vesztegessék, mert háboruság következik köztök.*

33. Stephanus Márton, subditus egregii Pauli Hallabory in eadem, annorum circiter quinquaginta quinque, juratus examinatus idem fassus est, ut praecedens testis.

34. Providus Michael Varga, colonus nobilis Nicolai Halabori in eadem, fide mediante fassus exstitit: Hogy ő soha nem hallotta ennek előtte, hogy az tarpaiak háborgatták volna az badalaiakat az erdőn, hanem szabadon élte Badaló mint Tarpa, hanem csak most kezdték háborgatni.

35. Agilis Georgius Márton, colonus dicti Pauli Halabory in eadem, annorum quadraginta, juratus examinatus fassus est, ut praecedens testis per omnia; hoc addito: Hogy ő is kért fát az badalaiaktúl az Rekezben.

36. Providus Stephanus Kovács, jobbagio egregii Thomae Oroszy in Czeke residens, annorum quinquaginta tres, juratus fassus exstitit in hunc modum: Nem tudja, hogy valaha ennekelőtte háborgatták volna az tarpaiak az badalaiakat az erdő végett, hanem csak most. Vagyon penig husz esztendeje, hogy ő egy disznót vett volt egy badalai embertől és sok ideig tartotta az többi között az nyájban, megkérte az tarpai erdőbírótul és

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

senki nem bántotta valamíg ott akarta tartani. Azt is tudja, hogy Veres Balázs nevű *badalai* ember az *köz-tóra* ment *volt sulyom szedni*, mely tó az *közerdőhöz* való, az tarpai kerülő ott találta sulyomszedésen, az szűrit elvonta, annak utána törvény szerint láttatták meg, ezen tanu is ott volt az törvényen és úgy igazodott el köztök törvény szerint, hogy az badalai embereknek *az sulymot három felé kellett volna osztani, az két részét vötte volna el, az harmadát hatta volna ott az tó mellett, minthogy az közerdőhöz való határon vagyon.*

Super qua quidem hujusmodi fidedigna relatione praefatorum judicum nobilium et jurati assessoris nostrorum memoratis dominabus terrestribus videlicet antelatae possessionis Badaló jurium earundem futuram ad cautelam praesentes literas nostras super hujusmodi testium fassionibus relatorias, sub sigillo istius comitatus nostri authentico modis omnibus extradandas duximus et concedendas, communi id requirente justitia. Datum in praefata possessione Ardó, feria quarta proxima ante festum Circumcisionis Domini, die videlicet et loco celebrationis generalis congregationis nostrae, anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo septimo. Andreas Bégányi vicecomes comitatus de Beregh mp. Sandrinus Gersányi judex nobilium comitatus de Beregh mp. Georgius Bégányi jud. nob. mp. Gregorius Komlóssy jud. nob. mp. Martinus Daróczy jud. nob. mp. Petrus Kisfalussy assessor mp. Lecta, publicata, proclamata et extradata per me juratum notarium sedis mp. Correcta eadem manu notarii.

A leleszi conventnek 1642. évi átiratából, melynek eredetije a Kállay-családnak a magyar nemz. múzeumban elhelyezett levéltárában őríztetik.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

225.

*1629. april 6. II. Ferdinánd király parancsa a beszterczebányai bányaigazgatóhoz, mellyel a bányászat czéljaira szánt fa eladását szigoruan eltiltja.**

Ferdinand.

Vnss ist gehorsamist fürgebracht worden, was die vorhero zu vndschiedtlich mallen vnsere drey cammer vndt pergwerch in vnsern hungarischen pergstetten zu visitiren durch vnnss verordnet geweste comissarii in iren derentwegen vbergebenen relationen vnderthenigist berichtet haben, nemblich, des neben andern fürgangenen vnordtnung vndt vnwürthschafften auch dieses befunden, was massen vorhero vnsern khupferhantl zu Neusoll zum höchsten schaden, wan das holtz zum rechen gelifert vndt gebracht worden, das beste in die grueben vndt schmelzhütten, tauglichiste holz denen benachbarten herrn edtlleuthen, burgern vndt bauern, ja wol auch dem erbfeindt christlichen nahmens hinumbgelassen, das weitschweiffige, vnss hochangelegne kupferhantlsweesen alda mit zwar etwas yedoch nit erkhleckhlichen versehen, das ganze holtzhantl, ohne welche khain perggwerch gebaut noch bestritten werden khann, dermassen vebl bestellt, das man offtermals mangl vndt abgang zu mercklicher dises vnsers cammerguets schmellerung leiden, des gueten gedörten holtz entpehren vndt mit schlechten grünen das pergg- vndt hüttwerch versehen vndt desto allenthalben nur mit schaden gehaust worden, für ains das auch zum anderen mit dem khupfergeschirr, dessen zwar hieuor denen herrn vndt landleuthen in vnsern khönigreich Hungarn von 150 bis in 200 centen des jars eruolgen zu lassen, durch vnss gnädigist bewilligt worden, ein solcher schedtlicher missbrauch eingerissen, das es nit allein bey diesen ordinarii fast khain jahr verblibe, sondern wie fur khommen desswegen bey obgedachter vnser cammer allda zu Neusoll ein solches vberlaufen fordern vndt betragnuss, des obwollen vnss die khupfer sehr hoch in die gewalt khommen, yedoch das zül vndt mass obberührter verwilligung vnss zu merckhlichen schaden öffters weit vberschritten vnd vngeacht vor diesen breuchig gewest, das altes khupfer vnd brochne khupfergeschirr entgegen gebracht, sich doch in denen durch vnsere ambtleuth

* V. ö. *Péch* i. m. II. 258. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

vbergebenen ambtsraittungen dergleichen nit befindt vndt dannoch höher nit, als der centen verzint p. 18 oder 20 rheinisch, des vnuerzint aber nur p. 16 rheinisch vns bezalt worden sey.

Weilen dan in obangedeuten vnseren cammergut vndt khupferhantl zu merkhlichen abbruch vndt schmellerung eingeschlichnen vnordtnungen vndt vnwürthschafften, vmb der allerhandt dersider fürgefallenen occupationen vndt impedimenten biss daher khein remedium vndt abstellung fürgenomen worden, so wir aber fürtershin kheines weegs zuuerstatten gnädigist gesonnen, diesem nach so befehlen wir dir hiemit gnädigist vnd wollen, das du von negst ankhommenten holtzwerch, in massen solches die vber vnseren khupferhantl alda zu Neusoll verfaste instruction lautter vermag, weder hoch noch nied standts personen, wer der auch sey, niemandt ausgenommen, ainiges holtz, wie das sein vndt namen haben mag, bey vermeidung vnserer vngnadt vndt straff nit vberlassen, es sey dann vnser rechenweesen nit nur genau vndt fort auf ein jahr, sondern volkhomentlich vndt auf eine mehrere zeit zu genügen versehen, als dann vndt erst hernach denen partheyen zum geben, oder andern notturfften etwas, yedoch khain vberfluss, mit welchen sie als dann selbsten handlung vndt wucher treiben, gegen billicher behehlung eruolgt vndt solches vnss ordentlich verraithen lassen. Andern das ordinari verwilligte khupfergeschirr, der jährlichen 150 oder 200 centen gar khaines weegs vberschreiten, sondern yederzeit dahin gehorsamist bedacht seyn sollest, damit gegen dem neuen khupfergeschirr neben gebürlich bezahlung desselben altes khupfer vorig gesetzten ordtnung gemäss einzulösen dargegeben werde; zum fall auch, als fürkhombt, sich die burger vndt pauern dieses khupferkhaufs privilegii gebrauchen vndt thails anmassen wollen, seint wir zwar gnädigist nit zuwider, das inen etwas, iedoch anderst nit als den centen pr. 30 fl. rheinisch oder noch höher ausgeschlagen vndt eruolgt, auch vnss jedesmals ordentlich verraitet werde, wie du in einem vndt anderm gehorsamist zuthuen vndt darob zuhalten wirdest wissen. Es beschicht auch daran vnser gnädigister auch ernstlicher willen vndt mainung.

Geben Wienn, den 6-ten April, anno 1629.

Fogalmazványa a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminiszteriumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,269. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. IV. 480—2. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

226.

1629. április 24. Kivonat az esztergomi káptalan tanuvallatásából a Váracs erdőnek a nagy-bresztovániak által való közös használatáról.

Nos capitulum ecclesiae metropolitanae Strigoniensis memoriae commendamus per praesentes, quod nos literas spectabilis ac magnifici domini comitis Melchioris Alaghi de Bekény, judicis curiae regiae et comitatus Zempliniensis supremi comitis ac sacrae caes. regiaeque maiestatis consiliarii et cubicularii compulsorias seu attestatorias pro parte prudentum et circumspectorum judicis et juratorum civium regiae ac liberae civitatis Tyrnaviensis patenter confectas et emanatas honore quo decuit recepimus — — sat.

Nos itaque praemissis commissionibus et mandatis dicti domini judicis curiae satis facere cupientes, una cum egregio Georgio Kéméndy homine regio, in praetactis literis compulsoriis denotato nostrum hominem, videlicet magistrum Valentinum Rumer fratrem et concanonicum nostrum ad praemissam attestationem faciendam, nobisque suo modo referendam nostro pro testimonio exmiseramus fidedignum, qui tandem exinde ad nos reversi nobis sub juramento in generali decreto superinde expresso retulerunt eo modo, quomodo ipsi in praesenti anno Domini currentis, diebus subscriptis in et ad insubinsertos testes honestae conditionis, utriusque sexus, comitatuum Posoniensis et Nittriensis homines, quos videlicet dicti exponentes nominatim duxissent accedendos, ab eisdem sub onere solutionis sedecim marcarum gravis ponderis in generali decreto superinde expresso, ad fidem eorum deo debitam, fidelitatemque suae majestati ac regio diademati observandam, qualis ipsis de iis omnibus, de quibus nominibus dictorum exponentium interrogati fuissent, constitisset certitudo veritatis, scivissent, inquisissent et experti fuissent, meram, plenam atque omnimodam certitudinis veritatem. Sequuntur testes examinati primo die, vigesima prima Martii in Kis-Bresztován :

1. Egregius Georgius Andrásy, ann. 50, jurat. et exam. fassus est, hogy az Bocskay járása után mindenkor szabadon birták az nagy-bresztovániak az Váracs nevű erdőt mind az Dudvágig.

2. Paulus nobilis Vinczerit, annor. 35, hiti után ugyanazont vallja, azmint az első bizonyság.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

3. Sándor Michael nobilis, ann. 35, hiti után azt vallotta, hogy az Dudvágig szabadon birták az nagy-bresztovániak azt az Váracs nevű erdőt.

4. Nobilis Stephanus Sándor, ann. 32, hiti után azt vallja, hogy mindenkoron, valameddig említi, szabadon birták az nagy-bresztovániak az Váracs nevű erdőt mind az Dudvágig.

5. Providus Matheus Janó, annor. 80, in Zedvar, hiti után ezt vallotta, hogy ő ugyan nagy-bresztováni fi és ott lakott, tudja, hogy mindenkoron veszekedtenek az galgócziakkal és egymáshoz lüvöldöztenek is és meg is fogtanak az galgócziakban, hasonlóképpen az galgócziak is az bresztovániakban, úgy annyira, hogy még emberhalál is történt közöttük és valami Cserna-Barináig kergették az galgócziakat az Dudvágon tul. És ezt is vallotta, hogy akkor ott volt, mikor Thurzó Szaniszló uram őnagysága, viceispán uram ott lévén, megalkudtanak az bresztovániakkal, hogy az Dudvágig szabadon birják, de az Dudvágon által ne menjenek, ha penig átal mennek, ha ott találják az bresztovániakat, mind lovokot, szekereket elvonják tőlek és az oda vesszen. Azután osztán azt az Váracs nevű erdőt magok között mind *felosztották minden jobbágy házra*; és minthogy az falu Pozsony vármegyében vagyon, az erdőt is ahhoz tartották.

6. Providus Joannes Sid in Alsó-Lócz, annorum 40, hiti után azt vallotta, hogy mikor Nagy-Bresztovánt szolgált, azkinek elmult 12 esztendeje, abban az Váracs nevű erdőben szabadon vágtak és hordottak mind az Dudvágig és az galgócziak is az Dudvágon túl szabadon vágtak és hordottak, sem mi őnekik, sem ők minekünk nem tilalmazták; szabadon vágtuk és Pozsony vármegyéhez tartottuk.

7. Providus Martinus Kabattel, annorum 40, in eadem Lócz, hiti után az vallotta, hogy az a Váracs nevű erdő Nagy-Bresztoványhoz volt, és ő Bocskay járása után ugyanazon erdőben, azmint az erdőt az házak után felosztották, ő is hordott az Gyerényi Pál háza után való erdejéből részét és túl az Dudvágon az galgócziak voltanak, de őneki semmit nem szóltanak, hanem mikor az Dudvágon általmentenek az bresztovániak az Kő-Barina vizig és puszta szentegyházig, ott tilalmazták és oltalmazták az galgócziak, de az Dudvágon innét nem oltalmazták, hanem szabadon élték.

8. Apollonia relicta quondam Georgii Korecsánszky, ann. 80, hiti után azt vallotta: Jól tudja azt, mikoron gróf birta az galgóczi várat, akkor veszekedtenek az határ miatt, de annak utánna kimen-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tenek és megalkudtak, az Dudvágig az nagy-bresztovániak birták és az Dudvágon túl az galgócziak. És az Bocskay háboruja után szabadon birták az nagy-bresztovániak azt az Váracs nevű erdőt, és hogy Pozsony vármegyében vagyon.

Item in poss. Felső-Lócz subditi dom. Francisci Illésházy:

9. Providus Georgius Petrovics, annor. 80, hiti után azt vallotta, hogy Bocskay járása előtt tudja azt, hogy az nagy-bresztovániak az galgócziakkal veszekedtenek és kergetéztenek egymással az Váracs nevű erdő miatt és meg is fogták egymást, néha az galgócziak az bresztovániakat, néha az bresztovániak az galgócziakat; és az Bocskay járása után hogy osztán megalkudtanak, békével birták azután és minden házra felosztották maguk között azt az Váracs nevű erdőt.

10. Providus Mathias Trakoviczky, ejusdem subditus, annorum 60, hiti után azt vallotta azmint az 3., 9. bizonyság. Ezenkivül, hogy az Dudvágig birták az nagy-bresztovániak.

11. Providus Nicolaus Beredekovics, annor. 57, hiti után azt vallotta, hogy az nagy-bresztovániak az galgócziakkal veszekedtenek az Váracs erdő miatt az Bocskay járása előtt, de az Bocskay járása után békével birták az nagy-bresztovániak az Váracs nevű erdőt mind az Dudvágig, és osztán föl is osztották köztük azt az erdőt.

12. Providus Joannes Zetkeő, annor. 70, azt vallotta: Huszonnégy esztendeje vagyon, hogy Felső-Lóczon lakik, de azóta fogva senki nem háborgatta az nagy-bresztovániakat az Váracs erdő miatt, hanem szabadon birták és fel is osztották magok között majd az Dudvágig.

13. Simon Palenik, annorum 33, hiti után azt vallja, hogy vagyon husz esztendeje, hogy Felső-Lóczon lakik, de nem tudja, hogy valaki háborgatta az nagy-bresztovániakat az Váracs erdő miatt, hanem mindenkor szabadon birták.

14. Susanna relicta olim Joannis Szeliga, ann. 40, hiti után azt vallotta, hogy az tatár-rablás előtt veszekedtenek az galgócziakkal az nagy-bresztovániak az Váracs erdő miatt, de az tatár rablása után mindenkoron békével birták az bresztovániak mind az Dudvágig.

15. Georgius Imricz, annor. 50, hiti után azt vallotta: Immár 20 esztendeje, hogy Felső-Lóczon lakik, és mindenkoron szabadon birták az nagy-bresztovániak azt az Váracs nevű erdőt mind az Dudvágig.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

16. Nicolaus Krajcsi, annor. 40, hiti után azt vallotta, hogy Bocskay (járásától fogván) vel járása után mindenkoron szabadon birták az nagy-bresztovániak azt az Váracs nevű erdőt mind az Dudvágig.

17. Providus Joannes Palenik, annorum 50, hiti után azt vallotta, hogy vagyon negyven esztendeje, hogy békével birták az nagy-bresztovániak azt az Váracs nevű erdőt mind az Dudvágig.

18. Georgius Cheybi in Kis-Bresztován, subditus Joannis Baka, annor. 46, hiti után azt vallotta, hogy Bocskay járása előtt veszekedtenek az bresztovániak az galgócziakkal Váracs erdő miatt, de osztán Bocskay járása után az galgócziak megfogták volt Kevi Pált az nagy-bresztovánit két lovával, és megint hasonlóképpen az nagy-bresztovániak megfogták az galgóczi bírót s azútától fogvást az Váracs nevű erdőt mind szabadon birták az nagy-bresztovániak mind az Dudvágig.

19. Providus Andreas Preczkó, annor. 45, in Kis-Bresztován, hiti után azt vallotta, hogy vagyon 20 esztendeje tudja, hogy szabadon birták az nagy-bresztovániák azt az Váracs nevű erdőt az Dudvágig.

20. In Kis-Bresztován Michael Hornyák, annor. 35, hiti után azt vallotta, hogy vagyon husz esztendeje, mikor azt az Váracs nevű erdőt felosztották magák között az nagy-bresztovániak, akkor ott volt, és szabadon birták mind az Dudvágig.

21. Kis-Bresztováni Michael Binyóczky, ann. 40, hiti után azt vallotta, hogy jól tudja, hogy az nagy-bresztovániak szabadon birták azt az Váracs nevű erdőt mind az Dudvágig és senki nem tilalmazta, hanem mostan.

22. Providus Michael Major in eadem Kis-Bresztován, ann. 45, hiti után azt felelte és vallotta, hogy Bocskay járása után 2 esztendővel tudja, hogy szabadon birták az nagy-bresztovániak azt az Váracs nevű erdőt mind az Dudvágig.

23. Providus Nicolaus Bely in eadem Kis-Bresztován, annor. 50, hiti után ezt vallotta, hogy vagyon 25 esztendeje, hogy szabadon birták az nagy-bresztovániak azt az Váracs nevű erdőt mind az Dudvágig.

24. In Alsó-Bucsány in comitatu Nitriensi commorans providus Michael Simonics, egr. Sigismundi Berchényi subditus, 65 annor., hiti után azt vallotta, hogy őt is az galgócziak egyszer megfogták volt, kinek lehet 40 esztendeje, ugyan azon Váracs nevű erdőben és ott Galgóczon fogva is tartották egy hétig, hanem osztán sze-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

gény Bucsányi Pál Csery Istvánt küldötte Galgóczra és úgy bocsájtották el őket és valamit elvettek volt tőle, mindent viszaadtak nékik, mind szekerczéjeket s mind egyéb marhájokat. Azután osztán mintegy esztendő mulva az szombati és bucsányi urak együtt határt járván Velki-Dolinától az po Dudvágig mutatták és azt az Váracs erdőt magok között felosztották, egyik részét Bucsányhoz, másik részét Nagy-Bucsányhoz, azútától fogva mind békével birják az nagy-bresztovániak azt az Váracs erdőt mind az Dudvágig.

25. Providus Michael Horvát in eadem Bucsány, ann. 50, hiti után azt vallotta, hogy Bocskay járása után szabadon birták az nagy-bresztovániak azt az Váracs erdőt mind az Dudvágig.

26. Providus Georgius Polyák in Bucsány, annor. 40, hiti után azt vallotta, hogy Bocskay járása előtt veszekedtenek és kergetézkettenek az Váracs erdő miatt az galgócziakkal, de osztán Bocskay járása után mind szabadon birták minden ellenkezés nélkül azt az Váracs erdőt mind az Dudvágig.

27. Providus Joannes Baló in eadem Bucsány, annor. 60, hiti után azt vallotta, hogy az galgócziakkal az bresztovániak veszekedtenek az Váracs erdő miatt, és az galgócziak lövöldöztenek az bresztovániakra és meg is verekedtenek az Bocskay járása előtt, de osztán Bocskay járása után mind békével birták az nagy-bresztovániak azt az Váracs nevű erdőt és maguk között fel is osztották az Dudvágig.

28. Mathias Csupah in dicta Bucsány, juratus et examinatus idem dicit per omnia, uti praecedens testis.

29. Gasparus Rósa in Szulócz, ann. 70, hiti után azt vallotta, hogy azt tudja, hogy az galgócziak megfogták az bresztovániakat s az bresztovániak is hasonlóképpen az galgócziakat ugyanazon Váracs erdőben, de Bocskay járása után békével birták, fel is osztották magok közt azt az Váracs erdőt mind az Dudvágig.

30. Providus Joannes Koczoriczky in Maniga, inquilinus, annorum 60, hiti után azt vallotta, hogy az tatár rablása előtt lakott négy esztendővel Bresztovánt és akkor az tájban Szabó Györgynek egy zsellérét fogták volt meg az galgócziak, osztán szegény megholt Bucsányi Pál ment Galgóczra az fogoly miatt és azt mondotta az galgócziaknak: «Galgócziak, ha békével akartok lakni lássátok, ha penig nem, megbánjátok» és osztán azt az foglyot mindjárt elbocsájtották. Ezutátul fogvást mind szabadon birták az

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nagy-bresztovániak azt az Váracs erdőt és magok között fel is osztották mind az Dudvágig.

31. Providus Joannes Mlinár in eadem Maniga, ann. 60, hiti után azt vallotta, hogy mikor Győr alá mentek, akkor Galgóczon lakott és mikor fáért mentenek, csak az Dudvágig mentenek, de az Dudvágon által nem mertek menni.

32. Nobilis Mathias Horváth in eadem Maniga, annor. 55, hiti után azt vallotta, hogy azmikor szabadon vágott abban az Váracs nevű erdőben mind az Dudvágig, őtöt senki nem bántotta és azt az erdőt magok között fel is osztották.

33. Providus Joannes Lukácsovicz in Vestek commorans, annor. 70, hiti után azt vallotta, hogy az határt nem tudja; vagyon több 30 esztendejénél, hogy ő Bresztovánt lakott, akkor az időben békével birták az nagy-bresztovániak mind az Dudvágig, azután hogy ő Bresztovánról elment máshova lakni, azt az erdőt fel is osztották magok között minden házra.

34. Michael Valenczkovics in Boleráz commorans, annorum 40, hiti után azt vallotta, hogy Bocskay járása után az nagy-bresztovániak szabadon birták azt az Váracs nevű erdőt mind az Dudvágig és magok között fel is osztották minden házra és az ugyan azon erdőben hogy fát vágtak, az fa reá esett és megölte, de az galgócziak nem háborgatták őket.

35. Michael Kulhány in Zavar, annor. 70, hiti után azt vallotta, hogy vagyon 32 esztendeje annak, hogy ő tudja, hogy az nagy-bresztovániak szabadon s békével birták azt az Váracs nevű erdőt mind az Dudvágig; és az Dudvágon innét mikor rákot fogtanak is, az galgócziak is túl fogtanak, de semmit nem szóltanak nekik. Ezt is vallotta, hogy mikor ő Galgóczról egy bresztováni vén emberrel haza jött volna, valami puszta szentegyháznál megállottanak és az vén ember valami dombocskán állott annál az puszta szentegyháznál és azt mondotta, hogy: «Eddig vagyon az nagy-bresztováni határ» és azt is megmutatta neki, hogy onnét melyre megyen az határ, osztán valami nagy fákot mutatott, de nem tudja az fákot, ha most is megvannak-e az fák, avagy levágták.

36. Providus Mathias Morvai in Szilád commorans, annor. 34, hiti után azt vallotta, hogy mikor Kis-Bresztovánt szolgált Vinczrics Istvánnál, tehát ő küldötte volt, hogy: «Menjetek el — úgymond, — mit henyéltek, fogjatok valami halat, avagy rákot,» valami ünnepnap volt akkor és őtet senki sem bántotta hogy ott halászott

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

az Dudvágban ; de ő nem tudja, meddig vagyon az határ, hanem azt tudja, hogy az nagy-bresztovániak szabadon birták azt az Váracs erdőt mind az Dudvágig és nem is hallotta, hogy őket valaki háborgatta volna abban az Váracs nevű erdőben.

37. Providus Joannes Hajas in eadem Szilád, annor. 30, hiti után azt vallotta, hogy Bocskay járása előtt veszekedtenek az galgócziak az nagy-bresztovániakkal az Váracs erdő miatt, de osztán megalkudtanak egymással és Bocskay járása után szabadon birták az nagy-bresztovániak azt az Váracs erdőt mind az Dudvágig.

38. Providus Georgius Sztari in eadem Szilád, annorum 50, hiti után azt vallotta, hogy ő Kis-Bresztovánt lakott és szolgált Kéry Gáspárnál és ő küldötte abban az Váracs erdőben, mondván: «Eredj az erdőre és fogadj embereket pénzért és vágjátok az fát benne» és ő úgy cselekedett, azmint az ura hagyta és őtöt senki nem bántotta, sem galgócziak, sem valaki más, vágták mind az Dudvágig és néha hatodmagával is reá ment és úgy vágták békével.

39. Providus Stephanus Csebi in eadem Szilád, ann. 45, hiti után azt vallotta, hogy Bocskay járása után békével birták az nagy-bresztovániak azt az Váracs erdőt mind az Dudvágig, hanem Bocskay járása előtt veszekedtenek az erdő felől.

40. Barbara Letená in Bucsány, annor. 90, hiti után azt vallotta, hogy ő Bresztovánt született és még leány volt akkor, hogy az szolgalegénynyel el köllött menni abban az Váracs erdőben és fát adogatott föl, azkit levágtak az szekérre, de őtöt senki nem bántotta, hanem egyszer ebben tudja, hogy kergetéztenek az galgócziakkal, de az régen volt.

41. Éva Lisková in eadem Bucsán, annorum 70, hiti után vallotta, hogy tudja egyszer hogy megfogdostak volt az galgócziak az bucsányiakban, hetet fogtanak volt meg és az bresztovániakban is egynéhányat, de osztán Bucsányi Pál Galgóczra ment és kiszerzette őket és elbocsájtották; de túl az Dudvágon fogták volt meg őket, nem innét, de az Dudvágig szabadon birták az bresztovániak azt az Váracs erdőt.

Unde nos super hujusmodi fassionibus et attestationibus annotatorum testium praesentes literas nostras relatorias praefatorum regii et nostri hominum fidedignorum sub sigillo nostro capitulari authentico memoratis exponentibus jurium suorum pro cautela dandas duximus et concedendas, communi suadente justitia. Datum in

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

festo s. Georgii militis et martyris, anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo nono suprascripto. Lecta et correcta in eodem capitulo.

Eredetije az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 354. no 24. alatt.

227.

1629. Kivonat Kassa sz. kir. város szabályrendeletéből, a szükséges famennyiségről.

9. Az vizifa mivel számtalan költségben áll, hogy az fa sem éri azt, és az nevelőt sem érjük meg vele, azért az n. k. hogy Rusin és az két Ladna ezután annyira való fát vágjon, hogy itt az réten fölrakván az vas öllel 600 ölfa legyen és egyéb szolgálattul immunisok legyenek, az épitő tiszthez való fáknak bebocsátása kivül — — sat.

11. Az Furcsánon levő erdő is most s ezután is tilalomban legyen.

A város levéltárából közölték: *Dr. Kolosvári S.* és *dr. Óvári K.* i. m. II. k. 2. fele 182. l.

228.

1630. január 14. Gróf Illésházy István rendtartása tarnóczi, pálfalvi és kisbobróczi jobbágyai részére a köztük vitás erdők s erdei legelők használatáról.

Nos Stephanus de Illésháza comes comitatuum Trenchiniensis et Liptoviensis, sacrae caesareo-regiaeque majestatis consiliarius ac per regnum Hungariae magister curiae etc. memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, quod nos attentis et consideratis jurgiis et rixarum, quaerimoniarumque gravaminibus inter subditos nostros Thernovitzenses parte ab una, et incolas ac subditos jobbagiones nostros de Kis-Bobrócz et Pálfalva parte ab alia ex parte communis pascuationis et succisionis lignorum pro foco et usu domestico necessariorum ortas, pro sedandis itaque jurgiis et rixis ac quaerimoniis hunc imposuimus modum et formam, per utramque partem observan-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

dam et perennaliter tenendam nempe, ut Pálfalvenses et Kis-Bobróczenses in omnibus pascuis territorii Ternócz omnia pecora eorum, econverso et Tharnoviczenses pecora sua in territorio Pálfalva et Kis-Bobrócz libere pascuant; ligna tamen vel arbores cujuscunque generis pro capris et ovibus neutra pars succidere audeat sub poena flor. 12. Pro foco vero et usu domestico ligna necessaria Kis-Bobróczenses et Pálfalvenses ex silvis Thernoviczensium (exceptis nemoribus et silvis prohibitis, ut sunt Vapenitze, Vrchdgel, Dobrassova, prout olim medio egregii Joannis Rakovszky et Danielis Kubinyi nostro consensu limitarunt et signarunt) vehant et liberam secandi habeant facultatem, econverso et Tharnóczenses in silvis Pálfalvensium et Kis-Bobróczensium. Neutra pars etiam praesumat ex vel in silvis prohibitis et nemoribus ad placitum suum ligna succidere, sed si quae partium domos aedificare in quacunque parte voluerit, absque praescitu et commissione provisoris haud attentet, in ea parte et necessitate scheda illi per provisorem dabitur. Tandem judex ejus loci talia ligna ex silvis prohibitis pro usu aedificiorum necessaria per manus suos tradat et det. Praeterea ubi boves jugales pascuntur in pratis Tarnóczensium, prata haec solum modo pro bobus et equis utriusque partis, similiter et mons Homolka, Cserna-Hora et reliqua omnia etiam ovibus libera sint pro prascuatione. In cujus rei firmitatem praesentes has literas nostras partibus dandas esse duximus et concedendas. Actum in arce nostra . . . die 14-a mensis Januarii, anno gratiae 1630.

Gróf Illésházy Gáspár 1656. évi átiratából, melynek muit századi hivatalos másolata az Orsz. Levéltár kincstári osztályának lymbusában található.

229.

1630. nov. 16. A leleszi convent tanuvallatása az Encsencs es Nyír-Béltek közt vitás erdők hova-tartozandóságáról.

Nos Petrus Ukithievith de Bogáth homo regius et Petrus Kolosváry conventualis ecclesiae sanctae crucis de Lelesz, die 16-a mensis Novembris in anno Domini praesenti millesimo sexcentesimo trigesimo, cum literis spectabilis et magnifici domini comitis Melchioris Alaghy de Bekény, judicis curiae, consiliarii et cubicularii sacrae caes. et regiae majestatis ac comitatus Zempliniensis

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

supremi comitis, partiumque regni Hungariae superiorum generalis compulsoriis et attestatoriis pro parte egregii Nicolai Kállay confectis et emanatis, accessimus ad faciem possessionis Bogáth praedictae, in comitatu de Zabolch existentis habitae pro colligendis et conscribendis attestationibus, testiumque inquissitionibus pro parte dicti Nicolai Kállay.

De utrum?

1. Tudják-e azt, hogy Encsencs és Nyir-Béltek között azmely Somos nevü erdő és Nagy-Lajtorjás nevü erdők végett az veszekedés vagyon, eleitül fogva melyik faluhoz, ha Béltekhez-e vagy Encsencshez birták? És mikor marhát az erdőkön tilalmasban kaptak, ha Béltekre hajtották-e vagy Encsencsre?

2. Tudják-e, azmikor az encsencsiek ezelőtt hat avagy hét esztendővel ujabban az régi veszekedő csapáson belül nagyobbat akarván az erdőben elfoglalni, orozva, titkon elcsapkodták és ujabb foglalást tettek volna?

3. Tudják-e, azmikor Rákóczy György uram őnagysága és Vetéssy István egy részrül, más részrül pediglen Kállay Miklós uram az Szabolcs vármegyei viceispánokat, úgymint Kercsy Jánost és Way Mihályt és szolgabírót Petneházy Györgyöt, mellettek egy néhány esküttt nemes embereket kihíttak és az Szatmár vármegyei szolgabíró is egynéhány nemes emberekkel Kávásy Balázs jelen lévén, hogy az határokat az tanuk vallása szerint ha eligazították volt-e, és ha hánytak-e határt Béltek és Encsencs között, és hogy ha az ispánokat, bírákat hordozták-e el az Béltek és Encsencs között való határon? — Ibidemque:

1. Providus Andreas Sánta annorum triginta quinque, colonus egregii Francisci Zolthán de Csepe, juratus et examinatus fassus est tali modo: Tudja azt nyilván, hogy az encsencsiek és béltekiek az Nagy-Lajtorjás és Somos nevü erdőt egyenlő akaratból élték, és mikor ujonnan az encsencsiek azt az erdőt csapdosták volna, határt azokon járván magam is akkor jelen voltam, és az béltekiek azt mihelyt eszekben vették volna, reájok mentenek az encsencsiekre és ez alatt az piricsei földre elmentenek volna az encsencsiek és ugyan azon az piricsei földön elfogdostanak az encsencsiekben és az vármegye viceispán Kercsy János uram kezében adták volna őköt és hogy onnat kezességen vették ki az encsencsieket törvényig. És ezek felett azt is tudja, hogy mikor az megnevezett erdőt csapdosták volna, Juhász János nevű ember akkor előttök járván és

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

csapdosván az erdőt, mondotta nékik azt, hogy régentén is *azon volt az csapás, azmelyen akkor csapdosták.* Annak felette arra is reá emlékezik, hogy attul fogván kezdettenek villongani a határ felett az két fél. És az béltekiek mikor dinnyét vetettek volna, az encsencsiek oda mentenek és eltapodtatták az dinnye vetéseket és viszontag az béltekiek is mikor marhát kaphattanak rajta, elhajtották az encsencsiekét. Ezen kivül semmi bizonyost olyat nem tud.

2. Providus Michael Juhász annos agens octuaginta, colonus egregii Michaelis Kávásy, juratus et examinatus fassus est, hogy tudja azt, azmint hetven esztendőtül fogvást emlékezik, mind Béltekhez birták az Somos és Nagy-Lajtorjás erdőt és valamikor *tilalmas* volt, mindenkor Béltekre hajtották be az marhát, és megint *mikor nyomásba esett*, akkor egyenlőképpen birták az encsencsiekkel, mivelhogy határosok egymással. Az második punctban egyebet nem tud annál, hanem hogy látta az csapásokat, az melyeket immár csapdostanak volt annak előtte, mivelhogy reá vitetett volt, de miképpen és hogy esett volna, abban semmit nem tud. Az harmadik punctumban is azt tudja és vallja hüte után, hogy tudja azt nyilván, hogy mikor az Rákóczy György uram őnagysága képebeli ember Reőthy Orbán uram előtt Vethésy István és Kállay Miklós uramék személyek szerint ott jelen lévén, egyenlő akaratból meghányatták az határt az encsencsiek és béltekiek az nemes Szabolcs vármegyének két viceispánjával, Kerchy Jánossal és Vay Mihály urammal, szolgabíróval Petneházy Györgygyel és az nemes Szatmár vármegyének szolgabírájával Kávásy Balázs urammal az több nemes esküttjével együtt és akkor az bírákat is elhordozták az határ között.

3. Ibidem degens providus Georgius Lanthos, annorum sexaginta, colonus egregii Stephani Madachányi, juratus et examinatus fassus est tali modo: Az első és második punctban nem tud semmi bizonyost. Az harmadikban tudja, hogy mikor az nemes Szabolcs vármegyének két viceispánjával Kerchy János urammal és Vay Mihály urammal és szolgabíráival és az több nemes esküttivel együtt az encsencsiek és béltekiek megjárták és fel is hányták volna az határt, akkor az Rákóczy György uram őnagysága képebeli embere Reőthy Orbán uram előtt és Vetéssy István és Kállay Miklós uramék előtt egyenlő akaratból megállottak rajta és az bírákat is elhordozták annak utána rajta az határ hányáson és maga is akkor jelen volt ez testis. Ezen kivül nem tud semmit ez dologban.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Item decima septima die ejusdem mensis Novembris accessimus ad faciem possessionis Szaniszló vocatae in comitatu Szathmariensi existentis habitae, ibidemque :

4. Providus Franciscus Mayer, annorum sexaginta, judex primarius ejusdem possessionis, colonus magnifici domini Francisci Rédey, juratus et examinatus fassus est tali modo : Az első punctban tudja azt, hogy az Somos és Nagy-Lajtorjás erdőn az encsencsiek és béltekiek még Báthory István idejében is veszekedtenek és Báthory István az bátori tiszttartót, úgymint Pathkó Mihályt és szaniszlói tiszttartóját, úgymint Lukács Jánost kiküldötte és megparancsolta, hogy *megcsapkodják és igazítsák az határt*, ne veszekedjenek rajta, sőt azt is hallottam Báthory Istvánnak szájából, hogy mondotta Lukács Jánosnak: «Menjetek ki és igazítsátok minél jobban, hogy ne veszekedjenek rajta, mert addig elveretem, hogy meghalnak bele az sok panaszért.» Azután is tudja azt, hogy mikor az encsencsiek avagy az béltekiek, egyik az másik *dinnyét vetettenek arra az erdőre* és reá mentenek és elvonatták egyik az másikét. Az második punctban semmi bizonyost nem tud. Az harmadik punctban azt vallja, hogy tudja azt, mikor Rákóczy György uram képében Reőthy Orbán uram ott volt és Vetéssy István uram maga személyében, Kállay Miklós uram is maga személyében, Kerchy János uram és Vay Mihály uram Szabolcs vármegyei ispánok, Petneházy György szolgabíró uram és több assessorok és Szatmár vármegyei szolgabíró Kávásy Balázs assessorival ott lévén, Encsencs és Béltek között három határt hánytanak fel.

5. Providus Andreas Andics, annorum 70, ibidem degens, colonus magnifici domini Francisci Rédey, juratus et examinatus fassuss est : Az első punctumban azt vallja, hogy tudja azt, hogy mióta ő tudja, mindenkor villongásban volt az az erdő ; azt is tudom, hogy Báthory István uram Patkó Mihálylyal és Lukács Jánossal *csapkodtatta az fákot*, azhol akkor az asztal volt az fa alatt. Másikban semmit nem tudok ; harmadikban sem tudok semmit.

6. Providus Michael Fejér, annorum quinquaginta quinqe, colonus ejusdem domini Francisci Rédey, ibidem degens, juratus examinatus fassus est tali modo : Az első punctban azt vallja, hogy mikor ő Encsencsen lakott tizenkét esztendeig, ő is hordott az Somosról és Nagy-Lajtorjásról fát békességesen, hanem egyszer az béltekiek kimentenek urok hire nélkül és úgy hánytanak határt. Azt is tudja, hogy az béltekiek dinnyét vetettenek arra az erdőre

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

és az encsencsiek reája hajtották az csordát és úgy vonatták el és magok is kiszaggatták az inait. Azt is tudja, hogy az gazdáját vitették Ecsedbe az praefectushoz Macskássy Mihályhoz az határhányás végett és az határhányás miatt Macskássy Mihály gyalogokat akart kiküldeni, hogy Bélteket érette megdulassa; ez alatt azért az több nemes uraim ott tanácsul adták, hogy ne cselekedje, hanem levele által találja meg Rákóczy Zsigmondot, mert az két úr között nem jó háboruságot indítani és láttam is, hogy az levelet elküldték Rákóczy Zsigmondnak. Annak utána haza jöttem ide Szaniszlóra lakni, hallottam, hogy Lónyay András idejében még elkezdették az veszekedést és villongást. Az másodikban semmit nem tud. Harmadikban tudja azt, hogy mikor Kerchy János és Vay Mihály uramék az több felül megnevezett uraimmal együt Béltek és Encsencs között három határt hánytanak fel; annak utána mint lött az dolog, nem tudom.

Eodem die accessimus ad oppidum Károly vocatum in eodem comitatu Szathmáriensi habitum, ibidemque :

7. Egregius Andreas Bélteky, annorum 70, juratus examinatus fassus est tali modo : Az első punctban vallja azt, hogy miutátul fogván emberi észt említ, azóta mindétig Somost és Nagy-Lajtorjást Béltekhez birták és nemhogy az encsencsi marhát arról az villongó erdőrül be nem hajtották volna és meg nem változtatták volna, de még az Báthory István maga disznait is behajtották Béltekre az Somosrul és Lajtorjásról és tizennégyet bennek tudja hogy berekesztettenek és semmiképpen el nem bocsájtották, hanem az úr maga gyalogit reája küldötte és hatalmasul úgy hajtotta ki Béltekről. Annak utána Báthory István boszuságában reájok küldött Béltekre és tizennégyet bennek felkötöztetett és elvitetett ; magam is ott voltam közöttük, de ugyan el kellett bocsátani bennünket. Második punctumban egyebet nem tud, hanem mikor őkegyelme Kállay Miklós uram oda vitette az erdőre és ott mutogatták az bélteki uraim, hogy ezen jegyezték el az encsencsiek az bélteki határt, mely határ *és fán való csapkodás* tudom bizonyosan hogy az bélteki erdőn vagyon és ugyanazon Somoserdőt és Nagy-Lajtorjást mindétig Béltekhez birták. Harmadik punctban azt tudja, hogy tudja azt, mikor Rákóczy György uram őnagysága maga személyében és Vetéssy István maga személyében, Kállay Miklós uram azonképpen maga személyében szabolcsvármegyei viceispán uramékat, úgymint Kerchy János uram, Vay Mihály uram, Petneházy György uram

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ugyan szabolcsvármegyei szolgabíráját assessorival együtt és ugyan szathmármegyei szolgabírót, úgymint Kávásy Balázst assessorával együtt hitták annak az Bajos-erdőnek eligazítására egyenlőképpen és tudja, hogy Béltek és Encsencs között mind az keresztutig felhányták az határt és az mely darab erdő elmaradt is, ugyan azon is elhordozták, azt is Kállay Miklós uram kilencz tanujával bizonyította meg, hogy örökké bélteki föld volt.

Item die decima octava ejusdem mensis Novembris in possessione Pilis in comitatu de Szabolcs existenti:

8. Providus Georgius Vajda, annorum 30, colonus relictae viduae egregii quondam Michaelis Bessenyey, juratus examinatus fassus est hoc modo: Az első punctban azt vallja hiti után, hogy tudja azt, mióta emberi észt említ, hogy mindétig azt az Nagy-Lajtorjás és Somos nevű erdőt Béltekhez birták. És tudja azt is, hogy mikor gyermekkorában barommal járt is az encsencsi pásztorokkal együtt, nem az encsencsiektül, hanem az béltekiektül féltenek, hogy arról az erdőrül behajtják, mihelyt azon által haladtanak, nem féltenek senkitül is, azmelyen most utólszor, hogy ott volt, az határt felvetették. Ad 2-dum nihil scit. Harmadikban tudja azt, hogy most utólszor egyenlőképpen őkegyelmek az határigazításból viceispánt és szolgabírót hoztanak esküttjével együtt, az határt eljárták és egyenlő akaratból három határt hánytanak fel, tudniillik az felül megnevezett szabolcsvármegyei ispánokat, Kerchy János és Vay Mihály uramékat és ugyan szabolcsvármegyei szolgabíró uramat Petneházy György uramat assessorával és szatmárvármegyei szolgabírót Kávásy Balázst assessorával együtt vitték ki, Rákóczy György uram maga személyében Reőthy Orbán uram és Vetéssy István uram maga személyében, Kállay Miklós uram ezenképpen az határt egyenlő akaratból eligazították Béltek és Encsencs között.

9. Ibidem providus Martinus Nagy, annos agens 50, colonus egregii Thomae Székely, juratus examinatus fassus est: Az első punctumban azt vallja, hogy vagyon tizennyolcz esztendeje és több is, hogy mióta pásztorkodott Piricsén és csordapásztor is volt ott, de mikor arra az Nagy-Lajtorjás és Somos nevű erdőre ment, nem az encsencsiektül, hanem az béltekiektül félt, hogy behajtják az hon tilalmas volt benne; és úgy tudja, hogy mindétig Béltekhez birták. Az másik punctumban semmit sem tud. Az

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

harmadikban szintén úgy vallott, azmiképpen Vajda György vallott, mivel maga is ott volt.

10. In oppido Báthor commorans providus Basilius Szilágyi, annos agens sexaginta, colonus spectabilis et magnifici domini comitis Stephani Bethlen junioris, juratus examinatus fassus est: Az első punctban azt mondja, hogy azmióta emberi észt említ, mindétig Béltekhez birták azt az Nagy-Lajtorjás és Somos nevű erdőt, valahun azt az három határt felhányták, azmikor őkegyelmek ide gyülekezett volt. Másodikban semmit sem tud. Harmadik punctban azt vallja szintén teljességesen, mint szintén az pilisi Vajda György, mivelhogy maga is ott volt jelen.

Decima nona die dicti mensis Novembris in possessione Piricse:

11. Generosus dominus Joannes Várkonyi fide mediante fassus est tali modo: Elsőben, hogy Váradon létében találkozott szemben Vetéssy István urammal és kérdette tőle: «Mire hányatta kegyelmetek el azt az határt, azmely határt Encsencs és Béltek között hánytunk volt?» arra azt felelte: «Elhányattam uram, mert az az határ nem bélteki, hanem piricsei határ.» Arra azt felelém: «Azt igen akarom, hogy kegyelmed azt mondja, hogy piricsei határ, ha piricsei, tehát bélteki is, mert én is portionatus vagyok Piricsében.» Másodszor, tudja azt az három határt hogy felhányták Béltek és Encsencs között az felül megirt nemes személyek előtt, mivelhogy maga is jelen volt és a több határokon elhordozta Kállay Miklós uram őket.

12. In eadem possessione Piricse providus Paulus Túros, annorum triginta quinque, colonus magnifici domini Ladislai Kún de Rosály, juratus examinatus fassus est tali modo: Az első punctban azt vallja, hogy tudja azt, hogy az Somos és Nagy-Lajtorjás erdőt mindétig Béltekhez birták és valamikor marhát rajta tanáltanak is, nem Encsencsre, hanem Béltekre hajtották. És még gyermekkorában egy Szurós György nevű öreg embert is szolgált, az is azt mondotta, hogy mindétig bélteki föld volt ez az Somos és Nagy-Lajtorjás, nem encsencsi. És azt is látta szemével, hogy egy encsencsi Zobay István nevü maga fiával az hármas határt elszántotta hatalmasul, mert akkor gyermekkorában marhával volt ott. Másik punctumban semmit sem tud. Harmadikban azt vallja, hogy tudja, azmikor Kállay Miklós, Vetéssy István és Rákóczy uram az szabolcsmegyei viceispánokat és ugyan szabolcsvármegyei

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

szolgabírót Petneházy Györgyöt esküttjével, az szathmárvármegyei szolgabírót Kávásy Balázst esküttjével az Encsencs és Béltek között való határ igazítására kihozták és az határt eljárták és egyenlő akaratból megegyeztenek és három határt hánytanak fel.

13. Providus Paulus Vajda, annorum 76, colonus egregii Stephani Zokolyi, ibidem degens, juratus examinatus fassus est: Az első punctban azt vallja, hogy vagyon tizenöt esztendeje, mióta itt lakom Piricsén, de addig míg az három határt felhányták, mindétig bélteki földnek tudtam az keresztútig. Az harmadikban az szerint vall, azmint Thúros Pál vallott, mivel maga is jelen volt.

14. Ibidem providus Valentinus Kún, annorum 50, colonus egregii Joannis Kávási, juratus et examinatus fassus est: Az első és másodikban semmit sem tud. Az harmadikban penig az szerint vall, azmiképpen Thúros Pál, mivelhogy maga is jelen volt.

15. Ibidem, eadem die providus Stephanus Végh, annorum 52, colonus egregii Michaelis Czibak, juratus et examinatus fassus est: Az első punctban azt vallja, hogy az ő idejében tudja azt, mikor pásztor volt is és arra az erdőre ment is, egész az Iván-kutjáig elmentenek, de soha az encsencsiektül nem féltek, hanem az béltekiektül, hogy behajtják, és mindétig bélteki földnek tudta lenni. Másodikban semmit sem tud. Harmadikban az szerint vall, valamint Thúros Pál minden részben, mivelhogy maga is jelen volt.

16. Ibidem providus Valentinus Thúros, annorum 56, (colonus) magnifici domini Ladislai Kún, juratus et examinatus fassus est tali modo: Az első punctban azt vallja, hogy mióta emberi észt említ, tudja azt, hogy mindétig bélteki föld volt az Somos és Nagy-Lajtorjás, de *mivelhogy az encsencsieknek hatalmas urok volt és amazoknak olyan kemény urok nem volt,* mindétig kapdostak rajta, de minekünk ha marhánk rajta talált járni is, nem az encsencsiektül, hanem az béltekiektül féltettük marhánkat, hogy behajtják. És mikor megtiltották is, nem az encsencsiek, hanem az béltekiek tiltották meg. Másodikban tudja azt, hogy Béltekre ment, az béltekiek mutatták neki, mondván: «Hiszem nagy dolog, hogy ezelőtt az csapkodás eddig volt, immár szintén az Tisztás-félig csapkodták az encsencsiek.» Harmadikban az szerint vall, valamint az felülmegirt Thúros Pál minden részében, mivelhogy maga is jelen volt.

17. Ibidem providus Petrus Szilágyi, annorum 60, colonus egregii Michaelis Czibak, juratus et examinatus fassus est tali modo: Az első punctban azt vallja, hogy pásztor is elégszer volt, de ő

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

soha, mikor az Somos és Nagy-Lajtorjás körül járt, soha az encsencsiektül nem félt, hogy behajtják, hanem mindétig az béltekiektül, és mindétig bélteki földnek tudta lenni. De secundo semmit sem tud. Harmadikban az szerint vall, valamint Thúros Pál, mivelhogy maga is jelen volt.

18. Ibidem, eadem die providus Balthasar Szilágyi, annorum 60, colonus egregii Thomae Gyarmathy, juratus et examinatus fassus est tali modo: Az első punctban azt vallja, hogy az keresztutat tudta határnak és az Somost az encsencsiek az béltekiekkel együtt tudom hogy élték. Másodikban semmit sem tud. Harmadikban az szerint vall, mint Thúros Pál, mivelhogy maga is jelen volt.

19. Ibidem, eodem die providus Georgius Kis, annorum 35, colonus egregii Stephani Székely, juratus et examinatus fassus est tali modo: Az első punctban azt vallja, hogy mióta én reá emlékezem, mindétig az Somost és Nagy-Lajtorjást bélteki földnek tudtam lenni; és mikor valami marhát elvesztettünk is, valaki ott látta, úgy igazított reája, hogy: «En az bélteki Lajtorjáson láttam;» sőt azt is hallotta Pilisen létében az encsencsi Kis Ferencz szájából hogy mondotta: «Jámbor ember Kállay Miklós uram, nem kell reája szólni; én bizon reája nem esküszöm, ha karddal hajtanak az hitre is.» Másodikban semmit sem tud. Harmadikban az szerint vall, valamint Thúros Pál, mivelhogy maga is jelen volt.

20. Ibidem, eodem die providus Petrus Nagy, annorum triginta sex, colonus magnifici domini Ladislai Kún, juratus et examinatus fassus est tali modo: Az első punctban tudja azt, amióta emberi észt említ, hogy az Nagy-Lajtorjást és Somost Béltekhez birták és bélteki föld; sőt még azt is hallotta az encsencsi Kis Ferencznek szájából Pilisen, hogy mondotta: «Jámbor ember Kállay Miklós uram, de nem szólok őkegyelmére, módja vagyon benne, az övét keresi, ha keresi is.» Mondék néki: «Miért nem esküttök hát reája? nam Kállay Kiklós uram csak kettőtök hitére is reája engedte volna, hogy egynéhány ember mondja közöttetek, hogy nem igazán esküdtünk reája.» Arra mondá: «Én bizon reá nem esküszöm, ha az uram fegyverrel hajtana is reája; azt sem mondom, hogy hamisan esküdtünk.» Másodikban semmit sem tud. Harmadikban az szerint vall, azmint Thúros Pál minden részében, mivel maga is jelen volt.

21. Ibidem degens providus Sebastianus Vékony, annorum

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

triginta quinque, colonus magnifici domini Ladislai Kún, juratus et examinatus fassus est tali modo: Az első punctban azt vallja, hogy Somost és Nagy-Lajtorjást bélteki földnek tudja lenni, az marháját is Béltekről váltotta ki. És még az régi emberek szájából hallotta azt, hogy az régi emberek hitekkel is bélteki földnek mondották lenni. Másodikban semmit sem tud. Harmadikban az szerint vall, valamint Thúros Pál. Az három határt tudja, hogy egyenlő akaratbul felhányták és megegyeztenek rajta, és látta, hogy Kállay Miklós uram az több határokon is elhordozta a felül megirt mód szerint.

22. Ibidem providus Joannes Thóth, annorum 46, colonus egregii Joannis Kávásy, juratus et examinatus fassus est: Az első punctban így tudja, hogy Péter Miklósnak öt esztendeig szolgája volt, disznait őrzötte és Péter Miklós igazította őtet, hogy menjen által az keresztúton és *hányjon gyöngyöt az disznóknak* az bélteki erdőn, úgymint az Somoson és Lajtorjáson. Úgy vagyon, hogy az encsencsiek is kapdostanak rajta, de mégis inkább az béltekiektül féltünk és bélteki földnek tudjuk lenni, mivelhogy ha disznókat reája akartak hajtani is, az béltekiektül követték meg az gazdáink, hogy reá bocsássák disznajokat. Másodikban semmit nem tud. Harmadikban az szerint vall mindenekben, mint az többi vallott.

23. Ibidem degens providus Basilius Juhire, annorum octuaginta, colonus egregii Thomae Bánházy, juratus et examinatus fassus est: Az első punctban azt vallja, hogy lakott 24 esztendeig Bélteken és mindétig Béltekhez tudja hogy birták az Somos és Nagy-Lajtorjás nevű erdőt; és valamikor marhát hajtottanak be róla is, nem Encsencsre, hanem Béltekre hajtották be és mindég bélteki erdő volt. Másodikban semmit sem tud. Harmadikban az szerint vall, valamint az piricsei Thúros Pál minden részében, mivelhogy maga is jelen volt.

Item vigesimo die dicti mensis Novembris in possessione Nyir-Bagos in dicto comitatu de Szabolcs habita:

24. Providus Georgius Páldeák, qui alias in possessione Sámson et commitatu Bihariensi commoratus fuisset, colonus egregii Andreae Jármy, annorum 30, juratus et examinatus fassus est: Az első punctban azt vallja, hogy lakott 16 esztendeig Bélteken és az Nagy-Lajtorjást és Somost mindörökké bélteki földnek tudja lenni és bélteki földnek tartották. Úgy vagyon, hogy az encsencsiek is kapdostanak rajta és az béltekiek fel is hányták egyszer az határt

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

alujul, de az encsencsiek egyszer oda mentenek falujul és elhánfyták. Másodikban semmit sem tud. Harmadikban sem tud semmit is, mivelhogy maga jelen nem volt.

25. Providus Thomas Pap, annorum 35, colonus egregii Sigismundi Gúthy, juratus et examinatus fassus est: Az első punctban azt mondja, hogy lakott Encsencsen és mindétig villongóban tudja hogy volt. Azmikor az béltekiek valamit vetettenek arra az Somosra, az encsencsiek reá mentenek és elvonatták. Azt is tudja, hogy Báthory István meghagyta nékiek, hogy egyenlőképpen éljék az termését az erdőnek. Másodikban semmit sem tud. Harmadikban az szerint vall, azmiképpen az piricsei Thúros Pál vallott, mivel maga is jelen volt.

26. Providus Michael Sunya, annorum 50, colonus egregii Balthasaris Gúthy, juratus et examinatus fassus est tali modo: Az első punctban, negyven esztendőtül fogván, hogy mióta reá emlékezik, mindétig villongóban volt és Báthory István kiküldötte udvarbíráját Pathkó Mihályt és úgy csapkodtatta el és azon állott meg mind az két fél; és *mikor az encsencsieknek tilalmasa volt az csapkodáson Encsencs felől, az encsencsiek hajtottanak róla, azonképpen az béltekiek, ha nékik tilalmasok volt arra, Béltekre hajtották az encsencsi marhát.* Másodikban nem tud semmit. Harmadikban sem tud semmi derekast, mert eljöttenek onnét.

27. In possessione Adony, in comitatu Szabolcsensi habita degens providus Basilius Szabó, annorum octuaginta, colonus dicti domini comitis Stephani Bethlen junioris, juratus et examinatus fassus est tali modo: Az első punctban vallja, hogy lakott tizenhárom avagy tizennégy esztendeig Encsencsen, de ő mindétig Somost és Nagy-Lajtorjást bélteki földnek tudja hogy volt, noha kapdostak az encsencsiek is néha rajta hatalmasul; és mikor marhával reá mentenek is, nem az encsencsiektül, hanem az béltekiektül féltem és be is hajtottanak egynéhányszor Béltekre nem csak engemet, hanem másokat azonképpen. Másodszor tudja azt is, hogy magokban felkelvén az encsencsiek, oda mentenek az erdőre és elcsapkodtanak benne, de avval semmit sem használtanak. Azt is tudja, hogy egyszer az *béltekiek dinnyét vetettenek az Kis-Somosra és az encsencsiek feleségestül, gyermekestül, mikor szintég az dinnye érőfélben volt, reá mentenek és még az mát is kiszagatták és az dinnyéjét is ide s tova verték és hasoggatták.* Egyszer azért én ott egy Kis György nevű emberrel, mely ugyan Encsencsen lakik, őrzöttem

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

marhát; azonban mondám néki: «Eredj György uram oda az dinnye helyére és tarlózz ott, hozz valami dinnyét az dinnye helyéről.» Azonban tekintem én György uramat, hát viszik az béltekiek. Én utána futottam és megsegítém és az én társamat elszalasztattam az béltekiekkel. Az harmadikban azon szerint vall minden dologban, valamint az piricsei Thúros Pál az utrum szerint, mivelhogy maga is jelen volt.

28. Eadem die in possessione Miháldi providus Michael Pap, annorum 45, colonus egregii Casparis Peley, juratus et examinatus fassus est: Az első punctban azt vallja, hogy azmely csapkodás az erdők között vagyon, azt encsencsi erdőnek tartották, encsencsi föld; azon tul az csapkodáson megint bélteki földnek tudtam. Az másodikban semmit sem tud. Harmadikban azt vallja, hogy látta, hogy három határt hánytanak az hit után fel, de én aztán eljöttem és csak villongásban hagytam őket.

29. Eadem die in possessione Béltek praedicta repertus providus Petrus Apostol, in oppido Nyir-Báthor degens, annorum sexaginta, colonus jamfati domini comitis Stephani Bethlen junioris, juratus et examinatus fassus est tali modo: Az első punctban azt vallja, hogy ő az Nagy-Lajtorjást és Somost mindétig bélteki földnek tudja lenni, csakhogy az encsencsiek nem régen kezdének reája kapdosni hatalmasul. És mikor gyermek korában juhot őrzött is, azon az Nagy-Lajtorjáson és Somoson járt és nem az encsencsiektül, hanem mindétig az béltekiektől félt. És tudja azt is, hogy mikor az Somosról és Nagy-Lajtorjásról kiszaladt az juhával az piricsei földre, az bélteki kerülők reá mentenek és egyet az juhokban elfogtanak és azon kivül egy forintot is ittanak reája; és az szerint mindenkor Béltekre hajtották be. Másodikban semmit sem tud. Harmadikban szinte az szerint vallott, valamint az piricsei Thúros Pál minden részében, minthogy maga is jelen volt.

Tandem vero die 21-a ejusdem mensis Novembris accessimus ad faciem oppidi Kálló, in dicto comitatu de Szabolcs existentis habiti, ibidemque:

30. Ultimus testis egregius Joannes Kovács, centum peditum ductor, annorum 56, juratus et examinatus fassus est tali modo: Az első punctban, hogy Somost és az Nagy-Lajtorjás nevű erdőt mindétig Béltekhez tudja hogy birták, és bélteki föld volt mindörökké és soha Encsencsre róla marhát be nem hajtottanak, hanem mindétig Béltekre. Másodikban semmit sem tud. Harmadikban azon

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

szerint vall, mint az piricsei Thúros Pál, mivelhogy maga is jelen volt és az határokat egyenlő akaratból felhányták, vagy három határt hánytanak és az határokat egyenlő akaratból eljárták és elhordozták, sőt még az régi, Encsencs felé való elhányt határokat, aki régen volt, megmutogattam, azkit én tudtam. Sőt mikor ispán voltam Bélteken és az Báthory István maga disznaját behajtottam volt, úgy vagyon, reánk küldött volt Béltekre hatalmasul és az disznókat elbocsátotta és magunkban tizennégyet elvitetett, melyet annak utána maga is megbánt és elbocsáttattattott bennünket.

A leleszi conventnek 1630. évi átiratából, melynek eredetije a Kállay-családnak a magyar nemz. múzeumban elhelyezett levéltárában őriztetik.

230.

1631. április 9. Vasmegye tanuvallatása a Nádasdyak és Győrffyek közt közös radóczi erdő használatáról.

Anno 1631. die 9-a Aprilis.

Mi Polyányi Lőrincz Vasvármegyének egyik viceispánja, Vághy István, főispán urunk ő nagysága Nádasdy Pál uram parancsolatjából, jelen lévén Bozay László főszolgabíró, Náray Mihály vice-szolgabíró, Náray János és Bolla Bálint ezen vármegyének esküttei, Kanczer Mátyás vicegerens és Vincze Ferencz, jöttünk ide Radóczi-Sároslakra Vasvármegyében levőben, Keresztury Ferencz, felesége Piszanics Kata asszony és gyermeki instantiájokra az ide alá megirt bizonyságoknak beszedésére, mivel veszekedések vagyon az radóczi-sároslakiaknak az Nádasdy familiával, kik ellenzik az radóczi, Unyom felé való szabad haraszterdőt, tilalmazván némely részét, úgy hogy nem szabadon fájézták, birták és élték volna az több possessorokkal együtt.

1. Nobilis Gregorius Bornemissza juratus assessor, commorans in Kis-Unyom, annorum 73, juratus et bene examinatus fassus est: Tudom azt nyilván, hogy mindenkor az az Unyom felé való Setfej nevű haraszterdő közönséges szabad haraszterdő volt az Nádasdy és Győrffy familia közt, úgy hogy válogatás nélkül, tilalom és ellenzés nélkül szabadon fájézta, irtotta, aki hol akarta. Tudom azt is, hogy azon uton alól és felül, a melyen Unyom felé mennek Radócz-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ról, semminémű elintézett és kimért külön határú erdejek azon haraszton nem volt, hanem aki hol akarta, szabadon fájézta és irtotta.

2. Michael Körmendy nobilis, commorans in Nemes-Hollós, ann. 37, juratus fassus est: Vagyon 8 esztendeje, hogy ezen általjártam, sőt Deli János urammal is mentem ezen által, tudom azt, hogy szabad uraságában volt Deli János annak az irtásnak és szabad volt neki irtani, amely irtást most is Dely János irtásának hínak.

3. Georgius Lantos, commorans in Kis-Unyom, colonus Georgii Bódéy, ann. 70, jur. fassus est ut 1-us.

4. Benedictus Lantos, commorans in Kis-Unyom, colonus generosi Laurentii Polyányi, ann. 40, juratus fassus est ut primus; hoc addito: Tudom azt, hogy mikor fát kértek akármelyik féltől, azt mondották: «Lássad, én oda adom, de ha az más fél itt talál, elviszen.» Tudom azt, hogy azon erdőben még az csordásnak is szabad volt irtani, aminthogy az radóczi Kis Benedek csordásnak vagyon most is tiz hold irtása, melyet az szabad erdőről irtott ki.

5. Franciscus Kótthya, commorans in Kis-Unyom, colonus Georgii Bódéy, annorum 40, juratus fassus est omnino ut primus; hoc addito: Hogy az elmult napokban engemet közönségesen béhoztak vala faluúl néminémű Kereszt nevű mesgyéről szürömöt elvonván, de ismég megadták.

6. Valentinus Kántor, commorans in Kis-Unyom, colonus Georgii Bódéy, ann. 37, juratus fassus est ut primus testis omnino; addito: Hogy én gyermek koromban az Bocskay hada után szántottam az Unyom felé menő úton alól az Boda Kálmán irtásában, mivel megszegénykedett volna és munkámért azon földnek dűlőjében épületre való fát adott volt, melyet békével el is vittem nappali időn.

7. Michael Nádasdy, commorans in Rempe-Hollós, ann. 55, jur. fassus est omnino ut primus.

8. Benedictus Bognár, commorans in Rompa-Hollós, colonus relictae Ladislai Dinnyésfalvai, annorum 75, juratus fassus est ut primus omnino; addito hoc: Hogy mi hollósiak marháinkat ezen erdőn és réteken őrizvén, az barom-élő földért egyaránt adóztunk és kaszáltunk mind az Nádasdy és Győrffy familiának, melyet ők is egyaránt osztottak el egymás között, de semmi külön való intézés és határozat nem volt köztök az haraszt dolgában.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

9. Joannes Kozma, judex ibidem commorans, colonus Joannis Balogh de Merenye, ann. 55, juratus fassus est omnino, ut praecedens; hoc addito: Én magam is szolgáltam itt Radóczon, de bizonyosan azt, hogy ha egy idén az Nádasdy-rész-réteket azon familia kaszálta, econverso más idén mint csereképpen alternatim más idén azon részeket viszont az Győrffy familia kaszálta, úgy hogy az előtt melyet az Győrffyék kaszáltak, azt ismég az Nádasdiak más esztendőben kaszálták.

10. Lucas Tóth commorans in Föl-Hollós, colonus Casparis Hollósy, ann. 62, juratus fassus est se nihil scire.

11. Thomas Kerthay, commorans in Föl-Hollós, colonus Benedicti Hollósy, annorum 72, juratus fassus est: Nyilván tudom azt, hogy az haraszt erdőt egyaránt közönségesen birták és nekünk mikor az pascuatiót megengedték, minden négy tehéntől egy kaszást adtunk, melylyel az Győrffy és Nádasdy familia egyaránt osztoztak, de semmi határozást köztök nem tudok.

12. Paulus Bognár, commorans in Föl-Hollós, colonus Casparis Hollósy, ann. 67, jur. fassus est ut praecedens.

13. Paulus Kovács, commorans ibidem, colonus Benedicti Hollósy, annorum 62, juratus fassus est omnino ut nonus testis fatetur; hoc addito: Kértem az uramtól Gyarmati Mártontól, kinek akkor jobbágya voltam Hollóson, hogy fát adjon tűzre valót, azt mondván: «Mi haszon Pál bíró ha adok, ha az több atyafiak rajta találnak, bevisznek.»

14. Blasius Mathéz, commorans in Rompa-Hollós, colonus Mathiae Mátéfalvay, annorum 62, juratus fassus est ut primus omnino.

15. Georgius Tót, commorans in Rompa-Hollós, colonus Benedicti Hollósy, ann. 56, jur. fass. est ut praecedens.

16. Andreas Antal, commorans ibidem, colonus eiusdem, ann. 70, juratus fassus est omnino ut praecedens.

17. Benedictus Kis, commorans ibidem, colonus Michaelis Körmendy, ann. 35, jur. fassus est ut praecedentes.

18. Paulus Bognár, colonus Ludovici Guáry, commorans ibidem, ann. 32, juratus fassus est ut primus testis per omnia.

19. Petrus Kovács, commorans in Ujfalu, colonus relictae condam Adami Akáts, ann. 60, juratus fassus est ut primus testis; hoc addito: Vagyon húsz esztendeje, egyszer behoztanak engem azon haraszt erdőről Bakó István, Mihály János több nemes

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

személyekkel együtt, melyért negyedfél forint birságot vettek rajtam és azon pénzt közönségesen költötték el.

20. Franciscus Deák judex, commorans in Ujfalu, colonus Petri Akáts, ann. 48, juratus fassus est, fatetur ut praecedentes omnino; hoc adjecto: Tudom azt, hogy Balogh János birt zálogban az Nádasdiaktól itt Radóczon két ház jobbágyot, akarván annak szine alatt az erdőt is bírnia, melyen fát vágatván szekerét, barmát megfogták, vitték be Győrffy Pál udvarára. Lyublyan Andrást is ujfalvit ott találván Győrffy Pál az erdőn, megfogta, igen verte és bevitte és fizetésért bocsátta el.

21. Paulus Vágó, colonus Joannis Balogh de Merenye, commorans in Ujfalu, ann. 38, juratus fassus est, fatetur ut praecedentes.

22. Bartholomeus Olasz, colonus relictae Adámi Akácz, ann. 40, juratus fassus est ut praecedentes.

23. Clemens Berky, commorans in Gyák, annorum 62, juratus fassus est: Itt Radóczon lettem ez világra, de én nem tudok semmi külömbözést köztök az erdő dolgában, hanem egyaránt élték és oltalmazták; sőt Nádasdy Tamás az siket ispán 12 frt birság alatt meghagyta az több radóczi atyafiaknak, hogy egyaránt őrizzék és oltalmazzák az erdőt. Balog János szekerét is egyenlő akaratból hozták be és birságolták meg.

24. Benedictus Nagy, commorans in Gyák, colonus abbatis ibidem, ann. 65, juratus fassus est per omnia ut 1-us.

25. Georgius Huszár, colonus Francisci Vincze, commorans ibidem, ann. 54, juratus fassus est ut praecedens.

26. Michael Nemes, commorans in Gyák, colonus abbatis ibidem, ann. 74, jur. fassus est omnino ut praecedens.

27. Georgius Jancsó, commorans ibidem, colonus Georgii Zelestey, ann 64, jur. fassus est ut praecedentes.

28. Andreas Szabó, commorans in Kis-Kölked sui juris, annorum 64, fassus est: Vagyon 36 esztendeje, hogy itt lakom, de én semmi külömbözést és tilalmat köztük nem tudok, hanem mindeniknek szabad volt irtani és fájézni, aki hol akarta.

29. Nobilis Georgius Pottyondy, commorans in Sz.-Kereszt, annor. 40, juratus fassus est ut praecedentes.

30. Nobilis Thomas Chörge, commorans in Sz.-Kereszt, juratus fassus est, se nihil scire.

31. Nobilis Benedictus Deák, commorans in Föl-Hollós, anno-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

rum 46, juratus fassus est: Én sok esztendőkön szolgáltam az siket Nádasdy Tamást, de az erdő dolgában semmi viszálkodást nem tudok az két familia között; hanem szegény uram juttatott volt 6 holdért való irtást, melyet megszántatván az mellékét is nagy résznyire megkerítette volt és jegyzette volt, és ugyan azon eljegyzett részre néki állatván jobbágyit Győrffy Pál kiirtotta, melyet eszébe vévén Nádasdy Tamás, akarta megszántani, de Győrffy kiverte az ekéket belőle, azt megértvén Nádasdy Tamás följött Győrffyhez, mit végeztek egymással, azt nem tudom, de azt az eljegyzett földeket az Nádasdiak birják.

32. Mathias Dávid, commorans in Nagy-Unyom, colonus Ludovici Akácz, ann. 60, jur. fassus est ut in ordine 24-tus testis.

33. Martinus Meszes, commorans ibidem, colonus Petri Akácz, ann. 35, juratus fassus est ut praeced.

34. Nobilis Benedictus Litter juratus assessor, commorans in Föl-Hollós, ann. 45, sub juramento suo refert ut praecedentes.

Isti omnes jurati et bene examinati testes sunt vicini et commetanei possessionis praedictae Radóczi Sároslak. Actum ut supranotato die et anno. Laurentius Polányi vicecomes comitatus Castriferrei mp. Stephanus Vághy mp. Ladislaus Boszay judex nobilium comit. Castriferrei mp.

Eredetije az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 977. no 15. alatt.

231.

1632. deczember 29. A Rákóczyak egyezsége a morvai és rákóczi erdők használatáról.

Anno 1632. die 29. Decembris.

Mi Morvay Gáspár, Rákóczy András de Felső-Vadász és idősbbik Rákóczy András de eadem Rákócz, Rákóczy László, Morvay László és Rákóczy Mihály, látván az mi rákóczi és morvai erdőnknek nagy pusztulását és romlását, összegyülekezvén egyenlő akaratbul az egész atyafiak az mi jóakaró urunk és atyánkfia az nemzetes és vitézlő Felső-Vadászi Rákóczy András urunk körtvélyesi házához és tettünk ilyen állandó végezést és rendelést:

1. Az erdőbíróságnak tiszti, azmint erdőnknek birodalma, hágjon, sorral járjon az erdőbíróság így, hogy két esztendeig az

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Rákóczy András és László uraimék legyenek erdőbírák, annak utánna az két esztendő eltelvén, per ordinem, az mint eleitül fogvást az Rákóczy és Morvay ágon volt az erdőbíróságnak tiszti, az szerint legyen.

2. Az Mocsár tilalmas légyen mindnyájunktól az hordófáknak és abroncsoknak kivülötte sub poena florenorum 12.

3. Az hegyben is az tölgyfa is tilalmas légyen az bodnároknak; mindnyájunknak engedelméből vágjon fát, de az mi engedelmünk nélkül egy szál abroncsot se vágjon.

4. Szuszék-csinálás és kereskedésre való hamu égetés tilalmas légyen sub poena fl. 12.

5. Continue megtartassanak, semmi munkára ne hajtassanak az erdőkerülésen kivül az erdőkerülők; közülünk ha oly találtatnék, azki kerülőt nem adna, praestálni nem akarna, tehát mindnyájan adunk arra auctoritást az erdőbírónak, saltem sua auctoritate az 12 forintot megvehesse minden pörlés és veszekedés nélkül. Aratáskor pedig az erdőkerülők tartozzanak földesuroknak aratni, takarni és kaszálni.

6. Az Mocsárban senkinek ne légyen szabad irtani, se nemes embernek, sem parasztnak, sub poena 12 fl.

7. Azmely ember termőfát vágna és udvarán találnák, az erdőbíró azt az embert akármelyiknek házából kivonhassa és megverethesse kedvezés, kimélés nélkül.

8. Semmi néműi termőfát ne légyen szabad vágni sem az hegyekben, sem kiváltképpen az Mocsárban, hanem azmelyikünk jobbágyának épségre való fa kellene, az erdőbírótul kérjen s az erdőkerülőket küldje ki vele és amennyire szükségre kelletik, adjék nékie.

9. Az terméketlen fát az hegyben szabad legyen vágni, maga szükségére valót, azkibül kerekeket és ekét csináljon.

10. Az vargáknak 14 szekér fát egyikének-egyikének vágni cserezni valót (szabad légyen), de az öreg termőfát ne hámozza, mert ha rajta érik és megtudódik s megbizonyosodik, 12 frt az birsága.

11. Az erdő zab vámja, kenyér és tyuk egymás nélkül el ne osztassék, hanem az falu bírájának légyen szám szerint, és az erdőbírónak is légyen gondja reá, egymás akaratjából légyen az elosztása.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

12. Bánóczi és beretőieknek, akárki jobbágya legyen is, pecsét nélkül és adófizetés nélkül tüzre, avagy épségre való fát ne légyen szabad hordani.

13. Az erdőbírónak adunk arra is auctoritást, hogy az kerülőket, azki vét és úgy nem járna az dologban, azmint kivántatnék, megbüntesse, urára való hatalomra se vehesse.

14. Az paraszt embernek jószágunkban ne légyen szabad sem bort, sem sert reánk hordani; ha pedig az végzésünk ellen cselekednék akármelyikünk jobbágya, avagy zsellére, akár szolga is, azkinek borára kezd, az reá mehessen és kedvezés nélkül kivághassa az fenekét, semmi úttal-móddal reá ne kereshesse, se törvénynyel, se másképpen.

15. Azoknak az felül megirt conditióknak és dolgoknak valamelyikünk vel in toto, vel in parte violálná és megállani nem akarná, 100 forint légyen az kötele; az megálló felek az meg nem álló feleken toties quoties megvehessék ingóbingó marhájokból, az melynek fele az erdőbíróé, az fele pedig az megálló feleké, abscissis omnibus juridicis remediis, non obstantibus citatione, inhibitione, revocatione, bello, messe, vindemia, appellatione ac aliis juridicis remediis. Melynek nagyobb és erősebb bizonyságára az mi végezésünket és levelünket megpecsételtük és kezünk irásával megerősítettük, az mi jóakaró uraink és atyánkfiai előtt, úgymint Zemplén vármegyének szolgabírája Bánóczy András uram és esküttje Maturka György uraimék előtt. Datum et actum in Körtvélyes, die et anno ut supra, anno 1632. die 29. Decembris. Andreas Rákóczy de eadem, mp. (L. S.) Rákóczy László mp. (L. S.) Morvay László mp. (L. S.)

Mult századi másolata az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 1694. no 39. alatt.

232.

1632. Kivonat Kassa sz. kir. város szabályrendeletéből, melylyel a kovácsok az erdők vágásától eltiltatnak.

10. Az kovácsok minemű nagy károkat tesznek esztendőnkint az erdőkben, hallásra is keserves; kéri az nemes község az nemes tanácsot, parancsolja meg serio az kovácsoknak, hogy az följebb specificált urbariumnak megiratásáig az erdők vágásától és

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ott való szénégetéstül penitus supersedeáljanak, és ott vágni erős büntetés alatt ne merészeljenek.

A város levéltárából közölték: *Dr. Kolosvári S.* és *dr. Óvári K.* i. m. II. köt. 2. fele 191. l.

233.

1633. jan. 1. Kivonat Nagybánya város szabályrendeletéből az új tilalmas erdőről.

3. Az mely uj tilalmas erdőt az város közönséges egyező akaratjából fogott, senkinek, se bíró uramnak, sem másoknak vágni és hordani szabados ennekutánna ne legyen, hanem az Karácson fáját az város jobbágyi hordják meg az Fernezejből, mivel az városnak az öreg tölgyfákra szüksége vagyon.

A város levéltárából közölték: *Dr. Kolosvári S.* és *dr. Óvári K.* i. m. III. 599. l.

234.

1634. julius 16. A Szinyei-Merse-család tagjainak egyezsége erdeik használata felől.

Mi Merse Szinyei Kristóf, László és György látván mindenütt jószágunkban erdeinknek egyaránt való kéméletlen romlásokat s pusztulásokat (ki miatt immár magunk is épületre való fából másokra szorultunk), melyet praeveniálni akarván rendeltünk és végeztünk egyenlőképpen minden falubéli határinkban levő erdeinknek jó módjával való tilalmoknak megtartására bizonyos büntetés alatt levő conditiókat, mely végezésünket pecsétünk alatt lipóczi, lochnai, ressensai, szinyei, ujfalusi, delethei és jernyei falubéli bíráinknak adván (az szerint azmint azmely falukban az tilalom mi okkal és móddal kivántatott meglenni), hogy ők is annyival bizonyosabban végezésünket értvén, kiki az bírák közül akármely faluban is tudhassák magokat nékiek adott levelünkhez accommodálni, mely bírák akármely faluban is az bíróságnak változásakor tartozzanak az új bírónak az nékiek adott levelünket 12 fl. bírság

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

alatt megadni és ki-ki maga bíróságában tisztessége vesztése s azon kivül 12 fl. birság alatt tartozik levelünk erejével élni és azt legkisebb punctumában is megtartani, quoties az ellen valaki vétene, megbüntetni. Azhol az cselekedők bírák nem volnának, minden személyválogatás nélkül magunk által büntettessenek meg.

Az conditiók ím ezek rend szerint:

1. Az magunk erdejéről, ugymint Bartinbul, Pánkibul, Mátyás-Patakábul, Hlozibul, Bukovincábul se szinyeieknek, lazkóiaknak, deletheieknek, ujfalusiaknak és jernyeieknek, se udvarbíráknak, szabadosoknak, jobbágyoknak, zselléreknek, az praedikátor és iskolamesteren kivül senkinek ne legyen szabad fát és vesszőt hordani, se kovácsoknak szenet égetni, se *hársat hántani* sub poena florenorum 12.

2. Ezen magunk erdejéből penig magunknak fát hozván jobbágyink haza, visszamenet ne legyen szabad magának semmi fát venni, mely ha megbizonyosodnék, az bírák — tisztességek vesztése alatt — tartoznak az feleken egy forintot megvenni, melynek fele az bíráké, az más fele az kerülőké; azhol penig kerülő nincs, olyan helyen éppen az bíráké legyen. Sőt ha praedicatornak vagy mesternek kellene fát erdőnkbül vinnie, az valaki lenne, azhol erdőkerülő vagyon, erdőkerülőnek, azhol kerülő nem volna, tehát az bírónak jelentse meg és hire nélkül erdőre ne menjen.

3. Az Szabaton levő erdőt mivel szinyei és laszkai embereinknek engedtük, az őnekiek szabad legyen, de úgy, hogy *annuatim azzal jó módjával, pazarlás nélkül, osztályul éljenek* és az Szabaton kivül valahol mi fenyves és tölgyes vagyon, mind tilalmas légyen, az Szabattal contentusok lévén sub poena fl. 12.

4. Azkinek penig épületre volna szüksége, mutassa meg az bíráknak, és azután az örökös urától avagy asszonyától kérjen fát és az ura ne pecsét által, hanem irásával tudósítsa az bírót, mennyi fát adott néki. Az bíró is tartozik megjelenteni az erdőkerülőknek, és az erdőkerülő hire nélkül ne merészeljen senki is efféle épületre való fáért menni sub poena florenorum 12.

5. Mivel penig mind az három részről bizonyos erdőkerülőket rendeltünk, melyek hitesek legyenek, kik mind idegenektül s mind magunk embereinktől tisztességek vesztése alatt tartozzanak erdeinket oltalmazni, magunk jószágabelit penig, valakit találnának az tilalmasokban, megfogván az bíró tartozik egy

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

forintot azon venni; azhol udvarbíró avagy szabados lenne, azon is az egy forintot — tisztessége vesztése alatt — tartozik az bíró megvenni minden kedvezés, személyválogatás nélkül, mely az erdőkerülőké legyen.

6. Az *erdőkerülőket penig senki hajtónak ne merészelje mondani s kiáltani* sub poena fl. 1, mely megbizonyosodván az bíró az feleken megvehesse és az erdőkerülőké legyen.

7. Azhol pedig az erdőkerülő el nem járna hiven tisztében, az ottan lakos bírónak hatalmat adtunk annyibul — azhol effélék találtatnának, — hogy az kerülőkön 12 forintot vehessen, mely az bíráké legyen. Holott penig az bíró azféléért az erdőkerülőket meg nem büntetné, magunk tartozunk az bírákat az felül megirt 12 forint bírsággal büntetni, akármely punctjaiban is hogyha ellenkedik vagy ellenkednék ez végezésünknek tisztiben hiven el nem járván. Mely végezésünknek állandóbb és bizonyosabb voltáért s megtartásáért adtunk egymásnak (és bíráinknak) kezünk irásával és pecsétünkkel megerősített levelünket. Datum in Szyne, 16-a Julii, anno 1634.

A XVII. század végéről származó másolata a Semsey-család levéltárában.

235.

1634. I. Rákóczy György fejedelemnek összes uradalmaiban alkalmazott udvarbírái részére adott utasításából, a fűrészmalmok és makkos erdők felől.

15. A fűrészmalmoknak építésére is, éppen való tartására szorgalmatos gondja legyen udvarbíráinknak, hogy azokban is az deszkametszés gondviseletlensége miatt meg ne szünjék és az holott fenyűfábul való deszkametszés nem lehetne, bikk, jávor, hársfa, tölgyfa és egyéb arra való fábul is — aminek szerit teheti — deszkát mentül bővebben metszessen az udvarbíró; hasonlóképpen zsindely csináltatására, hordófalakra, szőlőkarókra, abroncsokra és egyéb fabeli szükséges eszközökre, aminek hol helye és mikor ideje vagyon, fogyatkozás nélkül való gondot viseljen az udvarbíró.

22. Jószáginkban mikor isten a makknak termését adja, azt idején investigálván, minden felé hirt adjon, mennél több sertésmarhát reá szerezhet, szerezzen; sőt penig maga industriáját mutat-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ván mentül több haszonra, nyereségre való hizatlan marhákat vegyen és hizlaltatván az makkon, úgy adassa el, hogy jövedelmet igyekezzék abbul is minden jó alkalmatossággal szaporítani.

Fogalmazványa az Orsz. Levéltár kincstári osztályának instructiói közt. Ugyanezzel a szöveggel a gyula-fehérvári udvarbíró részére adott utasítást közölte: *Koncz J.* a «Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle» I. kötetében 311—323. l.

236.

1635. január 29. Szathmármegye tanuvallatásából a király-daróczi erdő használatáról.

Anno 1635. die 29-a Januarii.

Mi Domahidy Miklós Szatmár vármegyének egyik szolgabírája, Szabó Ambrus ezen Szatmár vármegyének hitös assessora jöttünk az nemes Szatmár vármegye commissiójábul az tekéntetes és nagyságos Prépostváry uram őnagysága instantiájára ide Király-Daróczára, mely rész szerint ezen Szatmár vármegyében, rész szerint Közép-Szolnok vármegyében vagyon, inquirálván az ide alább specificált utrumnak continentiája szerint.

Utrum?

Hogyha tudná azt nyilván, hogy az úr őnagysága Prépostváry Zsigmond uram engedte volna meg azt, hogy az esztraiak szabadoson hordhassák mindenkoron az daróczi erdőt és marhájokkal is jártassák az daróczi tilalmast; és mikor császár urunk ő felsége birta Esztrót, akkor mint éltenek az fa-hordással?

1. 2. et 3. testes: judex primarius Esztraiensis Petrus Dobos et cives jurati Andreas Kerekes, Gallus Stango, fide eorum deposito coram nobis sic fatentur: Öt beteges embert megesketének esztraiakat: Szabó Lászlót, Ürmös Tivadart, Dobos Tivadart, Oppris Lukácsot, Hajdu Balázst, azkik ide mi előnkbe nem jöhettenek és így vallottanak előttük, ezt vallják — sat. — hogy az úr, Prépostváry Zsigmond uram őnagysága őköt nem szabadította sem az daróczi tilalmas jártatásra, sem peniglen az erdőre Daróczon, hogy hordhassák. Hanem az két régi ember, Szabó László, Dobos Tivadar így vallott: Az fekete ember hada azmikor volt, azolta tudják és ők is császár urunk jobbágyi voltanak, hogy valamikor épületre való fát avagy tüzre valót adtanak az daróczíaknak, ő

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nekiek is hasonlatosképpen annyit adtanak mindenkor; az marhájok peniglen az esztraiaknak szabadoson tudják hogy eljöhetett az daróczi nyomás-mezőre mindenkoron; egyébbel nem tartoztanak, hanem azmely jobbágy melyik szerre való volt az ispánynak egy bárányt adott egy esztendő alatt. Idem Andreas Kerekes in sola persona sic fatetur, et sciret sic esse — sat. — Ezt is vallja, hogy az úr őket arra nem szabadétotta, hogy az erdőt hordják avagy az tilalmast jártassák itt az daróczit, hanem Kraszn án innét az erdő felől sz. György napjáig, azmikor nyomás volt, szabadoson jártatták az mezőt, az Darócz és Esztró felől való mezőt penig mindenkoron szabadoson — azmikor nyomás volt — jártatták ellenzés nélkül. Az erdőt is peniglen úgy élték, azmint általok relatióban behozatott és azmint vallották előttök. Item Petrus Dobos judex sic fatetur et sic sciret esse — sat. — Az daróczi mezőre tudja, hogy az nyomásra szabadoson reá jött az ő marhájok. Az úr peniglen őket nem szabadétotta sem az tilalmas jártatásra, sem az erdőre, hanem azt mondotta az úr, hogy az esett fában ők is vigyenek, de fennálló fát ne bántsanak; de úgy vigyenek azban is, ha daróczi ember hordja az erdőt. Stango Gál quidem sic fatetur esse — sat. — Tudja, hogy mondotta az úr, hogy az esett fából vigyenek, de fennálló fát ne bántsanak, mert megbüntetik érette. Az tilalmas jártatásra őket az úr nem szabadétotta; hanem tudja, hogy az daróczi nyomáson szabadoson járt volna az marhájok.

4. Dobos Tivadarné esztrai, hiti után így vall, annor. aetatis 70: Eddig ők császár úr jobbágyi voltanak és (ha) az tiszttartóktul épületre való fát kértenek, minden épületre adtanak az esztraiaknak az daróczi erdőben. Két házon kivül tudja, hogy Esztrón valamennyi ház vagyon, mind az daróczi erdőrül építették. Az daróczi nyomást is — tudja, hogy — szabadoson jártatták marhájokkal.

5. Bodó Péterné hiti után így vall: Az daróczi erdőre és tilalmasra is nem tudja, hogy az úr szabadította volna az esztraiakat.

6. Esztrangás Péterné esztrai, hiti után így vall: Ő nem tudja, hogy az úr szabadította volna őköt az daróczi erdőre és tilalmasra; hanem ő csorda-pásztor volt, szabadoson járták az daróczi nyomás mezőt, senki nem ellenzette.

7. Szerecsen Péter esztrai, annor. 60, hiti után így vall: Az

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

daróczi erdőt tudja, hogy követés által szabadoson birták az tatár járása előtt is; tudja, hogy épületre való fát hordottak Esztróra, onnat az város bírájától kikövették; azonkivül valamikor az darócziaknak adtak hol egy-egy szálat s hol kettőt, nékiek is esztraiaknak hasonlatosképpen annyit adtanak. Az nyomás dolgát is így tudja: Az Krasznán Esztró felül az nyomást szabadoson jártatták; az Krasznán túl az erdő felől követés által jártatták. Az úr peniglen az esett fán kivül semmire nem szabadította őköt; az tilalmas jártatásra sem szabadított.

8. Petrus Drabant, annorum 75, juratus sic fatetur, commorans in Esztró — sat.'— Ezt is tudja, az daróczi erdőt szabadoson élték; valamikor az darócziaknak mennyit adtanak benne, ő nekik is esztraiaknak adtanak; hanem tudja, hogy mikor Rakomazy János kezére szakattanak volt, akkor kezdették háborgatni őköt az erdő dolgából. Az nyomást penig szabadoson tudja, hogy jártatták marhájokkal.

9. Andreas Szerecsen, annor. 70, commorans in Esztró, juratus examinatus sic fatetur: Az daróczi erdőt csak oly vesszőkorában tudja, hogy az szél ide s tova ingathatta; valamikor az daróczi embernek *osztottanak* benne, vagy Karácsonyra, vagy egyébkor, ő nekiek is esztraiaknak külön-külön annyit-annyit adtanak, mivel Esztró Darócznak egyik utczájának mondattatott és így tartották, Esztró is az daróczi földön lévén. Az nyomást peniglen szabadoson jártatták; hanem tudja, hogy az tiszttartóknak egy fót juh közül egy-egy bárányt adtanak; ezt az aszálynyártul fogván tudja. Az úr peniglen őket nem szabadította sem az tilalmas jártatásra, sem az erdőnek hordására; hanem mikor örökségre kellett, az várostul kértenek; az úr meg azt mondotta, hogy vastagon megbüntessenek bennünket, ha olyan helyen találnak az darócziak.

10. Joannes Szabó, annor. 70, commorans in Esztró, hiti után így vallja: Az erdőt tudja, hogy valamikor az darócziaknak adtanak, ő nekik is adtanak benne, az tüzre valót mindenkor szabadoson hordották; az mezőt penig, az nyomást szabadoson jártatták; az Krasznán másfelől ha jártattak, egy-egy bárányt adtanak a tiszttartónak. Az úr peniglen őket semmire nem szabadította; sőt szájából hallotta az úrnak: ha rajta kapják az tilalmason, egy-egy forinttal büntessék meg őket.

11. Georgius Borzás, annor 50, commorans in possessione Esztró, subditus spectabilis et magnifici Sigismundi Prépostváry de

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Lokacz, juratus examinatus coram nobis sic fatetur — sat. — Az erdő állapotjáról ezt vallja: Ez elmult esztendőben Esztrónak ő bírája lévén, az úr ő nagysága Prépostváry Zsigmond úr behivatván azt mondotta őnekie: «Atyámfia, az darócziak panaszolkodnak, hogy az tilalmasokat jártatjátok, sok károkat tesztek nekiek és az erdejeket is pusztítjátok; én meghagytam nekiek, ha szántszándékkal cselekesztek, egy-egy forinttal megbüntessenek benneteket.» Ő arra azt mondotta az úrnak: «Nagyságos uram, ha valamelyik ezt cselekeszi és az kerülőnek engedelmességgel nem lészen, jőjjön be Esztróra és ők mindjárást egy forint ára zálogát kezekben adják, az kerülő kezében.» Az úr sem az erdővel, sem az tilalmas mezőre őket nem szabadította, hanem fekő fát mondotta az úr, hogy vihetnek. De erre reá emlékezik, ezelőtt, mikor császár ő felsége jobbágyi voltanak, valamint az darócziaknak adtanak az erdőből, ő nekiek is adtanak; az atyja bejött idebe, azt mondotta, hogy: «Azért megyek, mert az darócziaknak fát *osztanak* s minekünk is osztanak.» Az daróczi nyomás-földet tudja, hogy szabadoson jártatták az Krasznán; az erdő felől, szabadoson nem tudja, ha követés által jártatták-e, vagy csak olyan szabadoson, mint más felől; de tudja, hogy mindenütt egyaránt járt az marhájok, onnat is nem hajtották be.

12. Volfgangus Kis, annorum 45, in Esztró, sic fatetur — sat. — Ezt is vallja: Az erdőből valamikor adtanak az darócziaknak, őnekiek is osztottanak, császár ő felsége jobbágyi voltanak akkor; az nyomás mezőt szabadoson jártatták. Az tilalmas jártatás felől az urnak szájából hallotta, hogy panaszolkodásképpen azt mondotta: meghagyta az darócziaknak, hogy valakit az tilalmason kártételen találnak, vastagon megbüntessék egy forinttal.

13. Michael Román, annor. 40, in possessione Esztró, juratus examinatus sic fatetur — sat. — Az úrnak szájából hallotta, azt mondotta nékiek, hogy: «Az darócziak panaszolkodnak, hogy az tilalmasokat jártatjátok; meghagytam, hogy egy-egy forinttal megbüntessenek benneteket; haki peniglen közületek annak engedelmes nem lészen, behozatom idebe, keményen meglapátoltatom és tizenkét forintot vétetek rajta; én semmiképpen nem engedem azt tinektek, hogy szabadoson jártassátok, mert még az magam marhámat is behajtatom róla, megbüntettetem, nemhogy az tieteknek engedném meg.» Az leesett fát mind az ideiglen szabadoson eleitül fogván hordották.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

14. Simon Szabó, annor. 50, commorans in Esztró, sic fatetur — sat. — Az miolta tudja, az daróczi erdőt azmint az darócziak hordották, ők is hasonlóképpen. Az úr ő nagysága önekiek nem hagyta, hogy sem az tilalmast jártassák, sem az erdőt pusztétsák.

15. Stephanus Fóris, annor. 36, commorans in Király-Darócza, juratus sic fatetur — sat. — Az erdő állapotjárul azt tudja, ha mikor az darócziaknak megszabadétották az erdőt, tudja, hogy esztraiak is nagy félve elvittenek benne; azt is tudja, kérelem szerint adtanak nekiek örökségre; ezt is tudja, hogy néha meg is zálogloták őket az erdőhordásért, meg is büntették.

16. Joannes Kerekes, annorum 42, commorans in Esztró, sic fatetur: Az fahordásért sokat járt az úr elejbe, de az nyers fára soha nem szabadétotta, hanem csak fekő fát, azt is akkor, mikor az darócziak hordották. Az tilalmas állapotjában ezt tudja, az úr előtt panaszolkodtak, hogy mint büntetik; azt mondotta az úr: «Jámbor az anyjok, ne jártassátok az szegény ember életét.»

17. Pap Mihály hiti után ezt vallja — sat. — Ezt tudja, kapdosták az erdőt, de hogy őnagysága szabadította reá, azt nem tudja. Ezt is tudja, hogy épületre, azkinek szüksége volt reá, az várostúl kérvén adtanak. Az tilalmas dolgábul, nemhogy az úr reá szabadította volna, de inkább fenyegette őket, hogy tizenkét forintot vétet rajta.

18. Bogya Mihály, annor. 80, commorans in possessione Esztró: Az úr őket nem szabadította sem az erdőre, sem az tilalmasra, hogy járják; hanem azt tudja, hogy azkinek szüksége esett, kérelem szerint adtanak az város bíráitul; azmikor ők hordották az darócziak az erdőt, ők is az aszufát hordották olyankor.

19. Matheus Zalóczy, annor. 50, in possessione Esztró, juratus sic fatetur: Az erdő állapotjárul, az mikor az város hordotta, ők is eljöttenek, ágat és esett fát vittenek; hamikor néha rájok rohantanak, egy-egy itcze borocskával megérték. Az nyomás-mezőt peniglen, valahol az város marhájok rajta járt, az övék is szabadoson ott járt. Az úr peniglen semmire nem szabadította őköt.

20. Joannes Borzás, annor. 32, in possessione Esztró commorans, juratus sic fatetur: Az erdő dolgát, ha mikor az daróczi ember hordotta, ők is hordották; néha eleiben állottak, meg is büntették őköt; ha kinek mi szüksége esett az fa dolgából, az várostul kért, adtanak. Az tilalmas állapotjában, nemhogy az úr szabadította volna reá őköt, de inkább erősétette.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Michael Bogya *adhaereálja fassiójához ezt:* Az öcscsének Bogya Demeternek azmikor házát csinálták, az úrtul kértenek volna fát; az úr azt mondotta, hogy: «Én nem adok, hanem menj az városbírájához és tőle kérjetek Daróczon.»

21. Petrácskó Péter, annor. 95, coram nobis sic fatetur: Az úr az erdőre nem szabadította, de mikor ide jöttem, azt mondotta: «Mind az császár úr jobbágya s *mind az Csákyé, hogy egymásra vágd.*»* Az felől az várostul is kért és az úrtul is háznak való fát és adtanak. Valahol peniglen az nyomás-föld esett, onnét az Krasznán az városnak szabad volt, mi is szabadoson reá hajtottuk az marháinkat.

22. Blasius Magyar, annorum 35, commorans in Esztró, juratus sic fatetur: Azmikor házat csinált, az úr nyolcz szálat adott és az várost megtalálta, az város azt mondotta, hogy: «Valamennyi kell, annyit hordj» és ő annyit hordott, azmennyi kellett. Az nyomás-földet, valahol az város marhája reá ment, az övék is szabadoson reá ment az esztraiaké.

23. Pap Simon, annorum 40, commorans in possessione Esztró, subditus spectabilis et magnifici domini Sigismundy Prépostváry, juratus examinatus coram nobis sic fatetur: Az úr Prépostváry uram őnagysága nemhogy szabadétotta volna őköt az Darócz város tilalmasára, de inkább erősétette; épületre való fát az város erdejéből kérelem szerint azmi kellett, adtanak.

24. Petrus Fekete, annor. 25, in Esztró, juratus sic fatetur: Az daróczi tilalmasra nemhogy reá szabadította volna az úr, de inkább erősétette ellenök. Az daróczi erdőt valamikor az darócziak hordották, ők is eljöttenek és hordottak afféle fekő fát; azki erszényéhez bízhatott, nyerset is vágott és vitt.

25. Petrus Bocskoros, annor. 48, commorans in Esztró, juratus sic fatetur: Hogy az úr őnagysága azt mondotta: «Ha az darócziak hordják az erdőt, ti is atyámfia afféle leesett fát kapdossatok.» Az tilalmas dolgát erősétette az úr, hogy valakit rajta kapnak, erős büntetéssel megbüntessék inkább. Császár urunk ő felsége azmikor Esztrót birta, azmikor az daróczi erdőn az darócziaknak fát osztottanak, őnekiek is hasonlatosképpen azon az erdőn az esztraiaknak meg-úgy osztottanak és adtanak. Eleitül fogván az

* Ugy látszik, ez a mondás az ismert «Csáky szalmájának» egyik változata.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Krasznán Esztró felől, valahol az daróczi marha az ő daróczi határokon és nyomás-mezőkön valahol rajta járt, az esztrai marha is ott azon minden ellenzés és bántás nélkül rajta járt.

26. Andreas Stangó, annor. 35, Esztroensis, juratus sic fatetur: Vallja, azmikor az daróczi ember hordotta az daróczi erdőt, ők is reá mentenek és szabadoson hordották. Néha az zálogokat elvették, egy-egy itcze borral megérték. Az úr őket sem az erdőre, sem az tilalmas jártatásra nem szabadétotta.

27. Gregorius Stangó, hiti után így vall — sat. — Az úr peniglen nekiek esztraiaknak nem engedte sem az erdő hordást, sem az tilalmas jártatást; hanem azmikor az darócziak hordották, ők is reá mentenek, ágat és leesett fát hordottanak és vittenek.

28. Szabó Simon, hiti után azt vallja: Az daróczi ember azmikor az erdőt vágta, ők is vágták és hordották azon erdőt. Az úr peniglen nem hatta őnekiek sem az erdőt hogy hordják, sem hogy az tilalmast jártassák.

29. Joannes Szabó, hiti után vallja: Őköt az úr nem szabadétotta sem az daróczi erdőhordásra, sem az tilalmasok jártatására; hanem tüzre való fát hordottak az daróczi erdőrül ők; az tilalmason penig azkiket rajta értek, megbüntették az darócziak.

30. Viski Sándor, hiti után így vall: Azmikor az darócziak vágták az erdőt, ők is reá mentek és ők is elhoztak benne; azmikor rajtakapták, megbüntették érette.

31. Calapa György, ann. 30, idem fatetur, uti 30-us testis. Coram me Nicolao Domahidy judice nobilium comitatus Szathmariensis mp. Coram me Ambrosio Szabó, jurato assessore comitatus Szathmariensis mp.

Eredetije az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 56. no 4. alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

237.

1635. október 1. Jelentés a lipcsei uradalom területén fekvő Sohlergruna erdőben esett károk megvizsgálásáról.

Relation der von ihr getr. herrn verwalter des kupferhandelsz Neusohl, herrn Wolff Ochsz von Sonnau verordneten visitation der wälder im Solergrundt, beschehen den 1-ten December des 1635. jarsz.

Auf beuelch ihr röm. kay. matt. verwalter desz Neusohlerischen kupferhandelsz ihr gestrenger herrn Wolff Ochsz von Sonnau bin ich Hannsz Dierbeckh schaffer in der neuhietten vnndt Mathiasz Khnozinger waldtforster zue besichtigung der schaden im Sollergrundt den ersten December disz 1635. jahrsz verschickht worden befunden, alsz im Sollergrundt bey desz herrn Peckhers kholung haben die Panigger vohr etlichen jahren bey anderthalb hundert ansehnliche puchen vndt tannen gschwennt vndt darzwischen die jungen pamen auszgeroth; am bemelten orth vohr ainem jahr an zwei fleckhen gersten angepaut, ihr gn. der frau Sötschin wallachen aber mit ihrem gaszvich dieselbe ganz abgewaith; im andern grundt oberhalb des Peckhers kholung ist deszgleichen ain schöner waldt ohngefehr aines pixen schuesz, dauon obmelter zeith dergleichen gschwent, hierauf von der cammer undt schlosz Liebsch aine visitation angestellt durch darzu verordnete beamten, alsz von der cammerherr Fischer, herr Tschősy pergrichter vndt Khnoczinger, vom schlosz Liebsch herr purggraff selb dritter, von gemainer stadt Liebetten herr Roser selbander, die damalsz den augenschein eingenomben vndt ohne zwaifl ihre relation hierauf gethan haben.

Die anheeh des waldes betreffendt, welche wier hin vndt her bestigen, haben wier dergleiche grobe schaden nicht befunden, ainzig vndt allein, wasz herr purggraff in verwiechnen jahren etlichen schloszunterthannen ausz vnterschiedlichen dörffern lauth der Panigger auszszag schindln zue machen bewilliget hatte, dieselben viel tannen niedergfelt vndt also ligen lassen. Dasz aber euer gest. vndt fr. herr Pöckher solches de nouo angedeütet vndt aine neüe visitation begert, erkhennen wier fier vnser thail solches mahl fier vnrecht zuuerhiettung aines khünfftigen groszern vndt mehrern schadensz, dan obmelte walder nach vndt nach,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

wann der liebe gott dasz liebe pergwerch zue Liebetten raichlichen gsegnen (wie wir daran nicht zweifeln) khundte, mit auszprennung der khollen solcher waldt dem handl zue nutzen gemacht werden.

Solcher euer gstr. vndt hr. haben wir schuldiger pflicht nach zue relationiren gehorsamblichen nicht verhalten sollen. Euer gstr. vndt hr. zue dero gnädigsten protection vnsz gehorsamblichen empfehlende. Euer gstr. vndt hr. gehorsame Hannsz Dierbeckh, Mathiasz Knozinger.

A selmeczi bányaigazgatóság levéltárából közölte *Péch A.*, Alsó Magyarország bányamivelésének története. Budapest. 1887. II. 682—3. l.

238.

*1635. november 8. A beszterczebányai kamara-igazgatóság rendelete, melylyel a négy fa-üzletnél alkalmazottakat az irtásoktól s ökrök tartásától eltiltja s a tehenek tartásat is megszorítja.**

Von der könig. kays. matt. verwalter der camer vndt khupferhandlung zue Neusohl allen vndt jeden meistern, fürgedingern vndt arbeiter den 4 kays. holzhandl-ambts wegen hiemit anzuefügen. Demnach in jüngstgehaltener holtzhandls-visitation vnter ander unordnung vnd eigennutzigkheiten dis befunden worden, dass erstgedacht holzmeister mehrer ihrer würdschafften, als des handels arbeiten abwarteten vndt die waldungen selbst, da sie doch solches billich precaviren sollen, mit ausrotten, fang, brennen von tag zu tag mehrer äcker vndt wismater aböden vnd ruiniren, damit nun solchem unheyl gesteiert, ja solches gants abgethan würde, alst würdt ihnen den meistern crafft dessen ernstlich ahnbeuohlen, dass sie alle vndt jede ochsen von denen khays. holzhändln innerhalb einer monatsfrist abschaffen, ins künfftige kheine mehr halten, weniger die äcker durch andere bestellen, sondern solche bey gar gewiss beschehender zimblicher bestraffung, gants unahngebauter, damit widerumben junge wälder darauf gezigelt würden, bei besten sollen. Vndt weilen von denen fürgedingern vnd gemeinen arbeitern solche verwüstung ebenfalls be-

V. ö. *Tomcsányi* i. m. 58., 59. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

schicht, werden ins khünfftig einem fürgedinger nicht mehr alss 6, einem gemeinen arbeiter aber von 3 bis 4 st. melggkhue pro ratione familiae, wie dann restung zwai absondern person von der camer aus auf die holzhandl abgefertigt werden passiret, darnach sie sich sammt zurichten vndt disem decreto ein gehorsamben volzug werden zu leisten wissen. Actum in consilio camerae 8. Novembris, anno 1635.

Eredeti fogalmazványa a beszterczebányai m. kir. erdőigazgatóság levéltárában.

239.

1635. Kivonat Kassa sz. kir. város szabályrendeletéből a deszkák és zsindelyek elárusításáról.

11. Reá vigyáztasson az n. t., hogy az sindelt és deszkát az régi mérték szerint hosszan és szilesen csinálják; az deszka 7 singnyi legyen, az sindel penig egy sing és egy fél fertály az hossza, képes áron is adják, s kiálltassák meg sokadalomkor elsőben, hogy az parasztok tudhassák magukat mihez accomodálni; annak utána sindel-tisztben levő uramék tisztek szerént igen serio vigyázzanak reá, valaki igaz mérték szerint ide nem hozza, vitettessék el.

A város levéltárából közölték: *Dr. Kolosvári S.* és *dr. Óvári K.* i. m. II. köt. 2. fele 199. l.

240.

*1636. október 3. A beszterczebányai bányaigazgató levele Pázmány Péter primás és kanczellárhoz, annak kieszközlése végett, hogy a lupcsei uradalom helyett, melyhez oly értékes erdők tartoznak, Széchy György özvegyének más uradalom adományoztassék.**

Hochwürdiger in gott geistlicher, auch edler herr, gnedig vnd hochgebietender herr, obwellen gn. vnd hochgebietunder herr euer hochw. vnd gr. Als welch aniezo mit andern hochwichtigen sor-

* V. ö. *Tomcsányi* i. m. 50. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

gen occupirt, ich billich verschonen vnd vnmolestirten lassen solte, weillen aber hierdurch ihr kay. mayt. vnserm allergnädigsten herrn, vnd per consequens dero alhiesigen cammerguetts-beförderung ihr gn. zu verursachen vermaine, als bin ich der tröstlichen zuuersicht, euer gnaden werden diesz mein in schuldigen gehorsamb guet meinendt demüettiges anbringen in keinen ungnaden vermerckhen, vnd damit euer hochw. vnd gn. ich nicht bergen, das nur ein ainige meil weegs von hiesiger statt Neusohl gelegene schöne herrschafft Lipsch, welche ie vnd allezeit zu hiesiger cammer gehört, vor diesem einem namens Caspar Triebl, nochmallen grafen Georgen Setschy, welche noch bisz dato dessen hinterlassene frau wittib possedirt, vmb ein gewisze summa gelts verhypotecirt worden, diese herrschaft war hiesigem khupferhandl gleichsamb ein rechte hannd, dann aus derselben müessen wir alle dasz holcz, so zue dem schmölzwerch vnd khupfermachen gehörig, hernemen, dasselb durch dero vnterthanen gegen zimblicher belohnung hauen vnd thails verkholen lassen; item weillen dasz meiste herabkombt, solches ebenfalls durch dero vnterthanen herab befördern, ausz dem wasser wider herausziehen vnd aufsetzen, wie nit weniger das kupfer bisz zu seiner perfection von einer hüetten zur anderen abführen lassen. Es ist auch mitten in dieser herrschafft ein schönes eisen-pergwerch, Ronnitz genanndt, so auch zur cammer gehörig, wie auch eine saiger- oder separationhüetten, in welchem das silber von dem kupfer geschieden wirdt, zusambs 4 haubt-holzhandln vnd villen anderen puschkhollungen gelegen, vnd weilen das ganze heil vnd wolfahrt dises ganzen handels, nach dem seegen gottes des allmechtigen, fürnemblich am koll vnd holcz ligt, dann ohne dessen kein ainiges pfund kupfer auszgewürcket werden khöndte, so werden zwar zue verhuettung allerley waldschäden ein waldmaister vnd waldforster gehalten, beedes mit sengen, brennen, auszreittung, vmwaid, verschwendung vnd allerley zeügs verparthierung, fürnemblich aber, bona venia, mit dem gaiszvich ohne einige schew in dennen allerherrlichsten vnd einzig vnd allein zu des handels notturfft, wie ein sonderbares klainodt gehegten vnd in der kay. waldordnung verbottenen waldungen solch grosz vnd vnzehliche schäden, das solche fast vnmöglich zu beschreiben vnd ist zu befürchten, wo diesem instehenden vnhail nit zeitlich fürkhommen wirdt, dasz insz khünftig nur ausz mangel holzes dieses vralte löbl. pergwerch einen völ-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ligen stechen wirdt leiden müessen, die armen holzhäuer können wegen den walachen, so das gaiszvich hüetten, auch nit zufrieden bleiben, denen werden ihre victualia, kleider, hackhen vnd was sie bei diesen armen leüthen finden entfrembdet, die wasserletten zerhackhet vnd eine schalkheit über die andere bewiesen.

Obzwar gn. vnd hochgebiet. herr von villen jahren hero vill fr. vnd auch andere durch kay. beuelch zuegelassene mittel zu abwendung dieser violentien, freuel vnd muetwillens seidt für die hand genommen worden, so ist doch allerzeit das factum extenuirt, manchmal die bestraf vnd abwendung der mehreren schäden versprochen, aber niemahlen nichts gehalten, wie auch die iterirte genug scharffe kay. drohungs-beuelch in schlechte obacht, ia zu vnterschiedlichen mahlen das in locis damnosis confiscirte gaiszvich manu armata, zu sonnderm hohn der cammer vnd despectirung ihrer kay. may. hochheit widerumb hinweg genommen worden.

Damit aber gn. vnnd hochgeb. herr diesem vnd noch mehrerm vnhail fürkhommen, dieser edle kupferhandel noch ferner nit allein erhalten, sondern zu seinem vorigen flor, weilen die Tursischen güetter vnd herrschafften in Hungarn dero cron Hungarn heimbgefallen, aniczo gar ein bequembes mittel, das ein auszwerbung fürgenommen vnd ernenter frauen Setschischen wittib ein andere ausz disen Tursischen, entweder die Freystättler oder Boinitzer herrschafft gegen abtrettung mehrgedachten camerguetts Lipsch, usque ad effluxum inscriptionis, welches sie sich nit wierdt verwaigern können, conferirt würde. So ewer hochw. vnd gn. als mein hochgebiet. herrn ich nit allein in betrachtung desz gewisz groszen vnd von jahr zu jahr grosseren darausz folgenden nutzen pflichtschuldiger massen geh. endtecken, sonndern auch, doch ohne geh. masz fürschreibung vnd vnbeschwerdte fürtragung höchstgedachter kay. mt. vnserm allgnedigsten herrn vnd effectuirung ganz underthenig bitten wollen. Euer hochw. vnd gn. mich zu g. vnd g. erhörung geh. beuehlendt. Neusol, den 3. Novembris, 1636.

A selmeczi bányaigazgatóság levéltárából közölte *Péch A.* i. m. II. 710—1. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

241.

1636. Küküllőmegye szabályrendelete az erdei hatalmaskodások megtorlásáról.

Hogy ha ennekutánna némely potentiariusok valaki erdejére hatalmasul, vagy lopva valamely faluból reá mennének és hordanák, ha a patronusok ott kaphatják és megfoghatják, büntetődjék a decretumban affélékről specificált poena szerint. Ha pedig ott nem tanálnák, sőt ha tanálnák is, de vélek nem birnának, hogy megfoghassák, az ilyen patronusok menjenek bé a potentiariusok után a faluban, és a falus-bírót requirálván iránta vegyék melléjek, és felkeresvén s megmutatván a hatalmasul vagy lopva elvitt fát, annakutánna requirálja felőle a vármegye tisztjeit, kik ad simplicem requisitionem querulantis tartozzanak mentest kimenni, és az ilyen potentiariusokon, comperta rei veritate, a minor potentiának poenáját exequálják vigore et tenore constitutionum harum, melynek felét az executor tisztek magoknak reserválhatják, felét a querulans félnek engedvén, annak felette a potentiose vagy lopva elvitt fának is becsüjét decretum szerént ugyan akkor exequáltassák, mely in toto hagyattassék a félnek.

Az erdélyi múzeum kézirattárából közölték: *Dr. Kolosvári S.* és *Óvári K.* i. m. I. 283—4. l.

242.

1636. Kivonat gróf Nádasdy Pálnak a kapuvári udvarbíró részére adott utasításából, az erdők megóvásáról.

19. Mivel minden erdeink elpusztultanak, szorgalmatos gondja légyen az erdükre; nyersfát se az magunk jószágabelieknek, se az szomszédságnak szabad ne legyen hordani, sub poena in urbaria specificata; ezt is értésére adván, hogy minden tiszttartóságban való jobbágyság légyen contentus az ő tulajdon határán való erdővel és az más tiszttartóságban való erdőre fajézni ne legyen szabad menni; ha penig rajta tapasztalja, avagy végére mehet is, eo facto fl. 12 convincáltassék; melyet udvarbíró uram ne bizzon csak az erdőőrzőkre és ispánokra, hanem maga is reá vigyázzon.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Az épületre való fa az mi jószágunkban ha szükséges lészen az polgárságnak, attul az tiszttartótul kérjenek, azkinek tiszttartóságában vagyon az erdő.

20. Erre is szorgalmatos gondot viseljen, hogy minden falunak határában egy-egy darab tilalmas erdőt tiltson és arra senki marhájának ne légyen szabad csak reá is járni. Ha kik rajta tapasztaltatnak, marhája behajtassék és megtartassék condigna poena et mulcta.

21. Az erdőőrzőkre gondja legyen őkegyelmének és ezután is kit az erdőn megfog, akár marhástul-szekerestül, akár fejszéje légyen az, azokat ne az korcsmán igyák be, őnekik a helyett valami jutalmat szakasztván, és ha ez ellen tapasztaltatik az erdőőrző cselekedni, megfogattassék az mi informatiónkig.

Fogalmazványa az Orsz. Levéltár kincstári osztályának instructiói közt

243.

1637. január 14. A vizsolyi közbirtokosok egyezsége erdeik használata iránt.

Mi visolyi földes urak úgymint tekintetes és nagyságos Buzini Keglevits Miklós, item Semsey Zsigmond uraimék itt való viszolyi szabadosa Zong Márton, Nánássy György, Barna György és Paczót Ferencz, Gógányi Márton, Tánczos alias Pap Imre, Annyok Tamás, Baksa András personaliter, Szuhay Gáspár és Mátyás uraimékért penig ugyanitt Visolyban lakó Lukács kovács, Mosdossy Imre uraimért itt való jobbágya Goncz János, Fuló Istvánért itt lakó jobbágya Aranyos András, item Káthay János uramért, maradékiért itt való szabadosok Ötves András adjuk tudtára mindeneknek azkiknek illik ez levelünknek rendiben, mivel hogy azon Visoly falu az sok dominus terrestriseknek egymással nem egyezések mián minden jó rendtartásokban, tilalmasokban teljességgel csaknem pusztult állapotra jutott, minek okáért mind tilalmasoknak megtartásárul, mind egyéb jó rendelésekrül ez ide alább megirt articulusokra condescendáltunk:

1. Szükség, hogy mind az egész visolyi határban levő makktermő és tölgyfa, item vadgyümölcsök és mogyorófa egy forint birság alatt tilalmas legyen, melyet az falu bírái együtt az erdőkerülőkkel azokat, akik efféle fákat levágni találtatnának, akármelyi-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

künk jobbágya legyen is, irremissibiliter megvehessék, melynek két része az bírák által az falu szükségére convertáltassék, harmadrésze penig az favágónál találtatott fejszével együtt az kerülőké legyen, és nihilominus a levágott fát a levágó emberek földesurok számára elhordathassák a bírák.

2. Végeztük azt is unanimi consensu, hogy azmint az Tarczán levő hidon által mennek, az alsó-novaji malomba járó uton alól, az Tarczán tul való erdő éppen az czeczei határig oly tilalomban legyen, hogy azon darab erdőben sem földes uraknak, sem inscriptiós uraiméknak, sem szabadosoknak, sem jobbágy, zsellér embereknek és akármely lakosoknak is semmi névvel nevezendő fát vágni tizenkét forint birság alatt szabados ne legyen, mely poenát, hogyha jobbágy avagy zsellér ember delinquálna, az falu bírái exequáljanak rajta irremissibiliter, hol peniglen földes úr, inscriptiós avagy szabados lenne aféle delinquens, ezen Abaujvármegyének ezen processusbeli akkori szolgabírája vigore praesentium de domo habitationis akármelyik dominus terrestrisnek instantiájára is requisitus, non abstante juristitiorum tempore, kijöhessen és aféle dominus terrestris, inscriptiós, vagy szabados javaibul, comperta rei veritate, saticfactiót impendálhasson, nullis juridicis remediis et aliis quibusvis excogitatis praetextibus obstare valentibus, mely convictiónak két része az instans pársé, akinek hivatalára szolgabíró uram kijönne, harmadrésze penig az exequáló szolgabíróé legyen.

3. Mivel penig némely lakosoknak szüksége lészen a fa épületre, azért aféle ipító ember az bíráknak és tanácsnak hirével és engedelmébül vágjon az közönséges tilalmas erdőben sub poena unius floreni praescripta; hol penig az földesurak közül épületre akarna fát vágatni, szabadságok legyen az közönséges tilalmas erdőben akármelyiknek is, úgy mindazonáltal, hogy az falu bíráinak értésekre adják. Insuper 100 forint büntetése legyen annak is, ha valaki az földes urak, vagy inscriptiós uraimék közül az erdőnek fáibul sub quo nominis praetextu, egymás hire és engedelme nélkül externusoknak kedveskednék, avagy complárkodnék. Mely convictiónak exequálása legyen modo praemisso ez Abaujvármegyének szolgabírája által, ut supra a 12 forint.

4. Demum minthogy az polgorát-sövénynek, szőlő gyepüknek, kender földek lábainak vagy praevie be nem fogása miatt sok károk szoktanak következni, minek okáért mindezeknek evitálására,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

mind penig közönséges falu megmaradását concernáló jó rendtartásokbul accommodálják magukat az lakosok azelőtti ususokhoz és rendtartásokhoz úgy, hogy 1 fr. büntetésig aféle közönséges jó rendtartásáért senki földes urára magát ne vehesse.

5. Szükség érkezhetik a földesuraknak és inscriptiós uraknak *hordófal-hasogatásra* is, minek okáért abban ily mód observáltassék, hogy *egyik az földes urak közül két szál fennálló öreg fánál többet hordófal és fenék hasogatására, az inscriptiós uraimék közül penig egy szál fánál többet ki ne vághasson,* sub poena 12 flor. modo praemisso exigenda. Mind ezek nagyobb bizonyságáért, erősségéért, avagy ezeknek megállására avagy inviolabiliter megtartására adtuk ez levelünket coram infrascriptis nobilibus viris. Actum in possessione praedicta Visoly, die 14-a Januarii, anno 1637. Sedecim sigilla eorum dominorum terrestrium Visolyiensium usualia subinpressa sequerentur et eorum subscriptiones essent tales: Nicolaus Keglevits de Buzin mp. (L. S.) Item pro Sigismundo Semsey mp. (L. S.) Item Barna György mp. (L. S.) Franciscus Barna mp. (L. S.) Paczót Ferencz mp. (L. S.) Georgius Nánássy mp. (L. S.) Item coram me Andrea Baksay mp. (L. S.) Item coram me Martino Gógány mp. (L. S.)

Mult századi hitelesített másolata a Semsey-család levéltárában.

244.

1637. márcz. 12. III. Ferdinánd király rendelete a főbányagrófi hivatalhoz, hogy a bányák körül fekvő zálogos uradalmak erdeiben esett károkról jelentést tegyen.

Ferdinand der dritte von gottes gnaden erwählter römischer kayser zu allen zeiten mehrer des reichs.

Getreuer, lieber. Waszmassen die verschiene jahr über offt vnd vilmahls vnterschidliche klagen wider die inhaber deren von vnseren hung. bergstädten vnd unserer cammer alda zu Neusohl anderwärts verpfändten herrschafften Lipsch, Muran vnd Viglesch vorkommen vnd insonderheit die grösste beschwär gewesen, das sie oder deren theils zuwider der ihnen darüber ertheilten pfandverschreibung vnd darinnen ausztrücklich vorbehaltenen conditionen vnd anderen verübten insolentien vnd ungebührlichen zue-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

muthungen mit denen unterthanen, die zu des Neusohler kupferhandels vnd dessen unterhaltung gewidmete waldungen mit dem vich vnd absonderlich dem gaisztrieb muthwilligerweisz abgeödet vnd dem aldasigen kupferhandl zu unwiderbringlichen schaden verwüsten lassen, welcher gestalt auch von einer zeit zur andern solche vergangene schädliche miszhandlungen durch ihr may. vnd unserem hochgeehrtesten herrn vater vnd vorfahrern am reich weiland kay. Ferdinanden dem andern, lobseeligster gedächtnusz, durch erfrischung der deszhalber noch vorhero publicirten patenten vnd abgegangene ernstliche abmahnungs-schreiben an die damalige possessores erwehnter pfandtschafften ab- vnd einzustellen anbefohlen, was auch sonsten dem zu begegnen für gemeszene verordnungen oft vnd vilmahls beschechen, deszen hast du zweifels ohne gute wisszenschafft.

All die weilen wir aber gleich iezo bey antrettung vnserer kay. regierung in gehorsamb berichtet worden, wie das noch vnd fortan mit abödungen gedachter waldungen continuiret werde vnd insonderheit die Szechysche wittib alsz iezige inhaberin gedachter herrschafft Lipsch durch ihre vnterthanen mit entfremdung den kholen vnd starken gaiszvichtrieb denselben groszen schaden zuefügen thun, wir benebens also länger zuzusechen gnädigst nit gesunnen, sondern dem unheyl durch gezimmende remedirungsmittl abzuhelffen gnädigst gänzlichen entschlosszen sein, vorhero aber und ehe wir zu ergreiffung des werks schreitten, volkommene vnd gründliche nachrichtung haben wollen, wievil vnd welche deren also von vnseren hung. bergstädten anderwerts verpfändten herrschaften seyn? wie hoch vnd waszgestalt ein vnd andere disen oder jenen versezt, nit weniger welcher sich ausz denenselben denen pfandverschreibungen dato vnd insonderheit seit der beschehenen abmahnungen gemäsz nit verhalten vnd sich darwider vergriffen vnd in specie in wem ein vnd anderes sträfliches attentatum bestehe?

Alsz ist diesem nach unser gnädigster befehl hiemit, das du hierüber gehöriger orthen rathsamen bericht einziechest vnd dich in ainem vnd anderen angedeutter massen vmbständiglich wohl informiren lassest, vnsz volgends der ganzen sachen aigentliche bewandtnusz mit angehefften deinen vnterthänigsten gutgedünken aller eheist vnd ohnfehlbarlich, auch unerwartend ainicher weitern erinderung oder anmachnung allergehorsambst berichtest, benebens

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

wollest dem einnehmer zu Neusohl Gregorn von Khorheimb von unsertwegen mit ungnaden verweisen, das er dasjenige, wasz er wegen angeregten bey denen zu unsern Neusohler kupfer-bergwesen gehörigen waldungen fürgehenden schäden zu erindern gehabt anderwerts hin vnd nit wie es sich gebühret vnd ihn sein instruction dahin anweiset, an die ihme vorgesetzte instanz, alsz nemblich nach vnsern obercammergrafen, oder dessen ambts administratoren daselbst in unseren hung. bergstädten an die hof oder n.-ö. camer der ordnung nach gelangen vnd ihm sich dessen hinfüro genzlich zu enthalten vnd wasz er vnsz vorträglich zu seyn erachtet, an die ordentliche mittl iedesmahls zu dirigiren gemessen einbinden, demselben auch herentwegen das ihme sambt abschrift in originali beiligende hofcammerschreiben zugleich anhändigen sollest, wie du der sach in einem vnd anderen wohl zu thuen vnd disfals unseren gnädigsten willen vnd mainung allergehorsamst zu volbringen wirst wissen. Geben in unserer statt Wien, den 12. Martii, anno 1637., unserer reiche des römischen im 1-ten, des hung. im 12-ten vnd des böhm. im 10-ten jahr. Ferdinand. Ignatius abt zu Lilienfeld. Ad mandatum electi domini imperatoris proprium Georg Wagner.

A selmeczi bányaigazgatóság levéltárából közölte *Péch A.* i. m. II. 714—6. l.

245.

1637. april 16. Kivonat a jászai convent tanuvallatásából a Mirk és Boroszló közti erdők közös használatáról.

Nos conventus ecclesiae beati Joannis baptistae de Jazow memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, quod nos literas illustrissimi domini comitis Joannis Drugeth de Homonna, judicis curiae regiae, perpetui de Ungh, eiusdemque ac Zempliniensis comitatuum supremi comitis, nec non sacratissimi principis ac domini domini Ferdinandi tertii dei gratia electi romanorum imperatoris semper augusti, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. regis, archiducis Austriae, ducis Burgundiae etc., partiumque praefati regni Hungariae superiorum generalis, consiliarii et camerarii, domini et

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

patroni nobis observandissimi compulsorias seu attestatorias pro parte admodum reverendi domini Joannis Cseh, praepositi Mislensis, abbatis de Tapolcza, lectoris et canonici ecclesiae Agriensis patenter sub sigillo eiusdem iudiciali authentico confectas et emanatas, nobisque praeceptorie sonantes, loquentes et directas honore et reverentia quibus decuit receperimus — sat.— Unde nos (praemissis) commissionibus et mandatis dicti domini comitis, judicis curiae in omnibus semper, quemadmodum par et aequum est, obedire et obtemperare, moremque gerere et satisfacere satagentes, una cum egregio Wolfgango Harsághy, homine videlicet regio, in annotatis literis eiusdem domini judicis curiae regiae inter alios homines regios nominatim assignatos et expressos specialiter denominato, eundem ad id transmisso, unum e medio nostri honorabilem videlicet Stephanum Désy fratrem et socium nostrum conventualem ad attestationem, testiumque omnimode examinantium fassionem recipiendam, suo modo, viaque et ordine, rite atque legitime peragendam et nobis exinde fideliter et conscientiose referendam nostro pro testimonio fidedignum duxeramus esse transmittendum, qui tandem ad nos simul reversi, nobis sub iuramento ipsorum in generali regni decreto superinde expresso conformiter, aequaliterque retulerunt in hunc modum, quomodo ipsi feria quarta proxima ante dominicam Palmarum, die videlicet secunda praesentis mensis Aprilis praeterita, imprimis quidem in et ad possessionem Szent-Péter in comitatu Sárosiensi existentem habitam et ad alias etiam possessiones infradenotandas, consequenterque ad universos et singulos infrascriptos testes, quos videlicet antelatus exponens, vel nomine ipsius homo aut procurator ad id singulariter deputatus duxisset nominandos, personaliter accessissent et eisdem (quibus dictus dominus comes, judex curiae regiae, ut sese a dicendis, de et super interrogatis, mera rei veritate abstrahere nulla ratione aut fuco praesumant, sub onere solutionis sedecim marcarum gravis ponderis in generali regni decreto superinde expresso, ac per eos, quorum interest, immediate et irremissibiliter exigendis, firmiter praecipiendo commisisset et mandasset) ad fidem eorum domino deo debitam, fidelitatemque praefato domino imperatori ac regi nostro observandam, qualis ipsis de omnibus rebus et negotiis, de quibus nomine praetitulati domini exponentis interrogati fuerint, et principaliter de et super his :

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

De eo utrum?

Primo. Tudja-e, avagy hallotta-e az boroszlói és mirki alsó részen lakozó jobbágyok ha az hegyeket és erdőköt, melyektől az kellemesi és lapispataki urak eltiltották, hogy egyenlőképen birták volna az felső részen lakozó mirki jobbágyokkal; és az több seghnyei jószággal egy bírót és egy pásztort tartottak-e?

Secundo. Tudják-e, hogy az Boroszló és Mirk felett lévő hegyeket és erdőköt egyaránt oltalmazták volna az mirki alsószeresek is és az boroszlóiak is, miüdőn kévántatott és szükség volt?

Tertio. Tudják-e, ha külön határa volt Mirknek és Boroszlónak a seghnyei jószágtól, és merre értették az határt?

Quarto. Tudják-e, hogy mikor Paczott Ferencz az kamarával kijött volt, hogy akkoron úgy egyeztenek meg Boroszlón kivül az seghnyei urakkal, hogy mind egyaránt éljék a Misléhez tartozó jobbágyok is, kik e két faluban laknak azon erdőköt?

Quinto. Tudja-e, hogy régentén az boroszlóiak és mirkiek hogy semmit nem fizettek az erdőtől és háborgatták őköt az határon?

Sexto. Tudja-e, hogy mikor kezdették elsőben az Kellemesy Mihálynak azon erdőtől kedvét keresni az mirkiek és boroszlóiak, és mennyit fizettek?

Septimo. Tudják-e, mikor kezdettenek elsőben pénzzel fizetni, és az bárány dézmát is mikor vetették az mirkiekre és boroszlóiakra az seghnyei urak és kellemesi urak az legeltetésért, és menynyi ideje?

Octavo. Tudják-e és hallották-e, régentén Mirk és Boroszló honnat való erdőkről épültenek?

Nono. Tudják-e és hallották-e, hogy Kellemesy Mihály viceispán lévén csak kéremésképpen kérte elsőben az mirkieket és boroszlóiakat, hogy az jó szomszédságért szántsanak és arassanak egy-egy nap, és azután ugyan reájok költötte, hogy tartoznak vele; és hogy nem szántottanak és nem arattanak, azért vetette reáiok az pénzzel való fizetést?

Decimo. Hallotta-e az régiektől, hogy Boroszló között, az mirki alsó rész között, azaz mislei jobbágyok között és az mirki felső részen lakozó jobbágyok között semmi veszekedés nem volt, sem erdő, sem mező, sem szántóföldek, sem rétek végett, hanem mindenkor szép csendességben éltek ennek előtte? — constitisset

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

certitudo veritatis, scivissent, inquisivissent et reperti fuissent meram, plenam atque omnimodam de praemissis certitudinis veritatem. Et imprimis :

Primus testis. Bartha István szent-péteri bíró, annorum circ. quinquaginta, iuratus et examinatus fassus est taliter : Az hegyekhez semmit nem tud, de az harasztot tudja hogy egyaránt élték, egy bírájok és egy pásztoruk lévén. Ad reliqua puncta nihil.

2. testis. Sipos András, ann. circ. quinquaginta, jur. examin. fassus est ad 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8. et 9. punctum nihil. Ad 10. Hallotta az előtt két esztendővel, hogy mondta volna Eperjest egy mirki ember, hogy nem szabad nékik, mert eltiltották az hegyeket.

3. t. Jakab Gergely, ann. circ. quinquaginta, jur. et examinatus fide mediante fassus est ad 1. dicit: Hallotta, egy bírójok és egy pásztorok volt. Ad reliqua nihil.

4. t. Jacobus Kerekes, ann. circ. centum, jur. exam. fass. est ad 1. azt mondja, hogy arra emlékezik mind, hogy együtt járt az mirkieknek minden veszekedés nélkül marhájok. Ad 3. Együtt birták, mind arra emlékezik, a harasztot is egyetemben birták. Sebesi Pál, Farkas László kiment volt határt járni, de Kellemesy Mihály csak elment onnét, látván hogy nincs módja az háborgatásra és azután semmi veszekedés nem volt felőle. Az 5-ikre azt mondja, hogy nem hallotta, hogy fizettek volna az erdőtől az boroszlóiak és mirkiek, és háborgatták volna. Ad 7. nihil scit. Ad 8. Mirk és Boroszló a hegyekből épült ; mi módon, azt nem tudja. Ad 9. nihil. Ad 10. dicit, hogy nagy csendességben éltenek és soha nem veszekedtek Mirk és Boroszló egymás között.

5. t. Pákász Mihály, ann. circ. 60, jur. ex. fass. est taliter ad 1. sicut 1. testis ; ad reliqua nihil.

6. t. Hatok György, ann. cir. 40, jur. ex. f. est ad 1. sicut 1. testis. De caetero nihil.

7. t. Párkász Ambrus, ann. circ. 60, jur. exam. f. est ad 1. dicit, hogy egy pásztorok, egy bírájok volt. Ad reliqua nihil.

8. Boltai molnár ugyan Mirk és prépost ur alatt született testis Molnár György alias Baráth, ann. circ. 50, jur. et examinatus fassus est taliter ad 1. Mindenkor egy bírájok és egy pásztorok volt az mirkieknek ; semmi felől soha nem veszekedtenek, az erdőt mindenütt szabadon élték és az hegyeket. Arra emlékezem, hogy nem tudom inas-koromban katonák, ki szolgái voltak az erdőn, egy forintot vagy mennyit vöttenek az boroszlói soltészhoz

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

bevivén. Ad 3. Egyenlőképen birták az határt az boroszlóiak és mirkiek a Seghnyey jószággal. Ad 4. et 5. nihil. Azmi az 6. és 7. punctumokat illeti, tudom azt, hogy az korcsmán Mirken az kellemesi jobbágy Hergecz István és Máthé János mislei jobbágy összeszólalkoztak egy kecske végett, és mondott Hergecz Máthé Jánosnak: «Nem adtad meg a kecske fiát, de hamar üdőn bizony többet adsz;» ezután két hét mulva behajtották mind az boroszlói és mirki juhokat és úgy kezdetett az bárány dézma. Az adó pénz felől nem tudom mikor vetették föl. Az nyolczadikra: Mind az hegyekről épültenek, senki nem háborgatván őköt, ahol találtak legjobbakot, t. i. a Virrasztóról (ita vocitant), avagy Csanidról avagy Feketehegy(en). Az juhok ott jártanak ahol akartak. Ad 9. Gátra, aratásra vagy affélére csak jó akaratjok szerént mentek Kellemesy Mihálynak mind mirkiek és boroszlóiak, nemhogy tartoztak volna véle. Ad 10. Azt mondja, hogy a lapispataki urak elvettek volt keresztúton alól sok vető földeket az Seghnyey urak az Misléhez tartozó jobbágyoktól, bévetették a Seghnyey (urak) számára, a kátai urak reá mentenek és zöldében mind lekaszáltatták, azért senki nem perlekedett, hanem oda veszett.

Hárságh:

Primus testis. Tóth Pál, ann. circ. 75, jur. et examinatus fassus est taliter ad 1. Bírájok, pásztorok az mirkieknek egy volt. Ad 3. Mirknek, Boroszlónak az Seghnyey jószággal egy határok volt. Ad 4. Mind egyaránt élték az erdőköt a punctum szerint. Ad 5. Az mirkieket tudom hogy egyaránt birták az határokat. Ad 8. Az boroszlóiakat excipiálván, mert azt nem tudja de az mirkiek az erdőköt szabadon birván épültenek együtt. Ad 9. Mikor valamit kértek tőlök szolgálatot, csak jó akaratjokból mentek, amikor mentek, de nem tartoztak. Ad 10. Semmi veszekedéseket az punctumok continentiája szerint nem tudok.

Secundus t. Lengyel István, ann. circ. 50, juratus examinatus fassus est taliter ad 1. Hallotta, hogy egy bírájok és egy pásztorok volt az mirkieknek. De caetero nihil.

3. testis. Tóth Tamás, annorum circ. 60, juratus et examinatus fassus est taliter ad 1. Egy bírájok, pásztorok hogy volt az mirkieknek, jól tudom, az alsó végen régenten egy fekete ember.

4. t. Német Pál, ann. circ. 60, juratus et examinatus fassus est: Tudom azt, mikor Harsághi Farkas László és Sebesi Pál

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

kimentek volt az harasztra határt járni, minthogy Kellemesy részről kezdték volt háborgatni akkor is az embereket és azután megszüntek és semmi háboruságok nem volt. De reliquo nihil.

5. testis. Bódis György, ann. circ. 45, juratus et examinatus sic fatetur: Azmint hallottam másoktól, egy bírájok egy pásztorok volt mindenkor az mirkieknek. De reliquis nihil.

Kakasfalva:

Primus t. Boroszlói Kondor János, ann. circ. 55, juratus et examinatus azt mondja, hogy mindenütt szabad volt az boroszlói erdő, adót adván Seghnyey uraknak és Kellemesyeknek inas korában, de nem tudja mennyit fizettek; a barmot nem bántották sehul, csak cserfát nem szabad volt vágni, egyebet szabadon az erdőpénzért. Ad 2. Együtt oltalmazták az erdőt. Ad 8. Az hajtóknak adván valami serre való pénzt, és úgy adtak épületre való fákot. De caetero nihil, hanem egyébképpen a határ dolgából mirkiek és boroszlóiak békességesek voltak.

2. t. Bacza János ann. circ. quinquaginta, juratus et examinatus fassus est, hogy a kátaiak lekaszáltatták az lapispataki urak számára vettetett gabonát, ott jöttem elő. De caetero nihil.

Moczármány:

Primus t. Miklós Imre főbíró, ann. circ. 55, juratus et examinatus fassus est: Tudja azt, hogy az mirkieknek egy pásztorok és egy bírájok volt s egy erdőről éltenek is; csak nem régen kezdének a két fél közt veszekedni. De reliquo nihil.

2. testis. Lengyel Lukács, ann. circ. 50. juratus et examinatus azt mondja, hogy Mirken lakásában tudja, hogy egy bírójok és egy pásztorok volt; és az haraszton legeltette egynéhány esztendeig marháját, de semmit nem fizettek, csak a hegyektől adtak egy forintot az uraknak Lapispatakra a Seghnyey uraknak, és csak azok adták azt is, akiknek marhájok, szekerek volt; azonképen az boroszlóiak is. Item, az boroszlai és mirki alsó részen lakozó jobbágyok az hegyeket és erdőköt, melyektől eltiltották az kellemesi és lapispataki urak, egyaránt birták az felső részen lakozó mirki jobbágyokkal és az több Seghnyei jószággal semmi háborgatások nem lévén. Az harmadikra: Közönséges volt az határ; ami az bárányadézmát és pénz felvetést illeti, arra nem emlékezik. Ad 8. Mirk és Boroszló az hegyekről nem csak épüle-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tet tettenek, de az kinek marhája volt és kedve tartotta, nagy talp-fákat és szánakot is vittenek Eperjesre eladni; a juhászoknak is elég fát szabad volt vágni az alsó részen lakozóknak az hegyekben mind Mirken és Boroszlón, akinek marhája volt, megadván az erdőpénzt egy forintot Karácsony előtt. Ad 10. Azt mondja, hogy mirkiek és boroszlóiak nagy békességben, minden veszekedés nélkül az határ dolgaiból éltenek; csak azért indíttatott az mirkiekkel háboruság, csak azért, hogy az hegyben nem hajtották marhájokat, és azt mondták, hogy onnét éljenek fával is, ahonnét makkal, makkok penig nem termett volt.

3. t. Szakál Mátyás, ann. circ. 60, juratus et examinatus azt mondja, hogy mirkieknek mindenkor egy pásztorok és egy bírájok volt. Item az boroszlói és mirki alsó részen lakozó jobbágyok az hegyeket és erdőköt, kikről eltiltották a kellemesi és lapispataki urak, egyenlőképpen birták az felső részen lakozó iobbágyokkal és az több Seghnyei jószággal. Item, hallottam azt is, hogy dézmát adnak az bárányokból, de mint? és hogy? nem tudja. Ad 8. Mirkieket kérdezvén: «Honnét hordjátok ezt az épületre való fákot» és mondották, hogy az boroszlói erdőről. Ad 10. Semmi veszekedés közöttük az határ végett nem volt, hanem békességben éltenek egymással boroszlóiak és mirkiek.

4. testis. Szakál Péter ann. circ. sexaginta, juratus et examinatus fassus est: Azt tudom, hogy Mirknek mindenkor egy bírája és egy pásztora volt. Az harmadik punctumra: Tudja, hogy mirkieknek és boroszlóiaknak a Seghnyei jószággal egy határok volt, marhájokat egymásnak be nem hajtották. Ami a bárány dézmát illeti, azt hallottam, hogy mikor megdézmálták, Lapispatakra hajtották és felosztoztak véle az urak. Az pénz felől semmit nem tud. Ad 8. Mirk és Boroszló az hegyekből épültek. Ad nonum: Hallottam azt, hogy Kellemesy Mihály viceispán lévén, csak kéréméskeppen kérte elsőben mirkieket és boroszlóiakat, hogy az jó szomszédságért szántsanak és arassanak egy-egy nap, és azért vetette reájok mind az pénz és bárány dézmát, s tudom is, ez elmult mintegy két esztendővel körül járván az falukot az Kellemesy kerülője arra kényszerítette volna, hogy menjenek kaszálni s aratni és eftéle dologra; de nem is ment senki, minthogy szabad vala az haraszt; minket sem büntetett érette senki. Az 10. punctumra: Tudom, hogy soha ez ideig, csak most, semmi veszekedé-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

sek az határok miatt nem volt az Misléhez tartozó jobbágyoknak az más urakhoz tartozókkal, hanem nagy egyességben éltenek.

5. t. Zohai György, ann. circ. 60, jur. et examinatus azt mondja, hogy minthogy ő semmi háboruságot az határ dolgából nem hallott, a marhákat legeltették a haraszton minden tilalom nélkül szabadon.

6. t. Bartha János, ann. circ. triginta duorum, juratus et examinatus fassus est: Azt tudja, hogy a haraszton legeltették a marhákot minden tilalom nélkül és egy bírájok, pásztorok volt a mirkieknek; és azt is, hogy Mirk és Boroszló a hegyekből épültenek; de reliquo semmi veszekedéseket nem hallott a határ dolgából.

7. t. Kocsis Mihály, ann. 40, juratus et examinatus fatetur: Tudja azonképpen, amint a hatodik testis; excepto, hogy honnét épültenek és addito, hogy Deli Péter a Kellemesy hajtója az elmult esztendőben kényszerített szép szóval bennünk kaszálásra és aratásra és effélére.

8. t. Bauz János, ann. circ. triginta, juratus et examinatus fassus est: Az harasztot tudja hogy senki nem tiltotta, hanem ő is ott legeltetett. Egy bíró és pásztor volt Mirken. Az építést a hegyekből tötték.

9. t. Alajos János, ann. ferme 28, jur. et examinatus fassus est: Azt tudja, hogy a haraszttól őket senki nem tiltotta. Ismét, egy pásztorok, bírájok volt a mirkieknek. De reliquo nihil.

10. t. Miklós Mátyás, ann. circ. triginta octo, juratus et examinatus fassus est: Azt tudja, hogy az harasztot békével birták mindnyájan; az hegyekből épültek. Ismét, ha az hegyben találtak favágáson, a kerülők nem hajtottak be, hanem egynéhány pénzt adtunk mi mocsármányiak, az mirkiek semmit sem adtak.

Undecimus t. Miklós János, ann. circ. triginta, juratus et examinatus fassus est per omnia sicut 10. testis.

12. t. Nagy István, ann. circ. viginti duorum, jur. et examinatus fassus est pariformiter per omnia, ut undecimus testis.

Gyülvész:

Primus t. Egyed János főbíró, ann. cir. 30, juratus et examinatus taliter fatetur: Tudja, hogy Deli Péter a Kellemesy kerülője ide jött s kérte, hogy aratni, kaszálni menjenek, és hogy el nem mentek, behajtotta Ábrában a gyülvészi marhát és minden ba-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

romért három-három pénzt vettenek. Ezelőtt mindenkor esztendővel az egész határban marhájokot senki nem háborgatta, hanem békével jártanak. Egyébképen, a mirkiek és boroszlóiak határ dolgából nem hallottuk, hogy veszekedtenek volna.

2. t. Lengyel Vojttkó, ann. circ. 80, juratus et examinatus fassus est: Azt mondja, hogy ihol immár ő megvénhedett, de semmi veszekedést az határ dolgából nem tud, hanem mióta Deli Péter őköt dologra kényszerítette. Et in summa summarum fatetur, ut primus testis.

3. t. Kundra Jakabné Mirki Orsik, annorum circ. 60, jurata examinata fassa est: Egy bírót és egy pásztort tud Mirken; az hegyben oda mentek, ahova akartak, erdőpénzt adván. Item, hogy egy esztendőben elmentek a Deli Péter kerülő parancsolatjára Kellemesy számára, és azután nem mentenek, az ő marháját is elhajtották volt és pénzért váltotta ki.

4. t. Szoltész Mátyás, ann. circ. triginta quinque, juratus et examinatus fatetur sic: Azt mondja, hogy mirkieknek egy pásztorok és egy bírájok volt. Deli Péter küldése felől úgy fateál, mint az harmadik testis. Az hegyekből épültek. De reliquo nihil.

5. t. Kondra Péterné Anna, annorum circiter quadraginta quinque, jurata et examinata fassa est: Nem tudja, hogy valami háboruság határ dolgából lött volna, hanem csak mióta Deli Péter a dologra kényszerítette őköt Kellemesy számára, és hogy nem mentenek, az egy falu csordáját behajtotta és három-három pénzt szedtenek mindeniktől, és úgy bocsájtották el.

Bugyita:

Primus t. Zeleni István, ann. circ. sexaginta quinque, juratus et examinatus fassus est taliter: Azt mondja hiti után, hogy Mirken mindenkor egy bíró és egy pásztor volt, sőt soha nem tettek főbírót a felső részen, hanem mindenkor az alsó részen. Azmi az erdőt nézi, a mirkiek és boroszlóiak a Seghnyey urak jószágival együtt és egyaránt éltek, és szabadon egyaránt is oltalmazták mikor szükség volt. A cserfát jóllehet megtiltották, de épületre azt is hordották. Fizettek-e az erdőről valamit, vagy nem, nem tudja. És hogy a mirkiek és boroszlóiak a hegyekből épültek, amint megtetszik most Boroszlón is két háznak új épületin, és semmi veszekedés, háboruság nem volt egymás közt a falukon a határok miatt. De reliquo nihil.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

2. t. Nemes János, ann. circ. 65, juratus et exam. fassus est: Tudja azt, hogy boroszlói határnak hítták, nem Seghnyeinek a Boroszló felett való hegyeket és szabadon jártanak marhájok szintén bunyitai határig, és az ő barmok is szintén oda járt a boroszlói határra, de semmi veszekedés soha nem volt köztük. Hallotta azt is, hogy semmit a mirkiek és boroszlóiak nem fizettek az erdőkről és nem háborgatták őköt az határon és onnét az hegyekből épültek a boroszlóiak, és semmi veszekedést nem tud. Azt is hallotta, hogy a régi Paczot Andrásnak az apja, azt mondotta, vervén két felől a zsebét dolmányán: «A zsebemben vagyon a boroszlaiaknak az igazságok a határról.»

3. t. Heyha Antal, ann. fere septuaginta, jur. et examinatus fassus est: Tudja, hogy Mirken mindenkor egy bíró és egy pásztor volt, sőt főbírót mindenkor az alsó részen töttek. Az apja azt mondta, hogy oly vén ember volt, hogy a lába sem birta, hogy a Csertova hora, azaz Ördög-hegy, amely hegyen nem tudja, ha övegben-e vagy korsóban, de kőfalban raktak egy edény bort vagy korsó bort bé a boroszlai határnak örök emlékezetire. De reliquo, ut secundus testis fatetur.

4. testis. Czabanya Jakab, ann. circ. octuaginta quinque, juratus examinatus fassus est per omnia, sicut 3. testis.

Turina:

Primus t. Fábián Mihály, ann. circ. sexaginta, juratus examinatus fassus est: Tudja azt, hogy Mirken mindenkor egy bíró és egy pásztor volt. Azt is tudja, hogy szabadon birták a boroszlaiak az hegyeket mind épületre s mind egyéb szükségekre, senki nem háborgatta őköt, és hogy mirkiek és boroszlaiak egyaránt birták az határokat a Seghnyei jósággal. Azt is tudom, hogy a Seghnyeiek mindenkor úgy kaptak a más ember határán, néha háromszázan is kerülték az erdőköt és erőszak szerént foglaltak határt; sertésmarhájokban is sokat levertek a Seghnyeiek; de Mirk és boroszlaiak egyet értettek és együtt oltalmazták magok határokat, és egyaránt is birták.

Bogdán:

Primus t. Rosos Jakab, annorum circ. octuaginta, juratus et examinatus fatetur sic: Azt vallja, hogy az mirkieknek bírájok és pásztorok mindenkor egy volt. Együtt járt barmok. Ami a boroszlai dolgot nézi, azok fizettek erdőpénzt és osztán ahol akartak,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ott vágtak minden szükségekre, épületre minden félét válogatlan, tüzre mire, cserfát nem volt szabad vágni. Említi azt is, hogy Kellemesy Mihálynak mivel viceispán volt kedvezvén, aratni, kaszálni kérelem szerint, nem hogy tartoztak volna véle, néha elmentek. Soha semmi háboruságot nem tud sem egyik, sem másik falu között határ dolgábul az előtt. Nem tudja az erdőről, hogy ha a mirkiek fizettek? vagy nem? hanem csak a boroszlaiak. De caetero nihil.

Super quibus quidem fassionibus et attestationibus praescriptorum testium, rescitaque veritatis praemissorum serie ad fidedignam et uniformem annotatorum regii et nostri conventualis hominum relationem nobis de et super factam praesentes literas nostras attestatorias, seu inquisitorias memorato exponenti iurium suorum futuram ad cautelam necessarias sub sigillo nostro conventuali authentico dandas esse duximus et concedendas, communi suadente iustitia. Datum feria quinta proxima post sacrosanctum Pascha, anno partus virginei millesimo sexcentesimo trigesimo septimo.

Hiteles másolata az Országos Levéltárban a kassai jezsuiták iratai között fasc. 7. no 2., egyszerű másolata pedig fasc. 6. no 41. alatt.

246.

1637. okt. 12. Homonnai Drugeth János, Bocskay István és a Soós-család közt kötött peregyezség a gálszécsi erdő használatáról.

Memoriale super punctis, quibus complanatio inter illustrissimum comitem, judicem curiae etc. ab una, partibus vero ab altera spectabilem et magnificum dominum Stephanum Bochkay de Bochko et familiam Soós de Sóvár, ratione silvae ejusque proventus ac bonorum Zechianorum, aliorumque negotiorum infrascriptorum.

Primo. Quod usum et dominium silvae praetactae partes praescriptae libere et pacifice teneant et possideant, ita videlicet, ut lignorum tam pro focis, quam aliis necessariis aedificiis tam ipsis partibus, quam colonis ipsorum in praetactis bonis Zechianis degentibus semper libera vectura sit. Quod autem ad proventum

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ejusdem silvae ex decimis porcorum extraneorum attinet, ita partes super hoc concordarunt, quod pro hoc anno pro decimando nullos porcos ad praetactas silvas conducent, sed pars prohiberi, consueta praetactae silvae pro vetita manebit pro porcis dominorum terrestrium ad hyemandum, ita videlicet, ut ubi domini comitis porci, ibidem ipsorum quoque pascantur, reliqua vero pars pro calcatura ad usum porcorum utriusque partis colonorum ipsorum, quorum colonorum decimas quilibet dominus terrestris pro sese percipiat. Quodque custodes silvarum ex utraque parte fiant.

2. Quod super praedicta decima extraneorum porcorum peragatur inquisitio medio personae conventualis et hominis regii, penes quos alii quoque homines pro quolibet parte unus-unus adjungatur et quoscunque illi voluerint, examinentur testes super usu dicti proventus decimae, et si quid ex attestatione comprobatum fuerit, iterum partes in uno termino concludant de proventu ejusdem silvae.

3. De ferton seu proventibus promontorii Szechiensis similiter fiat inquisitio.

4. De pratis et silva inter possessionem Gerenda et Vechie controvertentibus similiter promittatur eodem tempore inquisitio.

5. Similiter de sessionibus colonicalibus in Galzech habitis et per praefatum dominum Bochkay praetensis, quibus peractis, complanetur controversia, si fieri poterit. De quibus attestationes peragantur, videlicet de decimis porcorum et negotio ferton, pratorum et silvae inter Gerenda et Zechie controvertentibus et sessionibus colonicalibus in Galzech secundum deum et ejus justitiam. Anno 1637. die 12-a Octobris celebrata est compositio praesens, quo die ad manus spectabilis ac magnifici domini Georgii Melith de Bryber partibus consentientibus pro relatione assignatur.

A leleszi conventnek 1638. évi átiratából, melynek eredetije a magyar nemz. muzeumban a soóvári Soós-család levéltárában.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

247.

1639. február 10. Kivonat Csik-Szent-Mihály székely falu törvényéből, erdejének megóvásáról.

17. Az falu erdeit penig senki tüzzel ezután ne irtsa sub eadem poena (6 fr.)

18. Ha valaki *vizutakat* az falu erdeiben csinál, esztendeig az birhassa, esztendő után az falura szálljon; de az az ember, azki utat akar csinálni, az szentegyháznál elsőbben azt az ő akaratját tartozik megjelenteni és kihirdetni, avagy falu gyűlésiben.

20. Ha penig az erdőn valaki épületre való fát vágna és azt más ember elvinné, czitáltassék az falu eleiben és reá bizonyosodván azon dolog, maradjon 6 frton érette, melynek az két része az hiteseké falunál, harmada az káros emberé legyen; az elhozott fa is restituáltassék.

21. Senkinek ennekutána bükkfát aszalni szabad ne legyen; ha penig levágja, hordja el onnan; de hogy úgy aszalja meg, hogy az fa fennáljon, ne legyen szabad.

Eredetije az Endes-család csik-szent-simoni levéltárában.

248.

1639. julius 2. Hivatalos becslés a fogarasvidéki sinkai erdőkben elkövetett károkról.

Nos Georgius Haydu de Wizakna judicum nobilium unus, Michael Székely de Bwrkeös vicecomitum alter comitatus Albensis Transilvaniae, item Joannes Herczegh-Zeőleősy requisitorum capituli ecclesiae Albensis Transilvaniae similiter alter, necnon Joannes Kászoni de Alba Julia cancellariae maioris illustrissimi domini Georgii Rákóczi dei gratia principis Transilvaniae etc. et dom. nostri clementissimi scriba et juratus notarius nobiles videlicet personae omnino in eodem comitatu Albensi residentiam facientes, in infrascripto utpote negotio a praetitulata sua celsitudine illustrissima delegati commissarii damus pro memoria harum nostrarum tenore literarum, significantes quibus interest vel intererit universis, hogy tudniillik mi ez jelenvaló 1639. esztendőnek harmincza-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

dik napján juniusnak felül megirt kegyelmes urunknak fejedelmünknek külön-külön mind levél által, mind pedig méltóságos személye szerint szóval lött commissiójából fogarasföldi districtusban Synka nevü határon levő erdőkben lött károknak megbecsülésére kimenvén, és ugyanazon fogarasföldi bizonyos számú, úgy mint tizenkét hütös boérokat mellénk vévén, minekutána az felül megidézett napon az erdőkben való károknak és pusztításoknak böcsüjéhez akartunk volna kezdeni, látván az károknak mivoltát, quantitássát, mivel mi azoknak az erdőknek sem ép, sem romlott állapotját ennek előtte soha semmi időben nem láttuk, nem értettük s nem tudtuk, magunktul azoknak a károknak solida, condigna et justa aestimatiójára magunkat semmi módon elégségesnek nem ismerhettük, hanem ezeket, úgy mint kik ifjuságuktól fogva az erdőket, az többi között ezeket is látták, járták, azoknak szokott tilalmát s törvényét jól tudják, nevezet szerint Ludisori Raduly Szirbult, Ohábai Bujle Ztojkát, Sinkai Nyágoj Ztrimbult, Illyéni Korna Oprát, ugyan Illyéni Lupul Pyrvult, Marczinai Komanóczot, Besinbáki Grawuly Ztoykát, Alsó-Ucziai Wladimir Thomát, Alsó-Árpási Wazul Oprát, Heŵvizi Salamon Laczkót, Lucziai Drágicz boért és Jassi Gaurila Oprát, régi fő boérokat, jóllehet egyébképpen is közönségesen hiteseket, mindazonáltal mi őket denuo et specialiter csak szintén azon károknak velünk együt megjárására, minden helyeken való megmutogatására és igaz becsüjére ugyanazon synkai tilalmas tölgy és makkos erdőnek szélin és szinén firmiter ac strictissime megesküttetvén, midőn Persán nevü falu felől való bérczen mind elő menvén, és mind köröskörül s mind szélit, hosszát peragráltuk, perlustráltuk és benne való károkat megruminántuk volna, mind ó s mind új károkat, az tölgyfáknak tudniillik meghántását, nyuzását, környül vagdalását, aszalását, megszáraztását, levágását, kiégetését és minden módon való kivesztését, melyeket az szegény üdvözült vitézlő nemzetes néhai Macskási Ferencz uram idejében és birtokában az ott való sinkai jobbágyok az tilalom ellen cselekedtenek, ugyan nem kevés üdő alatt való discursus, ruminálás és igen szorgalmatos meghányás-vetés után végtére jó lelkiesmerettel az megmondott hütök után egyenlő értelemmel legelsőben azt az tölgyerdőbéli kárt az boérok mi előttünk ítélék és böcsülék két ezer magyari forintra, id est pro flor. 2000.

Másodnapon, úgy mint azon megirt juniusnak ultimáján azon boérokkal az bükkös erdőkre kimenvén és téren, utak, vizek mellett

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

és oldalakon levő bükk erdőket hasonlóképen diligenter megjárván és azokban az környül vagdalt, kiszáraztott, égetett és írtott bikfákat igen accuratissima industriával megszemlélvén, considerálván, ugyanazon boérok az károkat intézék egyenlőképen és böcsülék hütök szerint ezer magyari forintra, azaz ad fl. 1000.

De mivelhogy az bükk erdőknek látók sok hegyekre, völgyekre és terekre küterjedett bőségét elannyira, nemhogy az bükk fának eddig való kiirtása káros volna, sőt az ott lakozóknak számos voltokra nézve és a szántóföldeknek, réteknek szük volta miatt az mi censuránk szerint várhoz is hasznosnak ítéltük lenni, csakhogy ez után immár vigyázás legyen reá, hogy tovább az irtást ne terjeszszék.

Mely felül megnevezett boéroknak az megdeclarált tölgy és bükk erdőkbéli károknak hütök szerint való aestimatiójokról patenter kezünk irásával és szokott pecsétünkkel megerősített jelen való testimonialis levelünket fide mediante emanáltatván, adtuk az mi kegyelmes urunk ő nagysága fogarasi udvarbírájának, vitézlő nemes Felvinczi Márton deák uram kezéhez. Datum in oppido Fogaras, die secunda mensis Julii, anno Domini millesimo sexcentesimo trigesimo nono praenotato. Iidem suae principalis celsitudinis humiles fideles perpetuique servitores qui supra. Georgius Hajdu supremus judex nobilium comitatus Albensis et Michael Székely vicecomes eiusdem comitatus mp. Requisitor literarum eiusdem capituli ecclesiae Albensis Transylvaniae mp.

Eredetije az Országos Levéltár gyula-fehérvári káptalani osztályában Centuria S. no 20. jelzet alatt.

249.

1639. november 28. Gróf Nádasdy Ferencz és a szentivánfalvi és újfalvi közbirtokosok közti egyezség a Rába melletti erdők felől.

Anno Domini 1639. die vigesima octava Novembris.

Mi gróf Nádasdy Ferencz Fogaras földének örökös ura és Vas vármegyének örökös főispánja egy felől, más felől penig Palásty János, Péter és Sándor, Jagatics Péter ő felsége győri végházának lovas-hadnagya, Véssey István és Sibrik Ferencz magunk és az több

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

szent-iványfalvai és újfalvai földesurak képében gyermekinknek és minden vér szerint való atyánkfiainak terheket, akiknek ez alá megirt dologhoz valami interesséjek és praetensiójok lehetne, magunkra felvévén szabad akaratunk szerint valljuk ez levelünkben, hogy az minémű praetensiót occasione quarundam literarum nostrarum metalium ő nagysága ellen moveáltunk volt megnevezett Uj-falú, Vámos-Család faluk határának eligazítása és az Rába mellett levő erdő végett az új, ezerhatszász harminczöt esztendőbeli huszadik articuluson, mely praetensiónk diversis vicibus coram conventis, judicibus arbitris condescendált is, megtekintvén azért őnagysága szomszédságban való lakásunkat és jövendőbeli jó akarattal való szolgálatunkat, melyre ajánljuk is ő nagyságának magunkat, s mi is előttünk viselvén az ő nagysága szomszéd úri méltóságát és ő nagyságának mint főispánjának szolgálni inkább mintsem véteni akarván, ezen megirt faluk és erdő határa végett az concordia subsequáltatott közöttünk eképpen. És elsőben az megnevezett metálisunk alkalmatlanságával való praetensiók ezen metalisunkkal in perpetuum mi általunk, consequenterque nominibus onera assumptorum praedeclaratorum cassáltatott, annihiláltatott és penitus mortificáltatott ez következő okok alatt:

Elsőben, hogy az őnagysága engedelméből az miczki határ mellett levő Mocsár-erdő, amely mind eddig s mind ezután tilos lévén s maradván, ezután minekünk megirt praetendenseknek tulajdon magunk épületire és nem tüzre szabad lészen szükségesképpen, jobbágyunktul pedig azon erdő tilos lészen.

Másodszor. Nékünk megirt szent-iványfalvai és ujfalui földes urak jobbágyunknak szabad lészen az Rába mellett levő közönséges erdőt élni, azmelytől ezen mi jobbágyunk eddig őnagyságának censust adtanak, ezen censust őnagysága jobbágyunknak jó akaratjából megengedvén in perpetuum. Meg nem engedvén azt őnagysága sem nékünk, sem jobbágyunknak, hogy ennek utána ez felül megnevezett erdőkben többet irtathassunk és jobbágyink irtsanak, hanem ez mostani állapotban az irtás végett maradjanak. Ellenben megengedvén mi azt közönségesen, hogy családiaknak és hegyfalviaknak legyen szabad utjok az közönséges erdőre való járására az mi földeinken csinálandó közönséges ország-utján. Ezen erdőrül azután az őnagysága akaratjából sedényiek és kemény-egerszegiek amoveáltatván, hanem praecise megirt családiaknak, szent-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ivánfalvaiaknak, hegyfalviaknak és ujfalviaknak legyen szabad azon erdőre való járások.

Harmadszor. Megnevezett szent-ivánfalvai és ujfalviaknak amint eddig, ezután is az családi határban az közönséges helyeken (kivévén az tilos helyeket, melyek azon családiaknak magok marhájoktól is meg fognak tiltatni) az pascuatio is ő nagysága által megengedtetett, de úgy mindazonáltal, hogy ezen szent-ivánfalvi és ujfalviak amint eddig, ezután is nyárban mindezekért annuatim az szokott egy-egy napi szolgálatot praestálják.

Végezetre mind két felől egyező akaratból ezen is alkudtunk meg ő nagyságával, hogy mi és az több szent-ivánfalvai és ujfalvi földes urak és asszonyok személyünk szerint első alkalmatossággal avagy az káptalanban, avagy esküttt káptalani személy előtt fassiót teszünk és ugyan akkor mediante mandato judicis regni ordinarii káptalan és király emberével az megnevezett családi, szent-ivánfalvai és ujfalvi határok per signorum metalium erectionem eligazíttassanak, nem gondolván egy részről s más részről is, azhol kivántatnék, az határnak kiljebb és beljebb voltával, hanem azmint az határoknak egyenesebb menetele lehet és inkább fog tetszeni. Actum in castello Keresztur, anno et die ut supra.

A vasvári káptalan 1641. évi átiratából, melynek másolata az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 27. no 41. alatt található.

250.

1640. febr. 23. Kivonat Borsodmegye tanuvallatásából a szederkenyi erdő megtiltásáról.

Anno 1640. die 23-a Februarii, in confinio Onod.

Én Bogácsy Mihály Borsod vármegyének egyik szolgabírája esküttömmel Mátyus Jánossal nemzetes Debreczeny Tamás uram, az erdélyi fejedelem ő nagysága minden jószágának praefectusa instantiájára eskettünk tanukat az szederkényi polgárok panasza ellen, melyet adtunk az fejedelemnek, ő nagyságának az deutrumnak continentiája szerint.

De eo utrum?

Tudod-e, az erdőt miért vötték el az szederkényiektől? s mikor?

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Testes.

1. Nagy Balázs az árvák ő nagyságok révésze, annorum 36, hiti szerint így vall — sat. — Az erdőtilalmat így tudom: Imre diák uram tiszttartóságában egykor az szederkényi erdőt megjáránk, az makktermő fát rútul lecsonkálták, azmikor tűzre nem kellett is; azért tiltotta meg, mivel azonkivül is elég fűzfájuk vagyon, kiből ugyan sok pénzt is teremtnek az polgáriak között. Azt is tudom, hogy az jó gyümölcsfát meggyujtották boszuságokban; erre való képest is cselekedték osztán az tilalmat tisztartó uram.

7. Ónodi nemes ember Csonka Péter, az erdélyi fejedelem ő nagysága szolgája, ann. 47, fide mediante fassus est: Egykor Szentpéteri Imre diák uram ónodi tiszttartóságában Szederkényre kimenénk, az szigetbéli erdőt kezdtük járni, hát nagy rakás kovácsszenek vadnak együtt is, másutt is, lóistálók is vadnak az erdőn, sok lóganéj az szén körül. «Az erdőt hát rútúl lecsonkálták — mondá Imre diák uram — hiszem nagy kár ez, hogy így rontják az jó makktermő fákat.» «Ha praefectus uram akarja, ím megírom ő kegyelmének, tiltsuk meg tőlök, ne vesztegessék ily rútul, mert erdejek elég vagyon ezen kivül is, pénzen is eleget adhatnának belőle.» De ez szóra képest tiltotta-e meg ő kegyelme? nem tudom.

8. Bőcsi Major István nemes ember, az árvák ő nagyságok ispánja, ann. 49, hiti után — — az erdő dolgát így vallja: Az polgáriaknak pénzért adtak szénégetésre, mind nyers, aszu fát egyaránt vágtak, erre való képest értettem, hogy megtiltotta Imre diák uram akkorbéli tiszttartó.

9. Bőcsi Német János, az fejedelem ő nagysága ispánja, annor. 40, hiti szerint — — az szederkényi erdő elfoglalását így tudja: Kereskedtek belőle az szederkényiek, makktermő és gyümölcsfát egyaránt vágtak; mivel azon kivül is elég szabad élő erdejek vagyon, az *tékozlásért* tiltották meg tőlök; de mikor makkot terem, egyaránt szabadosan járja az ő disznajok is az erdőt, tizedet sem adnak belőle.

Én Bogácsi Mihály Borsod vármegyének egyik szolgabírája esküttemmel Mátyus Jánossal nemzetes és vitézlő Debreczeni Tamás uram, az erdélyi fejedelem ő nagysága minden jószágának praefectusa instantiájára, convocáltatván nemes és paraszt személyeket, az deutrumnak continentiája szerint, istenhez tartó hitekre minden hiba és fogyatkozás nélkül esketvén meg őket, sub sigillis nostris

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

usualibus, manuumque subscriptionibus ki is adtuk párban ő kegyelmének. Anno et die praedeclaratis extradata per me Michaelam Bogácsi judicem nobilium in correctis. Michael Bogácsy comitatus Borsodiensis judex nobilium sk. (P. H.) Caspar Nagy juratus assessor comitatus Borsodiensis sk. Johannes Máttyus sk. (P. H.)

Eredetije az Orsz. Levéltárban a Rákóczy-család iratai közt.

251.

1640. april 19. Tanuvallatás Aranyosszék közös erdejéről.

Illustrissimo principi et domino domino Georgio Rákóczy, dei gratia principi Transilvaniae, partium regni Hungariae domino et siculorum comiti etc. domino eorum semper clementissimo requisitores literarum et literalium instrumentorum in sacristia sive conservatorio capituli ecclesiae Albensis Transylvaniae repositarum et locatorum, ac aliorum quorumlibet judiciariarum deliberationum, legitimorumque mandatorum executores fidelium, perpetuorumque servitiorum nostrorum debitam semper paratamque oblationem. Vestra noverit illustrissima celsitudo, quod pro partibus generosi, egregii, nobilis et agilis Michaelis Csiegezy de eadem Csegez, capitanei supremi sedis siculicalis Aranyos, Casparis Várfalvy de eadem Várfalva ductoris nobilium, ac Andreae literati de Kercsed judicis regii praefatae sedis siculicalis Aranyos feria tertia proxima post dominicam Quasimodo praeterita exhibuerunt et praesentaverunt nobis quasdam literas illustrissimae celsitudinis suae, modum et formam attestationis et inquisitionis hunc in modum in se exprimentes — sat. — Nos itaque hujusmodi mandatis dictae illustrissimae celsitudinis suae in omnibus ut tenemur obedire, obtemperareque cupientes, una cum egregiis Moyse Pápay de Torda die 1. executionis, die vero secundo Joanne literato de Enyed hominibus praedictae illustrissimae celsitudinis suae inter alios homines ejusdem regios in eisdem literis suis attestatoriis et inquisitionalibus nominatim conscriptos per eandem illustrissimam celsitudinem suam ad id specialiter transmissis nobilem Michaelem Bácsy socium, fratrem et collegam nostrum ad praemissa debite et fideliter exequenda nostro pro testimonio fidedignum duximus esse destinandum, qui tandem exinde ad nos reversi

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nobis fideliter et conscientiose et unanimi voce concorditer retulerunt eo modo, quomodo ipsi feria tertia proxima post dominicam Quasimodo ad facies oppidorum Thoroczkó, in Thordensi et Enyed in Albensi Transylvaniae comitatibus existentium habitorum accedentes, ibique quos in praesentiam nostram convocarunt, exacto ab eisdem firmissimo juramento, ad fidem eorum deo debitam inquirendo fassiones et attestationes secundum utra nobis oblata hunc prout sequitur in modum illustrissimae celsitudini suae rescripsimus :

Utrum ?

Tudjátok-é, hogy ezt az *nagy székely erdőt,* mely vagyon Hidas felett, *emberek emlékezetétől fogva az aranyos-széki lakosok békességesen birták,* in continuo usu voltak és hogy a hidasiaknak soha külön kihasított erdejek abból az nagy erdőből nem volt, hanem közönségesen birták az hidasiakkal együtt?

Testes:

1. Providus Michael Ekart, civis juratus oppidi Thoroczkó, jobbagio generosi Ladislai Thoroczkay in comitatu Thordensi residens, ann. circ. 65, citatus juratus examinatus fassus est hoc modo : Tudom azt, hogy az Kő megett való nagy székely erdőből Hidasnak külön kihasított határa soha nem volt az Aranyos földétől, hanem az aranyosszékiekkel mind egyaránt birták közönségesen, *úgymint közönséges szék élő erdejit.* Szentegyház erdejit, az falu felett való tilalmas szálast birja csak az falu külön.

2. Providus Petrus Karkai, juratus civis oppidi Toroczkó, jobbagio generosi domini Stephani Thoroczkay, ann. circ. sexaginta, juratus : Tudom azt, hogy az Kő mögött való nagy székely erdőből, ki felül most az kérdés vagyon, Hidasnak külön kihasított határa soha nem volt Aranyos földétől, hanem az aranyosföldi népekkel mind egyaránt birták s élték közönségesen, úgy mint közönséges egész szék élő erdejét. *Szentegyház erdejét, az alu felett való tilalmas szálast birja csak az falu külön.*

3. Providus Valentinus Szőcsy de Thoroczkó, jobbagio domini Sigismundi Thoroczkay, ann. circ. 46, citatus juratus examinatus similiter fatetur in omnibus punctis, clausulis cum primo et secundo testibus.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

4. Providus Joannes Vermes de Thoroczkó, jobbagio domini Stephani Thoroczkay, ann. circ. 45, juratus similiter fatetur cum 1. teste.

5. Providus Michael Czupor, jobbagio domini Joannis Thoroczkay, ann. circ. 60, juratus examinatus fatetur: Tudom, hogy ez az nagy székely erdő az Kő megett, mely felől most az kérdés vagyon, Aranyosszékhez tartozó köz élő erdő volt. Láttam s tudom, hogy az hidasiakkal egyaránt élték és nem volt az hidasiaknak hasított határa belőle, hanem egyaránt élték. Az szentegyház erdején kivül nem birtak az hidasiak.

6. Vermes Mihály, jobbagio Sigismundi Thoroczkay, annor. circ. 64, juratus similiter fatetur cum Michaele Czupor.

7. Antonius Vermes, ann. 45, jobbagio ejusdem Sigismundi Thoroczkay, juratus similiter fatetur cum Michaele Czupor.

8. Providus Andreas Almásy, jobbagio domini Sigismundi Thoroczkay, ann. circ. 45, juratus similiter fatetur cum Michaele Czupor.

9. Providus Gregorius Vermes, jobb. ejusdem Sigismundi Thoroczkay, ann. circ. 60, juratus similiter fatetur cum Michaele Czupor.

10. Georgius Karkay, jobb. Sigismundi Thoroczkay, juratus similiter fatetur cum Michaele Czupor.

11. Joannes Demjén, jobb. domini Sigismundi Thoroczkay, annorum circiter 55, juratus similiter fatetur cum Michaele Czupor.

12. Michael Kováczy, jobbagio domini Joannis Thoroczkay, annor. 73, juratus similiter fatetur cum Michaele Czupor.

13. Stephanus Brutar, jobb. Joannis Thoroczkay, ann. circ. 50, jur. fatetur similiter cum Michaele Czupor.

14. Thomas Székes, jobbagio domini Joannis Thoroczkay, jur. similiter fatetur cum Michaele Czupor.

15. Prov. Nicolaus Györke de Thoroczkó-Szt.-György, annor. circ. 55, jobbagio domini Sigismundi Thoroczkay, juratus: Tudom, hogy az az nagy székely erdő az Kő megett, ki felől most az kérdés vagyon, egész Aranyosszéknek köz élő erdeje volt az hidasiakkal, de az hidasiaknak semmi külön kihasított erdejek abból nem volt, hanem szabadoson élték. Arra is emlékezem, gyermekkoromban ott voltam, az édes atyámmal együtt a székely erdőre fáért mentünk volt, voltam immár tizenkét esztendős, hogy az aranyosszéki erdőpásztorok ott kaptanak az apámmal és Vár-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

falvi Jánoshoz, akkori főtiszthez vivék bé négy ökrünket, lánczunkat, az kettejét az ökrünknek Bágyonba vitték volt az erdőpásztorok és azokat Várfalvi János oda vitette és egy bokor szántóvasért oda adta még Várfalvy János, úgy szabadulánk ki az ökrünkkel.

16. Providus Michael ..... annor. circ. 55, jobb. Sigismundi Thoroczkay,

17. Gregorius Nagy, judex possessionis Thoroczkó-Sz.-György, ann. circ. 56, jobbagio domini Sigismundi Thoroczkay, juratus,

18. Stephanus Rosda, jobb. domini Ladislai Thoroczkay, ann. circ. 45,

19. Kozma Mihály, ann. circ. 80, jobbagio domini Sigismundi Thoroczkay,

20. Michael Kováczy, jobb. domini Sigismundi Thoroczkay, ann. circ. 40,

21. Petrus Járay, ann. circ. 70, jobb. dom. Sigismundi Thoroczkay,

22. Jacobus Simándy, jobb. domini Sigismundi Thoroczkay, annor. circ. 80,

23. Valentinus László, jobb. domini Joannis Thoroczkay, annor. circ. 50,

24. Georgius Kovácsy, ann. 60, jobbagio Joannis Thoroczkay,

25. Petrus Móricz, ann. 50, omnino de Thoroczkó-Sz.-György, citati jurati examinati sic fatentur: Azmióta reá emlékezünk, tudjuk bizonyosan, hogy ezt az nagy székely erdőt az aranyosszéki uraimék békességesen birták úgy mint Aranyosszékhez tartozó köz élő erdőt és soha Hidasnak ebből az nagy erdőből külön való hasított erdeje nem volt, hanem ők is közönségesen élték az több aranyosföldiekkel. Magoknak az falubelieknek az szentegyház erdeje volt, az falu felett való szálas erdő, ki most is magok tilalmasa.

26. Randos Vesze de Borrév, jobbagio domini Stephani Thoroczkay, annor. circ. 60,

27. Bogdán János de Borrév, jobbagio domini Stephani Thoroczkay, annor. circ. 70,

28. Vaszily Blagul, jobb. domini Stephani Thoroczkay, annor. circ. 60,

29. Veczke János, jobbagio domini Sigismundi Thoroczkay, annor. circ. 70,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

30. Herge Nicula, jobb. domini Sigismundi Thoroczkay, ann. circ. 30, omnino de Borrév: Tudjuk bizonyosan, hogy Aranyosszéknek köz élő szabados erdeje volt ez az nagy székely erdő. Azmikor néhai Bakó Dánielné asszonyom birt bennünket, ott az Kő megett karót csináltunk és az kercseti udvarháza számára azmi kellett épületre való fákat is hordottunk onnét, de senki minket az hidasiak közül is nem háborított ott.

31. Providus Michael Varga de Bedelő, annor. 70, jobbagio Sigismundi Thoroczkay, juratus sic fatetur: Tudom bizonyosan és emlékezem ötven esztendőtül, hogy az aranyos-széki székelyek birták szabadosan mint közönséges élő erdejeket ezt az nagy székely erdőt Hidas felett, az Kő megett, ki felől most az kérdés vagyon; az hidasiak egyaránt birták vélek, de külön hasított erdejek, határok ebből az nagy erdőből soha nem volt az hidasiaknak az aranyosszékiektől, hanem az falu birta csak az szentegyház erdejét az falun felül, ki most is tilalmas szálos erdejek és az *Kenézség erdejét, ki most az ott lakó drabantság erdeje.*

32. Providus Dragus Mihály, jobbagio domini Sigismundi Thoroczkay, de Bedeleő, annor. circ. 40,

33. Mihoczika Urszul, jobbagio domini Sigismundi Thoroczkay, ann. 65, de Bedeleő,

34. Providus Borbát Mihály de Bedeleő, annor. 52, jobbagio domini Joannis Thoroczkay,

35. Vonya Mihály de Bedeleő, Thoroczkay János uram jobbágya, ann. 50,

36. Thódor Ansona de Bedeleő, Thoroczkay Ferenczné asszonyom jobbágya, annor. 50,

37. Laczka Mihály de Bedeleő, Thoroczkay Zsigmond uram jobbágya, annor. 60, ezek hatan úgy vallanak, mint az előtte való harminczegyedik valló.

38. Kraczin Mihály, Thoroczkay Zsigmond uram jobbágya, annor. 50, úgy vall, mint az előtte való 31. valló.

39. Bankus János, Thoroczkay Zsigmond uram jobbágya, annor. 70,

40. Márk Simon, Thoroczkay István uram jobbágya, annor. 40,

41. Dávid Stephán, Thoroczkay János uram jobbágya, annor. 60,

42. Dávid Onya, Thoroczkay László uram jobbágya, annor. 40,

43. Béla Mihály, Thoroczkay László uram jobbágya, annorum 50, úgy vallanak, mint az előtte való 30-ik valló.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

44. Rafa Simon falusi bíró, Joannis Kemény colonus, annorum 80, úgy vall, mint az előtte való 30-ik valló. Ezt is tudjuk, hogy az mi falunkon jártak által az kocsárdiak és felvinczieck.

45. Tóth Mihály, Kemény János uram jobbágya, annor. 35,

46. Bodor Péter, Kemény János uram jobbágya, annor. 35,

47. Illie Mihály, Gerendy Márton uram jobbágya, annor. 45,

48. Kirilla János, Gerendy István uram jobbágya, annor. 50,

49. Lián Péter, Gerendy István uram jobbágya, annor. 36, omnino in Alsó-Figed degentes, úgy vallottak, mint az ellőttük való 30-ik bödölei valló.

Hi omnes in comitatu Thordensi residentes.

50. Gabad György, egregii Stephani Thoroczkay jobbagio in praefata possessione Oláh-Lápád, comitatu Albensi Transylvaniae residens, annor. fere 55, citatus juratus examinatus fassus est: Tudom azt bizonyosan, hogy az mióta én reá emlékezem, az hidasiaknak külön erdejek soha nem volt az aranyos-székiektől, az szentegyház és Kenézség erdején kivül.

51. Joannes Takácsy, jobb. egregii Joannis Szegedy de Oláh-Lápád, annor. 70, citatus juratus examinatus fassus: Én nékem Hidason volt egy néném, azkihez én gyakorta mentem s felvinczieck is odatartottak szállásra, hallottam azoktól is, hogy ők mind együtt közönségesen élték azt az székely erdőt. Hogy külön határok lett volna, azt én nem tudom.

52. Nistor János, jobbagio egregii Joannis Szegedy in Oláh-Lápád, annor. circ. 50, juratus: Közönségesen ugy hallottam, hogy az aranyos-földiek azt az nagy székely erdőt, tudjuk azt is, hogy egyenképpen hordották az fáját, egyaránt élték az hidasiakkal.

53. Takácsy György, jobbagio Joannis Szegedy de Oláh-Lápád, juratus, annor. 50: Az mióta én reá emlékezem, mind az aranyos-széki székelyek birták azt az nagy székely erdőt, az hidasiakkal egyaránt birták. Külön kihasított határokat sem tudja, hanem az egyház erdejét tudja az faluénak lenni, és az Kenézség után való erdőt.

54. Nyisztor Péter oláh-lápádi, Szegedy István uram jobbágya, annor. circ. 60, juratus: Bizonyosan és nyilván tudom, hogy az szentegyház erdején és Kenézség után járó erdőn kivül, azmely a falué, az több nagy székely erdőt mind egészen az toroczkói kősziklák tetejéig mind az aranyos-széki székelyek birták békességesen mind az hidasiakkal együtt és soha különszakadt és kiha-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

sított határa nem volt Hidasnak az aranyos-székiektől ebben az erdőben.

55. Nyisztor György, Thorda Zsigmondné asszonyom Szegedy Zsófia asszony jobbágya, annor. 60, juratus similiter fatetur cum teste proxime praecedenti Petro Nyisztor.

56. Opris János (jobbagio) ejusdem dominae Sophiae Szegedy, annor. 46, juratus: Tudom bizonyosan, hogy az aranyos-széki székelyek birták azt az nagy székely erdőt egészen mind az toroczkai kősziklák tetejéig és nem volt semmi kihasított határa az hidasiaknak belőle az aranyos-székiektől, hanem az egyház erdeje volt csak az falu tilalmas erdeje és az Kenézség után járó erdő.

57. Vania Onia, jobbagio Joannis Szegedy, omnino de Oláh-Lápád, annor. circ. 48, juratus similiter fatetur cum teste proxime praecedenti.

58. Szaniszló Bálint, jobbagio domini Stephani Szegedy, annorum circiter 60, juratus similiter fatetur cum 1. teste Michaele Ekart; addito etiam: Hogy *mindétig Székely erdei volt az neve is annak az nagy székely erdőnek.*

59. Goga Péter, Szegedy János uram jobbágya, annor. circ. 60, judex possessionis Oláh-Rákos,

60. Opris György dicti Stephani Szegedy (jobbagio), annor. circ. 45, omnino in dicta possessione Oláh-Rákos commorantes, jurati examinati fatentur similiter uti praefatus Joannes Opris, testis 56., omnino in comitatu Albensi Transilvaniae existentes.

Cujus quidem attestationis et inquisitionis, rescitaeque veritatis seriem simul cum nominibus et cognominibus, conditionibusque testium, prout nobis relatum est, expediendaque videbatur ad tertium diem ultimi diei attestationis perdurantis suo modo fideliter et conscientiose duximus rescribendam. Datum die tertia, ultimi diei executionis nostrae praemissae, anno Domini millesimo, sexcentesimo quadragesimo.

Eredetije az Orsz. Levéltár kolosmonostori osztályában Sedes Aranyos H. no 2. alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

252.

1640. majus 9. Gróf Nádasdy Ferencz s a kovácsvágási, radványi, mikóházi, alsó és felső-redmeczi birtokosok közti egyezség a füzérvári erdők használata felől.

1640. die 9-a Maji concordarunt partes manibus stipulatis, praeambulum notarii dexteritati commissum est ultraiterque minden ez ideig való pörpatvarkodások utrinque leszálljanak és cassáltassanak in perpetuum.

Primo, hogy az kovács-vágási possessor uraknak és incolláknak tam nobilibus, quam ignobilibus Kovácsvágástól az mely derék ut megyen által az erdőkön Sáros-Patakra, azon derék járó uton alól balkéz felül, mind az egész sárospataki és bányácskai határig minden nevezető erdőkben szabad ususok legyen, proprietate et jure dominii cum universis et singulis censibus, datiis et proventibus antiquis earundem omnium silvarum pro arce Füzér salvis permanentibus, így hogy: Az egész füzéri jószágban lévő faluknak és az szerint régenten azon jószágból excidáltatott (kiknek regressusa azon Füzérvárához nézendő) négy falunak is, úgy mint Radvánnak, Mikóházának, Alsó-, Felső-Redmecznek ab antiquo azon erdőkben levő ususok most is megmaradjon és az ide alább megirt mód szerint continuáltassék ez után, így, hogy mikor Isten ezen megirt *erdőkben makkot ád,* az avasok fogása legyen a füzéri tisztviselőktől; és mikor az füzéri úr disznai számára felszabadítják, eo facto az kovács-vágási possessor urak és lakos nemesek és az négy falunak possessorinak is sertésmarháinak is szabados legyen. Item, azon kovács-vágási possessor uraknak és incoláknak magok házok és épületek szükségére azon erdőkben szabad élések legyen; az szerint hordófalaknak hasogatására is, de nem kereskedés kedvire, vagy hogy pénzen eladják. Igy ez szerint az felül megirt négy falusi és az több füzérvári jószágbeli incoláknak is.

2-do. Item, gróf Nádasdy uramnak plenipotentiariussi erre is accedáltak, hogy pro pascuationibus dumtaxat herbarum ezen kovács-vágási possessor uraknak és nemeseknek és azon kovács-vágási paraszt incoláknak is Kulinvölgy nevü helyig, onnét az Bohar tóra, Csepegő kutfőre, Kopcza hegyig, az Kopcza hegyről ki az völgyön Benekútkára, onnét az Keresztes bércz alatt, onnat

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

az Bogolyátka völgyére, onnét alá az Nagy Pál-réte kutjára legyen szabad ususok; de ezen specificált helyekben se lignatiójok, se makkal szabadosok ne legyenek, sőt directe et specifice extra solam herbarum pascuationem minden proventus usus dominii pro arce Füzér intacte megtartassék, eo declarato: Mind ez felül megirt helyekben és ezeken belől is, ha hol az kovács-vágásiaknak szántó földek, rétek vagyon, övék és birják szabadoson jure ipsis hactenus incumbente azon kovács-vágásiak azután is; de ez után immár új szántóföldeket, réteket azon kovácsvágási possessor urak és incolák ne ortsanak ezen felül mind az két punctban specificált helyekben; és se szőlőket, se kerteket ne csináljanak, ezekben is az négy faluknak ususok intacte megmaradván.

Egykorú fogalmazványa Abauj vármegyének 1640. jul. 9-iki átiratában, az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 1739. no 14. alatt.

253.

1640 május 16. I. Rákóczy György oklevele, melylyel Aranyos-szék lakosait a szék szabad erdejének közös hasanálatában megerősíti.

Nos Georgius Rákóczy dei gratia princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae dominus et siculorum comes etc. memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, quod cum temporibus non ita diu retroactis ratione et praetextu usus et dominii cujusdam silvae siculicalis supra possessionem Hidas vocatam in sede siculicali Aranyos existentem adjacentis inter fideles nostros siculos, universasque incolas et inhabitatores sedis siculicalis praedictae seu terrae Aranyos ab una ac inspectorem et provisorem collegii nostri Albensis ab alia partibus quaedam differentia, controversionumque materia suborta fuisset et suscitata, iidem inhabitatores sedis humiliter ea de re nos requirendo, ad humillimam eorum requisitionem (uti tam ex parte incolarum sedis praedictae, quam inhabitatorum dictae possessionis Hidas competentium erga praetactam silvam, usuque et dominii proprietate ejusdem silvae literas si quas haberent et literalia instrumenta, aut collectas super eo testium attestationes utraeque partes ad praesentem generalem fidelium nostrorum dominorum regnicolarum congregationem hic Albae Juliae ad

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

diem vigesimum quartum mensis Aprilis proxime praeteritum indictam producerent) clementer resolveramus. Unde iidem siculi nostri et inhabitatores dictae terrae seu sedis Aranyos ad propensam hujusmodi resolutionem nostram certas ipsorum literas donationales Hungariae regum et principum privilegia tam in specie, quam in transumptis requisitorum capituli Albensis, signanter serenissimi quondam *primi Joannis regis Hungariae* felicis recordationis super libero et communi usu silvae siculicalis praedictae adjudicatorias sententionales, serenissimae quoque *Isabellae reginae* Hungariae etc. superinde confirmationales* sub hac generali dictorum dominorum regnicolarum diaeta in conspectum nostrum ac nonnullorum dominorum consiliariorum nostrorum medio fidelium nostrorum generosi, egregiorum nobilium Michaelis Chiegezi de eadem Chiegez capitanei, Casparis Várfalvi de eadem Várfalva ductoris nobilium, Joannis Patkó jurati notarii et Andreae literati Nagy de Alsó-Sz.-Mihályfalva ac Laurentii Szász de Felvincz juratorum assessorum sedis judiciariae praedictae sedis siculicalis Aranyos ad praesentem conventum generalem ex eadem sede delegatorum produci et exhiberi curantes, quoniam ex literis praeexhibitis dictorum quondam Hungariae divorum regum et principum donationalibus, privilegiisque et confirmationalibus, ac dicti etiam Joannis primi regis Hungariae adjudicatoriis sententionalibus, aliis etiam literis requisitorum Albensium super collecta complurimorum testium attestatione relatorum perspicue et certo intellegamus, *praedictam silvam magnam siculicalem* supra possessiones Hidas, Csákó et Előrményes in dicta sede siculicali existentes adjacentem *universis seu inhabitatoribus ejusdem sedis et terrae Aranyos ab olim et ab antiquo communi, libero et pacifico usui fuisse subjectam* ac cum ipsis incolis Hidasiensibus semper fuisse utensilem, *neque ullo unquam tempore incolas Hidasienses cum inhabitatoribus et indigenis sedis Aranyos ex praedicta silva siculicali communi metas habuisse distinctas et separatas,* eisdemque Hidasiensibus excisas, territorioque ejusdem possessionis annexas, nos etiam ex principali nostra erga praedic-

* János királynak itt idézett ítéletlevelét, mellyel 1538-ban a szóban forgó erdőt az összes aranyos-széki székelyeknek ítélte oda, kiadta *Szabó K.*, Székely Oklevéltár II. 52—54. l., az ezt 1558-ban általíró Izabella királynő oklevelét pedig u. o. 147—148. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tos inhabitatores dictae terrae, seu sedis Aranyos clementia et munificentia id eisdem gratiose annuendum et concedendum duximus, uti quemadmodum ab olim et ab antiquo praedicta silva siculicalis universis inhabitatoribus sedis, et ipsis Hidasiensibus semper fuit libera, utensilis et communis, ita modo etiam deinceps successivis semper temporibus eisdem siculis et inhabitatoribus universis praedictae sedis seu terrae Aranyos, eorumque successoribus universis eadem silva maneat libero, pacifico et communi perpetuoque usui et dominio cum praedictis incolis et inhabitatoribus annotatae possessionis Hidas, salvis tamen permanentibus duabus silvis Egyházerdeje et Kenézség vocatis hactenus per eosdem Hidasienses tentis et possessis, prout annuimus et concedimus harum nostrarum sigilli nostri munimine roboratarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum in praedicta civitate nostra Alba-Julia, sub ipsa generali congregatione dominorum regnicolarum, die 16-a mensis Maji, anno Domini millesimo sexcentesimo quadragesimo.

Eredetije az Orsz. Levéltár kolosmonostori osztályában Sedis Aranyas A. no 13. alatt.

254.

1640. november 21. Mármaros vármegye bizonyítványa a Hosszúmező városa s a szaplonczai nemesség közt a Feketeerdő használata felől létrejött egyezségről.

Nos Stephanus Buday de Bölcse vicecomes, Simon Habka de Felső-Visó, Joannes Grigor alias Nemes de Váncsfalva, Joannes Manayla de Zaploncza, Georgius Cserépi de Vajnág quatuor judices nobilium, caeterique assessores comitatus Maramarusiensis damus pro memoria, quod cum nos die vigesima prima mensis Novembris anno currente millesimo sexcentesimo quadragesimo in oppido Sziget una cum fratribus nostris consessoribus, viris juris peritis, unanimi voto et consensu pari convenissemus, extunc generosi domini, utpote Stephanus Buday de Bölcse et Melchior Pogány de Cseb coram nobis exurgentes fide mediante retulerunt in hunc modum, hogy az egész hosszumezeiek városul és a szaplonczai nemesség egész falujul, kik szigeti járásban, Máramaros vármegyében vadnak, az jó egyezséget és szomszédságot előttök

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

viselvén, die decima septima mensis Novembris, anno praenotato szabad akaratjok szerint, kezeket mind a két részről beadván ilyen conditiókkal és conditiók alatt alkuttanak légyen meg egymással: Hogy az mely határjárás ennekelőtte az kolosvári káptalan uram Péchy János által meglett, elsőben az köven felől, az ki Feketeerdőnek mondatik, valamint eddig egyenlőben birták, most is és ezután is legyen úgy, hogy valaki hol szereti maga marhájával, ott csináljon kosárt mind juhnak, disznónak és baromnak; ha pedig máshunnét tizedre való disznót hajtunk vagy az hosszumezeiek egész városul, vagy pediglen szaplonczaiak egész falujul, annak haszna egyenlő legyen és osszák fel egymás között minden veszekedés nélkül. (Avast pedig senki közülök ott az kövön felül, az ki Fekete-erdőnek mondatik, generaliter ne fogjon). Az mi az kövön alul való dolgot az Csonkásokon illeti, úgy alkudtak s ezen nyugodtak meg, hogy az Manayla János uram Csonkássátúl az mely ép erdő megmaradott, attól az szegelettől fogva valamelyre Nagy Pál István alias Tolnay és az szaplonczai Holdos Simon (elsőben megesküdtetvén őket) elmennek az Kőhátra, tehát utánnok honczokokat hányván és kereszteket az bikk fákon vágván, bizonyos szomszéd falubeli személyek jelen legyenek, arra legyen az határ; azon alól osztán az patakon le az ép erdő maradjon az hosszumezeieknek, az irtványok pedig az patakig az szaplonczaiaknak, és az patak mellett lemenvén, honczokokat, határdombokat hagyván, mind egész a Tiszáig által, Bélmező pataknál az mely neveztetik, valameddig a füzeseket az Tisza mellett az szaplonczaiak birták, tudni illik attól fogva, az hol utólszor Sándorszékének és Szaplonczatőnek contradicáltanak az szaplonczaiak; hoc addito, hogy az kövön felül az hosszumezei bírónak asztalára engedtek meg egy szállásbéli juhot, ahhoz sem Szapplonczának sem Szarvaszónak semmi közi ne legyen, annak haszna divisióra ne menjen. Econtra Szapploncza nemes urainak is az kövön fölül meg viszont egy szállást az helyében az hosszumezeiek engedtek, hogy idegen helyről hajtsanak annyi számút, melyeknek hasznabéli divisiójához az hosszumezeieknek semmi közük ne legyen. Azki pediglen possessora lészen, avagy az ki vagyon az hosszumezeieknek, az a maga tulajdon marhájával az Kőháton felül szabad legyen. Ha pediglen másunnét tizedre marhát hajt, annyi számút az szapplonczaiaknak is legyen szabad hajtaniok, kihez senkinek semmi közi ne legyen. Mely felül megirt contractust hogyha valamelyik fél vel in toto,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

vel in parte sub quovis praetextu violálná, ha egész városul az hosszumezeiek, avagy egész falujul az szapplonczaiak, tehát két száz arany forint az kötele; ha pediglen egy singularis avagy privata persona, annak vinculumja száz magyar forint, melyre toties quoties egyik az másik ellen akkorbéli Máramaros vármegyének viceispánját és egy ezen Sziget járásbéli főszolgabíráját, esküttjével együtt kihiván csak házoktul vagy utjokból is exequáltathassanak mox et de facto, inhibitione, contradictione, repulsione aut aliis juridicis remediis non obstantibus, neque gratia domini principis, aut novi judicii quidquam valentibus, belli, messis, diaetae, vindemiarumque temporibus exclusis. Ha pediglen contumacia ducti az exactorokra valakik közülök armis vel baculis rea támadnának, az executiót meg nem engednék, tehát akkorbéli huszti tisztektől avagy possessortul bandériumot kérvén, két annyit úgy mint négyszáz arany forintot exequáltathassanak egyik az másik ellen, egy privata personán pediglen kétszáz magyar forintot, melyet in perpetuum megtartandók fiuról fiura, leányról leányra legyenek sub eadem poena suprascripta. Melyet kézbeadásokkal az egész hosszumezeiek képében Nagy Pál alias Tolnai István, ... Bertalan, Szász Jakab, Péter János; az szapplonczaiak közül pedig Sztoyka Simon, Szapplonczay Tivadar István, Manayla János Sziget járásbeli főszolgabíró, Sztán László nominibus et in personis totius universitatis nobilium possessionis Szapploncza, meg is erősítettenek mi előttünk. In cuius rei memoriam, roburque perpetuum has literas contractuales coram nobis factas et emanatas sub sigillo nostro authentico, communi suadente justitia, pro futura cautela extradandas duximus et concedendas. Hoc superexpressum adjiciendo: Hogy költségeket a szapplonczaiak hosszumezeieknek ötvenöt magyar forintot obligatiójok szerint megadnak. Datum in praedicto oppido Szigeth, in generali congregatione nostra, die et anno in praenotatis.

Eredetije az Országos Levéltár kolosmonostori conventi osztályában M. protocollum fol. 146. és 147.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

255.

1642. Debreczen sz. kir. város szabályrendelete az erdei kihágások ellen.

I.

Decretum est, hogy az mely emberek az Apafáján disznójuknak ólakat csináltanak, az disznópásztoroknak sem ott, sem más erdőn nem hogy nyers fát, de még asszut is vágni fejszével ne legyen szabad sub poena fl. 12, hanem az mit kezükkel töregethetnek, azzal elégedjenek s abból tüzeljenek. Az Nagy erdőre is penig sub poena specificata, az hol elvágták volt, az disznókat ne bocsássák, hogy az vágáson indult facsemetéket ne eradicálják s ki ne hányják. Az hol penig az kezükkel töregetett fa a pásztoroknak elégséges nem leszen, az gazdájok másképpen szerezzenek fát nekik.

II.

Unanimi senatus voto decretum, hogy sem pásztorok, sem vadászok, sem városi, sem kivül való emberek sub poena fl. 12 az Nagy erdőn, Apafáján, Cserén és fancsikai erdőn tüzet csinálni, tenni ne merészeljenek, mert azért fl. 12 megbüntettetnek ugyan, de az tűz elszálladván, ha megégnek az erdők, fejek esik el érette, az kik miatt az történendik.

A város levéltárából közölték *Dr. Kolosvári S.* és *dr. Óvári K.* i. m. III. 616. l.

256.

1643. junius 28. A Szinyey-Merse család tagjainak egyezsége erdeik használata iránt.

Mi Merse Szinyey Kristóf, László, György, Miklós, István és Gábor látván mindenütt jószágunkban erdőinknek egyiránt való kéméletlen romlásokat s pusztulásokat, (ki miatt magunk is épületre való fábul másokra szorultunk) melyet praeveniálván végeztünk és rendeltünk egyenlőképpen minden falubéli határunkban levő erdeinknek jó módjával való tilalmoknak megtartására bizonyos büntetés alatt levő conditiókat, mely végezésünket pecsétünk alatt szinyei, delesi, ujfalusi, jernyei, lipóczi, lachnai és rosentai falubeli

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

bíráinknak adván (azszerint az mint az mely falukban az tilalom mi okkal és móddal kivántatott), hogy ők is annyival bizonyosabban végezésünket értvén, kiki az bírák közül akármely faluban is tudhassák magukat nékiek adott levelünkhöz accommodálni; mely bírák akármely faluban is az bíróságnak változásakor tartozzanak az uj bírónak az nékiek adott levelünket — tizenkét forint birság alatt — megadni és kiki maga bíróságában tiszte-vesztése és 12 forint birság alatt tartoznak levelünkkel élni és azt legkisebb punctumában is megtartani, toties quoties az ellen valaki vétene, megbüntettessük magunk ezen poenával az falu bíráit.

Az conditiók ím ezek rend szerint:

1. Az tilalmas erdőkrül, úgymint Hlozibul és Zabotin levő fönyvesbül ne legyen szabad fát senkinek, sőt még magunknak is egymás hire nélkül még épületre való fát is hordanunk, sub poena fl. 12, melyet ha ki violál közülünk, csak házától is szolgabíró uramat esküttivel kihiván, assignálhassák, annak az fele kihivó félé, az más fele szolgabíró uramé legyen.

2. Az magunk udvarához való erdeinkbül penig, úgymint Bartinbul, Pankibul, Mátyáspatakábul és Bukovinkábul akármely faluban lakozó embereinknek is, se prédikátoroknak, mestereknek, szabadosoknak és udvarbíráknak ne legyen szabad fát, se vesszőt hordaniok sub poena florenorum 2, melynek fele légyen templomra, az más fele az erdőkerülőké az bírákkal együt. Sőt még magunknak is erdőinkről azmikor fát hordnak reá vigyázunk álnokságokra, hogy hazamenőben magoknak fát ne vigyenek, similiter sub poena florenorum 2 ut supra.

3. Még azmely szabad erdőt szinyei, laszkói, ujfalusi, deletsei és jernyei embereinknek adtunk tüzre, hogy abbul pazarlás nélkül éljenek és az öreg álló fát ne vágjak, azon erdőbül is ne legyen szabad se praedicatoroknak, mestereknek, szabadosoknak, udvarbíráknak és minden rendbeli embereinknek, se vásárra, se házától titkon, avagy nyilván fát eladniok sehova is sub poena fl.

2. Hasonlóképpen se vargáknak, se *hárskötél-csinálóknak* semmiféle fát nem szabad bántaniok ugyanezen két forint birság alatt, melynek fele templom számára adassék az bírák által az egyházfiaknak, az más fele pedig az bíráké erdőkerülőkkel együtt.

4. Azhol pedig tenpa (? tompa) ravasz (?) találna lenni, mindenik falu bírája magunkat feltalálván, egyező értelemből szabad akaratból az mire mehetünk, az szabad erdőbül engedvén, vegyék azt

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

jó néven tőlünk, melyről az bírákat és erdőkerülőket magunk irása és pecsét által tudósítsuk.

5. Az egész jószágban az kovácsoknak se szabad se tilalmas erdőkben, (ne) legyen szabad szén-égetniök sub poena florenorum 12, melyet ha valamelyik violál, magunk vehessük meg rajta azon poenát avagy pénzzül, avagy szegül, elosztván az itt alatt levő templominkra. Hasonlóképpen valamely falubéli bírák, avagy egyéb rend adna el kovácsnak az erdőben, poenája legyen fl. 12, melynek fele legyen az templom számára, az más fele penig az uraké légyen.

6. Azmely irtásnak pedig három esztendeje elmult volna, avagy ha el nem tölt volna még, az eltelvén, minden szabadosoknak *irtásoktul való fizetésöket, úgymint egy köböl után való irtástul den. 24* az szentegyházra adtuk és rendeltük, kire az egyházfiaknak igazán való vigyázások legyen. Az jobbágy és zsellér irtásbul való dézsmával penig az földesurak szabadosok disponálni.

7. Azkinek pedig épületre való fára szüksége volna, mutassa meg az bíráknak és azok által igazán az földesurat informálván, urátul kérje az fát, az ura pedig nem pecsét által, hanem az több atyafiak hirével adjon fát emberinek, irása által tudósítván az falu bíráit és erdőkerülőket. Egyébiránt aki vakmerőül fát vinne haza hir nélkül, poenája fl. 12, melynek fele az templomra, az másfelébül 4 forint az uraknak, az két forint lészen az bíráké.

8. Mivel pedig mind az három részrül bizonyos és hites *erdőkerülőket rendeltünk, senki őket ne merészelje hajtóknak nevezni és kiáltani* sub poena floreni 1, mely megbizonyosodván, az bíró megvegye az jubileomra minden kedvezés nélkül, mely az erdőkerülőké legyen. Az kerülők pedig tisztességek vesztése alatt tartoznak igazán és tökéletesen tisztekben eljárni hitek szerint, senkinek nem kedveskedvén; azhol mi vétekben találtatnak, toties quoties az bírák rajtok két forintot megvehessék és övék legyen; ezen kivül is mitőlünk megbüntettetnek.

9. Azhol pedig az bírák ellen tusakodók találtatnának urára való vitellel bizakodván, arra semmit se hajtson, hanem tisztiben hiven és igazán eljárjon ez levelünknek nékiek adott continentiája szerint sub poena florenorum 12, minden punctumokban végezésünkhöz magát alkalmaztatván; azhol az bírák igazán nem cselekednének és kedveskednének, tehát az megnevezett poenát rajtok tartozunk megvenni, melynek az fele templomra adattassék, az más fele magunké legyen.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Ennek nagyobb bizonyságára adtuk egymásnak kezünk irásával és pecsétünkkel megerősített levelünket. Datum in Szinye, 28-a Junii, anno Domini 1643. Christophorus Merse de Szynye mp. (L. S.) Stephanus Merse de Szynye mp. (L. S.) Gabriel Merse de Szynye mp. (L. S.) Georgius Merse de Szynye mp. (L. S.) Nicolaus Merse de Szynye mp. (L. S.)

A XVII. század végéről származó másolata a Semsey-család levéltárában.

257.

1643. julius 3. Biharmegye tanuvallatása a váncsodi szigeten lévő erdő pusztításáról.

Collateralis inquisitio in anno praesenti 1643. die 3. Julii per egregium Paulum Madarassy de Várad recepta in possessione Váncsod in comitatu Bihar, medio Stephani Madarassy alterius judicis nobilium comitatus Bihar.

Utrum?

Tudod-e, vagy hallottad-e, hogy kicsodák vágták s hordották volna itt az váncsodi szigeten való rész erdejeket nemzetes Rácz István uram és Madarassy Pál uramnak, és az Apród János árvái rész erdejeket s ha tudod, vagy láttad, melyik részről való erdőről láttad hogy hozta és vágta?

1. Providus Michael Seres, in possessione Váncsod residens et commorans, colonus generosi Michaelis Rácz, annor. 52, juratus examinatus fassus est: Hallottam mástul, hogy Bíró Péter az uram szabadoson vágott volna le az Rácz István uram szerire való erdőből, s az Apród János árvái jobbágyit is hallottam, hogy ugyan az Rácz István uram erdejében vágtak. Láttam, hogy Oláh Gergely vágott az Madarassy Pál uram részerdejében le, de úgy mondotta, hogy Madarassy Pál uramnak kereket csinált érette. Én egy szekéroldalnak való fát tudom hogy vágtam le tavaly, hogy az szekéroldalam eltörött vala, de nem tudom, hogy ha Rácz István uramé volt-e vagy Madarassy Pál uramé, az melyen volt, én kedvét keresém ő kegyelmének; azt is tudom, hogy Palágyi László is az három úr erdejében három szálat vágott le.

2. Providus Petrus Bíró, in Váncsod residens, colonus generosi Michaelis Rácz, annorum 41, juratus examinatus fassus est:

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Én kértem volt Szabó Jánostul egy szál fát az Madarassy Pál uram erdejéből; azonkivül az Rácz István uram erdejében is Szabó János adott egy körtvélyfát szelemen-fának. Hallottam mástul, hogy Kovács Mihály hasogatott volna egy tölgyfát fel, de Rácz István uram erdején.

3. Providus Ladislaus Nemes in Váncsod residens, colonus generosi Michaelis Rácz, annorum 40, juratus examinatus fassus est: Mivel hogy kezekben volt az Apród János uram árvái jobbágyinak az urok része, mivel penig Szabó Jánosnak az Madarassy Pál uram része, én nem tudom, hogy egyéb hordotta volna őnáloknál, hanem ők hordották és vágták; az Rácz István uraméhoz is úgy hozzá nyultak, azmikor akartak; Palágyi Lászlót is tudom hogy vágott le három szál fát. Egy aszu tölgyfát vágtam le én is az Madarassy Pál uram erdején, de én Szabó Jánostul kértem volt.

4. Providus Nicolaus Seres in Váncsod residens, colonus generosi Michaelis Rácz, annorum 35, juratus examinatus fassus est: Az Rácz István uram erdejében tudom hogy Palágyi László egy szálat jót vágott le; azt is tudom, hogy ugyanaz Rácz István uram erdejéből egész falujul vágtunk volt egy avagy két szál fát, hogy Kerestán által Gáborján felé pallót csináltunk; ismét hogy az bujdosásból haza jövénk, Váncsody László uram akaratjából vágtunk volt hárman Seres Mihály és Nemes Lászlóval együtt egy szál fát, azkiből eke-gerendelyt csináltunk; az Kovács Mihály fiát is tudom hogy egy ekeszarvának való ágat vágott vala le ugyan az Rácz István uram erdején. Szabó János is vágott — tudom — az Rácz István uram erdején fát. Én egy téslának való fát vágtam az Madarassy Pál uram erdején egy körtvélyfának az ágáról. Azonkivül Szabó János eke-csinálásomért, mivel két ekét is csináltam neki, s szegény állapottal lévén pénzzel nem fizethetett, adott fát az Madarassy Pál uram erdején. Másoknak is tudom hogy adott nyavalyás Szabó János, úgy mint Tóth Miklósnak ugyan itt, azon kivül vidékben is tudom hogy adott. Tudom, hogy Kovács Gergely és Kovács Mihály kiméletlenül vágta; az Bíró Péter szolgáit tudom hogy hordottak az Rácz István uram erdejéből.

5. Providus Nicolaus Tóth in Váncsod residens, colonus generosi Michaelis Rácz, annor. 43, juratus examinatus fassus est: Szabó János adott énnekem egy szelemennek való fát, s azon kivül is adott, hogy néha malaczot adtam neki érette, az Madarassy Pál uram erdejéből; egy mestergerendának való fát is adott

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Szabó János azon erdőből egy malaczért; egy aszú körtvélyfát is vágtam le azon erdőből, azt hir nélkül hoztam, de én magam megmondottam Szabó Jánosnak. Kovács Gergely is adott énnekem az Apród János uram erdejéből, s mások is vágták, hordották.

6. Providus Franciscus Nemes in Váncsod residens, colonus generosi Michaelis Rácz, annorum 27, juratus examinatus fassus est: Én vágtam az Rácz István uram erdejében le — mivel az gazdám parancsolta Bíró Péter — s azkit levágtam, az ő házához hordottam, mert ő szabadított reá; én megmondottam néki, hogy az az erdő tilalmas, de ő ugyancsak azt mondotta, hogy csak reá menjek s vágjam; én magam számára is vágtam egy gúzsnak való tölgyvesszőt. Azmíg Bíró Péter szolgája voltam, az Madarassy Pál uram erdejéből is vágtam s maga is ott volt velem Bíró Péter, de ő azt mondotta, hogy neki Szabó János adta; magam is egy ágat kértem volt ez télen Szabó Jánostul. Az Apród János árvái jobbágya Kovács Mihály tudom hogy vágott eleget az Rácz István uram erdejében le. Az Apród árvái jobbágyi kit Gáborjánban, kit penig Ujfaluban váltig osztották az urok erdejét. Láttam, hogy az Oláh Gergely fiai egy szál fát hoztak volt e tavaszon; kérdém, hogy ki adta? mondák, hogy Szabó János adta kerék-agynak.

7. Laurentius Sándor in Váncsod residens, colonus generosi Michaelis Rácz, annor. 75, juratus examinatus fassus est: Tudom azt, hogy az Apród János árvái jobbágyi váltig vágták az erdőt, de ők azt mondották, hogy az urok erdeje; az Rácz István uram erdejében hogy elhordottak az Bíró Péter szolgái, azt mondották, hogy az gazdájok szabadította reá, de maga azt mondotta, hogy Szabó János szabadította. Azt is tudom, hogy Szabó János Tóth Miklósnak és Seres Mihálynak is adott az Madarassy Pál uram erdejéből. Láttam, hogy egykor az erdőn járok vala, — Oláh Gergely egy öreg fát vág vala le, de én nem tudom, melyik részre való erdőn volt, mivel az határát én nem tudom.

8. Providus Georgius Szigeti in Váncsod residens, colonus generosi Michaelis Rácz, annorum 35, juratus examinatus fassus est: Láttam tavaly, hogy Nemes Ferencz az Rácz István uram erdején rakodik vala; kérdém, hogy kicsoda szabadította reá? s ő mondá, hogy az gazdája; még én mondám: «Bizony megbusultok még az miatt»: ő mondá, hogy ő bizony mind is levágja, ha az gazdája parancsolja. Én is vágtam az Rácz István uram erdejében

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

egy szánra való rakonczának való fát le, de én egyebet nem vágtam. Az Apród János árvái jobbágya Kovács Gergelyék vágtak valami körtvélyfát le és Ujfaluban igérték volt s én velem vitették el Ujfaluba. Láttam, hogy Seres Miklós is hozott fát, de azt mondotta, hogy Szabó János adta neki.

9. Provida Barbara Csügde, consors providi Georgii Kovács, in Váncsod residens, colonus orphanorum Joannis Apród, annor. 35, jurata examinata fassa est: Láttam az Bíró István és Nemes László fiait hogy hordottak az fejeken fát, felhágtak az fára és úgy vágták le az aszúágat s kit az fák alatt szedtek fel az három ur erdejéről. Láttam, hogy öreg fákat is hoztak Bíró Péter, Kovács Mihály és Szabó János, de én nem tudom, hogy melyik erdőről hozták.

10. Providus Michael Kovács in Váncsod residens, colonus egregiorum orphanorum Joannis Apród, annor. 60, juratus examinatus fassus est: Láttam, hogy az Nemes László fiacskája az Rácz István uram erdején felhágott az fára és úgy vágta az aszúágat az fákról, és az fején hordotta haza. Azt sem tagadhatjuk, hogy mi magunk is, úgymint az én fiam és Szabó János nem hoztunk volna az Rácz István uram erdejéről, azmikor megszorultunk. Szabó János is adott az ura erdejéből másnak.

11. Providus Gregorius Oláh in Váncsod residens, colonus generosi Michaelis Rácz, annor. 56, juratus examinatus fassus est: Egykor az szigetről jövök vala, az ut-félen, az Madarassy Pál uram erdején látok egy szál fát, abból vágék el egy darabot, csak az vállamon hoztam haza, s úgy csinálék egy saraglyát belőle.

12. Providus Gregorius Kovács in Váncsod residens, colonus egregiorum orphanorum Joannis Apród, annorum 60, juratus examinatus fassus est: Tudom azt, hogy Nemes Istvánék hordották s vágták az Rácz István uram erdejét. Láttam azt is s ugyan ott voltam magam is, hogy Bíró Péter levágá az nagy tölgyfát az Madarassy Pál uram erdejéről; még én tiltottam, hogy ne vágja, de ő ugyan levágá s azt mondá, hogy őneki Szabó János adta. Láttam azt is, hogy az Csulay János fia és szolgája szilvesszőket (vágtak), még én hogy szóltam érette, tehát szidogattak érette és veréssel fenyegettek érette.

13. Providus Michael Kocsis in Váncsod residens, colonus generosi Michaelis Rácz, annor. 35, juratus examinatus fassus est: Láttam, hogy Nemes István egy tölgyfát váj vala válunak s

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

én kérdém, hogy kiadta azt a fát? mondá, hogy Szabó János adta. Seres Miklóst is láttam hogy hozott tölgyfát, de úgy gondolom, hogy Szabó Jánosnak csinált ekét belőle s magának is csinált. Hallottam, hogy Tóth Miklós is egy rúdnak valót hozott, azt is mondák, hogy Szabó János adta; de melyik részről hozták, azt nem tudom. Én is kértem volt az Apród árvái erdejekről egy rúdnak valót Kovács Mihálytul, de még most is ott vagyon az erdőn. Azmint az Rácz Mihály uram erdeje felé megyen egy ösvény által az erdőn, jobb kéz felől, hogy oda menék ez faluból, láték ott vagy három szál szilvesszőt, azt tudom hogy levágám, de nem tudom, hogy melyik részre való volt. Tudom, azt is, hogy az télen Bíró Péter két szelemen-fának valót (vágott), az egyik körtvélyfa, az másik szilfa volt, az Rácz István uram erdejéből; akkor is megmondottam, hogy tilalmas erdő ez, de ő ugyan azt mondotta, hogy: «Csak levágd affelől az esse kurva asszonyért, azhol jót találsz benne, gondot viselek én róla.» Az Rácz István uram szerin vágtam egy szál aszúfát le az fáról. Láttam az N(emes) László fiát, hogy az fákról az Madarassy Pál uram erdején aszú ágakat vágott le s úgy hordotta haza; de nyerset nem láttam hogy hordott volna.

14. Providus Joannes Kocsis in possessione Váncsod residens, colonus generosi Michaelis Rácz, annor. 45, juratus examinatus fassus est: Tudom azt, hogy Szabó János adott egynek is, másnak is fát, mind Seres Miklósnak, mind penig egyebeknek. Láttam valami asszonyokat, úgymint az Nemes István és László feleségét, hogy valami aszúágat hoztak, úgy az magam gyermekei is. Magától hallottam Seres Miklóstul, hogy egy körtvélyfáról vágott egy téslának való fát le.

15. Providus (Johannes) Kocsis in Váncsod residens, colonus generosi Michaelis Rácz, annorum 50, juratus examinatus fassus est: Láttam Seres Miklóst, Nemes Istvánt, hogy hozogattak fát, de én nem tudom, hogy ki erdejéről hozta, csak azt hallottam, hogy Szabó János adta volna, azt mondották. Innen az falu felől, azmint az uton ember által menne, ott láték, hogy darab tőke áll vala fenn, az derekát levágták volt, azt én vágtam le, az úton balkéz felől volt, de én nem tudom, kicsoda szerin való s nem is hallottam soha csak egy csepp tilalmat is, mert ha hallottam volna, én hozzá sem nyultam volna.

16. Providus Joannes Nagy in Váncsod residens, colonus

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

generosi Michaelis Rácz, annor. 21, juratus examinatus fassus est: Láttam, hogy az Nemes László fiai vágták az fáról az ágokot s úgy hordották haza. Tudom azt is, hogy Szabó János adott az Nagy Péter fiainak egy szán fát Ujfaluban az Madarassy Pál uram erdejéről.

Eredeti fogalmazványa az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 944. no 59.

258.

1643. november 29. Az alsó-redmeczi közbirtokosok egyezsége az odavaló erdő használatáról.

Én Thökölyi Zzigmond Kézsmárk várának örökös ura és Monaky Zzuzsánna egy részről, item nemzetes Briberi Milith Kata néhai nemzetes és vitézlő Nagymihályi Ferencz urnak meghagyott özvegye és nemzetes Briberi Melith Sára az nemzetes és vitézlő Vinnay István úrnak házastársa az más és harmad részről adjuk tudtokra mindeneknek azkiknek illik, hogy mi látván Alsó-Redmecz nevü falunknak s annak határának és tilalmas erdeinek pusztulását, egyenlő akaratból töttünk ilyen végezést magunk között, mivel azon megirt falunak tilalmas erdeje lévén, azt annak előtte mind tüzre s mind épületre igen vesztegették az urak számára, még — azki nagyobb — az paraszt emberek is egyaránt vágták és pusztították, melynek pusztulása hogy ezután eltávoztassék, végeztünk közönséges akaratból ilyenképpen: 1. Hogy már ennek utána soha az tilalmas erdőt sem egy s más s harmad részről az urak és asszonyok számára ne legyen szabad vágatni, se tüzre sem penig szőllő és kertelni való karóra, holott más arra való alkalmatos erdeje is lévén azon falunak, onnan hordjanak és vágjanak effélékre való fákat; az tilalmas erdőrül penig az földes uraknak csak szintén épületre való fákat szabad legyen hordatniok, de abban se legyen felettébb való tékozlás és vesztegetés. Hahol penig ezt az végezést valamelyikünk az földes urak közül meg nem állaná, toties quoties száz forint az poenája, melyet azon szolgabíró, azkinek processusában vagyon az falu, esküttel együtt az meg nem álló úr jószágán megvehesse az száz forintot, és jószágából executiót tehessen abscissis omnibus juridicis remediis.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Az paraszt embernek penig, akármelyikünk jobbágya legyen is, semmire se legyen szabad az tilalmas erdőből fát vágatni; ha penig valamelyikünknek jobbágya épületre való fából szükölködnék, jelentse meg mindenik úr számára való gondviselőjének s megengedtetik néki az tilalmasban épületre való favágás. Ha penig az urak gondviselőjének hire nélkül hozzáfogna az paraszt ember az favágáshoz, az is toties quoties abban comperiáltatik, tizenkét forinton maradjon, melyet az kerülők megvévén rajta annak fele az uré s fele az két asszonyé legyen.

2. Mivel ennek előtte az ott való szőllőkben, s azokban lévő minden nemü gyümölcseiben az urak szolgái és cselédi nem kevés károkat és vesztögetést töttenek, az hogy ezután eltávoztassék végeztünk egyenlőképpen: Ezután valamelyikünknek szolgája más ember szőllőjében comperiáltatnék kárt tenni, reá bizonyosodván, tartozzék azt az ura törvényben adni és az kárt megbecsülvén szolgájával megfizettetni.

3. Mivel ennek előtte az rétekben is hasonló károk és tékozlások estenek az szolgák és cseléd miatt, ennek eltávoztatásáért is végeztünk: Valamelyikünknek szolgája, avagy cselédje ez után más ember rétén lopva, avagy más szin alatt is comperiáltatik kárt tenni, tizenkét forinton convincáltassék s az kárt megbecsülvén, tartozzék megfizetni.

4. Az makkos erdőkre egyik úr emberinek se legyen szabad sertésmarháját hajtani, valameddig mindenik úr számáról meg nem nyeri és meg nem engedik nékie. Hol penig hatalmasul reá hajtaná az paraszt ember az maga marháját az makkra, azt behajtván, kerékre kell hajtani, és azmelyik az keréken által megyen: paraszt emberé lészen, az ki által nem mehet: azé lészen, azmely úr kerülője behajtja az marhát az makkos erdőrül.

5. Az borárultatás és korcsoma felől így concludáltunk: Szent-György naptul fogvást sz.-Mihály napig ne legyen szabad az paraszt embereknek bort avagy korcsmát kezdeni, avagy árulni, valamíg az úr korcssomáján lévő borban tart. Hol penig valamely paraszt ember az úr korcsomájára bort kezdene, annak borának az feneke kivágattassék. Ha penig egy úr részéről sem lészen bor az korcsmákon, olyankor szabad légyen az paraszt embereknek is bort árultatni. Mely levelet és végezést mi egyenlőképpen kezünk irásával és pecsétünkkel megerősítettük. Actum in Lask, die 29-a Novembris, anno 1643. Catharina Mellith de Briber, relicta consors

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

domini Francisci condam Nagymihályi s. k. (P. H.) Sara Mellith de Briber s. k. (P. H.) Thökölyi Zsigmond s. k. (P. H.)

Eredetije az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 868. no 7. alatt.

259.

1645. október 13. Kivonat a pozsonyi apáczáknak kolosi és jeskófalvi gondviselőjük részére adott utasításából az erdők megóvásáról.

10. Azminemü abroncsnak való fákkal tartoznak az jobbágyok, idején bévágattassa és föl is szolgáltassa alkalmatos időben.

11. Az hegyekben semmi épületre való és termőfát le ne hagyjon vágni az juhoknak, avagy kecskéknek.

12. Az erdő-ispánokat plébánus uram *az szentegyházban esküttesse meg arra*, hogy az erdőket sem maguk nem pusztítják, sem másnak pusztítani nem engedik és az convent, vagy ittfön való gondviselőjük hire nélkül sekinek fát nem hagynak levágni.

Eredetije az Orsz. Levéltárban a pozsonyi apáczák iratai közt fasc. 37. no 43. alatt.

260.

1647. április 1. A nagy-kázméri közbirtokosok erdőrendtartása.

Mi nemzetes, vitézlő Sulyok György édes gyermekimnek legitimus tutora és atyja, Korczovai Nagy-Mihályi Mihály, Mérges Gergely feleségemmel Deli Erzsébettel, Szepsi Péter feleségével Deli Sokával, Szakácsi György és Szakácsi Dorkó, és Balog Balázs és felesége Ormós Kata adjuk emlékezetére mindeneknek az kiknek illik ez mi levelünknek rendiben, hogy mi meggondolván az szükséges jó rendtartásnak hasznos voltát, az atyafiuságos szeretetet és a melyet erdűnkben, mezűnkben, rítünkben eddig való kárunkat és fogyatkozásunkat láttuk, hogy ez után mindenek jó módjával igazgattassanak, egymás között és jobbágyink között egyező akaratbul tettünk ily dispositiót:

1. Legelsőben is sógor urunknak nemzetes Nagy-Mihályi Mihály urunknak az erdőbiróságot conferálván ő kegyelme hire

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nélkül az tilalmas erdükre, fűkip az kastély felől való eresztevény erdőre senki se merészeljen menni, hanem értésire adván elsűben ő kegyelmének, úgy hordathasson épületre való szükséges fákat, de tűzre senkinek ne legyen azt szabad vágni, paraszt embernek penég se tűzre, se épületre engedelem nélkül sub poena fl. 12, kire akármelyik jobbágya ha reá menne és megbizonyosodnék, sem urára és senkire való appellátája nem használván, statim et de facto tizenkét forintig akárminemő ingó-bingó marhájábul büntethesse meg az erdőbíró, avagy az, kinek ő kegyelme committálja az dolgot, mely 12 frt a füldes urak küzt oszoljon az szerint, az mint az jószágban birások vagyon.

Magunk is penig ha mód nélkül hordanánk és meg nem állanánk ez végezést, az megálló felek közül akármelyik ezen vármegyének egy szolgabírót esküttjével együtt csak házátul is kihivatván és hivathatván, az ellen az ki violálná contractusonkat száz forintig exequáltathassanak ő kegyelmek rajta, toties quoties violálná és meg nem állaná, abscissis omnibus juridicis remediis, hac in parte sufragantibus messis, vindemiae, diaetae, octavarum seu generalium congregationum temporibus egy szóval.

2. Másodszor az konyha erdejérül is senki makktermű fát ne hordathasson, hanem az ki esett fa, azzal éljen sub poena supra dicta, valamely törvénybeli remediókval élhetne is, azzal se élhessen.

3. Az tilalmas tartásban is rendtartás legyen; mindjárást szt.-György nap után eltiltsanak minden marhát az tilalmasrul és bele senki ne hajtson elübb, hanem küzönségesen együtt az mikor belebocsájtják. Buzák lábján, tavaszfüldek lábján senki marháját az parasztok közül étetni ne merésztelje, magunk is az szerint; süt az tarlóra is senki az megszabadítás előtt ne bocsásson sub poena supradicta fl. 12, hanem az kinek elmaradott parlagja volna, rajta való füvit megkaszálhatja, az mikor hozzá érkezik.

4. Az utakat, az hol az vizek megvesztegették azokat, küzönsigessen falujul tartoznak megcsinálni. Az nemes uraim küzül, ha szinte jobbágya itt nem volna is, tartozik embert reá fogadni, kiket praemoneáltatván az falu bírájával, ha valaki reá nem menne avagy nem küldene az útcsináltatásra, az falu büntesse meg maga számára egy-egy forintig, toties quoties el nem menne, ha penig az bíró el nem járna hivataljában, ő rajta vegye meg az erdőbíró.

5. Az gyepüket is elmérjék, mikor annak ideje vagyon és az ki az maga ríszit be nem csináltatja, az elsűben egy forinton,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

másodszor kettün, harmadszor három forinton maradjon s az mely kár az ő ríszi miatt leszen is az vetésekben és füvekben, azon vétessék meg, az ki az elmérett ríszt meg nem csinálta. Az mely nemes embernek jobbágya itt nincs és vetése vagyon, reá is mérjenek és tartozik megcsinálni, akár fogadjon s akár másunnét való jobbágyával.

6. Az tilalmas étetűket elsüben egy forint, másodszor kettüt, harmadszor három és ha ugyan szántszándékkal benne őriz, fogattassék meg és türvény szerint bünhödik.

7. Az juhászok és kecskések, az kik marhájok számára az erdőt vágnák, avagy valaki tüzet vetne valamely termő fába, azon szerint bünhedjenek és az ki gyöngyöt szed s az ágát az fának levágná, mind nemes és paraszt, azon szerint bünhedik ut supra.

8. Mindenikünk számárul rend szerint egy-egy kerülő adattassék, azkik erős hittel legyenek kötelesek tisztöknek hivatalában, melyet ha valamelyikünk nem prestálna, 4 forint legyen az poenája, toties quoties elő nem adja. Elsüben is penig Sulyok György ur ő kegyelme rendeljen kerülűt egy kántorra: másodikra Nagy-Mihályi Mihály ur négy holnapra; azután Mérges Gergely ur Szepsy Péter urral (két hónapra) együtt kerültessen, mely idő eltelvén Szakácsi György ur Balogh Balázszsal és Ócsa Istvánnal adjanak két hónapra kerülőt. Igy az esztendő elforogván viszont az elsőre kerüljön ez megirt mód szerint való büntetés, s azon felül penig ki lészen az füldes urak küzt, oszoljon úgy, az ki-ki mennyit bir küztök. Az erdőbíró is pediglen az megirt punctumokra reá vigyázván, ez tisztibe az szerint el nem járván, az felül megirt mód szerint azon Zemplin vármegyének akkori viceispánját és szolgabiráját esküttivel együtt csak házátul, utjábul és gyűlésbül, ut supra dictum, az szerint megirt atyafiak kihíhassák és kihíhathassák és evictiót tétethessenek tam rebus mobilibus quam immobilibus.

Ennek megállására penig kütettünk magunkat, mind maradékainkat, hogy mind magunk maradékinkkal, mind jobbágyinkkal megtartjuk és megállunk; ha penig meg nem állanák és meg nem tartatnák, meghíhatatlanul örökösképen vel in toto, vel in parte violálnák, tehát akkorbéli viceispánnyal ezen Zemplin vármegyének egyik szolgabíróval együtt és esküttivel az megálló felek küzül csak egyik is kihíhassa csak házátul is, utjábul, gyűlésbül, türvényszékbül, egy szóval akármely helybül és az contractusnak vigora

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

szerint javainkbul, res mobilisinkbül, his non sufficientibus de bonis possessionibus, ubi reperiuntur in isto comitatu Zempliniensi, toties quoties; ez contractus pedig stáljon et in suo vigore maraggyon, non obstante messis, vindemiae, diaetae et congregationum octavarum seu generalium congregationum tempore; egy szóval valaminemü türvénybeli remediomokkal éltenek ez contractusban, azzal se élhessenek. Datum in Nagy-Kázmir, die 1-a Aprilis, anno 1647. Lecta et correcta per me scriptorem mp. Ennek megállására és megerősítésére adtuk ez mi kezünk és pecsétünkkel megerősített levelünket. Georgius Sulyok de Lekcse mp. (P. H.) Michael Nagy-Mihályi mp. (P. H.) Georgius Mérges mp. (P. H.) Sepsi Péterné mp. (P. H.) Szakácsi Dorkó mp. (P. H.) Ormós Kata mp. (P. H.) Szakácsi György mp. (P. H.)

NB. Az rakattyási és kotloni puszta praediumnak mindenféle erdejérül, rétjérül, szántóföldjérül való tilalom ez belől megirt contractusnak büntetése szerint observáltassék mindenekben punctatim. Mi alól megírt atyafiak praedecessorink végezéseiket minden punctumaikban megálljuk sub poena introscripta. Die 20-a mensis Maji, anno 1666. Barkóczi Zsigmond mp. Coram me Petro Váradi alias Szepsi mp. Coram me Francisco Thiboldi mp. Coram me Petro Deli mp. Coram me Michaele Bornemissza judice nobilium comitatus Zempliniensis mp. Coram me Georgio Ladányi jurato assessore comitatus Zempliniensis mp. Coram me Michaele Györki jurato assessore comitatus Zempliniensis.

Eredetije az Országos Levéltár «Lymbus» gyüjteményében.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

261.

*1649. jun. 14. III. Ferdinánd király rendelete a nádorhoz, hogy a lipcsei uradalmi erdőknek a bányászok által való szabad használata végett — mivel ezt kikötni az uradalom elzálogosításánál elfelejtették — az uj zálogbirtokostól kötelezvényt vegyen.**

Chare palatine. Bene recordamini, qualiter ad instantiam et tractationem vestram magnificae Catharinae Szechi de Rimaszech, magnifici Joannis Listhius liberi baronis in Kabold et Keopchen consorti, ejusque haeredibus perennalitatem arcis et bonorum Lipschensium sub certis conditionibus ante septem circiter menses benigne contuli, ubi quidem aliter non existimaui, quam quod omnia e re mea adiustata et praesertim silvae ac ligna, aliaque ad fodinas et officinas metallicas ac carbonarias camerae Nouisoliensis ab antiquo spectantia et in futurum spectatura semperque alias olim ad id reseruata etiam in hoc tractatu deinceps reseruanda forent.

Siquidem vero nunc ex querelis officialium meorum Nouisoliensium percipio, quod dicta Listhiussiana, ejusque homines totalem dispositionem circa attactas siluas, ligna, aliosque res ad vsus dictae camerae meae Nouisoliensis deputatas in graue earundem fodinarum derogamen, vigore nuper habitae expeditionis donationalium sibi attribuere praesumant, circa quam porro si quis error interuenit prout audio, accidit sane omnino contra benignam intentionem meam ex defectu sufficientis informationis, dum in reliquo totum negotium vobis et dispositioni vestrae totaliter confisum habui.

Cuius itaque remedium informor nunc adeo praecise necessarium esse, ut in hoc conseruatio, aut totalis ruina praefatae camerae meae Nouisoliensis, fodinarumque ei annexarum consistere asseratur.

Idcirco visum mihi fuit vobis denuo praesentibus benignam commissionem dare, ut negotium hoc ulterius cum dicta Listhiussiana ex aequo ita componere, eamque ad id disponere velitis, quatenus ipsa (contenta, uti par est, solito priori usu earundem

* Ugyanekkor ugyanezt rendelte el a király a zólyomi uradalmi erdőkre nézve is. Lásd *Péch* i. m. II. 840. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

syluarum Lipchensium pro necessitate sua) in reliquo tam eas, quam liberam succisionem lignorum, aliasque res fodinarum Nouisoliensium ab antiquo illuc spectantes eidem camerae meae Nouisoliensi etiam deinceps reseruatas permittere, neque in hoc ullum praeiudicium, obstaculum aut damnum per se vel per homines suos causare, aut causari facere velit ac teneatur, extradendo desuper nouas literas reversales in forma annexa, prout eae nuper Posonii vobiscum conuenta fuerunt. Quodsi vero forte ipsa Listhiussiana hocce temperamentum et hunc modum compositionis detrectaret aut difficultaret, in tali casu volo vobis ulterius commissum, vt ei nomine meo finaliter clare significetis, quod resoluerim omnino ipsi pecuniam suam auctionalem viginti millium florenorum mihi super depositam nunc potius restituere, quam liberum vsum et dominium earundem syluarum Lipschensium pro tam leui aut quocunque alio pretio in damnum irreparabile dictarum fodinarum Nouisoliensium sic abalienatum permittere, ita scilicet, ut sic rescisso totaliter contractu (utpote, quin etiam ipsamet juxta reuersales suas ratione reliquae summae auctionalis in termino praefixo deponendae nondum adimpleuit) deinceps omnia in suo pristino statu inscriptionis ratione bonorum praeattactorum remanent. Id quod proinde ita in vno et altero pro solita dexteritate vestra optime accommodare, meaeque benignae intentioni eatenus satisfacere noueritis; caeterum vos gratiae caesareae regiaeque continua propensione benigne semper complector. Dabantur in ciuitate mea Vienna, decima quarta Junii, anno millesimo sexcentesimo quadragesimo nono. Ferdinandus.

A selmeczi bányaigazgatóság levéltárából közölte *Péch A.* i. m. II. 338—9. l.

262.

1649. aug. 10. III. Ferdinánd király rendelete a körmöczbányai bányaigazgatósághoz a selmeczbányai szén-hiány ügyében.

Ferdinandt der dritte von gottes gnaden erwählter römischer khayser zu allen zeitten mehrer des reichs.

Getreüe liebe. Wir erindern euch hiemit gnedigist, wie dasz wir nach vernembung der jüngstern perggstötterischen commissions

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

relation vnter andern befunden, dasz sich zu Schembnicz ain haubtmangel an kolen wegen abgang der koller eraignet, darüber nun dises für das beste mittl vorgeschlagen worden, dasz nemblich man etwa zwey oder drey dörffer, darin lauter koller wohnen, erkhauffen, ihnen alle andere frohndienst nachlassen vndt sie allein zum kollenliefern stifften möchte, vorzue dan sonderlich mit den Cohary, so dergleichen dörffer nachent an der handt zuuerkhauffen vndt sich destwegen schon vorhin bey der darin gewesten neülichen commission selbst angegeben haben solle, gewise handlung zupflegen sein werde.

Wan nun dan wir darüber dem hoch- vnd wohlgebohren vnserm gehaimben rath, cammern, desz königreichs Hungarn palatino vndt lieben getreüen grafen Paulln Palffy von Erdeödt gnedigste commission aufgetragen, dasz er bey seiner ieczigen anwesenheit zu Bainoz diszfahls mit besagtem Cohary tractirn vndt zwar dasz er darzue nit weniger auch euch beede ziechen vndt gebrauchen, darnach sodan den khauff aines oder mehr dergleichen dörffer zu angehörtem endt, wie man es gesambter handt für guet vndt nothwendig befünden würdt, aufs leidenlichist zu vnserer gnedigisten ratification vergleichen vnd schliessen möge vndt solle.

Alsz ist demnach vnser gnedigster beuelch hiemit an euch, dasz ihr auf sein desz palatini beruffen oder begehrn dieser oberstandenen handlung, wie vndt wo es vonnöthen gebührendt, beywohnen vndt ihme alles, wasz zur sachen dienlich, an die handt geben, dardurch sodan denselben khauff vnsz vndt dem darinnigen camerwesen zu nucz vnd aufsz best, so immer möglich, bedürfern helffen wollet vnd sollet. Daran beschicht vnser gnedigister will vndt mainung.

Geben in vnserer statt Wienn, den zehenden Augusti, anno sechszehenhundert neün vnd vierzig, vnserer reiche des römischen im dreyzehendem, des* hungerischen im vier vndt zwanzigisten. Ferdinand. David Vngnadt graff von Weissenwolff. Ad mandatum electi domini imperatoris proprium Marcus Putz.

* A selmeczi bányaigazgatóság levéltárából közölte *Pich A.* i. m. II. 843—4. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

263.

1649. szept. 11. A besztercebányai kamarának a lipcsei uradalom zálogbirtokosával, Széchy Katalinnal kötött egyezsége az uradalmi erdőknek a bányamívelés céljaira való használata iránt.

Nos comes Paulus Pálffy ab Erdőd etc. damus pro memoria, quod generosa ac magnifica domina Catharina Széchy de Rima-Szécli, magnifici domini Joannis Lisztius consors ab una, ab altera vero partibus egregius Hermannus Rott sacrae caes. regiae majestatis camerarum mineralium administrator et Wolfgangus Oels à Sonau praefectus, ac Joannes Mathias Mayer perceptor, Joannes Marcus praefecturae adjunctus, Daniel Hoffer officinarum inspector, Joannes Pestelucz judex metallicorum et Georgius Rott decimator in comitatu Thurocziensi camerae Novizoliensis coram nobis personaliter constituti, oneribus et quibuslibet gravaminibus dicta quidem domina Catharina Széchy magnificorum Thomae et Joannis filiorum suorum, ex praefato domino et marito suo susceptorum, haeredumque et posterorum ac legatariorum utriusque sexus universorum, memorati autem administrator, praefectus, perceptor et reliqui officiales praenominati reliquorum officialium camerariorum, mineralium, jam constitutorum et in futurum constituendorum in sese assumptis et levatis, matura et exacta intra sese animorum deliberatione praehabita, sponte et libere, oraculo vivae vocis ipsorum coram nobis fassi sunt et retulerunt in hunc modum, quod posteaquam praefata sacratissima caesarea regiaque majestas dominus dominus noster clementissimus totalem et integram arcem Lipsche vocatam una cum universis bonis et juribus possessionariis ac cunctis aliis pertinentiis et utilitatibus quibuslibet, omnino in comitatu Zoliensi existentibus habitis praefatae dominae Catharinae Széchy ac Thomae et Joanni filiis, eorumque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis, cum omni plenitudine juris, libertatis, dominii et gubernii jure perennali clementer conferre dignata fuisset, dictaque domina Catharina Széchy vigore literarum donationalium ac exinde subsecutarum introductoriarum et statutoriarum praefatae sacr. caes. regiaeque majestatis (quibus per infrascriptum contractum iidem fatentes quoad proprietatem in nulla sui parte praejudicare vellent) se in dominium ac realem possessionem ejusdem arcis et bonorum introduci

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

fecisset, certae controversiae inter eandem dominam Catharinam Széchy ac praefatae camerae Novisoliensis praefectum et caeteros officiales de gubernio, dominio, directione et usu silvarum ac montium ad eandem quidem arcem Lipschensem pertinentium, ad usum tamen et necessitatem fodinarum mineralium per sacratissimos olim imperatores et reges Hungariae, augustae recordationis reservatarum ortae et suscitatae fuissent ac viguissent, iisque per officiales dictae camerae Novi-Zoliensis ad praefatam sacratissimam caes. regiamque majestatem delatis, dicta sacr. caes. reg. majestas earum complanationem nobis clementer demandasset; et licet dicta domina Catharina Széchy mediantibus certis literis suis reversalibus in arce nostra Bajnócz, die 16-a proxime praeteriti mensis Augusti, sub armali ejusdem sigillo et manus subscriptione emanatis in eo se et praefatos filios, haeredesque et legatarios utriusque sexus universos obligasset, quod eadem in exemptione silvarum, fluviorum, rivulorum, singulorum et universorum aliorum, quocunque nomine vocatorum, ad usum et necessitatem rerum mineralium servientium ab antiquo reservatorum, imposterumque reservandorum, ita etiam officinarum Mostenicz et Rhenicz in antelato dominio sitarum, cum earum integris pertinentiis, diversarumque operarum lignariarum, locorumque carbonariorum, omniumque urburariorum, modernorum et futurorum, fodinarum, officinarum et laborum mineralium universorum libertatemque et immunitatem eorundem in jure montanico specificatarum consentirent, neque eadem praefata domina Catharina Széchy et filii, eorumque haeredes et legatarii utriusque sexus universi sub mulcta et obligatione quingentorum florenorum hungaricalium, toties quoties ex parte eorundem in praemissis contraventum fuerit, medio vicecomitis et unius judicis nobilium, alteriusque jurati assessoris dicti comitatus Zoliensis, cunctis juridicis remediis abscissis, exequendorum ullo modo impedirent, vel damnificarent, sed pacifice relinquerent, nihilominus tamen dicta controversia inter partes praenominatas de usu earundem silvarum ulterius agitata, ac egregiis Balthasari Egresdi et Joanni Semléki ad instantiam eorundem fatentium ad oculatam perlustrationem et inspectionem earundem silvarum et montium per nos exmissis, illisque ad nos reversis ac facta per eosdem superinde relatione ad frequentem et sedulam interpositionem, admonitionemque nostram praefati exponentes ad subsequentes pacis et concordiae

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

conditiones inter easdem, dictam utpote dominam Catharinam Széchy, filiosque et haeredes ac legatarios eorundem utriusque sexus universos, ac administratorem, praefectum, perceptorem, aliosque officiales dictae camerae Neozoliensis, modernos et futuros, perpetuo duraturas devenissent. Et primo quidem

1. Praenominati fatentes antelatas literas reversales ipsius dominae Catharinae Széchy praefatae sacr. caes. regiaeque majestati datas in omnibus earundem punctis, clausulis et articulis approbassent et ratificassent; hoc per expressum declarato, quod neque eisdem dominae Catharinae, filiis, haeredibusque et legatariis eorundem, neque vero dictis officialibus, jam constitutis et constituendis ac hominibus subditisque eorum aliquod damnum in iisdem silvis facere liceat; si vero homines et coloni ipsius dominae Catharinae Széchy in praenotatis silvis aliquod damnum facerent, extunc eadem domina Lisztiana per officiales dictae camerae Neozoliensis superinde tempestive requisita teneatur ex parte talium hominum, vel colonorum suorum ipsis officialibus jus et justitiam, debitamque satisfactionem impendere, qua peracta nulli praeterea poenae eadem Lisztiana subjaceat; si tamen ultra terminos a jure statutos justitiae administrationem differret, vel totaliter denegaret, ex tunc dicti officiales jam constituti et constituendi contra eandem dominam Catharinam Széchy, haeredesque et legatarios ejusdem praenotatos, juxta tenorem praefatarum literarum ejusdem reversalium procedere possint.

2. Deinde vero, ut in iisdem montibus et silvis praefatae dominae Catharinae Széchy pro propria ipsius, non autem aliorum quorumvis necessitate, tum reparatione et aedificiis praefatae arcis Lipsche, tum vero domorum et allodiorum suorum, sine praejudicio tamen camerae et rei metallicae, sufficientia ligna cum praescitu ejusdem camerae Neo-Zoliensis succidi facere licitum sit, qui per eandem requisiti hujusmodi lignorum succisionem, eidemque absque difficultate et dilatione aliquali teneantur admittere.

3. In fluminibus et rivulis, montibusque et silvis et territoriis praefatae arcis Lipche ubicunque habitis pascuationes, venationes et aucupia pro servanda proprietatis jurisdictione, praefatis duntaxat dominae Catharinae Széchy, filiis et haeredibus ac legatariis eorum utriusque sexus universis juxta vim et tenorem literarum donationalium praefatae sacr. caes. regiaeque majestatis perpetuo

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

remaneant, neque ipsi officiales et homines eorundem jam constituti et constituendi in eadem quovis modo se se ingerere praesumant.

4. In praemissis montibus, silvis et pertinentiis dictae arcis Lipche praefatae dominae Catharinae Széchy et subditis ejusdem, pariformiter etiam dictis officialibus camerae Neo-Zoliensis et hominibus eorum, rei metallicae servientibus praesenti et futuris (temporibus) exstirpationes facere, locaque, in quibus ligna succinduntur, in terras arabiles et prata pro proprio usu convertere nullo modo liceat, sed eadem prouti et caprarum pascuatio perpetuo interdicta habeatur, capraeque jam ibidem pascentes in silvas et montes prohibitos nunquam intromittantur, possessionibus tamen Valaska, Praedoina et Lehota vocatis in libero aliorum duntaxat pecorum pascuationis usu more antiquitus usitato permanentibus.

5. Pratum per dominam Catharinam Széchy praeterita aestate defalcari curatum nullo deinceps tempore eidem defalcari liceat, verum prioribus possessoribus, curatori videlicet in Hronicz et lignicolarum magistro in Zepetnicza perpetuo possidendum remaneat.

6. Exquo eadem domina Catharina Széchy certam officinam seu molam pro scindendis asseribus in territorio dictae arcis Lipche, in loco Bisztra vocato, noviter exstrui curasset, per quam demissio lignorum beneficio fluminis fienda cum notabili damno rei metallicae propediretur, idcirco eandem statim et de facto demoliendam et nunquam reaedificandam determinassent.

7. Zepotnicza major pro usu et necessitate camerae Neo-Zoliensis ad rationem suae majestatis remaneat, dictaque domina Catharina Széchy et filii ejusdem, haeredesque et legatarii praenotati nullum dominium, nullamve jurisdictionem temporalem (salva pro eisdem remanente proprietate) in eadem habeant. Casu vero, quo fodinae metallicae excoli non possent, extunc eadem etiam Zepotnicza major in praefatam dominam Catharinam Széchy, filiosque et haeredes ac legatarios ejusdem, utriusque sexus universos virtute donationis regiae condescendat et devolvatur, ac ipso facto praefatae arci Lipche reincorporetur; ita tamen, ut eandem etiam silvam ipsis pro libitu succidere et devastare nullo modo liceat, salvo nihilominus praemisso jure regio in casu reparationis et culturae earundem fodinarum pro sua majestate et camera Novi-Zoliensi remanente. Ediverso vero et in ejus recom-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

pensam minor Zepotnicza per certos homines ad id exmittendos excindendo eidem assignetur, ut inde dicta domina Catharina Széchy, ejusdemque filii et haeredes ac legatarii praenotati, eorundemque subditi pro propria et quotidiana ipsorum necessitate, ac in casu incendii (quem deus clementer avertere velit) etiam ex aliis silvis et montibus prohibitis, cum praescitu camerae, pro aedificiis necessariis et sufficientia ligna habere, exstirpationes tamen in iisdem silvis nullo modo facere possint et valeant.

8. Ad quarum universarum silvarum, montium, locorumque et territoriorum inspectionem, siquidem venationes, piscationes et aucupia praefatae dominae Catharinae Széchy et suis praenotatis in signum retinendae perpetuitatis eorundem locorum reservatae fuissent, ut et praefata domina Catharina Széchy, filiique et haeredes eorundem praenotati pro avertendis damnis qualitercunque subsequentibus certos homines, seu inspectores tenere possint et valeant, praelibati fatentes decrevissent et conclusissent.

9. Licitum erit praefatae dominae Catharinae Széchy, filiisque et haeredibus ac legatariis eorum praenotatis ac etiam subditis eorum praenotatis in possessione Voloska commorantibus terras arabiles et alias quascunque operariis in Hrenecz commorantibus pro certa pecuniae summa inscriptas redimere, et deposita pecuniae in iisdem habitae summa pro se ipsis rehabere.

10. Urburariorum in territorio dictae arcis Lipche residentium prata tamdiu, quousque labores metallicos exercuerint, manebunt pro manibus eorum et per praefatam dominam Catharinam Széchy ac suos praenotatos in usu et possessione eorundem nullo modo turbentur.

11. Quia vero coloni ejusdem dominae Catharinae Széchy in possessionibus circa fluvium Grain commorantes ligna pro necessitate camerae Neo-Zoliensis beneficio ejusdem fluminis demissa aquis submersa et etiam exundatione ejecta in suos usus convertere perhibentur, ideo hujusmodi lignorum usurpationem universis et singulis colonis praefatae dominae Catharinae Széchy inhibentur, inhibitionemque in singulis pagis seu possessionibus per constitutos judices publicandam esse, qua peracta in transgressores severe animadvertendum esse statuissent.

Postremo. Quandoquidem praefata domina Catharina Széchy sub mulcta quingentorum florenorum hungaricalium modo praevio, toties quoties in praemissis ex parte ejusdem et suorum prae-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

notatorum contraventum fuerit, exequendorum se et filios, haeredesque et legatarios suos utriusque sexus universos obligatos reddidisset, aequitati et justitiae convenire praefatis ambabus partibus visum fuisset praefatos quoque praefectum, perceptorem et alios dictae camerae Novi-Zoliensis constitutos et deinceps constituendos officiales eidem vinculo seu poenae, toties quoties in praemissis contravenire attentarent, per camerarum mineralium suae majestatis administratorem, ipso autem nolente, per vicecomitem et unum ex judicibus nobilium ac alterum juratum assessorem dicti comitatus Zoliensis modo praemisso, cunctis juridicis remediis hactenus excogitatis et in futurum excogitandis obstare non valentibus exequendis subjacere. Si vero per homines eorundem officialium in praemissis excessum fuerit, pro administranda satisfactione iidem officiales per praefatam dominam Catharinam Széchy, filiosque et haeredes ac legatarios eorundem requisiti teneantur eidem dominae Catharinae Széchy ex parte talium hominum eorundem justitiam administrare, quod si fecerint, nulli praeterea poenae subjaceant; si vero facere ultra terminos a jure statutos differrent, vel omnino recusarent, extunc contra eosdem etiam coram praefatis vicecomite, judice nobilium et jurato assessore dicti comitatus Zoliensis eadem domina Catharina Széchy et sui praenotati modo praemisso procedere possint et valeant; prouti partes eaedem sub praemissis conditionibus et vinculo modo praemisso utrinque exequendo concluserunt, transegerunt, seque et suos praenotatos obligatos reddiderunt coram nobis harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum in libera ac regia montana civitate Novi-Zoliensi, die 11-a mensis Septembris, anno Domini 1649. Comes Paulus Pálffy mp. (L. S.) Andreas Farkass mp.

Egykoru másolata az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 1006. no 25. alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

264.

1649. okt. 6. III. Ferdinánd király parancsa Zólyom vármegye közönségéhez, hogy a szénben szűkölködő selmeczi bányának a szomszéd erdőbirtokosok illő áron elegendő fa-szenet szolgáltassanak.

Ferdinandus tertius dei gratia electus romanorum imperator etc. etc. fidelibus nostris universis et singulis spectabilibus, magnificis, egregiis et nobilibus comiti, vice comiti, judicibus nobilium, juratis assessoribus, ac toti universitati magnatum et nobilium comitatus Zoliensis salutem et gratiam. Quod cum ex fodinarum nostrarum in civitatibus montanis potissimum circa Schemniczium existentium contractis et erogatis in conservationem earundem mutuae pecuniae aliquot centenis millibus florenis hungaricis ex nostra propria facultate et praesenti solutione refundendis diuturniori, et in annos quindecim sese protendente sterilitate, divina quidem benedictione ibidem Schemniczii in fodinis quibusdam certis minerarum argentiferacium vberior redierit copia, cujus beneficio solvendorum earundem fodinarum nostrarum conservationis causa contractorum debitorum facilis commodaque nobis fuisset ratio, si ea pro rei exigentia nobis uti non obstitisset carbonum penuria, qua hactenus laborabant nostrae et urburariorum nostrorum officinae conflatoriae adeo, ut vel ob hanc unicam causam nobis, nostris carendum sit argenti proventibus, in utilitatem alioquin etiam totius regni nostri Hungariae redundaturis. Volentes clementissime cum nostris, tum etiam vrburariorum nostrorum in praefatis civitatibus montanis existentibus subvenire necessitatibus, fidelitatibus vestris cujuscunque status et conditionis universis et singulis in partibus fodinarum mineralium, civitatumque nostrarum montanarum, et quorumvis aliorum locorum habitantibus, et in futurum fodinis et officinis conflatoriis extruendis idoneis habitaturis tenore praesentium committendum serioque demandandum duximus, quatenus hacce clementissima intentione et voluntate nostra intellecta statim, citraque omnem comparendi rationem, toties quoties necessitas efflagitaverit, pro conflandis inque argentum redigendis mineris, non solum modernis, verum etiam omnibus aliis, deinceps in quibuscunque tandem locis circa Schemniczium emersuris nostris, nostrorumque urburariorum conflatoriis officinis debitam et sufficientem carbonum copiam pro aequa et condigna solutione, tam camerae nostrae

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Schemniczienſi, quam noſtris vrburariis, menſura antiquitus uſitata et convenienti, ex ſylvis ibidem circumcirca ſituatis, medio ſubditorum veſtrorum, ab antiquo alioquin carbonariam exercentium, proventuum ſuorum quoque ſeu proprii commodi cauſa ſuppeditare; quodſi vero iisdem ſubditis id praeſtare, laboresque hoſce et vecturam carbonum expedire, interveniente qualicunque impedimento, non foret poſſibile, tunc noſtris ſumptibus ex cameris noſtris metallico-montanis per earundem adminiſtratorem, aliosque officiales noſtros, peculiaribus reique carbonariae peritis ad id conſtitutis operariis in territoriis veſtris, praevia conventione ſeu contractu ſuper arenda, ſeu condiguo pretio, per officiales noſtros praeſcriptos camerarum mineralium inſtituenda, commodo noſtro et totius hujus regni praefato modo provideri, nobis et vrburariis noſtris concedere velint. Praeſentibus perlectis exhibenti reſtitutis. Datum in civitate noſtra Vienna Auſtriae, die decima ſexta menſis Octobris, anno Domini milleſimo ſexcentesimo quadrageſimo nono. Ferdinandus m. p. (L. S.) Georgius Oroſy m. p.

Eredetije a beszterczebányai m. kir. erdőigazgatóság levéltárában. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. IV. 717—9. l.

Ugyanezzel a szöveggel és kelet alatt Barsmegye is felhivatott.— Közölte *Péch A.* i. m. II. 844—5. l.

265.

1650. február 15. Az erdélyi fejedelem által kiküldött bizottság határozata a Beregh város és Bereg-Ujfalu közt vitás Buslyák erdőről.

Mi Vizaknay Márton munkácsi udvarbíró, Bojér György Rákóczy Zsigmond uram őnagysága főlovászmeſtere és ez dologban commissáriusa, Kerepeczy István Bereg vármegyének esküttje, Sövinyfalvy István őnagyságok beregszászi gondviselője, Szőcs Lukács beregszászi főbíró, Nyerges Demeter, Borbély János, Jánosy Péter, Lucza András, Fekete János, Andor János tanácsbéli személyek etc. Lőrincz Ambrus vári főbíró adjuk emlékezetre mindeneknek azkiknek illik ez mi levelünkben, hogy ez 1650. esztendőben 15. Februarii jöttünk ide Bereg vármegyébe Bereg nevű város és Bereg-Ujfalu határiban levő Buslyák nevű erdőre, holott jövének mielőnkben egyrészrül Bereg-Ujfaluban lakó bírák és pol-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

gárok, úgymint Kondor Mihály főbíró, Tihor János, Tihor István, Sipos Gergely, Sipos János, Sipos András, Fazekas György és az egész tanács a falubéliekkel együtt, hozván előnkben istenben üdvözült kegyelmes urunk Rákóczy György erdélyi fejedelem parancsolatját, melyben parancsol őnagysága az munkácsi tiszteknek, hogy amely Buslyák nevű darab erdő villongásban vagyon közöttek az beregiekkel, melyet mind az két fél magáénak tart, azt igazán, istenesen eligazítanák szolgabírák, esküttek és ott a szomszédságbéli bírák és tanácsok jelenlétekben; más felől pediglen a beregi bírák, ugymint főbíró Varga János, Kondor János, Varga Pál, Orbán János, Fancsik István etc. ugyanazon kegyelmes fejedelmünk protectionale mandatumát producálák, hogy az munkácsi tisztek azon darab erdőnek birásában, ha ki háborgatná őket, de kiváltképpen az bereg-ujfalusiak ellen megoltalmaznák. Mivel pediglen kegyelmes asszonyunkat is ő nagyságát mostan itt Munkácson létében tanálta volt meg mind az két fél, őnagysága kegyelmesen parancsolt nemzetes király-daróczi Debreczeni Tamás praefectus uram által, ezen dolgot ugyan törvény utja szerint revideálván gazítanók el. Mi is azért azon erdőnek helyére kimenvén ad faciem loci és törvényszéket ülvén, mind az két félnek mind élő s mind levelebéli bizonyságit beszedvén, közönséges igazságnak utja és országunknak törvénye szerint így deliberáltunk és megmásolhatlanul mind az két félnek bizonyos conditiókat és kötéseket irván, melyeknek ők is kezeknek béadásával békességesen annuálván, kiadtunk:

1. Hogy tudniillik azon erdőt valamint ennekelőtte mind az beregiek, mind az bereg-ujfalusiak a felső részétől ugymint a remetei mezőtől az alsó részéig, ugymint a kovászói mezőig szabadoson, minden háboruság nélkül birták és disznajokkal egyaránt étették, úgy azután is szabados legyen; azon erdőnek fáját pedig épületre magok számára szabadosan vághassák és hordhassák a beregiek, de az bereg-ujfalusiak követve az beregiektől. Pénzre való fát pedig csak egy szálat is egyik félnek is negyven forint birság alatt, ki az urat illesse, ne legyen szabad vágni. Melynek vigyázására az beregiek a bereg-ujfalusiakkal együtt egy hites kerülőt állassanak.

2. Mivel pediglen ezen erdőnek széle mellett mindenütt bizonyos rétek vannak, kikben eddig mind az két fél nem kevés károkat tétetett marhájával és disznajával, hogy azért az is peni-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tus tolláltassék és ezután ne légyen, végeztük hogy: Valamely félnek marháját kárban találják, mely nem szabadosképpen ment oda, hanem gondviseletlenségbül és pásztora vigyázatlansága miatt, tehát az marhát behajtván elsőben egy forinton válthassák ki, ha harmadszor ott találtatik (mivelhogy efféle dolgot szántszándékbul másoknak nyilván való kárára is szoktanak sokszor cselekedni), 12 frt birsága légyen, melynek fele az urat illesse, fele viszont az kárvalló félt.

3. Mind a két félnek pedig arra is szorgalmatos gondviselése légyen, hogy azmely réteket gyepükkel azon erdő mellett szoktak tartani, azokat megcsinálván, senki marhájának odajárására meg ne hányja, bontsa és rontsa; ha kit pedig rajta érnek, azon is az 12 forintot, mint fellebb említettük, megvehessék és exequálhassák.

4. Valamely fél pedig ez punctumokat meg nem állaná, vagy határt szabna magának, vagy egy képpen, vagy akármi módon megháborítaná és ezek ellen cselekednék, ha közönségesen város vagy falu akaratjábúl, tehát az a fél ezer forinton maradjon, melyet akkori munkácsi tisztek őnagyságoknak exequálhassanak minden perpatvar, exceptiók, inhibitiók, prohibitiók és egyéb törvénybéli remediumok nem használván. Melynek nagyobb erősségére és megállására ugyan mi előttünk kezeknek beadásával is mind két fél megerősíttetett. Melyről mi is adjuk e mi levelünket kezünk irásával és pecsétünkkel megerősítvén. Datum loco et die, coramque personis supranotatis.

His quoque insuper additis: Mivel pedig specificált conditiók felett mind az két rész alább irt observatiókra is kötelezetik, hogy t. i. amidőn felül nevezett Buslyák nevű erdőben annyi makk terem, hogy mind az két praenominált helynek szükségén kivül vidéki sertéseket váltóra, avagy tizedre fogadnak, annak jövedelmével avagy makk szedésével egyaránt osztozzanak; azért annak szedésére egyenlő akaratbul tilalmast maguknak tegyenek. Az olyan megtilalmazandó részerdőben pedig egyik a másika hire s akaratja nélkül tizenkét forint büntetés alatt a makkot ne merészelje szedni, mely büntetésnek a felét beregi, felét penig bereg-ujfalusi templomra, toties quoties ezen kötés valamely fél által violáltatik, munkácsi tiszt uraimék megvévén fordítsák. Ezen felül megnevezett Buslyák nevű erdőnek *más nevet* semminemű részére *száz forint büntetés alatt* (aki uraság számára nézendő lészen) *senki ne merjen adni* Bereg és Beregujfalu, úgy Remete között lévő ligeten

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

kivül, mely liget ezután is beregiek és bereg-ujfalusiak részéről egészen közönséges lészen és az is egy nevezet alatt ab utrinque tartattassék.

A szepesi kamarai jószágok kormányzójának 1726. évi átiratából, melynek hivatalos másolata az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 1117. no 51. alatt található.

266.

1650 körül. A pazdicsi közbirtokosok erdőrendtartása.

Mi kik vagyunk pazdicsi jószágnak földes és örökös urai adjuk mindeneknek tudtára azkiknek illik, hogy mi mindnyájan, úgy mint N. N. az mi pazdicsi makktermő erdeink és szántóföld és kerteink mezői felől egyező értelembül egy akarattal töttünk ilyen rendtartást és rendelést:

1. Az termő fát, tőgy, alma, mogyoró, körtvélyfát az paraszt embernek sem épületre, sem tüzre az erdőbíró hire nélkül ne legyen szabad vágni; ha peniglen az paraszt ember az erdőbíró hire nélkül vagy tüzre, vagy épületre nyers termő fát vágna és az erdőbírótul nem kérné, azt megtudván az erdőbíró csak az maga autoritásával minden személy válogatás nélkül, akármelyikünk jobbágya volna is, elsőben egy forintot vegyen rajta; ha másodszor is azont cselekedné, két forintot vegyen rajta; ha ugyan nem tilódnék, vegye meg harmadszor az tizenkét forintot rajta; hanem egyébféle fát aszut mindennemű szükségre hordassanak az mennyit akarják.

2. Hogyha magunk szükségére akármelyik hordatna tüzre, avagy épületre, tartozzunk magunk is az erdőbírónak hirré adni. Ezért az erdőbíró vigyáztasson utánnok, az szin alatt az paraszt ember magának ne vigye az fát az ura neve alatt; ha úgy találtatnék az erdőn, akár melyikünk jobbágya is, hajtsák be s az erdőbíró vegye meg az egy forintot rajta, hanem minden ember hirré tegye az erdőbírónak.

3. Hogyha az paraszt embernek épületre való fa kell, menjen az erdőbíróhoz, kérjen, az erdőbíró adjon elégséges fát valamennyi kell minden nemű épületre. Az erdőbíró minden faluban eskessen emberséges, szavahihető polgárokat, igazság szeretőket,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

és kerülőköt az erdőknek, mezőknek oltalmazására, azokat az hites polgárokat küldje az erdőbíró annak az házához, lássák meg az hites emberek, micsoda fára vagyon szüksége és mennyire valóra, az hites emberek egymás között ellimitálván adjanak az kerülők elégséges fát az épületre ; ha aszu fát találnak, olyat az ki jó volna az épületre, aszut adjanak, ha aszut nem találnak, adjanak nyers fát. Ha peniglen többet vágna valaki annyinál, mint az hites emberek meghagyják, avagy az kerülők meghagyják, vigyázzanak utánok, valakit rajta érnek, tartozzanak mind az hites pógárok, kerülők egy forint birság alatt megmondani az erdőbírónak, az erdőbíró is az olyan kártevő emberen elsőben vegye meg az egy forintot, másodszor, ha rajta éri két forintot, harmadszor, ha ugyan nem tilódnék, vegye meg az erdőbíró az tizenkét forintot rajta, akárki jobbágya legyen.

4. Az erdőbíró is peniglen mind télen, nyárban gyakorlatossággal az falukra kimenjen maga is, mikor peniglen maga nem érkeznék, bizonyos emberét, avagy szolgáját az falukra küldje ki, avagy maga menjen, vizsgálja meg minden paraszt embernek az háza táját s mindenütt kerestesse meg, hogyha nyers termőfát talál, avagy találtat az háza táján, melyet nem az hites emberek adtak volna néki, hasonlóképen az olyan emberen is elsőben minden kedvezés nélkül vegye meg az egy forintot, másodszor kettőt, harmadszor, ha ugyan nem tilódnék, vegye meg az tizenkét forintot.

5. Kikeletkor, ősszel és egyéb időben is holmi kártevő pásztorok és egyéb rendbeli emberek szokták az erdőket égetni. Ez ilyetén embereket, ha rajta érhetik az kerülők akárhol is, reájok bizonyosodván hogy ő dolgok, vigyék az erdőbíró kezében. Ez ilyetén embereken az erdőbíró elsőben is vegye meg az 12 forintot, mivel nem kicsiny kárt tesznek.

6. Uj irtványt az paraszt ember semminemű szin alatt, tizenkét forint birság alatt ne kezdjen olyan helyen, azhol termőfa volna ; sőt azhol mostan volnának is, azokat elébb ne irtsák tizenkét forint birság alatt. Sőt ha az irtványban termőfa volna, tizenkét forint birság alatt ne legyen szabad kivágni, sem az makkját felszedni, sem kiégetni, hanem legyen békességben az termő fa.

7. Hogyha télben az paraszt ember akármelyik erdőben az marhájának termő fát vágna és azon legeltetné s telelné, az kerülők hajtsák be, adjanak hirt az erdőbírónak, az erdőbíró vegye

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

meg elsőben az egy forintot, másodban kettőt, harmadszor, ha ugyan nem tilódnék, vegye meg az tizenkét forintot rajta.

8. Az makknak termésének idein is valakit rajta érnének az kerülők, hogy az fárul botokkal, rudakkal az makkot az marhájuknak vernék, avagy felszedné és haza hordaná az makkot, ez ilyetén emberen is elsőben vegye meg az egy forintot, másodban kettőt, harmadban, ha ugyan nem tilódnék, vegye meg az erdőbíró az tizenkét forintot.

9. Hogyha valamely paraszt ember pínzen avagy ajándékon barátjának, jóakarójának adna fát el, kiváltképen külföldi embereknek, kik nem az pazdicsi jószágbul való volna, akár maguk jobbágyaink, akár idegenek, akármi névvel nevezendő épületre valót, vagy tüzre valót, avagy peniglen valaki valakit rája szabadítana az erdőbíró hire nélkül az erdőre, hogy fát hordjon és élje, valakit olyat rajta érhet az erdőbíró, akár kerülőt, akárkit, az olyatén emberen is, mind az ki rászabadította, mind az ki rá jött, az egy-egy forintot az erdőbíró vegye meg rajtok, másodszor kettőt, harmadszor tizenkét forintot; ezt hozzá tévén: Néha vagy ura dolgában megyen valahova, avagy valami occasio adatik, hogy hirtelen vagy szekere törik el, vagy ekéje, vagy valami oly necessitás találtatik hirtelen, olyan necessitás találkozván, szabadon vágjon olyan szükségére mindenkoron, valaminémű kell, az erdőbíró hire nélkül is.

10. Mikor az erdőnek termése vagyon, tartozik az erdőbíró az atyafiak disznait ott az erdőben meglátni és végére menni, mindenestül mennyi lehet, azokhoz képest fogadjon tizedre elégséges disznókat az makkra, de úgy fogadjon, az maguk marhájuknak elégséges avast fogjanak, azkin az maguk marhája járhasson; azután az maguk marhája közé peniglen más ember marháját sem az avasban, sem az nyomásra az öregbik atyafiak hire nélkül és az erdőbíró hire nélkül senki semminemű szin alatt senki marháját ne fogadja, se jóakarójáét, se barátjáét, atyafiájét, sem paraszt emberét, sem jobbágyáét, tulajdon csak az maga cselédjéét, azki az maga kenyerét eszi. Ha peniglen oda fogadja, tartozik minden ember előladni és kiadni az maga disznai közül is az közönséges tizedre; ha elől nem adná, tudják ki az ő rata portiójábul az dézmálásnak idején. Ezt is hozzá tévén, hogy ha az erdőbíró egyébképen végére nem mehetne, vagyon-e az maguk marhája között más ember marhája, avagy nincs, tehát az maguk pásztorát is

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

megeskettethesse az erdőbíró, és menjen végére úgy is hiti után az erdőbíró, és azki marhája között volna, tartozzék 12 forint birság alatt előlhajtani.

11. Ha peniglen valamely nemes ember, avagy paraszt ember olyan, azkinek közi nincsen az erdőkhöz, reája hajtana az makkra lopva, hajtassa be az erdőbíró és valamint szereti, úgy büntesse. Avagy peniglen az makknak termésekor is valamely paraszt ember többet őrizvén a makkon, azmint czédulára ad avagy beirat, avagy az öreget malacz helyett iratja be, valakit rajta ér az erdőbíró, az mennyivel többet talál, ahhoz képest úgy büntesse azmint szereti.

12. Hogyha találkoznék valaki, az ki maga marhája helyett más ember marháját fogadná az makkra az atyafiak és az erdőbíró hire nélkül, avagy az maga marhája között lopva őriztetné, az olyan marhát, ha talál az erdőbíró, az maguké közül is szabadon behajtattassa az erdőbíró s tizedeltesse meg az derék tizedre.

13. Hogyha más falubeli jobbágyinkat, kik nem az pazdicsi jószágbul valók volnának, az erdőn kaphatnának az kerülők, hogy fát vágna avagy lopna, avagy makkot szedne, az olyan emberen, azki olyan találtatnék, toties quoties ezt cselekedné valaki, vegyék meg rajta az egy-egy forintot, addig el ne bocsássák.

14. Az erdőbíró azmely pógárokat esketett, ha többször nem is, de nyárban minden héten egyszer-egyszer menjenek ki az mezőre és ahol kertelések vagynak az nyomás és tilalmas mezők között, járják meg és ha rést találnak valaki részérül, hagyják meg az paraszt embernek, azkié az rés, egy hét alatt csinálja be; ha becsinálja jóval jó, ahol be nem csinálnák, vegyék meg rajta az egy forintot, quoties toties be nem csinálnák.

15. Hogyha valamely paraszt ember az tilalmasban, rétek között, szántóföldek között, parlagon, réten, akármi névvel nevezendő helyen az tilalmasban őrizné az marháját, az kerülők hajtsák be, elsőben minden marhától tiz-tiz pénzt, másodszor 12 pénzt mindeniktül, ha ugyan nem tilódnék, hanem szántszándékkal ugyan rá hajtaná, hajtsák be, toties quoties ezt cselekedné valaki, vegyék meg mindenkor az egy-egy forintot rajta. Ha peniglen csak szaladásképpen szaladna be az tilalmasban, az olyatén emberen mindenkor csak tiz-tiz pénzt vegyenek minden marhájáért. Az disznót peniglen az kaszáló rétekre, sem nyomásra, sem tilalmasban egy forint birság alatt ne legyen szabad rá hajtani, mivel felturják az réteket; ha peniglen rá hajtaná valaki, hajtsák be az kerü-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

lők, vegyék meg rajtok az egy-egy forintot, toties quoties azt cselekednék.

16. Hogyha az kerülők vagy az mezőn, vagy az erdőn, kik buzát, gabonát, tavaszvetést, szénát, az erdőrül fát, makkot lopnak, rajta találnak, fogják meg; ha az kerülők vele nem birnának, tartozzék az egész falu az kerülőket tizenkét forint birság alatt megsegíteni; hogyha valamelyik meg nem segítené, azkinek módja vagyon ez megsegítésben, az olyan emberen az erdőbíró mindjárást vegye meg az egy forintot; de azon falu tartozzék megsegíteni, az ki határában vagyon.

17. Az kerülők hogyha valakit olyat kaphatnának az tilalmasban, azkit be nem hajthatnának, hanem elszaladhatnának az marhával, megismervén kicsoda az, azki az marhával elszaladott, az olyan emberen az házára is azok az hites pógárok és kerülők rá menjenek, az egy forintot vegyék meg rajta; hogyha rátámadna az pógárokra és zálogot nem hagyna venni, az erdőbíró vegye meg az 12 forintot rajta, azért hogy rátámadott az kerülőkre.

Hasonlóképen, hogyha az mezőben, avagy erdőn rátámadna is az kerülőkre, az olyan emberen is vegye meg az erdőbíró az 12 forintot.

18. Ez reá bizatott dologban peniglen erdőbíró uram minden kedvezést, barátságot, atyafiságot hátrahagyjon, igazán és hiven ez szerint tisztiben eljárjon, egyikünk jobbágyát az másiknál jobban ne büntesse, hanem ez szerint cselekedjék; valamint ő kegyelme elleniben azok az hites polgárok is hasonlóképen, valamint reájuk bizzák, az szerint hiven és igazán járjanak el az dologban. Valamikor megtalálják valami oly dologból az falubeli község közül valamelyik, minden halogatás nélkül kimenjen és igazítsa el az dolgot, hogy ő rajtuk ne muljék és valaki az ő halogatásuk miatt kárt ne valljon. Hogyha erdőbíró uram ez reá bizatott dologban igazán és hiven az szerint el nem járna, azmint ő kegyelme elleniben azok, és ő kegyelme miatt valamelyikünk az atyafiak közül kárt vallanánk, tehát akkorbéli Zemplin vármegyebéli viceispán urat szolgabírájával, egy esküttjével csak házától kihíhassák akármelyünk, az ki ő kegyelme miatt kárt vallana, mindennemű országunkbéli juridiciumokat hátra hagyván (megbizonyosodván, hogy erdőbíró uramtul lött az az kárvallás), ispán urunknak sem had, sem szüret, sem aratás útját meg ne gátolhassa s meg ne gátolja, az erdőbíró jószágából száz forintig exequálhasson, az kárvallott

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

atyánkfiának eleget tegyen avagy marhájából erdőbíró uramnak, valaholott találtatnék vagy marhája, vagy jószága; ispán uram is fáradságáért az huszonöt forintig magának igazat tegyen. Hasonlóképen az hites pógárok is ha ez szerint el nem járnának igazán és az község közül ..... kárt vallana, valamelyikünk jobbágya vallana kárt . . . . . az kárvallott jobbágynak az földes ura szolgabíró uramat csak házától is kihíhassa és mindennemű juridiciumokat, processusokat hátrahagyván, bíró uram az 12 forintot az hites pógárokon vegye meg, megbizonyosodván ez is, hogy ő miattok lött az kár s elégítse meg bíró uram 12 forintig az kárvallott embert az hites pógárok marhájából.

Mi is peniglen felül megnevezett atyafiak, pazdicsi jószágunk örökös földesurai, possessori, haeresi kötjük hasonlóképen erre magunkat erdőbíró uramnak, hogy az ő kegyelmének adatott authoritásában és ez szerint való rendelésében, azmint ő kegyelme ellenében adtuk, semmiben ő kegyelmét meg nem bántjuk, authoritásában ő kegyelmének egyikünk sem avatja semminemű authorítását és közit, hanem ez rendelés szerint mindenekben szabadossan ő kegyelme disponálhasson az egész pazdicsi jószágban. Hogyha peniglen valamelyikünk ez ő kegyelmének adatott authorításában megháborítanánk ő kegyelmét és authoritásában előbb nem bocsátanánk, valamiben megbántanánk és ő kegyelme kezeiből jobbágyunkat kivennénk akármelyikünk is, ez felül megírt végezésünk szerint erdőbíró uram is mindjárást akkorbéli Zemplin vármegyei viceispán uramat csak házától is kihíhassa az ellen, az ki ő kegyelmét tisztiben, authoritásában megháborítaná, ispán uram minden országunkbeli juridiciumokat hátra hagyván mind marhájából, jószágából valaholott kaphatna, minden citatio nélkül erdőbíró uram requirálására mindjárást száz forintig exequálhasson, maga fáradságáért is ispán uram 25 forintig exequáljon. Ugyanakkor az hites pógárok is végezésünk szerint eljárhassanak ez nekiek adatott authoritásukban, felül megírt mód szerint.

Eredeti, XVII. század közepéről való fogalmazványa az Országos Levéltárban N. R. A. fasc. 867. no 85. alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

267.

1651. junius 28. Biharmegye tanuvallatása a cséfai Harasztos erdő birtokáról és használatáról.

Illustrissimo ac celsissimo domino domino principi domino nobis naturaliter clementissimo, humillimorum, fidelium perpetuorumque servitiorum nostrorum in gratiam illustrissimae celsitatis vestrae debitam semper oblationem. Vestra noverit illustrissima celsitudo, nos literas eiusdem illustrissimae celsitudinis vestrae attestatorias pariter et compulsorias, in anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo primo, die 2-a mensis Junii pro parte ac in persona honestae foeminae generosae dominae Susannae Bornemissza, consortis generosi domini Balthasaris Kemény de Györőmonostor supremi comitis comitatus Colosiensis, de possessione Sz.-András confectas et emanatas, nobisque inter caetera illustrissimae celsitudinis vestrae fidelibus servitoribus praeceptorie sonantes et directas honore et obedientia quibus maxime decuit recepisse, vigoreque earundem literarum fassiones testium infrascriptorum exactas primum ab eisdem firmissimo juramento recepisse in haec verba:

1. Tudod-e, hogy Biharvármegyében az cséfai Harasztos nevő erdőt az Csáky urak, az után váradi néhai nemzetes Torma János, Kovács és Keresszegi Borbély Albert idejekben, megis az után néhai nemzetes Bornemissza László, Bornemissza Pál felül megirt cséfai Harasztos erdőt békességesen birták-e, mostan is penig nemzetes Kemény Boldizsárné Bornemissza Zsuzsánna asszony békességesen birta-e, más egyéb urak közöket praetendálták-e ez specifacált erdőhöz?

2. Tudod-e azt is, hogy Borosjenőben lakó Váncsa György az első utrumban megirt fő emberekkel együtt, és specificált erdőnek dominiumjában volt volna-e, birt volna valami részt benne békességes uraságában?

1. testis, Benedictus Szél de Keresztszeg, spectabilis ac magnifici domini Stephani Csáky provisor, annor. 60, juratus examinatus fatetur: Azt tudom mondani, hogy az Csáky urak az cséfai határban, földeiben, erdeiben senkinek semmi része nem volt, hanem csak az Csáky urak békességesen birták mint sajátjokat, s az után való urak is, főemberek mindez ideig békességesen birták; más ur nem birt benne. Ad 2-dum: Váncsa Györgynek még hirét

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

is nem hallottam, nemhogy az én uraimmal osztozó erdeje lött volna; az mikor makkot termett és idegen embernek disznait reá fogattuk, dézmájából, pénzéből senkinek egy pénzt sem adtunk, hanem az Csáky urak számára adtuk az jövödelmet.

2-dus testis strenuus Demetrius Vas de Harsány, ann. 59. jur. exam. fatetur nihil.

3-tius testis providus Jónás Széplaki Bikácsiensis, jobbagio ill. domini principis, ann. 65, jur. exam. fatetur: Várad szállása előtt pásztorka gyermek voltam, azt az erdőt akkor is cséfai Harasztnak hitták; egy Seres Ambrus nevű ispánja volt Csákyaknak, az kerülte az erdőt, tavaszszal ha kinél csak aczélt talált is, bár nem gyujtogatott, elvette az aczélt, ha kinél szekerczét talált, bár nem vágott fát, elvötte az szekerczéjét az cséfai Haraszterdőben; én úgy tudom, hogy más úr nem birt benne. Bornemissza Pál idejében is tudom bizonyosan, hogy Bornemissza Pál egyedül birta. Ad 2-dum: Én az időmtől fogva nem hallottam s nem tudom, hogy Váncsa György, de még az atyja is birt volna abban az erdőben. Tudom azt, hogy az gyapjuiak Kemény Boldizsár uram tiszttartójától Péter deáktul pénzen vötték meg annak az Harasztos erdőnek az makkját, disznajokat jártatták rajta.

4-tus testis. Providus Martinus Nagy Bikácziensis, suae principalis celsitudinis jobbagio, annor. 60, jur. exam. fatetur: Egyebet nem tudok, hanem azt tudom mondani, hogy egy Nagy Ambrus nevő ember, ki Cséfán szolgált ifju korában, azt mondotta, hogy oly tilalmasban tartották azt az cséfai Harasztos erdőt, hogy ő az ő urával, az kit szolgált, elmentek éjjel ugyan arra az erdőre, de az ura száz pénzt tett az erszényiben, hogy ha az ura ispánja rajta kapja, azzal megváltja magát, kétszer s háromszor is hoztak éjjel-éjjel, de rajta nem kapta az ispán. Egyéb ispánok nem őrzötték az erdőt, bizonyosan tudom, hanem csak az Csáky urak ispányi őrzötték. Ad 2-dum nihil.

5-tus testis providus Emericus Simon in possessione Bikács residens, suae principalis celsitudinis jobbagio, annor. 59, jur. exam. fatetur: Azt hallottam az atyámtul is, más öreg emberektül is, hogy az Csáky urak békességesen birták azt az Harasztos erdőt; azután való fő emberek tudom bizonyosan, hogy békességesen birták azt az cséfai Harasztos erdőt, más úr hogy nem birt benne. Csak harmadéve is, tavaly is az juhaimat ott az Harasztos erdőn őrzöttem, az gyapjuiak jöttek ugyan szekérrel ezen Harasztos erdőre fáért, kérdettem tőlük: «Szabad-e ez az erdő nektek, hogy így hordjátok?»

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Az gyapjuiak azt mondották: «Bizony nem szabad, mert ha itt kapnának megzálogolnának, csak így az mit elkaphatunk.» Gyapjui Tenkey Lászlótul hallottam ez szókat. Azt is tudom, hogy az elmuló őszszel az gyapjuiak pénzen vötték meg azt az Harasztos erdő makkját az disznaiknak Kemény Boldizsárné Zsuzsánna asszony tisztartójátul Péter deáktól. Ad 2-dum: Nem ismerem Váncsa Györgyöt, nem is hallottam, hogy birt volna abban az erdőben.

6-tus testis providus Stephanus Király in possessione Bikács residens, jobbagio suae principalis celsitudinis, annor. 50, jur. exam. fatetur: Azt tudom, eleitől fogva azt az Harasztos erdőt Cséfához birták minden határival, más urak nem birták; azt is tudom, hogy az cséfai ispánok záloglották meg még az mi pásztorunkat is, egyéb ispánok nem zálogoltak. Ez őszszel hallottam magoktól az gyapjuiaktól, hogy valami kevés makk volt az Harasztos erdőn, ők husz forinton vötték meg az makkot Kemény Boldizsár uram tiszttartójátul Péter deáktól. Ad 2-um: Nem tudom s nem hallottam, hogy Váncsa György birt volna abban az Harasztos erdőben.

7. testis Michael Nagy in possessione Méhes residens, jobbagio magnifici domini Stephani Kun, annorum 40, jur. exam. fatetur: Én eleitűl fogva úgy tudom bizonyosan, hogy azt az Harasztos erdőt Csákyaktól fogva minden urak eddig Cséfához békességesen birták, más urak nem birtak benne; azt is tudom, hogy az öcsém Nagy András Gyapjuban szolgált, az ura gyapjui Illyés Mihály küldötte arra az erdőre fa-hasogatni, az cséfai ispánok rajtakapták az erdőn az öcsémet, megfogták, Barakonyban bevitték, fizetés által bocsájtották el. Tudom azt is, hogy az Lada Pál disznait Gyapjuban Bornemissza Pál idejében éjjel arra az Harasztos erdőre az makkra hajtották, azonban az cséfai ispánok rajta kapták, elhajtották, kit Váradon öltek meg bennek s kit Petresenben, csak mi sem fordula meg bennek az nagy sereg disznókban. Azt is tudom, hogy az őszszel pénzen vötték meg az gyapjuiak az Harasztos erdőnek az makkját. Ad 2-um: Én nem tudom s nem hallottam, hogy Váncsa György birt volna abban azt erdőben.

8-vus testis Andreas Nagy in possessione Méhes residens, magnifici domini Stephani Kun jobbagio, annor. 32, jur. exam. fatetur: Vagyon tizenhat esztendeje, hogy én Gyapjuban szolgáltam Illyés Mihálynál, arra az Harasztos erdőre reá küldött fáért, rajtakaptak Bornemissza Pál ispányi, bevittek engem, osztán kétszáz forint kezes-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ségen vöttek ki. Azt is tudom, hogy az gyapjui embert szintén úgy megfogták azon az erdőn, mint szintén akármely hajduvárosi embert; lopva mindazonáltal eleget hordták az gyapjuiak is, azkivel elszaladhattak. Lada Pál disznai elhajtása és ugyan gyapjuiak ezen Harasztos erdő makkja megvétele felől is hasonlóképen vall ut praecedens 7-mus testis. Ad 2-um: Nem tudom, hogy Váncsa György birt volna abban az Harasztos erdőben.

9-us testis Stephanus Sas in possessione Méhes, jobbagio magnifici domini Stephani Kun, ann. 29, juratus exam. fatetur: Bornemissza László ideitül fogva tudom, mindeddig azt az Harasztos erdőt Cséfához békességes uraságukban birták, más úr közös nem volt hozzája. Az gyapjui Lada Pál disznai behajtása és ugyan az gyapjuiak Harasztos erdő makkja megvétele felől similiter fatetur ut septimus testis. Ad 2-um: Nem tudom s nem hallottam, hogy Váncsa György birt volna abban az Harasztos erdőben.

10-us testis Thomas Sas Méhesiensis, jobbagio magnifici domini Stephani Kun, annor. 40, jur. ex. fatetur, ad 1-um et 2-um similiter fatetur, ut praecedens 9-nus testis.

11-us testis Petrus Kovács in possessione Méhes residens, jobbagio magnifici domini Stephani Kun, annor. 30, jur. ex. f. ad 1-um et 2-um similiter fatetur, ut 9-us testis.

12. testis Demetrius Boczon in possessione Szent-Miklós residens, jobbagio egregii domini Nicolai Toldi, annor. 63. j. ex. f. ad 1-um: Csáky urakat, Torma Jánost, János kovácsot, Borbély Albertet, ezeket az Bornemisszákat mind tudom bizonyosan, hogy békességes uraságokban birták azt az Harasztos erdőt Cséfához, más czimbora ur egy sem volt közös hozzá még eddig. Gyapjui Lada Pál disznai felől is similiter fatetur, ut 7-us testis. Ad 2-dum nihil.

13. testis Volfgangus Nagy in possessione Sz.-Miklós residens, manumissus vel nobilis, annor. circ. 70, jur. exam. fatetur: Még Várad szállása előtt hallottam egy Nyárszegen lakó Csukat Péter jobbágyától *Lukács bírótul*, öreg ember volt, hogy azt mondotta: *

* Az itt következő elbeszélés egy eddig ismeretlen *néphagyomány*, mely mint ilyen igen érdekes, de történeti alappal nem bir. «Ifju *István* király» alatt talán Báthory István fejedelmet kell értenünk, csakhogy a Csákyak Cséfát mint a *keresszegi* vár egyik tartozékát a várral s egész uradalmával együtt már 1396 óta (Dr. *Csánki D.*, Magyarország Tört. Földrajza I. 595. l.) birták Zsigmond király adományából.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Ifjú István királyt az Csákyaknak az elei elhitták volt Cséfára vendégségben. Cséfán két gazdag ember lakott, mind az két gazdag ember házának az fedelit elhányatta a Csáky ur s azoknak házaknak födélfájával főzetett az konyhán. Elérkezett Cséfára ifjú István király, okát kérdezte az két ház fedele elhányásának; az Csáky ur azt felelé: «Fölséges úr, ez két ház emberi gazdag emberek, szörözhetnek pínzen ismét fedélfát.» (Mivel akkor közös erdeje volt Cséfának.) Ifjú István király kérdezte: Ha volna az királynak ott közel jószága? Megmondták, hogy vagyon. Mondotta ifjú István király az Csáky urnak: «Míg az ebéd felköl, egy szolgád addig valamennyi földet megjárhat az mi földünkön, királyi földön, neked adom.» Volt az Csáky urnak egy Mátyus János nevő szolgája, azt elküldötte az Csáky ur lovon. Elindult Gyapju felé, Oroszi felé, Méhes felé, Fülöpháza felé, Nyárszeg felé, Bikács felé az cseréken által, valahol elment, egy veres mentéjit darabonkint mind elszaggatta, utána elhányta, úgy ment osztán Cséfára, szintén akkor adták be az gyümölcsöt mikor beért; annakutánna mikor az káptalanok járták az határt az veres posztó után, akkor is az káptalanokkal *ott járt az a Lukács bíró.* Én is mikor azon az Harasztos nevő erdőn gyermek koromban őrzöttem az marhát *több gyermekekkel együtt,* akkor az az erdő csak haraszt volt. Én az időmtől fogva tudom, hogy az Csáky urak békességesen birták azt az megnevezett erdőt; az után való urak is mindeddig békességesen birták, nem volt közös más urral. Ad 2-um: Nem ösmertem, nem is hallottam, hogy Váncsa birt volna abban az Harasztos nevő erdőben.

14. testis Andreas Hergye in possessione Oroszi residens, jobbagio honestae foeminae, nobilis relictae Joannis Teleki, annor. 60, jur. exam. f. Csáky urakat is tudom, hogy birták, váradi főemberek is birták, Bornemissza László, Bornemissza Pál, most is az maradéki mindeddig még békességesen birták azt az Harasztos nevő erdőt Cséfához; más közös ur nem birt velök. Lada Pál disznai behajtása, és ezen Harasztos erdő makkját az gyapjuiaknak pínzen megvétele felől similiter fatetur, ut 7-us testis. Ad 2-um: Nem tudom, hogy Váncsa Györgynek volt, vagy volna valami része abban az erdőben, mert Bornemissza Lászlónak és maradékinak zálogosa az a Cséfa.

15. testis Michael Hergye in possessione Oroszi residens, jobbagio eiusdem relictae Joannis Teleki, ann. circ. 55, jur. e. f. per omnia sic fatetur sicut 14. testis; hoc addito: Még az határán

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

is meghordozták annak az Harasztos erdőnek. Ad 2-um: Nem tudom s nem hallottam, hogy Váncsa György birt volna abban az Harasztos erdőben.

16. testis nobilis Martinus Dévai de Várad vici Vadkert, annor. 80, j. ex. f. Csáky uraktul fogva mindeddig való urak, azkik birták, tudom bizonyossan, békességes szabad uraságokban birták ez Harasztos nevő erdőt Cséfához, közös ur nem birta egyikkel is; én fát is sokszor hordottam arról az erdőről Bornemissza tisztartói hirével. Ad 2-um: Váncsa Györgyöt nem tudom s nem hallottam, hogy csak egy napig is birt volna békességes uraságában abban az Harasztos erdőben.

17. testis Michael Fejes in possessione Sályi residens, jobbagio illust. domini principis, annor. 70, j. e. f. Azt az cséfai Harasztos erdőt mind az Csáky urak s mind penig az után valók mindez ideig, tudom bizonyosan, békességesen birták szabad uraságokban, ahhoz az Harasztos erdőhöz közös úr nem volt egy is. Ezt az Váncsa Györgyöt ennekelőtte nem is hallottam, hogy még az eleje is birt volna abban az Harasztos erdőben. Az Lada Pál disznait arról az erdőről hogy behajtották, és az gyapjuiak is hogy pinzen vötték meg az makkját, similiter fatetur, sicut 7-us testis.

18. testis Georgius Horsa in possessione Sályi residens, jobbagio principalis celsitudinis, annor. 70, j. e. f. similiter fassus est, sicut 12. testis; hoc addito: Mind oroszi, gyapjui és akárhova való emberek disznait, avagy szekerit azon az Harasztos nevő erdőn ha kapták béhajtották. Tudom azt is, hogy Bornemissza ur ideiben egy Rácz Péter nevő ispánja arról az Harasztos erdőről gyapjui Móré László nevő embernek szekerit, ökrit Orosziban Sipos György nevő akkori bíró udvarára béhajtotta; az ispán kezéhez akarta adni mind szekerét, marháját, addig könyörgött osztán Móré László, két forintban szerzette el Rácz Péterre s úgy bocsátotta el az szekerét s marhát. Az Lada Pál disznai behajtása és az gyapjuiak, hogy pinzen vették meg az Harasztos erdő makkját, similiter fassus est velut 7-us testis.

19. testis Georgius Balog nobilis de Pap-Tamási, ann. 60, j. e. f. ad 1-um et 2-um nihil.

20. testis Stephanus Méhes nobilis de Várad vici Szombathely, annor. 70, j. e. f. Miulta ember korban jutottam, az időtől fogva azon az cséfai határon élősködtünk, szántottunk, kaszáltunk, de az időtül fogva mind az Csáky urak, mind penig az után való

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

urak mindeddig békességesen szabad uraságokban birták azt az Harasztos nevő erdőt Cséfához ; más közös ur hozzá nem volt. Ad 2-um nihil.

21. testis Demetrius Seres nobilis de Várad vici Supos, ann. 55, j. e. f. Az atyám is Seres Ambrus közel húsz esztendeig viselte ispánságul azt az cséfai határt körülötte való több jószágokkal együtt Csáky urak idejében; az miulta én is emlékezem reá, nem volt több közös úr hozzá egy is, hanem mind Bornemissza László, Bornemissza Pál és most is maradékja békességesen birták eddig. Én nem tudom, hogy hogy esett az dolog most, hogy Váncsa kapdosódik rajta.

22. testis nobilis Joannes Vajda de Belinyes, annor. 58, j. e. f. Bornemissza Lászlónak és Pálnak 24 esztendeig voltam tisztartója, 24 esztendeig, de az idütől fogva maradékjai is mindeddig békességesen birták mind ez Harasztos nevő erdőt s mind penig Cséfát egészlen ; több úr nem volt közös ez megnevezett erdőhöz.

23. testis nobilis Stephanus Makai de Várad vici Nagyújbocz, ann. 60, j. e. f. Bornemissza László idejétül fogva tudom, hogy mind maga s mind maradéki eddig békességesen birták mint zálogos örökségeket ; több közös úr nem volt ahhoz az Harasztos nevő cséfai erdőhöz.

24. testis Joannes Sándor in possessione Méhes residens, jobbagio spectabilis ac magnifici domini Stephani Kun, ann. 80, j. e. f. Borbély Albert ideitül fogva tudom, mind Bornemissza László, Bornemissza Pál és maradéki ez ideig békességesen birták azt az Harasztos nevő erdőt ; más úr nem birt benne az időtül fogva, hanem most hallom, hogy Váncsa György kapdosna rajta.

25. testis strenuus Andreas Nagy alias Mészáros de Várad in vico Vadkert, ann. 45, j. e. f. Csáky urak ideitől fogva az utrumban megemlített urak és most is maradéki mind eddig békességesen szabad uraságokban birták ; más közös urak nem birtak benne semmit is abban az Harasztos nevő erdőben. Én kicsiny gyermekségemtűl fogva azon az cséfai földön jártam Bornemissza László ideiben, Fábián Gergely ispánja lévén, mind gyapjui, mind ürögdi disznót ha rajta talált azon az Harasztos erdőn, meglőtte s mi neki haza vittük, mintegy nagy ajtók, olyak is voltak benne az szalonnákban, csakugyan oda lött. Csáky urak idejiben ismét egy Seres Ambrus Keresztszegen lakott ispánja volt az Csáky uraknak, ha azon az Harasztos erdőn disznókat talált, minket elhivott

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

vele, Keresztszegh felé messze segítettük hajtani az disznókat, gyermekek voltunk.

Quorum quidem fassiones testium firmissimo juramento ab iis per nos receptas ad instantiam praescriptae honestae foeminae generosae dominae Susanae Bornemissza, ita fide nostra mediante eidem illustrissimae celsitudini vestrae rescripsimus, sub sigillis nostris usualibus, manuumque propriarum subscriptionibus dandas duximus. Varadini, die 28-a mensis Junii, anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo primo. Eiusdem celsitudinis vestrae humiles, fideles, perpetuique servitores Stephanus Kónya mp. et Georgius Nötersi sedis judiciariae arcis Váradiensis jurati assessores mp. et Albertus Nagy ductor militum equestrium campestris ordinis sub capitaneatu generosi domini Stephani Bánházi, regii homines.

Eredetije a gróf Rhédey-család levéltárában, a magyar nemz. múzeumban.

268.

1652. márcz. 20. Kivonat III. Ferdinánd királynak a körmöczi, selmeczi, és beszterczebányai kamarák megvizsgálására kiküldött biztosoknak adott pót-utasításából, a bányaerdők megóvásáról.

Zehendens.

Dann haben vnsere oberambtleuth von der camer Neusohl auch diesse erinnerung eingelangt, dass vnter andern auch die weithe fürdernus des kols eine vrsach seye, dass vnss vnser kupfermachen auf einn so merckliches hinauffkomme, desswegen vnser nuzen nicht, wie wier gehrn hätten, so gross sein kundte. Wann wier aber durch die inhaber vnserer camergüetter vnd herrschafften bericht erhalten, dess von denen reseruirte waldungen alle gar nahet an vnsere hüttwerch gelegen, allein dass vnser oberambtleuth denen holzmeistern vnd fürgedingern zueliessen hewser zubawen vnnd äckher zuereissen, wodurch die newe waldanschüttung ganz zuruckh bleibe, da doch in der waldtordnung clar vorgesehen, dass wo ein newer schlag angefangen, für die meister vnd arbeither nur crammen aufgesezt, vnd mit abholzung desselben schlags wider verkhält werden sollen, damit selbige örther sich wiederumb aufs new mit holz anschütten vnd besezen mögen,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

alss solle er von Sonaw dises alles selbst bereithen, vnd in augenschein nemben, damit künfftig vmb weitte des holz willen die kupfer nicht gar so hoch steigen, dass wier einigen nuzen diser gestalt weitters geniessen können.

Fogalmazványa a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,278. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. IV. 742. l.

269.

1652. Kivonat Mármaros-Sziget város szabályrendeletéből erdeinek megóvásáról.

XXIV. Articulus.

Makktermésnek idején senki idegen marhát tizedre ne fogadjon, hanem ha kinek elegendő disznója nem volna, szabad legyen háza szükségére tizenkettőig szerezni. Az ki az ellen cselekednék, aféle marhától megfosztassék és az communitásnak javára convertáltassék.

XXV. Articulus.

Valaki az tölgyerdőt vágja, ha tőről vág tölgyfát le: büntetése fl. 12; ha az ágait vágja, büntetése ... fl. 6. De az ki épületre valót akar vágni, az előttejáró tiszttől kikövesse. Az vargák is ha hántanak.

XXVI. Articulus.

Ha ki más ember készített fáját, vesszejét elvinné: büntetése fl. 3, melyre egy bizonyság elég legyen; ha maga ismeri meg, hüttel mond róla, elég leszen.

A mármaros-szigeti lyceum kézirattárából közölték: *Dr. Kolosvári S.* és *dr. Óvári K.* i. m. III. 635. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

270.

*1653. szept. 10. III. Ferdinánd király rendelete az al-bányagrófhoz a bányászat czéljaira szánt erdők megóvása érdekében.**

Ferdinandt der dritte ec.

Demnach wie glaubwierdig berichtet worden, wie das sich bey vnserer camer Neusoll bey denen daselbst verhandenen crammen-holz vnd khollstetten durch die holz- vnd khollmaister vnd ihre leith vnderschidtliche waltschäden eraignen vnd befinden sollen, zu dessen remedirung nun zwar durch vnser hoff von der vngerischen cammer die minuta inscriptionalium (wie? vnd wass gestalten? auch mit was conditionen vnd reseruaten die darinnige waldungen vergeben worden, vnd an andere obrigkheiten khomben sein) abgesondert vnd erwarttet werden; inmittelst aber wir in sachen pro interim diese nachfolgente anstalten vnd wierckhliche abstellungen vor nothwendig zu sein gnädigst befunden vnd resoluirt, alss nemblich vors erste, das vnsere Neusollerische ambtleith die aussreuttung des holzes für das vüch hinfüro weiters nicht, alss was vor diesem gebreuchig gewesen, verstatten.

Anderten, die aussreittung bey denen sturm- vnd prunstschäden (der perg ordtnung vnd ihren instructionen gemess) kheineswegs mehr zulassen, sondern fleissig verhüetten vnd wan dergleichen fürgingen, solches alssobaldt (damit diejenigen, durch welche es beschicht, anderen zum exempel bestrafft werden mögen) jedesmahl gebüerlich anzaigen; wann sie aber deme nit nachkommen werden, das wir sodann wider sie selbsten der schärpfe nach gnädigst procediren lassen würden.

Drittens, das sie sich vorkhombenen presturen, so sie ambtleith gegen die arme vnderthane veriebt, allerdings enthalten.

Viertens, die gaiss vnd vuechhaltung (dardurch vnsern waldungen ein merckhlicher schaden zugewachsen) darauss völlig abschaffen, vnd kheines weegs gedulten, sonderlich aber das sie ambtleith selbst sich dessen (bey endtsezung ihrer diennst vnnd leibstraff) ferers nit vnterstehen.

Fünfftens, die von denen ausswendigen herrschaffts vnderthanen veriebendte schäden, so vüll immer müglich, verhietten.

*V. ö. *Tomcsányi* i. m. 61. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Sechstens, die waltbereuttung durch vnpartheyische leith von anderen camern Cremnitz vnd Schemnitz, vnd die zwar nicht zway, sondern nur ainmahl im jahr vnd allein im Julio vnd Augusto (alss zu welcher zeit die brändt vnd aussreuttung am besten gesehen werden khönne) fürnemben sollen.

Solchem allemnach ist dann vnnser gnädigister befelch weitters hiemit an dich, das du diese vnsere geschöpffte kheys. gemessene resolution in ainem vnd andern, also (wie ob verstanden) von tragendter administrations verwalttung wegen besagten vnseren Neusollerischen ambtleithen füerderlich gebüehrent intimirest, vnd darüber auch die weitere notturft vnd verordtnung dergestallt bey ihnen vorkherest, damit sie ainem vnd andern vorangezogener vnserer gnädigsten resolution gemess gehorsambist nachkhomben, vnd dargegen was anders in kheinerley weiss weder vor sie selbst vornemben, noch andern solches zuthuen gestatten sollen. Daran beschicht alsso allerseitz vnser gnädigster vnd ernstlicher will vnd mainung. Geben in Regenspurg, den 10. Septembris, 1653.

Fogalmazványa a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályában fasc. 15,279. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. IV. 791—3. l.

271.

1653. Az erdélyi Approbata Constitutio II. rész. 9. czím 3. czikkelye a Belényes-vidéki favágók szolgálatáról.

A Belényes-vidéki vas kohóhoz és réz bányához a régi usus szerint Bihar vármegyének az a Belényes-vidéki része, ki eleitől fogva bizonyos ölfa vágással tartozott, ennekutána is azon szerint praestállya, ugy hogy az arra rendeltetett falukbéli emberek az előtti connumeratio szerint, mely ezen dolog végett peragáltatott, minden külön házu és külön kenyéren élő s lakó ember az egy-egy ölfa vágással tartozzék, és minden patronusok azt bészolgáltassák, a tisztek penig őket reá erőltetvén jó és illendő hellyeken is vágassák, és a kik nem praestálnák, két annyinak hordásával büntettessenek; a vármegye tisztei penig pénzül sem a rendszerint, sem penig a büntetésért való fát exigálni ne meré-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

szellyék, kit ha a tisztek cselekednének, evocaltatván a director által vármegyére, vagy táblára, mint ország constitutiója és magok kötelességek ellen cselekedők törvénnyel büntettessenek.

E czikkely az 1622., 1625., 1633. és 1637-iki erdélyi törvények alapján készült.

272.

1653. Az erdélyi «Approbata Constitutio» III. rész. 29. czím 1. czikkelye a faluk birodalmának módjáról.

Amely faluk részekre szakadozva és oszolva vannak néhány possessorok közt, aminthogy némelyekben fiscusnak is, egyéb patronusoknak is bizonyos részportiója és házhelyei vagynak, sőt némelyek egy s két házhelyeknek birásának alkalmatosságával feles embereket is telepítenek a faluba, és mind arra nézve s azon kivül is *egyiránt akarják élni a faluknak közhatárit* a nagyobb részt bíró patronusokkal:

Azt kívánván annak okáért a közönséges igazság, végeztetett, hogy az olyan helyeken *szénarétek*, *erdők*, *szántóföldek* és egyéb haszonvételre való pertinentiák a köz és nyomásban lenni szokott határokon kívül, *juxta quantitatem et numerum sessionum antiquarum osztassanak* és birattassanak *a határok*, és kiki *maga rata portiójával* légyen contentus.

Ezen czikkely az 1638., 1643. és 1646. évi erdélyi országgyülési törvényekből olvasztatott össze.

273.

1654. augusztus 2. Kivonat a vasvári káptalan tanuvallatásából a Hanság erdeinek használatáról.

Nos capitulum ecclesiae Castriferrei memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, quod nos literas illustrissimi domini domini comitis Ladislai de Chiák, perpetui de Léva, judicis curiae regiae per Hungariam, sacri romani imperii equitis, comitatuum Zoliensis et Comaromiensis supremi comitis,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nec non sacratissimi principis et domini domini Ferdinandi tertii, dei gratia electi romanorum imperatoris semper augusti, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. regis, archiducis Austriae, ducis Burgundiae consiliarii, camerarii ac praesidiorum Levensis et Tatensis supremi capitanei, domini patroni nostri gratiosissimi mandati praeceptorii compulsorialis in simplici papyro patenter confectas, sigilloque eiusdem domini comitis, judicis curiae regiae secreto et authentico ab intra et inferius earum margine impressive communitas, nobisque pro executione earum praeceptorie sonantes et directas summo honore et reverentia recepimus — sat. — Unde nos commissione et mandato praelibati domini comitis, judicis curiae regiae ex debito officii nostri humillime obtemperantes, eidemque per omnia satisfacere satagentes, ad infrascriptam attestationem rite et legitime peragendam, nobisque suo modo referendam una cum egregio Stephano Paionyay homine regio inter alios homines regios in praeinsertis literis compulsoriis superius nominatim conscriptos denotato, et per eundem illustrissimum dominum comitem, judicem curiae regiae ad id specialiter transmisso nostrum hominem honorabilem scilicet magistrum Gregorium Gálosy lectorem, fratrem, socium et concananicum nostrum e medio nostri, nostro pro testimonio fidedignum duximus exmittendum, qui tandem exinde ad nos una reversi, memoratus quidem regius sub juramento suo in generali regni decreto conscripto, antelatum vero testimonium nostrum, homines conscientiae suae puritate concorditer et uniformiter retulerunt nobis in hunc modum, quomodo ipsi feria sexta proxima post festum sancti Jacobi apostoli proxime praeteritum et alios immediate subsequentes ad infrascriptam attestationem currentis mensis Augusti sufficientes dies in et ad castrum Kapuvár comitatu Castriferrei existens habitum, consequenterque infrafatas possessiones erga infranotatos testes accessissent, praelibatusque homo regius dicto testimonio nostro ad latus suum habito subsequentes testes virtute praeinserti mandati praeceptorii compulsorialis in sui ac eiusdem testimonii nostri praesentiam citasset et ab iisdemque uti saecularibus sub onere solutionis sedecim marcarum gravis ponderis, in praescripto regni generali decreto superinde conscripto super eos, si qui cum praescriptis literis compulsoriis requisiti iisdem non paruissent, testimoniumque veritate perhibere recusassent, opera eorum, quorum interest immediate et irremissibiliter exigendorum, ad

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

fidem eorum domino deo debitam, fidelitatemque praefato domino imperatori et regi nostro, sacroque eius regio diademati observandam, qualis ipsis testibus de infradeclarato domini exponentis negotio iisdem testibus in modum deutri hungarico idiomate punctatim hoc ordine proposito :

1. Tudod-e, hogyha az osli határban az vizen való Eger-erdőtől Nádasdy familián kivül más uraknak adóztak volna, mely ennek előtte halász-vizből állott; vagy az veszkényieknek ha volt-e szabadságok arra, hogy másoknak azon Egerről pénzen vagy másképpen fát adhattak volna, vagy az *Hanságot* valaki határozta volna?

2. Hogy szárföldieknek az magok határán kivül volt-e szabadságok, hogy az Hanról fájézhattak vagy kaszálhattak, avagy vizeket halászhattak volna?

3. Hogy farádiak az Nádasdy familián kivül az Hanságról valakinek bért adtak volna.

4. Ha az csornaiaknak mind gróf Eszterházy familia részéről s mind az prépost részéről szabad lett volna az Hanról fát hordani, kaszálni, avagy halászni bér nélkül, ahol ők akartak volna? — constitisset certitudo veritatis, suo modo, fideliter scivisset, inquisivisset et expertus fuisset, meram, plenam atque omnimodam certitudinis veritatem. Qui quidem testes ad suprascriptam de eo utrum modo et ordine superius declarato ipsis proposituris vicissim hungarico et nativo sermone fassi et attestati fuissent modo et ordine infrascripto :

1. Nobilis Andreas Rákóczy in Kapu commorans, annorum sexaginta quinque, juratus examinatus fassus est: Tudja azt, hogy az osli határban az vizen levő Eger-erdőtől Nádasdy familiának adóztak; az veszkényiek ha adtak is másnak, lopva adtak fát; az Hanságot is mindenkor Nádasdy familia birta. Ad 2-um: Nem tudja, hogy az szárföldieknek az magok határán kivül szabad lött volna fájészniok, kaszálniok, halászniok. Ad 3-tium: Hallotta, hogy az farádiak Nádosdi familiának adtak bért az Hanságról. Ad 4-tum: Hallotta, hogy az csornaiakat mind a gróf s mind prépost részéről tiltották az Hanról az fahordástól; de az Hanságot hallotta, hogy mind Nádasdy familiáé volna.

2. *Nobilis Johannes Szily*, ann. sexaginta septem, in dicta Kapu commorans, jur. exam. fassus est ad 1-um et 2-um punctum, mint az első; ad 3-tium nihil scit. Ad 4-um punctum: *Bakonyt ispánságában* tudja, hogy az csornaiakat mind a két részről tilal-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

mazta az egész Hanságtól, kiváltképpen az Nyires erdőtől és egyebeket is. Hallotta azt is, hogy az egész Hanság erdejével, vizével, nádjával, sássával az úré volna, azt penig régi öreg emberektől Sipitz Péter Jánostól és Andrástól, azkik az Hanságot őrzették és járták.

3. Nobilis Benedictus Tott, ann. 60, in Babót commorans, juratus examinatus fassus est: Tudja azt, hogy gyermek létében is járt az atyjával halért a Hanságon levő tókra, mindenkor az Nádasdy uraknak adóztak tőle; itt maga is azután kapuvári darabant lévén, Lopoit Péterrel mint fő porkolábbal járt széjjel az Fertő mellett levő falukra és úgy szedték az adót a Hanságról, mind vizről, erdőről, mind Nyiresről; de nem tudja, hogy veszkényieknek nyilván szabad lött volna pénzen az Egerből fát vagy füvet eladni. Ad 2-um: Tudja azt is, hogy az szárföldieknek az magok határán kivül és osztályán kivül nem volt szabad sem fát hordaniok, sem kaszálniok, sem halászniok, sem vadászniok, mert még csak egy nyires fát is Nádasdy számára tartottak. Ad 3-tium nihil scit. Ad 4-tum: Az csornaiaknak tudja azt, mind gróf uram részéről, mind pedig az prépost részéről az Hanról bér nélkül sem fát hordani, sem kaszálni, sem halászni, sem vadászni az maguk határán kivül nem volt szabad, mindenkor tilalmazták tőle.

4. Providus Paulus Németh, colonus relictae Joannis Szelestey, annorum triginta duo, juratus examinatus fassus est ad 1-um: Hallotta másoktól; ad 2-dum nihil; ad 3-tium nihil scit, ad 4-tum similiter.

5. Nobilis Lucas Mészáros, annorum quadraginta quinque, in Veszkény commorans, jur. exam. fassus est ad 1-um: Az atyja Chernel familia bírája lévén, azok számára szedett az Egertől az adót; az farádiakat penig csak egynéhány esztendőtül fogva ellenzik a Hanságtól.

6. Nobilis Matheus Horváth, annorum quadraginta sex, in eadem Veszkény commorans, hüti után azt vallja ad 1-um punctum, sicut praecedens. Ad 3-tium: Tudja azt, Farádon lakván, hogy egész az Nyíresig tartott be határok az Hanságban és szabadon élték.

7. Providus Stephanus Büky, colonus illustrissimi comitis Pauli Eszterházy, annorum quinquaginta quinque, ex Veszkény, hüti után azt vallja, mint az ötödik per omnia.

8. Providus Thomas Rácz, colonus eiusdem comitis, in Szár-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

föld commorans, annorum triginta quinque, hiti után azt vallja, hogy az vizen való Egrestől, midőn az németek hordhatták, Nádasdy uramnak adóztak tőle. A Sérhegye körül való erdőkről Chernel uraknak adóztak.

9. Providus Andreas Lőkös, colonus eiusdem comitis, ibidem commorans, ann. 50, hiti után azt vallja, sicut immediate praecedens.

10. Providus Petrus Kis, colonus eiusdem comitis, ibidem commorans, annorum quinquaginta, hiti után azt vallja, sicut octavus per omnia.

11. Providus Benedictus Rácz, colonus eiusdem comitis et ibidem commorans, ann. 60, hiti után azt vallja, sicut 8-us t.

12. Providus Thomas Német colonus eiusdem comitis et ibidem commorans, annorum septuaginta quinque, hiti után azt vallja, sicut 8-us testis.

13. Prov. Thomas Lőkös, colonus eiusdem comitis et ibidem commorans, annorum quinquaginta octo, hiti után azt vallja, sicut octavus testis.

14. Gregorius Boncz nobilis, ann. 60, in Csáford commorans, juratus assessor comitatus Soproniensis, ad eandem fidem officii sui examinatus fassus est ad 1-um: Tudja, hogy az felső részen az vizen való Eger erdőtől az Fertőn túl valók mindenkoron Nádasdy uraknak adóztak, s hogy abból veszkényieknek pénzen nyilván másoknak, avagy másképpen fát lett volna szabad eladni, — nem tudja. Az Hanságon is nem tudja, hogy valaki ő nagyságával határozott volna. Ad 2-dum nihil scit; similiter ad 3-tium et quartum.

15. Nobilis Stephanus Potyondy, jur. assessor eiusdem comitatus Soproniensis, ibidem commorans, annor. 60, ad eandem fidem fassus est ad 1-um punctum, uti praecedens; ad 2-dum, 3-tium et 4-tum nihil scit.

16. Nobilis Nicolaus Szabó, in possessione Csáford commorans, ann. 64, jur. et exam. fassus est ad 1-um, sicut decimus quartus in ordine testis. Ad 2-um: Tavaly is füvet akarván venni, melyen meg is árult volt Pintér Benedekkel, de ugyanazon Pintér Benedek megmondotta, hogy: «Itt, azhol alább való fü vagyon és nem káros, hogy az más fél rajta megháborítson, adhatok bizvást; de belyebb nem biztathatlak, mert ki tudja, kárt vallanátok.» Ad 3-tum: A farádiak tudja, hogy a Nyiresig birtak és senkinek nem adóztak róla. Ad 4-tum nihil scit.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

17. Nobilis Stephanus Potyondi junior, ibidem commorans, jur. assessor eiusdem comitatus Soproniensis, annorum triginta quinque, ad eandem fidem officii sui examinatus fassus est ad 1-um, sicut 14-us, ad 2-dum, sicut praecedens; ad 3-tium nihil scit; ad 4-tum similiter nihil scit.

18. Agilis Ambrosius Karikás, ibidem commorans, annorum nonaginta, juratus examinatus fassus est ad 1-um punctum, sicut praecedens; ad secundum nihil. Ad 3-tium similiter nihil, hanem hallotta, hogy az Nádasdy urak egész Ó-Várig mind nádságot, rétséget magokénak tartottak. Ad 4-tum nihil scit.

19. Joannes Dőry, juratus assessor comitatus Soproniensis, in possessione Jobbaháza, comitatu Soproniensi existenti commorans, annorum sexaginta, ad eandem fidem suam fassus est, se nihil scire penitus.

20. Nobilis Franciscus Dőry, ibidem commorans, ann. quinquaginta, jur. exam. fass. est, sicut proxime praecedens testis, se per omnia nihil scire.

21. Nobilis Stephanus Tevely, jur. assessor comitatus Soproniensis, in praedicta possessione Jobbaház, in comitatu Soproniensi habita commorans, ann. circ. 60, ad eandem fidem fassus ad 1-um: Tudja nyilván, hogy a halász-vizközben levő Egresről az minémű fát hordottak az németek, Nádasdy familia számára vették ugyan azon adót; de az vizről és halászatról mindenkor Chernel familiáé volt, és azon viz között való Egres erdő is övék volt. A veszkényiek felől, hogy szabad lett volna, nem tudja. Ad 2-um nihil. Ad 3-tium: Egy-két esztendő alatt hallotta, azelőtt soha sem. Ad 4-tum nihil.

22. Nobilis Michael Nagy, in possessione Farád, in comitatu Soproniensi existenti habita (commorans), annorum 45, juratus et fassus est ad 1-um: Tudja, hogy az elmult esztendőben Bakonynak adták a fabért. Ad 2-dum nihil scit. Ad 4-tum: Az csornai ember mind a két részről szabad volt fát hordani, kaszálni s csak két-három esztendőtül fogva vesznek adót Nádasdy uram számára.

23. Nobilis Paulus Nagy, in praedicta possessione Farád, inque comitatu Soproniensi existenti residens, annorum quinquaginta sex, jur. assessor eiusdem comitatus Soproniensis, ad eandem fidem fassus est ad 1-um: Az ő emlékezetitől fogva Cherneléknek járt a census és csak két-három esztendőtől fogván akadályokodnak Nádasdy uram emberi benne. Ad 2-dum:

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Az maguk határán kivül census nélkül az más határán nem faézhattak, sem kaszálhattak. Ad 3-tium: Az halászó víztől egy négy, vagy öt esztendő alatt adtak az halászok censust. Ad 4-tum, sicut praecedens.

24. Nobilis Stephanus Szilvássy, in eadem possessione Farád residens, annorum quadraginta quinque, juravit et fassus est ad 1-um punctum, sicut praecedens; ad 2-dum, 3-tium et 4-tum similiter.

25. Joannes Somogyi, colonus relictae quondam Wolfgangi Polonya, ann. 40, juravit et fassus est ad 1-um, 2-dum, 3-tium et 4-tum per omnia similiter sicut vigesimus secundus testis.

26. Stephanus Sipos in poss. Farád, colonus nobilis domini Stephani Tevely, ann. 45, juravit et fassus est ad 1-um, 2-dum, 3-tium et quartum, sicut 22-us testis.

27. Benedictus Nemes, colonus nobilis Thomae Ostffy in eadem possessione Farád residens, ann. 40, juravit et fassus est ad 1-um, 2-um, 3-tium et 4-tum, sicut 22-us t.

28. Gregorius Sáffár, in possessione Farád residens colonus magnifici domini Sigismundi Megyery, ann. 50, jur. et fassus est ad 1-um, 2-um, 3-tum et 4-tum, sicut 22-us testis.

29. Joannes Kis in possessione Farád, colonus magnifici domini Sigismundi Megyery, ann. 70, jur. et fassus est ad 1-um, 2-dum, 3-tium et 4-um, sicut 22-us t.

30. Joannes Haynal, colonus magnifici domini Sigismundi Megyery in poss. Farád residens, ann. 64, juravit et fassus est omnia, sicut 22-dus testis.

31. Nobilis Joannes Mészáros in poss. Farád residens, ann. 65, juravit et fassus est, sicut 22-dus t.

32. Michael Vargyas, colonus nobilis Pauli Pásztory in possessione Farád residens, ann. 50, juravit et fassus est, sicut 22. t.

33. Petrus Tót, colonus nob. Martini Nagy in Farád, ann. 50, jur. et fassus est, sicut 22-dus in ordine testis.

34. Petrus Vargyas, colonus nobilis Stephani Szilvássy in poss. Farád residens, ann. 42, juravit et fassus est, sicut 22-us testis.

35. Stephanus Ágoston, colonus magnifici domini Sigismundi Megyery in poss. Farád residens, annorum 46, jur. et fassus est, sicut 22-dus t.

36. Blasius Jandó, colonus admodum reverendi domini praepositi Csornensis in oppido Csornensi residens, annorum septuaginta,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

juravit et fassus est: Hallotta, hogy az Hanságon valami három ér vagyon és a Török familia addig tartotta határát; az többit az németség felől az Hanságnak Nádasdy familia birta.

37. Michael Tót, colonus dicti domini praepositi Csornensis ibidem residens, annorum sexaginta trium, juravit et fassus est: Ő Maglóczán lakott, és arra a részre nem tudja, hogy Nádasdy familián kivül más uraságában lött volna az Hannak, sőt ha valaki halászni ment is, a bő-sárkányiak varsájokat elvették. Azt is hallotta régi embertől Vargha Ferencztől, hogy az Hanságon oda be három határ lött volna, egyik csornaiaké, másik maglóczaiaké, harmadik a bő-sárkányiaké.

38. Jacobus Varga, colonus domini praepositi Chornensis ibidem commorans, annorum quadraginta sex, juravit et fassus est: Hallotta Cser Jakabtul, hogy a minémű négy ér a tamási tóból kijön, addig volt a csornai határ; azon felül az Nádasdy familiáé. Azt is hallotta, hogy Árosd nevű szigetig mind Csornához való volna; és a felső felében Sárkány felől egy gát volna, melyben három határ vagyon, ugy mint csornai, maglóczai és bő-sárkányi. Az négy érnek penig halászatjából ebéd-halat vittek Pálfára a Török familiának minden pénteken.

39. Emericus Hatos persona nobilis in oppido Csorna residens, ann. 74, juravit et fassus et: Hallotta az ebéd-hal felől sicut praecedens, de caetero nihil.

40. Thury János, prépost uram jobbágya, ann. 40, juravit et fassus est: Tudja s az atyjától is hallotta, hogy az egész Nyirség mindenkor az Hanságra szabadon bejártak, mind csornaiak s mind a több falubeliek; azontúl való Hanságot Nádasdy familia birta.

41. Jacobus Cser, colonus adm. reverendi domini praepositi Chornensis, ibidem commorans, ann. 80, juravit et fassus est, sicut praecedens.

42. Gregorius Borbély, colonus adm. revendi domini praepositi Chornensis, ann. 65, juravit et fassus est, sicut 40-us t. Super quibus quidem testium fassionibus, rescitaque praemissorum veritatis serie, ad fidelem memoratorum regii et nostri capitularis testimonii hominum relationem praesentes literas nostras memorato domino exponenti jurium eiusdem futuram, uberioremque cautelam necessariam, sub sigillo istius capituli nostri usitato et authentico modis omnibus extradandas duximus et concedendas, communi suadente justitia. Datum ipsa die dominica ante festum

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Transfigurationis Domini, anno eiusdem millesimo sexcentesimo quinquagesimo quarto. — Lecta per capitulum.

Eredetije az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 565. no 28. alatt.

274.

1655. április 18. Béldy Pálnak Brassó és Prázsmár városával kötött szerződése bizonyos erdők és havasok felől.

Nos Stephanus Bíró de Homoród-Szent-Márton ac Georgius Galambfalvy de eadem, illustrissimi ac celsissimi Transylvaniae principis, domini domini nostri clementissimi minoris cancellariae jurati scribae ac notarii, nec non egregius ac nobilis Georgius Pünkösti de Uzon in infrascripto negotio, stipulatis manibus ab inferius specificatis utrisque partibus electi ac denominati judices arbitri damus pro memoria per praesentes quibuslibet universis, quod in hoc anno praesenti millesimo sexcentesimo quinquagesimo quinto, die decima octava mensis Aprilis spectabilis ac generosus dominus Paulus Béldy de Uzon, trium sedium siculicalium Sepsi, Kézdi et Orbai supremus judex regius ab una, ac prudentes et circumspecti domini Michael Hermann primarius, alter Michael Eötvös judices, Christianus Ferenczy villicus, Josephus Boltos juratus notarius, Michael Closius secretarius civitatis Brasso, Joannes Barbocz judex, Petrus Marczel, Andreas Balthasar jurati cives Rosnyoviensis, Georgius Török judex, Paulus Emelius, Jacobus Bott jurati cives Fekete-Halmienses, Martinus Uzonon judex, alter Martinus Braunda, Thomas Pap jurati cives Földvárienses, Laurentius Bartos judex, Martinus Markus, Andreas László jurati cives et Joannes Kleőczyeön villicus Prasmarienses sic dictorum oppidorum saxonicalium in districtu Barczensi et comitatu Albensi Transilvaniae existentium et adjacentium habitorum residentes et commorantes partibus ab altera coram nobis personaliter constituti, tam in suis ipsorum propriis, quam etiam caeterorum juratorum civium et senatorum ac universorum incolarum antedictorum civitatis et oppidorum, nec non totius communitatis Barczensis nominibus et in personis nobis stantibus, ratione et praetextu infrascriptorum negotiorum sub certis quibusdam punctis, clausulis et

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

articulis, conditionibus in talem pacis et concordiae (uti sequitur) devenerunt unionem perpetuo duraturam:

1. Tekintetes nemzetes Uzoni Béldy Pál uram ő kegyelme, ki most háromszéki fő királybíró, tekintvén az mi kegyelmes urunknak méltóságos fejedelmünknek őnagyságának kegyelmes intimatióját, s az közönséges jó szomszédságos egyezséget akarván szemei előtt viselni, az minemű ötezerhatszázhetvenhét, id est fl. 5677 mulctális summán juridice convincáltatott volt az őnagysága méltóságos tábláján megemlített Prásmár városa ő kegyelme ellen, azt éppen lehagyván és relaxálván és insuper Nyénen felül az patakon az minémű malomhelye ő kegyelmének vagyon, azon felül az Boza felé mindkét felül az nyéni erdőt szabadította fel Prásmár városának és annak lakosinak, hogy ennek utánna örökösen magok szükségére vághassák, hordhassák és erdőlhessék szabadosan; marhájokat is az fával való rakodásnak helyén, míg terhelődnek, kiereszthessék; úgy mindazonáltal, hogy annak mezeiben, irtásiban, kerteiben — vagy ha ennek utána is Béldy Pál uram őkegyelme jobbágyi olyan helyeket birnának s irtanának — attól az prázsmáriak immunisok legyenek és soha olyan s egyéb helyeket magok számára ne foglalhassanak s az erdőlésen kivül is egyéb birodalommal szabadosok ne legyenek. Az megemlített malom-helyen alól pedig az faluig az erdőnek mind planitiese s mind pedig arra befüggő oldalok örök tilalomban legyenek az prázsmáriak ellen, mivel az határ Béldy uramé őkegyelmié, de az uton azon felül az megemlített erdőkre békességes és szabados menések, jövések, erdőlések és utjok lehessen az Bozza felé ki, mindkét felől való oldalakra, nem excludáltatván mindazonáltal innét mind az Béldy Pál uram őkegyelme és successori s posteritási számára való erdőlés, sőt az őkegyelme jobbágyi is, mint eddig, úgy ennek utána is, successivis semper temporibus jure perpetuo birhassák, élhessék és erdőlhessék kedvek szerint.

2. Az mely Petrócz nevű havasok azokhoz tartozandó minden erdőkkel és marhalegeltető helyekkel, folyó- és kútvizeivel együtt már régtől fogván voltak controversiában megirt Béldy Pál uram és az ő kegyelme praedecessori s az böcsületes Brassó városa között, az penitus in omnibus suis partibus sopiáltatván, jövének amicabiliter ilyen örökös és megmásolhatatlan egyezségre abból is: Hogy a modo deinceps successivis semper temporibus perpetualiter azon havasoknak, legeltető helyeknek, azokhoz tartozandó

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

minden erdőknek fele cedáljon éppen megemlített Béldy Pál uramnak és prosteritásinak, primum quidem masculini, iis vero non existentibus vel vero (quod deus clementer avertat) deficientibus, etiam foemininei sexus, imo et legatariis universis ejusdem, az más fele pediglen megnevezett Brassó városának és successorinak, elosztatván arra deputálandó jó lelkiismeretű becsületes emberek által in duas rectas et coaequales partes, *non quantitatis, sed qualitatis respectu.* Az divisorok legyenek ilyen renddel: Béldy Pál uram őkegyelme is fogjon két emberséges embereket, hasonlóképpen Brassó városa is kettőt, ex ambarum partium consensu penig egy embert fogjanak őkegyelmek, mely e képpen való osztás az időnek mostani alkalmatosságára és az havasok hasznának is elvételére nézve effectuáltassék is hova hamarébb.

3. Mivel pedig az megirt 5677 forint mulctális summát Béldy Pál uram őkegyelme az prásmári uraiméknak éppen relaxálta és insuper modo praemisso az nyéni erdőt is erdőlniök engedte, ilyen nagy jóakaratjáért Béldy Pál uramnak őkegyelmének Prásmár városa is az böcsületes Brassó városa s az egész bárczasági communitásnak consensusából határukon levő egy darab szántó lábföldeket, bé az Béldy Pál uram őkegyelme bodolai régi határáig, végiben lévő porondos és pázsintos helyével együtt, az nyéni, Brassó felé menő uttól fogva (melyet ennek utána bizonyos határhalmokkal voltaképpen meg kell határozni) adának örökös jussal et irrevocabiliter megirt Béldy Pál uramnak és posteritásinak, primum quidem masculini, illis vero non existentibus vel vero (quod deus clementer avertat) deficientibus, etiam foemininei sexus, imo et legatariis ejusdem universis, ugy, hogy ennek utána legyen applicálva az nyéni határához Béldy Pál uramnak őkegyelmének, birattassék is azon jussal és szabadsággal, mint az őkegyelme nyéni határa biratik. Mely lábföldek és azok végében való pázsintos és porondos helyek vannak a Bárczaságban, Fejérvármegyében, az prázsmári határszélben az Tatrang vizére menőben, Béldy Pál uram őkegyelme bodolai határának viciniumában. Ezekben az lábföldekben pedig végiben lévő megnevezett porondos és pázsintos helyekben Brassó, Prásmár városának lakosi és az egész bárczasági communitás és ezeknek successori és felebb declarált Petrócz nevű havasoknak, azokhoz tartozandó marhalegeltető helyeinek és minden erdeinek dimidietásában, mely sorte divisionaria megirt Béldy Pál uramnak és posteritásinak modo praemisso cedál, ezek-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ben nullum jus, nullamque juris et dominii proprietatem sibi ac successoribus ipsorum universis reservando, sed omne id in praefatum dominum Paulum Béldy, haeredesque et posteritates, primum quidem (uti praemissum) masculini, illis vero non existentibus, (vel forte, quod deus avertat, deficientibus) foemininei sexus, imo et legatarios ejusdem universos transtulerunt; econverso nemzetes Béldy Pál uram őkegyelme is similiter azon megirt Petrócz havasinak Brassó városa számára jutott dimidietásához, ahhoz tartozandó erdőkhöz, marhalegeltető helyekhez semmi neműjussát se maga, se successori fenn nem tartják, melyek vannak fennmegirt Fejér vármegyében, Havasalfölde, nemzetes Béldy Pál uram őkegyelme és Brassó városa határok viciniumában. Ezen contractusnak pedig nagyobb erősségire és örökös megállására köték Prásmár városának lakosi magukat arra, hogy ha magok vagy successorok és posteritások Béldy Pál uramat vagy posteritásit és legatariusit az specificált lábföldeknek és porondos, pázsintos helyeknek birodalmában interturbálnák, lite prosequálnák, avagy békességesen birni nem engednék, eo facto az fennspecificált 5677 forint summán maradjanak Béldy Pál uram és posteritási és legatariusi ellen is; econverso, ha Béldy Pál uram őkegyelme is, prosteritási, avagy legatáriusi a feljebb declarált nyéni erdőkben modo supra specificato birnia és erdőlnie nem engednék az prásmáriakat, eo facto azon lábföldeket pázsintos és porondos helyeivel amittálják örökösön. Az havasok dolgából is megirt Brassó városa és successori, Béldy Pál uram posteritási és legatáriusi között lőn ilyen vinculum: Hogy ha egyik az másikot kinek-kinek részíben cedálandó dimidietásában, ezekhez tartozandó marhatartó, legeltető helyeinek, erdeinek, vizeinek birodalmában megháborítanák, vagy abból ujabban való list moveálna egyik a másik ellen, nem engedvén birni egyik az másiknak részét, eo facto pars in praemissa compositione perseverans per partem non perseverantem vel non persistentem, toties quoties ezer arany forintot exequáltathasson, abscissis omnibus juridicis remediis, id est contradictione, inhibitione et repulsione non obstantibus, vigore saltem praesentium, ezen contractus is mindenekben in vigore fennmaradván; evictiót is fogadának egyik az másiknak minden legitimus impetitorok ellen.

4. Az Tatrang vizének pedig örökös és egy helyben való folyásáról lőn ilyen conclusum: Hogy azon vizfolyást a régi vesze-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

kedő gáttól fogva, mely alámenő földek lábján vagyon, az holott az bodolai határszél tájatt az nyéni határ conterminálódik, attól fogva tartozzanak az prásmári uraimék és lakosi az nyéni és prásmári határoknak szélin bizonyos árokban bévenni, úgy hogy ezen viz határozza meg az nyéni határt az prásmári határtól; tali interjecta conditione, hogy az Tatrang vizit oda alá az régi derekas mély árkában és szokott folyásában ereszszék be, s az ásáskor Béldy Pál uramnak is embere levén ott hányassék az föld az prásmáriaktól az viznek két felől való partjára, egyenlőképpen mindenik fél határának oltalmazására. Igérének is mindenik rész az vizfolyásra való elégséges és alkalmatos tágas helyet kinek-kinek határából szakasztatni és hogy árkát egyenesebben vihessék, az holott valamelyik félnek határa szegeleteskednék, négy vagy öt ölnyire, avagy ha mivel többre is, ásattassék el és annak utána mindkét részről juxta quantitatem populorum azt a vizet azon árokban megtartani tartozzanak; hamikor pedig az Tatrang vize valamelyik fél határára ki akarna ütni, egyik a másikat certificálván felőle, felkelni és az viznek resistálni, absque tamen damno et praejudicio territorii utrarumque partium; gátat is pedig egyik fél az másiknak kárára ne erigálhasson.

5. Mivel pediglen mostan ad vigesimam quartam diem praefati mensis Aprilis anni currentis Fejérvárra az mi kegyelmes urunk őnagysága partiális országos gyűlést promulgáltatott, nemzetes Béldy Pál uram őkegyelme personali sua astantia, az megirt böcsületes Brassó városa pedig, az egész bárczasági communitás és Prásmár városának lakosi tartozzanak Fejérvárra az káptalanokhoz bizonyos, böcsületes hiteles atyjokfiait úgy authenticálni, város pecséte alatt arról plenipotentialis levelet iratni mellettek és kiküldeni, kik teljes hatalommal ezen megirt punctumokot és contractust ultro fateálják, ez levelünket transumáltassák, roborálják és confirmálják, és sub sigillo capitulari authentico arról levelet is vegyenek, mely contractusra ugyan ott most Fejérváratt tartozzanak őkegyelmek consensust is extrahálni az mi kegyelmes urunktól őnagyságától és impetrálni. In cujus rei memoriam, firmitatemque perpetuam praesentes literas nostras contractuales sub sigillis nostris usualibus, manuum subscriptionibus fide nostra mediante praefatis utribusque partibus extradedimus. Datum in civitate Brassó, die et anno supranotatis. Iidem qui supra Georgius

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Pünkösty s. k. (P. H.) Stephanus Bíró s. k. (P. H.) Georgius Galambfalvy s. k. (P. H.) Correcta per eosdem.

Eredetije az Országos Levéltár gyula-fehérvári káptalani osztályának lymbusában.

275.

1655. junius 26. III. Ferdinánd király előtt gróf Pálffy Miklós és Bazin sz. kir. város közt a czajlai és limpachi erdők felől létrejött egyezség.

Ferdinandus tertius, dei gratia electus romanorum imperator, semper augustus ac Germaniae, Ungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae etc. rex, archidux Austriae, dux Burgundiae, Brabantiae, Stiriae, Carinthiae, Carnioliae, marchio Moraviae, comes Hapspurgi, Tyrolis et Goritiae etc. damus pro memoria, quod fidelis noster magister Johannes Pinnyey personalis praesentiae nostrae regiae prothonotarius eandem nostram personalem veniens in praesentiam, ex debito officii sui idem fideliter retulit in hunc modum, quod cum ipse feria secunda proxima ante festum Nativitatis beati Joannis baptistae anni praesentis infra scripti, in domo fidelis nostri reverendi Georgii Szelepcsényi episcopi Nittriensis et per regnum Hungariae cancellarii et consiliarii nostri, in libera ac regia civitate nostra Posoniensi et comitatu eiusdem nominis existenti habita fuisset constitutus, ex tunc fideles nostri spectabilis ac magnificus comes Nicolaus Pálffy ab Erdőd perpetuus in Vöröskő, supremus comes dicti comitatus Posoniensis, eques auratus, necnon janitorum nostrorum regalium magister, consiliarius et camerarius noster (ab) una, parte vero ab altera nobiles, prudentes et circumspecti Thomas Taberer judex, Joannes Vizer consul, Zacharias Duchon et Nicolaus Janchovich liberae et regiae civitatis nostrae Boziniensis ablegati pro sese personaliter, pro antelatis vero principalibus suis cum sufficientibus plenipotentialibus literis coram eodem magistro prothonotario personaliter constituti et quibuslibet gravaminibus universorum successorum, haeredum, fratrum, proximorum et consanguineorum suorum ac aliorum quorumlibet, quos videlicet infrascriptum tangeret et concerneret, tangere seu concernere quovis modo in futurum posset negotium per omnia utrinque in sese assumptis et levatis, sponte et libere fassi sunt et

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

retulerunt in hunc modum, quod licet superioribus retroactis annis et temporibus partes inter praescriptas ratione et praetextu silvarum Czaylensium et Lympochiensium infradeclarandarum nonnullae differentiae, inaequalitates et controversiarum materiae ultrocitroque motae et suscitatae exstitissent, hactenusque inter easdem viguissent, tandem ex benigna maiestatis nostrae commissione et ordinatione volentes partes praescriptae pacis amoenitate frui, uti et gaudere, bonamque vicinitatem invicem laudabiliter et favorabiliter colere, tantisque ipsorum odiis finem imponere, medio fidelium nostrorum antelati Georgii Szelepchény cancellarii nostri et honorabilis Francisci Szentgyörgyi abbatis sanctissimae Margaretae de Bela, lectoris et canonici ecclesiae metropolitanae Strigoniensis, egregiorum item Balthasaris Egresdy, Stephani Mórócz et Francisci Nagy-Mihályi tabulae nostrae judiciariae juratorum assessorum et Georgii Berényi et Jonae Mednyánszky ex praemissa commissione et ordinatione nostra pro complanatione praemissarum differentiarum utrinque convocatorum, praesente etiam fidele nostro egregio magistro Nicolao Mayláth causarum nostrarum regalium directore, ad benignam nostram ratificationem praesentem partium praefatarum transactionem et concordiam acceptantes et approbantes ad talem, quae sequitur, pacis et concordiae sancte et inviolabiliter partes inter easdem perpetuo duraturam devenissent unionem, prout sese sub conditionibus infrascriptis devenisse et accordasse, coram eodem magistro prothonotario retulerunt:

Et primo quidem, ut universae silvae Limpochienses ipsis partibus transigentibus et concordantibus sint liberae, communes et usuales, excepta silva quercina Regia vocata, occidentalem plagam versus adiacente et hactenus ipsis civitatensibus semper ea ratione prohibita et interdicta, ut eis nonnisi obtenta scheda in eas intrare ac ligna succidere licuerit. Altera vero silva simpliciter quercina et glandifera inferior, sub radice praescriptae silvae usualis et communis partes inter easdem ita limitata esset, ut eius medietas tam civitatensibus, quam subditis dicti comitis et possessoris antelatae arcis Bozin sit interdicta, ita videlicet, ut eadem dictis civitatensibus non secus, nisi exigente necessitate, prout in praemissa silva quercina Regia, dato per dominos possessores arcis vel officiales eorundem signo, ligna succidere sit licitum. Altera autem medietas partibus praemissis communis et usualis maneat.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

2. Ne in silvis Czaylensibus civibus et incolis Boziniensibus absque praescitu et scheda officialium arcis Bozin ligna succidere liceat. Nihilominus tamen dictus quoque comes et possessores eiusdem arcis ac bonorum Boziniensium juxta contenta liberationum praedecessorum nostrorum casu necessitatis eisdem schedam et lignationem permittere teneantur.

3. Quod partes eaedem praemissas universas causas, litesque et dissensiones occasione praescriptarum silvarum, vel aliarum quarumlibet violentiarum hactenus inter partes utcunque motas et suscitatas utrinque sibi ipsis condonassent et relaxassent, easdemque sopivissent et condescendi fecissent, sopitasque et condescensas reddidissent, literas etiam processibus praetactarum causarum qualitercunque et coram quibuscunque judicibus regni emanatas et per quamcunque partium extractas vanas, cassas, frivolas, viribusque carituras et exhibenti earundem nocituras reliquissent et commisissent, prouti reliquerunt et commiserunt, sopitasque et exstinctas reddiderunt. Unde nos literas nostras transactionales testimoniales ad fidelem antelati magistri prothonotarii relationem memoratis partibus et transigentibus jurium earundem futuram ad cautelam necessarias sub sigillo nostro judiciali et authentico apud fidelem nostrum magnificum Georgium Oroszy personalis praesentiae nostrae in judiciis locumtenentem et consiliarium habito dandas duximus et concedendas, communi suadente iustitia. Datum in libera ac regia civitate nostra Posoniensi, sabbato proximo post festum Nativitatis beati Johannis baptistae, anno Domini millesimo sexcentesimo quinquagesimo quinto.

Eredetije az orsz. levéltárban N. R. A. fasc. 53. no 8. alatt és hivatalos másolata ugyanott Majthényi kir. ügyigazgató 1718. évi 64. számú opiniója mellett.

276.

1656. január 24. Kivonat Zemplénmegye tanuvallatásából a rákóczi erdő közös használatáról.

Anno Domini 1656. die 24-a Januarii.

Én Tussya Gergely nemes Zemplén vármegyének egyik szolgabírája és Tussay Miklós ezen Zemplén vármegyének egyik eskütti jöttünk ide Morva nevű faluba, mely vagyon ezen Zemp-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

lén vármegyében, nemzetes vice-ispán Tussay Jakab uram commissiójából, nemzetes Ráczai Gáspár Miklós, Morvai László, Zsigmond és György uraimék instantiájára néminémű collaterális attestátiónak peragálására, kezünk irása és pecsétünk alatt való kiadására, mely rend szerint következik így:

De eo utrum?

1. Tudod-e azt bizonyosan és hallottad-e, hogy valaha külön határa volt volna az rákóczi erdőnek az morvai határtul?

2. Tudod-e azt is, hogy szabadon jártak az régi morvaiak disznajok szintén ott, azhol az rákóczi uraké egyenlőképpen?

3. Tudod-e azt, hogy azelőtt az régi urak idejében rendre járt az erdőbíróság?

4. Tudod-e azt is, azmikoron az czédulát kiadták az aszufáért, és hogy az zabot az rákóczi bírónak az házánál tűtették, s azmely tyukot, kenyeret vittek az bíró kezéhez, azt is egyaránt osztották?

5. Tudod-e azt is és hallottad-e, hogy mire csinálta és faragtatta el Rákóczy György magának az határt az morvai erdőben?

6. Tudod-e azt is, hogy az morvai uraknak szabad volt járni fáért az rákóczi erdőre, azhova az rákóczi urak jártak, ha szintén Rákóczon ott sem jobbágya, sem pusztája nem volt?

Testes:

1. Morván lakozó Boda Tamás, Morvay György uram jobbágya, ann. circ. 23, juratus examinatus, fassus est primo: Tudja azt bizonyoson, hogy az ő emlékezetire külön határa nem volt az rákóczi erdőnek az morvai erdőtül. 2-do. Tudja azt is, hogy szabadoson jártak az morvai uraknak disznajok szinte ott, hun az rákóczi uraké. Ad 3-tium nihil fatetur. Ad 4-tum: Tudja azt is, azmikor az czédulákat kiadták aszúfának hordására, annak zabját és tyukját úgy reményli, hogy Rákóczy László uramhoz hordták; azt is tudja, hogy annak az zabnak a fele Rákóczy László uramé volt, az felének penig hasonfele, úgy mint azon jövödelemnek negyed része az több morvai urakra járt. Ad 5-tum nihil fatetur. Ad 6-tum: Tudja azt is, hogy az morvai uraknak szabad volt járni az rákóczi erdőre, azhova az rákóczi urak jártak, ha szinte ott sem pusztája, sem jobbágya nem volt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

2. Morván lakozó Katona Tamás, Rákóczy Lászlóné asszonyom jobbágya, annorum circ. 46, juratus examinatus fassus est: Tudja azt bizonyoson, hogy külön határa nem volt az rákócziak erdejének az morvaiak erdejétől. 2-do. Tudja azt is, hogy szabadoson jártak az morvai uraknak disznajok szinte ott, hun az rákóczi uraké. 3-tio azt fateálja, hogy az ő emlékezetére az rákóczi uraké volt az erdőbiróság. 4-to. Tudja azt is, hogy az czédulákat kiadták az aszúfára, annak az zabját az rákóczi bíróhoz hordták s az negyed része morvai uraiméknak járt az tyukkal együtt és kenyérrel, s nem tudhatja, hogy az melyre határt csinált Rákóczy György, morvai erdőben van avagy nem? 6-to. Tudja azt is, hogy az morvai uraknak szabad volt járni az rákóczi erdőre, azhova az rákóczi urak jártak, ha szinte ott sem pusztája, sem jobbágya nem volt.

3. Morván lakozó Szabó Mihály, néhai Halmi Gábor uram jobbágya, ann. circ. 48, juratus examinatus fassus est idem, uti 2-dus testis; excepto, hogy az zabot nem tudja, hogy az rákóczi bíróhoz hordták volna, hanem mindenkor Rákóczy László házához s onnan adtak az ő ura részére, de morvai uraiméknak mint adták ki, azt nem tudja.

4. Morván lakozó Kosztráb Gergely, Rákóczy Lászlóné asszonyom jobbágya, ann. circ. 30, juratus examinatus fassus est idem, uti 1-us testis per omnia.

5. Morván lakozó Pósa János, Tegényi Márkóné asszonyom jobbágya, ann. circ. 49, juratus examinatus fassus est, uti 1-us testis per omnia.

6. Morván lakozó Binajcz Stephán, Rákóczy Lászlóné asszonyom jobbágya, ann. circ. 31, juratus examinatus fassus est: Tudja azt, hogy néhai Rákóczy László uram jegyeket vágatott az erdőben ugyanezen fatenssel is mondván azt: «Ihun eddig vagyon az morvai erdő, ezen felől az rákóczi», de hogy bizonyosan tudná, hogy addig volna az határa, azt nem tudja; azt is fateálja, hogy Bilszki Jánosnak és Szabó Györgynek nem hatta szabadoson birni azon rákóczi erdőt, az disznajokat ki is hajtotta egynéhány ízben; az több morvai uraknak szabados volt jártatni disznajokat, kiknek pusztájok, vagy jobbágyok volt Rákóczon. 3-tio. Tudja azt is, hogy az erdőbíróság örökké Rákóczon volt. 4-to. Tudja azt is, hogy erdőknek jövödelméből zabot adtak az morvai uraiméknak is. Hanem volt ezen az villongás Rákóczy László uram idejében is,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár, 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

azmikor kerülőt nem adtak morvai uraimék, akkor tartóztatták meg azon erdőbeli jövedelmüket. Ad 6-tum: Tudja azt is, hogy az morvai uraknak szabad volt járni az rákóczi erdőre, azhova az rákóczi urak jártak, ha Rákóczon volt pusztájuk vagy jobbágyuk.

7. Pazdicson lakozó Czemernyák János, néhai Nagy-Mihályi Ferenczné asszonyom jobbágya, ann. circ. 60, juratus examinatus fassus est: Ez fatens azt fateálja, hogy rákóczi erdő az morvai erdőtül az ő emlékezetire soha nem volt elosztva, semmi határát is nem tudja. 2-do. Tudja azt, hogy morvai uraknak szabadoson jártak disznajok ott, ahun az rákóczi uraknak egyenlőképpen. 3-tio. Tudja azt is, hogy örökké az rákóczi urakon volt az erdőbíróság. 4-to. Tudja azt is, hogy az zabot s a tyukot azkit adtak az aszúfának hordásáért, részt adtak az morvai uraknak is. Ad 5-tum nihil fatetur. 6-to. Tudja azt is, hogy az morvai uraknak szabad volt járni az erdőre, amint az rákóczi uraknak is. — Gregorius Tussay judex nobilium comitatus Zempliniensis s. k. (P. H.) Nicolaus Tussay juratus assessor nobilium comitatus Zempliniensis s. k. (P. H.)

Eredetije az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 1695. no 28. alatt.

277.

1656. apr. 8. Kivonat Fogaras vidék tanuvallatásából a fogarasi uradalom erdeiben történt károk és visszaélésekről.

Minden időbéli kész engedelmességgel való szolgálatunkat ajánljuk uram kegyelmednek és istentül kivánunk minden idvességes lelki és testi jó szerencséket kegyelmedre és az kegyelmed kedvessire terjedni. Kegyelmednek, mint minékünk bizodalmas jóakaró urunknak akarók értésére adni, hogy azmint kegyelmed nékünk parancsolt, hogy néminémű vallókat előnkben állatnók és azokat erős hittel megesküdtetnők s az előnkbe adott utrum szerint meg is examinálnók, mi azért mindenkor engedelmesek lévén az kegyelmed parancsolatjának, az minémű vallók mielőnkbe jöttenek, azokat erős hittel megesketvén, melyeknek hitek után való vallásokat mi is kegyelmednek fide nostra mediante megirtuk, melyek renddel így következnek:

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

De eo utrum?

3. Melyik erdőből mennyi makktermő fát vágatott az vatás maga szükségére és azt kikkel hordatta maga házához?

4. Vadásztatott-e, kikkel s mennyi vadbőröket percipiált?

7. Kiktől mennyi birságot levált s miért s mikor, és az erdőkerülő branisterok is mennyi birságot administráltak?

8. Hány tőkét vitetett az asszonyunk őnagysága fűrészmolnára mind magáét s mind másokét, s kikkel vitette, s megmetszetvén hova hordatta?

10. Makktermésnek idejin melyik falubeliek mennyi zab, avagy pénzbéli taxával és ajándékkal vötték meg az erdőt, s az tisztek közül is melyiknek menyi disznaja járt reá?

Bojár István járása.

Alsó-Árpás.

1. Iván Opris, annorum circ. 60, juratus fassus est — — ad 3. Tudom azt, hogy makktermő bükkfákat vágatott és hozatott maga számára épületre valókat *klákában* egyszer is, másszor is, hol egy szekérrel, hol kettővel s hol hárommal is. Az fűrészmalmon való tőkékért adtunk 3 uttal 3 esztendőben fl. 18.

7. Borhát Dán, annor. circ. 40, juratus fassus est — — Azt is tudom, hogy harmad éve az falu disznait hajtottuk az bükkmakkra, udvar-bíró uram Csopán által behajtatott az javában nyolczat, ketteit egy-egy forintért kiadatta, hata ez mái napig is oda vagyon, nem egyébért, hanem csak azért, hogy czédula nélkül hajtottuk oda, holott az előtt sem kértünk czédulát soha is, nem is volt szokás.

Lésza.

1. Opra Bogdán, annorum circ. 65, juratus fassus est — — Azt is tudom bizonyosan, hogy az makktermő bükkfákban elegendő erdőt hordattatott maga számára épületre valót; azt is tudom, hogy egy Dragicz Tátulya nevű ember járt nyestek után vadászván, azki egy nyestet fogott, az vatásnak hírré lévén, elvötte tőle. Ad 7. nihil. Vittünk még az tőkékben is, de nyilván nem jut eszemben, mennyit, az fűrészmalomhoz vittük, azonkűl fl. 15 fizettünk az tőkékért az vatásnak.

2. Komán Nyegoj, annorum circ. 45, juratus fassus est — — Az fűrészmalomhoz ez esztendőben az tőkéket meghordottuk, de

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

hogy az fűrészmestertől czédulánk nem volt, fizettünk fl. 12, melyet az vatás administrált az számtartónak.

3. Mikul Serb, annorum circ. 38, juratus fassus est in omnibus similiter fatetur, sicut antecedens 2. tertis; hoc addito: Egy Manyes Jit nevű embert tartott az udvarbíró vadásznak, kit más szolgálattal nem szolgáltatott. Mikor hetesek voltak az emberek, olyankor az vatás és szindia magok számokra is hagytak dolgosokat azmennyi kivántatott, némelyeket penig adományért honn is hagytak.

Felső-Szombatfalva.

1. Opra Dancz, annor. circ. 60, juratus fassus est — — Bükkmakktermő épületre való fát is hordatott a vatás az maga házához kéremés szerint az őnagysága jobbágyaival. Az fűrészmalomra való tőkékért fizettünk 3 esztendőtül fogva fl. 9.

Felső-Ucsaiak.

1. Opre Ursz, annorum circ. 46, juratus fassus est — — Az tilalom makktermő bükkfákból boronákat hoztunk az vatás számára, némelyik része most is ott hever az mi határunkon. Az 7-um nihil. Az tőkékért fizettek az vatásnak fl. 12.

Hurez.

1. Salamon Huzte, ann. circ. 45, juratus fassus est — — Ad 7-um nihil. Az fűrész deszkáknak való tőkékért pénzt fizettünk annuatim fl. 6.

Ludisor.

1. Algia Plesa, annorum circ. 52, juratus fassus est. — — Makktermő bükkfákot is vittek néki, szaru-fákot négy szekérrel épületre valókat az vatásnak. Ad 7-um nihil. Az fűrész-deszkáknak való tőkékért adtunk annuatim 6—6 forintot.

Székely János járása.

Vojla.

1. Komsa Mathies ez idei *szindia,* annorum circ. 46, juratus fassus est — — ad 7-um nihil. Az fűrész-deszkáknak való tőkékért fizettünk per annum fl. 6.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Dridiff.

1. Sztán Bardás, ann. circ. 33, juratus fassus est — — Lehet négy esztendeje, hogy az mi falunk mellett való tölgyerdőben makk lévén, Pál deák akkori udvarbírónak adtunk falustól 20 köböl zabot, hogy az disznainkat ott engedte járni.

Drágus.

1. Oprián Sztanczul, ann. circ. 65, juratus fassus est — — Egész falujul vittünk az vatásnak, kiki maga erejével fenyű boronákat.

Posorita.

1. Szhilejp Borbát, ann. circ. 41, juratus fassus est, 2. Bukur Borbát, ann. circ. 53, jur. f. est — — ad 7-um nihil. Tudjuk azt is, hogy fűrész-deszkáknak való tőkéket megvittük az brázai fűrészmalomhoz; három esztendőben pénzt is fizettünk fl. 9.

3. Komsa Petru, ann. circ. 37, j. fassus est, 4. Sandru Zernuván, ann. circ. 29, j. f. solemniter fatentur, ut praecedentes testes; hoc addito: Két esztendőben az fűrészmalomra való tőkéket is megvittük, még kettővel többet; 12 forintot is administráltunk az várhoz; az harmadik esztendőben nem vihettük meg, kiért is kellett fizetnünk fl. 3.

Mattok járása.

Rusor.

3. Juon Gálye, ann. circ. 46, j. fassus est, 4. Sztan Sztaja, ann. circ. 50, juratus fassus est — — Item, hogy az vár számára magyarót szedni, *szurkot* beszolgáltatni s gyümölcset is hogy az vatás vegyen érettünk, 4 köböl buzát adtunk néki, vett-é, avagy nem vett, nem tudom.

Serkanicza.

1. Komán Idomir, annor. circ. 56, juratus fassus est — — ad 7-um nihil. Az fürészmalomra való tőkékért ez Mattok nevű *vatásunknak idejében* fizettünk meg pénzül fl. 3, annak előtte penig Bojér András idejében az tőkéket is megvittük, s az pénzt is megfizettük fl. 6.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Kovács István járása.

Nagy-Berivoj.

1. Lupul Ona, annor. circ. 37, juratus fassus est — — ad 7. nihil. Ad 8. Az deszkáknak való tőkékért fizettünk fl. 6.

Sinka.

5. Andrej Opre, ann. circ. 43, juratus fassus est — — Item tőkéket nem parancsolták hogy az fűrészmalomhoz vigyünk, mert mi örömesten vittünk volna tőkéket, hanem fl. 6 szedett rajtunk az vatás az szolgája által.

Sebes.

1. Sztojka Thódor, annorum circ. 32, juratus f. e. — — ad 4. Vannak falunkban két paraszt puskás emberek, azkiknek egyike asszonyunknak semmit sem szolgált, az másika szolgált ugyan, de hogy valami vadakat vittek volna a vatásnak, nem tudom. Ad 7. nihil. Ad 8. Most három esztendeje deszkáknak való tőkéket nem vittünk, akkor falustól fizettünk fl. 6, az óta nem parancsolták, hogy tőkéket hozzunk.

Bucsum.

1. Dán Radul, annor. circ. 37, jur. fassus est — — ad 3-tium: Egy kapucskának való fát vágatott az vatás maga számára az tölgy erdőből. Ad 8. Egynéhány esztendőkben nem vittünk tőkéket az fűrészmalomhoz, hanem fizettünk fl. 6 az udvarbírónak.

Sárkány.

1. Veres Mihály, ann. circ. 55, jur. fassus est. — — Tudom azt is, hogy ugyan felettébb vágatott az tilalmas tölgyfa erdőből makktermő fákat, kiknek levágásáról azt mondta, hogy czéduláí vadnak. Ezt is tudom, hogy az havasból ugyan számos makktermő bükkfákat hoztunk mi sárkányiak az számtartó számára, akiknek hordatása felől polgár által ugyan parancsolt nekünk, hogy három napig *klákáljunk* néki.

3. Kis Máté, ann. circ. 57, j. f. — — Tudjuk azt bizonyosan, hogy Serbán deák öreg talpfákat hetet vágatott, makktermő nyers fákat.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Parró.

1. Radul Floczuj, ann. circ. 49, juratus fassus est — — Tudjuk azt bizonyosan mondani, hogy azkiket maga számára immunitásban tartott szindiákkal együtt, némelyiken fizetést vévén s némelyike annuatim szolgáltak az számtartónak; szindiákot, drabantokat és *branistérokat*, csordapásztorokat is fizetésért engedvén meg, jó értékes ökrös emberek lévén, az asszonyunk őnagysága tehén- és borjupásztori is, mindenik értékes ökrös emberek lévén, hogy az őnagyságának szolgálatjuktól immunisak lehessenek, mindenik fizetett a rationistának. Ad 10-um: Tudjuk azt is bizonyoson, hogy minékünk lévén egy kevés tölgy makkos erdőnk, harmad időn lött volt makk rajta, melynek hason felét az asszonyunk ő nagysága disznai számára foglalván, melyre az örményesi disznókat is reá hajtották volt, az felén peniglen mi nékünk meg nem engedvén az számtartó hogy marháinkat reá hajtsuk, az luczai atyafiai sertés marháit s az magáét is nyolczvan számú disznókig reá hajtván ott tartották s telelték, az mikor immár jobb részit megették volna az makknak, akkor aztán az mi disznainkat is felszabadítván az makkra, s az 80 számú magok disznait az asszonynak őnagysága disznai közé elegyítették s ott tartották; azért az szabadságért, hogy az mi disznainkat az makkra szabadította, adtunk az rationistának 30 köböl zabot; item az udvarbírónak is cubulos 40 adtunk ajándékon.

Ezeknek utána az ur isten uram kegyelmedet sok esztendőkig boldogul szerencsés hosszú életben áldja meg minden hozzátartozó kedvesivel egyetemben, kivánjuk istentül szivünk szerint kegyelmednek. Datum in Fogaras, die 8. Aprilis, anno 1656. Kegyelmednek uram minden időben való szegény jóakaró méltatlan szolgái Baczány Mihály s. k. H. István diák nemes, szolgabíró s. k. Szabó Mihály az fogarasi felső széknek egyik hites assessora s. k. Gábor János ugyan azon széknek assessora s. k.

Kívül: Generoso domino Stephano Szent-Pály de Homoród-Szent-Pál, illustrissimae ac celsissimae dominae dominae nostrae clementissimae principissae majori ac omnium bonorum in Transylvania praefecto etc. domino nobis semper observandissimo etc.

Eredetije — egész terjedelmében — az Orsz. Levéltárban, Transylv. fasc. 4. no 50. alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

278.

1659. ápr. 29. Máramarosmegye fa-árszabása.

Végeztük közönséges akaratból, mivel az idegen emberek felesen bejövén közinkben, felmennek szálakért és felette igen eldrágították, holott az itt való szegény embereknek is a volna egyik keresete, azért szabadságot adtunk, hogy a máramarosi ember akár ott fenn, akár itt a szigeti portuson az idegen embert a szálból kivethesse, az árát megadván hüte után az embernek, mit adott érette.

Mivel penig az szálnak ára igen felment, holott régen csak három s négy forinton vöttek egész szálat, végeztük erről is, hogy ezután felebb ne merészeljék adni, hanem ott fenn legyen 12 szálfának az ára fl. 4 hozásával együtt, a nélkül fl. 3. Itt Szigetnél penig legyen az ára fl. 5 a jónak. 16 szál fának legyen az ára itt Szigetnél a jónak fl. 6, az vékonyabbnak fl. 5. Ott fenn penig legyen a jónak az ára fl. 5, alábbvalónak flor. 4 sub poena flor. 12.

A megye levéltárából közölték: *Dr. Kolosvári S.* és *dr. Óvári K.* i. m. III. 141. l.

279.

*1659. deczember 4. A magyar országgyűlés által hozott 121. törvényczikk, mely a beszterczebányai kamarát Eszterházy Miklós zólyomi uradalmi erdeinek vágásától eltiltja.**

Sua majestas providebit, ne silvae domini Nicolai Eszterházy et fratris eiusdem per cameram Novizoliensem succidantur.

Articulus 121.

Illud quoque regnicolae demisse acceptant, quod sua majestas iuxta benignam suam resolutionem audita prius camera, compertoque rei statu de condigno remedio providere dignabitur, ne

* V. ö. Erd. Lapok 1879. 175. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

camera Novizoliensis silvas magnifici Nicolai Eszterházy et fratris eiusdem ad arcem ipsorum Zólyom pertinentes contra tenorem donationalium succidi faciat.

Corpus Juris.

280.

1661. április 27. Liptómegye bizonyítványa a kelemenfalvi közbirtokosoknak veglai Horváth Ferenczczel a Plyeszka erdő használata felől létrejött egyezségéről.

Nos judices nobilium et jurati assessores sedis judiciariae comitatus Liptoviensis damus pro memoria, quod cum nos anno hoc currenti millesimo sexcentesimo sexagesimo primo, feria quarta proxima post dominicam Quasimodogeniti, hoc est die 27. Aprilis, priori videlicet die termini celebrationis sedis judiciariae nostrae in oppido Német-Lipchae, loco alias sedium judiciariarum nostrarum solito pro faciendis causantium moderativis judiciis una cum generosis ac egregiis Andrea Köröskényi vicecomite, Joanne Thuránszky judice nobilium, Petro Szentiványi, Joanne Rakovszky, Michaele Dlholuczky juratis assessoribus ac Nicolao Czemiczky jurato notario sedis judiciariae comitatus hujus Liptoviensis pro tribunali et judicio consedissemus constitutique fuissemus, ex tunc iidem vicecomes, judex nobilium, jurati assessores et juratus notarius nostri e medio nostri exurgentes nobis sub juramento ipsorum in generali regni decreto contento fideliter retulerunt hoc modo, qualiter nimirum ipsi anno itidem hoc praesenti 1661. die 21. mensis Aprilis ad instantiam et legitimam requisitionem egregiorum Danielis Madocsányi et Georgii Loffay uti actorum contra et adversus spectabilem et magnificum dominum Franciscum Horváth de Wégla, sacrae caesareae et regiae majestatis consiliarium, camerarium uti in causam attractum vigore articulorum brevis processus, occasione et praetextu succisionis lignorum jussu et mandato (ut praetendebatur) praelibati domini Francisci Horváth per subditos ipsius magnificae dominationis in silva seu monte Plyeszka vocata factae, motae et suscitatae in oppidum Tepla comparuissent, pro judicioque et tribunali in domo providi Joannis Kuszy subditi parochialis consedissent, tandem partes

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

praemissae, ab una siquidem praelibatus dominus Franciscus Horváth cum spectabili ac magnifico domino Sigismundo Horváth de Wégla, fratre nimirum suo carnali et uterino, parte vero ab altera memorati actores cum reliquis incolis et compossessoribus possessionis Kelemen post varias procuratorum allegationes, exceptiones et replicas ab utrinque factas ad iteratam praemonitionem et interpositionem praefatorum judicum ac aliorum jurisperitorum virorum ibi tum existentium, partesque praenominatas magis pacem ac bonae et sincerae vicinitatis studium, quam odiosam litis et dissensionis materiam excolendo anhelantium manibus stipulatis ad talem ut sequitur infradenotandam devenissent concordiam et unionem :

1. Partes in eo convenerunt, ut praetacta silva seu mons Plyeszka nuncupata imposterum etiam prohibititia pro communi usu utriusque partis, custodes ejusdem montis seu silvae ab utrinque annuatim interteneantur, ita ut ingruente aliqua necessitate pars una sine praescitu alterius partis non audeat, neque attentet ligna succidere et evehere, libero pristino usu parte pro utraque permanente.

2. Iidem domini Horváth consentiunt, ut ligna in praedicta silva succisa incolae possessionis Kelemen una cum praefato Daniele Madocsányi pro suo usu et commodo auferre possint et valeant.

3. Quoad defensionem communis territorii, si casu quo per quoscunque aliquis ex contrahentibus impeteretur, tenentur partes et sint obligatae communibus fatigiis et expensis concurrere ac penes literas transactionales jam antea superinde emanatas tueri et defendere.

4. Quantum ad petitam aliquam refusionem expensarum per incolas Kelemenfalvenses circa defensionem communis territorii factarum ob respectum interpositionis praementionatorum dominorum judicum, ex benevolentia iidem domini Horváth promiserunt se florenos viginti quinque antelatis nobilibus de possessione Kelemenfalva infallibiliter daturos. Super quibus praemissis nos praesentes literas nostras ad fidelem eorum, quorum supra, domini vicecomitis et eidem adjunctorum dominorum judicum relationem testimoniales partium jurium futuram ad cautelam necessarias sub sigillo comitatus hujus nostri authentico dandas duximus et concedendas, harum nostrarum vigore et testimonio literarum comi-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tatus hujus nostri Liptoviensis sigillo authentico communitarum mediante. Lecta, correcta marginali et extradata per me Nicolaum Chemiczky juratum sedis notarium. Idem vicecomes, Gabriel Pongrácz judex nobilium, Paulus Fejérpataky judex nobilium, Joannes Thuránszky, Joannes Lehoczky judex nobilium, Gabriel Thuránszky juratus assessor, Mathias Kubinyi, Melchior Palugyay jurati assessores.

Liptómegyének 1661. évi átiratából, melynek Lendvay kamarai levéltárnok által 1808-ban hitelesített másolata az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 1767. no 31. alatt.

281.

1661. május 10. A korlátkői uradalom közbirtokosainak erdőrendtartása.

Mi korlátkői possessor urak, úgy mint tekintetes és nagyságos Gémesi gróf Forgács Éva, tekintetes és nagyságos Szentmiklósi Pongrácz Dániel, István és Ferencz valljuk ezen levelünk által, hogy mi atyafiak concurrálván, láttuk hegyeinknek és fenyvesinknek nagy pusztulását mind magunk szegény emberinktül s mind peniglen külső határban levő szomszéd urainktul, adunk közönségesen plenipotentiát ezen hegyőrzőinknek, hogy valahol kit kaphatnak magunk szegény emberit magunk czédulája nélkül, hogy más határban kivinnének fát, tartoznak behajtani és azon gondviselőnek, a ki jobbágya, udvarában hajtani az őrzőknek, abból tartozik tizenkét pénzt adni, az gondviselő penig azon szegény embert büntesse sub poena fl. 1, az ki az vár épületére legyen. Ha peniglen ezen őrzők ellen az jobbágy valamelyik feltámadna és nem engedné behajtani, büntetése leszen sub poena decreti fl. 40, az kit az ura megvehessen rajta. Ha penig valamely jobbágynak maga szükségére házépületire fa kivántatik, azt se adhasson egy gondviselő, hanem ketten vagy hárman subscribálják magokat pecsétek alatt. Ha penig az őrzők mivel erős hittel megesküsznek, hogy igazán s hiven szolgálnak, rájok bizonyodik, hogy külső határbéli embert elbocsátanának kevés fizetésért, az őrzők büntetődnek vár instructiója szerint in fl. 12, hanem az olyan embert behajtván közönséges várban, az kivel mink tudjuk mit kell cselekednünk az után. Melynek nagyobb bizonyságára és elhitelére

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

adtunk ezen czédulánkat kezünk irásával és pecsétünkkel megerősítvén. Actum in arce Korláthkő, die 10-a Maji anno 1661. Gróf Forgács Éva (L. S.) Pongrácz Ferencz (L. S.)

Eredeti fogalmazványa az Országos Levéltárban N. R. A. fasc. 927. no 32. alatt.

282.

*1662. febr. 10. I. Lipót király utasítása a beszterczebányai erdőmester részére.**

Wir Leopoldt etc. etc.

Instruction vnd ordnung, welchermassen vnser jetzt gegenwerttig- vndt khonfftiger waldtmaister bey vnserer camer vnd khupfferhandlung zue Neusohl ihr ambt vndt dienst handlen vndt verrichten sollen.

Erstlichen.

Was eines waldtmaisters verrichtung ist vndt ihme zubeobachten oblieget, dass gibt ihme vnser altgedruckhte waldtordnung genuegsamb an die handt, ob welcher er allerdings halten, auf die waldungen fleissig acht haben, öffters bereütten vnd visitiren, so dann vnsern verwaltter darüber berichten, schaden warnen, schädtliche handlungen anzaigen vnd nichts verschwiegen anstehen lassen, vndt in fürfallenden wichtigkheiten vor sich selbst auf zuheben vnternehmben solle.

Er soll auch die vier waldhüetter mit ernst dahin anhalten, dass sie die waldtungen fleissig vnd öffters vbergehen, von ihnen bericht nemben, auch ihnen, damit sie nit gar zue sicher vndt faul werden, bissweillen nachsehen vndt ob sichs auch ihren abgelegten berichten nach befindet vnd da durch sie wass wichtiges erindert vndt angebracht wurde, es alsobalden an vnserm verwaltter, oder in dessen ermangelung vorstehenden ober-ambtmann gelangen lassen; funde er aber der waldthütter einen vnfleiss, oder vntrew, dasselbe soll er vnsern verwalter, wan dass verbrechen gross ist,

* V. ö. *Tomcsányi* i. m. 61., 62. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

zue dessen billicher bestraffung alsobalden andeüten, damit vnser schaden vndt nachtl zeitlichen gewarnnet werde.

Vnser waldtmeister soll fleissig acht haben, so baldt früelings zeit der schnee auss den waldtungen vergangen, der waldt bereüttungen halber vnsern verwaltter erindern, damit dennen khollern vndt hüttwerckhen zue khol, spleiss vndt prennholz, dem hospodaren zue beförderung dess herrn grundts in paw grueben khol vndt prennholtz, auch denen holzmaistern vndt fürgedingern auf den vnterschiedlichen holzhandlen zue kholl holz neüe holzschläg aussgezaiget, danebenst auch die wälder besichtigt vnd ob nit etwo schaden beschehen, darmit derselbe wider ersezet werden möge, fleissig nachgesehen werde.

Es khombt vns auch für, wie thailss vnsere ambtleuth vnd bediente ihres beliebens zue dero notturfft, wo es ihnen am gelegensambsten, holz schlagen lassen, auch wohl andern vmb gunst vndt gab willen zue mercklichen vnsern schaden zimmbliche anzahl holzes verwilliget, welche vnss zue schaden vbende handlungen wir kheines weges gestatten wollen, vndt solle demnach vnser waldtmaister ohne vnsers verwaltters wissen vndt anschaffen niemandten, wer der auch seye, es sey in vnsern aigenen oder arendirten waldungen, ainiges stuckh waldt zum holzschlagen nit gestatten; da sich aber jemandt deme zuwieder also freuentlich zuehandlen vnterstehen wurde, dasselbe alsobalden vnserm verwaltter zue vorkherung behöriger vnserer notturfft andeutten.

Dieweillen aber vnser ietziger waldtmaister Michael Fischer nit allein der waldtungen halber, sondern auch vndt zwar maistens darumben von vnss an- vndt auffgenohmben worden, dass er bey vnserm schmölzhütten auch sein fleissiges auff- und zuesehen habe, allermassen mann bereiths durch ihme etliche probschmölzen vorgenohmben vndt er im schmölzsachen in langwüriger vbung ein absonderliche guette experienz erlangen hat, so solle er gegenwerttiger vnser waldtmaister auch bey vnsern schmölczhütten fleissig zuesehen, iedesmahls, nachdeme er zueruckh khomben sein würdet, vnsern verwaltter darüber berichten, auch vorhero allezeit anmelden, damit vnser verwaltter, da etwas vorfille, vmb ihme wissen, oder auch nach erforderung vnsers diensts vndt notturfft befelchen möge. Vndt wohin in dann offt gedachter vnser verwaltter zue perg-hütten oder wälden verordtnen würdet, da soll

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

284.

1662. febr. 10. Kivonat az I. Lipót király által a beszterczebányai bányamester részére adott utasításból.

Alles grueben, schacht vnd zimmer, auch grobes paw zuesamt den prennholz soll wie bisshero, also auch khünfftig durch den hospodaren im Herrngrundt zuegeführt, vnd ihm darauss iedes jahr, nachdem die fütterey gerathen sein würdet, zwischen Maria geburtt vnd Michaeli dass geding durch vnsern obersten cammergraffen, oder vnsern verwaltern vnd oberambtleuth gemacht, die holzschläg aber allezeit noch zur früelingszeit beschehener waldt-bereuttung mit vorwissen vnd befelch gedachten vnsers obersten cammergrafen, oder des verwalters durch den waldtmaister aussgezaigt werden.

Der hospodar soll dass holz auf seinen eigenen vncosten selbst schlagen, schelen vnd biss an die stell bringen lassen, der zeugschreiber aber dasselbe abzehlen, zaichnen vnd dabei fleissiges zuesehen haben, dass das abgezehlte nit wider vnter das vngezehlte khomme oder sonst noch anderst wohin verzogen oder verbrent werde, fähler vnd irthumb darmit fürgehe, vnd wass dan von einem vier wochen lohn zum andern geführt worden, seine robisch bey der raittung fürbringen vnd also den hospodar auf sein gleichstimendes gegen-robisch, dass verdiennen lauth gedings eingeraittet werden.

Dieweillen aber der hospodar nit allemahl holz liefern khan, sondern ersten die notturfft schlagen vnd der sonst vblen weg halber maistens nur wüntters zeit zuebringen muess, vnter dessen aber eines verlags oder lehens bedürfftig, alls soll vnd khan denselben bey pflegender lohnss raittungen auf guett bedunkhen vnsers verwalters, wan der dabey oder sonst vnser buechhalters ain fürlehen eingeraittet, welches von einem lohn zum andern fürzutragen vnd damit also zuhalten, damit zue endt iedes jahrs richtig abgeraittet vnd nichts pro resto verbleibe.

Wobey dem zeugschreiber aller vorthl in einraittung oder aufschneidung darunter anderer sachen vndt dergleichen sich gänzlichen zuenteusern, ganz ernstlichen eingebunden wirdet, vndt solle von holz allein die notwendige zuefuhr mit nichten aber

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ainiger vberfluess passieret werden, vnd darauff pergmaisster vnd mitgehilf ihr fleissige obsicht tragen.

Alle vnd jede perg-beamten, wie auch der hospodar vnd alle, die in Herrngrundt wohnen, sollen sich alles leuth geben biers, merzen vndt weins, bey verlust vnd confiscirung dessen, auch absonderlicher wol empfindlicher bestraffung gänzlichen enthalten, vnd zue dero nothdurfft allein vnsers handlss-kheller, den wür iederzeit wohl versehen lassen, werden bedienen.

Vndt nachdeme auch vorkhomben, wie die Herrn-grundter, schon sogar ohne ainigen scheu sich vnterfangen mit erweitterung dero gärtten vnd wiesen in die wäldt zuegreiffen, so solle vnser pergmaister vnd mittgehilff ein wachtsambes aug vnd fleissiges aufsehen darauff haben, solches niemandten verstatten, noch auch selbst thuen; wo sich aber einer widerwertig erzaigte vnd dauon nit ablassen wollte, oder auch bereits schaden gethan vnd sich vbergriffen hette, solches vnverzüglich vnserm verwalter oder obambtmann zue billicher bestraffung wissent machen.

Fogalmazványa a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,375. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. V. 92—3. l.

285.

1662. febr. 10. Kivonat I. Lipót királynak a beszterczebányai kohótiszt részére adott utasításából.

Vnnser hüttenbereutter soll auch mit dem waldtmaister zeitlich vndt guette fursehung thuen, damit khein trifft versaumbet, beede lenden mit holz versehen, auch bey dem rechenschreiberambt zue notturfft vnserer hüttwerkh allerhandt pawholz, palgen, prötter vndt anderer hülzerner zeug zuerechter zeit eingeschafft werde, damit hieran zue kheiner zeit ermangele.

Dieweillen auch neben ihme hüttenbereutter vnsern iezigen waldtmaister secundario bey vnsern schmölzhütten zuezuesehen anbefohlen worden, so soll nun vnser hüttenbereutter mit demselben hierumben in guetten vernehmben vnssern dienst vndt notturfft öffters conferiren undt berathschlagen, in allen besten anstalten vorkheren vnnd nit einer hin der ander herziehen, wass

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

einer schafft, dem andern verbieten, massen dem waldtmaister auch destwegen gemessen verabschieden worden ist; währe dann die sach so wichtig, solle es von ihnen beeden mit gesambter handt vnnserm verwalter vorgetragen vndt beschaidt erhollet werden.

Fogalmazványa a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,375. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. V. 104. l.

286.

1662. november 7. Kivonat gróf Vesselényi Ferencz nádornak a murányi udvarbíró részére adott utasításából, a makkoltatásról.

19. Az úr jószágában tilalmas makkos erdőkből semminémű épületre avagy tüzre való fát tiszttartó uram, más idegen jobbágynak főképpen, se titkon, se nyilván pénzen és akármi kedveskedésért eladni ne merészeljen, valamíg tisztességét szereti, mert afféle titkos erdőlésekből per usum subreptitium sokszor sok perpatvar cum detrimento domini proprietarii szokott lenni, alioquin notabilem poenam incurrit; hoc addito, hogy afféle makkos erdőket nehogy másnak engedné vesztegetni, de még az őnagysága szükségére is extra casum inevitabilis necessitatis ne vágattassa.

40. Az őnagysága jószágiban mikor az makknak isten termését adja, az idején megcircáltatván hiteles emberekkel, jolsvai és szécsi sokadalmakban megkiáltatván mindenfelé hirt adjon és mentül több sertésmarhát reá szerezhet, szerezzen, sőt penig maga industriáját mutatván mentül jobb haszonra, nyereségre való hizlalt marhákat vegyen és meghizlaltatván az makkon, úgy adassa el, jövedelmét őnagyságoknak igyekezzék ezzel is szaporítani; makkot is az zselléremberekkel disznók és malaczok tartására bőséggel szedessen.

Eredetije az Orsz. Levéltár kincstári osztályának instructiói közt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

287.

*1664. október 19. A beszterczebányai kamarának az odavaló famesterekkel 3 évre kötött szerződése, a bányászat czéljaira szükséges faszállítása iránt.**

Khundt vnnd zu wissen sey hiemit menigklich, demnach der, von wegen der khaiserlichen cammer Neusohl in bestreittung der in allhiesigen khupferhandlung erfordert holtzes-nothdurfft mit dem drey holtzmaister auf denen ober-holtzhändlen noch den 6. Oktober anno 1659 getroffene contract auf negst khünfftigen 1-ten Aprilis des 1665-gisten jahrs saine endschafft erraichet vnd nun irer kaiserlichen majestät dienst vnd hierunder versirend importhierliches intuitu aus gewissen vrsachen vnd erheblichkheiten die holtzlieferung voraus mit gewissen contract zuverlassen erfordert, dass solchem nach in höchst gedachter kaiserlichen majestät nahmen von obgesagter dero khaiserlichen cammer Neusohl wegen der wohlgeborne herr herr Johann Andre Joanelli freiherr in Teluana etc. der röm. khaiserlichen majestät rath vnd obrister cammergraf in denen hungerischen pergstätten etc., mit zueziehung mehr höchst gedachter khays. majestät ober-verwalters oberambten vnd hernach mit vnterschriebenen cammer-officieren auf gepflogene reiffe berathschlagung vnd beiderseits genugsambe abred ainen neuen unwiderruflichen contract auf drei jahr lang, so sich mit ersten Aprilis des sechzehen hundert fünff und sechtzigsten jahrs anfangen solle mit denen jetzigen dreien holtzmaistern, als Daniel Taxner, Jeremia Taxner und Mathia Poschen auf allergnädigste kaiserliche ratification geschlossen und aufgerichtet auf folgende mass und weiss:

1. Verbleibt es, wie in vorigen contract, dass vermeldte drei holtzmaister ainer für alle und alle für ainen, ungehindert aines oder des anders hierunter sich begeben mögenden todtfalls, für diesen gegenwärtigen contract allerseits hafften und diesem nach obligirt und verbunden sein in zeit dieses wehrenden contracts, jedes jahr 1400 meiller oder 14,000 stäbel klufften-holtz in gebührender lange und masserey der kaiserlichen cammer Neusohl allhier bei baiden rechen, auf die khollstand (worunter aber die nothdurft für die eisenhandlung Ronicz alldar aufzusetzen auch

* V. ö. *Tomcsányi* i. m. 66—67. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

verstanden) zu liefern und an die stoll aufzusetzen, dass daran ainiger mangel niemalen erscheine, ohne allen endtgeldt oder verrers zu thuen der cammer Neusohl, auch das bachraumben, fluder und risen-besserung und aufrichtung der neuen auf denen holtzhändlen zu bester beförderung der holtz-lieferung und verhütung allerlei stekhers auf ihren der holtzmaister selbst aigenen vncosten zuversehen und zu bestraitten, und allso nach verfliessung der benannten gedings, oder contracts-jahren der kaiserliche cammer Neusohl solche in guten pau wiederumben zu übergeben.

2. Dargegen und fürs anderte ist in höchst gedacht ihrer kaiserlichen majestät namen durch wohlgemelten herrn obristen cammer-grafen ihnen dreien holtzmaistern zu aufbringung und lieferung bestimmter anzahl holtzes, wie in vorigen contract vorpausch 12,000 gulden hungerischen in polturen wehrung, (das ist 180 pfenning per einen Rh. fl. zu rechnen), jedoch mit dieser verschiedenen ordnung: Als nemblichen nach eingeworfen vorigen höltzern aufs hacken in monath Aprilis 3000 gulden, in Junio wieder 1000 gulden und unter dieser zeit auch aufs hacken 1000 Neusohler viertl getraidt, jedes viertl per 1 gulden 25 pfenning gerechnet bringt 1250 gulden, in September aufs bringen und klieben 2000 gulden sambt 400 viertl getraidt in obigen preis macht 500 gulden und anstatt der in vorigen contracten gehabten mehrern summa getraidts in bahren geld noch 1000 gulden, folgends in Martio nächst hernach khombenden jahrs aufs trifften 2000 gulden, welche posten zusamben 10,750 gulden machen, den überrest aber nemblichen 1250 gulden nach völlig überbrachten und aufgesetzten höltzern und über dieses alles, weilen die höltzschläg je langer je weiter khomben, auch die weitere fluderrichtung immer beschwerlicher wirdet, zu einer beihülf dieser zuwachsenden mühewaltung und unkosten massen, sie es in den hieuorig sechsjährigen contract auch gehabt, jährlichen noch 500 gulden in polturen wehrung gleichfalls nach gelieferten und aufgesetzten höltzern, und alles dieses durch die herrn khupfer-handlsverleger richtig zu bezahlen versprochen worden. Mit diesem beding, wann sie holtzmaister etwo saumbseelig erscheinen und in diesen dreien contracts-jahren, in welchen sie 4200 meiller liefern sollen, unter 3600 meiller ohne erhebliche verhindernuss, so ihrer nachlässigkeit nit imputirt werden könnte, liefern wurden, dass denenselben soviel gulden an dero gedingter bezahlung defalcirt

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

werden sollen, als viel meiller sie weniger unter 3600 gelifert haben wurden. Im übrigen aber was die lieferung der höltzer jedes jahr mehr oder weniger sein wirdet, solle die bezahlung jedesmal bei abraittung pro rata der lieferung geraittet und oberwehnter massen ausgevolgt werden.

3. Damit aber fürs dritte, mehrbesagte contrahenten dieses alles desto besser leisten mögen, so hat in offt höchst gedacht ihrer kaiserlichen majestät nahmen mehr wohlgedachter herr obrister cammergrat ihnen dreien holtzmaistern die obern wälder, noch ferers der gestalten anvertraut und übergeben, dass gleich wie sie zuvor aus obligender unterthänigiste pflicht-schuldigkeit gegen ihrem allergnädigsten herrn sowohl für sich selbsten, als bei dero untergebenen bei höchster straff und ungnad, solche wälder vor aller schädlichen abödung und verwüstung, brand und ausrottung zu wismatter, äcker und gärten, haltung allzu grossen viehzucht und mayerschafften, gaissvieh und einnembung anderer leuth waidt-vieh und dergleichen nachteiligen handlungen getreuesten fleisses zu beobachten und zu bewahren verbunden; also auch hinfüro und zwar besser als vor diesen beschehen deme allerseits gehorsambist nachleben. Westwegen dann, wann ihre untergebene fürgedinger und wochen-arbeiter, oder auch andere partheien denen wäldern ainicherlei schaden thuen wurden oder wolten, solchen schaden mit ernstlicher vermahung vorbiegen, oder da solches nit verfangen wolte und darüber schaden beschehen währe, solches dem ober-ambt der kaiserlichen cammer Neusohl zu verkherung behöriger nothturft und abstrafung andeuten. Widrigenfalls auf anderwertig her habende erfahrung und darauf vornembende visitation und augenschein sie holtzmaister, als ob sie solchen schaden selbst gethan, bestraft werden sollen, dass also sie holtzmaister solcher strafen halber bei denen leuten kain sondern hass über sich zu beförchten haben. Was aber die arbeiten anbelangt, da wird ihnen holtzmaister frei gelassen mit denen fürgedinger die arbeiten ferers zu verdingen und anzuordnen, dieselben dero ungehorsams und widersetzlichkeit halber zu bestrafen, auch mit vorwissen der kaiserlichen kammer Neusohl, welcher zugleich die ursachen representirt werden sollen, abzulegen und wider aufzunemben, wie sie es zu beförderung der contrahirten holtzliferung am besten zu sein erachten und befinden werden; quo passu denenselben auch auf dero gebühr-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

liches anmelden alle billiche handhab und schutz versprechen wirdet.

4. Viertens und schliesslichen ist, wie im vorigen, auch in diesem contract vorgesehen worden, dass da etwo bei denen rechen allhier durch niedergehenden wolckenbruch, gähe wassergüss, unvorsehens feuersbrunst, oder anderwertigen zufall (welches gott gnädiglich verhüeten wolle) solcher schaden und bruch beschehen thäte, dass die höltzer von dem wasser durch und hinweggeführt wurden, auf solchen fall sie holtzmaister, so viel des entgangenen holtzes sein wird (welches dann auf begebenden fall sie holtzmaister best mögligister massen docieren und wohl gemelter herr obrister kammer-graf, oder in dessen abwesenheit der herr oberverwalter mit zuziehung derr herren oberbeambten und gewöhnlichen rechts-assessoren zu erkhennen und auszusprechen haben werden), allerdings schadlass gehalten werden und ihrer kaiserlichen majestät kammer solches allein auf sich nemben und übertragen solle.

Alles getreulich und ohne gefehrde zu dessen wahrer urkundt und steiffhaltung seint dieses contracts drei gleichlautende paria aufgericht und von beiderseits gefertiget worden. So beschehen in dem kaiserlichen kammerhoff zu Neusohl, den 19-ten October, anno 1664.

Eredetije 9 pecséttel és aláirással ellátva a beszterczebányai m. kir. erdőigazgatóság levéltárában.

288.

1665. január 1. Kivonat gróf Vesselényi Ferencz nádornak sztrecsényi udvarbirája részére adott utasításából, az erdők megóvásáról.

15. Territoriorum, montium et fluviorum nostrorum maxime prohibitorum singulariter committitur cura provisori, advigilabit itaque diligenter, ne per qualescunque externorum hominum praetextus alienentur et minuanttur, aut per ipsosmet subditos nostros per irradicationes, succissionesque lignorum devastentur, neque fluvii piscibus praesertim truttis evacuantur. Pro custodia autem horum omnium habebit ad manus ordinatos custodes, quibus peculiariter advigilabit, ut externos ab exercendis venationibus

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

aucupiis, piscationibusque prohibeant, invasores ejusmodi vel capere vel manifestare non negligant. (Praesertim incolas Sztreczenses et Sztranjanenses, quibus in alimentum caprarum arbores in silvis succidere et vastare easdem est interdictum.) Poena vero tam contra invasores comprehendendos et manifestandos, quam etiam contra ipsos montium custodes (si officio suo deesse comprehenderentur) florenorum quippe duodecim pro nobis toties quoties desumenda est constituta. Qui quidem montium custodes ab exemptione sua a laboribus nobis praestare debitis, ad certos census in urbario insertos obligati sunt solvendos.

16. Sunt certae possessiones, ex quibus juxta urbarii continentiam truncorum pro asseribus, ratium, trabearum, ratium item pro foco *suchar* dictarum, scandularum et roborum certus numerus consevit provenire, ea omnia diligenter percipere, proventibusque solitis tenebitur applicare.

Eredetije az Orsz. Levéltár kincstári osztályának instructiói közt.

289.

1666. január 20. Fogott bírák által létrejött egyezség Alsó- és Felső-Oroszi földesurai közt az erdők használatáról.

Mi Abodi György Tordavármegyének egyik fő nemes bírája Szent-Iványon és Hegyesi András Görgény-Szent-Imrében, mindketten Tordavármegyében lakó nemes személyek adjuk tudtukra mindeneknek az kiknek illik jelenvalóknak és következendőknek ez mi jelenvaló levelünknek rendiben, quod in anno proxime praeterito 1665. megintetvén bizonyos embere által tekintetes nemzetes Sárpataki Márton uram, a mi kegyelmes urunk s fejedelmünk ő nagysága méltóságos táblájának egyik ítélőmestere, Thordavármegyében levő Alsó-Oroszi nevű falunak legitimus ura, tekintetes nemzetes Alpestesi Balogh Máté uram ő kegyelme ezen Thordavármegyében Felső-Oroszi nevű falujában lakó jobbágyait arról, hogy ez megnevezett Thordavármegyében Alsó- és Felső-Oroszik között levő közös controversiában forgó erdőre ő kegyelme hire s akaratja nélkül sertés marhákat a makkra dézmára ne fogadnának, de ez felső-orosziak ebbeli ő kegyelme admonitiójának nem engedvén fogadtanak az ő kegyelme hire s akaratja

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nélkül bizonyos számú sertésmarhákat dézmájára azon megnevezett controversiában forgó közös erdőre; mely dolgot tekintetes nemzetes Sárpataki Márton uram is hivalkodó szemmel nézni s egyszersmind azon erdőhöz való jussát is periclitáltatni nem akarván, embereit kiküldvén azon megnevezett felső-orosziaktul dézmájára fogadott sertésmarhák félében bizonyos számuakat, úgymint promiscue tizenkettőt elhajtatott, emellett tekintetes nemzetes Alpestesi Balogh Máté uramat certificáltatta is, econtra Balogh Máté uram is azon elhajtott marhákat cum onere marcharum kérette; mely dolog végett ő kegyelmek között támadandó egyenetlenséget mi is látván instáltunk azon ő kegyelmeknek mindkét részről, hogy a feljebb megmondott okokból indíttatott perlekedést letévén lépnének ő kegyelmek — azért való méltatlan instantiánkat megtekintvén — egymással való megegyezésre, mely ebbéli ő kegyelmek előtt való törekvésünket mindkét részről ő kegyelmek megtekintvén és fassiójukat mi előttünk producálván, mi általunk és mi előttüuk ilyen módok alatt egyezének meg ő kegyelmek:

Elsőben. Megvilágosodván tekintetes nemzetes Sárpataki Márton uram ő kegyelme részéről celebráltatott fassiókbul az, hogy a memoria hominum az Obrusia mezőtül fogva innen alól azt az darab erdőt, mely a Kőhegyesse alatt vagyon, melyet az orsovai patak hasít meg az Felső-Oroszihoz ab antiquo biratott Nana-Kálda nevű erdőtül (mely Nana-Káldához sem most, sem ennekelőtte az alsó-orosziak semmi közöket nem tartották), a két Oroszi ugyanazt szabadosan birta, melyet annak idejében néhai Tholdalagi Mihály, mostani időben pedig nemzetes Balog Máté uram aprehendált, applicált fiscus kezétől Felső-Oroszihoz, azon darab erdőt ennek utánna is mind az Alsó- s Felső-Oroszi élje egyenlő szabadsággal.

Másodszor. Ha mikor Isten az makknak annyira való termését (adná), hogy vidékrül sertésmarhák fogadtathatnak azon darab közös erdőre, nem különben, hanem egyenlő akaratbul legyen, s ha mi proventussa azon erdőnek lészen, marha avagy pénzbeli proventus, minden nemű proventusnak két része tekintetes nemzetes Balog Máté uram, harmad része pedig tekintetes nemzetes Sárpataki Márton uram és az ő kegyelmek successorié legyen.

Harmadszor. Hogy sem most, sem ennek utánna ez megnevezett közös erdőn kivül a több darab erdőkhöz, melyeket ab

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

antiquo az felső-orosziak és azon Felső-Oroszinak legitimus possessori in pacifico dominio külön birtak, semmi közit tekintetes nemzetes Sárpataki Márton uram ő kegyelme, successori, sem pedig az alsó-orosziak nem mondják, sem nem tartják.

Mely ő kegyelmeknek ilyen formán való megegyezésekről adjuk mi is ez mi pecsétes, kezünk irásával megerősített levelünket futuro pro testimonio, fide nostra mediante. Datum in Görgény-Szent-Imre, die 20-a mensis Januarii, anno 1666. Correcta per eosdem. Hegyesi András nemes személy mp. (P. H.)

Eredetije a gr. Teleki-család maros-vásárhelyi főlevéltárában 4518. sz. alatt.

290.

1666. december 1. Ungmegye tanuvallatása a pálóczi parasztság külön erdejéről.

Anno 1666. die 1. Decembris facta est collateralis attestatio in possessione Pálócz, comitatu de Ungh existenti habita, ex commissione generosi domini Pauli Pesthy de Ubres vicecomitis comitatus de Ungh, ad requisitionem spectabilis ac magnifici domini Stephani Barkóczy de Szala, prout sequitur.

De eo utrum?

1. Tudja-e az tanu, hogy pálóczi parasztságnak, úgymint az falunak külön-külön erdeje volt s vagyon, az uraknak penig és pálóczi possessoroknak külön, s ugyan innét neveztetik is Faluerdejének?

2. Tudja-e, hogy az Falu erdejére sem istenben elnyugodt Barkóczy László, sem penig Barkóczy István úr őnagyságok és több faluban jobbágyokat biró derék compossessorok az makkra nem hajtották reá disznajokat, hanem mindenkor az falubeli parasztság étette fel s usuálta?

3. Tudja-e, hogy az külső possessorokat, azkik hatalmasul reá hajtottak, háborgatták azon erdő makkjának pascuatiójában őket, úgy mint Ujfalusyné asszonyom marháját is nem engedték ott legeltetni?

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

4. Tudja-e, hogy az öreg Horváth Györgynek is nem engedték disznait ott legeltetni az makkon, hanem interturbálták és osztán csak kedvezésbül, minthogy az falunak szolgált s tiszt is volt, úgy engedték meg és fiainak is, kevés marhájok lévén, éppen csak kedvezésbül volt az engedelem ; sőt soha nem is jelentették s kérdésbe sem vötték Horváth uraimék, hogy még ők úgy mint possessorok ott pascuáltak volna, hanem csak ebben az esztendőben kezdték az dominiumokat praetendálni?

1. Tegenyében lakozó Máté alias Balog András nobilis persona, annor. circiter 40, juratus examinatus fassus est: Tudja bizonyosan, hogy az pálóczi erdőn az parasztságnak külön erdeje volt az földes uraktul, miolta emlékezik reá s mostan is külön vagyon, melyet Falu-erdejének hivnak most is. Sőt vallja ezt is, hogy midőn egykor az pálóczi polgárok együtt voltanak volna ugyan felesen az Horváth György uram házánál, tehát kérte ez fatens az polgárokat, hogy engedjék meg az disznait az Falu-erdején, úgymint az ő erdejeken az makkon legeltetni és járni fizetésért ; minthogy penig nem akarták mindnyájan egyaránt megengedni, maga is kérte Horváth György uram őkegyelme őket, hogy megengedjék, még azt is mondotta őkegyelme az embereknek, hogy: «Hadd adjék osztán ő kegyelme egy-egy disznót az praedicátornak», melyre mondott ez fátens: «De öreget nem adok, hanem vannak két esztendős süldők tiz vagy tizenkettő s abbul örömöst adok egyet» s így engedték osztán az pálócziak s úgy bocsátták reá az ő erdejekre (mely Falu-erdejének neveztetik) az disznait; sőt kérte ez fatens az embereket is, — kártul félvén — hogy mivel Ubresy uram praefectus lévén akkor, szóljanak őkegyelmének is, hogyha nem kezdi-e őkegyelme bánni, avagy az úr őnagysága ; melyre mondott Ubresy Pál uram őkegyelme : «Miért bánná az ur őnagysága, hiszen tiétek, az falué, akárhova tegyétek, ha csak egy vagy két nap felétetitek is, nem bánja az ur őnagysága.» Ad 2-dum punctum : Tudja bizonyosan, hogy sem az istenben elnyugodt ur Barkóczy László uram őnagysága, sem penig Barkóczy István uram őnagysága, még — noha tős-gyökeres volt — Forgács István uram őnagysága is, de még ezeknek az uraknak őnagyságoknak disznai sem jártanak azon az Falu-erdején, hanem csak az parasztság disznai ették fel s az falubeliek élték s vették hasznát. Ad 3-tium : Vallja azt is, hogy mikor ez

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

fatens Pálóczra jött volna, hallotta az emberektül, mondották, Baksayné asszonyom reá hajtotta volt a maga disznait a Falu-erdejére, de az úr oda küldött mindjárt Barkóczy László uram őnagysága s kiverette onnan. Azt is vallja ez fatens, hogy mivel *erdőbíró volt az öreg úr Barkóczy László uram őnagysága*, Jenő felé való disznókat fogadott őnagysága az urak erdejére, de akkor sem legeltették azokat az disznókat is a Falu-erdején, hanem csak az urak erdején jártanak.

2. Tegenyében lakozó Péter Pál, Ráskay István uram jobbágya, annorum circiter 60, juratus examinatus fassus est: Tudja bizonyosan, hogy miolta emléti, az falunak külön, magánosan való erdeje volt az urakétul, mely még most is azon erdő Falu-erdejének hivattatik s neveztetik ez óráig is. Ad 2-um, ut 1-us testis fatetur, hoc addito: Tudja, hogy az öreg Horváth Györgynek Nagy János nevű disznópásztorát is, hogy oda az Falu-erdejére hajtotta volt disznait, az falubeliek keményen megverték s még penig meg is fogták s fogva vitték az várba, melyért nem is perlett néhai Horváth György uram, hogy az disznópásztorát megverték volt az emberek. Ad 3-tium: Tudja bizonyosan, hogy az külső possessoroknak is az falu nem engedte ott járni s legeltetni az disznait; sőt jól tudja azt is, hogy az Baksayné asszonyom disznait is kiverték azon Falu-erdejéről. Ad 4-tum: Tudja, hogy azmikor az öreg Horváth György disznait megengedte az falu ott legeltetni az Falu-erdején, tehát minthogy sokat kedvezett szegény az falunak, csak azért volt engedelem.

3. Király Pál, Minay Gábor uram jobbágya, Tegenyében lakozó, ann. circ. 45, juratus fassus est: Tudja bizonyosan az utrumban specificált kérdés szerint, hogy az falunak külön erdeje volt s vagyon mostan is az urakétul s onnét neveztetik is Falu-erdejének, hogy külön vagyon az uraknak s külön az falunak is erdeje. Ad 2-dum fatetur, ut 1-us testis. Ad 3-tium: Tudja bizonyosan, hogy Szirmayné asszonyom és Baksayné asszonyom is ökegyelmek reá hajtatván disznajokat az Falu-erdejére, nem engedte ott legeltetni az falu az ökegyelmek disznait, hanem kiverte onnan. Ad 4-um: Vallja azt is bizonyosan, minthogy az öreg úr Barkóczy László uram őnagysága oda fel hadakozott, tehát az úr gondviselőnek hagyta néhai Horváth György uramat s úgy engedte meg az falu az disznait néhai Horváth György uramnak ott legeltetni, amíg az falunak kedve tartotta; de az falu híre nélkül nem is hajtott

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

oda. Azt is tudja bizonyosan, hogy Nagy János udvarbíróságában az öreg Horváth György uram Nagy János nevü disznópásztorát meg is verte az Falu-erdején ugyan maga az udvarbíró Nagy János hogy az Falu-erdején találta; az disznókban is megöletett volt az udvarbíró, az pásztorát penig fogva vitték az várban s harmadnapig ott tartották fogva az tömlöczben. Horváth György bíró uram és Horváth János uraknak csak engedelembül engedték ott jártatni disznait s kedvezésbül volt azelőtt, most penig nem tudja, mint lött az dolog.

4. Tegenyében lakozó Végső István, Ráskay István uram jobbágya, annorum circ. 60, jur. exam. fassus est ad 1-um, ut 2-dus testis; ad 2-um, ut 1-um per omnia. Ad 3-tium: Bizonyosan tudja, hogy az külső földesurak disznait is nem engedte az falu az magok erdején legeltetni, úgy mint az Ujfalusyné asszonyom disznait is, hanem kiverték. Azt is vallja, hogy az öreg úr Barkóczy László uram őnagysága mikor volt itthon Pálóczon s mikor nem, s azért volt kedvezésbül hogy megengedte a falu ott legeltetni az öreg Horváth György uram disznait. Horváth György és János uraiméknak penig az falu ha megengedte az disznajokat ott jártatni, ott jártanak, ha penig nem engedték, nem jártanak.

5. Nagy-Szeretván lakozó Laczka Kristóf, Budaházy Zsigmond uram jobbágya, annor. circ. 60, juratus fassus est ad 1-um, ut secundus testis. Ad 2-dum: Tudja bizonyosan, hogy mikor az urak erdeje nem igen termett is, az Falu-erdeje penig jól termett, még sem hajtatott az öreg úr Barkóczy László uram őnagysága reá úgy mint az falu erdejére, hanem máshová való jószágba hajtatott őnagysága; ennek penig az Falu-erdejének az makkját csak az parasztság étette fel az disznaival. Ad 3-tium nem emlékezik. Ad 4-tum: Tudja bizonyosan, hogy azmikor jól termett az Falu-erdeje, megengedték kedvezésbül az öreg Horváth Györgynek hol egy hétig s hol kettőig ott az Falu-erdején legeltetni disznait; azmikor penig az makk kevés volt, olyankor nem volt megengedve s nem is járt ott az disznai.

6. Bezőben lakozó Galicza György, annor. circ. 36, juratus fassus est ad 1-um, ut primus testis per omnia; ad 2-dum ut 2-dus t. Ad 3-tium: Nem tudja, hogy külső possessor csak egy is reá hajtotta volna disznait. Ad 4-tum: Vallja ez fatens, az öreg Horváth György uramnak disznópásztora lévén az öreg Horváth György uram disznaival nem volt szabados az Falu-erdejére által-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

menni, mert mindjárt behajtották volna. Magának is penig ez fatensnek disznai lévén, ez fátensnek az öcscse külön őrzötte disznait; ez fatensnek penig, mivel faluban lakozó volt, mindenütt az Falu-erdején szabados volt legeltetni; egyébaránt ha az öreg Horváth György disznainak szabad volt volna az Falu-erdején járni, tehát az öcscsét nem jártatta volna az maga disznai után, hanem maga is ez fatens megőrzötte volna az öreg Horváth György uraméval együtt.

7. Tagh Márton Pálóczon lakozó, ann. circ. 48, Forgács Miklós uram őnagysága jobbágya, jur. fassus est ad 1-um, ut 2-dus t. Ad 2-dum: Nem tudja, hogy az urak disznai az Falu-erdején jártanak és legeltenek volna, hanem tudja azt, hogy az urak erdején volt az öreg Horváth György *disznainak kosarok*, az Falu-erdején penig nem volt. Ad 3-tium: Tudja bizonyosan, hogy az külső földesuraknak disznait nem engedték az Falu-erdején legeltetni; sőt Ujfalusyné asszonyom reá hajtatván disznait, az falu bement az öreg úrhoz Barkóczy László uramhoz őnagyságához panaszolni és így kiküldötte az ur szolgáit és kiverette onnan az őkegyelme disznait.

8. Molnár András Pálóczon lakozó, ann. circ. 50, Forgács Miklós uram őnagysága jobbágya, jur. fass. est ad 1-um, ut secundus testis. Ad 2-dum: Vallja, hogy az Falu-erdejére csak egy földes úr is nem hajtatta disznait az makkra legeltetni; sőt bizonyosan tudja, hogy mikor az makk bőven termett, az öreg Horváth György hol az szelmenczi erdőre, hol az kelecsényire, hol az kaponyira s hol penig az imregi erdőre hajtatta disznait. Ha penig haza hajtatta, hogy az makk elfogyott, egyszer sem hajtatta soha is az disznait az Falu-erdejére, hanem csak az mezőn jártatta, mind addig is, valamíg az urak erdejét meg nem szabadították, úgy mint az urak avasát.

9. Pálóczon lakozó Zahary Mihály, Forgács Miklós uram őnagysága jobbágya, juratus fassus est ad 1-um per omnia, ut 2-us testis. Ad 2-dum: Tujda bizonyosan, hogy csak egy földes úr is nem hajtatta disznait az Falu-erdejére, hanem minthogy az öreg úr Barkóczy László uram őnagysága hol oda fel járt az hadakkal, hol penig Kállóban lakott kapitány levén, mintegy praefectus volt, (t. i. Horváth György) s az faluval is igen egyet értett, úgy engedte meg az falu, hogy oda hajtatta az disznait s ott jár-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tatta. Vallja azt is, hogy az falubeli parasztság is nem hajtotta disznait az urak erdejére.

10. Tassolyán lakozó Nyisztor Pál, Vitkay István uram jobbágya, ann. circ. 58, juratus examinatus fassus est ad 1-um, ut primus testis; excepto: Nem tudja, voltak-e s jártak-e az Máté András disznai falu akaratjából az Falu-erdején, avagy nem. Ad 2-dum: Egy földes urat is nem tud, hogy soha azon Falu-erdejére reá hajtatott volna; sőt néhai Gombos László urnak jobbágya lévén régen ez fatens vallja, hogy néhai Gombos László uram is nem hajtatta arra az Falu-erdejére disznait legeltetni, sőt nem is igyekezett azon soha is.

11. Tassolyán lakozó Laczkó Mihály, ann. circ. 50, Pethő Jánosné asszonyom őnagysága jobbágya, juratus fassus est ad 1-um, sicut praecedens; hoc addito: Vallja ez fatens, hogy ő néhai öreg Melith Péter uram őnagysága jobbágya lévén, elmentenek az urak számára az urak erdejére makkot szedni, de az Falu-erdejére nem s nem is űzték őket oda szedni. Azt is vallja ez fatens, hogy jobbágya lévén néhai öreg Melith Péter uram őnagyságának, látta az Vinnay János uram disznait az mezőn járni és ott legelni, kérdette az emberektül: miért jártatják s őrzik az Vinnay János uram disznait az mezőn? melyre mondották az emberek: még az urak erdeit meg nem eresztették s az Falu-erdején penig nem szabad jártatni.

12. Tassolyán lakozó Csermák Márton, ann. circ. 50, Baczkardy Ádám uram jobbágya, juratus fass. est ad 1-um, ut secundus testis; hoc addito: Hogy azon Falu-erdejének az határát is most is jól tudja; sőt vallja, hogy néhai Forgács István uram őnagysága is szedetett az urak erdején makkot, de az Falu-erdején egyet sem. Ad 2-dum et 3-tium nihil. Ad 4-tum: Tudja bizonyosan, hogy az öreg Horváth György uram disznai jártanak az Falu-erdején levő makkon, de az falu engedelméből, mivel egyetértett az faluval s néha penig az hadakat is kiszerzette az faluból; mivel penig az öreg ur is, Barkóczy László uram őnagysága gyakorta sokat járván ki, hol gondviselőnek is hagyta ő nagysága s ez félékért lött engedelem, hogy az falu megengedte. Tudja azt is, hogy mikor Kapy Sándor uram őnagysága birta is az pálóczi jószágot, ez fatens is jobbágy lévén, elűzték őket az urak erdejére makkot szedni, de az Falu-erdejére csak egyszer sem.

13. Polyánkán lakozó Móricz György, annor. circiter 50, Bar-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

kóczy Isván uram őnagysága jobbágya, juratus fass. est ad 1-um, ut 2-dus testis. Ad 2-dum: Soha nem járt egy földes úr disznaja is az Falu-erdején. Ad 4-tum]: Vallja, hogy ha az falu megengedte az öreg Horváth György urnak, ott jártanak az disznai az Falu-erdején, ha penig nem engedte, nem jártanak.

14. Bezőben lakozó Galicza István, annor. circiter 40, juratus fassus est: Tudja, hogy gyermekségétől fogván sok esztendeig Pálóczon lakván ezelőtt, mióta emléti, az falunak külön erdeje volt az urakétul, mely ugyan Falu-erdejének neveztetik mostan is; még határát is jól tudja most is. Ad 2-dum: Tudja bizonyosan, hogy csak egy földes úr is nem hajtatta disznait az Falu-erdejére; sőt azmikor az öreg Horváth György disznai ott jártanak is, csak kedvezésbül és falu engedelméből jártanak, mivel szegény ő is sok jóval volt az falunak. Ha penig az falu nem engedte őt járni az Falu-erdején, mindaddig csak az mezőn jártanak az disznai, valamíg az urak erdejét meg nem szabadították.

15. Pálóczon lakozó Bíró György, annorum circiter 45, Barkóczy Sándor uram őnagysága jobbágya, juratus fassus est ad 1-um, sicut secundus testis per omnia. Ad 2-dum: Tudja bizonyosan, hogy az üdvözült Barkóczy László uram őnagysága is, sem penig több derék és örökös földes urak is nem hajtatták az utrumban specificált Falu-erdején lévő makkra disznajokat, hanem mindenkor szabadoson minden háborgatás nélkül csak az pálóczi parasztság étette fel disznajokkal és ők vötték hasznát. Ad 3-tium: Vallja azt is ez fatens, hogy senkinek, csak egy földes urnak is meg nem engedte az pálóczi parasztság ez Falu-erdejére disznajokat — amikor makk volt — reá hajtani; sőt tudja azt is, hogy az Ujfalusyné asszonyom disznait is nem engedték ott az makkon az Falu-erdején járni; azt mindazáltal nem látta, hogy behajtották, hanem másoktól hallotta. Ad 4-tum: Vallja, hogy öreg Horváth Györgynek is nem engedték ott jártatni disznait békességesen az Falu-erdején levő makkon, hanem megháborgatták disznait s be is hajtották az várban, az pásztorát is megfogva hozták be az várban; hallotta azt, hogy az disznóban is megöltek egyet, magáé volt-e az öreg Horváth Györgyé, avagy az disznópásztoré, nem tudja. Sőt vallja, hogy negyedfél esztendeig szolgája lévén öreg Horváth György uramnak tudja, hogy engedelembül és kedvezésbül volt csak, hogy az ő kegyelme disznai ott jártanak az Falu-erdején való makkon, mert mivelhogy sokat szolgált és sok jóval volt az falunak,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

azért az falu is ezért kedvezett ökegyelmének és engedte meg ott jártatni az Falu-erdején Ievő makkon disznait. De több földesuraknak csak egynek sem volt szabados ott jártatni disznait. Igy tudja, s így hallotta is, miolta reá emlékezik ezen dologra.

Coram me Paulo Kardos substituto judice nobilium comitatus de Ungh s. k. (P. H.) Coram me Georgio Bolha jurato assessore comitatus de Ungh s. k. (P. H.)

Eredetije az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 794. no 34.

291.

1666. deczember 10. A leleszi convent tanuvallatása az imregi és kis-abarai erdők közös kasználatáról.

Anno Domini millesimo sexcentesimo sexagesimo sexto, die decima mensis Decembris.

Nos Michael Bornemissza homo regius et Sigismundus Pinkóczy testimonium conventuale, accepto mandato illustrissimi domini comitis, judicis curiae regiae compulsorio pro parte celsissimae principissae dominae Sophiae Báthory confecto accessimus ad possessionem Vaján in comitatu de Ungh existentem habitam, ubi juxta infrascriptum de eo utrum talem, ut sequitur ad instantiam eiusdem dominae principissae exponentis peregimus inquisitionem.

De eo utrum?

1. Tudod-e, hogy emberi emlékezettül fogvást mindenkoron szabadoson és minden ellenzés és háborgatás nélkül az abaraiak élték az imregi erdőt, és viszont tudod-e, hogy az szerint az imregiek is szabadoson, minden ellenzés és háborgatás nélkül élték volna az kis-abarai erdőt, és ottan mind az két részrül szabadosan legeltették volna disznajokat az makknak idején is?

2. Tudod-e, hogy ezen szabados és köz erdőben legelsőbben is Barkóczy János uram, avagy az ő kegyelme emberei háborgatták volna meg az abaraiakat?

3. Tudod-e, hogy amidőn az abarai erdőn makk lett volna, az tized disznót Nézpestre hajtották és ottan felosztván azon tized disznóbul a két részt az abarai possessorok, az harmadik részt

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

penig az imregi possessorok vették maguknak, avagy más módon akármiképpen megosztoztanak volna az tizeddel?

4. Tudod-e, meddig vagyon az kis-abarai és az imregi erdőnek határa és hogy az külső embereknek egyébképpen nem szabad volt reá hajtani marhájokat, hanem tizedre?

5. Tudod-e, hogy midőn Barkóczy János uram atyja, néhai Barkóczy Ferencz uram Benyő nevű közös erdőben *egy darabot maga számára elfoglalt volna avasnak,* aztot meg nem tarthatta, mivel az abaraiak az előbbi ususok szerint csak arra is reá hajtották marhájokat, minthogy annakelőtte is egyenlőképpen élték. Item, más uttal ugyan megirt Barkóczi Ferencz úr azon Benyő nevű köz- és abarai erdőben is egy darabot avasnak foglalván, úgy mint a Sulymos körül Rete tóig Debreczeni Tamás praefectusságában, azt is nem usuálhatta, mivel Debreczeny uram Barkóczy uramra azaránt reá irván, arra nézve ki kellett Barkóczy uramnak azon erdőből disznait hajtani és annakutánna mind egyenlőképpen étették meg makkját az előbbi szokások szerint mind az imregiek s mind az abaraiak.

1. Providus Martinus Németh, colonus egregii Andreae Csicsery in Vaján degens, ann. circ. 38, juratus examinatus fassus est: Tudom azt bizonyosan, hogy eleitül fogvást, mióta emberi koromat éltem, mindenkor az kis-abarai és imregi közerdőt egyenlőképpen birták az imregiek, valamint szintén az abaraiak minden háborgatás nélkül. Tudom azt is, hogy a kis-abarai erdőnek az Csinyérszeg-tekeredésre megyen az határa, onnan az Ónos-tóra, onnan az Köves-patakra, onnan az három nyárfára s onnan a Zsigmond-tavára. Azt is tudom, hogy a Zsigmond-tavának felső végétől a Tiszta-tó közepén megyen a határ, úgy hogy a Vészen végig éppen az Laborcz vizére. Tudom azt is bizonyosan, hogy az külső vidéki embereknek egyébképpen nem szabad volt azon imregi és kis-abarai közös erdőre hajtani, hanem tizedre; sőt még az nézpesti embernek is ha oda való jobbágy nem volt. Tudom azt is bizonyosan, hogy midőn néhai Barkóczi Ferencz úr Benyő nevű darab erdőt maga számára avasnak fogta volna, az abaraiak közönségesen reá hajtották marhájokat és megétették erővel is a makkot, mivel régi szokásokhoz szabták magokat; sőt még Barkóczy Ferencz meg is akarta a pásztorságot verni, de csakugyan nem tehetett semmit is senkinek, hanem mind addig ott őrzötték marhájokat, valameddig az makkban tartott. Azt is bizonyosan tudom,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

hogy más uttal is, midőn megirt Barkóczy Ferencz uram azon köz-erdőben, ugy mint Sulymos körül egy darabot ugyan avasnak fogott volna, azt is nem tartotta meg magának, mivel Debrcczeni Tamás uram praefectus lévén s reá irván, ki mián a maga disznait ki kellett akkor hajtani azon avasbul, és annak utánna egyenlőképpen étették a makkját valamint azelőtt mind az abaraiak s mind az imregiek is.

2. Providus Paulus Németh, colonus praefati Andreae Csicsery in eadem Vaján degens, ann. circ. 32, examinatus fide mediante fassus est: Tudom azt bizonyosan, — mivel mintegy tizenhat esztendeig őrzöttem azon kis-abarai és imregi közös erdőkön disznókat, — hogy mind az abaraiak s mind az imregiek közönségesen, minden ellenzés nélkül birták és élték az erdőt. Tudom azt is nyilván, mivel az mostoha atyámtul, Siska Andrástul is hallottam, az ki több volt száz esztendősnél, hogy az kis-abarai határ az Csinyérszegre, onnan az Ónos-tóra és Köves-patakra, három nyárfára, Zsigmond-tavára, annak felső végitül Tiszta-tó középre az Vészen megyen végig, onnan az Laborcz vizére; az mezde-kövön is ültem disznópásztor koromban, akit akkor malomkőnek híttak és az határt az választotta; azután hova sikkasztották, nem tudom. De caetero nihil. — Eadem die in posses. Iske

3. Nicolaus Kovács in possessione Iske praefata degens, colonus egregii Andreae Keczer de Lipócz, annor. circ. 72, fide mediante fatetur: Tudom azt bizonyosan, hogy az imregi és kis-abarai erdőt közönségesen, minden ellenzés és háborgatás nélkül élték az két falubeli emberek és annak possessori, ugymint abaraiak és imregiek. — Die 11. eiusdem mensis Decembris in possessione Becs in de Ungh comit. existenti habita

4. Providus Georgius Illyés, colonus generosae ac magnificae dominae Catharinae Török, consortis spectabilis ac magnifici domini Stephani Bocskai de Bocskó, in praetacta Becs degens, annor. circit. 50, examinatus fide mediante fatetur: Tudom azt bizonyosan, hogy az Imreg és Abara között való köz-erdőt egyenlőképpen birták az imregiek és abaraiak, soha semmi villongás nem volt közöttük; de az külső embereknek nem volt szabad reá hajtani, hanem a dézmára. Igaz dolog, hogy egykor a Sulymos-Rete tóig való darab erdőt midőn néhai Barkóczy Ferencz maga számára avasnak fogott volt, tudom azt, hogy akkor veszeked-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tenek az abarai possessorokkal rajta, de ki obtineálta? nem tudom.— Die eadem in possessione Kis-Ráska et comitatu de Ungh

5. Providus Michael Tóth, colonus egregii Stephani Ráskay in eadem Kis-Ráska degens, ann. circ. 60, fide mediante fatetur: Tudom azt bizonyosan s emlékezem reá, hogy az abaraiak szabadosan legeltették marhájokat, mind disznajokat, ökröket és lovakat azon az Abara és Imreg közt való közös erdőn; és ha egész Imregig is hajtották marhájokat, nem volt senkitül semmi bántások; viszont az imregieknek is szabad legeltetések volt az kis-abarai erdőn.

6. Providus Georgius Tóth, colonus egregii Gabrielis Palatics in eadem Kis-Ráska degens, ann. circit. 58, fide mediante fatetur, uti proxime praecedens testis. — Die decima tertia eiusdem mensis Decembris in Nagy-Abara

7. Providus Stephanus Mészáros, in eadem possessione Abara degens, colonus celsissimae dominae principissae Sophiae Báthory, ann. circ. 60, jurat. exam. fass. est ad 1-um: Tudom azt bizonyosan, hogy mindenkor, emberi emlékezettül fogvást, szabadosan, minden ellenzés és háborgatás nélkül élték az imregi erdőt, viszont az imregiek is az kis-abarai közös erdőt, az makknak idején is reá hajtván marhájokat minden tartóztatás nélkül legeltették rajta. Tudom azt is bizonyosan, hogy ezen szabadoson eleitül fogvást usuáltatott közerdőnek felbontói Barkóczy János uram jobbágyi voltak, ugymint Hodó Gergely más társaival, midőn azon közös erdőben való halászó vizen megfosztottak abarai embert Gonosz Andrást, fához kötözték és addig tartották, meddig akarták, halát tőle elvették; annak előtte is penig, midőn a malom épületire való fát hozott volna azon közös erdőbül a molnár, azt megfosztották, lánczát, fejszéjét és bélelt süvegét elvitték, melyet oda is vesztettek. Ad 3-tium: Azt is hallottam mind a szegény atyámtul, mind más öreg emberektül, hogy midőn azon közös erdőben külső emberek disznait fogadtanak, meghizván, a tizedre Nézpestre hajtották és megtizedelvén a két részt az abarai urak, az harmadikát penig az imregiek vették magoknak. Ad 4-tum: Az kis-abarai erdőnek penig határát úgy tudom bizonyosan recognoscálni, hogy midőn Rákóczy János Abarát birta volna, kivivén az öreg embereket amerre az határ volt, ugymint az Czinyérszegre, az Ónos-tó háton alá Köves-patakig, azhol az három nyárfa volt, a Zsigmond-tavára, az Tiszta-tó közepén által az Csőszet patakra,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

az alsó torkára éppen a Latorczáig mind elcsapattatta az erdőt az határon. Ad 5-tum: Tudom azt is, midőn egykor Barkóczy Ferencz uram Benyő nevű darab erdőt avasnak fogott volna marhái számára, arra is reá hajtották az abarai possessorok marháját és felétették makkját; azt is tudom bizonyosan, hogy midőn más uttal is azon Benyő nevű köz erdőben az Rete tóig elfoglalt volna avasnak Barkóczy Ferencz uram, azt sem tarthatta meg az abaraiak ellen, mivel Debreczeni Tamás praefectus parancsolatjábul csakugyan reáhajtották az abaraiak marhájokat és felétették a makkját.

8. Providus Michael Boldizsár, colonus ejusdem dominae principissae in Nagy-Abara degens, annor. circ. 70, examinatus fide mediante affirmat fassionem proxime praecedentis testis; hoc addito: Az határ kövén is ültem, aki az Köves-patakának szögöletén volt.

9. Providus Nicolaus Boldizsár Abariensis, ann. circ. 68, fide mediante fatetur, ut praecedentes duo testes per omnia. — Die eadem in possessione Nézpest vocata, et comitatu Zemplin existente

10. Providus Joannes Parlaghi, colonus egregii Sigismundi Fejérváry in eadem possessione Nézpest degens, annor. circ. 50, fide mediante fatetur: Tudom azt bizonyosan, hogy eleitül fogvást, mióta ember koromat értem, mindenkor szabadosan egész Imregig hajtogatták az abaraiak marhájokat és minden ellenzés nélkül élték az erdőt, viszont az imregiek is egész Csopáig. Ad 2-dum: Midőn Barkóczy János uram jobbágya az abarai halászt megfogta, a halát és a süvegét elvette, közönségesen hallottuk akkor; és hogy annak előtte is ugyan az ő kegyelme jobbágyi a molnárt megfogták, midőn fát hozott volna a malomra és lánczát, fejszéjét és nyesttel bélelt süvegét elvették, tudom bizonyosan. Ad 3-tium nihil. Ad 4-tum: Az abarai határ hogy az három tölgyfa felé volt annak előtte, és hogy arra csapták volt el az erdőt, kinek immár most csak a törzsöke látszik, azt is hallottam közönségesen az öreg emberektül. Ad 5-tum: Midőn Barkóczy Ferencz uram Benyő nevű erdőt avasnak fogott volna marhái számára, azt semmiképpen meg nem tarthatta az abaraiak mián, mivel erővel is reá hajtották marhájokat és szintén úgy étették makkját, mint annak előtte régi szokás szerint egyenlőképpen. Más uttal is hogy Rete tóig ugyan avasnak fogott volna magának, azt sem tarthatta meg az abaraiak miatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

11. Providus Paulus Amadé, colonus magnifici domini Benedicti Serédi in possessione Szürnyeg degens, annor. circ. 65, juratus exam. fassus est ad 1-um: Hogy az abaraiak szabadosan birták az imregi erdőt és az imregiek is az abarait, tudom bizonyoson; és hogy az aránt valamelyik félnek lett volna valakitül valami bántása, nem értem soha is; hanem midőn Barkóczy János uram jobbágyi az abarai molnárt megfogván midőn fát vitt volna az malom épületire azon köz-erdőbül, fejszéjét, lánczát és egy szép nyesttel bélelt süvegét elvették tőle, tudom azt bizonyosan. Arra is emlékezem, midőn Barkóczy János uram atyja néhai Barkóczy Ferencz uram két izben azon közerdőben Benyő nevű darab helyet avasnak fogott volna marhái számára, egyszer se usuálhatta, mert mind az kétszer reá hajtottak az abaraiak és azután közönségesen mi is, az urak jobbágyi. Die 14-a eiusdem mens. Decembr. in poss. Jesztreb

12. Providus Nicolaus Nemes, colonus egregii Michaelis Lapispataky in dicta Jesztreb degens, annor. circ. 80, juratus exam. fassus est ad 1-um: Tudom azt bizonyosan, hogy eleitül fogvást mindenkoron szabadoson, minden ellenzés és háborgatás nélkül birták az abaraiak és az imregiek egymás közt való közös erdőt; mindazáltal az abarai erdőnek határát egy nyárfa választotta az imregitül, mely nyárfán még az én öreg ősöm vágott volt egy keresztet.

13. Providus Michael Bordás, colonus egregii Sigismundi Bánchy in praefata possessione Jesztreb degens, annor. circ 60, fide mediante fatetur: Tudom azt bizonyosan, hogy annak előtte mindenkoron szabados legeltetése volt az abaraiaknak az imregi erdőn, és ha egész Imregig hajtották is marhájokat, nem volt senkitül semmi bántásuk; hanem midőn egykor Barkóczy Ferencz uram Benyő nevű közös erdőben egy darabot avasnak fogott volna maga számára, emlékezem arra, hogy az abaraiak arra is reá hajtották disznajokat és megétették makkját. Eadem die in possessione Cseke

14. Providus Petrus Veres, colonus magnificae dominae relictae magnifici quondam domini Stephani Forgách in eadem Cseke degens, annor. circ. 50, fide mediante fatetur: Egyebet nem tudok, hanem midőn disznópásztorka voltam az imregi erdőn disznókat őrizvén, emlékszem arra, hogy akkor is elfoglalta volt az akkori abarai úr az erdőt, de ki volt az? nem tudom; jól jut eszembe,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

hogy az abarai erdőnek határán mind elcsaptatta volt az fákat, ugymint az Czinyérszegig az Ónos-tó határán alá Köves-patakig, azhol az három nyárfa volt, a Zsigmond-tavára, az Tiszta-tó közepén által; sőt ha ott volnék mind jobban meg tudnám mutatni merre voltak az fák elcsaptatva az határon, és azon az csapáson által nem volt mintegy két hétig hajtani szabad az imregi részrül az disznókat. — Die decima sexta praetacti mensis Decembris in Rád

15. Providus Michael Pásztor, colonus relictae quondam praefati domini Stephani Forgách, Catharinae videlicet Kapy in Rád praedicta commorans, annor. circ. 54, fide mediante fatetur: Tudom azt bizonyosan, mivel gyermekségemtül fogvást eleget őrzöttem disznót az imregi erdőn, mindenkor eleitül fogvást szabados legeltetések volt az imregi erdőn az abaraiaknak és az abarain az imregieknek, és soha semmi villongást nem hallottam, hogy lött volna közöttük.

A leleszi conventnek 1666. évi átiratából, melynek eredetije az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. no 47. alatt található.

292.

1667. február 19. Az egri káptalan tanuvallatása a kovácsvágásiaknak a Füzér várához tartozó erdők használatáról.

Nos capitulum ecclesiae Agriensis memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, quod nos literas sacratissimi principis ac domini domini Leopoldi dei gratia electi romanorum imperatoris semper augusti ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Slavoniaeque etc. regis, archiducis Austriae, ducis Burgundiae, Brabantiae, Styriae, Carinthiae, Carnioliae, marchionis Moraviae, comitis Habspurgi, Tyrolis et Goritiae etc. domini domini nostri naturaliter clementissimi attestatorias seu compulsorias pro parte et ad instantiam illustrissimi domini comitis Francisci de Nádasd, perpetui terrae Fogaras, judicis praelibatae sacratissimae majestatis regiae, sacri romani imperii equitis, comitatuum Simegiensis, Zaladiensis et Castriferrei supremi comitis, praesidiorum Alsó-Lyndvae et Némethi supremi ac haereditarii capitanei, ejusdemque sacr. caes. regiaeque majestatis intimi consiliarii et camerarii etc. domini et patroni nostri observandissimi

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

confectas et emanatas, nobisque praeceptorie sonantes et directas honore atque reverentia, quibus decuit receperimus — sat. — Nos itaque praemissis commissionibus et mandatis praelibatae sacratissimae caes. regiaeque majestatis obtemperare ut semper pro humilitate nostra tenemur ac satisfacere cupientes, unum e medio nostri, videlicet admodum reverendum Emericum Angyal custodem, alias fratrem, socium et concanonicum nostrum una cum (praenominato) Ladislao Horváth homine regio per sacratissimam caes. regiamque majestatem ad id specialiter transmisso ad infrascripta fideliter et suo debito modo peragenda, nobisque conscientiose reportanda nostro pro testimonio exmiseramus fidedignum, qui tandem exinde ad nos reversi, nobis sub juramento ipsorum in generale regni decreto superinde contento fideliter retulerunt isto modo, qualiter ipsi una in et ad infrascriptas possessiones in comitatibus Abaujváriensi et Zempliniensi existentes, ac consequenter erga infranotatos testes in iisdem commorantes personaliter accessissent, ab iisdemque sui in praesentiamcitatis et accersitis memoratus homo regius, ipso nostro testimonio secum praesente, sub onere solutionis sedecim marcarum gravis ponderis in generali regni decreto expressarum ac ad fidem eorundem domino deo debitam, fidelitatemque praefato domino imperatori et regi nostro, ac sacro ejusdem regio diademati observandam de infrascriptis articulis, seu punctis interrogatoriis scivisset suo modo et expertus fuisset meram, plenam et omnimodam certitudinis veritatem. Quorum itaque punctorum interrogatoriorum, seu examinatorum testium ac articulorum continentia et series est talis:

De eo utrum?

1-mo. Tudja-é az tanu, hogy az mint Kovácsvágásrul az derék szekérut Patak felé megyen, azon úton tul jobb kéz felől az mely hegyek és erdők vannak hottykai, regéczi és telkibányai határokig, az pálházi Kárászréten költ contractus avagy végezésnek utánna, mely végezés volt ezerhatszáznegyven esztendőben, Szent-Jakab havának kilenczedik napján*, annak utánna soha is a kovácsvágásiak, sem nemes emberek, sem parasztok ezen felül említett erdőket szabadosan nem birták, sem élték.

* Lásd ezen egyezséget föntebb.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

2-do. Tudja-é az tanu, hogy az kovácsvágási nemes és paraszt emberek azon Kárászréten költ contractusra, az kik akkor éltenek és mostaniak is, az kik azon végezésben jelenvoltak, hogy azon Kárászréten költ contractust és végezést tudják és megakarják tartani mind magok s mind maradékjok?

3-tio. Tudja-é azt az tanu, hogy ha azon említett erdőkben az contractusnak utána az füzéri jószágbéli kerülők, az füzéri tisztviselők engedelmek és czédulájok nélkül kovácsvágási nemes, avagy paraszt embert kaphattanak fa erdő részen, mind ökröstül, szekerestül Füzérben hajtották és onnat váltságon bocsájtották ki ha kiket a tisztek barátságosan el nem akartak bocsájtani?

4-to. Tudja-é az tanu, hogyha az kovácsvágási nemes avagy paraszt embernek oly épületre való fára volt szüksége, hogy az nekiek engedett közös erdőben fel nem találhatták, megtalálván az füzéri tiszteket, czédulát adván nékiek ezen jobb kéz felől való erdőkre, kinek mennyi szálfa engedtetett, annyit vágott; sőt még vadászások sem lehet rajtok az füzéri tisztek engedelmek nélkül?

5-to. Tudja-e az tanu, hogy az Keresztes-bércz Petevölgye nevő helye is ezen jobb kéz felül való erdőkben legyen, az honnét kovácsvágási Szabó Jánost béhajtották volt az füzéri kerülők ökröstül, szekerestül s szolgástul, mely cselekedetiért maga is ökröstül, szekerestül kezességen bocsájtatott el?

Anno millesimo sexcentesimo sexagesimo septimo, die decima sexta Februarii etc.

1. Emericus Bodony, judex primarius in possessione Komlóska, ann. 50, juratus exam. fassus est ad 1-um per omnia úgy vallja: Ott is volt azon végezésben, azt is jól tudja, hogy a vágásiak azon erdőségeket szabadon. Item ad 2-dum: Tudom azt is, hogy a végezés után ha valakit az erdőn az vágásiak közül kaphattanak, [tehát béhajtván szekerét barmostul, innét füzériektül váltságon adatódott ki. Item ad 3-tium: Tudom azt is, hogy ha valakinek az vágásiak közül volt szüksége fa épületre, tehát innét az füzéri tisztektül váltott azon fa levágásra. Item ad 4-tum nihil.

2. Providus Andreas Tóth, annor. 40, jur. exam. fassus est ad 1-um: Hallotta öreg ember szájából azon végezést és azon végezés után pedig nyilván tudja, hogy az vágásiaknak nem volt szabad azon erdő, hanem hordófalocskának magok szükségekre amennyi kevés borocskáját várhatta, annyira valót hasogatott magának; de pénzre nem volt szabad egy szál is. Azt is tudom

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nyilván, hogy *csak annyira volt szabad az erdó élése nékik, amennyire egyszer az ösztökével elhajíthatott amazok határárul azon erdőre*, azt is vagy ostornyélnek, vagy járomszegnek szegte le, azon fellebb ha ott kaphatták, tehát innét Füzérbül tizenkét frt birságon változott ki maga és szekere barmával az tisztek kezibül; viszont a marhájoknak sem volt szabad az erdő pascuatiója, alioquin ha ott érték, szintén úgy elhajtották, mintha közepin lett volna az erdőnek. Ad 2-dum, ad 3-tium semmit sem tud. Item 4-tum azt vallja: Tudja azt, hogy az kiknek szükségek volt az épületre való fára vagy egyéb más fára, tehát az tisztviselőknek czédulájokat kellett megmutatnia az kerülőknek. Ad 5-tum nihil.

3. Michael Szabó, annor. 34, juratus examinatus fassus est ad 1-um: Az végezést nem érte, nem is tudja; de caetero ad 1-um ita fatetur. Ad 3-tium per omnia, excepto contractu, quem contractum saltem audivit. Ad 4-tum et 5-tum nihil.

4. Georgius Kúcsár, annorum quinquaginta, juratus examinatus ita fatetur ad 1-um: Hallotta azt, hogy pénzre nem volt szabad azon erdőről fát hordaniok; ha az füzéri kerülők ott kaphatták, megfogták. Ad 2-dum, 3-tum et 4-tum plane nihil scit. Vicissim dixit: Hallotta azt másoktul, ha ott kaphatták azon vágásiaknak sertésmarhájukat vagy más félét, békapván, a disznómarhát mind leverték Füzérben.

5. Matócs Mihály, annor. 60. juratus sic fassus est ad 1-um: Tudja nyilván azon erdőrül való végezést mikor volt, mivel elég tanukat hordott, idézett azon végezésre az Hernád két felérül egész fel Terebesig, azért per omnia prout in deutro est ita fatetur. Ad 2-dum, 3-tium, et 4-tum uti in deutro est, ad 5-tum nihil.

6. Michael Molnár, annor. 34, juratus examin. sic. fassus est: Immár jó inas lévén akkor, az mikor összetalálkozván egy öreg emberrel, az mely ember ifjuságától fogvást mind kerülő volt, így mondá nékem: «Haj fiam fiam! ha az uraknak igaz szolgái volnának, ím nem volna semminemű jussok az vágásiaknak az erdőhöz, s nem is lehetett volna, az mint az végezés szerint mind visszanyerték azon erdőköt»; annak okáért tudom nyilván, hogy mind az végezés előtt s mind az végezés után nem volt szabad az vágásiaknak azon erdő. Ad 2-dum, ad 3-tium, ad 4-tum idem fatetur per omnia. Azt is hallotta az kerülők szájából, hogy azt mondotta volna nékik az tizedes: «Ezen várbeli legények, mi a

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tilalmasban találnátok az vágási embert,» ők aztán úgy fogták meg és béhozták Szabó Jánost.

7. Matucz András, annor. 35, juratus et examinatus ad 1-um per omnia; ad 2-dum nihil; ad 3-tium perinde; ad 4-tum nihil; ad 5-tum nihil. Hanem vallja azt, hogy egykor vágási Ujlaky István még nemes ember lévén, arra kényszerített, hogy azon az tilalmas erdőn vágjak ő számára le egy szekér ágasnak való fát és csak ott hagyám, ő úgy mond: «Egykor éjjel rá megyek és elhozom, mivel magam nem merem levágni.»

8. Paulus Balogh, annor. 30, juratus, examinatus: Hallottam az atyám szájából, mivel kerülő is voltam, annak a szájából ezt értettem: Az bizonyos dolog, hogy nem volt szabad a vágásiaknak tovább barmokat kibocsájtaniok, hanem egy ösztökével elhajíthatott volna az ember, csak annyira volt nékiek (szabad) az erdőre menniek, akkor is csak vagy járomszeget vágni; vagy — azt is beszélte atyám — hogyha ide Füzérben kaphatták a barmokat, tehát az ökrök közül egyet levágtanak, annak a bőrit azon béhajtott ökrök közül egyik ökörre kötözték s úgy adták ki az embernek. Ad 2-dum, 3-tium, 4-tum et 5-tum nihil.

9. Paulus Matuc, annor. 40, juratus examinatus ad 1-um: A végezésben nem volt, nem is tudja; de caetero ad reliqua a punctum szerint vallja. Ad 2-dum nihil. Ad 3-tium tudja azt, hogy oly álnokságot gondoltanak, hogy pénzre megvágván a fát szekerekre rakták és mintha haza vitték volna, azonban más utra csapódván Patak felé vitték volna, kikre mi is reá vigyázván, utána menvén, lehányván az fát, fogtuk szekerét barmokkal, felhajtottuk. Ad 2-dum nihil; ad 3-tium per omnia, ad 4-tum per omnia. Ad 5-tum: Tudja azt, hogy azon Petevölgye azon jobb kéz felől való erdőben légyen.

Hi providi supraspecificati in possessione Komlós existentes habitantes, omnino in comitatu Abaujváriensi subditi pro tempore Petry Zsegnyey.

10. Egregius Stephanus Vámossy, cir. annor. 60, juratus, examinatus fassus est, quo ad 1-um, 2-dum, 3-tium et 4-tum punctum deutrum per omnia similiter fatetur. Ad 5-tum nihil scit. Item ugyanazon alkuváshelyen hallotta, az midőn Chernel öregbik György és Debreczenyi Tamás az vágásiakat kényszerítették volna, hogy hozzák elé igazságokat, nem producálhatván, mert nem volt, azért kemény szóval megdorgálván őket feddették, hogy miért ámitják s fárasztják, ha igazságok nincsen, mert: «Ekkétig is csak mi enged-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tük az urat őnagyságát, hogy ne háborgasson benneteket azon erdőnek tilalmazásában»; ezt azon helyen Debreczenyi sátorában hallottam.

11. Egregius Paulus Konczol, annor. cir. 60, juratus examinatus: Én azon végezést jól tudom, mert midőn az mezőn szántok vala a bátyámmal, oda futottak hozzánk az úr őnagysága szabadosi, kifogták azon ekénkből egyik ökrünket és hajtották be azon Nyiri falunkban, hogy ők azt oda levágni hajtják; azonban azon ökrünket egy tehenünkön váltánk vissza tőlük; még az öreg bátyáimban némelyek ott is voltanak az urak végezésén. Ad 2-dum et 3-tium, quartum perinde fatetur; hoc addito: Tudom azt, hogy azon jobb kéz felől való erdőre némely vágásiak váltván czédulát hogy fát vághassanak, megbüntetvén törvény szerint azon falubeliek marasztották őket tizenkét forinton, azért hogy czédulát váltott. Ad 5-tum nihil.

12. Emericus Kovács, ann. 65, juratus examinatus: Én azon Réten azon végezésen ott voltam, beletekintettem az patakiak sátorába, hallottam az Debreczenyi Tamásnak szájából, hogy feddette, dorgálta, szidta az vágásiakat mondván: «Mind biztátok az előtt magatokat, hogy emennyi s amannyi leveletek vagyon, azonban csak ez a ti kártyátok; úgy jártok, mint aki az lapáton nem akar ülni, végtére az aczagon is ott kell ülni; látjátok az füzérieket, turbával sem győzi hordoznia az sok leveleket; hát azon kivül látjátok az sok tanukat, ugyan tolódik az sok ember.» Ad 3-tium, ad 4-tum simile; ad 5-tum nihil.

13. Joannes Dobos, annor. 50, juratus exam. ad 1-um, ad 2-dum, ad 3-tium, ad 4-tum similiter fatetur; ad 5-tum nihil.

14. Mathias Kovács, annor. 48, jur. exam. fassus ad 1-tum ad 2-dum, similiter ad 3-tium. Ad 5-tum: Szememmel láttam azon helyt, melyről béhozták Szabó Jánost az kerülők, mivel tizedesünk mutatta, de az a hely jobb kéz felől való erdő idevaló füzéri.

15. Egregius Andreas Kovács, ann. 48, jur. exam. vallotta azt, hogy ő kerülő volt circiter 12 esztendeig, ő tudja azt, hogy leselkedtenek eleget azon erdőn, ha valakit kaphattanak volna; egyszer favágást hallottanak és feléje menvén, észrevévén az dolgot elsétál, de az ködmönét ott hagyta; «Én — úgy mond — rám vévén azon ködmönt végig jöttem Vágást fel benne.» Ad 2-dum, ad tertium, ad quartum, 5-tum nihil.

16. Paulus Kovács, ann. 65, jur. exam. Ott volt azon Kárász-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

réten azon végzésen, azt látta, hogy Debreczenyi Tamás kijövén az sátorbul mondá az vágásiaknak: «Hol fattyú kurva fiai az igazságtok, hozzátok elő, nézd el, vagyon háromszáz ember itt, az ki-ki tanuk lesznek füzérvári jószághoz, ihon, ha alkuvásra nem vesszük az dolgot, ezentul majd egy bokor erdőtök sem lészen, fattyú, hamis, bestye kurva fiai.» Ad 2-tum, 3-tium, 4-tum, 5-tum nihil.

17. Michael Gál, ann. 40, jur. exam. vallja azt, hogy amikor kerülő volt, mely tisztben nyolcz esztendeig szolgált az őnagysága részéről, egykor Patakra vittenek volt fát eladni, én a több társaimmal megállván az utjokat, az fát hánytuk, az szekeret ökröstül felhajtottuk Füzérre emberestül ide, mely fát az felső utról való erdőrül hozták volna. Ad 5-tum similiter uti deutrum; ad secundum, 3-tium et quartum nihil.

18. Andreas Kovács, annor. circ. 47, juratus exam. Tudja azt jól, hogy ha az füzériek részéről valakiket az vágásiak közül azon jobb kéz felől való erdőben értenek, tehát mindenestűl béhajtották ide Füzérre és ki sem eresztették mind addig is, míg satisfactiót nem tett azon tisztekkel; de caetero nihil.

Hi providi supraspecificati in Nyiri degentes domini Hartyáni coloni.

19. Petrus Tóth, annor. 65, juratus examinatus: Jól tudom, hogy amikor kerülő voltam az füzéri várhoz, hogy valakit azon az erdőn kaphattunk, ide béhoztuk, sokszor szekerestül, emberestül. Azon végezést is jól tudja és bíró is volt, vitt is Nyiriből azon élést, mit szolgáltatott azon helyre, azhol a végezés volt s jóllehet continuus bírói hivatala szerint mindenkor jelen nem lehetett, de másoktul értette, hogy az füzéri uraknak tarisznyával van igazságok. «A ti igazságtok hol vagyon, mutassátok elő,» de ugyan semmit sem tudtak mutatni; de caetero nihil.

20. Egregius Stephanus Vámossy, annorum quadraginta duorum, juratus examinatus fassus est: Igy tudom mondani, hogy egykor Patakra küldöttenek volt engem innét Füzérből levéllel Debreczenyi Tamás uramhoz, ahol jelen lévén ugyanakkor az bányai bírák, esküttek, hivatván őket Debreczenyi Tamás uram avvégett, miért merték elhatározni az füzéri határt gróf uram ellen, s azért szidván és rútítván őket, mondotta azt is: «Miért ti beste lélek kurva fiak mertétek azt megpróbálni, hogy határt foglalni mertetek; tudjátok-e azt, hogy ha ez a háború nem volna, tehát mindeniteknek az kezét az határfájára szegeztetné törvény szerint;

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

félek rajta, hogy úgy ne járjatok, mint a vágásiak, azkiknek egy bokor erdejek sem lett volna, ha sok kérelemmel, instantiámmal meg nem nyerhettem volna; de azt mondván, félek rajta, hogy ti még úgy sem jártok.» Minek okáért parancsolta, hajtsák őket az kovácshoz és verjék vasra, amint vasba is verette őket. Quoad alia nihil.

In possessione Kápolna existentes habiti in eodem comitatu introspecificato.

Anno millesimo sexcentesimo sexagesimo septimo, die 17-a Februarii accessimus ad possessionem Pálháza similiter examinando fide mediante hos infrascriptos nobiles et ignobiles secundum praefatum deutrum, omnino in comitatu Abaujvariensi.

21. Egregius Michael Terhes, annor. sexaginta, jur. exam. ad 1-mum ita fatetur. Ad reliqua nihil.

22. Egregius Stephanus Dancz, ann. 40, juratus examinatus ad 1-um, ad 2-dum ita fatetur; ad alia nihil.

23. Egr. Georgius Novák, annor. 40, jur. examin. Tudom azt, hogy a Kárászréten lett contractus után egy szál fát sem szabad volt azon vágásiaknak levágni azon erdőben, hanem az végezés alatt az pataki urak addig szóllottanak mellettek, hogy még is megcselekedték azt az füzéri fél, hogy járomszegnek minek aprólékra engedtenek volt ex gratia. Azt is fáteálja, hogy obligálták arra is magokat az vágásiak, hogy nem hogy a tilalmasból, de ha csak abbul az megengedett erdőbül vittenek volna is Patakra fát, mégis szekerestül, barmostul a pataki piaczrul szabad volt az füzéri tiszteknek elkeríteni és Füzérre hajtani. Ad 2-dum, ad 3-tium nihil; ad 4-tum, ad 5-tum ita fatetur.

In possessione Kis-Bozua.

24. Providus Ladislaus Tóth, ann. 60, subditus Stephani Baxa, jur. exam. fassus est: Tudom azt, hogy az végezés után azt végezték, hogy a radványi patakon felül ne légyen (szabad) az vágási embernek még csak egy járomszeget is vágni. Ad 3-tium: Tudom azt, hogyha ott kaphatták az vágási embert az füzéri fél azon erdőben, tehát megfogták, bévitték. Ad 4-tum et 5-tum nihil.

25. Providus Michael Kozma, subditus domini Stephani Baxa, ann. 60, exam. ita fatetur: Az Réten lett végezés után nem tudom, hogy fogták volna azon erdőt; én ugyanazon végezésben is ott voltam, de immár az utolsó végezés után most kezdik hordani és

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

élni. Azt is tudom, hogy oly végezést csináltanak akkoron, hogy Vágáson alul ötszáz hordófalt, ötszáz karót magok szükségére (vághatnak) azt is, de Patakra semmi féle fát ne legyen szabad bévinni eladni, ad 3-tium punctum fatetur sic. Ad 5-tum similiter; de caetero nihil.

26. Providus Emericus Kozma, generosi domini Stephani Baxa colonus, ann. 50, jur. examinatus fateálta azt, hogy a Réten költ végezés után nem szabad volt azon erdőt élniek az vágasiaknak; még az végezésben is ott voltam, már akkor is tizenhat esztendős voltam. Ad 3-tium similiter fatetur; ad 4-tum nihil; ad 5-tum similiter.

27. Providus Paulus Asszony, generosi domini Stephani Baxa colonus, annor. 40, jur. exam. azt vallotta, hogy az végezés után, mely költ az Réten, az után nem volt szabad az erdő élése az vágásiaknak. Ad 3-tium similiter, ad 4-tum similiter; ad 5-tum nihil.

28. Providus Ladislaus Tóth, generosi domini Stephani Raszlaviczky subditus, annor. jur. . . . exam. plane nihil.

29. Joannes Bebék, colonus gen. dom. Stephani Baxa, ann. 40, jur. exam. ad 1-um similiter; de caetero nihil.

30. Stephanus Sebők, gen. domini Stephani Balogh subditus plane nihil.

31. Paulus Tóth, col. gen. domini Balogh, jur. examinatus ad 1-um similiter, ad 5-tum; de caetero nihil.

32. Egr. Stephanus Tóth, subditus gen. domini Steph. Ballay, jur. exam. ad 1-um: Az végezés után nem élték, hanem ha kit rajta találtanak, béhajtották mind szekerestül, barmostul. Ad 5-tum similiter; de caetero nihil.

33. Egregius Joannes Danka, ann. 40, jur. examinatus ad 1-um: Hallotta azt, hogy az Réten költ végezés után ha azon erdőben találták az vágásiakot az füzéri kerülők, tehát mind szekerestül, barmostul felhajtották és válságon adták ki azután. Ad 5-tum similiter; de caetero nihil.

34. Joannes Jerhos, gen. dom. Stephani Baxa colonus, jur. fassus est: Tudom azt, hogy a derék végezés után, mely azon Réten lett, hogy az után soha nem volt szabad erdő élése az vágásiaknak. Azt is tudom, hogy tul a vizen szabad volt ötszáz karót nékiek és ötszáz hordó falt magok szükségére vágni; de nem a felső. Ad 5-tum similiter; de caetero nihil.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

35. Stephanus Tóth nobilis, ann. 60, jur. exam. fassus ad 3-tium punctum fatetur; de caetero nihil.

36. Georgius Juhász, colonus gen. dom. Georgii Semsey, ann. 60, juratus exam. fassus est: Amint ember Patak felé menne, tehát jobb kéz felől való erdő az uton felül nem volt szabad nékik, hanem az, de az bal kézre való erdőt élték után, de azt is csak ex gratia engedték volt Mednyánszky uraimék az Réten levő végezéskor és ugyanazon erdőn is ha makk termett, tehát szintén úgy fogtanak avast az urak számára, mint sajátjokon. De caetero nihil.

37. Michael Halassy, subd. gen. dom. Georgii Semsey, ann. 60, jur. exam. Tudom azt, hogy egy öcsém hítt vágási azon erdőre egy nyárfának levágására mondván: «Mi nem merjük levágni, hanem jöjj el te bátya vágd le, jó leszen deszkának». Ad 3-tium, ad 4-tum similiter; de caetero nihil.

38. Michael Fekete, colonus gen. dom. Georgii Semsey, ann. 40, jur. examinatus: Nem élték ugyan világosan azon erdőt, mivel magam is kerültem azon erdőt; de ha ott kaphattam, béhajtottam szekerestül, ökröstül, azután mindenkor tizenkét forinton váltódott ki az tisztektül. Azt is vallotta, hogy azon ex gratia odaengedtetett erdőt is parancsolták kerülni. Ha pataki embert és ujhelyit, bányácskait ott kaphattam, bévittem sokszor az füzéri tisztek kezébe.

In possessione Legenye et comitatu Zempliniensi existenti habita.

39. Egr. Michael literatus, annor. quadraginta duorum, juratus examinatus fassus sic: Én Vágáson laktomban nem mertünk bátorságosan azon jobb kéz felől való erdőben fa-vágni menni, hanem így titkon, lopva ha mentünk is, két felé vigyáztunk. De caetero nihil.

40. Emericus Garandy, subditus gen. domini Georgii Semsey, annorum 80, juratus examinatus ad 1-um punctum per omnia fatetur. Azt is tudom az Kárászréten való végezést, mivel ott voltam, akkori időben kerülő voltam; azt végezték, valaki azon erdőre megyen fát vágni, de elesik azon erdőtül, melyet ex gratia engedtek volt nekik, még Török András akkorbéli udvarbírája őnagyságoknak galléron fogá és azt mondá: «Eredj, eredj bé az sátorba, lásd, hallgatódzál, mint adják ki az vágásiaknak az törvényes végezést.» Láttam azt, hogy kezek irásokat adták azon

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

vágásiak, mind az egész falu. Viszont egy hét mulván egy vágási ember eljöve, szénnek valót kérének, azonban engem hívának az tisztek, kérdék tőlem, mit cselekedjenek? én azt mondám nékiek: «Ne adjon kegyelmed nékik, mert ha egy lépésnyit ad kegyelmetek, tiz lépésnyire is bémegyen.« Azt is tudja, hogy amikor vágási barmot kaphattanak ott, tehát felhajtották és váltságon adták ki, sőt másokat is megkötöztek és felvitték őket az tisztek kezében, De caetero nihil.

In Bistye et comitatu Abaujvariensi.

41. Martinus Hutka, annor. 40, juratus examinatus sic fassus: Még az nékiek engedtetett erdőrül sem volt szabad Patakra pénzre fát vinni. De caetero nihil.

42. Michael Hutka, annor. 40, generosi domini Georgii Semsey subditus, eadem fatetur, uti prior. Még midőn azon vágásiak Patakra vittenek volna eladni való fát az nékik engedtetett erdőrül, tehát én akkori kerülőségemben a lánczokat elvettem szekerekről. Azt is tudom, hogyha azon az nékik engedtetett erdőn makkocska termett is, tehát mindjárt a felét avasnak fogták az úr őnagysága számára a tisztek.

43. Gregorius Hutka, subditus generosi domini Georgii Semsey, ann. 45, jur. exam. Tudja azt, hogy azon erdőrül szekerestül, barmostul, emberestül felhajtották az füzéri tisztek kezéhez. De caetero nihil.

44. Georgius Balogh, gen. domini Georgii Semsey subditus, ann. 48, juratus examinatus: Tudja azt, midőn kerülő volt az jószágban hogy abroncsvágó vágási embert elkaptanak ők azon erdőrül és elhozták a füzéri tisztek kezébe, sőt az nékik engedtetett erdőrül is, ott kapván őket, szekerestül, emberestül hoztuk fel a várhoz, sőt még azon nékik engedtetett erdőrül is a régi kerülők, úgymint Balogh Márton és Ferencz Mihályék sertésmarhájokat béhajtván róla és mind ide vesztenek egy lábig. Ad 5-tum similiter.

In Radván, subditi generosi domini Francisci Jékey in comitatu Abaujváriensi.

45. Michael Herczik, annor. 55, juratus examinatus fassus uti ad 1-um punctum. De caetero nihil.

46. Stephanus Erdélyi, annor. 50, juratus examinatus fassus est ad 2-um fatetur. Ad 5-tum similiter.

47. Steph. Balássi, ann. 50, jur. exam. fassus est: Tudom azon Réten való végezést, mivel akkor Mosdóssy Imre csatlósa

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

voltam és hogy azt végezték vélek, hogy a Radvány patakára nem volt szabad nékik jönni és azon erdőt élni; azt is tudom, valakit ott közülök ott értenek, felhajtották. Ad 5-tum similiter.

48. Laurentius Horczik, ann. 60, jur. exam. fassus est sic: Tudom, láttam, hogy sokszor az tilalmas erdőrül hajtottanak fel szekerestül, barmostul az vágásiakat és vidékieket és czédulát is sokszor váltottanak, ha kinek mire volt szükségek. Ad 5-tum similiter; de caetero nihil.

49. Georgius Horczik, ann. 50, juratus exam. idem fatetur uti antecedens.

50. Providus Stephanus Pelejti, colonus principis Francisci Rákóczy, ann. 45, in possessione Telki-Bánya existenti habita in comitatu Abaujváriensi, juratus exam. fassus est: Tudom azon Kárászréten való végezést az vágásiakkal, mivel ott voltam és hallottam is azt, hogy Debreczeni Tamás az pataki részrül való praefectus kérdette — mondván — az vágásiakat: «Hozzátok elő, ha mi leveletek vagyon és igazságtok,» még szidta is őket, mondván: «Bestye fattyu kurva fiai, most kivántatnék egyszer, de annyi leveletek nincsen, mint egy kártyányi tenne.»

Super hujusmodi itaque testium fassionibus et attestationibus ac rescitae veritatis praemissorum serie ad fidelem suprafatorum regii et nostri capitularis hominum relationem praesentes literas nostras attestatorias, inquisitionales, testimoniales jurium praetitulati domini exponentis futuram ad cautelam necessarias sub authentico capitulari sigillo nostro extradandas duximus et concedendas, communi suadente justitia. Datum sabbato proximo ante dominicam Quinquagesimae, anno Domini millesimo sexcentesimo sexagesimo septimo.

Eredetije az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 1739. no 23. alatt.

293.

1668. október 17. Kivonat a maros-szent-györgyi udvarbíró részére adott utasításból, az erdők megóvásáról.

8. Az erdőre szorgalmatos gondja legyen mind itt, mind Hétbükön, mind penig az agárdi zálogos erdőre. Ha kiket az erdőben talál, kik hír nélkül fát vágnának le, azokat külön-külön tizenkét-két

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

forintra megbüntesse és marhájokat, szekereket az udvarházhoz béhajtatván hírem nélkül ki ne adjon. Ha kinek az urfi ő kegyelme parancsolatjából fát adna is, jól meglássa, káros helytt ne adjon, kiváltképpen az vásárhelyieknek nem az alsó, hanem az felső részíben adjon, hogy az erdő annál inkább ne pusztíttassék ez iránt is.

Eredetije a gróf Kornis-családnak az Orsz. Levéltárban elhelyezett levéltárában.

294.

1669. január 9. A szinyei és szinye-ujfalusi közbirtokosok egyezsége erdeik használata felől.

Mi alul megirt Szynye és Szynye-Ujfalu nevű Sáros vármegyében levő faluknak possessori valljuk ez levelünkben, hogy mi látván mind ez két falukhoz tartozó erdőknek az parasztság által, magunk között való rendetlenség miatt, utolsó pusztulásra jutott állapotjokat, hogy mindenik helynek ezután lehessen tilalmas erdeje, ezeket ez szerint megtilalmaztuk:

1. Az szynye-ujfalusi határon levő Delete felé való fenyvest s abban való tölgyest egészen, hogy abban sem fejszével, sem szekérrel, sem gyalog, sem marhával fát vágni, meszet és szenet égetni, sem nékünk, sem embereinknek s azok cselédinek ezután ne lehessen szabados, azt sem egyik, sem másik mi közülünk egymás hire nélkül és akaratja nélkül fel ne szabadíthassa, valameddig mindnyájan egyenlő akarattal azután is ujobban felőle nem végeznénk. Ha valamelyikünknek azalatt látható és tapasztalható épületre — s nem tüzre, vagy szén és mész égetésre — szüksége volna, mindnyájunknak tartozik az olyan atyafi hirré adni s látván arra való szükségét, bizonyos számú fát tartozunk annak a falu bírája és polgári által maga, de nem más ember szükségére és kedveskedésre kimutatni, melyre való vigyázás nemzetes Szinyey Kristófné asszonyomra és fiaira — valamég tilalomban lészen — bizatik. Mindazáltal, hogy az falusiaknak maguknak tűzre való fájok lehessen, Bertót felől való Turnit arra hagytuk, úgy mindazáltal, hogy abban alól megirt büntetés alatt alma, körtvély és cseresznyefát a gyümölcs kedvéért, a szegény-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ségért ne legyen szabad vágni. Es mivel sokan az szinye-ujfalusi embereink közül ez mostanában megtilalmazott fenyvesben annyi fát vágtak, hogy nemcsak magok szükségét végezhetik, de pénzen is eladhatják, azért megjártatván azoknak hazai falu bírái által, azkinél találtatik ez mai naptul fogvást, senki azon elkészíttetett fában, sem pénzen, sem másképpen másuvá ne vigye s ne adja, s valameddig azt el nem költi házánál, az tűzre rendeltetett erdőbe is ne mehessen és ne küldhessen tűzre való fáért; és ha kinél épületre való fa találtatik s nem mutatja arra való szükségét, az többit az földesura elvitetheti, s ami marad nála, azt nem másra, hanem épületre fordíthassa, ugyan alul megirt birság és büntetés alatt, kinek gondviselése Szinyey Kristófné asszonyomra bizattatik.

2. Az szinyei határon sórolyi és mogygyei határok felől való egész erdő oly tilalomban tartassék, hogy abban is sem gyalog, sem szekérrel akárminemű fáért járni s vagy vágni és hordani, abban szenet, meszet égetni, vagy ortványokat csináltatni és kecskét legeltetni ne legyen szabados, hanem csak kinek felül megirt mód megtartassék, egymás hire nélkül fel ne szabadíthassuk, valamég azután ujabban felőle mindnyájan nem végezünk. Az több szinyei határon, ujfalusi határ felől való erdő közélésre és tűzre maradjon, az ortványokat pedig sem egy, sem más helyen senki ne irthassa, az ortványokat is ne szélesíthesse; arra penig Szinyey Miklósné asszonyomnak gondviselése legyen. Az jernyei fenyves is felül megirt módok és rendek szerint megtilalmaztatott, melyre Szinyei Jernyey uraméknak gondviselések lészen és az falunak csak Peklény felül való erdejét élhesse.

Az lipóczi és lacsmai erdőnek vigyázása Szinyey Zsigmond uramnak serénységére bizatik és azhol legalkalmatosabb lészen az faluk bíráival elintézése, eltilalmazza, ki is felül (irt) mód szerint tilalomban megtartik, sub infrascripta poena.

Ezen végezésünket ha valamelyikünk közülünk meg nem állaná in toto, vel in parte, toties quoties 25 magyar forinton, barmos ember hat, gyalog ember egy magyar forinton maradjon; item toties quoties mi magunkat ezen levelünk ereivel, akármely megálló fél csak házától kihiván szolgabíró uramot esküttivel, cum expensis refundendis (melynek harmadrésze executor bíróé, az többi az szolgabírót hívó atyafiaké lészen), paraszt embereken penig ha falubírája nem akarja, vagy meg nem veheti, itidem szolgabíró uram által modo praemisso in duplo megvétethessék,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

abscissis omnibus juridicis remediis et juristitiorum temporibus non obstantibus neque obstare valentibus ; hoc addito ad praemissa, hogy sehun az jószágokban levő erdőkben hársfa-faragás paraszt embernek meg ne engedtessék sub poena praemissa, modoque desumenda. Melynek nagyobb bizonyságára adtuk ezen kezünk irásával és pecsétünkkel megerősített levelünket. Datum in Szynye-Ujfalu, die 9-a mensis Januarii, anno 1669. Bárczay Ilona néhai nemzetes és vitézlő Szinyey Kristóf uram özvegye maga és fiai képében mp. (L. S.) Adamus Péchy de Ujfalu mp. (L. S.) Stephanus Merse de Szynye mp. (L. S.) Nicolaus Merse de Szynye (L. S.) Az néhai Merse Szinyei uram meghagyatott özvegye Lipóczi Keczer Klára (L. S.) Sigismundus Merse de Szinye senior (L. S.) Coram me Andrea Dobay comitatus de Sáros jurato notario mp. Coram me Ludovico Sztankay mp.

A XVII. század végéről származó másolata a Semsey-család levéltárában.

295.

1669. január 12. A sennyei közbirtokosok erdőrendtartása.

Mi Alexander Roith az méltóságos osztrogi és zaszlovai herczeg ő nagysága magyarországi jószáginak plenipotentiáriusa személy szerint, Lipóczi Keczer Ferencz, János, András, Menyhárt és Lapispataki Segnyey István, úgy mint segnyei és magyarpusztamezei erdőknek és határoknak örökös földesurai jöttünk ide Peklénybe nemes Sáros vármegyében adván mindeneknek tudtára az kiknek illik ez levelünkben, hogy mi látván megnevezett határokban és erdőkben nagy károkat, léptünk egygyező akarattal ez ide alább megirt punktumokra és conditiókra:

1. Tettünk egyező akaratból *erdő ispánt*, nemzetes és vitézlő Lipóczi Keczer Menyhárt uramat, atyánkfiát, alább megirt punktumok szerint adván ő kegyelmének authoritást.

2. Megnevezett erdőispán uram pro sua discretione szerez három *hajtót*, kik szabad személyek legyenek, azokat erős hittel megesküttetvén, hogy azon megnevezett erdőket és határokat hiven és szorgalmatosan őrizik ; fizetések pediglen egyiknek-egyiknek legyen tizennyolcz forintja ; azon pénz az közönséges jövedelemből legyen, ha penig az közönséges jövedelemből ki nem telnék,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

magunk erszényébül fogjuk adimpleálni cuivis secundum ratam suam portionem.

3. Erdő ispán urra az határok és erdők oltalmazását mindenféle impetitorok ellen biztunk vármegyén és másutt, az hol kivántatik, mi is arra offerálván magunkat, hogy mind költségbül és más segítségbül requiráltatván ő kegyelmétül segítséggel leszünk.

4. Hogy pediglen szabadossan az falusiak ne gázolják azon megnevezett erdőket, az megnevezett erdő ispán uram régi mód szerint mutasson *szabad élő erdőket* a falusiaknak.

5. Az *tilalmasokban* valaki találtatik azon jószágbul való, egy forinton bünhödjék kerülők által *nyers fát* ha vág; ha pediglen más idegen találtatik, országunk törvénye szerint bünhödjék; annak harmada kerülőké, az két része pedig közönséges költségre fordíttatik erdő ispán uram által.

6. Ezen jószágbelieknek ha *épületekre való fájok* kivántatik, földes urak czédulájuk nélkül ne legyen szabad vágniok, mely czédulát az kerülőknek tartozik megmutatni; az ki az ellen cselekszik, egy forinton büntetődjék.

7. Ha pedig valamely idegen requirálná valamelyik földesurat, azon földesúr ispán uram hire nélkül ne adhasson, hanem az öregebb atyafiainknak adja tudtára, cum consensu legyen szabad idegennek adni; ha pedig földes urak közül va(la)ki ád, tartozik erdőispánhoz menni subscriptióra.

8. Va(la)kinek az magyar-puszta-mezei jövedelemben és jus montanumban része nincsen, azon megnevezett magyar-puszta-mezei határokat nem usuálhatja, azért erdőispán uram pro sua discretione et pro posse suo oltalmazza, kinek mi is assistálni tartozunk. Hoc etiam addito, hogy ha valamely jószágbeli ember az kerülőkre reá támadna, panaszt tévén erdőispán uramnak, a falusi bíró erdőispán uram instantiájára comperta rei veritate három forinton megbüntesse, egy forint az bíróé, az kétforint az kerülőé legyen. Ha pedig megverné, secundum qualitatem puniatur.

9. Az pater jesuiták doroszlai és mérki embereit ne különben admittálja erdőispán uram ad usuationem silvarum, hanem az régi contractus et usus szerént praestálják azon megirt jobbágyok, az miel tartoznak erdőispán uram kezében; az kerülőknek szabadságuk legyen *házrul-házra járni és az hol találtatik tilalom ellen való fa,* mód szerint megbüntethessék, alioquin az határnak ususától prohibeáltassanak és ne admittáltassanak.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

10. Továbbá ha mi hasznost általtenni erdőispán uram az közjóban, értésekre adván az többi földös uraknak, arrul cum voto concludáljanak.

11. Ezeknek megállására köteleztünk magunkat kezünk irásával és pecsétünkkel megerősítvén ezen levelünket.

Notatiója az megvött Zennip jószágnak.

Mindennemű javainak az felét percipiálja az lengyelországi herczeg, másik felével osztozik hat possessor, ugy mint Keczer Péter, Keczer Pál, Keczer András, Keczer Ferenczné, Keczer Menyhárt, Segnyey István, akinek részit fogja percipiálni Turcsányi György.

A hutátul negyven forint, noha páter jesuiták jobbágyok úgy mint mérkiek s boroszlaiak fizettenek lignatiótul és pascuatiótúl fl. 28. Mikor eperjesi sokadalom vagyon, a földi marháktul az puszta mezőkön való legeltetéstül adnak fl. circ. 40. Fellebb megirt jesuiták jobbágyai, ugymint mérkiek és boroszlaiak bárány dézmát adnak.

Azonkivül vadnak itt oly faluk, akik pascuatiótul küldenek avagy négy-négy póturát, úgy mint gyulacsiek.

Mikor makk terem az pusztamezőn, tizede jut, vagy ha tized nincs, nyolcz-nyolcz poltura.

Az erdőispán Keczer Menyhárt uram ő kegyelme tartozik ezekrül számot adni. Actum in Peklény, die 12-a Januarii, 1669. Alexander Michael Rojth mp. Franciscus Keczer de Lipóczy mp. Andreas Keczer de Lipóczy mp. Melchior Keczer de Lipóczy mp. Stephanus Segnyei de Lapispataky mp.

Egykorú másolata az Országos Levéltárban N. R. A. fasc. 1052. no 38. alatt.

296.

1669. aprilis 6. A győri káptalan tanuvallatása a móriczhidai vitás Aszuerdő hovátartozásáról.

Nos capitulum ecclesiae Jaurinensis damus pro memoria, quod nos literas excellentissimi domini comitis domini Francisci de Nádasd, perpetui terrae Fogaras, judicis curiae regiae, sacri romani imperii equitis, comitatuum Zaladiensis, Simeghiensis et

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Castriferrei supremi comitis, nec non praesidiorum Alsó-Lendva et Némethy haereditarii capitanei etc. domini patroni nostri colendissimi compulsoriales seu attestatorias pro parte religiosarum virginum sanctimonialium ordinis sanctae Clarae conventus Tyrnaviensis in simplici papiro patenter confectas et emanatas, sigilloque ejusdem domini comitis secreto authentico ab intra, in inferiori earundem margine impressive obsignatas, nobisque preceptorie sonantes et directas honore et reverentia, quibus decuit accepimus — sat. — Unde nos praeinsertae commissioni et mandato praetitulati domini comitis, judicis curiae regiae fideliter, uti tenemur obtemperare, eidemque satisfacere volentes, ad peragendam et tandem nobis fideliter referendam infrascriptam testium inquisitionem una cum egregio Francisco Pottyondy homine regio inter alios homines regios in praeinsertis literis attestatoriis recensitos nominato, ac ad id specialiter transmisso nostrum hominem utpote admodum reverendum dominum Franciscum Kasza lectorem, fratrem et concanonicum nostrum nostro pro testimonio exmiseramus fidedignum, qui tandem exinde ad nos reversi, dictus quidem homo regius ad fidem ejus deo debitam fidelitatemque praefatae sacratissimae caesareae regiae majestati, sacroque ejus regio diademati observandam, annotatum vero testimonium nostrum ad conscientiae suae puritatem, consona voce retulerunt nobis in hunc modum, quomodo ipsi die 3. mensis Aprilis, anni currentis infrascripti erga testes infrascriptos personaliter accedendo, praefatus homo regius, ipso testimonio nostro secum praesente, sub onere solutionis sedecim marcarum gravis ponderis ab ipsis, si qui praeinserto mandato parare recusassent, per eos, quorum interest, juxta contenta generalis regni decreti immediate et irremissibiliter exigendarum ad fidem eorundem deo debitam, fidelitatemque praefatae sacratissimae caes. regiaeque majestati, sacroque ejus regio diademati observandam, hungarico idiomate scivisset, inquisivisset et expertus fuisset meram, plenam atque omnimodam certitudinis veritatem

De eo utrum?

1. Tudod-e, hogy az Aszu-erdő, amely erdő pörben és tilalomban volt a téti földes urakkal az móriczhidai határban, azon erdő Móriczhidához való erdő volt és az régi pápai urak móriczhidai jobbágyi, mind az nagy-szombati apáczák móriczhidai jobbágyi egyaránt birták és élték, hordották minden ellenzés nélkül?

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

2. Az mely erdőt Pápa várához birtak és Vár erdeinek hitták, azon erdő, mely tájon vagyon és most ki birja?

3. Móriczhida és Tét között micsoda nevezetü határokat tudsz azon móriczhidai Aszu-erdőn és az mezőn, Tét és Móriczhida között?

1. Csornán lakozó, gróf Eszterházy Pál uram ő nagysága jobbágya Horváth Ambrus, ann. 60, juratus examinatus fassus est: Az deutrumnak első punctumát fateálja per omnia, amint vagyon; addito: Ezen fatens Móriczhidán sok esztendőkig az pápai urak részére való jobbágy volt és nyilván tudja, hogy az régi Enyingi Török István haláláig szintén úgy birták és hordották az apáczák azon Aszu-erdőt, mint az pápai úr jobbágyi; Török István halála után mint lött elidegenedése, azt nem tudja. Ad 2. et 3. nihil scit.

2. Dörben lakozó Vados Imre, annor. circ. sexaginta quinque, juratus examinatus fassus est: Nyilván tudja, hogy az de eo utrumban nevezett Aszu-erdőt minden ellenzés nélkül szabadon birták az apáczák móriczhidai jobbágyi, mint az pápai uraké; és azt is tudja, hogy az Csorgása erére való tó töltésével együtt az móriczhidai földön vagyon; és ezelőtt circiter harminczhárom esztendővel egy régi öreg embertül Ihász Istvántul hallotta azon fatens, hogy mondotta, hogy azon Aszu-erdőben az tétieknek semmi sincsen, mind az megyéig móriczhidai erdő. Ad 2. Az Vár-erdő Gyömörő felé vagyon, amint Gyarmat felől az ország utja megyen Győr felé, azon túl vagyon; innét Vár erdeje nincsen, azt tudja. Ad 3. Tudja, hogy egy nagy kétágú jegenye-nyárfa volt Tét és Móriczhida között, onnét az Kaszahegyre ment mind az győri utig, az mely Móriczhidárul megyen és azon ut mellett az puszta-szent-miklósi határig.

3. Kovács János Szili-Sárkányban lakozó, Tevelyi György uram jobbágya, annor. 50, juratus examinatus fassus est: Ezen fatens ezelőtt circiter huszonöt esztendővel Téten lakott és ugyan Téten lött is világra, az Aszú-erdő szabad birása és hordása felől az apácza-asszonyok móriczhidai jobbágyit fateálja per omnia, sicut praecedens. Ad 2. nihil. Ad 3. Tudja, hogy a Kaszahegyen által nem jött az téti ember szántani, sem kaszálni; az móriczhidai is nem ment által Tét felé.

4. Németh Mihály Szénáson lakozó, győri püspök uram őnagysága jobbágya, annor. 52, juratus examinatus fassus est: Ezen fatens mióta emberi eszét tudja, mindenkor Móriczhidán pásztor-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

kodott és azon az földön nevelkedett, nyilván tudja az deutrumban specificált három punctumot és mind ugy fateálja, mind az második bizonyság per omnia.

5. Darvas János Checzenben lakozó, Sibrik Sándor uram jobbágya, annor. 70, juratus examinatus fassus est ad 1. et 2. per omnia sicut 2. fatens. Ezen fátens lakott circiter 20 esztendeig Csikvándon.

6. Karsa Gergely Pordánban lakozó, gróf judex curiae urunk őnagysága katonája, annor. 35, juratus examinatus fassus est: Az Aszú-erdőt tudja nyilván, hogy az móriczhidaiak, pápai urak jobbágyi és az apácza-asszonyok jobbágyi egyaránt élték minden ellenzés nélkül, mint móriczhidai erdőt, de az apátúr jobbágyitul tilalamas volt. Az vár erdeje az Simon utján innét az csikvándi és gyarmati határ mellett idébb vagyon csak keskenyen, de az Aszú-erdő, az kit most Móriczhidához birnak, az nem Vár erdeje; az mezőn is az Kaszahegyen megyen el az határ az nagy határig.

7. Péterfy Mátyás, azki ezelőtt móriczhidai polgár volt, de megöregedvén és megszegényedvén, az jobbágyságbul kiállott és most Rábaközben előbb-előbb élődik, annor. 70, juratus examinatus fassus est per omnia, sicut 2. fatens; addito: Azt is tudja, hogy mikor az tétiek az Csorgása tón vizet el akartak ereszteni, az móriczhidaiak megizenték az tétieknek: «Hogyha az marhátoknak vizet akartok tartani, meggátoljátok és össze ne bocsássátok,» úgy bocsáták az erősítő árokra az nyárfára felől az Rakottyára. Azt is tudja, hogy az régi téti emberek azt mondották az móriczhidaiaknak: «Ha levágod az fát az Aszú-erdőn, úgy vágd, hogy az ága az gabonánkban ne maradjon» és úgy mondták: «Törjék az fa és ha levágod, az ágát rakd a tövire,» akkor semmi közöket az Aszú-erdőhöz nem ártották az tétiek.

8. Szent-Mihályon lakozó Baranyay Ferencz, gróf judex curiae urunk őnagysága jobbágya ezen fatens, de Kis-Gyömörőn és Móriczhidán szolgált, annor. 58, jur. exam. fassus est: Az Aszú-erdő szabad birását az apácza-asszonyok móriczhidai jobbágyinak per omnia úgy fáteálja, mint az második bizonyság. Az másik punctumra az Vár erdeit is úgy vallja; addito, hogy Csáky László uraságában vetették az Vár erdeit zálogban az jezsuitáknak; Gyömörő felé vagyon az győri uton tul, most is azok birják. Az 3-ra is úgy fateálja, mint az harmadik bizonyság.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

9. Vékony János Egyeden lakozó, Török János uram katonája, annor. 51, juratus examinatus fassus est: Az deutrum első, második punctumra úgy fáteálja, mint az második bizonyság per omnia; az harmadikra semmit sem tud.

10. Poloskay Ferencz bodonyhelyi, gróf judex curiae uram őnagysága hajduja, annor. 55, juratus examinatus fassus est: Az deutrumnak második punctumára úgy fáteálja, mint az második bizonyság; de caetero nil scit.

11. Szanyiban lakozó, győri püspök uram őnagysága jobbágya Kis András, annor. 49, juratus examinatus fatetur per omnia sicut 2. fatens.

Super quibus testium fassionibus seu attestationibus ad fidelem dictorum regii et nostri capitularis hominum relationem praesentes literas nostras testimoniales seu relatorias sub sigillo nostro capitulari usitato et authentico jurium eorum, quorum interest futuram ad cautelam necessarias extradandas duximus et concedendas communi suadente justitia. Datum sabbato proximo ante dominicam Judica, anno Domini 1669.

Eredetije az Orsz. Levéltárban a nagy-szombati apáczák iratai között fasc. 16. no 8. alatt.

297.

1669. julius 30. Apaffy Mihály erdélyi fejedelem biztosító levele Szilvásy Bálint részére arról, hogy a csernabányai hámor szükségeire tőle kibérelt erdőhöz, a bérlet ürügye alatt a fiscus semmi jogot sem támaszthat.

Michael Apaffy dei gratia princeps Transilvaniae, partium regni Hungariae dominus et siculorum comes damus pro memoria per praesentes, hogy nemzetes Szilvási Bálint hivünknek értvén Hunyadvármegyében az lindsinai erdőben való örökös jussát, melyre csernabányai hámorunknak nagy szüksége lévén, nem akarjuk őkegyelmét károsítani, hanem árendáltuk meg huszonnégy mázsa vason esztendeig, úgy hogy embereink azon hámor szükségére valamikor fát akarnak vágni, őkegyelmétől ne impediáltassanak, minden háborgatás nélkül az egy hámorhoz vágattassanak elegendő fát, nem válogatva, hanem aprójával-nagyjával renddel; csernabányai gondviselőnk is tartozzék őkegyelmének kiadni esztendőnként az huszonnégy mázsa

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

vasat, a dato praesentium computálva. Hogyha pediglen tovább is akarja őkegyelme pateálni az favágatást, ennekutána is esztendőnként tartozzék az mostani, vagy változva az következendő tisztviselőink is kiadni az specificált huszonnégy mázsa vasat, azminemü formában őkegyelme ki akarja venni rendiben, semmi nemü szin és praetextus alatt semmi just fiscusunk számára fenn nem tartván, assecuraljuk őkegyelmét és maradékit, hogy engedelmen kivül ezen erdejét azzal nem occupáljuk, melyről futuro pro testimonio adjuk ez irásunkat. Datum in castro nostro Radnót, die 30-a Julii, 1669. Michael Apaffy s. k. (P. H.)

Eredetije az Orsz. Levéltár erdélyi fiscális osztályában II. szekrény fasc. 89. Y. alatt.

298.

1669. augusztus 20. Gróf Nádasdy Ferencz rendelete sárvári erdejének a tolvajok ellen való megóvása érdekében.

Mi gróf Nádasdy Ferencz Fogaras földének örökös főura, ország bírája, római szentelt vitéz, Zala, Somogy és Vas vármegyéknek főispánja, császár és koronás király urunk ő felsége komornékja belső és titkos tanácsa, Lendva és Lenthi végházainak fő és örökös kapitánya és Magyarországnak locumtenense, az mi sárvári jószágunkhoz tartozandó Farkas-erdeire járó apró marhát, hogy se magunk, se az szegénység, kik reá bérlenek, marhájokban kárt ne valljanak, akarván az sok föl s alá járó kóborlóktul s tolvajoktól megűréztetnünk és egyszersmind arra is szorgalmatosan vigyáztatnunk, hogy akárki az erdőt bitangban ne élje, se pedig marháját engedelmink kivül s dézsma nélkül reá ne jártassa, az szokott erdőőrzőkön kivül ikervári vajdánknak is Németh Jánosnak melléje rendelt hajduival együtt teljes hatalmat és szabadságot adtunk, hogy ne csak a tolvajokat, kiket kaphatnak, megfoghassák és Sárvára bevihessék, hanem valakiknek apró marháját, kiknek magunk keze irása és pecsétünk alatt czédulájok nem volna, ott találhatják azt mindenestül contrabandálhatják, sőt ha valakinek több marhája járna is a makkra, hogy sem annak száma czédulájában irva vagyon, az is mind contrabandum legyen, kinek két része magunké, harmad része pedig a vajdáé s vele együtt fáradóké (kik tudnia illik

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

találják és bémondják) lészen. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in arce nostra Pottendorf, die 20-a mensis Augusti, anno Domini millesimo sexcentesimo sexagesimo nono. Gróf Nádasdy Ferencz s. k. (P. H.)

Eredetije az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 970. no 25. alatt.

299.

1669. Az erdélyi «Compilata Constitutio» III. rész 7. czím 2. czikkelye az erdei hatalmaskodásokról.

Vannak olyan faluk is, kik számoson felkelvén hatalmasúl elmennek *más falu erdejére*, gondolván azt, hogy kevés számú ember nem resistálhat nékiek.

Azért ha valamely falubéli emberek sereggel, absoluta potentia mediante mennek *mások erdejére*, és azon helynek possessori vagy lakosi nem resistálhatnak, panaszt tévén azon vármegye vagy szék tiszteinek, exequálhassanak az olyan hatalmaskodókon comperta tamen rei veritate, melynek fele a panaszló félé, fele pedig az executoroké légyen.

300.

*1669. Az erdélyi, «Compilata Constitutio» V. rész 19. edictuma a székely szentegyházak erdejéről.**

Vannak Háromszékcn s egyéb helyeken is a székelységen oly darab erdők, melyek *Szent-egyház-erdejének* hivattatnak, melyeknek mind gondviselése mind jövedelmének erogálása eddig *a falubéliek dispositiójában állott*, mostan pedig ez authoritást az egyházi rendek magoknak akarván vendicálni, végeztetett: hogy e dologból eddig observáltatott usus tartassék meg és abból való proventus *templom épületire* convertáltassék.

Az 1655. évi erdélyi országgyűlés végzése.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

301.

1670. Torda sz. kir. város utasítása erdőbírái részére.

Instructio pro provisoribus sylvarum prohibitarum.

1. Az négy erdőbíráknak fizetése fl. 12. Kimenvén és embert vagy marhát kapván, hitek szerint tartozzák behozni hadnagy uram kezéhez, és az mire büntetik, harmada övék lészen, két része az városé.

2. Senkinek se esett, se fennálló fát, se pénzen, sem ajándékon senkinek ne adjanak, se idegennek, se ittvalónak tanács hire nélkül.

3. Sem marhát, sem embert, azmit kaphatnak, se az erdőn, sem faluban meg nem saczczolhatnak, hanem mind behozzák az városba.

4. Valakit czédula nélkül, akár tanácsi embert, akár hova valót és akármi renden levő embert kaphatnak az erdőben, behozzák indifferenter.

5. Itt való jobbágyoktól és sellérektől tilalmas legyen, ne engedjék élni, hanem béhozzák, ha ott kapják; vegyék pénzen az olyanok másutt.

6. Ha kinek esett fára lészen czédulája, fennálló fát vág le, megzálogolják minden kedvezés nélkül.

7. Valakinek szükségét derekason látja az tanács, az ád czédulát; senkinek se hadnagy uram, nótárius ne adjon.

Egykorú bejegyzés Torda város statutumai között — melyek 1603-tól 1678-ig egy könyvbe összeirva a magyar nemz. múzeumban letett gróf Bethlen levéltárban őriztetnek — a 30. levél b. lapján, az azt közvetetlenül megelőző, ugyanazzal a kézzel irt 1670. ápr. 20-iki statutum után.

* V. ö. Erd. Lapok 1878. 672. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

302.

*1670. szeptember 26. A beszterczebányai kamarának az odavalo szenmesterekkel 3 évre kötött szerződése a bányákhoz szükséges fa-szén szállítása iránt.**

Vermerkth hiemit einen ordentlich contract, welcher von der römischen kaiserlichen majestät rath und oberkammer-graf in denen hungarischen pergstädten dem wohlegebornen herrn Johann Andree Joanelli freiherr zu Telluana etc. von weg der kaiserlichen kammer und kupferhandlung Neusohl über vorhero gepflogenen khol und schmöltz-prob und darüber mit herrn oberverwalter, herrn ober- und unterbeambten gepflogenen berathschlagung etc. mit Georg und Martin Schmauchler gebrüdern, über beide kaiserliche kholung auf der ober- und unter-lendt an der Graan allhier an heut zu endgesetzten dato auf drei jahr von eingang dieses 1670-sten jahres anzurechnen geschlossen worden als folgt:

1. Werden denenselben beiden gebrüder alle auf beiden lendten, in schichten und meüller mit schluss des 1669-sten jahres laut mit ihrer gegenwart und beiwohnung vorgehabter inventur effective befundene, wie auch seither durch die höltzmaister von denen obern-holtzhändlern herabgetriffte und ordentlich abgezehlte höltzer überlassen und übergeben, wie solche auch künftig, so viel dern herabgetriftet werden möchten, jedesmal mit beiwesen darzu behörigen ambt-leüth und officier, wie auch ihrer selbst ohne vortheil und betrug (alles mit dem kurzen stäbl zu verstehen) vorgemessen werden sollen. Wobei sie dann ihr fleissiges auf- und zusehen zu haben wissen werden, damit ihnen keine unrecht beschehe und sie auch bei verkholung derselben desto besser bestehen mögen.

2. Werden ihnen pro jedes stäbl übergeben kluften-holtz 90 d. hungerischen vorgeschrieben; hergegen aber per jedes fuhr der kohl zu hammer und hütten, oder wo solche abgegeben werden 1 fl. 30 d. eingestellt und guetgeschrieben, allso dass ihnen vors zueprennen und zueführen, und alle damit unterlaufende vncosten auf jede fuhr 40 d. kommen, womit sie auch zufrieden und der kaiserliche kammer mehrers nit molest sein sollen.

* V. ö. *Tomcsányi* i. m. 68. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Weilen aber auch ander partei grob und klein kohl umb paar geld verkauft wird, von welchen vorgewesten kohlgedings-inhaber 50 d. vors zueprennerung und fuhrlohn zunehmen zugelassen worden, so ist es jetzt angehenden gedings-inhabern zwar auch jedoch mit folgender ordnung bewilliget, dass nemblich die partei das völlige geld als von 1 fuhr groben 2 f. 10 d. und von 1 fuhr kleiner kohlen 1 f. 50 d. ins einnehmerambt erlag, warumben zwar die revers umb die verkaufften kohl pro neuhütten aufs grobe nur zu 2 fl. und aufs kleine zu 1 fl. 40 d. hinausgegeben, ihren gedings-inhaber aber dabei absonderlich auf dero conto pro jedes fuhr solch kohls 10 d. guetgeschrieben werden sollen. Wie dann zugleich verordnet und angestellt, dass alle eüsserlich partei verkaufende kohl mit schluss jeden quartals bei der neuen schmölz-hütten pro empfang und ausgab verrechnet werden sollen, allso dass ihren kohl-gedings-inhaber von eüsserlich partei vorgedachte 10 d. ausser bei kammer und hütten durchgehents einkommende 40 d. zu gueten khommen.

3. So wird ihnen auch in dieses geding übergeben die rosthütten mit gueten pusch-kohlen zu versehen, solches von denen puschköhler beizuschaffen, welches ihnen auch nach austrag der röst vnd wie mans denen pusch-köhlern nach ihrer entlegenheit taxirt, bezahlt werden solle.

4. Wird ihnen kohlgedings-inhabern obliegen guet gerecht kohl und rechte mässerei allerseits zu liefern, dass man sich nit zubeschweren habe und denen kaiserlichen hütterer und kammer kein schaden verursacht werde, widrigfalls denen das schlechte kohl und mässerei gänzlich abgeschlagen werden solle. Und weilen vors

5. Nach vorgenommener prob mit den 30 fueder auf einen offen wochentlich auszukommen nit möglich zu sein befunden, sintemalln fasst lauter tannen-holtz und dass uralten theils höltzer wegen der ungewissen wässer in schläg nit verhüetet werden können, so ist ihnen auf jeden schmölz-ofen, es seie ärzt, rost, oder schlaggenzeüg für ein wochenwerckh 31 fueder ausgesetzt und verglichen worden. Jemnach auch

6. Ersterwehnte prob an tag geben, dass continuanter der kohlung und neühütten wie hernach specifizirt bis 169 fueder jährlich als ein unvermeidliches ordinari abgeben, denen vorigen kohlgedingsinhabern aber niemals guetgemacht worden, welches dann dero

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

abgäng auch vermehren helfen, als ist jetzig untrettenden kohlgedings-inhabern zu ferrerer abrichtung dieser unvermeidlich ordinari kohl-abgab jährlich 168 fueder mit quartaligen, 42 fueder bei der neüen schmöltzhütten hinzustellen verwilliget, und alldort zu verreitten verordnet worden.

Folgt die specification, wohin vorbesagte 168 fueder verwendt worden:

Dem schaffer in der neühütten ist anstatt des sonst per pausch genomben mehrern bei diser prob wochentlich 3 cästl ausgeworfen worden, bringt das jahr über kleine khohl fueder 18

Dem hüttenschreiber wochentlich $1^1/_2$ cästel kleine kohl, thuet das jahr über fueder --- --- --- --- --- --- --- --- 9

Neuhüttner khezerei hat vor diesen 22 fueder gehabt, nun aber bei gehaltener prob wochentlich auf 3 cästl eingericht, bringt das jahr über fueder --- --- --- --- --- --- 18

Zu nothdurf der wächter zu ihren nachtfeuer, wie auch denen schmölzer, so von dörfer herzukommen, zu dero essen, koch wochentlich 6 schmölzer füll vass verbrennen worden füeder --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- 18

Winterszeit in der stemperei, item zu den gefrorne ärzt und floss dieses jahr verbrennen fueder --- --- --- --- --- 16

In die wagnerei wochentlich 2 cästl verwilliget worden füeder --- --- --- --- --- --- — --- --- --- --- --- 9

Pro beede kohlung:

Bei der obern-lendt in des kohlmeisters- und der arbeiterwohnung wochentlich $10^1/_2$ füll vass kleine kohl verbrennen, thuet pro das jahr ueber fueder --- --- --- --- --- --- 31

In der zueprenner und spleisser craml wochentlich $3^1/_2$ spleisser füll vass fueder --- --- --- --- --- --- --- --- 10

Bei der untern-lendt vor des kohlmeisters-bewohnung und khezerei pro das jahr hindurch fueder --- --- --- --- 18

Mehr daselbst in die 2 zueprenner und spleisser cräml pro das jahr über verbrennen fueder --- --- --- --- --- 28

das gantze jahr fueder 168

7. Damit sie mit dem zueprennerung und fuhrlohn desto besser bestehen mögen, so ist ihnen absonderlich mit schluss des jahrs auf jedes 100 abgegebener fueder-kohl, so viel als ain

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

pro cento in geld, nemblich 1 fl. 30 d. zuezuraiten consentirt; benebens auch von denen kaiserlichen wiesen bis 24 fueder hei zu 3 fl. und was auch darüber sein könnte zu 3 fl. 60 d. und dann bis 150 schöber stroh aus denen zur kammer arendirt zehendten ohne bezahlung (jedoch gegen ihrem aignen fuerlohns vncosten) abfolgen zu lassen versprochen.

8. Damit sie kohlgedings-inhaber vors achte sich der kurzen kluften halber umb soviel weniger beklagen mögen, so würdet ihnen nicht allein zuegelassen zu weillen unterm hacken, auch bei denen dreiling schätzungen die schläg zu besuchen, sondern auch auf befindlicht beschwernuss alle billiche remedirung und handhabung versprochen.

9. Wird ihnen jetzo antretenden kohlgedings-inhabern über bereits beschehene des holtzes-übergab, dessen verwahrung allein obligen, sie auch allen uncosten aufs einrichten, zueprennen, spleissen und abführen bis an die gehörige stell sambt der gefahr (exceptis casibus fortuitis, worinnen wird ihnen nach den ihrigen ainige verwahrlosung zuegemessen werden könnte, auf welchen fall sie schadlos gehalten werden sollten) ohn all ferrern der kaiserlichen kammer entgelt auf sich zuenehmen schuldig sein, zu welcher arbeit sie ihnen auch die gehörigen leüth nach ihrem besten bedunken aufnehmen und darvon ablegen mögen. Und damit sie das gesindl desto williger haben, so würdet denenselben massen, es seithero mit rathschlag erledigt worden, auf solche begebenheit dass kranken-geld bei den neuhütten einzuraiten ferrers bewilliget. Und wann auch

10. Bei der gnüegen holtzes auf denen lendten sie an ieczo antrettende kohlgedings-inhaber gleichwollen hammer und hütten mit der gnüegen kohls nicht fürderen und also ein, oder anderer seits stekher und schaden verursacht wurden, sollen sie umb solche durch ihre fahrlosigkeit erwachsenen schaden zuhaften, redt und antwort zu geben, auch nach erkandtniss der sache gebührende satisfaction zu leisten schuldig sein.

11. Damit sowohl die kaiserliche kammer als kohlgedingsinhaber alljährlich, wie man bestanden, verlässlich wissen möge, so solle allemalen mit ultimo Decembris und schluss des jahres das im rest verbliebene holtz und kohl mit fleiss inventirt und beschriben, hernach auch bei den ämbter darüber ordentlich abgeraitet und guete lautrer richtigkeit gepflogen werden, so sich dann aus

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

beider kohlgedings-inhaber angelobter embsigkeit ein zuegang eraignete, so solle solcher zwar billich ihnen allein verbleiben und gelassen, jedoch auf mehrer versicherung hernach folglicher jahrs abgäng auf ain jahr zurück gehalten werden.

12. Ist hiemit auch vorgesehen, dass sie kohlgedings-inhaber, denen nun das völlige holtz übergeben worden, bei straf weder kohl noch holtz vor sich selbst und ohne revers zu verkauffen sich unterfangen sollen. Was aber pro deputat, wie auch auf die röst, cammerhof, breihaus und verkaufte höltzer betrifft, da werden sie mit schluss jeden quartals solche holtzabgaben dem holtzschreiber mit reversen, zetlen und rabisch belegter übergeben, welcher sie summariter darumben zu bescheinen und in seinem holtz-particular specifice zu verraitten haben wird. Schlusslichen

13. Solle beiden theilen von dieses 3 jährig contracts weiterer continuation oder andern einrichtung ain virtl jahr vor endung dieses zuhandten vorstehen. Alles treulich ohne gefehrde zu urkundt dessen sammt dieses contracts fünf gleichlautende paria unter baiderseits fertigung aufgerichtet und aines bei wohlgedacht ihro gnaden herrn ober-kammer-grafen, das ander bei dem ober-verwalter-amt verbliben, das dritte dem kaiserlichen einnehmeramt, das vierte der Neusollerisch cammer-buchhalterei und das fünfte eingangs gedachten neue kohlgedings-inhaber Georg und Martin Schmauchler gebrüder zuegestellt worden.

So beschehen im kaiserlichen kammerhof zu Neusohl, den 26-ten September, anno 1670.

Kilencz pecséttel és aláírással ellátott eredetije a beszterczebányai m. kir. erdőigazgatóság levéltárában.

303.

1672. február 26. Gróf Draskovich Miklósnak, a lietavai uradalmi közbirtokosság igazgatójának parancsa az uradalom tilalmas erdeinek megóvása érdekében.

Comes Nicolaus Draskovich etc. universis et singulis praesentes nostras visuris, aut legi audituris salutem, quibus vero competit, mutuae consanguinitatis affectum et servitiorum promptitudinem. Non sine levi damno et praeiudicio universorum dominorum

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

consanguineorum ex illustrissima familia descendentium, ac in hisce bonis ad arcem Lithava pertinentibus, inque comitatu Trinchiniensi existentibus habitis intelligimus in prohibititiis silvis, praecipue autem hoc nomine vocitatis Drinovicza et Bánffalvai, prouti etiam fluviis piscatilibus, tam licentiose succisiones lignorum et piscaturas introductas et practicatas modo quoque continuari, ut idem excessus veluti toti dominio nocivi merito aboleri, publicoque bono in tempore prospici debere, ipsa iustitia et necessitas dictarent. Atque adeo universos et singulos dominos compossessores peramanter requisitos habentes, officio directoratus vero nostri subiectis firmiter praecipiendo committimus et mandamus, ne amodo et imposterum derogamen officii nostri directoratus (ad quod cum fructu et utilitate obeundum per strictissimas reservales, quibus praelibatis dominis consanguineis nosmet obligarimus) nemo silvas prohibitorias succidere, decorticare et vastare, prouti etiam piscaturas in fluviis piscolis exercere audeat, neque per suos auderi faciat sub poena florenorum duodecim, toties quoties ex parte contravenientium, hoc que edictum nostrum violantium irremissibiliter desumenda et pro parte dominii applicanda et inter solitos proventus communicanda. Quare vobis provisori et castellano, necnon judicibus oppidanis et villanis, caeterisque supradictorum bonorum arcis Lithava officialibus universis et singulis haec notificanda et post evulgationem praesentium nostrarum observanda observarique sub amissione officiorum eorundem curanda habuimus, secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in oppido Thurdosin, die 26-a Februarii, anno 1672. Comes Nicolaus Draskovich (L. S.)

Hivatalos másolata az Orsz. Levéltár kincstári osztályában Relationes Commiss. Regior. fasc. 8. no 34. alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

304.

1673. febr. 28. A kisfaludi közbirtokosok egyezsége az ottani erdő használata iránt.

Anno 1673. die 28-a mensis Februarii.

Mi Kisfaludy Gáspár, Kisfaludy László, Jakab, Pál és Kisfaludy Ferencz uraimék és az több jelen nem levő atyafiak és kisfaludi compossessorok egyenlő akaratból, ha közönségesen fog tetszeni az atyafiaknak, tettünk ilyen limitatiót és végezést az kisfaludi jószágrul:

1. Az minemű végezés in anno 1666. die 29-a Junii Mihályiban* az atyafiak közt volt, azt mindenekben helybenhagyjuk, sőt ha valamiben nem effectuáltatott volna, effectuáltassék; és mivel azon végezéskor gondviselőül Kisfaludy Gáspár és Pál rendeltetett s azonban Kisfaludy Pál az világbul kimult, annak helyébe Kisfaludy István uram rendeltetik, hogy mindenekben egyetértsen s az közjóban szorgalmatosabbak lehessenek. Az akkori végezés szerint azért az minémű kerteket az falu körül az szabad élő földből és erdőbül foglaltanak az polgárság, azok nélkül az polgárság ellegyen és ennek utána szabad föld legyen, az gyepüket is elégessék és az házakhoz való kertjeknek is a végeit kiljebb ne tehesse senki is tizenkét forint birság alatt, mely jobbágyot rajta tapasztalván, azon birságot megvehesse az földes úr rajta akármelyik is, minden törvény nélkül, és az atyafiak közt föloszoljék afféle birság.

2. Az régi irtás-kertekrül és az mostaniakrul, azmelyekben gyümölcsös vagyon, az polgárok ki-ki az maga földesurának censust adjanak, ugymint husz köböl gyümölcsnek egyikét, azmikor termése vagyon, és azon kert gazdája tartozik hüt szerint megmondani, hogy mennyi köböl gyümölcse termett; kivévén az magok házaihoz való kerteket, azmelyekrül nem tartoznak censussal.

3. Az polgárság senki bort ne merészeljen árulni Karácsontul fogvást szent-Mihály napig, se az ura engedelméből, se az maga hatalmábul, se titkon, se nyilván 24 forint birság alatt és az bora is contrabont legyen, szabadon reá küldhessen egyik földes úr az másik földes urnak az jobbágya házára; holott valamely föl-

*Ezen régibb egyezség a Kisfaludy-levéltárból hiányzik.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

des úr úgy akarná, az ország végezése és törvénye szerint procedálhasson.

4. Az polgárság sem épületre való termő fát, se itthon háznál, se az erdőn el ne merészeljen adni 12 forint birság alatt; ha rajta tapasztaltatik, akármely földes úr is házára küldhessen, megvehesse rajta az 12 forintot. Az földes úr is egy fáért mást ne adhasson semminemű mesterembernek, mert az mesterember jobb fát választ magának, mint az úrnak. Pénzen se adhasson az földes úr senkinek is semmi nemű termő fát, hanem az maga szükségére szabadon csináltathat. Ha valamely emberséges emberek requirálják az gondviselőket és az urakat, jelesül azkik közönségesen az uraknak szolgálnak, azoknak egymás akaratjából kedveskedhetnek.

5. Az polgárságnak nem lészen szabad hajót csinálni, se pénzre, se az maga szükségére, se fönnálló fábul, se pedig esett fábul; az földes úr se adhasson az jobbágynak afféle fát, hanem requirálják Kisfaludy Gáspár és István uraimékat felőle. Akármely névvel nevezendő termő gyümölcsfát senkinek az polgárság közül nem lészen szabad levágni 12 forint birság alatt; ha rajta tapasztaltatik, immediate megvehessék akármely földesur is a birságot rajta.

6. Az lakosoknak semminemű úttal meg nem engedtetik az urak erdeibül kerekeket csinálni, s más haszonra való fából is munkálódni; hanem ha valamely földes úr csináltatni akar valamelyik, commissiót adjon az erdőőrzőre s az erdőőrző is reá vigyázzon, hogy több fát el ne vihessen az mint az commissio tart; az commissiót is pedig magánál megtartsa az erdőőrző, vissza ne adja az embernek. Mihályiaktul ugyan tilos lészen az kisfaludi erdő, az urak commissiója nélkül rá ne mehessenek; ha hír nélkül rajta tapasztaltatnak, mindenük contrabont lészen az urak számára, hanem az erdőőrzőnek abbul az contrabontbul az urak adják ki az részt, ugymint harmadát. Ha pedig valamely úr kerekeket csináltatna is, munkájáért az polgárnak fölebb ne fizessen ötven pénztől az úr; hozzá tévén azt is, hogy ha valamely földes úr tűzre való veszendő fát adna is valamely emberséges embernek, az commissiót az erdőőrzőre adja és az erdőőrző se merészeljen több fát adni, azmint az commissio tart. Kitelvén az erdőőrzőnek esztendeje, ezen commissiókat az gondviselő földes úr kezéhez adja, hogy azután ne élhessenek vele.

7. Az Sóstájon az minemű irtást kezdettek az polgárság, az mint Horváth György hütös emberinknek meghagytuk, tovább ne

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

merészeljék irtani, hanem *osszák föl mindazon irtásokat ház-számra mindeniknek egyaránt, azon szelléreknek is. Ha valamely földes urnak azon szellérszerben háza nem volna, azon földes urnak is kimérjék az részét;* az ispánok is jelen legyenek az mérésben. Ha valamely polgár az földek mérésében akadályt tenne, megbüntethessék 12 forintig az földes urak; sőt ha valamely földes úr nem consentiálna azon mérésnek, tehát köz akaratbul vegyék el az urak a polgároktul s maguk közt osszák fel.

8. Az földesurak egy áron, egy aránt igaz mértékkel árulják az borokat.

9. Az lakók, azmelyik valamely földes úr jószágán lakik esztendeig, három napot szolgálja az földes urnak; ha pedig nem akarna szolgálni, szabad legyen az úrnak megbirságolni s megbüntetni.

10. Semminemű uttal nyers tölgyfát, vagy akármely gyümölcsfát is se lakónak, se jobbágynak ne legyen szabad levágni, sőt még az földes urak részére is ne merészeljenek vágni az esett fán kivül, míg abban tart; ha pedig elfogyna az esett fa, requirálják az gondviselő földes urakat, módot hagynak benne; hanem amely épületre való fát levágnak az urak, annak az hegyit hordassák.

11. A vadakkal, madarakkal, halakkal, azmelyeket foghatnak, az földes urakat imádják meg véle, azkik itt laknak, azkik pedig itt nem laknak, azoknak gondviselőjöket imádják meg; hír nélkül el ne merészeljék adni 12 forint birság alatt; az úr is illendő árát adja meg ha köll neki, ha nem köll, eladhatja azután azkinek akarja.

12. Az mihályi malomtul fogvást kisfaludi malmokig senkinek az urakon kivül ne legyen szabad halászni 12 forint birság alatt; ha kit rajta tapasztalnak, megfoghassák és megbüntethesse akármely úr is és ispán. Ha mely földes úr halásztatni akar, maga ispánja és embere legyen jelen, commissiót adván az földes úr neki. Hozzátévén azt is, hogy az malmok közt az Rában kendert ne merészeljenek áztatni; szabadságok lészen az gondviselőknek elvágatni és elbocsátatni. Kisfaludy Gáspár s. k. (P. H.) Káldy Péter s. k. (P. H.) Kisfaludy László s. k. Kisfaludy István s. k.

Eredetije a Kisfaludy-családnak a magyar nemz. múzeumban elhelyezett levéltárában.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

305.

1674. február 17. Fogarasvidék tanuvallatása a fogarasi uradalomhoz tartozó erdőknek az ottani zálogbirtokosok által való használatáról.

Illustrissime ac celsissime princeps, domine, domine nobis naturaliter clementissime. Fidelium perpetuorumque servitiorum nostrorum in gratiam illustrissimae celsitudinis vestrae humillimam debitamque semper oblationem — sat. — In hoc anno praesenti 1674. diebus 16—17. mensis Februarii in oppido Fogaras, domoque unius nostri scilicet egregii Mathiae Malaczkay jurati notarii sedis judiciariae nobilium Fogarasiensium, in platea Bethlenmező vocata existenti habita accessisse, ibique universos et singulos testes, vigore literarum celsitudinis vestrae compulsoriarum nostri in praesentiam citatos, exacto ab iisdem firmissimo juramento, juxta utrum nobis propositum diligenter examinasse et inquisivisse. Quorum fassiones et utrum sequuntur hoc modo:

Utrum?

1-mo. Tudod-e, vagy bizonyosan hallottad-e, az méltóságos Lorántfy Zsuzsánna fejedelemasszony idejében, vagy annak előtte a fogarasföldi donatáriusok maguk falujok határán levő makkos erdőkön makktermésnek idején sertésmarhájokat gostina nélkül járatták volna szabadoson?

2-do. Tudod-e, vagy hallottad-e bizonyosan, ha az donatáriusok disznaik számára bizonyos darab makkos erdőt szakasztottak volna s ha szakasztottak penig, szokásból volt-e, vagy az magistrátus engedelméből; mindenkor-e, vagy csak néha-néha és mindeneknek-e, vagy csak némelyeknek?

3-tio. Tudod-e, vagy hallottad-e bizonyosan, ha valakinek az donatáriusok közül oly makkos erdeje, vagy havasa lött volna, maga fogadott volna marhákat és az gostinát, vagy váltó pénzt is maga számára vötte volna?

4-to. Hát az közönséges nemes emberek vagy boérok az magok határán lévő makkos erdőkön, vagy havasokon legeltethették-e disznaikat, vagy egyéb marhájokat engedelem nélkül, hogy gostinát nem adtak volna?

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

5-to. Mikor, és ki idejében kezdettek az donatáriusokon gostinát venni; az kik megadták, tartozásképpen cselekedték-e, vagy csak engedelemből?

6-to. Hát az boérság után való földön termett gabonábul tartoztak-e eleitül fogván dézmát adni, vagy nem?

1. testis egregius Servatius literatus de Lucza, annor. circit. 40, juratus examinatus fassus ad 1-um: Tudom azt bizonyosan, mivel az akkori méltóságos Lorántfy Zsuzsánna fejedelemasszony idejében én voltam két egész esztendeig fogarasi számtartó, akkor amint reá emlékezem, Fogarasföldén több donatarius az jasinál nem volt s az felső-szombatfalvinál erdős helyen, de hogy azok is gostinát adtanak volna valaha, nem emlékezem, hanem marhájokat magok falujok határán levő erdejeken szabadoson jártatták; sőt nem csak azok, hanem egyéb közönséges nemesek, boérok, papok darabantok, sőt még az jobbágyok is.

Ad 2-um: Tudom azt, hogy Görgey Jób uram jasi donatárius lévén, az ő kegyelme marháinak, fogarasi nemesség és lakosok marhái számára szakasztottak egy darab helyecskét, hol együtt s hol másutt, az honnét soha gostinát nem adtanak; szokásból volt-e, a magistratus engedelméből-e? azt nem tudom, de én értemre mindenkor úgy volt.

Ad 3-tium, nihil. Ad 4-um: Tudom, hogy mind közönséges nemes emberek s mind boérok az magok határán levő erdőkön s havasokon sertés és egyéb marhájokat szabadoson legeltették azokon az helyeken kivül, az melyek az régi urbarium szerint branistáknak neveztetnek, mivel azokra az tisztek gostinákra fogadtanak sertés marhákat. Az Numaja nevű havason is azkik juhokat legeltettek, fizettek az várhoz turóval; de ezenkivül hogy egyéb gostinát adtak volna, nem tudom. Mindazonáltal mikor valaki juhait, vagy egyéb öreg lábos marhát az havasra felszállétotta, czédulát váltott az udvarbíráktól s akkor adott valami honóráriumot az udvarbírónak.

Ad 5-tum: Annak előtte nem tudom, hogy a donatáriusok gostinát adtak, hanem mostani kegyelmes asszonyunk idejében Boér István udvarbíróságában kezdetett; hogy tartoztak volna vele, azt nem tudom, melyhez képest ha kik mit adtanak, meg kell engedni, kénytelenségbül adták.

Ad 6-tum: Hogy az boérság után való földekről valaha dézmát adtanak volna, sem hallottam soha, sem nem tudom.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

2-dus testis egregius Álgya Taslán, assessor boér de Mondra, ann. circ. 50, juratus examinatus fassus ad 1-um: Én az üdősbbik méltóságos Rákóczi György fejedelem idejében majorbíró voltam, Bethlen Gábor fejedelem idejebeli dolgokat is alkalmasint tudom, de arra soha nem emlékezem, hogy az fogarasföldi donatáriusok valaha az maguk falujok határán az makkos erdőkön sertésmarhájokat gostina nélkül, szabadoson nem jártathatták volna, Ad 2-um: Hogy az donatáriusoknak külön szakasztottak volna makkos erdőt, nem tudom, hanem tudom azt, hogy az várhoz tartozó havas alatt levő faluk határán szakasztottak az várhoz, azhol jobbnak ítéltetett, egy-egy darab havast, melyet branistáknak nevéztünk. Én értemre mind ilyen szokás volt, mi is úgy találtuk.

Ad 3-tum: Hogy olyan makkos erdeje lött volna valamely donatáriusnak, hogy marhát gostinára fogadhatott volna reá, nem tudom; de azt tudom, hogy azmely helyeket megtiltottak az udvarbírák, ha ki marháját oda hajtotta, gostinát adott érettek. Ad 4-tum fatetur juxta utrum; hoc tamen addito: Nemhogy az boérok s nemesek adtak volna gostinát, de még az jobbágyok sem adtak; sőt az fogarasiak marháinak is majorbíróságomban magam két rendben is szakasztottam különvaló helyet, melyről csak az pásztoroknak fizettek. Ad 5-um, uti primus testis; hoc addito: Boér István elkezdvén az gostinázást, elsőben csak hat-hat pénzt vött egy marhától. Ad 6-tum: Tudom, hogy Boér István kezde dézmát venni az boéroknál levő jobbágy földekről, de ez sem volt ennek előtte; hogy penig egész boérság után való földektül dézmát adtak vagy kívántak volna, nem tudom.

Ex possessione Sinka:

1. testis egregius Sinkai Berszán boér, ann. 40, 2. testis egregius Hercz boér, ann. 40, 3. testis strenuus Sztanila Sztrimbul, ann. 45, 4. testis stren. Kuman csürbíró, annor. 60, jurati examinati fassi: Mindezekben az kérdésekben annyit tudunk, Bethlen Gábor s üdősbbik méltóságos fejedelemnek idejekben míg Macskási Ferencz uram birta falunkat, soha az marhájától gostinát nem adott; tudjuk azt is, hogy mikor akarta, maga számára egy darabot kiszakasztott a donatárius a makkos erdőkben, de ha úgy akarta, csak közönségesen az több emberek marháival jártatta marháit. Azt is tudjuk, hogy mikor az Olton túl hoztanak sertésmarhákat az határunkra, maga vötte Macskási Ferencz uram a gostinát, de

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

egyéb közönséges nemes emberek, boérok, sőt még az parasztok is a magok határán lévő erdőkön, havasokon disznójokat és egyéb marhájokat szabadosson legeltethették, soha gostinát nem adtanak, mert szokás nem volt adni; hogy penig gostinát kezdettenek venni, annak öt vagy hat esztendeje; Boér István udvarbíróságában kezdetődött, akkor is penig az kik megadták a gostinát, nem tartozásképpen, hanem kényszerítésből kellett megadniok. Az boérság után termett földbeli gabonából penig hogy valaha dézmát adtanak volna, nem tudjuk; sőt ez is az gostinával együtt Boér István idejében vétetődék fel: hogy az boér, ha jobbágy földben vett, dézmát adjon, mert annak előtte az sem volt soha.

5. testis prov. Algye Demetre, jobbagio suae celsitudinis, annor. 40, judex praefatae possessionis, 6. testis prov. Sztancsul Pulyeksza ann. 60, 7. testis prov. Salomon Stephán jur. ann. 70, 8-us t. prov. Sztojka Juon, jur. ann. 40, 9-us testis prov. Kuman Nyágcz jur. ann. 40, jurati examinati fassi in omnibus, ut proxime praecedentes boerones de Sinka.

Ex possessione Ohába generosi quondam Stephani Gyulai de Varad relictae viduae Helenae Janko jobbagiones:

1. testis provid. Sztan Nyártye, judex, ann. 66, 2. testis prov. Sztán Czampe jur. ann. 60, 3. test. prov. Sztán Ruzman jur. ann. 59, 4. t. prov. Rádul Zelika, ann. 50, 5. t. prov. Ituly Csokány jur. ann. 55, 6. t. prov. Stan Dása ann. 35, 7. t. prov. Demetrius Nyágul ann. 30, 8. t. stren. Stephanus Bolya, boér, ann. 28, jurati examinati fassi ad 1-um, 2-um et 3-tium nihil; ad reliqua uti praecedentes de possessione Sinka.

Ex possessione Alsó-Ucsa:

1. testis strenuus Opris Grama, boér, ann. circ. 60, 2. testis str. Rádul Bacsilla ann. 60, 3. t. str. Opre Bacsilla ann. 25, jurati examinati fassi in omnibus ad singula, uti praecedentes boerones de Sinka; hoc addito: Még Báthory Gábor fejedelem idejében birta, úgy hallottuk, egy Bogdány Ferencz nevű főember a mi falunkat, de gostinát soha nem adott. Ez mindazáltal a mi értünkre szokásban tartatott mindez mai napig, mivel az felső-ucsaiakkal és korbaiakkal egy havast birtunk. Az [v]ár szükségére mindenkor makktermésnek idején a tisztek egy darab erdőt elszakasztottak azon három részre való havasból, de mi boérok, sem a falunkban lakó

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

parasztok soha, sem ennek előtte, sem most senkinek egy pénz gostinát sem adtunk. 4. testis Sztán Kanfoste, judex praeattactae possessionis ann. 65, 5. testis Mány Verul eiusdem jobbagio ibidem, ann. 60, 6. testis Mány Ducza eiusdem ibidem jobbagio, ann. 58, 7. testis Barbát Kolcs eiusdem ibidem jobb. ann. 35, ex jobbagionibus generosi Andreae Horvát de Várad jurati examinati fassi in omnibus sicuti proxime praecedentes boerones de eadem Alsó-Ucsa.

Ex possessione Bessembák:

1. t. strenuus Raduly Gravul ann. 40, 2. t. str. Juon Gravul, ann. 33, 3. t. str. Komsa Gravul ann. 35, jurati examinati fassi similiter in omnibus, uti boerones de Sinka; hoc addito: Az mi falunkat is Egri György nevű nemes ember birta, de gostinát soha senkinek nem adott, úgy hallottuk. 4. t. prov. Jaro Salomon judex et jobbagio suae cels. ann. 45, 5. t. prov. Sándor Kecskarul jur. et jobb. suae celsitudinis ann. 40, 6. testis prov. Sztan Salamon jur. et jobb. suae cels. ann. 35, jurati examinati similiter in omnibus, uti proxime praecedentes et boerones de possessione Bessembak.

Ex possessione Alsó-Árpás:

1. testis str. Ladislaus Vaszul ann. 57, 2. t. provid. Bukur Olarul annorum 30, 3. testis provid. Juon Algye, ann. 50, 4-tus t. prov. Dobrin Lupul ann. 55, 5. t. prov. Opra Vegye ann. 35, 6. t. prov. Radul Kalüre ann. 50, 7. t. prov. Dragumir Algye ann. 35, 8. t. prov. Bratulla csikós ann. 55, jurati examinati fassi in omnibus similiter tam boerones, quam jobbagiones generosi domini Valentini Szilvásy de eadem, uti proxime praecedentes testes boerones et jobbagiones Bessembák.

Ex possessione Alsó-Vist:

1. t. prov. Sztancsul Komsule ann. 50, jur. et jobb. suae cels., 2. t. prov. Raduly Bokány ann. 55, jur. et jobb. suae cels., 3. t. prov. Bukur Gerdány ann. 45, jur. et jobb. suae cels. jurati fassi in omnibus similiter uti proxime praecedentes ex possessione Alsó-Árpás.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Ex oppido Fogaras.

1. t. generosus dom. Petrus Rétyi de eadem, rationum fiscalium in Transylvania exactor, ann. 55, jur. exam. fassus ad 1-um 2-dumque: Préfektus uram őkegyelme énnekem csak tegnapelőtt parancsolta vala meg hogy fide mediante az erdők állapotját irjam le s küldjem őkegyelme kezéhez, melyet elkövetvén, most sem tudok mást mondani az erdők állapotjáról. Ad 3-tium: Hogy az donatáriusoknak maga faluja határán annyira való makkos erdeje volt eleitül fogván, hogy az maga marháinak annyira való nem kivántatott, akár mennyit reá fogadott is, szabad volt vele. Ad 4-tum: Akár közönséges nemes ember, akár boér szabadoson, minden gostinázás nélkül jártathatta magok határán levő erdőkön s havasokon akármi névvel nevezendő marháit. Ad 5-tum: Boér István udvarbíróságában kezdették erőszakosképpen az gostinázást minden donatáriusokon, köznemeseken, boérokon, sőt még az jobbágyokon is, azkiknek magok határokon erdejek volt. Az Olt mellett lakókra penig, kiknek határokon makkos erdő nincsen, annak idejében vigyázás volt reájok, hogy nem másuvá, hanem az branistákra hajtsák gostinára sertésmarhájokat, de úgy sem exigáltak szintén annyi gostinát rajtuk, mint az Olton túl való idegeneken. Ad 6-tum: Soha, hogy boérság után való földekről dézmát adtak volna, nem tudom.

2. testis egr. dom. Nicolaus Uzoni de Fogaras, ann. 45, rationum fiscalium alter exactor jur. exam. Én az néhai méltóságos Lorántfy Zsuzsánna fejedelemasszony őnagysága idejében lévén fogarasi számtartó, én arra nem emlékezem, hogy az donatáriusokat gostina adásra erőltették volna; sőt amennyiben az dolgot observálhattam, ugy emlékezem reá, Boér István uram udvarbíróságában, mostani kegyelmes asszonyunk idejében kezdették az gostinát exigálni. Ad 2-dum: Én azt nem tudom, hogy bizonyos darab erdőt szakasztottak volna disznajok számára, hanem úgy hiszem, hogy akinek mind emanáltatott donatiója, az szerint is birt. Ad 3-tium nihil et ad 4-tum, ad 5-tum dictum in priori. Ad 6-tum: Az igaz boérság után való földön termett gabonából hogy dézmaadással tartoznának, az igazán emanáltatott boérsággal minthogy ellenkezik, ahhoz képest, hogy dézmát adtanak volna, nem emlékezem; lehet, hogy valakiken megvehették erőszakosképpen.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

3. testis egregius dominus Christophorus Pattantyús de Fogaras, jur. assessor nobilium Fogarasiensium, ann. 65, jur. exam. fassus in omnibus, uti proxime praecedens in rei merito; sed ad 3-tium clarius addidit: Tudom, hogy nagy-berivóji Boér Gáspárnak oly havasa volt maga személyére, hogy mi is egész városul az ökegyelme engedelméből oda hajtottuk sertésmarháinkat, és egy sertéstől két-két pénzt maga számára vött gostinát, de az üdőtül fogva sem hiztanak úgy meg makkon az sertések mint akkor.

4. testis circumspectus Thomas Szőcs judex primarius oppidi Fogaras ann. 40, 5. t. circumsp. Andreas Fábián jur. civis ann. 45, 6. t. circumsp. Valentinus Varga eiusdem oppidi civis ann. 80, 7. t. circums. Joannes Varga civium notarius ann. 47, jur. exam. fassi ad 1-um, 2-um, 3-tium et 6-tum nihil. Ad 5-um et 4-tum: Tudjuk, hogy sem Bethlen Gábor, sem üdősbbik méltóságos Rákóczi György fejedelmek idejekben, sem annak utánna egész mostani kegyelmes asszonyunk idejéig, Boér István udvarbíróságáig, gostinát sem köznemes, sem boér nem adott, sőt az fogarasi nemesség és városi rend sertésmarhái számára, valamikor makk termett az sinkai erdőn, Rotunda Morcsora nevű erdőt szakasztották, melyet mintegy örökségünknek is tartottunk, soha gostinát róla nem adtunk, hanem mintegy hat vagy hét esztendőtől fogva kényszeréttetünk.

Ex possessione Felső-Vist:

1. testis str. Boér Rádul ann. 75, 2. t. str. Boér Kosztandin ann. 50, 3. t. str. Boér Sztojka ann. 60, 4. t. Opra Lüpsorul ann. 65, 5. t. prov. Opre Sandrul ann. 75, 6. t. provid. Dán Tabara ann. 65, jurati examinati fassi, tam boerones, quam jobbagiones similiter in omnibus, uti Sinkaienses; hoc addito: Mikor Káli Pál nevű possessor birta falujokat, maga sertésmarhái számára foglalt egy darab erdőt; azon kivül mindenütt szorgalmatosan jártanak az marháink gostinázás nélkül. Annak utánna, hogy üdősbbik Rákóczy (György) fejedelem őnagysága elvötte is az falut Káli Páltúl, azt az darab részerdőt foglalták az tiszt'ek is mindenkor vár szükségére, melyet Káli Pál possessor lévén maga szükségére szokott volt elfoglalni. Az havasok penig a boéroké lévén, annak jövedelmét máig is ők veszik fel.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Ex possessione Drágus:

1. testis providus Lupul Armán ann. 80, 2. t. prov. Opra Kode ann. 75, 3. t. prov. Opre Rádul ann. 60, 4. t. prov. Lupul Kósa ann. 61, 5. t. prov. Barbáth Vikete ann. 55, jurati examinati fassi in omnibus similiter, uti proxime praecedentes boerones et jobbagiones ex possessione Felső-Vist.

Quorum quidem testium fassionum seriem, prout per nos fuit expedita, eidem illustrissimae principali celsitudini vestrae fide nostra mediante rescripsimus. Eandem illustrissimam celsitudinem vestram quam diutius feliciter regnare desiderantes, eiusdem illustrissimae celsitudinis vestrae humiles, fideles perpetuique servitores Mathias Malaczkai sedis judiciariae nobilium Fogarasiensium jur. notarius mp. et Georgius Daróczi de Fogaras nobilis persona mp.

Kívül: Illustrissimo ac celsissimo principi domino Michaeli Apafi, dei gratia Transylvaniae principi, partium regni Hungariae domino et siculorum comiti etc. domino domino nobis naturaliter colendissimo.

Eredetije az Orsz. Levéltár erdélyi fiscális osztályában VI. sz. fasc. 408. P. alatt.

306.

1674. márczius 7. A beszterczebányai kamarának egyezsége Breznóbánya városával az ottani erdők iránt. *

Anno Domini 1674. die septima Martii, inter inclytam sacratissimae caesar. regiaeque majestatis cameram Neosoliensem, medio ejusdem sacratiss. majestatis consiliarii et memoratae camerae praefecti Joannis Georgii Schulcz ab una, et liberam regiamque civitatem Bresnobaniensem ab altera partibus, occasione praetensarum ab hac civitate usque ad praesens, aliquorum in sylvis suae maiestatis reservatis damnificationum, et ideo altae memoratae sacratissimae majestatis cameram Neosoliensem de benigna ejusdem resolutione apprehensarum Bresnensium decimarum antehac in intertenimentum parochorum versarum sequenti modo ad be-

* V. ö. *Tomcsányi* i. m. 64—65. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nignam suae majestatis sacratissimae ratificationem conventum atque conclusum est; et

Primo quidem.

Siquidem a multis jam annis per plures concives et inhabitatores Bresnobanienses, quorum magna jam pars fato cessit, in reservatis pro caesarea camera Neosoliensi sylvis Breznobanyensibus non exigua damna perpetrata essent, eamque ob causam adhuc anno 1661., in mense Novembri de re amicabili componenda ambas inter partes tractatum et conventum fuisset, ut dicta civitas Bresnobaniensis loco mulctae alicujus, pro illatis sylvarum damnificationibus sexcentos talleros imperiales camerae Novizoliensi persolveret, quae quidem tractatio per quosdam turbata ad effectum non venit, rebus hucusque in suspenso permissis; interim tamen sua sacratiss. caesarea majestas acceptis informationibus, in aliquod resarcimentum acceptorum in sylvis damnorum benigne resolvisset, ut decimae Bresnenses camerae eidem Neosoliensi applicarentur, sicut etiam iisdem duobus jam annis potita esset; ita civitas Bresnobaniensis pro totaliter tandem redimenda dictarum, vel quarumcunque in sylvis suae majestatis reservatis damnificationum praetensione, eandem ante tot annos promissam sexcentorum tallerorum imperialium summam in parata pecunia camerae Neosoliensi in tribus terminis, videlicet semper in festo sancti Michaelis archangeli tribus proximis annis, a proximo hujus anni festo sancti Michaelis incipiendo, per talleros ducentos persolvet, qua persoluta sexcentorum tallerorum summa civitas et cives Bresnobanienses ab omnibus usque in praesens illatis sylvarum damnificationibus liberi et absoluti erunt ipso facto.

Secundo.

Ut similes suae majestatis sacratiss. vel maxime praejudicio-osae damnificationes in futurum praecaveantur, conventum esse, ut civibus, omnibusque inhabitatoribus Bresnensibus et famulitiis eorundem ab ejusmodi abstinere serio interdicatur, sub certa mulcta vel poena, juxta conscientiosam damni aestimationem in damnificantes exequenda. Si quae vero damnificationes reperirentur, de iis inprimis conjunctim per homines camerae et civitatis fiat oculata revisio, et iudex Bresnobaniensis teneatur ad instantiam juxta praemissa camerae Neosoliensis ius et iustitiam impen-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

dere, mulcta illa in una medietate caesareae camerae, altera vero medietate iudici Bresnobaniensi cedere debente. Quod si vero

Tertio

Judex Bresnobaniensis a camera Neosoliensi requisitus modo praemisso ius et iustitiam impendere non curaret, aut tergiversando procrastinaret, extunc penes commissionem domini vice comitis praemonitus, neglecto termino, legali homagii nobilitaris, centum videlicet florenorum hungaricalium poenam incurrat, sine omni contradictione pro et a camera Neosoliensi, medio tantum hujus conventionis, propriaque duntaxat authoritate in ejusdem iudicis bonis exequendorum, toties quoties contraventum fuerit in praemissis omnibus, etiam et quibuscunque iuridicis remediis abscissis.

Quarto.

Tum sylvarum usus civitati Bresnensi pro necessitate propria omnino etiam convenire videretur, ea tamen cautela, ut inde promovendis, secundis fluviis et aquarum defluxionibus, Neosolium lignis non praejudicetur, modalitatem observare, statutum est, ut omnes omnino sylvae declinationem suam in valles magis aquosas, unde ad fluvium Grani promoveri possunt, habentes a civitate, civibus et incolis Bresnensibus intactae maneant, sed pro sua necessitate, item pro aedificiis suis propriis cum camera Neusoliensi semper de locis, unde ligna similia accipienda conveniant, et non indifferenter pro cujusvis privato lubitu in sylvis intrando succidere liecat, in contravenientes autem modo praemisso, toties quoties animadvertatur. Similiter

Quinto,

Pro asseribus et scandulis ad proprias et camerae necessitates de certis locis semper mutua cum intelligentia utriusque partis certi districtus assignentur, extra quos transgredi nullatenus licebit, sed nec asseres et scandulas aliorsum sine consensu camerae divendere sub mulcta superius expressa, et tenebitur camera suae majestatis semper in assignatione sufficientis necessitatis tam pro focis et aedificiis civitatis et civium atque incolarum Bresnensium prompta esse, sicut vicissim civitas camerae Neosoliensi more et pretio antiquitus observatis necessitatem diversi generis asserum juxta desideratam mensuram administrare, caveantque Bresnenses

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

molas asseritias camerae facile praejudiciosas sine assensu ejusdem extruere.

Sexto.

Cautum quoque est, ut Bresnenses tuguria vulgo sallasch non adeo in propinquo ad loca prohibita habeant, pascuationes vero iisdem libere permaneant, quousque per easdem conservationi et plantationi sylvarum non praejudicaretur, quem in finem semper cum custodibus sylvarum mutua habebitur correspondentia.

Septimo.

Pro tanto meliore utrinque correspondentia et avertendis damnificationibus civitas quoque Bresnobaniensis suis sumptibus particulares et juratos duos sylvarum custodes, sicut de facto intertenet, etiam in futurum continuando intertenebit, et proxime super emanata suae majestatis benigna ratificatione certi utriusque partis commissarii convenient, valles et districtus magis observari et prohiberi, convenientes denominaturi.

Octavo.

Sine speciale, scriptoque consensu caesareae camerae Neosoliensis civitati Bresnensi non liceat, ab hodie in futurum, ullum vel lignicidarum magistrum, vel quempiam ex lignicidis in concivem assumere, sub vinculo superius de non inpensione expresso, pro avertendis difficultatibus et controversiis atque praejudiciis inter partes exinde provenire valentibus.

Tandem camera Neosoliensis civitati Bresnensi decimas sui territorii, pro usu et intertenimento plebani catholici iterum remittit, salvis etiam de reliquo privilegiis et libertatibus utriusque partis. Scriptaque hujus contractus duo sunt paria, utriusque partis signatione munita, uno caesareae camerae et altero civitati Bresnobaniensi tradito.

Actum Bresnobaniae, die ut supra. Joannes Georgius Schulcz (L. S.) Judex et jurati civitatis Breznobaniensis (L. S.)

Hivatalos másolata az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában, Miscell. fasc. 61. no 318. alatt. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. X. 235—9. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

307.

1674. máj. 22. A kis-peleskei közbirtokosok egyezsége erdejük védelme végett.

Mi Jancsó Pál Szatmár vármegyének egyik szolgabírája, Tyukodi János, Gyulay János, Gyulay Boldizsár és Daróczy Sámuel azon nemes vármegyének hites assessori recognoscáljuk vigore praesentium, hogy az kis-peleskei dominus terrestrisek és compossessorok azon helyben és faluban lakozó jobbágyi az megnevezett falu határán levő makktermő fáknak égető s pusztító alkalmatlanság követéséről és annak teljességesen való megtiltásáról alkudtak meg ilyen formában:

Valamelyek a data praesentium olyan erdőégetők, vágók és rontók találtatnak és tanu által megbizonyíttatnak, azok ipso facto húsz-húsz forinton convincáltassanak toties quoties, azon irtovány pedig, akár szántóföld s akár kaszáló inter dominos terrestres aequaliter dividáltassék, certificatis dominis terrestribus, aut ipsorum officialibus, vel ad id destinatis hominibus, az felül specificált poena mindenkor inter dominos terrestres egyaránt oszoljon. Az copiában specificált Bíró Péter és Bíró Mihály az előbbi contractus szerint külön-külön húsz-húsz forintokon convincáltattak, melynek fele az fiscusé, fele pedig Beczky György uramé, az földek pedig, melyek négy esztendő alatt Bíró Péter és Mihály által irtattak, azok mint szántó és kaszálók maradtak Bíró Péter és Bíró Mihály kezénél in perpetuum, melyeknek azon falu bírái, kimenvén, bizonyos határt csináljanak. Az felül specificált poenát intra quindenum exequálja a dominus terrestis, sub poena dupli. Melynek nagyobb bizonyságára ineáltatott az felül megirt pársok között contractus előttünk. Datum Szatmár-Németi, die 22-a Maji, 1674. Joannes Tyukody juratus assessor comitatus Szatmáriensis s. k. (P. H.) Joannes Gyulay juratus assessor comitatus Szatmáriensis s. k. (P. H.) Coram me Paulo Jancsó judex nobilium comitatus Szatmáriensis s. k. (P. H.) Balthasár Gyulai juratus assessor comitatus Szathmáriensis s. k. (P. H.)

Eredetije a Becsky-családnak a magyar nemz. múzeumban elhelyezett evéltárában.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

308.

1676. április 24. A szemerei közbirtokosok kötelezvénye arról, hogy az általuk legeltetésre kibérelt iványi erdőben károkat okozni nem fognak.

Mi szemereiek közönségesen faluúl nemesek és nemtelenek recognoscáljuk ez levélnek rendiben, hogy mi az iványi erdőben, mely vagyon Sopron vármegyében az nemes pozsonyi kamara directiója alatt, pascuátióra bérlettünk marháinkat, mint kegyelmes királynénk ő felsége örökös jószágára nem különben hajtatjuk és legeltettünk azon megirt erdőben, hanem adó és census fizetésre, ugymint az elmult 1675. esztendőben fizettünk marháinktúl minden marhátul három-három pénzt fűbért, azon fizetést azután is minden esztendőben tartozzuk megfizetni; azt per expressum megvallván, hogy az iványi erdőben régi, eleitül fogvást levő és szokott tilosokat és kaszáló helyeket az iványiaknak praejudiciumokra és károkra azon iványi lakosoknak meg nem ételjük és kárt nem is tétetünk, hanem az szabadélő földön, azhol az ő marhájok jár, legeltetvén; hogyha pedig valaki ez ellen cselekednék közülünk és azon résztül fogva tilosokat és kaszáló helyeket megétetnék, rajta tapasztaltatván azon kártévő végezésünk ellen való ember, minden kedvezés nélkül szabadon behajthassák és az szokott régi módjok és törvények szerint büntessék meg. Melynek nagyobb bizonyságára adtuk ez levelünket kezünk irásával és pecsétünkkel megerősítvén. Actum Szemere, 24-a Aprilis 1676. Zvonarits Ilona mp. (L. S.) Toronyi Imre mp. (L. S.)

Az szemerei marhák száma in toto 329.

Mult századi másolata az Orsz. Levéltár Nádasdy iratai közt.

309.

1676. szept. 22. Kivonat I. Lipót királynak többi közt a selmeczbányai bányamester részére adott utasításából az erdők megóvását illetőleg.

Ferner weil an hägung der waldungen zu dess allgemeinen perg- vnd schmelzweesens holz- vnd kohlen nothurfft vnser vnd der gesambten waldburgerschafft sonderbahres interesse subversirt, alss solle der pergmaister in den wäldern bey pergwerckhen

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

das schwendt, brenen, aussreuthen, stadthackhen vnd wiessmathmachen, vnd bevorab die aboedung durch das schädliche gaiss viech kheines weegs gestathen, die waldungen, holzschläg vnd kohlungen zum öfftern selbst vnd durch die waldforster vndt waldhüther übergehen, visitiren vnd zusehen lassen, das von den holzhackhern vnd kohlern (denen iederzeit gewisse district zum häbschlag vnd kohlen von gericht auss ausszuzaigen) nit alsso verderblicher weiss alles verödet, sondern die baumb in gebührlicher maass abgehackth, dass asstach auf ein hauffen zusamben gezogen, khein holz in wurffen hinterlassen, jedoch guethe saamen baumb, damit sich der abgemaiste waldt wieder besamben vnd desto ehender hernachwachsen möge, hin vnd wider vorbehalten, vnd in denen werckhstäthen stehen gelassn. Die wälder aber nit nur in grundt aussgehäckth vnd verkohlt, sondern wann damit im thal ein anfang gemacht worde, alsso vollents biss an den ausschuss oder höhe des gebürgs das ganze stuckh verarbeithet, sowohl auch sonst in allen nach dem mehrern innhalt der waldordnung gebühr vnd würcklich gehandlet, vnd die sach darwider vermessen vnd schaden gethan, welche waldschäden, sonderlich bey der jährlichen verreithung der wälder wohl zubeobachten sollen, exemplarisch bestrafft werden.

A m. kir. fő-bányagrófság levéltárából közölte *F. A. Schmidt* i. m. V. 284—5. l.

310.

1677. junius 1. Apaffy Mihály parancsa a vizaknai sóbánya tiszteihez, hogy Vizakna város erdejét ne pusztítsák.

Michael Apafi dei gratia princeps Transsilvaniae, partium regni Hungariae dominus et siculorum comes, fidelibus nostris egregiis et nobilibus, camerario ac rationistae, caeteris etiam officialibus salisfodinae nostrae Vizaknaiensis, modernis videlicet et futuris quoque pro quovis tempore constitutis, tunc etiam aliis, quorum videlicet interest seu interierit, praesentium notitiam visuris, vobis dilectis salutem et gratiam. Vizakna városának alázatos minket megtanálásából értjük, hogy tilalmas erdejeket a szokás kivül úgyannyira s felette igen nagy károkra hüségtek

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

vágatja, hordatja minden alacsony dolgokra s rendkivül is pusztítja tilalmas erdejeket, hogy még ott levő aknának szükséges épületire is semmi oly fa nem fog benne maradni. Igy lévén azért az dolog, kegyelmesen és igen serio parancsoljuk hüségteknek egész ott való mostani tisztekül, s ugyanott akármi időben következendő s kamara házunknál leendő tiszteknek, sőt mindeneknek, valakiknek illik s ez levelünket látják és értik, ennek utánna vágatni, hordatni, tűzre s egyéb haszontalan helyekre fordítani ne merészeljék azon tilalmas erdőnek fáit, hanem ha mikor az aknának valami fogyatkozására nézve kelletik; egyébiránt valakik ez parancsolatunk ellen cselekedni comperiáltatnak, méltó animadversiónkat tapasztalják magokon, secus minime facturi. Praesentibus perlectis exhibentibus restitutis. Datum in civitate nostra Alba-Julia, die 1-a mensis Junii, anno Domini millesimo sexcentesimo septuagesimo septimo etc. (L. S.) Michael Apaffy m. p.

Mult századi másolata az Orsz. Levéltár erdélyi fiscális osztályában V. sz. fasc. 359. F.

311.

1679. február 10. Szathmármegye tanuvallatása az Ivácskófalva és Rézteleke közt fekvő Mérges erdő közös használatáról.

Mi nemzetes Szücs Pál nemes Szatmár vármegyének egyik szolgabírája és Pajzsos János azon vármegyének hütös assessora, nemzetes Olasz Lénárt urnak, úgy mint császár és koronás király urunk ő felsége szatmári udvarbírájának instantiájára peragáltuk ezen alul megirt fassiót az előnkbe adatott utrum szerint, mely így következik:

Utrum de eo?

1. Tudod-e nyilván, itt Szatmár vármegyében Ivácskófalva és Rézteleke között a Mérges nevű erdő mindenkoron eleitül fogván közönséges volt-e ivácskói és rézteleki emberek között és földes urai között, és azután hogy Réztelek külön urra szállott Ivácskótól.

2. Tudod-e külön határát az két falu között való erdőnek; ha tudod, hol vagyon, mely tájon, megmutasd és megmondjad?

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

3. Tudod-e vagy láttad-e, hogy néhai Daróczy Istvánnak mikor dominiumjában volt Ivácskó, azon Mérges erdőt szabadosan hordathatták-é?

Die 10-a Februarii 1679.

Szénfalván lakozó Sándor Kozma, ő felsége jobbágya, annorum 50, juratus examinatus fatetur: Azt tudom, hogy az szabados erdőre, mely nem tilalmas, (szabad) volt mind az rézteleki eknek menni, de az tilalmas erdőre, mely a Mérges az tilalomban lévén, se rézteleki eknek, se ivácskófalvaiaknak nem volt szabadvágó követés nélkül. Ad 2-dum: Ivácskó és Réztelek között vagyon külön határ a Homoródszakadékja az erdő között. Ad 3-tium: Ha valamely földes úr épületre való fát akart hordatni a Mérgesbül, az udvarbírótól követte, az udvarbíró czéduláját adván kerülőknek.

2. testis Tomany István Szénfalusiensis, annor. 55, juratus examinatus fatetur: Tudja, hogy a Mérges erdő mindenkor tilalmasban lévén, ivácskói és rézteleki embereknek nem volt szabad hordatni, nem volt közönséges. Ha az földesurak akartak épületre vágatni, követvén az udvarbírótul, úgy hordották. A Homoródszakadékja határa annak az erdőnek Réztelek és Ivácskó között, úgy tudja.

3-tius testis Bojtos János Szénfalván lakó, annor. 30, juratus examinatus fatetur: Mindenkor tilalmasban lévén a Mérges erdő se rézteleki, se ivácskói embereknek nem volt szabad vágni, hanem az földesuraknak követéssel, s úgy vágatta épületre. Határa az Homoródszakadékja.

4-tus testis Tomony Ábrahám Szénfalván lakó, annor. 40, juratus examinatus fatetur: Én kerülő voltam Szénfalván egy úr alatt, úgy vallja, úgy tudja ut 3-tius.

5-tus testis Rézteleken lakó, ő felsége jobbágya Pinte Máté, annor. 40, jur. exam. fatetur nihil.

6-tus testis Sándor Gergely Rézteleken lakó, ő felsége jobbágya, annor. 55, jur. exam. fatetur ut 3-tius testis.

7-mus testis Orbán György Rézteleken lakó, ő felsége jobbágya, annor. 60, juratus, uti 3-tius. Lábommal is megmutatom az határát.

8-vus testis Zakariás Péter Rézteleken lakó, ő felsége jobbágya, annor. 54, jurat. Mind rézteleki, ivácskói embert ott megbüntettek, ha oda ment, minthogy tilalmas volt. Határa a Homoródpatakja. Ultra fatetur, ut 3-tius testis.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

9-nus testis Kincses Gergely Rézteleken lakozó, annor. 36, jur. exam. fatetur, ut 3-tius.

10-us Pap Máté Rézteleken lakó, ő felsége jobbágya, ann. 50, jur. exam. fatetur, uti 3-tius testis.

11-us Szilágyi Miklós Szénfalván lakó, ő felsége jobbágya, annor. circ. 75, jur. exam. fatetur: Tudja nyilván, az réztelekieknek szabad volt a megirt erdőt vágatni és hordani az császár jobbágyinak, de az ivácskófalvaiaknak nem volt szabad követés és czédula nélkül, se az földesuraknak. Azt is tudom, hogy Szeredi István szatmári kapitány lévén, nem volt szabad hordatni különben, hanem ha az udvarbíró czédulája volt emberénél. Ad 2-dum: Megosztott határa soha nem volt a Mérgesnek, csak tilalmasban tartották.

12-mus Varga Tivadar Szénfalván lakó, ő felsége jobbágya, annor. 47, jur. exam. fatetur: Tudja, hogy tilalmasban tartották azt az erdőt, követés nélkül senki oda nem mehetett, se földesúr, se pedig jobbágy. Ad 2-dum: Soha megosztott határa nem volt. Ad 3-tium: Hogy követés nélkül valaki hordatta volna nem tudom, hanem ha mi fára szüksége volt, vagy az szatmári udvarbírótul, vagy a vajdátul kellett kikövetni.

13-tius Gyulai Péter Remetehomoródon lakó, gróf Csáky István uram ő nagyságának jobbágya: Tudja, nem volt szabad a Mérges erdőt vágni senkinek, hanem követés által. Ad 2-dum: Volt megoztott határa, vagy nem? ő nem tudja.

14. Buzgó Péter nihil ad omnia.

15-tus Boda Simon fatetur in omnibus, uti 13-tius testis.

Datum Szatmár, die et anno ut supra. Paulus Szücs judex nobilium comitatus Zatmariensis mp. Joannes Pajzsos jur. assessor comitatus Zatmariensis mp.

Egykorú másolata az Országos Levéltár «Lymbus» gyüjteményében.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

312.

1679. április 7. Kivonat a bányavárosokba kirendelt udv. bizottságnak a főbányagrófi hivatalhoz intézett rendeletéből az erdőket illetőleg.

Die waldbereittung solle jährlich gehalten, dass gaissvieh abgestellt vnd dem perggericht das bessere aufsehen anbefohlen werden.

Zum 10-ten ist notorium, wie zu dem berg- vnd schmölzweesen an holz vnd kohlen ein grosses jährlich aufgehe, wesswegen dann auf die waldungen vnd deren hägung so viel man kann ein sondere reflexion zu machen, dagegen aber auch unverborgen, wassmassen durch dass schädtliche gaissvieh, aussrottung der walder zu wissen vnd aeckher vnd in andere weeg sehr grosse waldschäden verübet werden, zu deren verhüettung ins khünfftige dem berggericht die bessere obsicht auf die wälder vnd observanz der waldordnung vnd ergangenen waldtungs patenten mit allem nachdruck zu befehlen vnd das gaissvieh vnd dessen eintreibung in die alt vnd junge holzschläg bey scharffer straff vnd preissgebung entlich an die soldaten abzubringen, die predmühlen nit anderst, alss allein zu pergwerkhs notturft, zu gestatten, wie auch aufs negste mit zuziehung von Schemnitz vnd Neusohl in sachen erfahrner ambtleuth ein waldbereittung anzustellen vnd alle jahr zu widerhohlen vnd dann darüber jedesmahl ein ausführliche relation an die hochlöbl. hoff-cammer zu überschickchen.

A m. kir. fő-bányagrófsági levéltárból közölte *F. A. Schmidt* i. m. V. 380. l.

313.

1679. Kivonat Küküllőmegye szabályzatából az erdők használatáról.

I.

Az erdőt juxta quantitatem sessionum antiquarum hordassák.

Vagynak oly helyek és faluk, kikben egy darabocska helyek lévén némely embereknek, a közönséges hasznos erdőt non juxta quantitatem sessionum antiquarum bírják, hanem más szekereseket is rá visznek, és azokkal pusztítják, többi között haranglábi és

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

désfalvi erdőket hordják, vesztegetik; kihez képest ad diem praesentem Maji 30-m désfalvi erdő szinére rendeltettek kimenni ez alább specificált commissáriusok, ugymint Jármi Ferencz, Tövissi Dániel uraim, Pernyeszi uram, Horváth Ferencz és Miklós uraim, vice ispány uraim is jelen lévén, finaliter vegyék igazításban, kinekkinek mint kellessék vágni az erdőt, mely oly kárban forog.

Az erdélyi muzeum kézirattárából közölték: *Dr. Kolosvári S.* és *dr. Óvári K.* i. m. I. 298.

314.

*1680. febr. 12. I. Lipót királynak nyilt parancsa a bányászat czéljaira szánt erdők megóvása érdekében.**

Leopold.

Entbieten N. allen vndt jeden vnssern getreuen vnd vndterthanen geist- vndt weltlichen, was nahmens, ehren, stands, würden, oder weessenss, die in vnsseren königlichen hungarischen bergstätten, derselben gegendt vndt dabey liegenden herrschafften wohnhafft vndt angesessen seindt, vnsere gnad vnd alles gutes. Vnd geben euch gnädigst zuuernehmen, obwohlen noch vnsere vorfahren am reich durch vnterschidtlich aussgegangene königliche berg- vndt waldtordnung, vndt publicirte besondere mandata gemessen vnndt ernstlich verbietten lassen, dass niemandts hinführo weder obrigkheit noch vnterthanen khein gaiss- oder anderes klein vieh in diejenige wälder, so zu vnseren Neusollerischen kupfferweesen, wie auch desselben vndt aller anderen goldt- vnd silber-bergwerkhen vndt schmölz notturfften, in vndt bey denen vorgemelten vnseren königlichen hungarischen bergstätten vndt vmbliegenden herrschaften nuzbahrlich gebraucht werden mögen, eintreiben oder halten, auch solche waldungen in andere weeg mit niederfällung der jungen vndt gewachsenen bäume, auch aussrottung zu wissen vndt ackhern aböden oder verwüsten sollen, so ist vnnss doch durch vnnsere jüngst in denen pergstätten geweste kayserliche comission vndter andern threu gehorsambst hinterbracht worden vndt sonsten vorkhomben, dass deme

* V. ö. *Tomcsányi* i. m. 65. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

mit nichten nachgelebet, sondern durch die wallachen mit eintreibung dess schädlichen gaiss-viechs in die wälder, wie auch von denen obrigkheiten vndt vnterthanen selbiger ohrten mit vberflüssigem hölzernen zeug, alss schindlen, pretten, latten vndt anderem, so sye nit zur aigenen, oder der bergwerckhs nothwendigkeit, sondern zur verschwendung, auch öffters in die händt der türkhen verferttigen lassen, gewaltthätiger weisse grosse waldtschäden zuegefüegt vndt daneben in diesem gar vbel gewürthschafftet werde, dass in dem holczschlagen zu kollungen vndt denen bergwerckhen, oder anderen bedürffnussen schon vast ein ieder, nur nach freyen belieben, ohne vorgehendes aussbitten vndt ausszeichnen, durch die bergmaister vndt geschworne waldthütter vndt waldtvürster in waldt ansizen vndt nit mit ordtnung, sondern allein, mass wohlgefällig, herhauen vnd holzfällen will, so dass hernach die waldtungen kein rechten nachwachss haben khönnen, vnndt daraus endtlich erfolgen muess, dass man in khurzen getrungen werde, dieselbe nahmhafft vnnd ansehnliche berg-handlungs- vnndt schmölz-weesen ohngeachtet der reich geseegneten gaben gottes, so noch auss dem bergwerckhen zuuerhoffen, zu vnserer regalien vnd ganzen landes höchsten nachtheil des benöttigten holz vnndt kholl mangels halber gahr ausszulassen, inmassen vnseres cammer guettes vnndt der gewerckhen mercklichen schaden von solcher verödung schon vor augen, vnndt ihnen, denen bergstätten selbsten vnndt benachbahrten herrschafften vnndt vnterthanen mit den abfall der mannschafft gewerks vnndt nahrung, vnndt sonsten in viel andere weeg, ein vnwiderbringlich-allgemein vnndt endtliches verderben nach sich ziehen därffte. Nun aber solchem uibel vnndt nachtheil in tempore noch vorzukhommen vnndt so schädtliche verödung vnndt aussrottung der wälder ins khünfftig zu verhüetten, ist vnnser gnädigst vnndt ernstlicher befelch hiemit an alle vnd iede obgedachte, sowohl obrigkeiten, alss vnterthannen in angeregten vnseren hungarischen bergstätten, auch vnseren vndt anderen umbliegenden herrschafften, schlössern, marckhfleckhen vnnd dürffern, dass sie, vermög der obberührten hievor aussgangnen vnndt publicirten waldtordtnung vnndt generalien, der eintreibung in die wälder dess verderblichen gaiss- vnndt kleinen viechs, auch aller abödung des gehölz vnndt schwendens in den waldungen sich bey vnserer schwären vnndt vnnachlässigen vngnad vnd straff

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

forthin allerdings enthalten sollen; vndt wollen euch sambent-vnndt sonderlich hieneben ermahnt vnndt auferlegt haben, dass von publicierung dieses vnseres general mandats ihr vber 6 wochen auss allem gehölz vnndt wäldern alles gaiss- vnndt kleine viech ganz abschaffen vnndt hinveg thuen lasset, vnndt vnter der obsicht vnndt direction vnserer bergstätterischen cämmeren vnndt königlichen berggerichten aller waldtschäden selbsten verhüetten helffet, wie wir dann auf ein widriges, an vnnser obrist cammergrafen-ambts-administration vnndt andere die weithero verordtnung ergehen lassen, dass sie solches verbottene viech zu vnseren handen einziehen vnd die verbrecher, nach gestalten dingen, an leib vnndt guett bestraffen sollen. Wornach ein jeder sich zu richten vnndt vor nachtheill vndt schaden, auch vnserer schwären vngnadt vnd ferneren verfahrungen in gehorsamb zu hüetten wissen wirdt, gestalten auch daran beschieht vnser gnädigst- vnndt ernstlicher willen vnndt mainung.

Geben auf vnnserm königlichen schloss zu Praag, den zwölfften Februarii anno sechzehen hundert vnd achtzig, vnnserer reiche dess römischen im zwey vnndt zwanzigsten, dess hungarischen im fünff vndt zwainzigsten vnndt dess böhaimbischen in vier vnndt zwainzigsten.

Eredetije a beszterczebányai m. kir. erdőigazgatóság levéltárában. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. V. 382—4. l.

315.

1680. Máramaros-Sziget város régi törvénye az irtásról.

Az városnak *régi szokása* szerint is, ha valamely embernek földe mellett bokros erdő vagyon, azt a maga földéhez applicálhatja és irthatja, *míg egy szekerczével elhajíthatna.*

A város levéltárából közölték: *Dr. Kolosvári S.* és *dr. Óvári K.* i. m. III. 687. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

316.

1683. január 1. Kivonat gróf Teleki Mihály erdélyi kanczellárnak az uzdi-szent-péteri tiszttartó részére adott utasításából fűzfák ültetéséről.

32. *Mivel a fa igen szűk ebben az helyben, szükséges fűzfákat szaporítani.* Mindjárást márcziusban igyekezzék mentül több fűzfakarókat szerezni, a Libáncson és a sárpataki határokon eleget találnak; *minden esztendőben bárcsak háromezer karókat veressen az gátak körül*, ha több lészen sem árt, de azt oly helyre verjék fel, az marhák ki ne dörgeljék; ha meggyarapodik, annak sok hasznát vehetik. Minden esztendőn tavaszszal az ágait levagdalván, egyik esztendőben egyik részének, másik esztendőben más részének, mind juh-, mind tyukász-majorházokat megérhetnének véle.

Fogalmazványa az Országos Levéltár kolosmonostori osztályának Lymbusában.

317.

1684. április 1. Kivonat gróf Széchy Péternek mura-szombati tiszttartója részére adott utasításából, az erdők megóvásáról.

6. Makkos és tilos erdeinkre nagy szorgalmatosan vigyáztasson, hütös erdőpásztorokat tartson, ne pusztíttassanak erdeink. Senki marháját fizetés nélkül bennek ne engedjék őrzeni. Épületre való fa ha kévántatik embereink közül valamelyiknek (kiváltképpen elégvén háza) képesség szerint, legfeljebb egy házderékra való fával segítse meg, de többet ne, hírünk és commissiónk nélkül; azt sem mindenik, hanem a kinek szegénységes voltát látja. Accedálván az is, hogy amidőn valamely bíró, valpot, erdőpásztor, majorgazda vagy majorné szolgálatunkra áll, hogy szolgálatjokban ne kételkedjünk, hűségünkre megesküttesse.

Egykorú másolata az Országos Levéltár kincstári osztályának instructiói közt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

318.

1684. április 20. Kővár vidék székének ítélete a nagy- és kis-búniak közt vitás erdő felől.

Mi nemes Közép-Szolnok vármegyében Kővárvidéken levő törvénybeli hütös assessorok, ugymint mostani kővári vice kapitány Berkeszi Katona Mihály, nemesek hadnagyai: Kanulyai Mósa Demeter és Váralyai Dunaviczi Gábor vice hadnagy, Kovási Brathán Zacharia notariusa ez tekintetes vidéknek, Berkeszi Serarich Horváth Boldizsár, Tapliczai Drágos István, Remethei Buda János, Somkuthi Buttyán Pap Petráskó és Kovácsi Pap Gergely hütös szolgabírák adjuk tudtára és valljuk emlékezetére mindeneknek, azkiknek illik, mind mostaniaknak és jövendőbelieknek, quod in hoc anno praesenti 1684. die vero 20-a mensis Aprilis minket kihiván nagy-búni és kis-búni falubeliek ad faciem loci, lévén controversiájok egy darab bükkös erdő felett, praetendálván mindenik fél hozzája, hogy az ő határokban volna, az nagy-búniak mint actorok legitime constituálván procurátoruknak Berkeszen lakó Váradi Kolosvári István atyánkfiát, az kis-búni in causam attractusok pedig constituálván procurátoruknak mostani fiscalis udvarbíró Deésen lakó Diószeghi István uram ő kegyelmét, kik is mi egymás ellen való allegatiójokat meghallgatván, mindkét részről producáltak előnkben legitima relatoriákat, mindenik fél legitima inquisitiót peragáltatván ezen controversiában levő darab bikk makkos erdő felől.

Protestálván azért antelatam sententiam az kis-búni falubeli incausam attractusok megnevezett procurátora ezen: Hogyha ezen erdők dolga s határa eligazodott s az protocollumban találtatik beirva, patvaron convincáltassanak az nagy-búni actorok. Mely dolgot erősen tagadák az nagy-búni falubeliek. Jelen lévén az néhai Szalonthai Tholdi György urunk ő kegyelme meghagyatott özvegyének, az tekéntetes nemzetes Losonczi Bánffy Drusianna asszonynak is mostani gondviselője Mónai László Balázs. Megolvasván azért előnkben produkált mindkét részről beadva helyes relatiójokat, világosan constál előttünk, hogy bizonyos határt itten senki nem tud mondani, hanem constál azmint biratott az erdő az két falubeliek között, s azmint élték is; mikor penig makk volt rajta, volt akkor legnagyobb controversiában, mert az kis-búniak

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

informatiókat követvén az fiscalis udvarbírákat gyakorta úgy informálták, hogy fiscusé volna az erdő; inquisitio peragáltatván penig, sem kis-búniak, sem mások nem vallják, hogy fiscus számára biratott volna.

Végeztetett azért, ennekutánna ezen controversiában levő darab bükk makkos erdő birattassék ilyen conditióval az két megnevezett falubeliektől: Mikor makkot terem, szabados legyen mind nagy-, mind kis-búniaknak sertésmarhájoknak rája járniok. Ha hol penig annyira való makk lehet, hogy nem csak az két falubeliek sertésmarhái és nem csak az fiscalis disznai, és nem csak az dominus terrestris disznai, sőt idegenek disznaik is meghizhatnának rajta: szabados legyen mindkét falubelieknek idegenek sertésmarháját is meghizlalásra ezen darab erdőre fogadni, az kis-búniak részekről az igaz dézmát, tizedet és szokás szerint tartozó redimátiót praesentálni az fiscus számára az várban, az nagy-búniak részekről penig az dominus terrestris számára similiter in omnibus tartozzék megadni in perpetuum.

Kiknek is kimondván törvényünket, mindenik fél annuálván tetszésünknek, mely dolog valóságos bizonyságára és nagyobb erősségére adjuk hütes notariusunk által iratva és usualis pecsétünkkel roboráltatott levelünket az mi igaz hitünk szerint. Actum et datum in facie loci N.-Buniensi, die et anno ut supra notatis. Iidem qui supra. (L. S.) Per me Balthasarum Serarich Horváth de Berkesz juratum notarium sedis judiciariae et districtus arcis totius Kőváriensis fide mea mediante mp.

Hiteles másolata a gróf Teleki-család maros-vásárhelyi főlevéltárában 5838. sz. alatt.

319.

1690. febr. 22. A fő-bányagrófi hivatal rendelete Körmöczbánya városához, mellyel a területén lévő erdők az ottani bányamester főfelügyelete alá helyeztetnek.

Von der römischen kayserlichen, auch zu Hungarn vnd Boheimb küniglichen majestät obristen-cammer-graffen-amt in hungarischen bergstädten, einem gesambten ehrsamb- vnd wohlweisen stadt-magistrat der königlichen freyen haubt-bergstadt Cremnitz hiemit in freundschaft anzufüegen.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Vnd haben dieselben sich noch wohl zurück zu entsinnen, welcher gestalt ihro kayserliche majestät vnnser allergnädigster herr auf die nach anno 1681 bereits von mir beschehene cameral visitation, vnd darüber hinauss abgestatte relation allergnädigst vnter andern resolvirt, dass die vmbliegende angehörige waldtungen, sowohl zu vermehrung dero königlichen regalien, alss des ganzen königreichs vnd land nuzens, respectu der bergwerke, nicht weniger auch dero stadt selbst eigenen emolumento auf allen begebenden fahl vnd nothstand als ein sonderbahres kostbahres cleinod bestmöglichst vnd fleissigst reserviret werden sollen, zu dem ende auch allergnädigist anbefohlen, dass dero bergmeistern bey der cammer vniversaliter yber alle vmbliegende wälder die incumbenz vnd inspection gelassen vnd dabey zu erhaltung gut- vnd beständiger harmonie zwischen dieser vnd der stadt derselbe in gremium magistratus an- vnnd aufgenohmen werden sollen. Vnd zwar

1. Damit das schädliche gaiss-viech (zu dero waldung die wallachen die junge dendling vnd bäumbl zu grossen schaden vnd abnehmen der wälder vmbhauen) in umbliegenden waldung beforderist verbotten, vnd abgestellet.

2. Vber gleichermassen, sowohl denen bürgern, alss auch stadt vnterthannen interdiciret werden solle, auf dass selbe künftighin, zu angezihlter heylsammer intention vnnd ende, die wälder nicht also libere betretten, die schönste bäumb nach ihren gefallen fählen vnd dadurch auf künftige bedürfftigkeit zu denen bergwerken, oder aber gott seye davor entstehenden anderwärtigen vnheil des feyers benötigten stadts gebeuden vnsorglich- vnd vnverantwortlicher schaden verhüttet werde, solcher gestalten aber man auf allenfahl der noth beyderseits mit genugsamben erforderlichen bau-holtz versehen seye. Vnd wiewohlen zum hieryber von seithen der stadt eingewend vnd vorgestellet worden, dass die waldungen von vnerdenklichen jahren hero, crafft haben der vralten privilegien vnd freyheiten, vmb sehr vil tausend gulden erkaufft vnd erworben worden, dass also dardurch deroselben qua domino terrestri an ihren fundo vnd territorio praejudiciret, vnd gleichsam in ihr rechtmässiges aigenthumb vnd jurisdiction, von der cammer die handt eingeleget vnd ihre gerechtigkeit benohmen, supponiret werde, so ist doch keines weegs der verstandt dahin weder ihro kayserliche majestät, noch des obristen cammer-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

grafen-amts oder der cammer intention, ihro der stadt an ihren rechtmässigen fundo, territorio, oder waldungen das geringste zu benehmen, sondern nur bloss allein zu bevollziehung ihro kayserliche majestät tam pro parte totius regni, quam ipsius civitatis allergnädigst heylsamen intention, vnter der direction des bergmeisters mit guter verstandtnuss der stadt congruenter die waldungen zu conserviren, in dero betrachtung alle ihro kayserliche majestät getreue städte vnd vasallen (allermassen solches auch die vbrige ebenfalls kayserliche freye vnd privilegirte bergstädte in werk bezeugen) verbunden, so nüzlich vnd dem gemeinen wessen erspriessliche vorsorge zu gemüth zu nehmen vnd dergleichen aus schuldigster eiffer vnd devotion vnterthänigst nachzukommen, wozumahlen es nicht zu ihren schaden vnd praejudiz, sondern vielmehrers selbst eigenen nuzen vnd defension wider ihre impetitores ins künfftig geraichen thuet.

Alss hat in höchst ernand ihro kayserliche majestät vnsers allergnädigsten herrn nahmen dass kayserliche obrist-cammergrafen-amt ihro der stadt Cremnitz solches, imprimis zu ihrer versicherung, dass nemblich hiedurch diese den königlichen bergmeistern aufgetragene incumbenz vnd inspection der waldungen ihren freyheiten vnd jurisdictioni, quoad fundum et territorium, alss auch ihren vnterthannen nicht in geringsten praejudicieret werden solle, hinaussgeben vnd officii causa annebenst auch andertens zu ihren künftigen verhalt andeuthen wollen, dass hinfuhro wann etwann ein burger, oder stadt vnterthann zu seiner hauss- oder bau-notturft einiges holtz vonnöthen hat, oder auch zu erhaltung der gruben fählen vnd auf den berg abführen wollte, gleichwie es bey denen anderen hierinnigen cammern vnd bergstädten beschihet, sie vorhergehendts sich bey den kayserlichen bergmaister gemelden, welcher ihnen dann nach beschaffenen dingen solches verlauben, ein zettl darüber ertheillen vnd durch den geschwornen waldforster, mit zugleich auch der stadt ihrigen, darzue den orth ausszeichnen lassen, auch was sonsten zu erhaltung der wälder nutzlich vnd verträglich jederzeit cum congrua cointelligentia der stadt bestens observiren, auch hierzu auff ihro majestät vncosten ermelten forschter vnd 6 waldhütter vnterhalten wirdet, inmassen hingegen die stadt, wo nicht allein ihro kayserliche majestät allergnädigste resolution solches mit claren enthaltet, sondern auch ihro selbst aigenes utile subversiret, nach ihrer

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

bereits willig erzeugter annuenz ob deme gehorsamst zu halten wissen vnd darwider sich nicht zu weigern werden.

Zumahlen auch dieses werk einzig vnd principaliter in einer guten verständtnuss vnd harmonie zwischen dem berg-gericht vnd der stadt et vicissim bestehet, so hat zu mehrere bekräftigung diesem ende das kayserliche obrist-cammer-grafen-amt weithers vor gut vnd nöthig befunden, wie es auch bey denen andern cammern brauchlich, ein formatum judicium montanum anzuordnen und zu stabiliren, darzu nebst denen vorherigen zweyen cameralisten auch von seithen der stadt zwey darzu zu nehmen, vnd sie selbsten nach ihren gut befinden herrn Christian Christoph Freysseisen waldtburgern, vnd des innern raths vnnd herrn Johann Steinhübl auss denen vier vnd zwantzigern, alss ein berg verständigen, zu assessorem denominiret, welche vor einem ehrsamben stadt magistrat das weithere anzudeuthen, wormit beyde auf künfftig beschehendes requiriren des kayserlichen herrn bergmeistern zu denen berg-gerichts sessionen erscheinen vnd folgents auch die stadt von allen künfftig wissenschafft haben möge, was alda vorkommen vnd das wider dero freyheit vnd jurisdiction nichts gehandlet, darmit einzig vnd allein nur eine gute verständnuss vnd fridsamkeit zwischen einander einzuführen vnd zu erhalten, welchemnach derowegen ein ehrsammer magistrat, in deme sowohl der stadt selbst eigenes, alss ihro majestät interesse darinn gelegen, weithers nachkommen wirdet.

Decretum in consilio camerae Cremniziensis den 22. Februarii 1690.

A m. kir. fő-bányagrófság levéltárából közölte *F. A. Schmidt* i. m. V. 413—7. l.

320.

1690 körül. Az óvári közbirtokosok erdőrendtartása.

Mi Szatmár vármegyei óvári nemesség contraháltunk közönségesen és végeztünk magunk helyének némely káros dolgainak megorvoslása felől ez ide alább megirandó punctumoknak tenora szerint:

Primo. Minthogy az alá s feljáró hatalmasok országutjában levő helyünket sok insolentiákkal illetik, kiváltképpen lábas mar-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

háinkra nézve tetszett az erdőt jó rekeszes kertben venni és az mely ut vagyon az Szilágyi Péter uram közi mellett, azt erősen rekeszszel tartani, az réti hely pedig legyen az ütközőnél; másutt viszontag az Egry László uram házi kertjének az málján legyen jó erős rekeszszel az Szamosra lerekesztve, felosztván ezt magunk között rúddal; ismét az erdőn és kerteken való fokokat betöltetvén, valaki azokat halfogásnak kedvéért kiásná, 12 forinttal az egész nemességtűl engedelem nélkül megbüntettessék, úgy minden paraszt isten káromló akár szolga, akár lakos azon büntetés alá vettessék.

Az erdőn valamiféle fa paraszt embernek vágni meg ne engedtessék; nemes uraiméknak is a fő-kerülőnek maga embere nélkül még csak füzfa is szabad ne legyen vitetődni, hanem akiknek kertjek vagyon, mindenféle rendek csak azokkal szabadosok; kapu penig, kin az erdőre s kertekre járjanak, jó módjával az Szilágyi Ferencz úr háza mellett való szorosnak helyén csináltassék, s azon járjanak marhák és szekerek szükségnek idején az erdőre, kertekre.

Secundo. Az nemesség között a főkerülőség holnapról holnapra absque omni controversia viseltessék, azonkivül minden úr szerirül egy-egy kerülő constituáltassék és ezek úgy függjenek a főkerülőtől, mint az szolga az urától, adván authoritást ezeknek megbüntetésekre az vigyázatlanságért és akármi szófogadatlanságokért; ha pedig valamely nemes ember elő nem állana, vagy maga képiben főkerülőt nem állatna, az egész nemességtül 12 forinttal kedvezés nélkül megbüntettessék. Tiszti s hivatalja az is leszen a fő kerülőnek: sz.-György nap tájban az egész falut kivivén, az határokat megjárván, az hol fogyatkozást ismer, azokat megújíttassa, azkik pedig vele ki nem mennek határjárni, az egy forint büntetésben egy kis pénzt se engedjen el; úgy minden esztendőben az dézmálásra gondot viseljen, akire akkor a főkerülőség megyen, minden vetéseket igazán megdézmálván; valaki pedig pecsétinek nem engedelmeskednék, az dézmára elő nem menne, tizenkét forinttal megbüntesse, egész authoritása lévén akkor minden törvényeknek eligazítására; azkik pedig dézmával elszöknének, ellopván a termést a földrül, aki hamarabb éri behajtván a főkerülő keze alá, fele nyeresége büntetésének a behajtóé legyen.

Tertio. Ha valamely pásztor tilalmasban találtatik, vagy megtapasztaltatik nyájával együtt, a fő-kerülő akárhol, akár nemes

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ember házánál, akár mezőn megfoghatja és akaratja szerint meg is pálczáztassa; ha pedig pásztor nélkül tilalmas helyen akár kicsiny, akár nagy marha találtatik, mindenkor egy poltura büntetése legyen.

Quarto. Ha pedig a főkerülőt valaki tisztességében becstelenítené, tisztében háborgatná s boszusággal illetné, e felett az megirt punctumokat bontogatná s ellenkezőt azok ellen cselekednék, minden exceptio nélkül tizenkét forinttal megbüntettessék. Ezeknek nagyobb bizonyságára és erősségére ezen contractus levelünket pecsétünkkel, kezünk irásával szabad akaratunkból meg is erősítettük. Datum in Óvár, die ....

A XVII. század végéről származó fogalmazványa az Orsz. Levéltárban, a szatmári jezsuiták iratai között, fasc. 2. no 21. alatt.

321.

1690 körül. Kivonat Kőszegh sz. kir. város szabályrendeletéből, erdejének megóvásáról.

Art. 14. Das grüne holz aus dem Bann-holz zu führen und zu tragen soll gänzlich verboten sein; es seie dann, dass ihm solches von herrn stadt-richter erlaubet seie, bevor aber das eichene holz, sondern das dürre und gefallene holz soll man sammt denen ästen sauber zusammen hacken in denen wäldern; und so einer in denen wäldern wolte brennholtz hacken, soll er von dem herrn stadtrichter ein zettl darauf begehren und mehrers nicht hereinführen, als ihm ist erlauben worden; soll auch der zettl immer 14 tägen wiederum zurückgeben, die äste aber soll er auch sauber zusammen hacken und mit heimführen. Die obst-bäume aber in denen wäldern sollen umzuhacken verboten sein. Wer nun wider solches handelt, und darüber ergriffen wird, der soll auch wie diejenige, so in fremden wäldern holz unerlaubt abhauen, gestraft werden.

Art. 27. Es soll auch keiner in dem Banholz ohne erlaubniss des herrn stadtrichters erde aufheben, oder neben denen gemeinen wegen schlamm-grube machen, oder ausheben. Desgleichen soll auch keiner ohne vorwissen seines nachbarn in weingärten, wiesen, äcker, oder gärten kein march, oder rainstein aufrichten bei fünf gulden strafe.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Art. 28. Es soll auch jeder burgersmann seinem ochsen-halter oder dienstboten, welcher mit seinem vieh in den wald treibet und halten thut, einigen feuer-zeug nicht mit sich in den wald nehmen, oder tragen lassen, oder dasselbe gebrauchen. Im fall aber bei jemanden was dergleichen befunden wird, soll dessen bedienter um 10 fl., der herr aber doppelt gestraft werden. Und da in einer oder andern wald feuer auskommt, oder eines feuersbrunst entstünde und geschehen würde, so soll derjenige, so solches siehet, es allsobald dem herrn stadtrichter anzeugen und selbst helfen löschen; wann er aber solches dem herrn stadtrichter nicht würde anzeugen und auch nicht löschen helfete, der solle, wann es auf ihn erwiesen würde, seine grosse strafe darum zu gewarten haben.

Art. 40. Wird gänzlichen verboten dass baumgärten und kösten wälder ausbrennen bei 4 fl. strafe; so aber aus einiges nachlässigkeit und ungehorsahm das feuer denen nachbarn, oder in gemeinen stadt-wald einigen schaden solle machen, ein solcher wird neben der obbenannten strafe von einem löblichen stadt-rath noch 12 fl. unablässlich gestraft, davon der vierte theil denen bergleuten zugehörig wird sein.

Art. 41. Damit die stadt-wälder desto besser verwahret und ehender auswachsen mögen, soll sich keiner unterstehen sowohl in verbotenen, als freien wald eichen-buchene und birkene rutten zu hacken bei 4 fl. strafe.

Art. 42. Wird sich kein allhiesiger inwohner, der nämlichen kein burger ist, unterstehen auf allhiesigen grunde und boden einige wildbräth und vögel jagden, es seie mit geschütz, netz, legeisen, oder zaun zu treiben ausser wolf, fuchs und elzteiss* fangen; ingleichen in wasser mit behrn, reischen, gift fische und krebsen zu fangen; wie nicht weniger in gemeiner stadt-waldung eichel und buchel abzuschlagen, aufglauben, heimtrag andern zu lassen, oder zu verschleissen; und letzlichen in dem Bann-wald holz abzuhauen, heimzuführen, oder heimtragen; erstlicher zwar bei verlierung deren bei sich habenden effecten, nach dem aber bei einführung in das stadt-arest, von dannen nicht anderst heraus zu lassen, allein nach erlegung 24 fl. strafe.

Hivatalos másolata az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában őrzött törvényhatósági szabályrendeletek közt Miscell. fasc. 92. no 9. alatt.

* Más német szójárásokban: iltisz, iltitz, eiltes sat. egy *menyét*-faj (mustela putorius.) V. ö. *Adelung* II. 1361. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

322.

1691. január 20. Kivonat a munkácsi uradalmi udvarbíró részére adott utasításából, a makkos erdőkről.

16. Van ezen uraságnak legalább 50 makktermő erdeje, melyre szorgalmatos vigyázás légyen, hogy szükségnek idején épületre való elégséges trom deszkának az felsővidékből az fűrész malomhoz hordattassék, minthogy az vár és jószághoz feles deszka kivántatik; nem is kicsiny dicsőségére volna udvarbíró uramnak, ha az felső vidékben, azhol elégséges fenyő és jegenyefák találtatnak, feles zsindelt az meczenzéfiekkel hasíttatna és abból az eladás által pénzt gyüjtene, a mint ez Gömör, Szepes és Sáros vármegyékben praktikáltatik, feles fenyő és jegenye fájok lévén, nem lévén más hasznosabb gyümölcsök, mintha deszkáknak hasogattatnak, deszkából zsindely és annak eladásából annyi pénz gyüjtetik, hogy az makknak hasznát felülhaladja. Makknak idején penig mentől több sertést hajtasson és hizlaltasson udvarbíró uram bizonyos alku szerint és ebből is az urak pénzét gyarapítsa. Az erdők hatalmasi ellen, az szegénység ellen keménykedjék, az más jószágbeliek ellen pedig azoknak marhájokat béhajtatván személyekben fogja meg, az t. praefecturának küldje, onnét való rendeléstől várjon és ilyen formában őrizze, oltalmazza mind szorgalmatossággal kezében adatott jószágoknak privilegiumit és szabadságit, az t. praefecturától való dependentiájával pediglen, hogy így valami szin alatt a vigyáztalanság miatt valamely részben az jószág el ne idegeníttessék.

Eredetije az Orsz. Levéltár kincstári osztályának instrukcziói közt.

323.

1692. május 28. Barsmegye tanuvallatása a ghímes-vári erdőknek a mankóczak által való szabad használatáról.

Anno 1692. die 29-a mensis Maji, in possessione Mankócz, comitatu Barsiensi adjacenti habita, domoque providi Joannis Szakmán, penes commissionem generosi domini Ladislai Hunyady

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

vicecomitis attacti comitatus Barsiensis exactae sunt testium fassiones per nos infrascriptos judices modo et ordine uti sequitur:

De eo utrum?

1. Tudja-e, hallotta-e, vagy reá emlékezik-e az tanu, hogy mankóczi lakósok öröktül és emberek emlékezetitől fogvást az Ghymes várához tartozandó erdőknek szabad és békességes ususában voltak és fejsze-folyó erdőkben minden háborgatás nélkül fát vágtak?

2. Tudja-e azt is és hallotta-e s emlékezik-e róla a tanu, hogy elephánti fehér barátok páter Paulinusok az midőn makk megtermett, az Ghymes várbéli officirekkel együtt és egyaránt dézmát vettek az sertésekből?

1. testis Laurentius Dyumbir commorans in possessione Lócz, subditus illustrissimi comitis domini domini Georgii Erdődy de Monyorókerék, supremi comitis comitatus Barsiensis, annor. circ. 95, juratus examinatus fassus est, ad 1-um deutri punctum: Tudja nyilvánságosan és jól emlékszik rája, hogy mindenkor szabadon jártak mankóczi incolák az ghymesi hegyekben, valahová akarták marhájokat pascuátióval, semmi bántás nélköl, valahova velcsiczi, gesztőczi és más Ghymes jószághoz tartozandó jobbágyok jártak, mankózciaknak is szabad volt oda járni; excepto eo, hogy az nyers fát nem volt szabad nekik vágni tűzre valót, hanem száraz fát, valamennyi köllött, annyit hordottak szükségekre valamint velcsicziek; hozzá annectálván azt is, hogy az egész Forgács jószághoz tartozandó jobbágyságnak sem volt szabad nyers fát vágni tűzre valót, hanem épületnek szabadon vágtak. Ad 2-um nihil.

2. testis Joannes Herkó commorans in eadem possessione, subditus illustrissimi domini comitis Georgii Erdődy, annor. circ. 50, juratus examinatus fassus est ad 1-um deutri punctum fatetur sicut immediate praecedens primus testis. Ad 2-um nihil.

3. testis Michael Kercz commorans in eadem possessione, subditus eiusdem domini comitis, annor. circ. 50, jur. exam. fassus est ad 1-um deutri punctum fatetur sicut praecedentes testes. Ad 2-um nihil.

4. testis Michael Gajdos commorans ibidem, subditus attacti domini comitis, annorum circ. 50, jur. exam. fassus est ad 1-um deutri punctum sicut praecedentes testes fatetur. Ad 2-um nihil.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

5. testis Stephanus Gajdos commorans in eadem possessione, subditus illustrissimi domini comitis Georgii Erdődy, annorum circiter 35, juratus exam. fassus est ad 1-um punctum sicut praecedentes testes. Ad 2-um nihil.

6. testis Stephanus Comindar commorans in possessione Lédecz, subditus celsissimi principis archiepiscopi Strigoniensis, annorum circiter 70, juratus examinatus fassus est ad 1-um deutri punctum sicut immediate praecedentes testes fatetur. Ad 2-um: Tudja nyilván, hogy az Ghymes jószághoz tartozandó hegyekből azmidőn az makk megtermett, az fehér barátoknak az sertés dézmát mindenkor kiadták, az mennyi reájok esett.

7. testis Martinus Laczó commorans in eadem possessione Lédecz, subditus celsissimi principis archiepiscopi Strigoniensis, annorum circiter 60, jur. exam. fassus est ad 1-um punctum sicut praecedentes testes. Ad 2-um nihil.

8. testis Martinus Barát commorans in Lédecz, subditus celsissimi principis archiepiscopi Strigoniensis, annorum circiter 50, juratus examinatus fassus est ad 1-um punctum sicut praecedentes testes. Ad 2-um nihil.

Quibus peractis et examinatis testibus accommodantes se nos judices commissioni domini vicecomitis domino instanti pro futura jurium suorum cautela sub sigillis et manuum subscriptionibus nostris extradandas duximus.

Actum anno, die et loco uti supra.

Gerdinics János nemes Bars vármegye szolgabírája mp. (P. H.) Tarnóczy Bálint nemes Bars vármegye esküttje mp. (P. H.)

Eredetije az Országos Levéltárban, az elefánthi pálosok iratai közt fasc. 7. no 25.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

324.

1693. nov. 12. Kivonat I. Lipót királynak a fő-bányagróf részére adott utasításából az erdőket illetőleg.*

Fünftens:

Wird er auch die hüttwerk, wald vnd kohlungen gleichermassen zum öftern vnd soviell möglich selbst auch durch taugliche vnd ohne das hierzu verordnete amts officier zu besuchen, das handls volk- und arbeiter in guter christlicher mansszucht zu halten, förderist aber auch das bei allen oftgedacht vnseren dreyen kammern, schmölz-, berg- vnd hüttenwerken neben denen alt erfahrenen berg- vnd hütten officiren junge leuth herzu geziegelt, vnd bei abgang ein oder des anderen die stelle vnd functiones gleich mit anderen tauglichen persohnen versehen vnd angestellet werden können, sonderlich zu invigiliren, auch alle verderbliche verödt- vnd verwüstungen, absonderlich der walder mit dem schädtlichen gayss-viech innhalt der ausgegangenen waldordnungen vnd verneuerten generalien, welchen bishero wenig nachgelebet worden, bei vernehmenden waldbereittungen, welche jedes orts wenigst des jahrs einmahl mit sonderlichen fleiss beschehen sollen vnd sonsten durch die berg- vnd waldmeister, oder bergrichter vnd waldhütter mit ernster straff abzustellen vnd zuverhütten haben; auch die holzschläg vnd kohlstätt jedesmall mit geziemender ordnung von berggericht vnd waldmeistern dergestalt auszeigen lassen, das solche sonderlich bei dem Neusohler handlsweesen die holztrüfften allzeit an denen weiteren vnd schwärer beizubringen gelegenen orten angestält, auch jährlich die gewöhnliche stabl zahl geschlagen vnd von jahr zu jahr soviel vorräthiges cluffts vnd anderes bauholz beigeschaft seyn, dass bei keinen handl einiger stecker sich bezeuge, wodurch die nahend angelegene waldungen oder bequemberen bauholz wegen bestens conserviret werden.

A m. kir. fő-bányagrófság levéltárából közölte *F. A. Schmidt* i. m. V. 445—6. l.

* V. ö. *Tomcsányi* i. m. 65. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

325.

1694. novemb. 1. Kivonat Sepsi-Szent-György városának szabályzatából az erdők használatáról.

Végezések,

Melyeket Szepsi-Szent-György városának minden rendbeli lakosi az tilalmas erdők és határok megtartására s oltalmazására in anno 1694. die 1-a mensis Novembris ugyan Szt.-Györgyön a tekintetes és nemzetes Daczó János úr ő kegyelme nemes udvarházánál et unanimi consensu, nemine contradicente egymás között, hogy a modo imposterum megtartassék, elvégezének az alább megirt punctumok szerint, melyek rend szerint így következnek:

1. Az Fejér-út nevű erdőből sem ajándékon, sem pénzért senkinek fát ne adjanak; ha valaki hir nélkül ott erdőlne, büntettessék ad fl. 12, ide értetvén Eszténa és Árokközi nevű helyeket.

2. Az Hid-avassából, Benkő-avasából, Tisztító-avasból, Homlok nevű helyről senkinek fát ne adjanak, hanem híd-padlásra, talpnak, malomra, kapulábnak, azt is úgy, hogy ha más avasban ilyen műbe való alkalmatos fa nem találtatnék; ezen avasoknak egy-egy szálfájának tilalma külön-külön fl. 1.

3. Ezeken a fenn specificált avasokon kivül ha nem találtathatik csere erdő az szt.-györgyi erdőkön, oly tilalom alatt légyen, hogy minden szekér fától és vesszőtől, ha ki bíró vagy falu hire nélkül ott erdőlne, büntetődjék egy forintra.

4. Az Szentegyház erdeiből az ki titkon fát hozna, minden szálfáért fizessen három forintot, ide értetvén minden szabad és tilalmas helyen vadgyümölcsös termőfák; excipiálva innét az oltani való vad tőkéket, melyeket is kinek-kinek maga szükségire maga kertébe elvinni szabad legyen, de pénzért eladni, vagy másuvá vidékbe kiadni sub poena fl. 1 meg ne engedtessék.

5. Senkinek az maga udvaráról vidékbe cserefát kiadni sem pénzért, sem ajándékon szabad ne legyen, különben minden szál fáért büntetődjék egy-egy forintra.

6. Sem tilalmas sem szabad erdőkön harapot égetni szabad ne legyen sub poena fl. 3. Ha ki a tilalmas erdőben csert hántana, büntetődjék három forintra, az mézgéért egy forintra — sat.

18. Épületben való fákot kinek kinek adnak Andornyak nevű helyben, gát-ágot penig Lombos-kertiben és Hosszú-hágóban az derék uton kivül, balkéz felől.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Ezen fenn megirt erdeink s havasink mivoltokról megirt törvényeknek megtartására s mások által való megtartására az bíró hütös társaival együtt legyen hittel köteles, hac declaratione, hogy a modo imposterum itt lakó becsületes nemes emberek közül pro assistentia et securitate mintegy bracchium continue minden difficultásoknak eligazításában és törvénytételekben legyen mellettek, és ha oly gravis causák interveniálnak, az melyek többeknek praesentiáját kivánhatnák, ez hét hütös emberek decidálják finaliter, úgy hogy mindenik fél azoknak ítéletekkel megnyugodjék, többé törvényt azon casusból ne támaszthasson s ne is apellálhasson. Ezen fenn megirt punctumoknak elvégezésére, azmint ő kegyelmek minékünk referálják, bizonyos napot praefigáltak, azon napon esengették egymást parancsolattal is, hogy senki ne maradhasson el, hivogattatták; ha ki azért úgy értvén a dolgot magát absentálta és maga, vagy posteritása ezután contradicálna, contradictiója légyen invigorosa. Mely mi előttünk így végben ment végezéseket voltaképen irásban kiadánk szokott pecsétünkkel és kezünk irásával megerősítvén. Datum anno, die locoque ut supra. Rofaj Gergyely mp. (L. S.) Benkő Mihály mp. (L. S.) Correcta per eosdem.

Eredetije az Orsz. Levéltár erdélyi főkormányszéki osztályában, fasc. 1788 évi 24. sz. alatt.

326.

1695. november 9. Zólyom városának szabályrendelete az erdőtilalom áthágói ellen.

Anno 1695. 9-a Novembris statutum est: Quicunque civium sine scitu et annuentia, adeoque schedula judicis in silvam prohibititiam temere pro succindendis cuiuscunque generis lignis et arboribus ingressus, ibidemque compertus fuerit, eo facto in poena florenorum 12 convictus habeatur, irremissibiliterque talis convictio eo bonis hocce statutum violantis eo facto executioni demandetur.

Hivatalos másolata az Orsz. Levéltár helytartótanácsi osztályában őrzött törvényhatósági szabályzatok közt, Miscellanea fasc. 92. no 9.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

327.

1698. május 1. Gróf Forgách Simon feltételei, melyek alatt a mankócziaknak a velcsiczi erdőkben való legeltetést megengedi.

Mi ghémesi gróf Forgách Simon szentelt vitéz, római császár és koronás király urunknak ő felsége komornikja, tanácsa, nemes Borsod vármegyének főispánja, Kanizsa végházhoz vetett végházak vicegenerálisa etc. adom tudtára praefectusoknak, tisztartóimnak, ispánoknak és az többinek, hogy folyamodván hozzám mankócziak és kérvén engem azon, hogy tovább is engedjek meg nékiek az szabad pascuatiót velcsiczi határban és erdőkben kár nélkül. Tekintvén azért az ő alázatos könyörgéseket és kivánván a jó szomszédságot megtartanom, léptem olyan engedelemre tovább való tetszésének az alábbi conditiókra:

Primo quidem, mankóczi marháknak szabad légyen velcsiczi hegyekben szabad legeltető erdőkben járni, az brezovai Brod nevű járón általhajtani régi szokás szerint, úgy hogy mindazáltal, hogy mankóczi marha velcsiczi és gösztöczi réteken ne járjon, ha szintén felszabadulnak is. Ugy szintén az gösztöczi Martinkow Brod nevű felszabadíttatik nékiek régi szokás szerint és az Lipinát.

Secundo. Említett mankócziaknak szabad légyen velcsiczi, hegyekből száraz fát hordani; mindazonáltal azt is, ha velcsiczi lakosok magok szükségére vágták és mindjárást akkor azon fát el nem vihették, azon fát ne légyen szabad elhordani mankócziaknak; semminémő nyersfát vesszőn kivül magok saját szükségekre ne légyen szabad nékiek vágni; ha mi sövény-karókra szükségek lészen, commissiót kérjenek directorunktul, adatik nekiek. Hogyha peniglen felül említett mankócziakat az olyan nyers fáért, épületre valóért, bé akarnának hajtani, az ellen ne álljanak mankócziak, hanem engedjék behajtani, és hajtónak adjanak fl. 12, az úr számára peniglen fl. 12; hogyha az olyanokért verekednének, tehát mely fél lészen az oka, comperta rei veritate, olyan violentiáért tartozik fl. 12 letenni; ha mankócziak violálnák, azon vinculum légyen velcsiczi templomra, ha velcsicziek violálnák ezekben feltett conditiókat, tehát ők adjanak mankóczi templomra. Épületre való fára ha szükség lészen mankócziaknak, nem másképen, hanem commissio mellett légyen szabad vágni.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Mely engedelemért mankócziak tartoznak minden nemő kötelességekért, úgy mint bor árultatásáért, fahozásért és kaszálásért annuatim kész pénzt letenni fl. triginta, id est fl. 30, sz.-György napra medietatem, aliam autem medietatem in festo st.-Michaelis. Datum in Gymesfalva, 1-a Maji, anno 1698. Gróf Forgács Simon mp. (L. S.)

Mink mankóczi bírák, esküttek és az egész falusiak felül említett conditiókra in omnibus punctis, clausulis et conditionibus állottunk. Melyeknek nagyobb bizonyságára, megtartására és erősségére adtuk mink is ezen levelünket kezünk irásunkkal megerősítvén. Judex Mankocziensis Michael Szokol, Georgius Martinka †, Georgius Guttman†, Blasius Szakmányi†, Georgius Sztruk†, Georgius Bacsó†. Coram me Johanne Schretl directore bonorum mp. Coram me Caspare Mérey mp.

Erederije az Orsz. Levéltárban, az elefánthi pálosok iratai között fasc. 7. no 39. A.

328.

1698. május 19. Az ábrahámfalvi közbirtokosok egyezsége erdőjük védelme és használata iránt.

Nos infrascripti possessionis Abrahamfalvae universi compossessores tenore praesentium damus pro memoria, quod siquidem in annis 1646. et 1667. initorum contractus et compromissi tenorem ratione pineti eiusdem possessionis nonnulli dominorum compossessorum violasse viderentur, quamobrem volentes memoratum inter nos tam contractus, quam compromissi tenorem in suo vigore confirmatum tenere et conservare, memoratumque pinetum in contractualem defensionem collectivo nomine sumere, unanimiter et irrevocabiliter decrevimus:

1. Quatenus ante omnia, a modo inposterum secundum easdem contractuales et compromissum unus certus dicti pineti inspector plena potestate instructus habeatur, qui vi attributae sibi potestatis in contravenientes medio judicum nobilium ad poenam desumendam irremissibiliter procedere posset. Cuius rei causa egregium Sigismundum Tőke denominavimus.

2. Praeterea custos quoque silvae et territorii servandus decernitur, habiturus in annum fl. 9, pro pane cubulos 9, habebit insu-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

per ab extraneis curru silvam ingredientibus unum florenum licentiarie cum scitu inspectoris desumendi.

3. Ab uno jumento extraneo damnum in territorio faciente denarios duodecim.

4. Incolae vero Abrahamfalvenses et compossessores, si eorundem forte jumenta invagiata fuerint, ab uno bove, equo, vacca et juvenco vel juvenca solvent polturam unam, extra damni refusionem. Simile judicium esto de invagiatis suibus; a singula vero ansere denarius solvetur.

5. Ex silvis impulsos cum omnibus penes se stabilitis rebus in possessionem dictam notitiam inspectori facturus.

6. Quicunque autem dicti custodi futuro mala et despectuosa verba dederit, poena floreni unius punietur.

7. Vice versa idem custos campi et silvarum nemini quidquam conniventia ductus habebit dandi et concedendi licentias pascuationis, vel lignationis potestatem. Cum et alias ad fidele servitium juramen deponere tenebitur.

Cuius superabundanter factae dictorum contractus et compromissi confirmationis in melius et firmius robur praesentes hasce subscriptionibus et sigillis roboravimus. Actum Abrahamfalvae, die 19-a mensis Maji 1698. Stephanus Záborszky mp. Stephanus Tőke mp. Valentinus Tőke mp. Adamus Szentiványi mp. Sigismundus Tőke mp. Daniel Venkóczy mp. Christophorus Nemessányi mp. Sigismundus Horváth mp.

Eredetije a Thőke-család levéltárában, mely az Orsz. Levéltárban van elhelyezve.

329.

1699. Aranyosszék szabályrendelete a szék szabad erdejéről.

Sok panasz jövén a nemes szék eleiben, hogy a szabad erdőt *csegezi* és *hidasi* uraimék mód nélkül vágják és irtják szántóföldeknek akarván csinálni, és eddig is megbecsülhetetlen kára vagyon az széknek az ő klmek keze ügyében levő szabad erdőn, annyira hogy már sok helyeket és nagy erdőket kivágtak, mezőjé csináltak, az kiken azelőtt csak nem régen is elegendő, tűzre, épületre és szeszámfának való fákat bőségesen kaphattak, mostan még vesz-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

szőt sem találni, szék szabad földe, erdeje lévén, örökös irtványoknak tartják az szék közönséges kárára és praejudiciumára, holott a szék szabadját senki magának örökösön el nem foghatja. Mivel penig az nemes széknek mint az mezőre úgy az erdőre is egyenlő szüksége vagyon, végeztetett ex communi voto et suffragio falunként voxolván: Hogy a modo in posterum senki, minden személy válogatás nélkül, a nemes szék hire és engedelme nélkül az szabad erdőt irtani, ásni, égetni és vágni oly véggel, hogy szántóföld, rét vagy mező legyen belőle, ne merészelje; valamelyekben eddig eke nem volt és fel nem szántották, ámbár elfoglalták, kerekítették, égették és kivágták legyen is, de továbbra ne irtsák és fel ne szántsák, mely dolog ezen conclusum által interdicáltatik, megtiltatik igen serio sub poena fl. 12, toties quoties valaki vágni, ásni, égetni és irtani comperiáltatik, az széknek vagy királybírája által, comperta rei veritate, minden törvényes processus nélkül azon 12 for. poena exequáltassék rajtok kedvezés nélkül, az régi irtványok is, az kiket eddig szántottak, megmaradván kezeknél, ugy mindazonáltal, hogy ezeket is az helynek mivoltához képest, ha olly helyt az szabad erdő között lejend, kerttel tartani tartozzanak, hogy az szabad erdőt hordóknak marhájok az szabad erdőn kibocsáttathassék kár nélkül és az szabad erdő ne tilalmaztassék.

Azon irtványoknak penig oculálására exmittáltatnak ad faciem loci a nemes szék assessori notarius urammal, ugy hogy ő kgylmek és minden faluból két s három becsületes emberek ez jövő hétfőn u. m. 17. Maji anni praesentis 1699. menjenek ki és járják az irtványokat és foglalásokat, holott meddig és kik által löttek légyen felirván, az jövő szék gyűlésre comportálják.

A volt Aranyosszék levéltárából közölték: *Dr. Kolosvári S.* és *dr. Óvári Kelemen* i. m. I. 106. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

330.

1700. jul. 24. I. Lipót király nyilt parancsa a bányászat czéljaira szánt erdők megóvása érdekében.

Wir Leopold etc.

Entbietten N. allen vnd ieden vnnserer vnterthannen vnd getreuen geist- vnd weltlichen, was nammens, ehren, stants, würden oder weesens, die in vnseren königlichen hungarischen berg-städten, derselben gegend vnd dabey liegenden herrschaften wohnhafft vnd angesessen seyend, vnsere gnadt vnd alles guths. Vnd geben euch gnädigst zu vernehmen, obwohlen nicht allein vnsere vorfahren am reich, seeligster gedächtnus, durch vnterschiedlich ausgegangene königliche berg- vnd waldtordnungen vnd publicirte besondere mandata, sondern auch wir zeit vnserer regierung noch in sechzehen hundert vnd achtzigsten jahr vnterm 12-te Februar durch ein offenes generale gemessen vnnd ernstlich verbietten lassen, dass niemandts hinfüro, weder obrigkeit noch unterthanen, kein gaiss- oder ander kleines vieh in diejenige wälder, so zu vnserem Neusohlerischen kupferweesen, wie auch desselben vnd alle andere goldt- vnd silber-bergwerk vnd schmölz notturften in vnd bey vorgemelten vnseren königlichen hungarischen bergstädten vnd vmbliegenden herrschafften nutzbahrlich gebraucht werden mögen, eintreiben, oder halten, noch solche waldungen in andern weeg mit niderfählung der jungen vnd gewachsenen baumb, auch ausrüttung zu wüsen vnd äckhern abeeden oder verwüsten sollen; so ist vns doch trey gehorsambist hinterbracht worden, dass deme nicht allerdinks, vornemlich bey Schemnitz herum sehr schlecht nachgelebt, sondern durch die wallachen mit eintreibung des schädlichen gaiss- vnd anderen numerosen menge kleinen viechs in die wälder ingleichen mit beschädigung vnd abstockhung vieler tausend bäumb, wie auch von denen obrigkeiten vnd vnterthanen etwelcher orthen mit überflüssigen hölzernen zeug alss schindeln, brettern, latten vnd andern (so sie nit zur eigenen oder der bergwerken nothwendigkeit, sondern zur verschwendung vnd wucherischen verkauf verfertigen lassen) eigenthätigen vnd wohl auch gewaltsamber weiss grosse waldtschäden zugefuegt vnd daneben in diesen gar übel gewürthschaftet worden seye, dass an theilss orthen ohngeachtet vnseres ergangenen

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ernstlichen befelchs vnd von vnseren obristen-cammer-grafen darüber beschehenen einrichtung viell nur nach freyen belieben, ohne vorgehendes aussbitten vnd ausszeichnen durch vnsere berg- vnd waldmeister oder geschworne waldforster vnd waldhütter in wald ansitzen vnd nicht mit ordnung, sondern allein was wohlgefällig herhauen vnd holz fällen wollen, oder wan sie es schon ausbitten vnd am angewiesenen orth fählen, doch nur was weniges davon abführen, dass mehrer aber ligen vnd verfaulen lassen vnd den wald nicht reinigen, so dass hernach die waldung kein rechten nachwachs haben können vnd darauss endlich erfolgen muss, dass man in kurzen getrungen werde, dieselbe nahmhaft vnd ansehnliche berg-handlungen vnd schmölz-weesen, ohngeacht der reich gesegneten gaaben gottes, so noch auss denen berg werken zuverhoffen, zu vnserer regalien vnd ganzen landes höchsten nachtheill des benöttigten holtz vnd kohls mangels halber gar aufzulassen, inmassen vnseres cammer guets vnd der gewerken mercklicher schaden von solcher verödung, sonderlich vmb Schemnitz schon vor augen vnd ihnen bergstädten selbsten, wie auch benachbahrten herrschafften vnd vnterthannen mit abfahl vnd verminderung der mannschaft gewerbs vnd nahrung vnd sonsten in vill andern weeg ein vnwiderbringlich allgemein vnd entliches verderben nach sich ziehen dörffte; nun aber solchem übel vnd vnheil in tempore noch vorzukommen vnd schädliche verödung vnd ausreittung der wälder ins künfftig zu verhütten, ist vnser gnädigst vnd ernstlich nochmaliger befelch hiemit an alle vnd jede obgedachte sowohl obrigkeiten, alss vnterthannen in angeregten vnseren siben hungarischen bergstädten, auch vnseren vnd anderen vmbliegenden herrschafften, schlösseren, markfllecken vnd dörfferen, dass sie vermög obberührter hievor aussgangenen vnd publicirten waldtordnung vnd generalien der eintreibung in die wälder des verderblichen gaiss- vnd kleinen viechss, auch aller abödung des gehöltz vnd schwendens, oder aussrottens in denen waldungen sich bey vnserer schwähren vngnadt vnd vnnachlässigen straff forthin allerdings enthalten sollen vnd wollen samment- vnd sonderlich hieneben ermahnt vnd auferlegt haben, dass von publicirung dieses vnseres general mandats ihr yber sechs wochen auss allen gehültz alles gaiss-viech ganz abschaffen vnd hinweg thuen, auch anderes kleines viech in junge waldungen von nun an nicht treiben lasset, sondern vnter direction vnserer bergstätter cäm-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

mern vnd königlichen berg gerichten, wie auch guter obsicht der waldmaister, forster vnd waldthütter alle wald schäden selbsten verhütten helffet, wie wir dann auf ein widriges an vnsere obristcammer-grafen-ambst-verwaltung vnd andere die weitere verordtnung ergehen lassen, dass sie solches verbottene viech zu vnnseren handen einziehen vnd die verbrecher, so ins künfftig wegen eigenthätiger eingriff schwendens, ausrottens vnd abödens deren waldungen überzeiget wurden, auch gestalten dingen an leib vnd gueth bestraffen sollen. Wornach dann ein jeder sich zurichten vnd vor nachtheil vnd schaden, auch vnseren schwähren vngnad vnd ferneren verfahrungen in gehorsamb zuhütten wüssen wird, gestalten auch daran beschiehet vnser gnädigst- vnd ernstlicher willen vnd meinung. Geben in vnserer kayserlichen residenz stadt Wien, den vier vnd zwanzigsten Julii im sibenzehen hundertisten, vnserer reiche des römischen in drey vnd vierzigsten, des hungarischen in sechs vnd vierzigsten vnd des böhmischen in vier vnd vierzigsten jahr. Leopoldt (L. S.) Ad mandatum electi dni imperatoris proprium. G. T. F. v. Stahremberg. Carl Gottlieb freyherr v. Küchpühl. Johann David v. Palm.

Eredetije nyomtatásban a beszterczebányai m. kir. erdőigazgatóság levéltárában. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. V. 653—6. l

331.

1700. szeptember 15. Nyitramegye tanuvallatása Nyitra-Apáthi és Nyitra-Vicsáp földeinek és erdeinek közös használatáról.

Anno 1700. die 15-a mensis Septembris in possessione Nyitra-Apáti, comitatuquo hocce Nittriensi existenti habita, penes commissionem perillustris ac generosi domini Andreae Skarbala de Szokolcz (tit.) vicecomitis comitatus Nittriensis, ad instantiam admodum reverendi domini patris Augustini Bolla, ordinis sancti Pauli primi eremitae claustri supra Elephant situati vicarii, et generosi domini Adami Ordódy, uti dominorum compossessorum praefatae possessionis Nyitra-Apáti, emanatam nos infrascripti judex nobilium et juratus assessor exegimus testimonia secundum infranotata deutri puncta modo et ordine subsequenti:

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

De eo utrum?

1. Tudja-e, látta-e, hallotta-e a tanu, hogy nyitra-apátiak és vicsápiak promiscue élték egyik a másik határjokat, és szabad pascuatiója volt Nyitra-Apáti marhájoknak vicsápi fülden, úgy viszont vicsápiaknak apáti földen?

2. Tudja-e, látta-e, hallotta-e a bizonyság, hogy közönséges fejsze-folyó erdőket egyenlőképen élték nyitra-apátiak nyitra-vicsápiakkal és egyik a másikát azon erdőben nem háborgatta?

3-tio. Tudja-e, vagy hallotta-e a tanu, hogy apáti pater Paulinusok curiájának füldbeli pertinentiái mind jobbára nyitra-vicsápi szőllők alatt és a táján volnának és nem apáti határban, ahonnét is az tetszik ki, hogy *nincs felosztott határja* ezen két falunak, süt közönséges birása és marhalegeltetése.

4-to. Tudja-e, látta-e, avagy hallotta-e a bizonyság, hogy vicsápiak ez elmult 1699. esztendőben sz. Mária Magdolna tájban apátiak marhájokat behajtották volna eddig szabad, közönségesen élő füldrül, minden kártétel nélkül?

Primus testis providus Michael Kiszel annorum circ. 103, in possessione Egerszegh commorans, praevio juramento fassus est ad prima duo deutri puncta directe; addálván azt hozzá: Fatensnek atyja kilencz esztendeig pásztorkodván Vicsápon és Apátin, szintén úgy apáti s mind vicsápi mezőn legeltette az csordát, azután ismét sörtéspásztorságában egy esztendeig mind a két falunak sörtésit együtt őrzette és pásztorkodott, legelvén őket hol egy, hol más határon.

Ad 2-um: Azelőtt ugyan az erdőket ekképpen amint most nem osztották, hanem mind a két falunak bírája együtt elsőben egy falut, azután mást házanként megjárván, minden gazdának meghagyták, hány szekérre való fát vágjon és ha többet vágott, az olyatin gazdájok büntették és említett két falu bírái közi osztották egy aránt az büntetést; süt egy időben lovásziak egy darab erdőt akarván foglalni vicsápiaktúl, üzentek vicsápiak apátiaknak, hogy egy szivvel lélekkel rajtok menjenek és az erdejeket ne engedjék foglalni, azmint azon erdőnek visszafoglalására egy akarattal apátiak is mentek és az közönséges erdejeket visszafoglalták lovásziaktul. Ad punctum 3-tium: Directe constál fatensnél, mivel ifjanta Apátin lakott.

Secundus testis Stephanus Déset annor. circ. 60, ex possessione Egerszegh, subditus archiepiscopi Strigoniensis, praevio

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

juramento examinatus fassus est ad 2-dum deutri punctum directe; addito eo, hogy első fatens Apátin lakván, maga erdőbéli osztályából fatensnek is adott; ad reliqua nihil.

Tertius testis Paulus Baráth ann. circ. 88, ex loco eodem et subditus eiusdem archiepiscopatus, praevio juramento examinatus fassus est ad 2. deutri punctum directe; ad reliqua nihil.

Quartus t. Georgius Baráth ann. 60, subditus eiusdem et ex loco eodem sub juramento examinatus fassus est ad 2-um deutri punctum directe; ad reliqua nihil.

Quintus testis Thomas Sinka ex possessione Csáb, subditus episcopatus Nittriensis, annorum circ. 80, juratus examinatus fassus est ad 1-um et 2-um: Fatens Suránkán lakván, még néhai Bossányi Boldizsár akkorbéli suránkai ur birodalmában is, tudja jól, hogy mindenkoron egyaránt attingált két falu élte egyik a másiknak határát; marhák legeltetésében és az erdőből is úgy osztatott része rendszerint apáti gazdáknak, valamint vicsápiaknak; sőt egy időben bémenvén suránkaiak vicsápiak és apátiak akkorban közönségesen birt erdőkben, mind a két falunép kiment s úgy hajtogatta be az suránkaiakat; néha ott kapván némelyeket közülek, amit vonhattak rajtok, mind a két falu közé oszlott az olyatin birság vagyis mulcta.

Sextus testis Daniel Novoszád ex possessione Suránka, ann. circ. 60, subditus generosi domini Michaelis Jeszenszky, juratus examinatus fassus est ad 1-um et 2-um, uti testis in ordine 5-tus per omnia; ad 3-um nihil; ad 4-tum directe.

Septimus testis Stephanus Kuta ex possessione eadem et subditus eiusdem domini, ann. circ. 48, praevio juramento examinatus fassus est ad 1-um et 2-um, uti testis immediate praecedens ab anno 83 (minthogy az előtt való esztendőkben másutt lakott); sőt tudja, hogy egy időben Kuna Mihálynak, apáti embernek, egy darab nyil szerint oszlott, mostanában controversiában vicsápiak által üzetett erdőkben jutott része fatens suránkai részen levő erdejé(re) dőlt. Ad 4-um: Tudja, hogy béhajtották, de ideit bizonyosan nem arányozhatja, hanem épen aratás előtt (volt) ezen casus; ad alia nihil.

Octavus testis Nicolaus Frányó ex possessione Lajosfalva, subditus fisci regii, ann. circiter 40, sub juramento examinatus fassus est ad omnia deutri puncta directe.

Nonus testis Michael Csenkes ex possessione eadem, ann.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

circ. 48, et subditus eiusdem fisci regii, juratus examinatus fassus est, uti testis octavus ad 1-um et 2-um deutri punctum, mivel ezelőtt egynéhány esztendővel zsellérségből lakott Apátin nyolczadik fatenssel együtt; ad 3-um et 4-um directe.

Decimus testis Michael Hráb ex loco eodem et subditus eiusdem, ann. circ. 63, ad 1-um et 2-um, uti testis 1-us; ad 3-um et 4-um directe.

Undecimus testis Georgius Mósa ex possessione Körtvély, subditus p. domini Francisci Bottyányi, annor. circ. 50, praevio juramento examinatus fassus est ad 1-um et 2-dum deutri punctum directe; addito eo, hogy még maga atyjától hallotta, ki circiter száz esztendős vala, ha nem még több, azután maga is érte, hogy rendszerint jártak vicsápi és apáti esküttek azon szőlők őrzésére és ha azok elunták, úgy sorival járt azután mind a két faluban szőlőknek őrzése és még vidékiek is őrzették. Ad 4-tum: Tudja, hogy béhajtották, de kárbul-e, vagy szabad legeltető helyből, fatensnél nem constál.

Duodecimus testis Georgius Thór ex possessione Körtvély, subditus praepositurae veteris Budae, annor. circ. 70, sub juramento examinatus fassus est, uti testis in ordine undecimus, quoad duo prima puncta; ad alia nihil.

Decimus tertius Stephanus Móssa judex possessionis Lovászi, subditus praetitulati domini Francisci Bottyányi, ann. circ. 70, praevio juramento examinatus fassus est ad 1-um et 2-um deutri punctum directe, uti testis in ordine primus. Ad 3-tium: Tudja, hogy lovászi határtul van egy füldje pater Paulinusoknak, de több van-e, vagy nincs, fatensnél nem constál; ad 4-um directe.

Decimus quartus testis Blasius Csulák ex possessione eadem et subditus eiusdem, annor. circ. 70, sub juramento examinatus ad 1-um et 2-um deutri punctum fassus est directe; ad 3-tium uti praecedens testis 13-us; ad quartum audita refert.

Decimus quintus testis Martinus Kiszelicse ex possessione Lovászi, subditus praetitulati domini Francisci Bottyányi, annor. circ. 50, juratus examinatus fassus est ad 1-um et 2-dum, et quartum deutri punctum, uti 14-us immediate praecedens; ad alia nihil.

Unde super praevio modo exacta per nos testium inquisitione praetitulatis dominis instantibus praesentes literas nostras testimoniales sigillis nostris usualibus et manus nostrae subscrip-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tione munitas jurium suorum futuram ad cautelam necessarias extradedimus die, anno et loco quibus supra. Georgius Sámbokréty judex nobilium comitatus Nittriensis mp. Emericus Bartakovics juratus assessor comitatus eiusdem mp.

Eredetije az Orsz. Levéltárban az elefánthi pálosok iratai közt, fasc. 3. no 39.

332.

1706. márcz. 25. Síri falu szerződése a herlányi erdő kibéreléséről.

Mi alább megírt síri lakosok egész falu nevével adjuk tudtára mindeneknek az kiknek illik, hogy falunknak egészben elégtelen erdeje és mezeje lévén, még csak az tűzre való fára és kevés marhácskáink legeltetésére is kényszeríttettünk tekintetes és nemes Kálmánczay István urammal Herlányi puszta falujának használásáért következendőképpen megalkudnunk:

1. Hogy egyedül az tüzre való fának vágását és elhordását azon herlányi praediumáról (eltiltván mindazáltal bennünket, amint is megfogadtuk ő kegyelmének, mindennemű épületre és léczeknek való hasznos és makktermő fáktul, és mogyoró s egyéb ott termő gyümölcs szedéstől) nékünk ő kegyelme megengedte, kötelezték arra magunkat, hogy ő kegyelmének husz aratót e jövő aratáskor adunk, akik azmit felaratnak egy egész nap hajnaltól fogvást estig, azt ugyan fel is fogják takarni, kötözni és keresztekbe rakni.

2. Hogy penig marháink az tilalmas réteken és földeken kivül megírt herlányi pusztán fűre járhassanak, ő kegyelme felszabadította, tartozunk azért husz kaszást adni és ami szénát azon husz kaszás egy egész nap hajnaltól fogvást estig fog lekaszálni, azt fel is fogja takarni és boglyába rakni.

Melyeket ha akármi módon vagy egészen, vagy valamely részében meg nem cselekednénk, avagy azon kivül, amelyre felszabadíttattunk ő kegyelmétől, többet elkövetnénk, tehát csak ezen levelünk erejével maga authoritásával is ő kegyelmének egy szolgabíró, avagy esküttt által és hinc exmissione, vagy a nélkül is, annyiszor amennyiszer ezen contractus ellen vétkeznénk, szabadságot adunk ő kegyelmének és az ő kegyelme successorinak

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ellenünk tanquam ipso facto de violentia convictos procedálni és magának una cum expensis teljes satisfactiót tenni, cum executione reali mindnyájunkon in singulis singillatim. Melyeknek nagyobb erősségére egész falunk nevével adtuk ezen kezünk keresztvonásával hitelezett levelünket Kassán 25-a Martii, anno 1706. Vavra János keze † vonása. Sándor András keze † vonása, közönségesen Síri falu nevével. Coram me Joanne Szent-Györgyi s. k.

Eredetije a Kapy-családnak a magyar nemz. múzeumban elhelyezett levéltárában.

333.

1708. jul. 3. Mármarosmegye szabályrendelete a fenyőszálfa-kereskedésről.

Sok kárával tapasztalhatóképen érzi a nemes vármegye, hogy a magyarországi és akármely idegen emberek bejövén, sóval való kereskedésnek okáért az Iza és Visó vizére felmenvén, a szálakat az lakosoknak nagy károkra drágán veszik meg, árát felverik és az vármegye lakosi praecludáltatnak az kereskedéstől, melyeknek prohibitiójáról az nemes vármegyének sokszori és régi statutumi és protocollátiói extálnak, végeztetett azért ezuttal is pro corollario: Hogy a modo in posterum sem magyarországi, sem akármely idegen ember szálak vásárlására az szigeti portuson kivül és felebb ne menjen, sem itt lakos akármi karban levő ember olyanokkal ne colludáljon, ne czimboráljon, szálakat ne vásároljon sub poena confiscationis ratium ex parte quaestorum, ex parte vero collusorum fl. 24, toties quoties comperti fuerint excipiendorum. És ha comperiáltatik, az olyan kivül való embernek szála statim et de facto confiscáltassanak, akár ex parte fisci, akár ex parte comitatus való ember deprehendálhassa maga számára.

A megye levéltárából közölték: *Dr. Kolosvári S.* és *dr. Óvári K.* i. m. III. 256. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

334.

1714. Tordamegye szabályrendelete az avar-gyujtás tilalmáról.

Sok károkkal tapasztalják a t. nemes vármegye tagjai közül némelyek tavaszfélt az avarok meggyujtásából származott károkat, hol erdejeknek, cseréjeknek, hol mezőben vagy erdőben rakott szénájoknak elégésekkel. Végeztetett azért ex unanimi consensu, hogy senki is tavaszfélt se fűtözésnek, se dohánygyujtásnak praetextussa alatt, se erdőben, se mezőben, se úton, útfélen avart gyujtani ne merészeljen, melyre tiszt-uraiméknek ő kegyelmeknek szoros vigyázások légyen, különben az ellen cselekedők in poenam f. 40 irremissibiliter exequendam incurráljanak, azon avar gyujtásból következett károkat is megfizetni tartoznak.

Az erdélyi múzeum kézirattárából közölték: *Dr. Kolosvári S.* és *dr. Óvári K.* i. m. I. 346. l.

335.

*1715. junius 10. A magyar országgyülés által hozott törvény 94. czikkelye az erdőkárok ügyében az alispánok bíráskodási illetőségéről.**

In casu succisionis et decorticationis sylvarum pro judice vice-comes denominatur.

Articulus 94.

Ad tollendam, ex titulo 33. partis tertiae omissa judicis denominatione emersam ambiguitatem (annuente benigne sua majestate sacratissima) pro judice vice-comites comitatuum denominantur.

Corpus Juris.

* V. ö. Erd. Lapok 1879. 175—176. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

336.

1716. febr. 14. Nagy-Rippényi közbirtokosok erdőrendtartása.

Mi alul irottak Nagy-Répény nevű falunak (aki ebben az nemes Nyitra vármegyében vagyon) földes urai tekéntvén az ott való lakosoknak sok rendbéli excessusit kiváltképpen azon határban levő erdőnek vesztegetésében, ilyen végezést és rendtartást tettünk magunk, successorink és jobbágyink között:

1. Nem kevés kárunkkal tapasztalván, hogy a nagy-répényi parasztság az ott való erdőt maga akaratja szerint distrahálja, arra nézve az erdőt két felé osztottuk úgy, hogy nagyobb része legyen tilalmas, a többi pedig mind az urak, úgy az parasztság lignátiójára maradjon.

2. Ezeknek vigyázása kedviért rendeltünk két őrzőt, kiknek kötelességek, amint hütöt is letettek és instructiójuk ez lészen, ugy mint is, fölvetvén az egész compossessor urak részeit találtunk pro parte illustrissimi baronis domini Georgii Berényi sessiones colonicales nr. 21, pro parte illustrissimi baronis domini Alexandri Vécsey sessiones nr. 7, pro parte magnifici baronis ab Helempach sessiones 7, pro parte magnificae dominae relictae condam magnifici baronis domini Pauli Berényi sessiones $3^1/_2$; és számlálván minden 7 sessiótul hetenkint három szekér fát, jön az úr Berényi György úr számára currus 9 minden hétben, Vécsey Sándor úr számára curr. 3, Hellempach úr számára curr. 3, Berényi Pálné asszony részére curr. $1^1/_2$, Just úr számára curr. $1^1/_2$ Parasztoknak, úgy ott való postamester és Veress Mihály úrnak ne legyen szabad több fát az szabad erdőbül hordani, hanem csak annyit mint egy paraszt populosa sessio után illik t. i. esztendeig minden holnapra két szekeret egy egész populosa és nem puszta sessio után, tizenkét forint bírság alatt, akármely úr jobbágyi legyenek is, toties quoties abban comperiáltatnának, kiváltképpen ha titkon avagy nyilván valakinek eladnának, amely büntetés az egész urak közönséges hasznokra fordíttatik.

3. Pro antevertenda inter dominos compossessores scissione nevezett őrzőknek kötelességek az lészen, nem csak felülirt nagy-réppényi parasztokra vigyázni, hanem arra is, ha valamely úr számára fognak fát hordani, annak az úrnak cselédje vagy jobbágya

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

maga ura commissója nélkül ne menjen; az mely commissio őrzőknél marad számadásukra nézve.

4. Pro coronide, ha ezen kivül valamely urnak volna szüksége fára tilalmasbul, az többinek hírével legyen.

Kinek nagyobb bizonyságára ezen felülírt végezésünket kezünk írásával s pecsétünkkel megerősítettük. Datum in Nagy-Réppény, die 14-a Februarii, anno 1716. Berényi György s. k. (P. H.) Hellenbach János s. k. (P. H.) Justh Ferencz s. k. (P. H.) Ujfalussy Éva s. k. (P. H.) Csömeri Zay Zsuzsánna s. k. (P. H.)

Eredetije a magyar nemz. múzeumban elhelyezett gróf Berényi-család levéltárában.

337.

1716. május 19. Kivonat Péterffy báró királyi biztosnak Sopron város részére a várossal egyetértőleg megállapított utasításából, a polgároknak tüzi-fával való ellátásáról.

7. Um auch mit der zeit nach und nach aus der so grossen schulden-last, worin diese stadt bis auf die zeit gerathen, zukommen, confirmiret ferner die königliche commission, als ein hier zu hauptsächlich dienliches mittel, das von magistrat und der gemein gemachte holz-ordnungs-project will solches auch nachfolgendermassen modificiret haben, dass nemlichen fürohin zur nothdurft der gesammten stadt alles und jedes brennholz durch der stadt-unterthanen geschlagen und klafterweiss an die sich darum anmeldende partheyen verkauft und abgegeben werden solle und zwar in folgender ordnung:

Es sollen bey herannahender zeit, dass ist angehenden künftigen herbst auf verordnung des magistrats durch die zwei waldherrn zwei verschiedene wälder, *einer in der nähe, der andere in der weiten, nach der bisherigen praxi ausgezeiget werden,* woselbst die unterthanen sogleich anzustellen, um das holz zu schlagen und in die klaffter zu legen. Ein register des sothanen geschlagenen holzes muss derjenige, welcher die obsicht der würtschafft mithin auch dieser holz-robatten haben wird, mit specificirung, wieviel dessen ein und andern ort sich befindet, sogleich wochentlich dem herrn bürgermeister einliefern, welcher denen darum sich

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

anmeldenden partheyen die anweisung an den holz-zeichen-einnehmer und dieser hinwiderum gegen erlegung der gebühr die seinige an die waldhütter, derer in jeden wald zwei und also in allen virer seyn sollen, zugeben. Damit aber auch hierinfalls kein unterschleiff beschehen möge, so müssen diese *gewisse zeichen* bei handen haben, welcher jedweder wagen, so holz aufladen will, gegen erlegung zwei ungarische von der klafter, so ihnen waldhüttern pro salario, davor sie auch vor allen, absonderlich aber den feüers-schaden in denen wäldern zustehen haben, verbleiben sollen, von ihnen zu nehmen und hernachmals bey den stadt-thor widerum abzugeben, *ohne welches zeichen kein wagen mit holtz herein zu passiren.*

Was nun von diesen gefällen eingehet, soll zu der interesse- und perceptorats-cassa und nirgend anderwärtig hin durch den holtz-zeichen-einnehmer verwendt und abgegeben, auch von dem perceptore alljährlich verrechnet werden. Und solle hiermit sowohl der stadt, als andern herumliegenden unterthanen nicht erlaubt seyn einiges holz in die stadt zum verkauf hereinzubringen. Das holz aber solle bey zeiten und in genugsamer quantität gehackt werden, damit die burgerschafft keine noth leidet. Wegen derer hochlöblichen p. p. jesuiten und Paulinorum seynd die contract anzusehen, wie solche respectu der holzung lauten. In welche vorgedachtermassen eingerichte holz-ordnung, weilen der allhiesige stadt-magistrat zusammt denen vormündern und vierundzwanzigern, wie auch die von der ritterschafft, so vorhin etwas besonders vor der übrigen burgerschafft von holz gehabt, mit hindansetzung ihres privats interesse, bloss amore boni publici dergestalten eingewilliget, dass wann nach der zeit mit der hülf gottes die schulden-last in so weit gehoben worden, dass man vor thunlich finden wurde den vorerwehnten modum das holz zu haben widerum aufzuheben, er der magistrat, vormünder und vierundzwanziger nebst denen von der ritterschafft das bis auf diese zeit gehabte quantum am holtz künftig widerum, wie ehedem jährlich überkommen sollen, als lässt es auch die königliche commission bey solcher cautela allerdings verbleiben. Zu verhüttung aber aller und jeder unordnungen muss noch diesen sommer hindurch alles in denen wäldern und in denen gärten vor der stadt, auch vor den thören, wie der augenschein zeigt, liegendes gehacktes holz in die stadt hereingebracht, auch die nachstehende ausgezeigte maassen, sobald es die

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

jahreszeit zulässt, mit anfang des herbst geschlagen und so forthan aus den wald in die stadt hereingebracht werden.

Másolata a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungar. Hofkammer» osztályában, Waldwesen fasc. 12,614.

338.

1716. A regéczi uradalom erdőőreinek utasítása.

Instructio custodum silvarum seu venatorum, dominii Regécziensis Petri Bárczi et Georgii Bolna.

1-o. Ante omnia assummat secum silvarum judicem et ex circularibus Regéczkeiensibus unum, Mogyoróskiensem alterum és elkezdvén Fonytul a regéczi dominium erdeit, határit, legelőször csak az határok szélén kivül menvén, járják meg oly formán, hogy valamelyre a vidékiek, akárhova valók az erdőt hordanák, meglássák, ha az utak jártak és ha az erdőt hordják-é.

2-do. Az hol új béjárásokat találnának, oly helyeken napoljanak, várakozzanak és vigyázzanak, és ha valakit commissio nélkül találnak, a marhájokat béhajtsák az hova közelebb, vagy Fonyba, vagy Horvátiba, vagy Tállyára. Mind az által

3. Megtudják Szabó Páltól az korlátiak, hejczeiek, hottykaiak, patakiak, tolcsvaiak micsoda erdőket usuálnak és meddig. Azokat az kiknek commissiójuk volna, az oly helyeket nem kell bántani.

4. Mihelyt Komlóskára érnek, onnan vigyenek egy kerülőt, amazokat visszabocsátván és azokkal járják meg az erdőket, hasonlóképen mindeniket, de kiváltképen a széleket, a holott igen observálják az vidékiek bejárását, kiváltképen . . . a liszkaiakét, bényeiekét és ha mit találnak, Horvátiba . . . . . onnan tudósítsanak Tállyára.

5. Az erdőn hiában ne járjanak, hanem madarat és vadat . . . . . szorgalmatosabban keressenek és valamit kapnak . . . . . hűséggel béhozzák, azért lészen puska . . . . . való discretiójuk. Legalább minden holnapban összejárják egyszer. Datum Tallyae, 1716.

Csonka fogalmazványa az Országos Levéltár «Lymbus»-ában.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

339.

1717. május 4. Kivonat Szacsva sepsi-széki székely falu törvényéből, az erdei kihágásokról.

III. Az falu közönséges tilalmas erdejét személyválogatás nélkül hogy jobban megtarthassuk az szántszándékkal való pusztítók ellen, ebben a falu ilyen modalitást kövessen: Valaki igazán vádoltatik, akár szabados, akár jobbágy legyen az, hogy fejszével erdőlt volna, annál inkább az töviről levágná, a kit rajta megérnek, hogy igazán vádoltattak, törvényt nem kell néki bocsátani az igaz vádló ellen, büntessék dn. 30 id est három sustákig; hogy ha kételkednék benne, hogy őtet nem igazán vádlották, támaszszon törvényt az falu előtt, hogy ő ártatlan, harmadmagával szabad legyen magát megmenteni, különben meg nem szabadul; afféle ledőlt fát és földön fekvő fáknak ágait szabad legyen hordani, de azt is úgy, hogy legyen hirével annak a kié az erdő, hogy ki akarja hordani.

Közölték: *Dr. Kolosvári S.* és *dr. Óvári Kelemen* im. I., 123. l. a birtokukban lévő eredetiről.

340.

1718. december 15. A bécsi udv. kamara rendelete a temesi bánsági kormányzósághoz az ottani erdők megóvása érdekében.

Hoch- und wohlgebohren, auch edl und gestrenge besonders liebe herren und freinde, unsere freindtwillige dienst seyndt denenselben jederzeith beraith anwor. Es will unter anderen zu beförderung des siebenbürg. salztransports höchst erforderlich seyn, das mit besonderer sorgfalt auf die conservir-verschon und beybehaltung deren waldungen von Karlsburg an bis Szegedin aller fleiss und wachsambkheith dergestalt angewendet werde, womit diese absolute nicht anderst respectu deren zu solchem ende tauglichen bäumern, als für die schiff zum salztransport daraus zuerzeugen, gebraucht werden mögen, wie solches zwar bishero noch ziemlichermassen observiret worden, ausser dass etwelche aus denen dort und da sich zuvernehmen gegebenen siebenbürg. und hung. dominis terrestribus von kurtzer zeith her eine wiedrige impression gefasset, in der übl

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

fundirten persuasion, das sye sich darwieder zusetzen befuegt wären, welchen aber leicht ihr unbegründet gefaster wahn zubenehmen, und mit dem bishero solang continuirten usu et possessione und beynebst das es ihro kays. mays. als landts-fürsten gnädigster will und befelch seye, sich in der possess allerdings zuhalten, und durch solche schiff erzeügung der angelegentlichen allgemeinen nothwendigkeith des salz gebrauchs zu subveniren, als welchem sye ohne weiters zu acquiesiren haben werden, wobey ihnen dominis terrestribus jedoch nit verbotten ist, das selbige pro sua necessitate privata ein und anderes schiff bauen mögen, jedoch unter den deütlichen vorbehalt und mit dieser restriction, das sye damit einen quaestum zutreiben oder anderen solches zuerstatten mit nichten berechtiget seyn mögen oder sollen. Dessen man sye kays. administration zu dem ende hiemit erinneren wollen, das selbige sowihl ihres orths und districts ist (aber dermahlen zwar einige domini terrestres praeter fiscum nit vorhanden) auf die alda befindliche waldung und dero conservation ein wachsambes aug haben, und durch die ihro subordinirte beambten eine genaue beobachtung tragen lassen wölle, womit all vorberührtes observirt, und darwider mit nichte gehandlet werden möge. Dan daran beschicht ihro kays. mays. grosser willen und mainung. Geben Wien, den 15. Decemb. 1718. W. der kön. kays. präsident, vice-präsident und verordnete hoff-cammer-räthe.

Eredetije az Orsz. Levéltár kincstári osztályában, a régi temesvári kam. administratio iratai közt fasc. 72. Rescripta, és az erdélyi udv. kanczellária 1718 évi 90. sz. alatt.

341.

1718. Kivonat Marosszék szabályzatából a makkos és tilalmas erdőkről.

Pars IV. Articulus 18. Makkos erdőkről.

Régtől fogva latiálnak székünkben némely falukban a bebíró possessorok praejudiciumokra és károkra ilyen frausok és abususok, hogy ha a makkot termő erdőkön isten makkot ád, a falusiak egymás között ilyen alattomban való tilalmakat tésznek, hogy senki a bebiró possessorok sertréssének helyet és szállást ne adjon. 2. Addig míg a bebiró possessorok sertésseket valahová nem col-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

locálják, pásztort nem fogadnak, hanem sertésseket szerben őrizvén egymás között való végezésből, a bébiró sertéssinek pásztorságát fel nem vállalja senki, mihelyt pedig megtudják, hogy a bebiró possessorok sertésseket valahová collocálták, ottan mindjárt pásztort fogadnak. 3. Egy részét makkoknak, magok sertésseket idején reá járatván megétetik és a possessoroknak hirt azután tésznek. 4. Néha gyakrabban szines praetextus alatt elvégezik, hogy senki bizonyos számu sertésnél többet az erdőre ne adjon, mindazáltal azután mesterséges utakon megcselekszik, hogy minden sertésseket a makkra járatják. 5. Ha kiknek a lakosok közzül annyi sertésse nincsen, mint a mennyi számúkat engednek a makkra járatni, annak szabad idegen sertéseket vinni; a bebíró possessoroknak pedig mást odahajtatni maga sertéssei kivül nem engednek. 6. Falu közönséges erdejére a makkra idegen sertéseket csoporttal fogadnak makk-bérre, melyből a bebiró possessort soha nem részeltetik:

Végeztetett azért, hogy minden faluk az ő idejében fogadjanak pásztort, és a bebiró possessorok sertéssét befogadván őriztessék fizetésért, a bebiró possessorok in sub poena infra scripta specificata megfizessenek; a makkbérből is rata portiójokat a possessoroknak adják ki, mert különben ha ezen punctumoknak valamelyikében impingálnak, ha falu 36, ha privatus ember 12 frtra v. tiszt atyánkfiai által exclusis etc. megbüntettesenek.

Articulus 19. Tilalmas erdőkről.

Vagyon ilyen panaszok is a possessoroknak, hogy némely faluk falu közönséges erdejét megtiltják, és medio tempore jó pénzen eladják a possessoroknak hirek s akaratjuk nélkül; így cselekesznek a régtől fogva nevelt erdővel is, és így a possessort mind fájából s mind árából excommunicálják; ha fáért erdejekre küldenek, a hol semmi jó fa nincsen *a nyomásban,* oda igazítják: Concludáltatott azért, hogy egy falu is a possessorok hirek s akaratjok nélkül erdőt el ne adhasson, hanem hirré tévén a possessoroknak, vagy magok emberek előtt illendő részek szerint való erdőt szakaszszanak, vagy az árából igazságosan részeltessék, kik ha különben cselekesznek, v. tiszt atyánkfiai az ilyen falun exclusis etc. 36 frtot exequáljon; reciproce ha a possessorok is falu

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

hire s akaratja nélkül tilalmas erdejekben szántszándékkal küldenek, toties quoties 12 frtra exclusis etc. büntettessenek, insuper a falu is maga törvénye szerint birságolja meg a tilalomszegésért.

Ezen czikkelyek a többiekkel együtt a széknek 1610—1674. közt hozott határozataiból 1718-ban gyüjtettek össze s foglaltattak rendbe. — Közölték: *Dr. Kolozsvári S.* és *dr. Óvári Kelemen* i. m. I. 74—5. l., a volt Marosszék levéltárából.

342.

1719. január 30. Nyitramegye tanuvallatása a nyitra-apáthiak és nyitra-vicsápiak közös erdőhasználatáról.

Anno 1719. die 30-a mensis Januarii, in oppido Új-Galgócz comitatus Nitriensis existenti et habito penes commissionem perillustris ac generosi domini Adalberti Sándor de Szlavnicza vicecomitis antelati comitatus, ad instantiam honorabilis conventus Elephanthensis et generosi domini Georgii Ordódy junioris compossessorum Nyitra-Apatiensium emanatam nos infrascripti judex nobilium et juratus assessor juxta subinserta deutri puncta peregimus inquisitionem modo et ordine sequenti:

De eo utrum?

Primo. Tudja-e a tanu, hogy apátiak vicsápiakkal együtt, még Érsekujvárnak török által való megvétele előtt is egyaránt birták az erdőt?

Secundo. Tudja-e a tanu, hogy apátiaknak más török uruk volt s vicsápiaknak is más, és hogy az apáti török ur vicsápiakban s vicsápi apátiakban nem avatta magát?

Tertio. Tudja-e a tanu, hogy nem a török urak dispositiójából, hanem régi időktől fogva, azaz emberi emlékezettül fogva apátiak vicsápiakkal együtt egyaránt birták és élték az erdőt?

Primus testis providus Joannes Lictor, incola Körtvelyiensis, subditus praepositurae veteris Budae, annor circ. 80, praevio juramento fassus est ad 1-um: Jól emlékszik, hogy Ujvárnak megvétele előtt is mindenkor apátiak vicsápiakkal is együtt az erdüt egyaránt birták s élték, úgy hogy sem apátiak, sem vicsápiak nem mondták maguknak, hanem mind a két részrül közönséges-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nek, és amidőn már télhes fát köllett volna készíteni, vicsápiak apátiakkal egy értelembül üdőt választottak és kimenvén az erdőben egy darabot elszakasztottak s egymás közt egyaránt fölosztották, sőt ha valami idegen embert kaptak az erdőben akár apátiak, akár vicsápiak, béhozták s mind a két falunak bírái s esküttjei összve menvén együtt büntették. Ad 2-um nihil; ad 3-ium sicut ad 1-um.

Secundus testis providus Joannes Farkas, incola Egerszegiensis, subditus archiepiscopatus, annor. circ. 86, praevio juramento fatetur ad 1-um per omnia sicut primus testis. Ad 2-um: Jól emlékszik, hogy minekutánna Érsekujvárát a török megvette volna, vicsápiaknak más török urok volt s apátiaknak más; s azt is jól tudja, hogy a vicsápi ur nem avatta magát az apátiakhoz. Ad 3-um: Azt is jól tudja, hogy az török urak az erdő dolgában magokat nem elegyelítették, hanem valamint a török birodalom előtt, úgy a török birodalomban is mind vicsápiak, mind apátiak egyaránt birták, élték és osztották az erdőt.

Tertius testis providus Joannes Lülei, incola Lovásziensis, subditus successorum Francisci quondam Battyányi, annor. circ. 76, praevio juramento fatetur, ad 1-um sicut primus et secundus in ordine testes, ad 2-um et tertium sicut secundus in ordine testis; addálván azt is, hogy midőn Bereczk György nevű apáti lakosnak épen az lovászi határ mellett osztálya jutott volna és ott levágott, rakásra hányott kis fáját Dékhez Pál nevő lovászi ember elhordotta volna, azon apáti Bereczk György a fát kinyomozván, midőn keményen fogta volna, kéredzésre vette dolgát s három forintot adott az apáti embernek.

Quartus testis providus Stephanus Kinucze, incola Lovásziensis, subditus successorum Francisci quondam Battyányi, annor. circ. 74, ad primum sicut praecedentes per omnia. Ad 2-um: Nem emlékezik ugyan, hogy más urok lött volna apátiaknak és más vicsápiaknak, de azt sem tudja, hogy egy urok lett volna; de arra jól emlékszik, hogy minden külemb helységeknek külömb urok volt. De valamint Ujvárnak megvétele előtt, úgy megvétele után is mindenkor egyaránt birták és egyaránt is osztották. Ad 3-um sicut secundus et tertius in ordine testes.

Quintus testis providus Michael Kuna, incola Nyitra-Apátiensis, annorum circ. 90, subditus conventus Elephantensis, praevio juramento fatetur ad 1-um: Jól tudja, hogy Ujvárnak török által

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

való megvétele előtt is mindenkor egyaránt osztották az erdüt s oda ment az apátiak fejszéje, ahova vicsápiaké osztályképpen. Ad 2-um: Jól tudja, hogy apátiak magok urának, vicsápiak is magoknak vitték a fát. Ad 3-tium: Tudja nyilván, hogy nem az török urak parancsolatjából vagy engedelméből élték egyaránt az erdőt, hanem a hajdani mód szerint, mert csak alig tehette a vállára a fejszét gyermekségében, már is egyaránt járt vicsápiakkal az erdőben.

Sextus testis providus Joannes Bereczk incola Nyitra-Apatiensis, subditus domini junioris Georgii Ordódy, annorum circ. 75, ad 1-um, 2-um et 3-um sicut praecedens in ordine testis. Septimus testis providus junior Joannes Bereczk incola Apátiensis, subditus venerabilis conventus Elephanthensis, annor. circ. 68, ad 1-um, 2-um et 3-tium sicut praecedens.

Super qua praevio modo peracta inquisitione praesentes nostras pro futura dominorum instantium juris cautela extradedimus testimoniales anno, die et loco quibus supra. Alexander Balogh judex nobilium comitatus Nittriensis mp. Michael Grajczár eiusdem comitatus juratus assessor mp.

Eredetije az Országos Levéltárban az elefánthi pálosok iratai közt fasc. 3. no 57.

343.

1719. szeptember 3. Sárospatak városának bizonyítványa arról, hogy az általa kihallgatott kondások a Long erdő idei makktermését mennyire becsülték.

Mi sáros-nagy-pataki főbíró Kállay Pál mellettem levő hites tanácsbéli emberrel úgy mint Gorray Istvánnal és egyebekkel, nem különben kis-pataki bíró úgymint Kovács Szabó István per praesentes recognoscáljuk, hogy az úr, tekintetes és nemzetes vitézlő Zolnay Zsigmond praefectus urunk ő kegyelme parancsolatja mellett pataki udvarbíró nemzetes Lehner Ferencz uram ő kegyelme maga eleibe hivatván bennünket, kivánván kétrendbeli kondásokat a Long nevű erdőn levő actuális glandinatio iránt examináltatni, azok az szerint, amint következnek, lelkiismeret szerint fateálták:

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Primo, a méltóságos uraság részéről való kondások:

1. Butkay Tamás méltóságos uraság pataki kondása, személye szerint nemcsak egyszer hivatván a méltóságos uraság Long nevű erdejét experiálni vallja lelkiismerete szerint, hogy azon erdőnek a derekán és javán semmi makk nincsen, hanem az erdőnek szegletiben és tók felül való részeiben s végiben vagyon annyira való makk, hogy ha valamely casuális veszedelem, árvíz nem érkezik az erdőre, avagy férgektül való emésztés a makkokra, circiter 600 hatszáz sertés sz.-Mihály naptúl fogva sz.-György napig elegendőképpen beéri vele.

2. Ruszkay Péter regéczi dominiumhoz való kondás fatetur per omnia sicut praecedens.

Secundo, külföldi oculált kondások:

1. N. méltóságos Andrássy Péter uram őnagysága özvegyének Rácz János nevű kondása lelkeismerete szerint vallja: Mintegy ötödmagával e Long erdőnek nagyobb részét megjárta, mindenütt nincsen ugyan makk, az hol penig vagyon, ámbár a földön levő legyen rosz, de a fákon amennyi vagyon, ítéli azon makkokat lenni nem az egész télre, hanem sz.-Mihály napjátul fogva sz.-Miklós napig tizenkét vagy tizenhárom száz sertésnek elégségesnek.

2. N. Boka János uram kazai kondása Sánta János lelkeismerete szerint vallja: Az említett erdőt járta, néhol semmit sem látott, néhol keveset, néhol többet, úgy hogy a mennyi makkot látott, ítéli sz.-Mihály napjátul fogva szent-Miklós napig elégségesnek lenni kilenczszáz avagy ezer sertésekre, de télre, bizonynyal mondja, hogy semmi sem marad.

Mely praemittált fassiókat in forma testimonialium kívánván kiadni usualis pecsétünkkel is megerősítettük. Actum N.-Patak, die 3-a Septembris, 1719. Fellebb említett bírák és tanácsbeli esküttek. Hites notarius Tornallyai B. Gergely mp. (P. H.)

Kivül: Revisio procreatorum glandium in silva Long anno 1719., per subulcos facta.

Eredetije az Orsz. Levéltár «Lymbus» czímű gyüjteményében.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

344.

1720. április 27. A felső-elefánthi közbirtokosok erdőrendtartása.

Mi alulirt felső-elephánti compossessorok egyenlő akarattal adjuk tudtokra az kiknek illik, hogy meggondolván határunknak és erdeinknek teljességgel való elpusztulását, azért annak fölnevelésérül és magunk s úgy szegény embereink között holmi izetlenségeknek eltávoztatására közönséges akaratúl léptünk ezen alább irt punctumokra:

Primo. Az egész erdőnk, határunkban lévők conserváltassanak, legfőképpen apponyi határtul fogvást, azaz apponyi és elefánti határhasító megyétül fölmenvén az hegy tetejére és amint az hegyek tartnak környös körül egész le a Szent-János völgyig, azaz Sz.-János klastrom malmocskájáig intacte maradjon per spatium seu effluxum decem annorum, úgy hogy intra illud tempus senki, annyival is inkább szegény embereink közöl ipületre, vagy más szükségre való fát ne vitessen; mindazonáltal a száraz fa kihordatni engedtetik, hogy a hegy purgáltassék. Az több erdőség penig, úgymint azon völgytül fogva a hegy tetején menvén végig, úgy mint Szerkenye szőlők végig nem annyira tilalmaztatik, hogy intra praescriptum tempus se ipöletre, annyival inkább tüzre való fáért be ne mehessen; mindazonáltal senkinek meg nem engedtetik, hogy azzal sub quocunque tandem colore kereskedjék, vagyis eladhassa, hanem in proprias suas necessitates convertálhassa, sőt aki zálogos közülönk, ezen territoriumbúl ki ne vehesse. Az felől említett tilalmas darab erdőben penig absolute senki az kecskékkel be ne merészeljen járni sub amissione earundem. Az több erdőség ugyan az kecskéknek legeltetésitül nem tilalmaztatik, mindazonáltal fejsze és valaska nélkül; amidőn pedig makknak termése lészen, sz.-Jakab naptul fogvást se juhokkal, annyival inkább kecskékkel az erdőben járni és senki, sem nemes urak, sem parasztok közöl vidéki sertésit ne merészelje béfogadni az egész urak híre nélkül sub amissione similium animalium.

Az erdők pedig ne égettessenek senkitül s valakit rajta kapnak és reá bizonyodik, akár gazda s akárki légyen, irremissibiliter tizenkét forint desummáltassék rajta és azon pénz az ide való templomnak ipületire és conservatiójára fordíttassék. Az makknak midőn termése lészen, senki az urak, annyival inkább szegény

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.:EVgF/619-3/2017.

emberek közül titkon és alattomban az makkot szedetni és hordani ne merészelje, hanem ki-ki maga tulajdon sertésit hajtassa az makkra és annak beneficiumjával szabadon élhessen; aki pediglen titkon az makknak hordásában tapasztaltatik, az őrzőktül fogattassék meg, az bíró házához vévén, legyen husz pénz a büntetése, az is istennek tisztességére fordíttassék. Az őrzőknek az erdővel disponálni nem leszen szabad, se szárazat, se nyerset semmi lett úttal sub gravi animadversione distrahálni; holott pedig valakit az felől megtilalmazott darab erdőben kaphatnak, hajtassék bé az falusi bíróhoz és az hajtóknak tizenkét pénz tétessék le; azon kívül a minemő fának lopásában avagy elvitelében tapasztaltatik, condigne becsültessék meg és annak is pénze desumáltassék és fordíttassék in aedificationem templi.

Az őrzőknek serio fog parancsoltatni, hogy mint az erdőkre s úgy a mezőre szorgalmatossan vigyázzanak és ha kárban találkozik, hajtassék bé az marhabíróhoz és megbecsültetvén az kár, az damnificált félnek tétetődjék le annak aestimatiója, avagy kárának jutalma; ha pediglen szántszándékkal afféle esztelen rosz parasztok marhájokkal rétekre vagyis buzákon való hajtásokban tapasztaltatnak és talántán magokat az marhájok béhajtásában opponálnák, salva damni refusione afféle nyakasok singillatim tizenkét forintban büntettessenek és azon pénz is in neccssitates toties repetitae ecclesiae convertáltassék.

Secundo. Valaki tapasztaltatnék, hogy az gátokat, gabonát, puszták, rétek és szőllők körül való kerteléseket elhordaná és tüzre vinné, legelsőbben is kalodában tétessék és jól megcsappattassék; ha azzal sem gondol, toties quoties tapasztaltatik, két forintnak letételére büntettessék.

Tertio. Az gabonákra és keresztek közé senkinek ne legyen szabad az marháját hajtani, sub poena et refusione damnorum; et siquidem rusticus praeter mercedem laboris nihil haberet, azért tilalmaztatik, senki az uraság híre nélkül az gyepeket rontani és irtványokat az erdőbül csinálni ne merészelje próbálni; sőt aki valamit föltörött is, avagy is szántott, tartozik abban hadni, és ha valaki ez után abban tapasztaltatnék, erőssen megverettessék és az földbül kizárattassék.

4-to. Hogy pediglen minden izetlenségek és visszavonások a modo in posterum mint az uraság s úgy a szegénység között cessáljon és minden aprólékos állapotokért neköllessék marhája-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

kat ad manus judiciarias hajtogatni, tehát per formam supremae inspectionis, aki közőlünk fog rendeltetni az több nemességgel cointelligenter lévén, afféle károk láttassanak meg és secundum deum et eius justitiam cum satisfactione lesae partis intra privatos parietes accommodáltassék a kár.

5-to. Aki pedig közülünk ezen végezéseket meg nem állanók in parte, vagyis in toto, toties quoties tiz tallérig való vinculumot incurráljon és irremissibiliter az megálló fél, aut hoc judice via liquidi desumáltassa. Kinek nagyobb bizonyságára és elhitelire adtunk ezen kötéslevelünket. Datum Felső-Elephánt, die 27-a Aprilis, anno 1720. Franciscus Josephus Simonyi conventus Elephanthensis prior ennek úgy consentiálok, hogy ebben ne értettessék kalastrom határa et absque cuiuscunque juris praejudicio (L. S.) Maythényi János ennek úgy annuálok, hogy ebben ne értessék kereszturi tilalmasa et simul absque cuiuscunque juris praeiudicio (L. S.) Franciscus senior Szörényi consentit salva pro aedificiis lignatione pro se (L. S.) Bartakovics Márton is consentiált cum pari cautela et absque cuiuscunque juris praeiudicio (L. S.) Jaklin László (L. S.) Brogyáni Mihály (L. S.) Bossányi Pál (L. S.) Horvát György (L. S.) Bucsy Dávid (L. S.) Földes János (L. S.) Kopcsányi András (L. S.) Mattyasovszky István (L. S.)

Eredetije az Országos Levéltárban az elefánthi pálosok iratai közt fasc. 2. no 38.

345.

1720 körül. Kivonat gróf Csáky Imre kalocsai érsek és váradi püspöknek belényesi udvarbírája részére adott utasításából a fűrészmalmot illetőleg.

12. Vigyázzon, hogy a fűrészmalom, kit árendában nem lehetett kiadni, arrul más dispositio nem lehetett, hanem pénzzel deszkáknak való tőkéket kell hordatni, — amint referáltatik tiz polturán, legföljebb egy máriáson vastag tőkéket adnak — annak előtte is hordtak, hogy hiába a fűrész ne álljon, szoktak elegendő tőkét hordatni pénzzel, pénzt szoktak keresni, deszkát is pénzzé tehetni. Gátakat a tájon levő faluk tartoznak igazítani. Azonban recenter felállított új fűrészmalommal minthogy alkalmatosabb deszkákat lehet vágatni, az havason deszkáknak való fák is bővebbek és

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

alkalmatosabbak, erre nézve, hogy az deszkát faragó emberek azon darab havast ki ne pusztítsák és a miatt a fűrészhez kivántató tőkefák dolgában az oeconomia meg ne fogyatkozzék, szükséges azon havast megtilalmazni és annak vigyázására rendelendő gornyikok valakit ottan kapnak, legkisebb fában kárt tészen, minden irgalmasság nélkül 12 forintokat az udvarbíró megvegye. De az fának vastagját tudhassa, hogy az deszka alkalmatosabb eshetvén, annyival is szaporább keleti légyen, melyeknek Váradra való administráltatása iránt értsen egyet Mosóczy urammal, keresvén ő kegyelmének módot az deszkák eladásában. Minden eszközökre úgy vigyázzon, hogy éjjel s nappal a fűrész járjon, másként, ha egy heti próba szerint deszkáknak száma számadását nem assequálja, erszényével fogja pótolni. Azmely tőkébül két arasztnyi széles, avagy annál bővebb deszka fog esni mostani rend szerint, az olyan tőke 14 polturával fizettessék, annál vékonyabb pedig tiz polturával; de az apróra és vékonyra nem is kell pénzt vesztegetni, mindennemű munkára alkalmatlan lévén az deszkája. A fűrészre is vigyázással légyen, hogy az tőkébül több deszkát vágatván kevesebbet ne administráljon; szükség az okért az tőkefákat próbára venni és hány szál egyikbül metsződik, az szerint több fák után multiplicálni.

Eredetije az Orsz. Levéltár kincstári osztályának instructiói között.

346.

1721. decz. 30. Kivonat a temesi bánság területén lévő bányahivatalok részére adott utasításból, az erdőket illetőleg.

Auf die waldtungen zu khommen, betrachtet mann gar woll, wass daraus so an brenn- alss bauholz in grosser quantität zu nemmen erforderlich seye. Neben disen aber will auch das khünfftige bedenckhet seyn, vmb die notturfft, so ein alss anders continuiren zu khönnen, vorgesorget werde; wessentwegen dennen verwalthern, waldtforster, oder waldt-khnecht zugestellet werden, so neben dennen waldtungen, auch wissen, veldter vnd flüsse zu beobachten vnd zu bereithen haben; vnd ob mann zwar für dise wegen jedes districts anderer beschaffenheit eine instruction dermahlen zuuerfassen noch nicht von nöttig erachtet, mithin solche einen ieden

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

verwalther zu entwerffen, auf weitherer ratification iedoch einer kay. administration zu überlassen befindet, so wird doch generice oder in essentialibus souill vorgeschriben, dass ohne vorwissen deren verwalther einiges, es seye brenn- oder bau-holtz, keiner ohrten geschlagen vnd was so für die vöstungen, cassarmen oder dorffschafften vnd gemeinden assignirt oder bewilligt werden wirdt, iederzeit durch einen wald-forster oder khnecht auss gewissen vnd khünfftig von dennen landes-vnterthanen müssbräuchig gewohnheit nach die junge baum und öste, deren vieh in wintter von dem läub anstatt des heü zu erhalten, schädlich vmbgehauen noch auch schaff, pöckh oder gayss in denen waldtungen gewaydtet werden, vnter hartter bestraffung eingestellt, mithin den geschlachten jungen holtz zu seinen nachwachs keine hinternuss gemachet werde; allermassen zu dissen noch diensammer zu beobachten ist, die waldtungen von dem alten so weit föhlig, alss sonnsten ligenden holtz zu säubern, vnd ausser dessen, solang was dauon vorhanden, kein anders zum brennen schlagen zu lassen, wass soforth auss ein oder andern district vmb paares geldt alss in dass kays. proviant ambt, welches hierüber auss seinen verlaag die zahlung verrechnet, bestandt vnd andere brennheüser, zum fortifications bau nicht gehörige züegl öfen, vnd deren gemeinden bekhenheuser oder wohin sonnsten zuuerkhauffen khommet, darüber solle mit dem waldtforster oder waldt-khnecht ein büechl gehalten vnd nach selben dass eingehente geldt in rechnung genommen, gar keinermassen hingegen an dennen stehenden aichbäummen, donnen vnd vichten die rindten zum gärberloh abzuschöllen, alss wodurch dennen waldtungen die gröste abdörung verursachen wird, bey schwehrster bestraffung dessen, so hierüber betretten wurde, zugedacht; den juden aber ohne anweisung einer kays. administration absolute dergleichen rindten zuschöllen nicht gestattet vnd in übrigen, was an bau- oder brenn-holtz zu schlagen anbefohlen wird, zu empfang aussgaab vnd rest in extracten vnd rechnungen edmahlen sortierter angemerckhet werden.

Egykorú másolata a bécsi cs. és kir. pénzügymisztériumi levéltár «Bancale» osztályában fasc. 9463. — Közölte: *F. A. Schmidt* i. m. VI. 159—60. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

347.

*1723. febr. 1. Aranyosszék határozata a szék szabad erdejének felosztásáról az egyes falvak közt.**

Minthogy dicsőséges királyoktól az mi földünk rajta lakozó népének virtusi által nemesíttetett meg, az minthogy fegyverrel is oltalmazták s szolgáltak róla míg annak ideje volt, mostan peniglen az mi kegyelmes urunk és koronás királyunk ő felsége fegyverét isten ő felsége szerencsésen boldogítván fegyverrel való szolgálatunk nem kévántatik, hanem ezen földet contributióval és egyéb ő felsége szolgálatjára nézendő szükséges dolgoknak praestálásával kell birnunk és usuálnunk, mely említett nemes földünkön levén oly bizonyos darab mező és erdő is, melyet közönségesen *szabad földnek és erdőnek* szoktunk hívni, nem azért mintha minden embernek promiscue szabad volna s eddig is szabad lett volna élni, sőt inkább azért, hogy csak az nemesi szabadsággal élő embereknek volt szabad élni, colálni és usuálni; de minthogy nemes székünkben való faluk s azokban resideáló atyánkfiai pro locorum discrimine nem egyaránt birták, eddig penig fel sem osztották, az lett belőle, hogy azon szabad mezőnkkel és erdőnkkel határos némely falusiak magok kezek ügyében és határok mellett fogtak és éltek az említett szabadsággal annyit benne, mennyit akartak, már most penig azon közönséges szabadságunknak (mely a mennyire a memoria hominum székünkben usus volt) nagy praejudiciumára magok propriumának kezdették vindicálni, az mit azon szabad földből maguk határokhoz applicáltatnak; mely abusust a nemes szék észrevevén, az közjónak megmarasztására jobb modalitást benne nem tanált, hanem hogy székünkben való *faluinkra az faluknak quantitása és az ő felsége szolgálatjának is qualitása szerént proportionaliter felosztassék*, mely modalitásról is in hoc anno praesenti 1723. die Febr. in gen. congr. sedis nostrae sedis Aranyos in possessione Kövend celebrata post discussum communi voto concludáltuk azt, hogy vox szerint deliberáljon a nemes szék róla, melyről való voxolás rendszerint így következik: pagus Csegez, tetszik, hogy felosztassék et sic consequenter a többinek is, ugy fő, vice tiszt és assessor uraiméknak is nemine contradicente. Mindazáltal

* A felosztás csak 1778-ben ment végbe. L. a II. kötetben.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ilyen conditiókkal osztja fel a nemes szék ezen annyiszor specificált szabad földet és erdőt, hogy minden faluk és azokban való becsületes possessorok (innen serio excludálván a jobbágyokat és zselléreket mind szabad földből, erdőből) az eddig is ab antiquo continuált usus szerint éljék, ugy hogy soha senki, se falu se privatus ember se per venditionem se per concambium, sem egyéb semmi úton módon ne abalienálhassa, hanem maga colálja és éljen sine tamen praejudicio aliorum.

A volt Aranyosszék levéltárából közölték: *Dr. Kolosvári S.* és *Óvári Kelemen* i. m. I. 128. l.

348.

1723. október 23. A nagybányai kir. bányahivatalnak Felsőbánya városával kötött egyezsége az erdők használata felől.

Nos sacratissimae caesareae regiaeque majestatis, domini domini nostri clementissimi regiae cameralis administrationis Scepusiensis administrator, ac inclytae camerae regiae hungaricae et praefatae administrationis respective consiliarii damus pro memoria tenore praesentium significantes quibus expedit universis, quod posteaquam inter domum monetariam caesareo-regiam Nagy-Bányaensem et officium montanum Felső-Bányaense ab una, oppidumque regio-montanum Felső-Bánya partibus ab altera respectu lignationis, ususque silvarum proxime praeteritis temporibus certae subortae fuissent controversiae, eas vero regia haecce administratio cameralis omni meliori modo, tam pro caesareo-regii servitii promotione, quam et emolumento attacti officii montani ac permansione oppidanorum accommodare intendisset, eotum ad subsequentem parte ex utraque condescensum exstitit compositionem et accomodationem et quidem:

1. Idem oppidum Felső-Bánya spopondit se ordinem bonum montanum regio-privilegiatum in omnibus servitium suae majestatis sacratissimae tangentibus, concernentibusque negotiis, tum pro emolumento alte titulatae caes. regiae majestatis, adeoque domus monetariae Nagy-Bányaensis et officii montani Felső-Bányaensis, tum ipsiusmet oppidi ulteriori permansione et conservatione ad normam ordinum montanorum per omnia observaturum.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

2. Silvae vicinae pro necessitate fodinarum caes. regiarum ibidem existentium applicantur; pro aedificiorum et focali necessitate oppidanorum silvae plagae illius, quae a fluvio S. Joannis, Sz.-Jánospataka dicto ad Kis-Bányam et vallem Borkút vocitatam extenduntur, assignantur.

3. Mons autem Szamos-Hegy nuncupatus ulterius distans reservatus habetur pro dictarum caes. regiarum fodinarum Felső-Bányaensium necessitate, eo potissimum fine, ut arbores quercinae et pineae ac faginae ibidem existentes pro necessitate fodinarum conserventur, teneriores autem succrescant, ipsi quoque oppido cum tempore deserviturae, cujus vetationem commemoratum oppidum praedictis ex motivis neque controvertit.

4. Lacz-, Sorgye- et Nigrefalvam versus ab oppido inchoando Paprás et Hernácz nuncupatae silvae vetantur quidem, ast siquidem oppidani Felső-Bányaenses sine adminiculo earundem vicinarum silvarum se subsistere haud posse allegarent, certa pars pro necessitate metallifossorum, molarum contusoriarum, laboratorumque per officiales primarios Nagy- et Felső-Bányenses caesareos excindetur.

5. Marmatiam versus existentes silvae, uti essent Schichfaerdő, prout etiam Kénesső, Erősalatt, Tilalmas, Nyáros, item Felső-Tilalmas, Nyáros et Sztroczpatak quemadmodum hactenus vetitae fuissent, ita et deinceps quoque pro solo usu fodinarum caes.-regiarum vetitae conserventur, ipsi quoque oppidani Felső-Bányenses in eo adlaboraturos spoponderunt, seque obligarunt.

6. Supra fluvium Tyúkmonyas-Pataka dictum uti hactenus, ita in posterum libera eisdem oppidanis lignatio indulgetur, sine ulla tamen carbonariorum, in quantum ibidem carbones exurere vellent, quoquomodo attentanda turbatione.

7. Et cum excisio et denominatio silvarum nemine contradicere valente ex dictamine juris montani articuli 44. §. 8. nec absimiliter in delinquentes contra inhibitionem animadversio vigore §. 12. soli montium magistro competat, eisdem 8. et 12. paragraphis commemorati oppidani se se submittunt.

8. Caeterum ne iidem oppidani lignis pro aedificiis necessariis destituantur, ubi sese apud montium magistrum quispiam eorum insinuaverit, pro uniuscujusque necessitatis exigentia extradabuntur.

9. Praementionatae silvae eo fine vetantur, ne quilibet pro

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

libitu in silvis proximioribus indiscriminatim teneriores et crassiores arbores desecet, verum potius arbores succrescant, quo cum tempore tam pro parte altissime fatae caes. regiae majestatis, quam urburariorum et praememoratorum oppidanorum Felső-Bányensium commoda lignatio subsequatur.

10. Et siquidem complures caprae tum ipsorum Felső-Bányensium inhabitatorum, tum in vicinis pagis existentium incolarum inter oves comperiantur, eae vero per tenerarum arbustulorum corrosionem silvis nimium quantum nocivae sint, hinc vigore divi Maximiliani II. imperatoris et regis gloriosae reminiscentiae, die 6. Februarii 1573. emanati edicti sub poena confiscationis capras nemo intertenere, multo minus silvis immittere praesumat.

11. Ex quo urburarii Felső-Bányenses fodinas suas magna cum expensarum profusione et fatigiis colentes ob exiguitatem fornacis liquefactoriae non contemnendum in liquefaciendis mineris damnum pati debere lamententur, hinc ne modo praevio aggravati in ulteriori cultivatione animo despondeant, aerariumque regium ab iis cedente quopiam emolumento privetur, oppidum Felső-Bánya eos instituet ordines, quo fornax adhuc una liquefactoria eaque major et commodior erigatur, ne praementionati urburarii apud regiam hancce administrationem cameralem ausam habeant eatenus querulandi ac remedium exposcendi.

12. Cum autem in eo quoque non postremum altissime fatae caes. regiae majestati evenire compertum sit dispendium, quod laniones in oppido Felső-Bánya residentes divenditis aut pro necessitatibus ejusdem oppidi praevie conversis melioribus pellibus et saevo, minores expost et deteriores pelles, easque tam caro 4 hung. flor. pretio, ut tanti unum fere pecus de praesenti emi possit, saevum pariformiter vilius pro parte praenotatarum caes. regiarum fodinarum adferre soleant, ad tollendam ob id omnem hoc in passu sub oribilem suspicionem, damnumque aerarii regii avertendum dictis lanionibus serio per praesentes intimatur, ne ullus eorum quidquam tam de pellibus, quam saevo divendere praesumat, donec praevie praemissa pro fodinarum caes.-regiarum necessitate, in quantum necessum fuerit, idque pro ratione temporis competenti pretio coemantur.

13. Et siquidem vigore transactionis cum excelsa commissione Braineriana initae puncti 5-ti sibi oppidum hocce specialiter reservaverit, ne alii extranei praeterquam ipsi soli ad labores mon-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tanos (ubi etiam ustrinae et currules labores intelliguntur) applicentur, prouti id ipsum in praesens ex parte officialium caesareo-regiorum observatum, sine querela haberetur, econverso tamen ex parte ejusdem oppidi hoc signanter anno 1723. omnimode pro exigentia praementionatae transactionis adimpletum non esset, commonentur proinde et serio hortantur toties memorati oppidani, quatenus dum et quando praesens et subsecuturi judices in quopiam servitium suae majestatis sacratissimae tangente negotio per officiales montanos requisiti fuerint, erga competentem fatigii et laboris mercedem id effectuare nullatenus difficultent, praenotato transactionali puncto quinto, ad quod observandum sese obstrinxerant, id ipsum exigente.

Super qua praeinserto modo accommodata respectu silvarum usus ac aliorum controversia praesentes in dupplici exemplari reciproce subscriptas et sigillatas pro futura notitia et observatione emanari fecimus. Cassoviae, die 23-a Octobris, anno millesimo septingentesimo vigesimo tertio. Mathias Milkovics judex primarius s. k. Joannes Valentinus Kolb senator s. k. Franciscus Josephus Nikolásy senator s. k. Georgius Szabadszállásy senator s. k. Paulus Bécsy senator s. k. Andreas Bihary senator et juratus notarius s. k. Ignatius Franciscus Karkop senator s. k. Martinus B. Ónady senator s. k. Stephanus Szilágyi senator s. k. Joannes Tót-György senator s. k. Michael Bartos senator s. k. Petrus Darnai praesens s. k. Franciscus Mészáros s. k., Stephanus Técsy s. k. (P. H.)

Eredetije az Orsz. Levéltárában N. R. A. fasc. 1108. no 11. alatt.

349.

1724. junius 1. A gróf Pálffyak és Bazin sz. kir. város között létrejött egyezség a czajlai és limpachi erdők használata tárgyában.

Projectum amicabilis compositionis inter excellentissimos dominos comites Pálffy ab una, et liberam ac regiam civitatem Baziniensem partibus ab altera, respectu infrascriptarum silvarum litigiosarum.

1. Excellentissimi comites Nicolaus et Joannes Pálffy ab Erdőd (tit.) ab una, magistratus autem et communitas Baziniensis partibus ab altera assumptis in se successorum suorum oneribus,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

cum tot et tantae dissensiones et differentiae ex compossessione et cousu silvarum Czajlensium et Limpachiensium emanatae fuerint, resiliunt a contractu anno 1655. inter praetitulatorum dominorum comitum dominum comitem genitorem condam et eandem civitatem intuitu earundem silvarum convento et hactenus usu reali roborato et salvo contractu condam intuitu quercinarum silvarum quoad fiscum regium permanente accordant:

2. Ut in universis silvis Limpochiensibus pro cousu olim deputatis etiam quercinis in rationem massae, non tamen pro subdivisione considerandis pro civitatis Baziniensis quarta pars etiam cum exstirpaturis in ea quarta habitis excindatur in immediata vicinia civitatis sylvae propriae existens et situata. Non absimiliter

3. Ex silvis Czajlensibus excindetur civitati in vicinia itidem silvae propriae eiusdem civitatis pars a via Baziniensi directe ad scaturiginis, vulgo Pfaffenlöcher aut Kuczove Dyry dictas inferius ex opposito eiusdem viae existentes, a scaturiginibus vero ad fornaces calceas veteres Czajlenses, ac tandem juxta metalem fluvium Trojer dictum usque ad finitimam metam Pernekiensem Baba nominatam, ita ut inter territorium Baziniense et loca praevie modo designata pars silvae civitati, extra autem eadem existens usidua silva hiis excellentiis et eorundem successoribus maneri debet, via nihilominus ad praemissas Limpachienses et Czajlenses silvas per territorium dictarum possessionum tam inclyto dominio, quam civitati communi et libera semper permanente.

4. Sicuti prae manibus dominorum excellentissimorum comitum et futurorum excellentissimorum successorum remanentes residuae silvae Limpachienses et Czajlenses omni jure et pleno dominio itidem relinquuntur, ita excisae quartae Limpachiensium et alterius Czajlensis partis silvarum jus et dominium cum fundo in eandem civitatem jure perennali transfertur, et nihil juris nil usus ab utrinque pro amplius reservatur.

5. Excellentissimi domini comites intuitu silvae Mitterberg et aliarum habitarum praetensionum juri suo nunc pro tunc et in perpetuum renunciant, civitas autem praenotata respectu hactenus praetensarum restantiarum, quoad dominorum comitum molam et braxatorium arci et civitati adjacens, ita in futurum ad dies vitae etiam harum suarum excellentiarum praetendi possibilium censuum et impositionum jus suum remittit, ita ut post fata earundem (quae deus in longaevum differre dignetur) quoad braxatorium et molam

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

respectu subsequentis temporis utraque pars jure sibi competente utatur, ita tamen ut in praedictis braxatorio et mola sub hedera nullum educillum exerceatur.

6. Terminus effectuationis praemissorum, si interea benigne confirmata exstiterint, in mense Julio, anno currenti praefigatur, interea tamen mutua investigatione praevia in praedictis Limpachiensibus et Czajlensibus silvis loca metarum designabuntur, caeterum partes eousque non alibi quam ea silvarum parte, quae uni vel alteri videlicet vigore praesentium excindenda veniet, ligna secare permittitur.

Praemissum projectum per plenipotentiarios nostros relatum et subscriptum nobis nos infrascripti in omnibus ejus punctis et clausulis ac universis continentiis pro nobis et posteris, successoribusque nostris valiturum et perpetuo duraturum ratihabemus, approbamus et ratificamus. Datum Posonii, die 1-a mensis Junii, anno 1724. Comes Nicolaus Pálffy mp. (L. S.) Comes Joannes Pálffy mp. (L. S.) Nos quoque N. N. judex, magister civium et reliqui senatus, totaque communitas liberae et regiae civitatis Baziniensis praeopposita puncta per exmissos collegas et consenatores nostros, utpote Josephum Palugyay et Samuelem Majteni nobis relata et reportata per omnia et ex integro acceptamus, ratihabemus et approbamus, in fidemque horum indubitatam et robur perpetuum authenticum civitatis huius sigillum praesentibus apponimus. Bazinii, die 1-a mensis Junii, anno Domini 1724. (L. S.) Signatum per Josephum Palugyay eiusdem civitatis Baziniensis senatorem et juratum notarium mp.

Eredetije az Orsz. Levéltár kincstári osztályában Relat. Commiss. Reg. fasc. 18. no 12. alatt.

350.

1726. május 19. Nyitramegye tanuvallatása a nyitra-apáthiak és nyitravicsápiak közös erdőhasználatáról.

Anno 1726. die decima nona mensis Maji in possessione Egerszeg in comitatu Nittriensi existenti et habita nos Alexander Balog judex nobilium et Adamus Bartakovics juratus assessor praefati comitatus Nittriensis penes commissionem spectabilis ac

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

generosi domini Georgii Dávid de Thurócz-Szent-Péter antelati comitatus ordinarii vicecomitis pro parte ac ad instantiam admodum reverendi in Christo patris Eusebii Havran ordinis sancti Pauli primi eremitae conventus s. Joannis baptistae supra Elefant prioris, qua respective possessionis Nyitra-Apáti domini terrestris, non secus et reliquorum eiusdem possessionis compossessorum emanatam, juxta infrascripta deutri puncta sequentem peregimus inquisitionem.

De eo utrum?

1-o. Tudja-e a tanu, hogy nyitra-apátiak emberi emlékezettül fogva azon erdőt, mely iránt most kérdés vagyon, mindenkor szabadon birták nyitra-vicsápiakkal együtt és hogy egyaránt osztották azon erdőt, úgy nyitra-apátiakra, valamint nyitra-vicsápiakra, és hogy ezt se pater Paulinus uraimék, se más urak kényszerétéséből nem cselekedtik, hanem hogy egyaránt éltette őket az erdő és hogy ez előtt is mindenkor egyaránt osztották, és együtt legeltették az marhát két helysignek.

2-do. Tudja-e hogy nyitra-vicsápiak ez előtt azon erdőnek egyaránsó bírását soha nem ellenzették, hanem csak az úta, hogy valami asszony nyitra-vicsápi határban magát fölakasztotta s nyitra-apátiak magok határában megégetni, vagy azon általvinni nem engedték.

Primus testis Georgius Márton, subditus suae serenitatis principalis archiepiscopalis in Egerszeg degens, annorum circiter 71, juratus examinatus fatetur, ad primum vallja: Jól is constál fatensnél, hogy a török háboru után, sőt maga emlékezetire is tudja, hogy nyitra-apátiak együtt birtanak a nyitra-vicsápi erdőt, és erdü osztáskor szinte úgy nyitra-apátiaknak, valamint magoknak osztályt adtanak ház szám szerint; addito et eo, fátens lévén Nyitra-Vicsápon, bátyja Hubka Mihály maga osztályából egynéhányszor karót és léczet adott fátensnek, és hogy páter Paulinus uraimék, vagyis más compossessor urak kényszerítéséből cselekedtek volna, fátensnél nem constál, hanem hogy mindazelütt csendesen egymással éltek. Ad 2-um: Az asszony megégetése fátensnél constál ugyan, de hogy nyitra-vicsápiak az erdűnek birását és osztályát ellenzették volna, fátens nem tudja.

Secundus testis Michael Szabó Egerszegiensis, annor. circiter 70, subditus vero suae eminentiae archiepiscopalis ad deutri puncta fatetur ad 1-um: Amióta emberkort ért fátens és emléke-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

zetire tudja, hogy mindenkor együtt birták nyitra-vicsápiak nyitra-apátiakkal az erdüt szabadon, és hogy erdüosztáskor szinte úgy nyitra-apátiaknak házhely szerint osztották az erdőt, valamint magoknak; hogy pedig pater Paulinus uraimék, vagy más füldesurak kényszerítéséből cselekedték volna, fatens nem tudja, hanem hogy az elütt mindenkor együtt élték az erdüt és egyaránt osztották, mind az két helységbül lakosok kimenvén, nyil szerint osztották. Ad 2-um: Jól tudja fatens, hogy az elütt egyaránsó birásában voltak az erdűknek nyitra-apátiak nyitra-vicsápiakkal; nem is ellenzették, hanem csak azután, hogy valami asszony Nyitra-Vicsápon fölakasztotta magát, hogy nem engedték nyitra-apátiak magok határán által vinni megégettetni.

Tertius testis Georgius Bacsó, annorum circiter 63, in Egerszeg degens, subditus vero suae serenitatis archiepiscopalis fatetur ad 1-um nihil. Ad 2-um aeque nem tudja respectu communis usus, csupán csak, hogy amidün valami nyitra-vicsápi asszony magát felakasztotta volna, akkoron nyitra-apátiak magok határán által vinni s megégetni nem engedték.

Quartus testis Stephanus Kostyál, annor. circ. 60, subditus suae serenitatis archiepiscopalis in Egerszeg degens, ad 1-um deutri punctum fatetur directe, minthogy 37 esztendünek elütte fatens Apátin lakván, fatensnek is szinte úgy osztottak, valamint magoknak nyitra-vicsápiak; és mindenkor erdüosztáskor özentek nyitra-vicsápiak apátiaknak, hogy menjenek erdüosztásra. Ad 2-um: Constál fatensnél, tudja is nyilván, hogy nyitra-vicsápiak azelütt azon erdünek egyaránsó birását nem ellenzették, hanem csak egy asszony Vicsápon fölakasztotta magát, nyitra-apátiak magok határán átvitetni vagy megégettetni nem engedték.

Quintus testis Joannes Kiszücze, annor. circiter 63, subditus vero suae serenitatis archiepiscopalis in Egerszeg degens, fatetur: Maga atyjátul hallotta, hogy az atyját fölhivatván néhai nagyságos Berényi György uram ő nagysága és páter néhai Kelcz, az apja jelenlétében fatensnek formalibus mondották volna, et quidem legelüszer a vicsápiakat mondván formalibus vicsápiaknak: «Tik ugyan vicsápiak szépen alkudjatok, az erdüt is egyaránt osszátok, mivel tik nem tudjátok, hogy a falutok is apáti határon vagyon,» azért is az uraság füldei is mind lovászi, mind pediglen lajosfalvai határtul vannak. És fatens emlékezetire mindenkor egyaránt házhely számára osztották nyitra-vicsápiaknak, valamint nyitra-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

apátiaknak. Hogy pedig pater Paulinus uraimék, vagy más földesurak kényszerítéséből cselekedték volna, fatens nem tudja, hanem hogy mindenkor azelütt is egyaránt osztották. Ad 2-dum directe, hogy azelütt soha nem ellenzették vicsápiak az erdő osztályát, hanem csak az után, hogy valami asszony fölakasztotta volt magát s nyitra-apátiak nem engedték magok határán átvinni, vagy megégettetni.

Sextus testis Adalbertus Kovács, annorum circ. 65, Szalakusziensis, subditus relictae dominae Petri Bartakovics, et septimus testis Stephanus Bretse, annor. circ. 75, subditus relictae dominae Majthényianae, hi ambo unanimiter jól emlékeznek, hogy nyitra-apátiak emberi emlékezettül fogvást azon erdüt, mely iránt most kérdés vagyon, mindenkor szabadon birták, és hogy egyaránt osztották házszám szerint ugy nyitra-apátiaknak, valamint nyitra-vicsápiaknak. Hogy pedig pater Paulinus uraimék, vagy más urak kényszerítéséből cselekedték volna, fatenseknél nem constál, hanem csupán azt, hogy az erdüt egyaránt élték. Ad 2-um vallják, hogy nyitra-vicsápiak azelütt egyiránt való birását nem ellenzették soha, hanemcsak az óta, mióta az asszony Nyitra-Vicsápon fölakasztotta magát, nyitra-apátiak magok határán általvinni s megégettetni nem engedték.

Octavus testis Stephanus Kiszültze Egerszegiensis, annor. circ. 50, subditus suae serenitatis archiepiscopalis, fatetur ad 1-um: Amióta emlékezhetik a fatens tudja, hogy mindenkor nyitra-apátiak vicsápiakkal együtt birták az erdüt és mindenkor egyaránt házhelyre úgy vicsápiaknak, mint apátiaknak osztották az erdüt. Fatens is vágott benne és kiváltképen a mikor plebanus uram számára apátiaknak köllött hozni fát, ugyanazon erdőben apátiaknak hol tetszett ott vágtak; az kényszerítésrül penig, vagyis hogy azon okból osztottak volna apátiaknak, fatens nem tudja, nem is hallotta. Secundo, hogy nyitra-vicsápiak az elütt az erdünek birását soha nem ellenzették, hanem az óta, hogy valami asszony fölakasztotta magát Vicsápon, apátiak nem akarták magok határán által vinni s megégetni.

Nonus testis Stephanus Zámbó in xenodochio Nittriensi degens, annorum circiter 78, decimus Stephanus Piros Zsériensis et subditus suae excell. supremi comitis, annor. cir. 80, hic uterque uniformiter vallja, primus quidem 15 annorum eatum existens, mikor Nyitra-Apátin lakott, alter vero post disturbia turcica, seu

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

post receptam Nittriam a turcis jól tudják és emlékeznek, hogy nyitra-apátiak még azon török háboru előtt mindenkor szabad birodalomban voltanak nyitra-apátiak az erdőkben nyitra-vicsápiakkal, és hogy egyaránt osztották azon erdüt úgy nyitra-apátiaknak, mint vicsápiaknak, és hogy se pater Paulinus uraimék, se más urak kényszerítésibül nem cselekedték, hanem hogy egyaránt illette őket az erdő, egyaránt is osztották az erdőt. Ad 2-um nihil.

Undecimus testis Joannes Szobonya ex Lovászi, subditus domini Georgii Ordódy, annor. circ. 63, duodecimus testis Georgius Palkó Üzbigiensis, annorum circiter 55, subditus archiepiscopalis, decimus tertius testis Stephanus Greguss, annor. circ. 75, hi omnes unanimiter fatentur, hogy nyitra-apátiak azon erdőt szabadon birták s egyaránt osztották ház szerint mind nyitra-apátiakra, úgy vicsápiakra is, vallja, és hogy pater Paulinus uraimék, se más urak kényszerítéséből nem cselekedték, hanem hogy egyaránt illette őket az erdő, és hogy azelőtt is egyaránt osztották, marhát is közönségesen legeltettek az erdőkben; addito et eo, hogy mind a hárman *apátiak osztályában fát vágtanak et quidem Bereczka István osztályában*, duodecimus *maga atyja osztályában*, decimus tertius vero *Borju Márton ugyan apáti osztályában részét megvévén, úgy hordta el a fáját.* Ad 2-um aeque omnes uniformiter, hogy nyitra-vicsápiak azelütt azon erdőnek egyaránsó birását soha nem ellenzették, hanem csak azóta, mióta Csulák Andrásné fölakasztotta magát, nyitra-apátiak maguk határában megégetni, vagy általvinni nem engedték. Vallják azt is, hogy az marhát is együtt legeltették, sőt egy istrázsa alatt is mind a két falunak marhája együtt legeltetett, ezen legeltetést penig a többi is confirmálják.

Super qua praevio modo per nos suprascriptos judices nobilium et juratos assessores attacti comitatus Nittriensis peracta testium fassione, domino instanti pro futura jurium suorum cautela hasce nostras proprio sigillo et subscriptione roboratas extradedimus testimoniales. Actum die et anno quibus supra. Idem judex nobilium comitatus Nittriensis (P. H.) Idem Adamus Bartakovics juratus assessor comitatus eiusdem mp. (P. H.)

Eredetije az Országos Levéltárban lévő elefánti pálosok iratai között tasc. 4. no 7.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

351.

1726. deczember 30. A kir. fiscusnak Nagybánya városával kötött egyezsége némely városi erdők használata iránt.

Anno 1726. die 30-a mensis Decembris, in negotio certarum silvarum territorio liberae ac regiae civitatis hujus Nagy-Bányaensis adjacentium, ac in eodem existentium inter praedictam civitatem et fiscum regium controversarum infrascripti in praesentia deputatorum dominorum civitatis illius, utpote Stephani Jeremias, Joannis Debreczenyi, Francisci Burján-Kádár et Ladislai Horváth considentes, modo infra declarato, unanimi consensu, respectu earum conclusum et determinatum habetur:

1. Et quidem quoad primi ordinis silvas, vulgo Gesztenyés erdő, alias Bánya-oldal vocatas conclusum est, quemadmodum hactenus haecce silvae a parte fisci regii ad domum monetariam suae majestatis Nagybányaiensem conservatae et ab omni lignorum sectione vetitae fuerant, ita ex post etiam vetitae permanebunt; nihilominus tamen si et in quantum pure pute pro aedificiis incolarum civitatis illius ligna necessaria desiderarentur, eiusmodi ligna desecanda et abvehenda conceduntur, data praevie domino judici loci insinuatione et accepta abinde assignatione dominis officialibus domus monetariae reproducenda, qua habita, praedicti domini officiales tenebuntur dare superinde commissionem. Quantum ad silvarum fructum, utpote pascuationem et glandinationem, hae siquidem in territorio illius civitatis eaedem silvae situatae habentur, et ordines montanici etiam praeter ligna in silvis eiusmodi conservanda aliud vetandum haud innuerent, iidem pascuationis et glandinationis usus fructus attactae civitati aeque libere concedi viderentur. Praeterea dantur in iisdem silvis nonnullae hincinde dispersim procreatae *arbores castaneaceae,* respectu quorum a parte dominorum deputatorum civitatis propositum, quod si eaedem veluti hactenus prae manibus domini provisoris fiscalis remanerent, residui vero usus fructus (praeter lignationem) penes attactam civitatem forent, non aliud quam tricas, contentiones et nefors etiam homicidia experiri liceret, ad quae avertenda eadem procreatio castanearum quoque semel pro semper taliter posse concedi judicaretur, ut pro cesso ipsi civitati hocce castanearum usufructu, quotannis 20 metretas huiates castanea-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

rum domino provisori huiati fiscali tenebitur eadem civitas administrare; super quo praedicti etiam domini deputati civitatis annuere.

2. Trans fluvium Ravasz-patak nuncupatum silvae possessionem Alsó-Fernezell versus situatae usque ad certum saxum ad fluvium Fernezell adjacens Lyukas kő dictum protensae, in quantum fluvio Fernezell dicto non adjacerent et pro demittendis ex iisdem silvis ad rastrum lignis minime commodae essent, eaedem quemadmodum hactenus ita et ex post pro lignatione et alio usufructu prae manibus civitatis libere permanebunt. A praedicto autem saxo ex parte sinistra fluvii silvae possessionem Felső-Fernezell versus eundo protensae, in quantum fluvio advicinarentur et ligna ex iisdem absque majoribus expensis pro rastro dimitti possunt, pro vetitis conservabuntur.

3. Quantum ad silvas in parte dextra et trans fluvium dictum Fernezell situatas Csúr alias Csatornafő vocatas, incipiendo ab exordio montis penes rastrum situati usque ad viam e regione possessionis Alsó-Fernezell versus possessionem Kis-Bánya procedentem, earundem silvarum usus fructus, utpote libera lignatio, glandinatio et pascuatio apud civitatem permanebit, ita tamen, ne exsectis ibidem lignis terrenum hoc in prata aut terras arabiles, vel excolendas vineas incolae ejusdem civitatis convertendi et per id ad silvas vetitas subintrandi, ibidemque ligna succindendi ansam et occasionem habeant. A via vero mentionata Kis-bányai ut dicta (ad possessionem Felső-Fernezell et ultra protendentes silvae pro rastro et demittendis lignis intacte et vetite conservabuntur, ita tamen, ne incolae possessionis Fernezell iisdem frustrentur. Dumetum seu frutices circa dictum rastrum existentes, qua nulli usui pro fisco deservientes pro lignatione libera apud civitatem sunto.

4. Respectu pascuationis autem in monte Rosály habitae dominus fiscalis provisor proposuit ex informatione nonnullorum senio confectorum subditorum fiscalium, a memoria hominum eandem per provisores fiscales tentam et usuatam fuisse et usumfructum pro parte suae majestatis abinde percepisse; econverso autem domini deputati produxerunt certam donationem, vigore cuius deducitur civitatis huius Nagy-Bányaensis territorium cum Felső-Bányaensi territorio esse contiguum, sed neque locus quispiam talis seu quodpiam caput bonorum aut pagus fiscalis daretur,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ad quod terrenum illud praetendi posset, adeoque civitas illa dictum montem Rosály in suo territorio situatum praedictis donationibus evincere videretur, respectu cuius decisio stabit in ulteriori inclytae camerae gratia. Propositum expost dominis deputatis a nobis est, cur eadem civitas a tanto tempore apud inclytam cameram semet respectu eiusdem terreni insinuare neglexerit et sibi restituendum et possidendum non institerit; repositum est a parte dominorum deputatorum, bella, pestes et alias temporum vicissitudines id causasse, ex eo neglectum fuisse. Actum anno, mense et die praenotatis. Joannes Ternyey rationum magister s. k. (P. H.) Gabriel Lippert rationista s. k. (P. H.) Coram me Michaele Kipkay s. k. tricesimatore loci. Coram me Stephano Jeremias jurato senatore s. k. Coram me Joanne Debreczenyi s. k. jur. senatore. Coram me Francisco Burján-Kádár jurato regiae liberaeque civitatis plebeo et praeside primario s. k. Coram me Ladislao Horváth jurato regiae liberaeque civitatis plebeo s. k.

Eredetije az Orsz. Levéltárban Contract. et Transact. fasc. XVI no 323. alatt.

352.

1727. decz. 15. Kivonat az udv. kamarának a temesvári igazgatósághoz intézett rendeletéből, a fa- és szénszállítás ügyében.

Gleichwie aber bey ieden schmölzwerch die grösste aussgaab für das holz vnd kohlen ist, also ist auch zu Oraviza nöttig dahin zu sehen, dieselbe in ring-möglichsten kosten zur stelle zu bringen vnd da nun die vrsach, dass bissanhero das kohl daselbst zimblich theuer kommet, mehrerntheils denen darzue gebrauchenden wallachen, als welche dise arbeith mit keinen vortheil anzugehen wissen, oder ansonsten nicht recht arbeithen wollen vnd dem vernehmen nach wegen machenden schlechten lohns mit gewalt darzue angehalten werden müessen, beygemessen wird, alss wolle sye kayserliche administration berichten, ob die bedeutte wallachen zu sothaner arbeith ferners hin mit nuzen zu gebrauchen seynd? widrigenfalls da hierzue keine taugliche leute darunten vorhanden, man solche aus Tyrol anderwerts her zu beschreiben, auf deroselben beschehende weithere anzeige nicht ermang-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

len werde, danebst auch vnd zumahlen das holz, wie es dem vernehmen nach in villen orthen des Oravizer gepürgs seyn kan, in sechs schuehigen priglen mit vnd ohne risswerch von denen bergen in die tieffe deren thäller gebracht werden kann, allwo man dem wind nit so vill exponirt ist, mithin die hauffen nicht aussbrinen oder villes holz verbrinen, auch nit allein das kohl auf beständigen kohlplätzen gebrennet, sondern auch dahin wohl ein weeg gemacht, folgbahr das kohl zur hütten auf wägen zugeführet werden kan, mittels dessen ein zimblicher vortheil in deme sich ergebete, dass das kohl vill grösser vnd ganzer, als in denen bisshero darunten üeblich gewesenen säckhen gelifert, massen es sich in solchen sackhen zu weillen sehr klein zerbrechen vnd zerreiben, derentwegen dan, wan es iedoch auf denen pferdten gesämbt werden müesste, anstatt deren säckhen geflochtene körb von zimentirter messerey, wie es in Schemniz gebreuchlich, einzuführen seyn werden, als worinnen das kohl nit also zerbrochen vnd man der messerey auch mehrers gesichert; vor allen aber bey einrichtung solcher kohlarbeith nöttig ist, dass diejenige, welche kohl brennen, ihnen das holz selbsten nach ihrer gelegenheit hackhen vnd auf den kohl-platz bringen, wormit ville arbeith mit spalten vnd aufsetzen in die claffter erspahrt wirdet; wie dan auch sonderbahr zu invigiliren ist, damit die waldungen der waldordnung gemäss, nemblich von unterist bis obrist völlig vnd nit nur zu unterist hergehackhet, die höchere waldung aber stehen gelassen werde, aus welcher so dann vmb gleichen preiss, wann man solche mit der zeit neuerlich widerumb angreiffen vnd hackhen müste, das kohl nit mehr zu haben wäre.

Fogalmazványa a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztériumi levéltár «Ungarisches Münz- und Bergwesen» osztályában, fasc. 15,320. — Közölte *F. A. Schmidt* i. m. VI. 312—3. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

353.

1727. Kivonat Udvarhelyszék szabályzatából az erdőgyujtások ellen.

VII. De combustionibus silvarum.

Az erdők égetéséről, pusztításáról végeztetett: Hogy ha mely falu vagy privata persona erdejében comperiáltatik az gyujtogató, ha legitimae aetású szabadsággal bíró ember lészen, tüze miatt esett kárt fizesse meg, a felett büntettessék ad flor. 12 toties quoties; ha pedig még a legitima aetast el nem érte, az büntetődjék vesszőzéssel, vagy egyéb veréssel. Ha jobbágy lészen legitimae aetású, tömlöcztessék meg.

A kolozsvári erdélyi muzeum kézirattárából közölték: *Dr. Kolosvári S.* és *Óvári K.* i. m. I. 135. l.

354.

1728. Aranyosszék szabályrendelete a szék szabad erdejéről.

Tapasztalván a nemes szék igen nagy kárát és praejudiciumát abban, hogy a nemes szék szabad erdeje promiscue némelyektől contra saepissimas prohibitiones a nemes vármegyékre pénzen és más titulus alatt is distrahálták és distrahálják maig is, annak okáért communi voto tetszett és determináltatott: Hogy a modo in posterum senki absolute a nemes szék szabad erdejit a nemes székből sem pénzen, sem penig egyéb akármely titulusnak szine alatt sem udvaráról, sem az erdőről a nemes vármegyékre ne distrahálja és ne hordja, hanem maga házának szükségére intra limites sedis szabadosan élhesse, vághassa s hordhassa; ugy hasonlóképpen senki azon szabad erdőn tüzet ne gyujtson, vad gyümölcsfákat ne vágjon, ne irtson és irtovány-helyeken oeconomiát ne tégyen, csereszénát is ne csináljon ily véggel, hogy azon szabad erdő pro publico sedis bono conserváltassék, különben valaki a nemes szék determinátiójának nem obtemperálna, toties quoties comperta rei veritate 12 forinttal büntettessenek irremissibiliter.

Minthogy penig a mészégetéssel is pusztíttatik a nemes szék erdeje, erre nézve a mész csinálás is circumscribáltatik ilyen limi-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tátióval: Hogy a mely faluk meszet szoktak égetni, obligatusok légyenek erdő inspector atyánkfiának hírt tenni, és így szorgalmatosan végére menvén, hány hordó meszet égetnek, minden hordó mésztől ad usum communem sedis az mész csinálók 10—10 pénzt tartozzanak adni; ha pedig in natura akarnak fizetni, minden 10-ik hordót cedálják a nemes szék számára, melyre is inspector ur ratione officii sui sub modalitate reddendae rationis prospiciáljon; impingálván az mész csinálók ezen conclusum ellen az mésznek árát egészen amittálják, mely conclusum duráljon usque ad beneplacitum sedis.

A volt Aranyosszék levéltárából közölték: *Dr. Kolosvári S.* és *Óvári K.* i. m. I. 146—7. l.

355.

*1729. november 20. A magyar országgyűlés által hozott 22. törvényczikk a vadászat és madarászatról.**

De moderanda venatione et aucupio.

Articulus XXII.

Pro tollendis porro, quia a parte rusticorum in venationibus et aucupiis passim irrepsissent, excessibus, articulus 18. Uladislai decreti 5-ti confirmatur et ad cives etiam, ac universos ignobiles et cujuscunque conditionis in regno residentes non indigenas extenditur.

1. §. Unde tam rusticis, quam et quibusvis ignobilibus et non indigenis canes, ut essent vertagi et sagaces, intertenere sub poena in praecitato articulo denotata cautum erit.

2. §. E converso autem nobilibus et quibusvis terrestribus dominis, praerogativa nobilitari gaudentibus, in proprio quidem dum et quando, in alieno vero extra tempus foetificationis, exceptaque parte illa sylvarum, quae ad arcem, castellum, aut curiam, seu residentiam suam per terrestres dominos et nobiles excinditur, ac a venatione et aucupio prohibetur, quod cuilibet terrestri domino et nobili ad rationem sui et pro necessitate propria facere, integrum erit, venatio et aucupium libera manebunt.

* V. ö. Erd. Lapok 1879. 176—177. l.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

3. §. Et hinc, esto modalitate immediate praedeclarata, venandi et aucupandi libertas pro nobilibus et terrestribus dominis salva maneat, tempore tamen foetificationis, ut praemissum est et in parte sylvarum prohibititia absque indultu terrestrium dominorum et nobilium, ad quos istiusmodi sylva prohibititia pertinet, venationem et aucupium exercere non licebit.

4. §. Si tamen extra partem prohibititiam fera vulnerata extiterit, eandem in parte quoque istiusmodi prohibititia insequi et abinde tollere liberum erit.

5. §. Ac insuper, si occasione venationis canes concitato cursu, feram esto non laesam persequendo, in partem talem prohibititiam transiverint, liceat quidem eosdem revocandi causa subsequi, non tamen venationem ibidem continuare.

6. §. Et quia fasianorum, ac perdicum conservatio aliquantum difficilior esset, sumptibusque indigeret, nec aves istiusmodi in alieno territorio, ubi nimirum praevio modo sumptibus conservantur, trajicere aut aucupari licebit.

7. §. Caeterum constitutio haecce de sylvis duntaxat est intelligenda, atque ideo in campis tam venatio quam et aucupium, cum adminiculo etiam canum, exceptis praedeclaratis avium speciebus, ulterius quoque pro nobilibus et terrestribus dominis, in alieno etiam, salva manebit.

8. §. Ubi vero nullae habentur sylvae et loco harum talia dantur arundineta aut dumeta, in quibus ferae majores, ut essent cervi, damae et apri, suum habent receptaculum, casu etiam in isto praeinserta de sylvis constitutio ad arundineta quoque talia aut dumeta extenditur.

9. §. Ut autem eo magis damna, quae segetibus in campis per venationes inferri solerent, evitari valeant, nemo terrestrium dominorum et nobilium canes anglico-venaticos inkorán nuncupatos intertenere, eo minus cum iisdem venationem exercere ausit.

10. §. Ut demum tempora, in quibus ex ratione etiam praeinsinuatae foetificationis a venatione abstinendum est, constare possint, eadem sequuntur taliter: Et quidem, respectu cervorum masculorum a die decima quinta Septembris usque vigiliam sacri Pentecostes, quoad vero foemellas a festo sanctorum trium regum usque vigiliam sancti Bartholomaei; intuitu damarum foemellarum a prima mensis Martii usque ad medium Maji, masculorum vero indiscriminatim toto anno, ita et leporum venatio, rapaciumque

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ferarum persecutio libera erit semper; sed nec foetificatio unius speciei venationem speciei alterius impedire poterit.

11. §. Quod si autem quispiam contra praemissam constitutionem in partem prohibititiam venationem exercendi causa intraret, eandemque ibidem, sive se solo, sive vero assumptis aliis quoque ad latus et adhibitis canibus venaticis exercere praesumeret, toties quoties id facere attentaverit, aut vero praedeclarata foetificationis tempore praeter etiam partem prohibititiam in alieno excesserit, in marcis tribus gravis ponderis, bonificatione item ferae trajectae et refusione expensarum in litem erogandarum, processu coram judice nobilium eatenus instituendo convincatur, executioque eo facto de bonis istiusmodi excedentis peragatur, salva extra dominium ad sedem judiciariam comitatus appellata permanente.

12. §. Quae praevio modo facta venationis et aucupii moderatio ea ratione instituta habetur, ut ferae magis conservari et multiplicari possint, qua de causa ad humillimam statuum et ordinum eatenus factam instantiam sua majestas sacratissima militiam benigno regulamento mediante, puncto septimo restringere clementissime esset dignata.

13. §. Pro qua etiam clementissima, intuitu militiae subsecuta altefatae suae majestatis sacratissimae resolutione humillimas eidem suae majestati sacratissimae status et ordines reponunt gratias, sperantes indubie, quod clementissimam istiusmodi ordinationem per militiam observari facere sua majestas sacratissima benignissime dignabitur.

Corpus Juris.

356.

1730. jan. 14. Kivonat a Kassa sz. kir. város szabályzatából az erdők használatáról.

9. Furcsa és ujfalusi erdők tilalom alatt legyenek és minthogy az falusi emberek és hostátiak megtiltott bankói erdőnket egyedül használja, városi embernek peniglen nem lévén ottan szabad lignátiója, magának pénzen kell venni, azért mindeddig sok esztendőktül szabad lévén concivis embereknek, de nem másoknak fát hordani, ezentúl is szabad legyen, mivel ezen erdőknek

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

emolumentumát küzülök senki sem éri, mert minden arra való fa, fenyőfa peniglen tilalom alatt legyen.

Kassa város levéltárából közölték: *Dr. Kolosvári S.* és *dr. Óvári K.* i. m. II. köt. 2. fele 410. l.

357.

1730. febr. 15. A maros-némethi földesurak egyezsége az erdők használata felől.

Mi alább megirtak adjuk tudtára mindeneknek azkiknek illik ez levelünk rendiben mind mostaniaknak, mind pedig jövendőbelieknek, quod in anno currenti 1730. die vero 15-a mensis Februarii, tapasztalván nyilván való kárunkat lenni nem csak magunkra, de nagyobbára maradékinkra nézve ezen nemes Hunyad vármegyei maros-némethi határunkon levő erdeinknek oly elpusztíttatásokat, hogy már is nem csak épületeknek, vagy csak karónak való fák is erdeinkben maradtak volna s találtatnának, de maradékinkra még csak tüzifának való alkalmas fák erdeinken sem maradnak, így nagy kárunkat azért kivánván remediálnunk, mentionált territoriumunkbéli erdeinknek conservátiója vagy nevelése végett tettünk egymás között szabad akaratunk szerint való ilyen megmásolhatatlan accordát; et quidem

1. Szakasztassék solum et praecise tüzifabéli szükségünk tételire ott, azhol általunk alkalmatosnak ítéltetik, egy darab erdő, mely is osztán szabad légyen mindnyájunknak, mind magunknak possessoroknak, mind pedig falubéli embereinknek tüzifául való usuatióra; de pénzül való eladásra, vagyis az dévai piaczra, vagy egyébüvé akárhova való elhordásra teljességgel senkinek se legyen szabad embereink közül; és osztán

2. Határunkon az több erdők tiltassanak meg, úgy hogy az tilalom-tételnek napjától fogva, mely tilalom is szükség az egész falunkbeli minden lakosoknak publikáltatni, sőt még respectu commetaneorum az dévai piaczon is kikiáltatni, hogy ha ki az erdőt, akár possessor, akár pedig másféle falusi lakos invadálná, vágná, hordaná vagy hordatná, depraehendáltatván, in foro possessorum de facto vel ad octavam, praesentibus judicibus solum et pure possessorum cardinalium az dolog revideáltassék és ha az

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

possessorok közül valamelyik cselekednék contra mentem huius contractus az exorbitantiát, az az possessor tizenkét magyar forintokig, paraszt ember cselekedvén pedig három magyar forintokig büntettessék toties quoties; hoc etiam declarato, hogy szabad légyen az paraszt embernek akár az három forint birságot praestálni, akár pedig azért de facto tizenkét lapátot subeáljon; mely poenát is az perseverans felek az violans félen vigore saltem praesentium csak egy szolgabíró által is megvehessenek és exequáltathassanak, mely ellen is az delinquens rész semminémű törvénybeli remediummal, még repulsióval se élhessen; consideráltassék mindazonáltal, hogyha az possessorok közül valamelyik impingálná, ne immediate rajta, hanem jobbágyán s ott levő jószágábul exequáltassék az megirt poena, mely pecuniaria poena is az némethi reformáta ecclesiára fordíttassék. Melyről irtuk ezen kezünk irásával és szokott pecsétünkkel megerősített conclusumunkat az dolog valóságának megerősítésére. Signatum in possessione nostra M.-Némethiense, anno, die ut supra notatis. Gróf Gyulay István s. k. (P. H.) Nádudvary András s. k. (P. H.)

Eredetije a Nádudvary-család levéltárában 329. sz. a., mely az Országos Levéltár erdélyi táblai osztályában van letéve.

358.

1731. máj. 7. Kivonat Szabolcsmegye szabályrendeletéből a fahántás eltiltásáról.

Item per terrestres dominos repraesentatum extitit, qualemnam in excidium sylvarum vergentem per decorticationem teneriorum praesertim arborum, consequenter cerdonibus pro conficienda nautea, vulgo csáva dicta, divendi consuetas cortices inferant irremissibilem damnificationem, ex eo ut huic malo debiti prohibitionis super imponi valeant obices, aeque communi statuto mediante conclusum habetur, a modo imposterum nullus incolarum praeattactam arborum decorticationem ullo sub praetextu attentare valeat, cui si parere nollent, imo similia qualitercunque sive clam, sive aperte attentarent, contravenientibus et huic statuto semet accommodare quoquomodo nolentibus, cujuscunque conditionis colonis, libertinis sive manumissis, judices nobilium parochiales

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

toties quoties irremissibiliter 12 flor. poenam infligendi facultatem hoc statuto mediante habebunt.

A megye levéltárából közölték: *Dr. Kolosvári S.* és *dr. Óvári K.* i. m. III. 321. l.

359.

1731. Kivonat Kassa sz. kir. város szabályzatából a serfőzőhöz szükséges fáról.

9. Anni 1730. art. itidem in ordine 9. confirmatur, cum addito, hogy serfőzőben szükséges fát t. i. nyárfát, nyirfát s egerfát ölszámra jobbágyok által az tisztek vágattassák Turcsán is, másutt is.

A város levéltárából közölték: *Kolosvári S.* és *dr. Óvári K.* i. m. II. köt. 2. fele 413. l.

360.

1732. julius 15. A szomolnoki bányahivatal szerződése a szepesi kamarai igazgatósággal fa-szolgáltatás iránt.

An heunt zu endgesetzten dato wurde mit gnädiger genehmhaltung einer hochlöblichen kaiserlichen hofkammer zwischen der königl. oberungarischen cameral-administration an einem, und denen herren Schmölnitzer kupfer-handlungs-amts-verwaltern Johann Rembs und waldmeister Ladislao Ternyey anderten theils, wegen des sammentlich bei diesem werk nöthigen kluffter holtz, welches bis dato auf 1 fuhr kohl mit $1^1/_2$ lachter, oder auf 4 fuhren kohl mit 6 lachter verrechnet wurde, folgender contract auf 3 jahrelang geschlossen; nämlich

1. Obligiren sich selbst von 5 klafter holtz 4 fuhren, oder von $1^1/_5$ klafter 1 fuhr gute und taugliche kohle zu liefern, auch nicht nur allein der hütten, sondern viel mehr den kupfer-hammer, welcher derlei kohl unumgenglich bedürftig, zubefördern.

2. Wird ihnen von seiten des aerarii, gleich wie bis dato ohne dem geschehen, in aufschlagung deren anständigen köhleren,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

fuhrleuten, deren belohnung und bezahlung deren unkösten, damit keine stockerung geschehe, alle assistenz geleistet werden.

3. Solle niemand mit denen durch sie, jedoch mit vorwissen des amts, aufgenommenen köhleren zu disponiren haben; wofern aber sie untauglich kohl, wird verhoffen, geben werden, seind die herrn bestand-inhaber hierüber redt und antwort zu geben, auch erförderliche remedeur vorzucken schuldig.

4. Das sammentliche kluften-holtz auch auf dem rechen wird ihnen, wie es bei letztgeschehener inventur befunden worden, jedoch mit abzug des hier von schon gelieferten kohls, wobei auf 4 fuhren kohl 6 klafter anzurechnen kommen, doch mit anfang des 1732. jahres, völlig übergeben.

5. Die triftungen sollen jederzeit allermassen, wie bis dato geschehen, in gegenwart deren benöthigten beamten, holtz-hauern und haiducken mit genugsamen leuten versehen und erforderlich zu ende gebracht werden; es sollen auch die holtz-schaffer und wald-haiducken, wie bishero geschehen, in kohlungen und anderen nöthigen örtern fleissig nachzusehen schuldig sein, damit nicht münder das getriffte holtz bei dem rechen aufgeschüttet und abgemessen werde.

6. Wie viel binder-holtz das königliche provisorat vom rechen nehmen wirdet, solle mit schriftlichen documenten gezeiget werden, folglich dieses ihnen gut zu halten kommet. Zumalen

7. Sie kluften-holtz-bestand-inhaber dass durch die Schichtenhauer in wald, nach der lachter erzeugte holtz zu verrechnen schuldig seind, der bei der triftung sich ereignete abgang wird ihnen a proportione der quantität gut zu halten überlegt werden. Allenfalls

8. Durch ungestümes wasser der rechen überschwemmt oder aber sogar bruch leiden sollte, wodurch an holtz ein unvermeinlicher schaden geschehen möchte, solle nach gewissenhaften befund auch gut gehalten werden.

9. Zeitwehrender innhabung gedachten kluften-holtzes werden sie trachten die wälder der waldordnung gemäss, sowohl durch sich, wie auch andere leut hauen und sowohl durch herumliegenden örter und einwohner, wie auch durch ihr vieh allen schaden verhüten, und die übertreter zur billigen straf anhalten zu lassen; auch damit sie bestand-inhaber nicht nach gefallen das holtz fählen lassen, oder die örter zum kohl bren-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nen ausklauben, sondern solche durch die herren inspectores und buchhaltern ihnen von zeit zu zeit anweisen und der rechten wald-ordnung gemäss, welche zur erhaltung der wälder auf alle weise zu beobachten ist, determiniren lassen sollen, damit nach obserwirter solcher praecaution die nahe anliegende wälder verschonet werden, die entlegner hingegen nicht schlechter ding zu grunde gehen. Endlichen

10. Im fall ein- und dem anderen theile beliebig wäre diesen kluften-holtz-bestand aufzuheben oder aufzusagen, solches die schuldigkeit erfordert drei monate vorher gebührend anzudeuten, wornach jeder theil sich zu richten und ferner ein behöriges vorzukehren haben wird. Zu welch ende seind zwei gleichlautende exemplaria ausgericht und geschlossen worden. Actum Caschau, den 15-ten Juli, 1732. Johann Rembs mp. amts-verwalter (P. H.) Ladislaus Ternyey königlicher waldmeister mp. (P. H.)

Eredetije az Orsz. Levéltárban Contract. et Transact. fasc. XVI. no 208. alatt.

361.

1732. november 8. A thúróczi jezsuitáknak Német-Lipcse várossal létrejött peregyezsége a város és Felső-Szlécs közti erdők használatáról.

Infrascriptus residentiae Thurocziensis societatis Jesu pater superior, assumptis in me atque levatis universorum subsecuturis semper temporibus futurorum s. J. patrum superiorum, meorum quippe in officio successorum ac per consequens totius praepositurae dominii Thurocziensis oneribus et gravaminibus, do pro memoria, notumque facio singulis quibus competeret ac quos quoquomodo infrascriptum tangere et concernere posset negotium universis, quod posteaquam ego intuitu succisionis lignorum in silvis Homolyka vocatis ad territorium privilegiati oppidi Theuto-Lipcsae spectantibus, eoque inclusis, eorundemque abinde violentae ablationis per incolas oppidi superioris Szlics, actuales praenotati conventus subditos manu violenta attentatae, pro annotatorum subditorum Szlecsensium in judiciario termino pro eiusdem modo praevio patratae violentiae judiciaria revisione, occasione et determinatione per perillust. dominum Franciscum Pongrácz comitatus Lip-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

toviensis ordinarium vicecomitem, tanquam in violentiis universis ac per consequens quoad violentam succisionem lignorum articularem judicem ad instantiam egregii Adami Zimány, qua praenotati oppidi Theuto-Lipcse protunc judicis, totius denique senatus et per consequens communitatis praefixo, jus et judicium quoad praemissa per eos patratam violentiam recepturorum in praesentiam praetitulati domini vicecomitis juri statutione fienda penes judiciariam commissionem eiusdem d. vicecomitis anno 1733. jam praeterito emanatam judicialiter suoque modo admonitus exstitissem, antequam modo praevio praefixus terminus judiciarius advenisset, de salutari, quo videlicet ulterior inter praefatos subditos praelibati conventus de Thurocz oppidi superioris Szlecs ab una, ac praenotatum privilegiatum ad dominium Likaviense spectans oppidum Theuto-Lipcse partibus ab altera bona vicinitas conservari ac expensarum graviorum profusio anteverti, odiosisque litibus finis imponi possit, in componendo praefato violentiali processu remedium prospicere cupiens, eatenus territoriales limites primo et ante omnia per utramque partem simul facta oculata amicabili quidem revisione, ubi dum ea occasione compertum fuisset, succisionem et ablationem exinde lignorum in locis hactenus et ab antiquo per attactum privilegiatum oppidum Theuto-Lipcse pacifice, omnique absque turbatione possessis et usuatis per totiesfatos incolas superioris Szlécs attentatum fuisse, eatenus modo ab infra denotato cum iam fato oppido Lipcse modis amicabilibus ex parte etiam eorundum subditorum Szlécsensium conveni et accordavi, et-quidem

Primo. Pro modo superius declarato in iisdem territorio Lipcsensi inclusis ac per oppidum Lipcse pacifice semper et ab antiquo usuatis silvis attentata per jamfatos Szlécsenses lignorum violenta succisione ac abinde ablatione, in rationes etiam refundendarum expensarum et complanatione patratae eatenus violentiae rh. fl. 40 per repetitos subditos Szlécsenses memorato oppido Lipcse solvendos non modo resolvi, quin imo effective quoque complanare curavi. Et quia

Secundo, quemadmadum toties memoratum oppidum Lipcse praefatarum silvarum Homollyka dictarum et hucusque dimidium jugi eiusdem collis Homollyka, ac per idem jugum usque ad alpes inclusive pergendo et aliarum localitatum similibus territorii Szlécsensis contignarum hactenus et ab antiquo semper pacificum et

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

quietum usum et possessionem habuerunt, ita et in futurum silvas easdem et universas localitates praemissis limitibus territorii Szlecsensis contiguas juxta etiam sensum metalium Lipcsensium libere et pacifice circa quamvis quaestionem possidebant, ideo ad futurum usque suo tempore mutuo consensu determinandam et instituendam metalem revisionem nullo unquam tempore ac occasione tam praeinserti Szlecsenses, imo totum oppidum trium Szlécs, quam etiam ego, qua s. J. residentiae Thurocziensis pater superior, mei item futuri in officio successores eosdem in usu earundem silvarum et localitatum quoquomodo turbabunt, aut in easdem silvas involabunt; quod si nihilominus

Tertio, a modo imposterum praeinserti, aut quicunque incolae oppidi trium Szlécs proprio motu, aut etiam ex commissione silvas praeinsertas, aut etiam collem Bezán nuncupatum invadere, ibidemque ligna et virgultas citra praescitum oppidi Lipcse succindere, decorticare, aut succisa evehere, vel pecora et pecudes pascuare attentaverint et praesumpserint pro proprio motu quidem attentata violentia ipsi, si vero ex commissione mea vel successorum meorum attentaverint, comite ex parte etiam eorum, ut nimirum ordo juris requirit, ordinario processu violentiae in poenis violentialibus eo facto, abscissis juridicis remediis ac quibusvis formalitatibus processualibus sepositis ex solo duntaxat merito revisa causa convincendi et aggravandi pro obligatis habentur; hocque modo satisfactionem sibi administrandam curare superius annotatum oppidum Lipcse omnimodam vigore etiam praesentium facultatem habebit. Ut autem pro

Quarto, violentiae et invasiones silvarum eo melius praecaveri valeant, mutuo adinvicem consensu cum praenotato oppido Lipcse conclusimus hocquoque, quatenus si fieri potest hoc adhuc authumno, secus si tempus favorabile non suppeteret, futura vere juxta actualem in locis iisdem et aliis localitatibus, territorio Szlécsensi contiguis, Lipcsensium usum vigore etiam metalium eiusdem oppidi, ac in quantum fieri potest, legitimeque confectae comperirentur etiam Szlécsensium antiquae metae, in quantum reperibiles et minatae essent, renoventur, in quantum vero demolitae existerent novae, et quidem pro ratione distantiae adinvicem etiam antiquarum frequentiores exigantur. Pro quorum praemissorum maiori fide, testimonio item ac securitate praesentes literas com-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

positorias, transactionales ex parte utraque subscriptas et sigillis munitas extradandas esse duximus.

A peregyezség fogalmazványa 1732. nov. 8-áról keltezve az Orsz. Levéltárban a thúróczi jezsuiták iratai közt fasc. 11. no 14. alatt.

362.

1733. február 23. Tanuvallatás Aranyosszék közös erdejéről.

Sacratissima caesarea regiaque majestas domine domine nobis naturaliter clementissime, benignissime!

Vestra clementer nosse dignetur majestas sacratissima, quod nos literas ejusdem majestatis vestrae sacratissimae compulsorias pariter et attestatorias pro parte et in personis egregiorum Joannis Kercsedi senioris, Francisci Apáczay de Kercsed vicejudicum regiorum et Sigismundi Miske de Magyar-Csesztve notarii sedis siculicalis Aranyos, in suis ipsorum propriis ac totius universitatis dictae sedis siculicalis Aranyos nominibus et in personis legitime confectas et emanatas, nobisque inter alios majestatis vestrae sacratissimae humiles fideles, perpetuoque subditos et servos, literis in eisdem nominatos conscriptis praeceptorie sonantes et directas honore et obedientia, quibus decuit recepimus — sat. — Quibus receptis, nos mandatis ejusdem majestatis vestrae sacratissimae semper et in omnibus uti tenemur et par est obedire et satisfacere volentes, in hoc anno Domini millesimo septingentesimo trigesimo tertio, die vero vigesima mensis Februarii in et ad possessionem Kövend, in praeattacta sede siculicali Aranyos existentem habitam, consequenterque domum nobilis agilis Joannis Csép de dicta Kövend, domum scilicet congregationi officialium dictae sedis destinatam accessimus, ibique universos et singulos testes infrascriptos, vigore praeattactarum majestatis vestrae sacratissimae literarum compulsoriarum pariter et attestatoriarum, nostri in praesentiam citatos et accersitos, exacto prius ab iisdem firmissimo juramenti sacramento, de et super utro nobis per dictos exponentes exhibito et proposito, ad fidem eorum deo debitam examinaverimus et inquisiverimus, a quibus certitudinem veritatis sequenti serie descriptam receperimus.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Utrum autem exhibitum erat tale:

1. Tudja-e ez tanu nyilván és bizonyoson, avagy a memoria hominum mint emlékezik reá, hogy az nemes Aranyos-székben levő Hidas és Csegez, úgy nemes Torda vármegyében Toroczkó-Sz.-György és nemes Fejérvármegyében Oláh-Rákos nevű faluk között levő nagy erdőt a nemes aranyos-széki lakosok, akármelyik falubeliek is szabadosan élték, mint szintén megirt hidasi lakosok?

2. A megirt hidasi lakosok ellenzettek-e, vagy impediáltak-e valakit valaha az nemes aranyos-széki akármely falubéli lakosok közül is azon nagy erdőnek szabadosan való élésétől, vágásától s hordásától, vagy pedig akármely lakosai a megirt nemes széknek s abban levő faluknak szabadoson élték, mint közönséges szék erdejét, s ma is úgy élik; ha pedig valaha valakit impediáltanak az hidasi lakosok, kiket impediáltak, mikor és mi okon impediálták és osztán azon impeditiónak micsoda vége lett?

3. Tudja-e az tanu ezen Hidas nevű falunak közönségesen, avagy abban levő privatus embereknek több különös és kiszakasztott erdejét, a Szent-egyház és Darabontság (vulgo Kenézség) erdején kivül, hogy nem volt?

4. Ez kérdésben forgó nagy erdőt tudja-e az tanu, hogy nemes Aranyos-szék amint és mikor akarta, feltiltotta s tilalomban tartotta, amíg akarta?

5. Signanter tudja-e az tanu, hogy még az makkot is azon erdőn nemes Aranyos-szék sub certis conditionibus megtiltotta és az idegen, sőt az hidasi lakosok sertéseit is béhajtották és azért hogy az nemes szék constitutiója ellen ott legeltették, megbüntették?

6. Tudja-e az tanu azt is, hogy az nemes Aranyos-szék constitutiója ellen ezen kérdésben forgó nagy erdőt ki hordotta s hordja ma is, eladta az szomszéd vármegyében levő falukra és városokra, úgy az meszit is kik égették és ki számára, hova hordják az nemes szék praejudiciumára és constitutiója ellen?

7. Tudja-e az tanu, in anno proxime praeterito 1732. az nemes szék hidasi hitös erdőpásztorát micsoda helyben verték meg az toroczkó-sz.-györgyiek az nemes szék közönséges erdején? Mennyire lehetett azon hely a Veres- alias Óriás-Lyukon belül az nemes szék határában? — cum omnibus congruis circumstantiis mondja meg az tanu.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Fassiones testium sequuntur hoc modo:

1. Blasius Salany, ann. 63,

2. Franciscus Szathmáry, annorum 70, fatentur ad 1. Tudjuk bizonyoson, hogy az utrumban specificált erdőt a nemes aranyos-széki akármely falubéliek szintén olyan szabadoson élték, mint az hidasiak. Ad 2. Azt is bizonyosan tudjuk, hogy az hidasi lakosok, annál inkább mások nem impediálták, sem nem háborgatták soha is az több aranyosszékieket azon erdőnek (melyről az utrumban vagyon emlékezet) szabadoson való élésétől, vágásától s hordásától, hanem akármelyik lakosai ezen nemes széknek szintén olyan szabadoson élték, mint a nemes szék közönséges erdejét. Ad 3. Hidas nevű falunak több erdejét az Ecclesia vagy Szent-egyház erdején kivül, úgy a Darabontság erdőn kivül nem tudunk hogy volna, soha nem is hallottuk. Ad 4. Bizonyos az, hogy a kérdésben forgó erdőt ezen nemes Aranyos-szék amint és mikor akarta, úgy élte s mikor valamelyik részit akarta. Ad 5. Mi hajtottuk egyszer bé a disznókat ebből az erdőből, azért tudjuk, hogy az nemes szék megtiltotta volt az makkot ebben az erdőben, azért hajtottuk bé penig az hidasiak disznajokat onnan, hogy a szék tilalma ellen hajtották oda legeltetni. Ad 6. Mások nem hordják ezen erdőből eladni a fát, hanem az hidasiak Thoroczkóra, Enyedre s máshuvá is; meszet is ők égetnek eladni, az hol eladhatják. Ad 7. nihil.

3. Gasparus Burján, ann. 76,

4. Joannes Katonai, ann. 50,

5. Petrus Radó, ann. 48,

6. Michael Szőcs, ann. circ. 50, singuli fatentur ad 1., 2., 3., 4. et 6. uti praecedentes duo testes. Ad 5. vero hoc modo: Tudjuk, hogy az hidasiak égetik a meszet abból az kérdésben forgó erdőből, s azt penig az országban szerte széjjel hordják, az hol eladhatják és szükségeket tehetik véle. Hi praemissi sex testes sunt nobiles agiles de *Singfalva* legitime citati, jurati, examinati, fassi.

7. Nobilis agilis Joannes Fodor de Rákos, annorum circiter 57,

8. Nobilis agilis Joannes Pálffy senior de Várfalva, ann. 65,

9. Nobilis agilis Sigismundus Székely de dicta *Rákos*, ann. 57, fatentur ad 1. Mi úgy tudjuk, hogy azon nemes Aranyos-székben levő Hidas és Csegez, úgy nemes Thorda vármegyében Toroczkó-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Sz.-György és nemes Fejér vármegyében Oláh-Rákos nevű faluk között levő nagy erdőt az nemes széknek minden rendén lévő lakosi szabadoson birták s akként élték, mint az hidasiak. Ad 2. Soha nem impediálták a hidasiak, sem mások ezen nemes széknek több lakosit azon erdőnek szabadoson való birásától és hordásától, hanem mindétig szabadoson vágták és hordották ezen nemes széknek akármely falui is a megnevezett nagy erdőt. Ad 3. Sem magának a falunak Hidasnak, sem abban levő privatus embernek nem tudunk semmi erdejét, nem is hallottuk azon kivül, mely az utrumban vagyon. Ad 4. Tudjuk, hogy az felljebb elmult esztendőben az nemes szék bizonyos okokra nézve megtiltott ebben az erdőben egy darabot a Várfalvi lyukon kivül, amint vulgó hívják az Bartha-kertet, amely most is tilalomban vagyon; a több részét pedig az egész szék amint akarta, úgy élte, vágta és hordotta ezen specificált erdőt. Ad 5. Azt is tudjuk, hogy az nemes szék közönséges gyűlésében a makkot is megtiltotta volt ebben az erdőben sub certis conditionibus, bé is hajtották onnét az idegen disznókat, sőt az hidasiakét is, és hogy az tilalommal nem gondoltanak, megbüntették őket érette. Ad 6. Azt is tudjuk, hogy volt constitutiója az nemes széknek arról, hogy azon erdőt a székből senki ne hordja ki, hanem csak a magok szükségekre hordják a nemes szék lakosi (excepto Joanne Fodor praedicto). Tudjuk, hogy az hidasiak hordottak onnat fát eladni Thoroczkóra, Thoroczkó-Sz.-Györgyre, Enyedre és Tordára. Ad 7. nihil.

10. Nobilis agilis Michael Szász, alias Csegezy senior de eadem, annor. 66, fatetur ad 1. uti praecedentes 7., 8. et 9. testes. Ad 2. Tudom, hogy az kocsárdiakat-e, vagy az földváriakat (nem emlékezem jól reá, melyiket a kettő közül) egyszer impediálni akarták az hidasiak, hogy ne menjenek fáért arra az erdőre, de azok törvényre keresvén az hidasiakat érette, ezek nem várták a törvénynek kimenetelét, hanem ante latum deliberatum megbékéllettenek azokkal, akiket impediáltanak vala; azóta pedig nem hallottam, hogy senkit háborgattak volna az hidasiak vagy mások azon erdőtűl, hanem tudom, hogy szabadoson birták és hordották azt az egész aranyos-széki lakosok. Ad 3. Tudjuk, hogy vagyon az Ecclesia erdején alól meg *egy bíróság után járandó erdő,* még azon alul a jobbágyoknak egy kis cserét, ezeken kivül hogy valami privatus embernek, vagy magának Hidasnak különös szakasztott erdeje volna, nem tudom, soha nem is hallottam. Ad 4.,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

5. et 6. uti praecedentes 8. et 9. testes; hoc addito ad 6. Hallottam, hogy az enyedi collegium számára is kezdették hordani ezen szék nagy erdejét az hidasiak; meszet is ők égetnek a collegium számára is, magok szükségekre is. Hallottam, hogy a várfalviak is égetnek abban az erdőben meszet.

11. Nobilis Stephanus Vargyas de dicta Rákos, ann. 60,
12. Franciscus Pálffy senior, ann. 55,
13. Stephanus Csép, ann. circ. 72,
14. Sigismundus Pálffy, ann. 46,
15. Franciscus Tövissy, ann. 48,
16. Franciscus Rosos, ann. 56,
17. Steph. Pálffy, annor. 52,
18. Martinus Gyöngyösy, ann. 43,
19. Andreas Pálffy senior, ann. circ. 46, singuli nobiles agiles de *Várfalva*, legitime citati, jurati, examinati fatentur uno ore hoc modo ad 1. Bizonyoson tudjuk, hogy a nemes szék ezen kérdésben forgó erdőt mindenkor szabadoson élte, vágta és hordotta, mint szintén a hidasiak; mi is sokszor hoztunk onnan fát malomnak s kerékfalnak, egyébre is amikor a szükség hozta. Ad 2. A mi értünkre nem ellenzették a hidasiak a széknek egyik falujától is azon erdőt, hanem mindenüvé szabadoson hordatták a székben az egész aranyosszékiek. Ad 3. Mi nem tudunk a hidasiaknak, vagy ott valami privátus embernek több magános külön szakasztott erdejét, hanem csak a Szent-egyház és Darabontság erdejét. Ad 4. uti praecedentes 8. et 9. testes. Ad 5. Franciscus Tövisy nihil, reliqui: Tudjuk, hogy az hidasiak sertéseket béhajtották abból az erdőből és hogy a szék constitutiója ellen oda a makkra hajtották volt disznajokat, meg is büntettetének érte. Ad 6. Stephanus Csép nihil, reliqui vero discunt: Tudjuk, hogy az hidasiak hordják eladni a fát a kérdésben forgó erdőből a szék rendelése ellen s ők égetnek meszet is az épületre való jó ép és nyers fákból, jóllehet ugyan mi is égettünk ottan meszet, de csak az ledőlt, haszontalan, száraz és nem épületre való fákból égetjük. Ad 7. nihil.

20. Martinus Csongvai, annor. 55,
21. Joannes Demeter, ann. 73,
22. Franciscus Csongvai, ann. 64,
23. Melchior Gadó, ann. 68,
24. et 25. Michael Tatár senior et junior, ann. hic 63, ille 73,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

26. Joannes Tar, ann. 45,
27. Emericus Tatár, ann. 45,
28. Joannes Simándy, mediocris ann. circ. 45,
29. Stephanus Simándy, ann. circ. 45,
30. Joannes Nagy, ann. circ. 45,
31. Michael Simándy, ann. 46,
32. Michael Csongvay senior, ann. circ. 73, singuli nobiles de *Csegez* legitime citati, jurati, examinati fatentur ad 1. et 2. uti 19. testis; ad 3. etiam. Ad 4. Tudjuk, hogy megtiltott volt a nemes szék a Várfalvi lyuknál ebben az erdőben egy darabot és az most is tilalomban vagyon; ad 5. uti 19. testis. Ad 6. Csak az hidasiakat tudjuk mi, hogy hordják azon erdőt mindenfelé sóért s eladni is Tordára, Enyedre, Toroczkóra; mi is hordottuk ugyan ezelőtt eladni Toroczkóra, de mióta a nemes szék megtiltotta, hogy senki ne hordja eladni a székből ki azt az erdőt, azóta nem hordottuk, de az hidasiak csak azóta is hordják szüntelen; meszet is ők égetnek belőle s a várfalviak és oda hordják eladni, azhol eladhatják.
33. Stephanus Létay, ann. 60,
34. Martinus Ajtoni, ann. 53,
35. Sámuel Csipkés, ann. 50,
36. Joannes Kovács, ann. 53,
37. Andreas Fülöp jun, ann. 44,
38. Martinus Pető, ann. 50,
39. Joannes Gombásy, ann. 45,
40. Stephanus Kis, annor. 56, sic dicti nobiles de praefata *Rákos* singuli legitime citati, jurati, examinati fatentur hoc modo ad 1. et 2. Még az atyánk is szabadoson hordotta mindenkor ezen kérdésben forgó erdőt s mindenfelé a nemes székben libere élték, vágták és hordották, soha senki, sem a hidasiak, sem mások nem ellenzették s annak hordásától nem tiltották az aranyos-székieket, hanem ezen nemes széknek akármely lakosi is szabadoson élték mint közönséges szék erdejét. Ad 4. Tudjuk, hogy az darabot ezen erdőből megtiltott a nemes szék a felljebb való esztendőben és az most is tilalomban vagyon. Ad 3. Hogy Hidasnak közönségesen, vagy abban valami privatus embernek erdeje különösen és kiszakasztva volna nem tudjuk, soha nem is hallottuk, mert nincsen is, hanem csak az Sz.-egyház és Darabontság erdeje vagyon nálok. Ad 5. Tudjuk, hogy még a makkot is megtiltották ebben az kér-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

désben forgó erdőben, de azt, hajtották-e be innen az hidasiak disznajokat vagy nem, nem tudjuk. Ad 6. Magok sem tagadják azt az hidasiak, hogy ebből az erdőből ne hordanának ők fát eladni imide-amoda; meszet pedig ugyan ők égetnek s az várfalviak eladni, el is adják, ahol eladhatják.

41. Franciscus Bíró, ann. 56,

42. Georgius similiter Bíró, ann. 54,

43. Stephanus itidem Bíró, ann. 50,

44. Stephanus Fodor, ann. 36, singuli nobiles agiles de saepefata *Rákos* legitime citati, jurati, examinati fatentur uno ore hoc modo ad 1. et 2., 3. uti praecedentes 39. et 40. testes. Ad 4. Tudjuk, hogy megtiltotta a nemes szék ezen erdőben a Székely-Vár, vagy Várfalvi lyukon alól egy darabját, amely most is tilalomban vagyon, egyébiránt másutt mindenütt szabadoson birta a nemes szék ezen erdőt mindenkor. Ad 5. Arra is emlékezünk, hogy a makkot is megtiltották ebben az erdőben a nemes szék tisztjei, az honnan, hogy a szék tilalma ellen a hidasiak oda hajtották sertéseket, behajtották onnan a csegeziek, meg is büntettettenek osztán az hidasiak az szék tisztjeitől, hogy az nemes szék tisztjeinek nem engedelmeskedtenek. Ad 6. Száma nélkül láttuk a hidasiakat, hogy ennek az erdőnek fáit hordották eladni Toroczkóra, Tordára, Enyedre, számba sem vévén a nemes széknek ez iránt való tilalmát, hogy senki is eladni ne hordja azt az erdőt a szomszédban levő nemes vármegyékre és falukra és városokra; meszet is ugyan ők égetnek, ismét a várfalviak, ki számára? nem tudjuk, hanem eladni égetik és ha eladják, magok szükségekre fordítják.

45. Flora Petre, annor. circ. 60, fatetur ad 1. A régi időben, amint hallottam az atyámtúl, csak az hidasiaknak és a vinczieknek volt szabad hordani a kérdésben forgó erdőt. Ad 2. Mindazáltal hogy mi hidasiakul ellenzettük volna a több aranyos-széki lakosokat annak birásától, annál is inkább hordásától, nem tudom; hanem azt tudom, hogy akárhova való aranyos-széki embernek szabad abból élni. Ad 3. Az Ecclesia, Darabontság és az falubíróság után járni szokott erdőn kivül nincsen több erdeje sem a mi falunknak közönségesen Hidasnak, sem abban levő más privatus embernek, hanem az erdő mind a széké. Ad 4. A Várlyuknál hogy egy darabot megtiltott ezen kérdésben forgó erdőből a nemes szék, tudom és az most is tilalomban vagyon, másutt pedig mindenütt az egész erdőt szabadosan birják az egész aranyos-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

széki lakosok. Ad 5. Azt is tudom, hogy ezen erdőnek egy darab makkosát a nemes szék tisztei megtiltották, honnét is béhajtották nékünk hidasiaknak sertésünket, negyven sertésünk oda is veszett minden törvény nélkül s egy emberünket meg is kötötték az alkalmatossággal. Ad 6. Bizonyos dolog ugyan az, hogy rendelést tett a nemes szék az iránt, hogy senki abból az erdőből a maga szükségén kivül, melyet haza viszen, máshova az vármegyékben levő városokra eladni ne merészeljen vinni, de minthogy az ország minékünk megengedte azt, hogy ezen erdőt a szerint birhassuk a mint a mi eleink birták és mi közünket tartjuk ahhoz az erdőhöz, de nem csak, hanem mienk is, együvé és másuvá is az hova lehetett hordottunk fát belőle eladni; meszet is mi égettünk mind az nagy-enyedi collegium számára, mind a magunk szükségünkre. Az ugyan nem volt szabad, hogy említett collegium számára hordják az erdőt, de most, mintegy négy esztendőtől fogva oda is kezdették hordani a fát, a meszet is az collegium számára égetni, és a néhai méltóságos úr Teleky József úr sorostélyi házának építésére is hordottanak belőle meszet. Ad 7. Én hallottam, hogy a nemes szék hidasi erdőpásztorát a szék erdőjében verték meg a toroczkó-sz.-görgyiek, még pedig onnan, az mely helyből ennek előtte három esztendővel hajtottunk bé toroczkó-sz.-györgyi szekeret.

46. Dirilla Angyal juratus judex possessionis *Hidas* in sede jam dicta siculicali Aranyos existentis habitae, ann. 25, ad 1-um. Láttam, hogy mindenfelé a székben szabadoson hordották, de én nem tudom, ha ezen kérdésben forgó erdő szabados volt-e, vagy tilalmas; ad 2. uti praecedens 45. testis; ad 3. et 4. etiam. Ad 5. Én nem tudom, ha tiltották-e meg a makkot ezen erdőben, avagy nem, hanem azt hallottam, hogy az ott levő makkos erdőből minékünk hidasiaknak behajtották sertésinket, meg is büntettettünk valóban érette, mert negyven sertésünk oda veszett. Ad 6. Tudom, hogy az egész hidasiak hordották s hordják is ezen erdőt minden felé, az hova lehet, eladni; meszet is azok égetnek magok szükségekre, az enyedi collegium számára is. Ad 7. Ezen controversiában forgó erdőben verték meg a toroczkó-sz.-györgyiek a nemes szék erdőpásztorát, melyet mi is magunkénak tartottunk.

47. Rád Kirszte, annor. 48,

48. Popa Tódor, ann. circ. 36,

49. Alter Popa Petru, ann. 50, uno ore fatentur ad 1., 2.,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

3. et 4. uti praecedens 45. testis. Ad 5. Régen nékünk hidasiaknak erdőpásztorink kihajtották az utrumban megnevezett erdőből az szék disznópásztorát, azután az székbeliek odahajtották a magok sertéseket, melyet fizetésért őrzöttenek a mi sertéspásztorink, de azután a székbeliek viszontag felköltenek és egy darabját ezen makkos erdőnek megtiltották és vagy negyvenöt sertésünket onnan be is hajtották, amelyek osztán oda is vesztenek. Hoc addit praescriptus Popa Tódor: Az én öcsémet megverték a székbeliek ottan és megkötözték, nehezen szerezhettem ki tőlük. Ad 6. A fát a körül való helyekre mi hordottuk eladni ezen erdőből, mint a mi határunkról; meszet is mi égettünk eladni, mivel mi úgy emlékezünk reá, hogy a mi határunkon volt az az erdő.

50. Duma Marján, ann. 40,

51. Flore Marján, ann. 50,

52. Sugye Gyorgye, ann. 38, unanimes fatentur hoc modo ad 1. et 2. Most amint látjuk széltében hordják az egész aranyosszéki lakosok az megnevezett erdőt, sőt mióta mi reá emlékezünk, az egész székbeliek közönségesen hordották; mi sem ellenzettük annak vágását, hordását, hanem a székbeliek kétszer is tiltottanak el attól bennünket; minthogy pedig mi az eleinktől úgy hallottuk, hogy a régi időben csak nékünk hidasiaknak és vinczieknek volt szabad azon erdőt hordani, elmentünk az akkori néhai gubernator elejbe és az országot is megkerestük aránta, holott is megmutatván arról volt igazságunkat, megengedtetett az minékünk, hogy szabadoson éljük és hordjuk ezen kérdésben forgó erdőt. Ad 3. Mi az Szent-egyház és Darabontság erdején, meg ismét ezen controversiában forgó erdőn kivül nem tartottunk, nem is tudunk több erdőt. Ad 4. A Várlyuknál tudjuk, hogy megtiltott egy darab erdőt a nemes szék, a többit penig mindenfelé a székben szabadon hordották. Ad 5. Nem tudjuk, hogy megtiltották volna székbeliek a makkos erdőt, hanem azt tudjuk, hogy béhajtották ezen erdőből 45 sertésünket, a pásztorunkat is megfogták, megkötözték és meg akarták ölni, minden törvény nélkül odavesztenek a mi sertésünk s amint feljebb is mondók, akkor mentünk osztán az ország elejbe, az holott is megengedtetett, hogy szabadoson hordjuk ezen erdőt. Addit praescriptus Flora Marján: Ezen dolog előtt a székbeliek, hogy az sertéseket őrzöttem, nekem fizettek, mivel kivertük volt onnat a székbeliek sertéseket s a disznópásztorokat kihajtottuk abból az erdőből s kénytelen kellett a székbelieknek kezünk alá

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

bocsátani sertéseket és fizetésért őrzöttem én negyed magammal. Ad 6. uti praecedens 49. testis. Ad 7. Mi ugyan nem láttuk, hol verték meg a pásztort az hidasi erdőben a toroczkó-sz.-györgyiek, de amint ő beszéli, nem a magok erdejekben, hanem a szék erdejében verték meg.

53. Rácz Péter, ann. 60,

54. Popa Marján, ann. 50,

55. Bulbuk Ursz, ann. circ. 40,

56. Popa Juon, ann. circ. 35, uno ore fatentur ad 1. et 2. hoc modo, uti praecedens 45. Ad 3. Minékünk hidasiaknak egy csepp erdőnk sincs az Szent-egyház és az Darabontság erdején kivül, mivel hogy az Hidas, Rákos és Csegez között való nagy erdőt, melyhez nékünk praetensiónk vagyon, a székbeliek szék közönséges erdejének tartják. Ad 4. Ugy tudjuk mióta vagyunk, hogy ezen erdőből a szék disponált és Csegezen innét meg is tiltott egy darabot belőle, de a többi szabados mindennek; hanem ez előtt egynéhány esztendővel a székbeliek vagy kétszer eltiltottak volt onnat, de mi az országnál s a guberniumban megmutatván igazságunkat, megengedtetett minékünk, hogy szabadoson éljük és hordjuk ezen kérdésben forgó erdőt. Ad 5. Megtiltottak, igaz az, az székbeliek egy darabot abban az makkos erdőben és be is hajtották onnét nékünk hidasiaknak vagy negyven sertésünket, melyek minden törvény nélkül oda is vesztenek. Ad 6. Ezen kérdésben forgó erdőt mi hordjuk eladni az hova lehet; meszet is mi égetünk belőle, mivel eleitől fogva meszet szoktanak ott égetni; nem is volt megtiltva ezelőtt soha, hogy ne legyen szabad eladni hordani onnat, hanem most vagy hat esztendőtől fogva kezdették megtiltani a tisztek, hogy ne hordják eladni a városokra és meszet is ne égessenek belőle. Ad 7. Nem láttuk mi ugyan, hol verték meg az szék erdőpásztorát a toroczkó-sz.-györgyiek, mindazáltal — mint ő beszélte minékünk — a szék erdejében verték meg.

Praemissi duodecim testes a 45. inclusive ad 56. sunt nobiles de praedicta *Hidas*, singuli legitime citati, jurati fassi.

57. Joannes Nagy, ann. 80,

58. Petrus Kiss, ann. 73,

59. Franciscus Kovács, ann. 55,

60. Martinus Kovács, ann. circ. 64,

61. Andreas Kiss, ann. 50,

62. Laurentius Kovács, ann. circ. 45, singuli nobiles de prae-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

fata *Kövend*, legitime citati, jurati, examinati fatentur hoc modo ad 1. Az egész Aranyos-székben való falusiak mindenkor szabadoson élték azon Hidas, Csegez és Oláh-Rákos között való nagy erdőt, mint szintén az hidasiak. Ad 2. És azt soha nem ellenzették nem is tiltották sem az hidasiak, sem mások a székbeliektől, hanem gyermekségünktől fogva minden háborgatás nélkül békességesen birtuk, éltük és hordtuk és nemhogy az hidasiak tiltottanak volna el onnat bennünket aranyos-székiekül, de még a nemes szék tiltotta el őket, hogy ne hordjanak onnét fát eladni a szomszéd városiaknak. Ad 3. Nem tudunk, nem is hallottunk soha, az hidasiaknak vagy ott valami magános embernek különös szakasztott erdejek volna, az Darabontság és az Szent-egyház erdején kivül. Ad 4. Tudjuk, hogy szabad dispositiója vagyon az nemes széknek ezen erdőn, meg is tiltott egy darabot a Székelyvár alatt, hogy ne légyen senkinek is szabad hordani, melynek van már tizenkét esztendeje, amely most is tilalomban vagyon, de a több részét szabad az egész széknek a maga ususára fordítani. Ad 5. Tudjuk, hogy még a makkot is megtiltotta a nemes szék ebben az erdőben, melyből be is hajtotta az hidasiak sertéseket, mivelhogy ők a maguk sertésekkel a vármegyebeliek sertéseket is oda hajtották volt és osztán oda is veszett az ő sertések; egyébiránt — a mint hallottuk az aranyos-székiektől — nem volt megtiltva az a makkos erdő. Ad 6. Az hidasiak és a várfalviak égetnek ottan meszet; a fát is az hidasiak hordják eladni az körülvaló városokra, azhol eladhatják, a nemes szék tilalma ellen.

Die 21-a mensis et anni praescriptorum eadem inquisitio nostra continuata est in possessione domoque praescriptis.

63. Franciscus Fazekas senior, ann. 66,

64. Joannes Fejér junior, ann. 44, utrique nobiles agiles de dicta *Kövend*, legitime citati, jurati et examinati fatentur ad 1., 2., 3., 4. uti pracedentes 58., 59. et reliqui testes. Ad 5. Bizonyos, hogy ex communi consensu a makkot is megtiltották a nemes szék tisztjei az kérdésben forgó erdőben, honnan az hidasiak sertéseket be is hajtották, úgy az várfalviakét is, még nékünk, akik béhajtottuk vala, fáradságunkra két kupa bort adtanak, a tisztek pedig mit csináltanak a sertésekkel nem tudom. Ad 6. Tudjuk, hogy a hidasiak és az várfalviak égettek meszet, azt pedig, ki számára égették? nem tudjuk, gondoljuk, maguk szükségekre égették s eladták ahol eladhatják.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

65. Nicolaus Gadó, ann. 50,

66. Joannes Rostás, ann. 50,

67. Stephanus Rostás, ann. circ. 48,

68. Joannes Vasady, ann. 50, sic dicti nobiles agiles de *Alsó-Sz.-Mihályfalva,* legitime citati, examinati, jurati fatentur ad 1. et 2. uti 1. et 2. testes. Ad 3. Tudunk Hidas mellett egy darab szálas tölgyes erdőt, amely az hidasiaké, mi is pénzen vettünk belőle tőlök, nem tudjuk az-e az Ecclesia erdeje, vagy más; több Hidashoz tartozó erdőt nem tudunk; ad 4. uti praecedens 62. testis. Ad 5. Emlékezünk rá, hogy béhajtották azon erdőből az hidasiak disznáját, s oda is veszett mind, és hogy volt mindazáltal tilalomban az makkos erdő? nem tudjuk; ad 6. nihil.

69. Martinus Bodácsi nobilis de Bágyon, ann. 62,

70. Alter Martinus Major, ann. 50,

71. Joannes Szilágyi, ann. 42,

72. Daniel Bálint, ann. 40,

73. Stephanus Galambos, ann. 30, singuli nobiles de praefata Alsó-Szent-Mihályfalva, legitime citati, jurati, examinati fatentur ad 1., 2. et 3. ut 1. et 2. testes. Ad 4. Tudjuk azt, hogy *a nemes szék egy darabot megtiltott az utrumban specificált erdőben, amely a míg megnőtt, tilalomban volt, azután levágták, eladták és az árát a szék hasznára fordították.* Tudunk még egy darab tilalmast és ez most is tilalomban vagyon; a több részét penig szabad minden székbeli embernek a maga hasznára hordani. Ad 5. Tudjuk, hogy közönséges akaratból megtiltották a szék tisztei a makkos erdőt, hogy ne csak két-három falu disznói járjanak oda, hanem az egész széké; mely tilalmával a nemes széknek nem gondolván az hidasiak odahajtották a sertéseket, honnan béhajtották a szék tisztjei, azután oda is vesztenek. Ad 6. Bizonyosan tudjuk, hogy Rákos, Várfalva, Singfalva, Csegez és Hidas hordják eladni ezen erdőből a fát a szék constitutiója ellen a körül való városokra; meszet pedig [a csegeziek, hidasiak és várfalviak égetnek, ki számára? nem tudjuk, elhisszük, hogy a magok szükségekre, mert eladják, ahol eladhatják.

74. Stephanus Csegezy, ann. 53,

75. Franciscus Szent-Iványi, ann. circ. 60,

76. Sigismundus Kis alias Balog, singuli nobiles de *Bágyon,*

77. Nobilis agilis Petrus Bagosy de Kövend, ann. 45, legitime citati, jurati et examinati fatentur hoc modo ad 1. Tudjuk, hogy az nemes Aranyos-széknek akármely falubeliek is szabadon

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

élték mindenkor, most is szabadosan hordják ezen Hidas, Csegez, Thoroczkó-Sz.-György és Oláh-Rákos között való erdőt. Ad 2. Nem is ellenzették soha az aranyosszékiektől annak az erdőnek hordását sem az hidasiak, sem mások, hanem mindenkor szabadoson élték és vágták, hordották az aranyos-székiek ezen erdőt. Ad 3. Nem tudunk, hogy volna az hidasiaknak több különös szakasztott erdejek az Ecclesia és az Darabontság erdején kivül. Ad 4. Tudjuk, hogy egy darabot megtiltott volt a nemes szék, és hogy az most is tilalomban van; másként a több erdő mindenütt szabadosok az egész székbelieknek; ad 5. nihil. Ad 6. Hallottuk, hogy a hidasiak hordanának fát a szomszéd városokra eladni, de bizonynyal nem tudjuk.

78. Nobilis, agilis Georgius Mátyás ann. 36,

79. Nob. agilis Martinus Fülöp, annor. 26, ambo de praedicta Alsó-Sz.-Mihályfalva, legitime citati, jurati, examinati fatentur in omnibus, uti praecedentes 76. et 77. testes, nisi quod ad 6. dixerunt: Elégszer láttuk az rákosiakat, várfalviakat és singfalviakat, hogy vittenek Tordára fát eladni.

80. Providus Britze Kirilla, ann. circ. 38, jobbagio nobilis Francisci Csegezy de eadem, in portione ejus possessionaria in dicta possessione Alsó-Szent-Mihályfalva, sedeque praefata siculicali Aranyos existenti habita residens et commorans,

81. Prov. Orosz János, ann. circ. 38,

82. Prov. Oltyán György, ann. circ. 40, utrique inquilini nobilis agilis Andreae Jobbágy de Alsó-Sz.-Mihályfalva in portione ejus possessionaria in praedicta possessione A.-Sz.-Mihályfalva residentes et commorantes, legitime citati, jurati et examinati fatentur in omnibus, uti praecedens 77. t.

83. Franciscus Mézes, ann. 60,

84. Daniel Dávid, ann. circ. 50,

85. Franciscus Murza, ann. 37,

86. Gabriel Nyiry, ann. 30,

87. Martinus Fodor, ann. circ. 35,

88. Franciscus Dénes, ann. 40,

89. Franciscus Moldovay, ann. 46,

90. Andreas Pankotay, ann. 34,

91. Joannes Lovas, ann. 43,

92. Stephanus Moldovay, ann. 44, singuli nobiles agiles de *Felső-Szent-Mihályfalva,* legitime citati, jurati, examinati fatentur

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

hoc modo ad 1. et 2. Tudjuk, hogy azon Hidas, Csegez, Oláh-Rákos és Toroczkó-Szt.-György nevű faluk között való nagy makkos erdőt az egész aranyos-székbeliek minden ellenzés, avagy tilalom nélkül szabadon élték, vágták és hordották, szintúgy mint az hidasiak. Ad 3. Nem tudunk mi hidasiak a falunak, avagy abban valami magános embernek több különös szakasztott erdejét az Ecclesia avagy Szent-egyház és az Darabontság erdején kivül. Ad 4. Azt is tudjuk, hogy az nemes szék tisztei ezen erdőt, amint és amikor akarták, akként birták, amikor akarták, annak valami részét feltiltották és most is egy darabját tilalomban tartják; az mult esztendőben is egy darabot megtiltottak volt, de azután meg levágták és eladták, a többit felszabadították. Ad 5. Tudjuk azt is és hallottuk is, hogy a nemes szék tisztei megtiltották még a makkot is bizonyos okokra nézve ezen erdőben és hogy az hidasiak oda hajtották sertéseket, be is hajtották onnét. Ad 6. 93. nihil, reliqui vero: A singfalviakat, várfalviakat, hidasiakat, rákosiakat tudjuk, hogy hordják eladni a megnevezett erdőt Tordára, Toroczkóra és Enyedre; meszet is őket hallottam, hogy égettenek.

93. Emericus Simon, ann. 38,
94. Michael Jósa, ann. 33,
95. Joannes Boér, ann. 39,
96. Steph. Vargyas, ann. 48,
97. Alter Steph. Kovács, ann. 46,
98. Georgius Szabó, ann. 50,
99. Joannes Vörösmarty, ann. 54,
100. Alter Joannes Zajta, ann. 60,
101. Steph. Szigety, ann. 40,
102. Joannes Rácz, ann. 27,
103. Benedictus Antal, ann. 46,
104. Sigism. Moldovay, ann. circ. 40, sic dicti nobiles agiles de dicta Felső-Sz.-Mihályfalva, legitime jurati et examinati omnes uno ore fatentur in hunc modum ad 1. et 2. Bizonyosan tudjuk, hogy olyan szabadoson birták az aranyos-székiek ezen megnevezett erdőt, mint szintén az hidasiak, melytől sem az hidasiak, sem mások nem tilalmazták soha is a mi értünkre az több aranyos-székieket. Ad 3. Mi az Ecclesia és Darabontság erdején kivül nem tudunk több erdejét Hidasnak, sem penig ott valami magányos embernek, hogy volna különös, kiszakasztott eredeje. Ad 4. et 5. Azt tudjuk, hogy a nemes szék rendelésében volt az

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

az erdő és mikor akarta, azt megtiltotta, amikor tetszett penig felszabadította; de még a makkot is megtiltotta azon erdőben és onnat az hidasiak sertéseket be is hajtotta; ad reliqua nihil.

105. Andreas Szatmáry, ann. 52,

106. Martinus Fejér, ann. 50,

107. Ladislaus Nyiri, ann. 59,

108. Stephanus Szabó, ann. 37,

109. Georgius Ajtoni, ann. 40, singuli nobiles agiles de dicta Alsó-Sz.-Mihályfalva, legitime citati, jurati, examinati fassi sunt ad omnia, uti praecedentes 95. et reliqui testes.

110. Nobilis agilis Stephanus Szilágyi de Kercsed, ann. 57,

111. Georg. Kozák, ann. 53,

112. Martinus Csép, ann. 52,

113. Franciscus Nagy, ann. circ. 60,

114. Nicolaus Szép, ann. 49,

115. Sigismundus Balog senior, ann. 56,

116. Joann. Székely, ann. 50,

117. Alter Joannes Szabó, ann. circ. 60, singuli nobiles agiles de praenominata *Bágyon*, legitime citati, jurati, examinati fatentur hoc modo: Annak az erdőnek egy darabját Koszta-Máriának hivják és tudjuk, hogy az egész aranyos-székbeli falusiak szabadoson hordották, ma is hordják, mint szintén az hidasiak. Ad 2. Nem ellenzette senki, sem az hidasiak, sem mások sokáig a székbeliektől annak az erdőnek vágását, élését és hordását, hanem mindenkor szabadoson hordották azt a mi értünkre az aranyosszéki falusiak. Ad 3. Nem tudunk több erdejét Hidasnak az Ecclesia és a Darabontság erdején kivül; ad 4. et 5. uti 88. et reliqui testes. Ad 6. Az hidasiak és a várfalviak égetnek meszet, amint hallottuk; de reliquo nihil.

118. Nob. agilis Joannes Csegezy de eadem, ann. 52, legitime citatus, juratus, examinatus fatetur ad 1. Én örökké úgy hallottam az eleimtől, mindenkor is úgy értem, amióta vagyok, hogy ezen utrumban specificált erdő a nemes szék küzönséges erdeje, amint hogy szabadoson élték azt mind ez ideig is. Ad 2. Nem tudok senkit is, sem hidasiakat, sem másokat, hogy impediáltak volna valakit is aranyos-széki lakosok közül annak vágásától s hordásától, hanem mindétig szabadosan élték azt az hidasiak, úgy mint mások, mások úgy mint az hidasiak. Hanem tudom, hogy én vicekirálybíróságomban felmentenek ezen erdőre a kocsárdiak egy

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

alkalmatossággal mint szék közönséges szabad erdejére, kik ellen insurgáltanak némely hidasiak, úgy mint Flóra Péter, Csudje György, Buta Nyikula s Duma Marján és fellázasztják a többi hidasiakat is a szék erdején s erősen megverik az kocsárdiakat, melyre nézve az akkori királybíró néhai Szilágyi András uram committált énnékem az hidasiaknak törvénynyel való prosecutiójok aránt és én prosequáltam is őket ratione officii ezen patratumokért mint potentiáriusokat, de ők nem várván a törvénynek kimenetelét megbékéllettenek, főkirálybíró uramnak, említett Szilágyi András uramnak békességben adtanak husz hordó meszet, a sérelmesekkel pedig külön mibe békéllettenek meg, nem tudom. Ad 3. Én az hidasiaknak, sem abban valami privátus embereknek semmi különös szakasztott erdejét nem tudom hogy volna, azon kivül, amelyet ők Kenézség avagy Darabontság erdejének hívnak és Szent-egyház erdején kivül. Ad 4. A nemes szék dispositiójában volt ezen erdő, amikor valamelyik részét akarta, megtiltotta és mindaddig tilalomban tartotta, a míg akarta, ha tetszett pedig felszabadította és azt akármely székbeli ember is szabadoson hordotta. Ad 5. Nyilván tudom azt is, hogy a szék még a makkot is megtiltotta ezen erdőben sub certis conditionibus, mivel az is ezen vice-királybíróságomban esett és oda is veszett azoknak marhájok avagy sertések, akik a nemes szék constitutiója ellen oda hajtották. Ad 6. Tudom, hogy Hidas erősen hordja ezen erdőt a szomszéd városokra eladni, annyira, hogy én közel lakván Toroczkóhoz gyakran megyek oda a vásárra és husz s több szekereket is látok ott majd minden vásárban az hidasiaknak fával, melyet (nem gondolván az nemes szék az aránt való constitutiójával, hogy tudni illik senki fát ki a vármegyékre eladni ne vigyen) eladni vittenek, holott én általam küldötte erről való constitutióját avagy commissióját a méltóságos regium guberniumnak másodmagammal az nemes szék az hidasiaknak, én is olvastam el nékik, ugyan én is magyaráztam meg nékik, melyre azt felelték: Tiszteljük, becsüljük az méltóságos regium gubernium parancsolatját, de azmint eddig élték ők, ezután is úgy élik és hordják ezen erdőt.

119. Nobilis agilis Thomas Kovács de praefata Kövend, annor. circ. 60, legitime citatus, juratus, examinatus fatetur ad 1. uti 117. t. Ad 2. Ezen kérdésben forgó erdőnek a Székelyvár alatt levő részét néhai Toroczkay János uram főkirálybíróságában elégették, irtották és pusztították volt az hidasiak és hogy szállót

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ne tartsanak, sokan közülök a faluból oda költöztenek volt lakni, házat, csűrt, pajtát csináltanak oda s szántóföldet is irtottanak volt immár szinte; említett királybíró uram oda küldött ezen cselekedetekért, felprédáltatta őket, amely házat, csűrt, majort oda építettenek volt, felégettette és reprimálta volt őket; nemhogy ők impediálták volna az aranyos-székieket, hanem még az aranyos-székiek prédálták volt fel őket ezen cselekedetekért; ad 3. et 4. uti 10. t. Ad 5. Tudom, hogy a Vár-lyuk előtt való részét ezen erdőnek megtiltotta az nemes szék azért, hogy a revolutio idejében (ha az találna lenni) lenne hova recipiálni magukat az aranyos-székieknek, a többi része penig szabados az egész székbeli embereknek, és minthogy az hidasiak a vármegyéből is sok sertéseket fogadtanak volt fel s oda arra az erdőre hajtották volt a makkra, erre nézve a makkot is megtiltotta volt a nemes szék abban az erdőben, amely tilalom ellen odahajtván az hidasiak a sertéseket béhajtotta onnan s meg is büntette őket azért, hogy nem engedelmeskednek a nemes szék constitutiójának. Ad 6. Tudom, hogy Hidas hordja ezen erdőt erősen Toroczkóra eladni és már majd el is pusztítja, mivel éjjel nappal szüntelen hordja eladni, az hol eladhatja.

120. Petrus Köntes, ann 56,

121. Martinus Gábos, ann. 47,

122. Stephanus Bartha, ann. 35,

123. Joannes Demjén, ann. circ. 60,

124. Martinus Salamon, ann. 62,

125. Michael Forika, ann. 58,

126. Joannes Nagy, ann. 32,

127. Petrus Gábos, ann. 40, singuli nobiles agiles de *Kercsed* legitime citati, jurati, examinati fatentur ad sex praecedentia utra fatentur, uti praecedens 118. testis. Ad 7. vero 123. et 124. hoc modo: Nem azok akiket megvertek, hanem más hidasiak mutatták énnekem, hol verték meg az utrumban megnevezett szék erdőpásztorát, de az hely, holott megverettetett, a szék határában volt, még pedig a szék határa szélin belől esett az verés egy jó puskalövésnyire, amint a sz.-györgyiek nevezgették nekünk. Addit item Martinus Salamon: Nevezetesen énnekem nevezgették a toroczkószent-györgyiek azt az helyet, azhol megverték ők a nemes szék hütös erdőpásztorát, az pedig a szék helye, minthogy azon az erdőn, amelyet a nemes szék engedett volt csak pro interim néhai

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Toroczkay János uram akkori főkirálybírónak és amelyet most is bir az őkegyelme successora úgy mint aranyos-széki határt, sokkal belől volt; caeterum ad 7. nihil.

128. Michael Nagy, ann. 50,

129. Sámuel Pataky, ann. 66,

130. Michael Szász, ann. circ. 68,

131. Sigismundus Kis, ann. 40,

132. Martinus Kaszás, ann. 30,

133. Ladislaus Csegezi, ann. 27, singuli nobiles agiles testes de *Bágyon*, legitime citati, jurati, examinati fatentur ad omnia, uti praecedens 118. testis; ad 5. vero et ad 7. nihil.

134. Stephanus Fodor, annor. 53, nobilis de Kercsed,

135. Samuel Vas, ann. 27,

136. Gregorius Pajzsos, ann. circ. 30,

137. Joannes Barta, ann. 49, singuli nobiles agiles de praenominata Bágyon, legitime citati, jurati, examinati fatentur ad 1. et 2. hoc modo: Tudjuk, hogy a megnevezett erdőt az egész aranyos-székiek, mint szintén az hidasiak minden háborgatás avagy tilalom nélkül szabadosan élték és hordották. Ad 3. Nem tudunk több erdejök hogy volna magoknak az hidasiaknak, az Darabontság és az Ecclesia erdején kivül. Ad 5. Tudjuk, hogy megtiltott egy darabot ezen erdőben a nemes szék és az most is tilalomban vagyon. Ad 4. Igenis megtiltották a nemes szék tisztjei a makkot is ebben az erdőben, be is hajtottak belőle sok disznókat, melyek hova valók voltanak? nem tudjuk, de azt tudjuk, hogy sok oda veszett belőlök és felosztották egymás között tiszt uraimék. Ad 6. Mi nem tudjuk, hogy mások hordanák, hanem az hidasiak hordják ezen erdőből a fát eladni szüntelen a körül való városokra és szintén az nehéz nékünk is, hogy nékünk nem szabad hordani, holott a széké az az erdő, ők penig minden héten hordják háromszor imide-amoda, ők pusztítják s ők égetnek meszet is belőle és a várfalviak.

138. Stephanus Márk, ann. 36,

139. Georgius Jánosy, ann. 36,

140. Joannes Imreh, ann. 30,

141. Franciscus Veres, ann. 26,

142. Michael Mezey, ann. 40,

143. Georgius Erdő, ann. 60,

144. Stephanus Szabó, ann. 55, singuli nobiles agiles de

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Polyán, legitime citati, jurati, examinati fassi sunt ad 1. et 2. Tudjuk, hogy szabadoson élték az egész aranyos-székiek az kérdésben forgó nagy-erdőt minden ellenzés, avagy valakitől való tiltás nélkül. Ad 3. Nem tudunk, hogy több különös szakasztott erdejek volna az hidasiaknak, vagy ott valami magános embereknek azokon kivül, amelyeket Darabontság és Ecclesia-erdejének hivnak. Ad 4. Hallottuk, hogy tiltott egy darabot a nemes szék ezen erdőben és az most is tilalomban vagyon; ad 5. nihil. Ad 6. A meszet a hidasiak és várfalviak égetik; eladni is ők hordják az körülvaló vármegyékben való városokra, a szék tilalma ellen.

145. Joannes Székely, ann. circ. 32,

146. Nicolaus Csegezy, ann. circ. 34, utrique nobiles agiles de *Felső-Szent-Mihályfalva* legitime citati, jurati, examinati fatentur ad 1. et 2. Bizonyosan tudjuk, hogy szabadoson élték és hordották az egész székbeliek ezen Hidas, Csegez, Oláh-Rákos és Toroczkó-Sz.-György között levő nagy bükkös erdőt, szintén úgy, mint az hidasiak; soha sem is hallottuk, hogy ellenzették volna az hidasiak az aranyos-széki több falusiakat attól, hanem mi egészen aranyos-széki lakosokul mindenkor szabadoson hordottuk azt az erdőt, mint szék közönséges szabad erdejét. Ad 3. Nem tudunk, nem is hallottunk, hogy volna több erdejek az hidasiaknak a szálas és Darabontság erdején kivül. Ad 4. et 5. Tudjuk, hogy a fellebb való esztendőkben két darabot ezen erdőből megtiltott az nemes szék, egyiket a Székelyvár előtt, amely most is tilalomban vagyon, a másikat penig az torok végében felül, jobb kéz felől, amint az ember megyen Hidas felé, és ezt tavaly ki is vágták és eladták, másutt penig minden székbeli embernek szabad volt az az egész erdő. Az előtt penig sehol nem volt tilalmas, hanem mindenütt szabados volt. Emlékezem arra is, én Csegezy Miklós (alter enim ad hoc punctum nihil fatetur), hogy megtiltották a makkot is, úgy hogy tisztek hire nélkül senki oda ne hajtsa a sertését, be is hajtották az hidasiak disznajokat onnét, mivel nem gondoltak a szék rendelésével és meg is büntették őket érette. Idem ad 6. fatetur: Láttam Toroczkóról sokszor mikor haza jöttem, hogy mindenkor vittenek hidasiak ezen erdőből fát oda eladni, meszet is — őket hallottam, — hogy égetnének.

147. Martinus Kis, ann. 50,

148. Michael Sz.-Györgyi, annor. 24, sic dicti nobiles agiles de *Mészkő*, legitime citati, jurati, examinati fatentur hoc modo ad 1.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

et 2. uti praecedens 141. testis. Ad 3. Más erdeje különösen kiszakasztva magoknak az hidasiaknak nincsen azon kivül, melyet Darabontság és Szent-egyház erdejének hivnak. Ad 4. Tudjuk, hogy megtiltott egy darabot a nemes szék ezen nevezett erdőben és az mind ez máj napig tilalomban vagyon; ad 5. nihil. Ad 6. Hallottuk, hogy hidasiak hordanák eladni a körülvaló városokra innen a szóban forgó erdőből a fát, és hogy meszet is ők égetnek, de bizonyosan nem tudjuk.

Die 23-a mensis et anni praescriptorum continuata est haec inquisitio nostra in oppido Felvincz, in sede siculicali praenotata Aranyos existente habita, domo quoque nobilis agilis Joannis Szabó de modo fata Felvincz jurati ejusdem oppidi judicis.

149. Joannes Szabó praefatus, ann. circ. 57,

150. Franciscus Szőcs, ann. 66,

151. Franciscus Domokos annor. 57,

152. Mathaeus Forró, annor. circ. 36,

153. Joannes Sipos senior, ann. 65,

154. Paulus Magyary, annor. 53,

155. Joannes Szőcs, ann. circ. 64, sic dicti nobiles de ante fata *Felvincz,* legitime citati, jurati, examinati fatentur hoc modo ad 1. Mióta vagyunk, mindenkor szabadoson értük mi, hogy hordották az aranyos-székiek ezen erdőt, amely az utrumban fel van téve, úgy szintén mint az hidasiak. Ad 2. Tudjuk, hogy Csákó, Hidas, Örményes eskettetett az aránt az erdő aránt,* mert ők azt mondották, hogy övék az az erdő, «elesünk mi még attól az erdőtől»; de ők csak ebben maradtanak és sem a hidasiak, sem mások nem impediálták az aranyos-székieket attól az erdőtől, hanem mindeddig gyermekségünktől fogva szabadoson hordották mindenek az magok szükségekre. Ad 3. A szálas avagy Ecclesia erdején kivül és azon, melyet Kenézség avagy Darabontság erdejének hívnak, nem tudunk más erdejeket az hidasiaknak; ad 5. nihil. Ad 6. Azt láttuk elégszer, hogy az hidasiak hordanak eleget eladni az abból való erdőből Toroczkóra s másuvá is elég helyre a fát; azt is tudjuk, hogy meszet is ők égetnek belőle. Ad 4. praefatus Joannes Sipos: Bizonyosan tudom, (reliqui vero) hallottuk, hogy megtiltott ezen erdőből egy darabot a nemes szék, de azután ismét

* Lásd föntebb az 1640. ápr. 19-iki tanuvallatást.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

felszabadította és szabadoson hordották az egész erdőt a nemes szék lakosi.

156. Michael Tóth, ann. 63,

157. Martinus Szilágyi, annorum 52,

158. Georgius Bíró, ann. 30,

159. Martinus Pataky, ann. 52,

160. Joannes Báróczy, ann. 53,

161. Stephanus Barta, annor. 70, sic dicti nobiles agiles de *Harasztos*, legitime citati, jurati, examinati fatentur ad 1. et reliqua ad 6. usque punctum, uti praecedentes 150., 151. et reliqui testes. Ad 6. vero et 7. praeter dictum Joannem Báróczy, qui dicit: Tudom, hogy a hidasiak hordják szüntelen a fát eladni abból az erdőből a szomszéd városokra, — nihil.

162. Gasparus Székely, ann. 43,

163. Andreas Nagy, annor. 57,

164. Joannes Csegezy, ann. 70,

165. Paulus Demeter, annor. circ. 50,

166. Stephanus Simándy, ann. circ. 40,

167. Martinus Nagy, ann. circ. 40,

168. Samuel Csegezy, ann. circ. 75, sic dicti nobiles agiles de *Székely-Kocsárd*, legitime citati, jurati, examinati fatentur una ore hunc in modum ad 1. et 2. Mióta vagyunk, mindörökké szabadoson éltük mi azt az erdőt, soha senki nem háborgatott bennünket érette, sem hidasiak, sem mások; mondották ugyan az hidasiak, hogy övék volna, néha néha, de a felül nem tilalmazták soha is a székbelieket, hogy ne hordjanak belőle fát, hanem szabadoson hordották. Addit his praescriptus Samuel Csegezy: Sőt a tisztek meg is fogták a hidasiakat, hogy meszet égettenek belőle. Ad 3. uti praecedens 156. testis. Ad 4. Tudjuk, hogy a mi falunkból sokakat be is hajtottanak, hogy ebben a nevezett erdőben levő tilalmasba mentenek volt, és meg is vonták érette. Azért is, igen is, amikor akarta, valami részét tilalomban tartotta az nemes szék, amint most is egy darabja tiltva vagyon; ad 5. nihil. Ad 6. Az hidasiak és az csákóiak hordottak abból az erdőből fát eladni a szomszéd városokra; meszet is úgy ők égettenek.

169. Franciscus Vadas, ann. 36,

170. Alter Franciscus Miklósváry, ann. 52, utrique nobiles agiles de *Székely-Földvár*, legitime citati, jurati, examinati fatentur in omnibus, uti praecedentes 165. et reliqui testes.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

171. Josephus Magyary, ann. 38,
172. Franciscus Kovács, ann. 43.
173. Stephanus Csép, ann. circ. 50,
174. Michael Csegezy, annor. 50,
175. Franciscus Földváry, ann. circ. 80,
176. Thomas Dénes, ann. circ. 72,
177. Michael Barta, ann. 51,
178. Michael Bagoly, ann. 44,
179. Georgius Jakab, ann. circ. 51,

180. Ladislaus László, ann. 43, sic dicti nobiles agiles de antelata *Felvincz,* legitime citati, jurati, examinati fatentur uno ore ad 1. et 2. Nemhogy ellenzették volna a hidasiak vagy mások ezen kérdésben forgó erdőt, sőt a nemes szék tiltotta őket, úgymint az hidasiakat, hogy ne éljék oly erősen és ne pusztítsák el, mivel a szék erdeje, és mindenkor békességesen birta azt a nemes széknek akármelyik falubéli lakosa. Ad 3. Nem tudunk, hogy volna, nem is hallottuk a hidasiaknak több erdejeket az Ecclesia és a Darabontság erdején kivül. Ad 4. Szabad volt az nemes szék véle, hogy megtiltsa, amikor akarta, ezen erdőt és ismét felszabadítsa. Ad 5. Emlékezünk arra is (excepto a 170. teste —ad 174. inclusive, qui ad hoc 5. utrum fatentur nihil), hogy megtiltotta nemes szék a makkot is ebben az erdőben, de hogy a sertéseket behajtotta volna belőle, arra nem emlékezünk. Ad 6. Sokat láttunk hidasiakat, hogy hordottanak Toroczkóra fát eladni, másuvá is vittenek, ahol eladhatták, hallottuk.

181. Ozvada Pásk, ann. circ. 60,
182. Párducz Krácson, ann. circ. 50,
183. Andir Vaszilie, ann. circ. 63,
184. Gorbó Toma, ann. circ. 40,

185. Illye Dimitru, ann. circ. 70, sic dicti nobiles de *Mohács,* legitime citati, jurati, examinati fassi sunt ad 1. et 2. Szabadoson élték mindenkor az aranyos-székiek ezen megnevezett erdőt, mint szintén a hidasiak, minden tilalom és háborgatás nélkül. Ad 3., 4. et 6. uti praecedentes 176. et reliqui testes. Ad 5. vero: Hallottuk, hogy megtiltották a nemes szék tisztjei az makkot is ezen erdőben, úgy hogy a tisztek hire nélkül senki oda ne hajtsa a disznáját, de az hidasiak azzal nem gondolván oda hajtották hizlalni a sertéseket, honnan be is hajtották a tisztek és oda is vesztenek osztán.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

186. Nyoáre Gligor, ann. circ. 80,

187. Jeney Joszia, ann. circ. 62,

188. Molduván János, ann. circ. 80,

189. Krajj Gabrilla, ann. circ. 50, sic dicti nobiles de *Dombró*, legitime citati, jurati, examinati fassi sunt ad omnia, ut praecedentes 185. et reliqui.

190. Providus Mészáros Juon, ann. circ. 36, jobbagio generosae dom. Mariae Thoroczkay, egregii quondam Ladislai Rédey de Kis-Réde viduae, in portione ejus possessionaria in possessione *Veresmart*, sedeque praefati siculicali Aranyos existente habita residens et commorans, legitime citatus, juratus, examinatus, fassus, uti 103. testis.

191. Nobilis agilis Joannes Simon de praefata *Földvár*, ann. 30, legitime citatus, juratus, examinatus fatetur ad 1. et 2. Soha sem hallottam, hogy tiltották volna az aranyos-székieket attól a kérdésben forgó erdőtől, sőt az atyám 80 esztendősnél több volt, mikor meghalt, tőle is hallottam, hogy mindétig szabadon hordották. Ad 3., 4. et 5. uti praecedentes 186. et reliqui testes. Ad 6. Az hidasiakat láttam, hogy hordják erősen eladni a fát ebből az erdőből Toroczkóra, nem gondolván semmit a nemes szék az aránt való constitutiójával, holott azelőtt a jobbágynak nem is volt szabad hordani, de most mind jobbágy, mindenféle ember szabadoson hordja Hidason, azhova szereti.

Cujus quidem praemissae hujusmodi inquisitionis et attestationis nostrae seriem, prout per nos fuerit expedita et peracta, eidem majestati vestrae sacratissimae fide nostra mediante sub sigillis subscriptionibusque nostris roboratas, praedictisque exponentibus jurium suorum uberiorem futuram ad cautelam necessarias extradedimus. Eandem de reliquo majestatem vestram sacratissimam diu feliciter vivere et regnare desiderantes. Datum anno, die, locoque proxime notatis. Correcta per nos. Ejusdem majestatis vestrae sacratissimae humiles fideles perpetuoque subditi et servi Ladislaus Mósa mp. et Samuel Szilvásy mp.

Mult századi hivatalos másolata az Orsz. Levéltár erdélyi főkormányszéki osztályában fasciculus 679. ex 1783. alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

363.

1735. Krasznamegye szabályrendelete a községek felelősségéről erdőgyujtások esetén.

Ut metu combustionis sylvarum et exinde subsecuturae poenae desumptione judices ac jurati pagorum incolae liberentur, observetur, ubi necessitas aliqua ita exigeret, combustionem memoratarum sylvarum, non privata aliqua persona, sed communitas, id est judex ac jurati locorum incolae reali effectui mancipandi habeant potestatis plenitudinem; si quis autem non attento modernae determinationis vigore, insciis modo dictis judice et juratis pagorum incolis sylvae, vel loco tali, ubi manifestum exsurgeret damnum, injiceret ignem, comperta rei veritate non communitas, sed persona talis delinquens praemissaque minime observans legali subsit solutioni poenae nimirum f. 12; ubi vero de incendiario neutiquam constaret, judex pro totius communitatis indemnitate tertio se jurare obligabitur, si demum in talismodi juramenti depositione defecerit vel succubuerit, tam ad poenae praecitatae, quam causati damni depositionem et refusionem pagus vel communitas talis obnoxiabitur.

Az erdélyi muzeum kézirattárából közölték: *Dr. Kolosvári S.* és *dr. Óvári K.* i. m. I. 399. l.

364.

1736. november. Jelentés a Soprony városi erdők állapotáról.

Relation von der in monath November, anno 1736. vorgenommenen visitation der waldungen.

Nachdeme sich in allhiesig gemeiner stadtwaldungen von zeit zu zeit ein grösser abgang und mangel an brenn- und bauholtz äussert, als hat man diesen sowohl abzuhelfen, als ein mittel zu erfinden, wie diese wälder in künftigen zeiten besser cultiwiret und in guten stand geseiet, auch dabei erhalten werden möchten, vor nöthig erachtet dieselben in augenschein zu nehmen und zu untersuchen, woher solcher abgang und mangel seinen ursprung habe

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

und wie man ins künftige der besorglichen ruin in zeiten noch vorkommen möge. Ist dannenhero zu diesen ende in gegenwart tit. herrn Johann Georg Krammers als dermaligen herrn bürgermeisters und deren e gremio inclyti senatus bestellten waldherren, titulirter herr Abraham Türck und herr Samuel Wischy, nicht weniger titulirter herr Franz Petrák, p. t. stadt-cammerers, von seiten e. e. gemein aber deren actualen herrn vormünder und des dermaligen wirthschafters die revision vorgenommen und wie hernach folget befunden worde, dass

1. Ober-Loipersbach in den so genannten Tiefgraben von beiden seiten in der tiefen das junge holtz ziemlich dick heranwachse; jedennoch aber vor 10 jahren schwerlich zum brennholtz ausgegeben werden kann, besonders wann in diesen jungen holtz die häuffigen darin stehende und der succre(sces)tion der eichen höchst schädliche bürcken, aspalten, weiss-büchen und linden nicht ausgehauen und dadurch den ohnedem in der tiefen stehenden holtz luft zum wachsen gemachet wird.

2. Auf den so genannten ersten und anderten rigl, wie auch in den dabei befindlichen gräben gibt es noch hier und dar alte überstandene eichen, so aber an der anzahl wenig und rechter seits des waldes meist hotterbaum hingegen liegen einige grosse eichen-stamm, windfalle, die andern aber gleicher grösse in ziemlicher anzahl dicke und starke eichen, welche von den bauern zwar angehacket und nur die äste davon abgestimmelt, die stämme aber, weil sie dick und hart zu spalten, unaufgearbeitet liegen geblieben. Und so stehet es auch auf den dritten rigel, doch mit dem unterschied, dass auf demselben mehr junges holtz und in sonderhait buchen nachwachsen, darunter grob eichensholtz mit untermenget, welche aber zum brennholtz nicht gefället werden können, ohne dass ein solcher fallender baum die darneben stehende und in besten wachsthum begriffene bäume mit niederschlagen würde.

In dem so genannten Sau- und Schweingraben giebt es auch viel liegende stämm, welche nicht anders, als mit absägen und spalten zu zwingen sind.

Wann aber diese liegende stamm fleissig zusammen gesuchet und der vielen mühe ungescheuet aufgearbeitet würden, könnte man noch dieses jahr vielleicht das nöthige brennholtz daraus zusammen bringen, welches um so weniger zu unterlassen,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

als wie hienächst folget, der augenschein ausgewiesen, dass alle übrige waldungen, welche man genau betrachtet, nicht in stande sind, dass ohne höchsten schaden dieselbe zum hacken angegriffen werden können.

In denen hiernächst folgenden linker hand liegenden Hirmes und so genannten Ramelgraben wachsen zwar die eichen stark heran, aber kaum eines armes dick, darunter gleichfalls viele bürcken und aspalten befindlich, der Almes-Rigel und die so genannte Bogarrin hat zwar aussen herum an weg und wo der wald luft hat, dann und wann z. kluftige stamm, $^2/_3$ aber davon ist noch nicht klüftig und so viel von der Loiperspecker und Agendorfer waldung.

In den Wandorfer und Harcker waldungen finden sich viel unnöthige weg, durch welche das aufwachsen des holtzes verhindert und die daran befindliche neu erwachsende stamm durch die bauern und fuhrleute zu viel hunderten ausgehauen werden, und weilen man denen unterthanen ohne gewisser limitirten zeit zu abführung ihrer meiste gelegenheit lässt in den wald unter den praetext in ihre da habende maissen zu fahren, so pflegen sie in abwesenheit eines försters oder waldhüters entweder gehacktes frembdes holtz mit aufzuladen, oder wenigstens in zurückfahren an den vielen wegen die schönste grän auszuhacken und mit sich hinweg zu führen, ohne dass es hütter gewahr werden kann.

Ingleichen unterstehen sie sich, wenn ihnen einige stamm brennholtz erlaubet werden, nicht von den hinterstandenen stämmen, sondern nach ihren beliben zu hacken, wodurch dann keine neue mässen aufwachsen können, weil unter den vorwand des nachstehenden waldes, wo doch mehr als $^3/_4$ abgehauet sind, das vich hinein getrieben, die jungen sprossen abgefressen und also kein wald mehr aufkommen kann, welches auch in den grossen bauwald und auf den dornhäppel verstehen.

Wann nun aus dieser relation erhellet, dass dermalen und bei diesen umbständen kein stehender wald zum brennholtz ausgegeben werden kann, es seie dann mit unverantwortlichen schaden und dass die noth darzu zwingen sollte, als wären

1. Die unterthanen darzu anzuhalten, dass sie die liegende stamm, obwohl mit vieler müh aufarbeiten und rechte vollständige klafter davon auflegen, damit die bürgerschaft darüber keine klag haben möge.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

2. Wenn dieser so genannte grosse Burgerwald von dergleichen liegenden holtz gesaubert, sollen die nachstehende entweder abgestimmelt, oder wo es ohne schaden der nebenaufwachsenden bäumer geschehen kann, gar abgehacket und diese ganze plaga von der vich-weidung gänzlich bey ruhe gehalten werden, damit die hervorkommende sprossen nach und nach erwachsen und der wald sich wider erholen könne.

3. Möchten künftig die maissen so viel immer thunlich in einer plaga vorgegeben werden, damit nicht nur dieselben nachwachsen, sondern von den vielen hin- und herfahren, auch vieh auspannen das wachsthum nicht möge gehindert werden.

4. In diesen abgehackten maissen sollen weder bürger, noch bauern bei aufladung des holtzes bei schwerer strafe ihr vieh auszuspannen sich nicht unterfangen.

5. Sollen die unterthanen ihre vorgegebene maiss längstens bis Gregori aus den wald abführen, damit sie nicht gelegenheit haben unter den praetext ihrer noch in wald habenden maissen mehr der weid als holtzabführens halber in den wald zu kommen, oder nebst ihren eigenem holtz liegende grän- und brennholtz, so sich an weg befindet, mit auf zuladen oder gar stehende bäum abzuhacken und hinweg zu führen.

6. Solle nachmittags weder bürgern, noch bauern, viel weniger abend's bei schwerer strafe erlaubet sein in wald zu fahren, weil zu solcher zeit die waldhütter nicht zugegen sind, da dann nächtlicherweil das vieh zu grünszung guter weid von denenselben ausgeschauet, das holtz überklaubt und viele hundert klafter hierdurch den publico zu schaden verschwinden.

7. Solle das ablegen des holtzes in garten oder auf deren dörfern nicht weniger die unterfassung 3 klafter auf 2 wägens, denen die starke züg haben, gänzlich bei confiscation des holtzes und extraordinari bestrafung verboten sein, weil der waldhüter auf 3 klafter 3 waldzeichen geben muss, und wann also die dritte klafter untergefasst, ein zeichen zurück behalten wird, dadurch gelegenheit gemacht wird, dass ein solcher mit dem erstesten zeichen, wenn er seine bequeme zeit ersicht, in den wald zu fahren, eine klafter aufzuladnen und mit diesen ersparten zeichen in die stadt frei herein zu fahren.

Es sind zwar diese vorgeschlagene mittel auch nicht zulänglich die excessen in den wald genugsam zu hemmen, weil

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

die bossheit und schalkheit deren excedirenden fast unbeschreiblich, nichts destoweniger werden auch diese vorgeschriebene mittel, wo nicht zugänglicher, doch einiger coërcition derer excedirenden nicht undienlich sein. Actum Sopronii, in curia per commissionem, anno et die praemissis.

Eredetije az Orsz. Levéltár kincstári osztályának «Lymbusá»-ban.

365.

1738. augusztus 22. Tordamegye tanuvallatása a szindi földek, tó és eraő közös használatának megháborításáról.

Alázatos mindenkori kész szolgálatunk ajánlása után, hogy isten nagyságtokat, kegyelmeteket sokáig jó egészségben éltesse, kivánjuk ! Akartuk alázatosan nagyságtoknak, kegyelmeteknek tudtára adni, quod in hoc anno praesenti 1738. die 22. mensis Augusti nemes Torda vármegyében Szinden possideáló possessorok, úgy mint Darvai Ferencz, Joannes Franciscus Leffler fiscalis udvarbíró és tekéntetes nagyságos néhai Vitéz György uram őnagysága relictája, t. nagyságos Korda Zsuzsánna asszonyom őnagysága mint emlétett néhai férjétől való gyermekeinek naturalis tutrixa, őnagyságok, őkegyelmek magok és az több szindi possessorok képekben és személyekben requirálván bennünket, deposito ordinario sallario nostro, hogy mennénk el nemes Torda vármegyében Szindre és ott bizonyos személyeket megesketnénk és azoknak hütök után tett fassiójokat nagyságtoknak, kegyelmeteknek megirnók. Mi azért az exponensek őnagyságok s őkegyelmek requisitiójának satisfaciálni akarván, anno et die supra specificatis elmentünk az nevezett vármegyébe Szindre eskütt ember Nagy István, méltóságos liber báró Branyicskai Jósika Mojses őnagysága jobbágya házához és az tekéntetes nemzetes Gerendi Wass Dániel uram nemes Torda vármegye egyik főbírája esketŏ pecsétének erejével oda előnkbe citált személyeket elsőben is erős hittel megesketvén az includált utrumokra szorgalmatosan megexaminálták és hütök után tett fassiójokat nagyságtoknak, kegyelmeteknek irtuk meg ilyen renddel:

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Utrum de et super eo?

1-mo. Tudja-é az fatens nyilván, látta és hallotta-e bizonyosan, kicsoda foglaltatott láb földeket az nemes Torda vármegye alsó járásában levő szindi közönséges erdők között és körülötte levő közönséges falu felső ökörtilalmasából az utolsó kurucz világtól fogva az említett falu ökörcsordájának nagy sarczoltatására, közelebb csak tavaly is olyan káros helyre vetvén buzát szabadba, az hol az faluban és az itató patakra alá- s feljáró utját is annyira megszorította azon erdők között az ökörcsordának az erőszakos foglaló, hogy nem lehet azon falu közönséges ökörtilalmasában, az közép hegyen belől az szabad marhalegelő helyben kert nélkül vetett buzáktól az ökröket megőrizni, úgy hogy csak négy esztendők alatt kellett mintegy háromszáz véka buzát azon felső ökörtilalmasban levő vetésekért fizetni az falu buzájából az erőszakos foglalónak? Az előtt soha ott szántás nem volt-e?

2-do. Hát azt tudja-e, hogy az Hosszucska tó és az szindi török-buza föld között lévő alsó fordulóbeli ökör-tilalmasocskában is, az említett tó mellett kicsoda kezdett volt szántani ez előtt három esztendővel az Bíró Mihály, Nagy István és több falusiak közönséges földeiben nagy darabot, majd az közepén azon kis ökör-tilalmasnak, le épen az Samaray lábföldéig, úgy hogy harmada azon kis ökörtilalmasnak az említett tóval együtt elfoglaltatott volna akkor is, mint ez idén erőszakosan, és elrekesztetett volna tőlünk; hanem akkor mindjárt kihajtották ez előtt három esztendővel, tudniillik az első foglaláskor, azon foglaló ekéjét az említett földekből megirt Bíró Mihály és Nagy István s Isza Jancsi Darnay uram jobbágya, mivel ő kegyelme földében is borozdoltak el az Samaray föld mellett husz vékás földet? Egy szóval tudja-e, hogy békességesen egy esztendőt sem tölthetett birásában az foglaló, mivel akkor azon emberek nem engedték megszántani; és ott nem volt-e soha sem az foglalónak, sem eleinek földe, azhol megétetett az minap az vetett gabona? Egy szóval, rövideden ez idén is ki szántott az szabad legelőhelyben, ez idén is ki tart kert nélkül az nyomásban tilalmast? És az szabad tót ki foglalta el vetésivel; és ezeknek birásában békességes esztendőt nem töltött soha az foglaló, hanem örökké falué volt?

3-tio. Hát azt tudja-é, hogy ez mostan folyó 1738-ik esztendőben ujabban ki foglalt és szántott az említett földben és vetett is;

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

és azon vetésivel ki rekesztette el az említett falu Hosszucska tóját az falu csordájától ez szűkvizű szindi szomjuhozó határban, úgy hogy nem ihatott belőle?

4-to. Hát azt tudja-é, hogy ezen Hosszucska tó is nem volt egyik földes urnak is sajátja, hanem az szindi földes uraknak és falunak közönséges itató tója volt mind örökké és szabadoson élték ez ideig?

5-to. Tudja-e, hogy az minap azon tó mellett megétetett vetéssel azért is rekesztette el az új foglaló ez tavasztól fogva az falu csordájától azon Hosszucska tót, hogy ha ez idén békével elvihette volna azon megétetett vetésit azon tó mellől, tehát az után fizetéssel kellett volna azon falu tójának vizét minden esztendőn az possessorok és falu marháinak itatására megvenni; azért ezen tó körül való elfoglaltatott földben vetett gabona megétetésével azon itató tót kellett-e felszabadítani szükségképpen, hogy esztendőt békével ne töltsön benne?

6-to. Tudja-é, hogy az más Kerek tó mikor tilalmasban esik minden másod esztendőn, olyankor, ha ezen innék az tehén- és ökörcsorda és juhok seregei, ezen tó körül vettetni szokott falu kendereit elrontanák, mivel majd körül vetik kenderrel az szük föld miatt?

7-mo. Tudja-é, hogy az nagy szárazságokban kétszer, az tatár utolsó beszterczei bejövetelétől fogva, úgy kiszáradt ezen kerek tója az szindieknek, hogy ezen tó fenekét felbarázdálták és osztották, hogy kendert vessenek belé és akkor az elébb megirt perbe lévő hosszú tójából ezen szindieknek ittanak az két csordájok és juhok?

8-o. Tudja-é, hogy az minap megétetett erőszakos vetésre nézve mások is annyit elfoglaltak az szindi possessorok és falu közönséges rétiből ez tavaszon, és az említett alsó kis ökörtilalmasból is, hogy csak harmada maradt vala már meg ezen kis ökörtilalmasnak?

9-no. Tudja-é, hogy az említett szindi határ és ennek ökörtilalmasa, és mindenféle haszonvehető helye olyan szük és kicsin, hogy minden esztendőn az peterdi határon kell venniek az szindieknek az ökörcsordának számára legeltető ökörtilalmast Lugosy uraméktól bizonyos számú nyári dolgosokkal? mégis ezen falu által bérelt ökörtilalmasra is ki hajtotta és kicsoda szabadította reá az juhait, hogy megétesse az császár postaságára járó és oda eléhező falusi ökröktől?

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

10-mo. Kicsoda szokta hordatni erőszakosan az szindi falusiak között felosztatni szokott, más emberek jobbágyainak, zselléreinek és egyházi nemes embereknek nyilakban jutott erdejeket és szénájukat is, nevezetesen Orbán Márton nevü nemes ember két boglya szénáját ki vötte el és az lovaival ki étette meg erőszakosan, úgy az Karsay János nevű nemes ember szénáját, Isza Balázs és Pál Darvainé asszonyom jobbágya szénáját; és Almásy János uram zsellére Vultur Tódor szénáját is kicsoda hordatta el erőszakosan és kicsoda fedette az maga asztagjára, vagy másokét is? Egy szóval kicsoda miatt nem tarthat az egyházi nemesekből és parasztokbul álló falu Szinden erdőket, réteket és ökörtilalmasokat tilalomban, avagy károsítás nélkül erőszakosképpen és kicsoda szokásosabb effélékben?

11-mo. Felső Bíró János nevű szindi szegény embert is kicsoda pusztította méltatlan perlekedéssel néhány esztendőkig, míg az nemes vármegye ártatlanságát és igaz jussát meg nem ítélte és perlekedésétől megmenté, úgy az más közkertinek is csinálásától megmenté?

12. Kicsoda hajtotta vagy hajtogatta bé más szindi szegény emberek ökreit vagy egyéb marháit oly helyekről, melyek nem tilalmasok és azhol azon béhajtott marhák semmi kárt nem töttek, mégis az regius fiscus szindi zselléritől az ilyen szabadból béhajtott négy ökrökért tavaly tiz sustákat kicsoda vött Szinden negyed napján, addig penig szomjan és étlen tartották, se kezességen, se fizetésért kicsoda nem adta ki, ezen négy ökrök gazdáját is kicsoda fogta meg azon szabad legelő helyen, távol az tavalyi ökörtilalmastól, tavaly foglalt földbeli erőszakos vetéstől, és kötve melyik szindi házhoz vitte ez említett fiscus zsellérét négy ökrivel együtt az ilyen potentiárius? És Szinden kicsoda szokta az ilyen béhajtott marhákat három napok alatt éhen és szomjan kötve tartani vagy detineálni, úgy hogy addig se kezességen, se fizetésért ki nem szokta adni? És kicsoda oka az ilyen és ezekhez hasonló több sok Szinden lakó lakosokon véghez vitt s elkövetett törvénytelenségeknek?

13. Ennek az majd mindennapi marhahajtogatásoknak, veszekedéseknek és igen félő, (isten távoztassa) de megtörténhető véletlen ezekből származható vérengzéseknek is valjon nem nagy és kiváltképpen való fundamentumos oka-e ez, hogy egy mostan élő ember, szokása szerint az atyja földivel meg nem elégszik, hanem az szoros kis szindi határhoz képest való szoros ökör-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tilalmasba foglalt és szánt, vet magának nagy darab földeket az erdő között Szinden, falu földeiben és ez tavaszon már az alsó ökörtilalmasba is vetett az peres földbe, elég bő földe lévén más határban az mezőségen?

14. Kicsoda foglalta el és ki vetteti magának az maga szindi emberei részekben az falu által adattatott paraszt adózó és árendás falu földeit elszedvén magának, és így más földeket kényszeríttetett-e az falu adni azon földek helyett, melyeket az olyan possessor elvett az maga embereitől? Megholt és elszökött deficiált embereinek is falutól adatott földeit kicsoda, hány darabot foglalt magának?

15. Melyik Szinden biró embernek törvénytelenségei és nyomorgatása alatt nyög az szindi 18 possessornak hét nagy részből álló emberei és öt egyházi nemes residentiás ember, és kicsoda miatt kell annyi embernek az szindi lakástól elidegenedni és szindi lakását változtatni és pusztulni?

16. Tudja-e, hogy Nyitrai Miklós nevű Darvay uram zsellére tehenét kicsoda tartotta egy hétig éhen-szomjan azért, hogy egy tolvaj jobbágyát, házából lopott cseber szőllő lopásért, tömlöczbe tétette, és mintegy husz forint érő kárt kicsoda tött azért neki Nyitrai Miklós nevű igaz bágyoni nemes emberből álló Darvayné asszonyom zsellérinek, és ekkor ebadtával, teremtettével őtet ki szidta?

17. Tudja-e, hogy ennyi törvénytelenségeket békével szenvedtek az ilyen szindiek nyomorgatójának addig, míg az falu tóját el nem rekesztette az falu marháitól és az ökörtilalmasnak is nagy részit el nem foglalták, két részit azon tó mellett?

18. Tudja-é, hogy hét nagy szindi possessorok részéből áll Szind és az bíróságot is úgy viselték eleitől fogva és ma is úgy viselik, úgymint Jósika, Bánházi (melyet az fiscusbir,) Samaray, ezt is fiscus praetendálja, Lugosy, Darvay, Kapronczay, Szilágyi részek; s hogy minden szindi possessorok részéről 1—1 ember kezet adván consentiált azon peres gabonának megétetéséről és azon falu tójának s ökörtilalmasának oltalmazására törvényesen is cum omnibus congruis circumstantiis?

Sequuntur fassiones testium:

1. Albertfi János, ann. circ. 52, Kapronczay részre való jobbágy,

2. Isza Pál, circ. ann. 38, tekintetes nemzetes Darvay Ferencz uram jobbágya,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

3. Bíró János junior, ann. 40,

4. Bíró Péter, ann. 54.

5. Bíró Márton, ann. 32, ezek hárman az regius fiscus jobbágyi,

6. Vultur Tódor, ann. 54, az túri unitárius prédikátor zsellére citati, jurati, examinati ad omnia unanimiter fatentur hoc modo: Az szindi közönséges erdő között és körülötte levő falu felső ökörtilalmasából szántóföldet senki is fel nem fogott más, hanem csak az Grabaricsné asszonyom az falu ökörcsordájának nagy romlására. Ezen kivül az közelebb elmult tavalyi esztendőben említett Grabaricsné asszonyom az nyomásban ökörjárásra, falu közönséges mezejére, vulgo Közép-szőllőhegy végiben levő nevű helyben vetett, azhol az itató patakra alá s fel járó utját az marháknak annyira megszorította azon erdők között, hogy nem lehetett azon falu közönséges ökörtilalmasában vetett buzától az ökröket kár nélkül megőrizni, azmikor is az sok behajtogatás miatt esztendőnként igen sokat kellett fizetnünk, mert csak az én Bíró János esküttségemben adtam be az említett asszonyomnak 69 véka buzát, mi penig Bíró Márton és Isza Pál más esztendőben kezesek lévén, adtunk 60 véka buzát, az közelebb elmult tavaszi esztendőben penig mi Albertfi János és Bíró Péter esküttségünkben fizettünk 24 vékát, azmikor is az kár láttatott volt 48 vékára, de mivelhogy az ő kegyelme buzája olyan helyre volt vetve, azhol soha is vetés nem volt, hanem eleitől fogva ökörjárás volt, az maga ökrei is semmiképpen el nem kerülhették, azmelyeket is diversis vicibus behajtván, mert az asszonyom ökrei száma csak egy nyáron 101 ökörre, és az 48 vékának (mivel az falusi ökröknek száma annyi volt) fele esett az asszonyom ökreire. Mikor penig az 69 véka buzát fizettük, abban az esztendőben is ugyanazon földről az sokszori behajtogatás miatt, az megirt asszony ökreinek száma ment volt százegynéhány ökörre, az melyet is abban az esztendőben az asszony nem acceptált, hanem az egész 69 vékát az falun extorqueálta. Ad 2-dum utrum: Nemkülönben ez előtt három esztendőkkel is ugyan Grabaricsné asszony az Hosszú tó és az szindi törökbúzák között az alsó fordulóban levő tilalmasocskában is azon ökörtilalmasnak szintén az közepin fogott volt fel egy darab földet, melyet midőn szántatott volna, néhai Bíró Mihály, Nagy István és mások az ekéjét belőle kivervén, abban az esztendőben az földnek szántásától supersedeált, hanem az tavaszon arra lévén az tilalmas, ujabban azon felfogott földet megszántotta, bevetette, az melylyel is az

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

csordákat az itató tóról úgy elszorította volt, hogy semmiképpen az csorda kár nélkül az tóra nem mehetett; más itatóhely penig az határon sohul is nem lévén, akkor mikor az alsó forduló nyomásban esik szükségesképpen, azért is, hogy az asszony esztendőt benne ne töltsön, fiscalis udvarbíró úr és több itt levő possessorok vagy azoknak personalissinak parancsolatjokból az csordát és egyéb marhákat ugyan az említett possessorok jelen lévén, reá hajtották és az rajta levő gabona megéttetetett, kezet adván egymásnak az possessorok és azoknak ott levő expressusi, hogy teljes megegyezett akaratból az falunak megtartására cselekeszik és jövendőben az dolog úgy kivánván, egyik az másik mellől semmiben is el nem állanak. Ad 3-tium et 4-tum: Tudjuk azt is bizonyosan, hogy az utrumban feltett Hoszúcska tó, azmelyről Grabaricsné asszony azon földnek szántásával és bevetésével az csordát el akarta szorítani, azminthogy el is szorította volt, nem volt egyik földesurnak is sajátja, hanem falu közönséges itató tója volt eleitől fogva. Ad 5. Azmint az circumstantiákból látjuk, azon tó mellett megétetett vetéssel nem egyebet akart Grabaricsné asszonyom, hanem az csordát az tóról elszorítani s azon földnek birásában békességes esztendőt töltvén, végre az tót magáénak tegye és annak utánna az itató helyről taxát, vagy bizonyos számu dolgosokat esztendőnként az falu őkegyelmének praestáljon, vagy penig, ha az csordát itatni oda hajtják és az marhák azon láb alatt levő buzájába menvén, behajtsák és nagy summával válthassák ki ő kegyelmétől; és igy az possessorok, hogy azon földnek békességes birásában időt ne töltsön Grabaricsné asszony, hogy megétették, igen helyesen cselekedtek, mivel az az falu ha azon tótól elszoríttatik, másutt vize nem lévén, meg nem állhat. Ad 6-tum et 7-um: Tudjuk azokat is bizonyosan, hogy az más Kerek tó mikor tilalmasban esik, ha olyankor az csordák azon tón innának, az körülötte vettetni szokott falu kendereit elrontanák; másképpen is az szárazság miatt igen ki szokott száradni, annyira, hogy egy alkalmatossággal az kiszáradás miatt kendernek és egyéb gabonavetésre az falu föl is osztotta volt. Ad 8-um: Azt is tudjuk, hogy azon megétetett vetésre nézve, minekelőtte meg nem étetett volna, más itt levő possessor is úgymint Lugosi László uram arra nézve az falu közönséges rétiből kaszálló és az ökörtilalmasból nagy szántóföldeket borozdáltatott volt el maga számára, de ő kegyelme is helytelen dolognak látván ezért falu számára felhadta. Ad 9-um: Az szindi határnak

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

és ökörtilalmassának igen szük és kicsin voltát jól tudjuk és tapasztalván érezzük is, mivel minden esztendőben az peterdi határon Lugosi uraméktól kelletik ökörlegeltető tilalmast bizonyos számú nyári dolgosokkal taxálnunk, de ezt sem tarthatja meg az falu az járó és postálkodó ökröknek számokra, mivel Grabaricsné asszony az juhait és teheneit, mikor itt vannak, reá hajtatja s vesztegetteti, melyet is az falu keservesen látván (holott ő kegyelme dolgot róla nem praestál) az juhait behajtották és az falu ereje szerint egy forintig meg is büntette; azmikor is bizonyos számu kecskéket kiválasztván, midőn harmad napig senki is ki nem váltotta volna őket, az haza törvénye szerint az falu ispán uramhoz panaszra ment és juhokkal mitévő legyen leküldött, melyre ispán uram azt felelte: adják az asszonyom majorjának kezébe és az büntetést is az falu füzesse meg s az falu is az zálogul elvett kecskéket kiadni és az büntetést is megfizetni kényteleníttetik, ha az asszonyom pakulárján meg nem veszi az falu, azért az pakulár marháját kösse meg az falu. Ad 10-um: Az falusiak között felosztatni szokot tilalmas erdőt, úgy az felosztás után is jobbágyoknak, zselléreknek és egyházi nemes embereknek is nyilokban jutott erdejeket, nemkülönben mindezeknek szénájokat is Grabaricsné asszonyom szokta erőszakosan elhordatni, azminthogy nekünk Bíró Jánosnak és Isza Pálnak *három ölből álló, szélességre négy-négy, hosszuságára 24 rudból álló két erdőbeli nyilainkat* elhordatta teljességgel és itt levő emberei is elpusztították, annyira hogy semmi is rajtok nem maradott, holott az ő kegyelme embereinek is az nyilakat igazán kiadják. Ugy az Orbán Márton nevű személy két boglya szénáját, Vultur Tódornak egy boglya szénáját az fellebb való esztendőben elvitetvén, az lovaival megétette. Karsaynak és Isza Balázsnak is vitette szénáját el, de mennyire valót, nem tudjuk; nékem penig Isza Pálnak levén egy darab csádés füvem, az asszonyom egy jó darabot elkaszáltatott benne és bevitetvén, az asztagjára fedette. Itt egy possessor is falu erdejit, részekre oszlott nyilakat, ökörtilalmasokat nem hord és nem ront, hanem csak Grabaricsné asszonyom, s az ő kegyelme emberei. Ad 11-um: Felső Bíró Jánost tudjuk bizonyosan, hogy Grabaricsné asszonyom hurczolta és költette, perelvén vele méltatlanul mindaddig, míg az vármegye Bíró Jánosnak ártatlanságát látván impetitiója alól absolválta. Ad 12-um: Solum modo Bíró János scit, hogy egy indali embernek az nyomásban levő erdőről négy ökrit behajtván, törvénytelenül negyed

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

napig tartotta kötve és az mit vött rajta, ment tiz sustákokra. Ad 13-um fatentur toto ipso utro salvo permanente. Ad 14-um: Grabaricsné asszonyom foglalta el és ő kegyelme szedte el maga számára az szindi embereinek az falutól részekben adatott és adózó árendás földeit, circiter nyolcz darabot az két fordulón, melyről árendát is nem fizet, portióját is nem praestálja, hanem azon földeknek árendája accrescálván 12 frtokig, melyeket Grabaricsné asszonyom semmiképen meg nem adván, *az falusiak egymás között repartiálván,* megfizették. Senki is ezféle földeket penig az több possessorok közül nem bir azon jobbágyoktól elszedett földek helyében, az ő kegyelme embereinek kényteleníttetik az szegény falu más hasonló földeket adni. Ad 15-um: Sem az ő felsége quantuma s más egyéb terheknek supportatiója s quártélyos tartása, sem senki nyomorgattatása úgy meg nem idegenítette az lakosokat az szindi lakástól, mint az Grabaricsné asszonyom helytelen erőszakos cselekedeti miatt sokan megidegenültek. Ad 16-um: Bíró János, Márton és Péter fateáljuk, hogy Nyitray Miklósnak Grabaricsné asszonyom, azmint mondotta, tüzhelypénzért megköttetvén az tehenét, egy hétig tartotta éhen-szomjan, nem engedvén, hogy enni is vagy innya vigyenek, azt mondván, hogy éhhel öli meg ott. Ad 17-um: Mind addig békével szenvedte az falu az Grabaricsné asszonyom helytelen, erőszakos cselekedetit, miglen az csordákat az tótul és viztől elfogni nem láttatott. Vultur Tódor superaddálom: Én mindenféle szolgálatot, falu igáját kész voltam s vagyok ma is supportálni tehetségem szerint, s az miatt nem is kényteleníttetném Szindről elbujdosni, de az Grabaricsné asszonyom törvénytelensége miatt az falut el kell hadnom. Ad 18-um: Mi úgy értük, bizonyosan úgy is hallottuk, hét nagy szindi possessorok részibőll áll Szind, és az bíróságot is az szerint viselik, egy-egy esztendeig egy-egy rész. Az részek penig ezek: Jósika, Bánházi (melyet ma az fiscus bir), Samaray, mely is per defectum seminis fiscusra nézendő, sequestrumban lévén, Lugosy, Darvay, Kapronczay és Szilágyi részek; ezek mind nagy részek lévén nem méltán mondhatja Grabaricsné asszonyom, hogy ő kegyelme az falu és az határ.

7. Idősb Bíró János fiscális jobbágy, ann. circ. 50,

8. Tóth János Samaray-részre való jobbágy, ann. circ. 48,

9. Nagy István méltóságos liber báró Jósika Mojzes ő nagysága jobbágya, ann. 40, legitime citati, jurati, examinati fatentur in

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

omnibus uti praecedentes sex testes. Bíró János autem addit ad 10-um utrum: Én tulajdon az magam nyil erdőmben találtam egy alkalmatossággal az Grabaricsné asszonyom két béres és egy jobbágy szekereit, kiket is látván hogy vágják s rakják az fámat, tolvajt akarék reájok kiáltani, de ők öléssel fenyegetvén engemet békét hadtam nékik, mivel másokat is közel nem kaphattam: és az fámat békével elvitték. Ad 12-um: Azt is tudom mondani, ez előtt két esztendővel az fiam haza felé hajtván az ökreimet, az Grabaricsné asszonyom embere Patocsán Mihály tulajdon az nyomásból, az fiam elől elvette és behajtotta az ökreimet és el sem bocsájtotta addig, míg hat polturát az hat ökörért nem fizettem hajtópénzért és kezest nem állítottam, hogy ötödfél kalongya buzát viszek neki az magaméból; tisztet requiráltam volna iránta, de tudom, hogy csak hiában fáradok; megis adtam. Azt is tudom mondani, hogy négy ölnyi hosszuságú porgolát kertemet az az asszony fölrakatta s elvitette. Tóth János is superaddálja: Ez előtt négy esztendővel, az Nagy István bíróságában, az Grabaricsné asszonyom béresszekerét az uram erdejében találván, azmikor is az kész vágott száraz fát midőn rakta volna, béjöttem az faluban és az említett bírónak az két pénzt letévén az bíróval együtt kimentünk, azhol is az bérest találván megfogtuk és az szekeret is az bíró házához behajtottuk, azmelyért én ispán uramhoz lemenvén megpanaszoltam ő kegyelmének az káromat s kérdettem, hogy mit cselekedjem véle, ispán uram penig czédulát küldvén az falus bírónak azt parancsolta, hogy bocsássa el, azminthogy el is bocsájtotta békével. Ez felett én esküttember lévén, tavaly az Grabaricsné asszonyom jobbágyát Mérgis Vaszilyt postára vitettem, mivel ő volt az rendes, ki is el nem menvén megfogtuk, hogy az bíró házához vigyük, azmikor is az asszony akkori gondviselője szintén itt lévén tőlünk elvette és hogy elvigyük, nem engedte, sőt bennünket rútul mocskolt és ocsmányított. Nagy István similiter addit et huius fassionem confirmat taliter: Az Grabaricsné asszony szekerének az Tót János erdejéből behajtása s el is bocsájtása az ispán ur parancsolatjából az szerint volt mindenekben, azmint fateálá az én bíróságomban. Ugyanazon bíróságomban történt ilyen dolog is, hogy Grabaricsné asszony egy Gligor nevű zsellérének mintegy tiz fontnyi szalonnája az házától gonoszul elveszvén, az falut azon zsellér felköltötte és egyik falu végin elkezdvén mindenütt megkerestük és azmikor az Grabaricsné asszony jószágihoz jutottunk volna, az ott levő embe-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

rének engedelméből bémentünk és ott is mindenütt megkeresvén az asszony asztagából huztam ki tulajdon magam az szalonnát, mely szalonnát is ispán uramhoz levivén ispán uram visszaadatta, s az dolog csak abban mult el; hogyha penig meg nem találtuk volna azon elveszett szalonnát, az falu károsodott volna meg, az káros és ispán uram miatt.

10. Sikó Gergely nobilis, ann. 55, citatus jur. exam. fassus,

11. Sikó Márton nobilis, ann. 44, citatus jur. exam. fassus in omnibus unanimiter: Az határ dolgát és az Grabaricsné asszonytól az ökörtilalmasokban törvénytelenül patrált violentiákat mindenekben az szerint tudjuk, láttuk, azmint az előttünk fateált bizonyságok igazán megmondották, mivel mindenekben az dolog úgy vagyon; hanem én Sikó Gergely elmerném azt mondani, hogy inkább megijedtem az Grabaricsné asszony erőszakos dolgaitól és törvénytelen cselekedetitül, mint az ellenségnek jövetelitül, mert ha másutt volna portióm, eddig régen ide hadtam volna Szindet az Grabaricsné asszonyom sok törvénytelensége miatt.

12. Dipsey Zsigmond nobilis, cit. jur. exam. fassus, ann. 44,

13. Szabó Mihály nob., ann. 45,

14. Kis Albertfy János, ann. 48, tekintetes nemzetes Lugasi László uram jobbágya,

15. Albertfy István, ann. 46, az unitária ecclesia zsellére,

16. Nagy Péter, annorum 30, tek. nemzetes Lugosi László uram jobbágya,

17. Isza Balázs, ann. 28, tek. nemzetes Darvay Ferencz uram jobbágya,

18. Karsay János nobilis, ann. 40, legitime citati, jurati et examinati fatentur: Mi mióta reá emlékezünk, mindenben úgy értük az utrumban specificált helyeket ökörtilalmasnak lenni és úgy tudjuk, mint az előttünk levő vallók megmondák; azmely tilalmasokban is soha senkit az possessorok közül hogy szántottak volna, nem értük, hanem csak Grabaricsné asszonyt, de ő kegyelme is kivált az Hosszú tónál való szántásában törvényes időt nem töltött, turbálván abban az több possessorok. Az több erőszakos cselekedeti között én Nagy Péter azt tudom mondani, hogy egy részben jutott nyilamat egészen megkaszáltatta s el is vitette. Én penig Dipsey Zsigmond az sok violentiák közül ezt mondom, hogy az öcsém Dipsey András feleségének az elmult napokban az anyja ajándékozván egy tyúkot Aranyos-székről

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Rákosról, és haza hozván, megjegyezte s úgy bocsátotta el, mely is csakhamar midőn eltévelyedett volna, keresték mindenütt, úgy az szomszédban is az Grabaricsné asszony udvarában, azhol is az asszony majornéja Tódorné megértvén mit keresnek, azt mondá: ne keressék, mert azt az asszony megfogatta, megölette és meg is ette. Isza Balázs pariter addit: Grabaricsné asszony nekem is vitette el egy fél szekér szénámat az falutól nekem adott nyilamból erőszakosan. Ugy nekem is Karsay Jánosnak egy boglya szénámat elvitette és egy darab fűvemet az előtt négy esztendőkkel lekaszáltatta s el is vitette. Mikor penig Lugosi uraméktól ökörlegeltetésre vásárlott határnál az Grabaricsné asszony juhait behajtottuk, harmad napján az behajtásnak magam mentem viceispán uramhoz, hogy mitevők legyünk, mivel nem akarják kiváltatni, de ispán uram azt mondotta, hogy nem kellett volna az asszony juhait behajtani, hanem csak az pakulárét, azért adjuk vissza az pakulár kezébe, azminthogy vissza is adtuk; az büntetésről viceispán úr semmit sem szólván, úgy látom, hogy az falu fizeti meg.

19. Nyitrai Miklós, ann. 46, tek. nemzetes Darvay Ferencz uram zsellére: Én mióta itt lakom, már jó időktül fogva az utrumban feltett helyeket ökörtilalmasnak lenni tudom, az melyekben is más possessor nem szántott, hanem csak Grabaricsné asszony. Magam Grabaricsné asszonytól való méltatlan szenvedésimet igaz hütöm szerint az 16-ik utrumra tudom ez szerint, hogy én szegény jövevény ember lévén ebben az helységben alkuttam volt meg az Bágyoni Szilágyi János itt levő házát zsellérképpen bizonyos summában esztendeig, mely házat is azon esztendőnek elfolyása előtt Szilágyi János uram eladván itt lakos Szabó Mihály uramnak, Szabó Mihály uramat Grabaricsné asszony erőszakosan (mivel annak idejében megkináltatták volt) azon háznak dominiumából turbálván az ház esett Grabaricsné asszony kezére; azmikor is én Grabaricsné asszonynak magaviseletétől s mind törvénytelen cselekedetitül és az szolgálatnak is nagy mértékben való praetensiójától megirtózván és magamat arra tehetetlennek lenni agnoscálván, talán más nap azon házból kiköltöztem és magamat más becsületes possessor keze alá recipiáltam; ugyanazon esztendőben szüretnek idején kevés állani való szőllő gerezdimet az Grabaricsné asszony jobbágya, kinek is nevét nem tudom, az házhéjjamról lelopván, mindjárt még kezénél találván az szőllőt megfogattam és ebbeli

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

injuriájából Grabaricsné asszony tűzhely-pénz szine alatt, holott én tűzhely-pénzzel ő kegyelmének nem tartoztam, egy tehenemet elhajtatta és egy hétig éhen-szomjan tartotta, meg akarván éhen ölni, azminthogy maga is azt mondotta: nem engedem, hogy sem enni, sem innya vigyek az marhámnak, el sem bocsátotta addig, míg három máriásokat nem adtam; azmikor penig az házból más házhoz mentem, húsz forint érő kárt csak könnyen vallottam, mivel házi partékácskámnak nagyobb része oda veszett ő kegyelméhez, ki nem adta.

20. Árkosi János nobilis, annorum 55, legitime citatus, jur. exman. fassusque: Tudom nyilván és bizonyosan negyven esztendőktől fogva, hogy az szőllőhegye végiben, az erdő között az ökörtilalmasban azmely földet Grabaricsné asszony megszántatván tavaly bevetett, sem egyszer, sem másszor senki is nem szántotta s ő kegyelmének az eleji is nem birták s nem is praetendáltak hozzá, mely földnek szántását és bevetését olyan útban és láb alá, el merem azt mondani igaz hütöm szerint, hogy nem egyébért cselekedte Grabaricsné asszony, mivel az jó majorsági földeit szántatlan, vetetlen hadta, hanem azért, hogy az falusiakat károsíthassa, kínozhassa, azminthogy igen sokat fizettek is, hol hatvan, hol hetven véka buzát adván ő kegyelmének esztendőnként. Ad 2-dum: Az Hosszú tócskánál lévő Szilas nevű helyet is, azmelyből az idén Grabaricsné asszony búzája méltán megétettetett, örökké ökörtilalmasnak tudom lenni, és azhol Grabaricsné asszony szántatott, soha is ott szántást nem tudok, hanem azon Hosszú tót örökké tudom falu közönséges itató tójának lenni; hogy penig az ökörtilalmasban vetett gabonája megétettetett és eltapodtatott, azért cselekedték az possessorok, hogy annuális praescriptiót benne ne töltsön, hanem az tót itatásra felszabadíthassák. Ad 3-tium, 4-um et 5-tum: Azon közönséges tótól azon vetéssel az csordákat elszorítván, holott azon tó egy possessornak is soha sajátja nem volt; egy egyáltaljában úgy akarta Grabaricsné asszony, hogy azon tót az efféle szántogatással időre magáénak tenné és az itatáshoz vagy pénzzel, vagy bizonyos számu dolgosokkal juthatna az falu. Ad 6-tum: Ha peniglen ezen Hosszú tóról az csordák elszoríttatnának, az felső Kerek tón nem itathatnának, mivel mikor tilalmasban esik, az csordák ott nagy károkat tennéuek az vetésekben, másként is szárazságnak idején ki szokott száradni, azminthogy az elmult esztendőkben kendermagot vetet-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tenek az fenekére. Ad 8-um: Látván Lugosi László uram is Grabaricsné asszonynak iyen helytelen foglaló erejét, három nagy darab lábokat búza, törökbúza és kaszálóhelyeknek foglaltatott és borozdáltatott volt el, úgy hogy más részekre majd semmi sem jutott volna, de Lugosi László uram helytelen és nem jó dolognak látván lenni remittálta. Ad 9-um: Az szük határ miatt Lugosi uraméktól bizonyos számu nyári dolgosokkal kényteleníttetik az falu megbérelni egy jó darab helyet az ökrök számára, de azt is tilalmasban nem tarthatják az Grabaricsné asszonyom juhaitól és, mikor itt vadnak, teheneitől, az melyeket behajtatott ugyan az falu s meg is büntette az maga törvénye szerint, de ispán uram kiadatta az juhokat és az büntetést is, úgy látom, az faluval megfizetteti. Ad 10-um: Grabaricsné asszonyom szokta elhordatni az szegénységnek tilalmas erdejét, kész szénabuglyáit; nevezetesen az Orbán Márton szénáját tudom hogy elvitette, sirva panaszolkodván Orbán Márton; némelyeknek az porgolát kertét is tudom, hogy elvitette. Ad 11-um: Felső Bíró Jánost is nem más, hanem Grabaricsné asszonyom perlé és hurczolá sokáig, miglen az vármegye oculátorokat küldvén ki, Bíró Jánost ártatlannak lenni agnoscálván, absolválta. Ad 12-um: Az nyomásról Grabaricsné asszony szokta behajtatni az szegénység marháját, azminthogy egy Bogdán nevű, ivánvfalvi emberétől úgy hallottam, hogy néki azt parancsolta az asszony, hogy azkikre ő kegyelme haragszik s azokon boszuját tölthesse, menjen el és az falu ökrei közül hajtsa az buzájában az ökreit s onnét aztán hajtsa be az udvarban. Ad 15-um: Nem más possessor, hanem Grabaricsné asszonyom miatt kezdett idegenkedni az szindi lakástól az szegénység, mivel mások oly erőszakokat, mint ő kegyelme, nem cselekesznek. Ad 16-um: Tudom, hogy az Nyitray Miklós tehenét Grabaricsné asszony elköttetvén, azmint mondotta, az tűzhely-pénzért egy hétig tartotta kötve, éhen, szomjan akarván megölni. Ad 17-um: De mind ezen megmondott törvénytelenségeit Grabaricsné asszonynak elszenvedték volna az possessorok, ha az idén az víztől magok és az szegénység marháit el nem akarta volna szorítani, melyet is látván az possessorok mindenik és azoknak personálissi, kezet adván egymásnak, egyenlő akaratból azon ökörtilalmasban vetett gabonáját eltapodták és az vizet felszabadították.

21. Albertfy Márton, ann. 40, nemzetes Diósi Sámuel uram jobbágya,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

22. Dipsei András nobilis, ann. 40, legitime citati, jurati et examinati fatentur: Mi az ökörtilalmasoknak dolgát és Grabaricsné asszonyomnak azokban való helytelen szántogatásit, az tótól való elszoríttatását s ő kegyelmének sok erőszakos cselekedeteit s az szegénységnek ő kegyelmétől nagyon való megirtózását mindenekben — az mi üdőnkhöz képest — úgy tudjuk, mint az közelebb leirt 20-ik valló megvallá; hoc excepto: Nem hallottuk Bogdántól, hogy az asszony azt parancsolta volna néki, hogy azkire ő kegyelme haragszik, annak az ökrit hajtsa az buzában és onnét behajtván tölthesse boszúját rajta. Én penig Albertfy Márton ezt hozzáteszem, hogy most két esztendeje nékem részben jutott egész kaszáló nyilamat egyik végitül fogva az másik végéig Grabaricsné asszonyom megkaszáltatta s el is hordatta, nékem akkori igen keserves káromra.

23. Tiszteletes Almási János uram, túri unitárius praedicator, ann. 77, fatetur: Azhol én hallom s az utrumból is látom, hogy az szindi közönséges erdő között az falu ökörtilalmasából, azhol t. i. az faluban és az patakra alá s fel járó ut vagyon, ha ott szántatott és vettetett tavaly Grabaricsné asszonyom, vagyon 37 esztendeje, hogy ide estem s itt possessor vagyok, különben is 16 esztendőkig voltam ezen falunak papja, de én soha is ott szántást lenni nem tudok. Ad 2-um: Az Hosszu tónál is az alsó fordulóban azmely földet megszántatott volt Grabaricsné asszonyom az tavaszszal, ott is soha szántást nem tudok, hanem örökké ökörtilalmasnak lenni tudom, az tó is az falu közönséges itató tója volt.

24. Olá János, tek. nemzetes Darvay Ferencz uram zsellére, ann. 67,

25. Orosz János, nemzetes Diósy Sámuel uram jobbágya, ann. 40,

26. Papp Simon, néhai méltóságos úr Vitéz Györgyné Korda Zsuzsánna asszonyom zsellére, ann. circ. 40, legitime citati, jurati, examinati fatentur: Tudjuk nyilván és bizonyosan, bővebb időmhöz képest kivált én Olá János, hogy az erdő között az felső fordulóban az eleitől fogva ökörtilalmasnak tartatott helyet egy possessor is nem szántotta, sőt inkább ökörtilalmasnak tartotta s másokkal is tartatta, csak az egy Grabaricsné asszony, mi gondolattal viseltetvén ő kegyelme tudja, egy darabot az erdő között levő ökörtilalmasban felfogott, megszántatta és bevettette

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

s az ökröket — mivel éppen utban és láb alatt volt — belőle igen sokszor hajtogatták, az melyért is egyszer is másszor is megszámlálhatatlan véka buzákat fizetett az falu. Ad 2-dum: Azt is tudjuk bizonyosan, hogy az Hosszu tó és az szindi törökbuza között levő alsó fordulóbeli tilalmasban ez előtt három esztendőkkel kezdett volt szántani Grabaricsné asszonyom, nem obstálván semmit is ő kegyelme előtt, hogy ökörtilalmas, de néhai Bíró Mihály az ekéjét belőle kivervén, akkor az említett asszony szántásától azon földnek supersedeált, hanem az tavaszon ujolag egy darabot megszántván bevettette és az possessorok egyenlő akaratból az csordákat reá hajtván, az rajta levő gabona, hogy az nevezett asszony esztendőt benne ne töltsön, megétettetett. Ad 3-tium, 4-um et 5-um: Láttuk bizonyosan s tapasztaltuk közönségesen, hogy az tón való itatástól azon vetésével az falu csordáit elrekesztette, az mely tó is volt közönséges falu itató tója, és egyik possessornak is sajátja nem lévén, bizonyosan conjiciálhatjuk, hogy Grabaricsné asszony nem akart egyebet azon földnek megszántásával és bévetésével, hanem hogy az tót elfoglalván magáénak tehesse. Ad 6-tum et 7-um: Tudjuk, hogy az Kerek tóra szorulna az csordák itatása, mikor arra lenne az tilalmas, sok károkat tennének, de ki is szokott igen száradni azon tó szárazságnak idején, azminthogy ez előtt egy alkalmatossággal megszáradván, fel is osztották kenderföldeknek. Ad 8-um: Azt is tudjuk, hogy ha Grabaricsné asszonyom azon földnek birodalmában megmaradhatott volna békével, arra nézve más possessor is foglalt volna az falu földéből. Ad 9-um: Tudjuk azt is, hogy igen kicsiny lévén az szindi határ, kényteleníttetik az ökrök számára az falu az peterdi határból egy darabot feles számú nyári dolgosokon fogadni, de azt sem tarthatja tilalmasban az Grabaricsné asszony juhaitól, melyeket ha behajtanak is, ispán uram kiadatja és az büntetést is az falu nyakában hagyja. Ad 10-um: Az felosztott erdőbeli nyilakat Grabaricsné asszony hordatja, nem nézvén akárkié legyen és az ő kegyelme emberei lopják, vágják hol erőszakosan, hol tolvajul, maga az ő kegyelme embereinek is kiadatnak és kiméretnek mindenkor az nyilak. Egy szóval itt más possessorok annyi potentiát, helytelen dolgokat nem cselekesznek, hanem csak Grabaricsné asszonyom, mivel sokaknak az szénájukat is hatalmasul elvette, úgymint Orbánnak, Karsaynak, Isza Balázs és Pálnak, Szelecsánoknak, Vulturoknak; ezeken kivül

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nyil szerint való füvekben is az falusiaknak elkaszáltat s elhord. Ad 11-um: Egy possessor sem veszi el az szegénységtől az nekik jutott földeket, hanem csak Grabaricsné asszony szedi el maga embereitől, azmelyek helyébe az falunak mást kell adni, az elvett földekről penig sem árendát, sem portiót nem adnak. Ad 15-um: Az quantumnak administratióját, postálkodásnak praestálását, quartélyosok tartását, földes uraink szolgálatját úgy meg nem untuk s azok annyira meg nem ijesztettek, mint az Grabaricsné asszonyom törvénytelen cselekedetei és erőszakos húzási-vonási, melyet is ha ő kegyelme az szerint sokáig continuál, kényteleníttetünk az falut ide hadni és az országot nyakunkban venni.

27. Szalacsán Dumitru, Jakab Gábor uram jobbágya, ann. circ. 30,

28. Mérgis Vaszily, méltóságos asszonyom Grabarics Jakabné Jósika Anna asszonyom jobbágya, ann. 28, legitime citati, jurati examinati fatentur ad 1-um: Mi mivel örökös emberek nem vagyunk, az határt ki mint birja — nem tudjuk; azt tudjuk, hogy az közönséges erdő között az ökörtilalmasban szántott Grabaricsné asszonyom, de micsoda jussal — nem tudjuk. Ad 2-um: Szalacsán Dumitru nihil, Mérgis Vaszily taliter: Az Hosszú tónál levő földet, azmelyből az gabona az minap megétettetett, hallottam az asszony bírájától, Patucsán Mihálytól, hogy egy Fadgyas János nevű azelőtt itt lakos öreg ember mondotta volna, hogy az az föld az asszony régi örökös földje. Ad 9-num: Azt tudjuk, hogy kicsiny és szűk az szindi határ s kényteleníttetik az falu Lugosi uraméktól bizonyos ökörjáró helyet árendálni, de azon juhok nem járnak, hanem ez előtt három héttel az asszony juhait, úgy az faluét is az ökörtilalmasból behajtották volt és meg is büntették őket, azminthogy az falu pakulárja az büntetést meg is fizette, de az asszonyé nem akarja megfizetni. Ad 10-um: Solus Szalacsán Dumitru fatetur: Másoktól hallottam, hogy az falu felosztani szokott erdejét és az falusiaknak is kimért nyilait az asszony, Grabaricsné asszonyom hordatja el, de én szememmel nem láttam; szénát is hallottam, hogy vitetett el az asszony másokét, nevezetesen az Szalacsán Tódorét; ad haec Mérgis Vaszily dicit taliter, hogy látta az asszony, az falu erdejéből fiscus számára hogy hordják az fát, az asszony is egy vagy két szekérrel vitetett el; mások nyil erdejét penig, hogy hordatta volna az asszony — nem tudom; szénáját is másoknak hogy az asszony

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

elvitette volna, másként nem tudom, hanem lévén az falunak az Mészkő felé való réten valami csádéja, aztán fedni valóért tudom hogy elküldött az asszony, s én is ott lévén nem találtunk csádét, hogy kaszálhattunk volna, hanem két buglyát felraktunk és elhoztunk, az melynek egyike úgy hallottam, hogy Szalacsán Tódoré volt, az másikot ma sem tudom kié volt. Ad 14-um: Grabaricsné asszonyom tudjuk hogy vett egy vagy két földet el maga embereitül, az melyek helyett adott-e mást az falu azon embereknek, mi nem tudjuk; azt tudjuk s láttuk szemeinkkel, hogy mikor az Grabaricsné asszony gabonájának eltapodtatására hajtották az falu csordáját, az possessorok immár ott lévén, együtt consentiáltanak, hogy egymás mellől el nem állanak, hanem az ökör tilalmasnak megtartásában egymást megoltalmazzák, megtartják.

29. Mers Ilia, Dipsei Zsigmond zsellére, ann. circ. 38,

30. Szőcs Szimion, nemz. Árkosi János uram zsellére, ann. 50,

31. Koppándi Juon, nemz. Jakab Gábor uram jobbágya, ann. 40,

32. Márosán Dadul, nemz. Jakab Péter uram jobbágya, ann. 42, legitime citati, jurati, examinati fatentur: Mióta itt lakunk nem értük, hogy az erdő között levő ökörtilalmasban szántott volna senki is, hanem Grabaricsné asszony most két esztendeje töretett fel egy darabot, olyan láb alatt, hogy ide sem amoda nem mehet az ökör csoda, hogy belé ne menjen, melyhez képest az sok hajtogatás miatt igen sokat fizettünk. Ad 2-dum: Ugy az Hosszú tónál levő földet is, azmelyről az gabona az nyáron megétettetett, ökörtilalmasnak lenni értük, mely ökörtilalmasnak is megszántásával Grabaricsné asszonyom annyira elszorította volt az csordát az tótól, hogy nem ihatott belőle; azmely tó is, azmint eddig is hallottuk, nem volt egyik possessornak is sajátja, hanem az falu közönséges itató tója volt. Ad 9-um: Az határ szűk léte miatt Lugosi uraméktól kellett vennünk ökörcsorda számára bizonyos darab helyet, melyet is az ökrök számára tilalmasban akarván tartani egyéb heverő marháktól, az Grabaricsné asszonyom juhait reá hajtogatták, melyeket ha behajtanak s az tilalomszegésért megbüntetnek, ispán uram kiadatja és az büntetést is az faluval megfizetteti. Ad 10-um: Az szindi falusiak között felosztani szokott erdőt, úgy az nyilakban jutott erdejeket is, tudjuk bizonyosan, mivel szemünkkel láttuk, hogy erőszakosan Grabaricsné asszony hordatta s hordják, azminthogy az enyimet is Mers Iliájét elhordották; szénát is tudunk hogy vitetett el Grabaricsné asszony

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

hatalmasul, ugymint Orbánét és az enyimet is Koppándi Juonét is egy buglyát. Az erdő felől penig én Mers Ilia azt tudom mondani, hogy én az tavasztól fogva falu erdőpásztora lévén, négy versen is kaptam az erdőben az Grabaricsné asszonyom béresit, hogy az erdőt vágta és rakta, kit is én meg nem foghatván, bejöttem az faluban s az bíráknak megmondottam, de azok is csak vállal vonítván, nem tehettek róla. Ad 13-um: Patocsán Mihályt az Grabaricsné asszonyom bíráját tudjuk, hogy az nyomásból hajtogatja az marhákat, megtiltván maga auctoritásából egy-egy darabot az falu közönséges nyomásából. Ad 14-um: Tudjuk azt is, hogy Grabaricsné asszony egynéhány földeket szedett el az zselléritől, melyről is árendát nem ád, hanem az falu fizeti meg, azminthogy én tőlem is Marosán Dadultól, mikor ő kegyelme zsellére voltam, ha valamelyik földemben jó buzát látott, elvette, melyért én is megunakozván az ő kegyelme keze alatt lakni elhattam. Ad 15-um: Mely ily forma cselekedeteiért Grabaricsné asszonyomnak igen megunakoztunk közönségesen az szindi lakástól.

33. Bíró Gergely, ann. circ. 60, fiscalis jobbágy fatetur: Tudom bizonyosan, hogy Grabaricsné asszonyom ez előtt két esztendővel az erdő között levő ökörtilalmasból fogott volt fel egy darab, igen láb alatt levő földet, épen az ökörcsorda alá- s feljáró útjában, azhol is az előtt soha szántás nem volt. Ad 2-dum: Tudom, hogy az előtt három esztendőkkel az Hosszú tó és az szindi törökbuza között levő alsó fordulóbeli ökörtilalmasban is, azhol soha is szántást nem értünk, fogott volt fel Grabaricsné asszonyom egy darab földet, de akkor néhai Bíró Mihály és Nagy István az ekéjét belőle kivervén nem szánthatta meg, hanem az tavaszszal ismét arra kerülvén az tilalmas megszántotta s be is vetette, mely vetésit is az possessorok, az falu csordáját reá hajtván, megétették, mivel épen az közepin volt az ökörtilalmasnak és az tóra sem járhatott az csorda miatta, holott azon tó egyik possessornak is sajátja nem volt, hanem falu közönséges itató tava volt. Ad 6-um: Ha az Kerek tóra szorulna az marhák itatása, mikor arra van az vetés, sok károkat tenne az vetésben az csorda és igen ki is szokott száradni szárazság idején, azminthogy egy alkalmatossággal fel is osztották volt kendernek. Ad 9-um: Igen szűk lévén az szindi ökörjáró hely, kényteleníttetik a falu Lugosi uraméktul az ökörcsorda számára bizonyos számú nyári dolgosok-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

kal egy darab helyet megárendálni, azmelyet is az falu az juhoktól és egyéb heverő marháktól tilalmaz, tartván csak az ökrök számára, azminthogy az Grabaricsné asszonyom juhait meg is büntették, de ispán uram azt parancsolta, hogy az juhokat is bocsássák el, az büntetést is magok fizessék meg. Ad 10-um: Láttam is, hallottam is eleitül fogva, hogy az Grabaricsné asszonyom emberei az falu közönséges és különös nyil erdeit hordják; egy szóval semmi tilalmast tőlök nem tarthatni. Némelyek szénáját is hallottam hogy elvette, nevezetesen Orbán Mártonét. Ad 15-um: Az Grabaricsné asszonyom törvénytelen és erőszakos cselekedetei miatt idegenednek az lakosok az szindi lakástól, mivel az több 7 possessoroktól annyi mortificátiót, mint Grabaricsné asszonyomtól, nem szenvedünk. Ezen vallók mindnyájan nemes Torda vármegyében, Szinden lakó nemes és jobbágy személyek.

34. Komjátszegen lakó Nagy Péter, ann. circ. 28, nemzetes Árkosi János uram jobbágya, legitime citatus, juratus, examinatus fatetur: Az felső fordulóban itt az szindi határon, ugymint az szőllőhegye végiben, azmely földet megszántatott Grabaricsné asszonyom, láttam, de az tiszta ökörtilalmasban volt eleitől fogva, úgy az alsó fordulóban is az Hosszú tónál azmelyet megszántatott, ökörtilalmasban vagyon; azt is tudom, mivel — mikor itt laktam — láttam szemeimmel, hogy szekerekkel vitette az falu erdejéből az fát Grabaricsné asszonyom és az tilalmas rétekben lovait belé küldötte, az szegénységnek füvét étette, szénáját tékozoltatta.

35. Moldován Tódor, annorum circiter 60,

36. Krizsán Ilia, annorum circ. 30, méltóságos asszony Vitéz Györgyné asszonyom zsellére,

37. Juga Ilia, ann. circ. 40,

38. Hudra Luka, ann. circ. 37, Torda városa jobbágya,

39. Virtolome Aleksza, annorum circ. 30, fiscalis zsellér,

40. Krisán Vaszilie, ez is Vitézné asszonyom zsellére, legitime citati, jurati, examinati fatentur: Azt tudjuk mondani bizonyosan, hogy az asszonynyal Grabaricsné asszonyommal nekünk is igen sok bajaink és mortificátióink vannak. Indalon már az puszta-sz.-királyi határban possessor lévén, kényteleníttetünk azon szentkirályi határt az úrtól, Henter János uramtól és az említett asszonytól marháink számára bizonyos számú dolgosokkal azon határnak minden esztendőben nyomásban levő részit megárendálni és azon

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

dolgosokat — jóllehet minden esztendőben, mint az idén is — praestáltuk, mégis mindazonáltal valamikor az asszonynak ott emberei megfordulnak, marháinkban vagy ide Szindre, vagy Tordára behajtanak, és el nem bocsájtják addig, míg nagy summában meg nem egyezünk, azminthogy az afféle hajtogatásért ugyan az szentkirályi határról hoztunk tavaly is ide Szindre negyven szekér szénánál többeket, az előtt penig hol 10, hol 11 szekér fát kelletett vinnünk Tordára. Annyira aggraváltatunk az nevezett asszonytól, hogyha egy marhánkat behajtják, valamit kiván, meg kell adnunk; az hajtópénzt penig nem törvényesen veszi két-két pénzével, hanem egy-egy sustákot egy-egy marhától, holott Henter János uramnak is annyi része vagyon azon határban, mint Grabaricsné asszonynak, de ő kegyelme, ha az dolgosokat praestáljuk, azon nyomásról marháinkat nem hajtogattatja; — ez penig minden esztendőnként úgy vagyon. Ezen hét vallók nemes Torda vármegyében *Indalon* lakók.

Mely fatenseknek fassiójokat mi az megirt mód szerint recipiálván, annak seriesit irtuk meg nagyságtoknak kegyelmeteknek fide nostra mediante subscriptiónkkal és pecsétünkkel is corroborálván. Datum anno, die, locoque ut supra. Ezzel Isten oltalmába ajánlván nagyságtok kegyelmetek életét, maradván nagyságtok kegyelmetek alázatos kész szolgái. Correcta per nos. Thorday Szaniszló nemes személy mp. és Maros-Vásárhelyi György nemes Torda vármegye egyik rendes szolgabírája, Tordán lakó nemes személy mp.

Kivül: Illustrissimis, spectabilibus, magnificis, generosis, egregiis et nobilibus dominis, supremo et vice comitibus, judicibus, vice judicibusque nobilium, juratis assessoribus ac jurato notario sedis judiciariae inclyti comitatus Thordensis, dominis dominis nobis semper humilime colendissimis observandis.

Eredetije az Országos Levéltár erdélyi fiscális osztályában IV. sz. fasc. 303. P.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

366.

1739. junius 14. Az egri jezsuiták aranyosi erdőrendtartása.

Anno 1739. die 14-a Junii az aranyosi lakosoknak tekintetes uraságitul rendeltetett observálandó punctumok.

1. Az egész helységbéliek eltiltatnak az egész egri collegium, úgymint örökös földes urak részére törvényesen consignáltatott erdőktül, úgy hogy senkinek ezután ne légyen szabad azon erdőkben nyers fákat levágni, vagy azokkal tüzet vetni tizenkét rénes forint büntetés alatt, valaki és valahányszor rajta tapasztaltatik. Ha pediglen más uraság fundusán itt Aranyoson lakozók, avagy külső helységben levők rajta tapasztaltatnának, szekerestül és marhástul és egyéb náluk levő jószágoktul megfogattatván azokat elvészik és elvesztik; vagyis pénzen eladni nem szabad.

2. Szabad lészen mindazonáltal az említett tekintetes uraság aranyosi jobbágyainak és taxásainak az elesett, vagy ledűllött tűzre való fákat azon erdőkbül hordani, de ilyen okkal és móddal, hogy az elesett fák mellett levő nyers fát le ne merészeljék vágni 12 renus forint birság alatt, vagyis más helységbe vinni, pénzen eladni, feljül megirt büntetés szerint.

3. Ugyan azon birság alatt tiltatik, hogy senki ezután az nyers fákat fejszével körül ne kerítse, ne vágja, melyekbül idővel szőlőkarót hasogasson, vagy épületre való fának rendelje. Azkinek pedig vagy épületre, vagyis karókra maga számára volna szüksége, tartozik magától az uraságtul commissiót és szabadságot kérni.

4. Azmely fákat pedig ekkoráig már környül kerítettek karók hasogatására, vagy már eddig is levágtak, felhasogathatják, de azon karók uraság számára elfoglaltatnak és munkáért az uraság fog nékik minden ezer karótul egy rénes forintokat fizetni; másképpen ezen felül megirt 12 rénes forint tilalmat és büntetést elnem kerüli.

5. Azon birság alatt ezután erős tilalom lészen az harsányi gyalogúttól fogva az Meszesvölgyig levő egész avas. Nem különben egészen tiltatik Szilosárok fel az szőlőgyepűig, és az az szőlő felől az uraság számára consistáltatott egész új hányott határok mellett való erdő.

6. Az alsó berekben lévő és leendő vadalmafák és vadkörtvély-fákat az egész új hányott határig Emőd felől senkinek

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

nem szabad levágni, másként minden olyan fátul azon fölülirt 12 renus forint birságot el nem kerüli.

7. Tartozik az egész helység jó és szorgalmatos gondot viselni az uraság határira, úgy hogy senki idegen vagy külső beljebb ne jöhessen, vagy el ne idegeníthesse. És ha mikoron az erdőkerülők mindenkoron az tilalmas erdőkben, rétekben és földekben loppal bemenőkkel és károsítókkal nem birhatnának, valahányszor kivántatik, tartoznak falustul azoknak segítségül lenni az megfogásban és béhajtásban; ha pedig az erdőkerülőktül megintetvén elmúlátják segítséget adni, bizonyosok légyenek benne, hogy nagyobb károknak eltávoztatására és az erdő-lopó, pusztító embereknek el nem idegeníttetéseért maguk is az esett fáknak hordásátul is eltiltatnak és így seminemű fát nem lészen nékik szabad az erdőrül hordani.

Nem különben végtére mindnyájan igyekezzenek az egyességet egymás között megtartani és megbecsülni s bíráknak és esküttteknek szavukat fogadni; sőt keményen is parancsoltatik, hogy más uraság számára excindáltatott fundusokon levő taxásokat megbecsülje és illetlen és mocskos szókkal ne illesse, másképpen az 50 pálczát el nem kerüli.

Azmelyeknek nagyobb erősítésére és megtartására magam saját kezemirásával subscribálom, anno, die ut supra. Kisóczi Mihály n. egri collegiumnak rectora és aranyosi földes ur mp.

Eredetije az Orsz. Levéltárban, az egri jezsuiták iratai közt fasc. 5. no 32. alatt.

367.

1739. október 20. Karatna alsó-fejérmegyei község erdőrendtartása.

Mi alább subscribálandó karatnai possessorok és lakosok által látván tilalmas erdőnknek naponként való pusztulását, végeztük, hogy minden úton módon tilalmas erdőnknek megmaradása lehessen: Ha valamely contumax ember nem szünnék és rontaná s pusztítaná, hiteles emberektől végire menvén a falutól arra rendeltetett erdő-bíró, a falu közönséges gyülésében törvényesen elláttatván, azon contumax embert sine ulla misericordia megbüntesse három magyar forintokig, id est floren. hungarical. 3.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Hozzá tévén azt is, hogy ha valaki akár falunkbéli, akár idegen ember légyen, authoritássában légyen fő-erdőbíró uramnak, hogy béhozassa s hozathassa és in instanti megbüntethesse, a falusi embert 3 magyar forintokig, az idegent 12 magyar frtokig; és ha valaki legkissebb szót szóllana is becstelenségére vagy fő-erdőbírának, vagy pediglen más hites erdőbírának, tehát büntettessék meg 3 magyar forintokig.

Ezt is insuper hozzá tevén közönséges megegyezésünkből, hogy ha valaki fát kérne számos emberektől, ne legyen szabad adni, hanem legyen közönséges falu gyülekezetiben.

Ezt is végezvén, hogy mikoron az falu megegyezett akaratból tilalmas erdőt vág, senkinek ne légyen szabad eladni a maga fáját fő-erdőbíró hire nélkül; ha szintén fő-erdőbíró hirivel vészen is valamely idegen ember valamely falusi embertől fát, mikoron utánna mégyen, mindenkor hirt tégyen a fő-erdőbírónak, alioquin három forintokig megbüntettessék, ha ott deprehendáltatik. Mely dolog mi általunk megegyező akaratból mindenekben eszerint menvén végben, melyet mi is subscriptiónkkal megerősítettünk. Datum Karatna, 20-a Octobris, a. 1739.

Az erdélyi múzeum kézirattárából közölték: *Dr. Kolosvári S.* és *dr. Ovári K.* i. m. I. 406. l.

368.

1739. okt. 23. Kivonat a Rózsahegy városa részére megállapított kamarai rendtartásból.

Anno 1739. die 23-a Octobris, in castello sanctae Sophiae sub censura rationum, tam exolutionis subsidionalis quanti, quam etiam cassae domesticae perceptoralis ac expensarum pro necessitate oppidi erogatarum, pro hisque imposterum sive taxarum per judicem oppidi Rosenberg exactarum, siquidem in iisdem impositis adeoque contributionibus oppidanorum magna adverteretur intrinseca inter oppidanos improportio, ita ut observatum est, non omnes facultates, a quibus secundum conscriptionem comitatensem huicce oppido per inclytum comitatum porta eruta exstitit taxari, quin imo exmissis peculiaribus beneficiis, non nisi unam vel alteram speciem, taxationem subingressam fuisse, unde miserorum incola-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

rum non minus extrema fere desolatio, quam praegravium evenire consuevisset, hinc ut onus publicum huicce oppido per comitatum adrepartitum omnes aequaliter juxta proportionem facultatum portent, consequenterque proportio inter contribuentes justa observari possit, unumque prae altero praegravandi omnis antevertatur occasio, pro conservatione intrinseca oppidi modus et ordo taxandarum facultatum, conscriptionem comitatensem et per consequens portam ingressarum, praetereaque rectius administrandi publici ac proventuum oppidi communium augendorum et pro publicis necessitatibus conservandorum, exindeque fiendarum necessariarum solummodo exolutionum per hancce censuram elaboratus, oppidoque pro indespensabili observatione extradatus est ordine sequenti — sat. —

5. Usus quoque montium in inclyto comitatu sub praetextu subsistentiae, adeoque tacite portam subingressus est, sed et ratio justi et aequi exigit, ut cum cumplurimi nullatenus, in reliquo vero non omnes aequaliter incolae beneficio silvarum uterentur, ii qui utuntur oppidani pro communi bono oppidi ab usu montium aliquam taxam solverent; cum aliunde convenit, quatenus silvarum oppidi beneficium capiens in medium oppidi contribuat, hinc statuitur, ut singulus oppidanus ab una rati trabili den. 40, a minori rati 20, praeter salinarias, a singulo assere $^1/_2$ den. constituet, ergo una centuria gross. 10, a singulo mille scandularum 10 den., a singula larice crassiori 5 d., a minori $2^1/_2$, a singulo vendito trunco pro asseribus apto, exceptis ad officium salis vendendis 4 dr., pali autem et tigni de absoluto inhibentur praeter ex truncis seratos tignos — sat. —

19. Quod si oppidum pro communi beneficio et emolumento coemendos truncos pro asseribus, vel serandis tignis voluerit, praeinsertorum inspectorum sive exactorum officii erit, levata pro hac necessitate a perceptore pecunia truncos comparare, de iisdemque raticinaturi, quot videlicet numero et a quo quosve truncos quali pretio comparaverint, diligenter connotabunt, aut se eatenus quietari procurabunt, tandemque ubi praeinserti trunci in asseres aut tignos scissi fuerint, quot numero asseres, aut tigni ac cortices ex iisdem provenerint, non secus quot molitori a scissione asserum secundum centurias solutum fuerit, ac demum quo pretio singula centuria asserum, aut similium tignorum distracta fuerit, non modo fideliter aeque connota-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

bunt, ast ab emptoribus, vel vero pro tunc praesentibus aliis fidedignis personis recognitionem extrahent, levatam autem pro asseribus, tignis aut corticibus pecuniam perceptori erga quietantiam assignabunt, ipsi vero pro nullis necessitatibus oppidi ex eadem etiam pecunia quidquam erogabunt, ut hoc modo ratiotinium quoque eatenus ipsorum debito ordine institui ac consequenter legitimari quoque posset. Pro devectione vero truncorum ad seram aquaticam et asserum ad Vagum, ut eatenus expensis parci, hincque proveniens emolumentum conservari pro publicis necessitatibus oppidi possit, absolute nihil expendent, sed oppidani pro similibus oppidi truncis et asseribus ex ordine observato proportione vecturam praestabunt; qui vero pecoribus caruerint, tangente ipsos vecturae ordine, pro necessitate illa pecora sibi conducent.

23. Quod siquidem in usu montium hactenus inter oppidanos magna observaretur improportio, ita ut id, qui parum vel nihil in medium oppidi contribuit, maximum fere usum silvarum capit, proinde certam inter eosdem respectu usus montium erga cuiuslibet facultatibus approportionandum obtingens contributionale accommodandae proportionis elaborationem necessariam fore existimaretur, quia nihilominus vigore praesentis instructionis non secundum modum et ordinem hactenus observatam, ast juxta noviter fiendam omnium facultatum portas comitatenses ingressarum in puncto primo declaratam conscriptionem taxae fient, observabunturque, eapropter ad tempus peragendae huiusmodi conscriptionis elaboratio haec proportionis usus silvarum suspenditur quidem, nihilominus serio injungitur magistratui oppidi, conscriptio eadem intra subsequentes proxime dies peragenda elaboranda, ut peracta eadem, proportio quoque usus montium quantotius elaborari et regulari possit, juxta quam normam demum pagenses quoque quoad usum montium regulabuntur. Et quia in silvis oppidanis nonnisi recentiores, sive nunc a potiori succrescentes larices conspiciantur, hacque de causa succisio earundem vetita habetur, ac pro nunc absolute etiam sub poena 10 fl. rh. inhibetur, quin imo usque, quo ad statum perfectum devenerint succreverintque, pro vetitiis declarantur. Hinc punctum instructionis huius illud, quo a laricibus taxa limitata et exposita est, ad illud tempus restrictum declaratur, quo silva laricea ad perfectum statum in futurum deveniente laricum quoque succisio libertabitur.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

Signatum in castello sanctae Sophiae, occasione celebrationis sedis dominalis, die 27-a Octobris, 1739. Carolus Grueber s. k. (P. H.) Praeinsertas dispositiones, tanquam pro ulteriori salute et permansione oppidanorum omni ex parte utiles atque salutares, imo summopere necessarias ego quoque ex parte mihi incumbentis officii praefectoratus in omnibus suis punctis et articulis non tantum ratihabeo atque confirmo, sed etiam incunctanter effectuandas et semel pro semper irremissibiliter observandas, ex vi concrediti mihi muneris et auctoritate praefectorali ordino atque statuo. Sub dato Veteri-Zolii, 1-a Januarii, 1740. Joannes Semberi de Felső-Szud dominiorum montanico-cameralium praefectus s. k. (P. H.)

Eredetije az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 150. no 16. alatt.

369.

1740 körül. Szakolcza város utasítása erdészei részére.

Instructio senioris silvani et collegarum eiusdem.

1. Incumbet iisdem in corformitate juramentalis obligationis suae silvis, nemoribus, montibus, pomariis, foenetis, pascuis, signanter autem metis et limitibus in montibus civicis habitis tam diurno, quam et nocturno tempore sedule et solerter invigilare, ne per eorundem socordem incuriam futuris temporibus ab commetaneorum appropriationem et vendicationem quospiam eapropter dispendiosos latos civitatem experiri sit necesse. Unde

2. Accurate iisdem observandum veniet, notanter autem seniori silvano, ne iidem sine determinatione magistratuali ex silvis et nemoribus vetitis ligna aedilia, prout et praeter commissionem capitanei ex montibus pari passu vetitis tigilla et virgulta cuipiam extradare praesumant, ac si quempiam sive extraneorum, sive huiatum in praenarratis silvis, nemoribus, montibus, pomeriis, foenetis, pascuis damna inferentem deprehenderent et comprehenderent, eotum non attentis dono, timore, sanguinis nexu, respectu personarum et his similibus rebus, sive is sit cum aut sine pecoribus, talem illico in civitatem deduceret et desuper domino civitatis capitaneo incunctanter relationem facient, facereque erunt obligati.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

3. Domino civitatis capitaneo in omnibus rebus obtemperantes semet exhibebunt, erga cuius mandatum sive armati, sive vero alia modalitate quacunque demum necessum fuerit, alacriter semet sistent, in omnibus autem civitati adaequatam fidelitatem servabunt.

Extractum ex protocollo et extradatum per Joannem Gersicz notarium mp.

Anno 1742. die 20. Junii, sub sessione senatus eatenus specialiter celebrata revisa, quae in suo esse relinquenda judicatur. Per Georgium Buzinkay juratum notarium civitatis.

Egykorú másolata az Országos Levéltár «Lymbus»-ában.

370.

1740 körül. Kivonat a szakolczai városkapitány részére adott utasításból az erdők — különösen az erdővetések — megóvását illetőleg.

2. Silvas, nemora, montes vetitos succrescentes occasione illius funesti incendii decussas plagas omni nisu et conamine conservabit, ex quibus absque expressa magistratus determinatione nemini civium, tanto magis extraneorum quidquam ullo unquam tempore assignabit, neque capitaneales suas schedas et commissiones ad seniorem silvarum diriget, penes quas illic lignatio cuicunque demum vel in minimo indulgentur, pascuationem in plagis decussis et subpullulantibus, *in specie ea quoque, quae anno recenter evoluta glandine implantata est,* omnibus viis et modis impediet, qua status silvarum et nemorum ob fatalitates tot incendiorum ac alia accessoria fere in planitiem et solitudinem tristi metamorphosi variatorum quadantenus eruderetur.

6. Cum silva inferior etiam penes jam dudum currentatas judicis nobilium erga eatenus interventam comitatus resolutionem inhibitorias pro vetita palam declarata sit, ab ejus ingressu quosvis suo modo arceri faciet; dum vero occasione exigente et existentia etiam inibi ferarum provocante venatio suo tempore semet offeret, eotum facta coram senatu propositione et abinde acceptis ordinibus instituenda veniet, montes aequa sorte et nemora, dumetaque quaevis a promiscuo, eorum videlicet, qui jure et beneficio vena-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

tionis ac aucupii non gaudent, suapte venationis exercendae gratia accessu districtim impediet.

Egykorú másolata az Orsz. Levéltár kincst. oszt. instructiói között.

371.

1741. december 4. Utasítás az abrudfalvi erdőőr részére.

Instructio pro constituto silvarum custode, circumspecto domino Josepho Soprony ex Abruthfalva.

1. Vigore desuper praestandi homagii obsignatus erit mentionatus custos silvarum adminus per mensem binis vicibus silvas tam ad usum qualificatum assignatas, quam prohibitas et circumscriptas perlustrare ac investigare, utrum illis utentes penes exhibitas assignationes non abutantur.

2. Obligationis etiam erit, ut constitutus custos silvarum ac eidem subordinandi *gornikones* identidem in Verespatak, Bucsum et Kerpenes perambulent et invigilent, investigentque, pro qualibus necessitatibus applicantur petita, assignata et advecta ligna.

3. Ideo etiam quicunque indigentium sibi assignata ligna, sine quod suam assignationem custodi et gornikonibus exhibuerit, absque scitu gornikonum avehere comperietur, in persona vel bonis eo facto arestari et dominis officialibus reportari debebit, ad praestandam poenam 12 florenorum.

4. Haud secus illi, qui talibus assignatis lignis non ad petitam, sed praetextivam uti comperientur necessitatem, mulctabuntur comperta veritate per custodem et gornikones exquirendi et detegendi.

5. Ut silvae iuxta communicandam earum conscriptionem in genere praehabitae, cura deinceps exactissima custodis et gornikonum adhibenda, sub quocunque imaginabili et excogitabili praetextu ab usu conserventur, et nec penes assignationem spanalem, nisi provisoratus (in casu exigentiae) assignatio exhiberetur, vel minima virgulta ex illis silvis abducatur sub poena 24 florenor. ab impingente exigenda, obligatio custodis erit seriosissime invigilare.

6. Circa tales generaliter prohibitas, imo in talibus locatas pastorales domunculas, foenique conservatorias, quas non aliam

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

ob causam subditi silvis adlocant, quam ut eorundem campos extendere possint, si desuper admonendi subditi possessores inde amovere noluerint, facta provisoratui remonstratione, ut custos et gornikones succendant vel dissipent, muneris erit.

7. Attendere quoque seriosissime debebit constitutus custos et gornikones silvarum, ut a dato praesentium e talibus generaliter prohibitis silvis pecora arceantur, quae ad has silvas sponte a pastoribus impulsa, ad custodiam abigi, aut eorum pastores arestandi, in aereque aut pelle castigandi mulctabuntur et debebunt.

8. Ne arbores virides ex usui assignatis silvis quoque per indigentes desecentur, sed humi jacentes assignando avehantur, obligatio custodis et gornikonum erit invigilare seriosissime.

9. Quibus tandem in aliqua parte assignatarum silvarum deficientibus, ut custos suam ideo remonstrationem provisoratui faciat, ut provisoratus aliam assignare sciat, muneris erit.

10. Summa cum attentione invigilare custodis et gornikonum erit, ne in territorio mediocris dominii sub quocunque praetextu a dato praesentium excampiationes, exstirpationes, combustiones excoriationesque arborum fiant, quo in passu impingens 40 flor. mulctabitur.

11. Et cum aliunde constituto custodi ubique praesentem esse sit impossibile, ideo pro sua facilitate adjunguntur 12 gornikones subditi dominales, qui ut suas faciant deinceps sedulius obligationes, per custodem adstringendi erunt, et si quis eorum sua negligenter fecerit, aut cum impingentibus conniverit complanaveritque, comperiendus et declarandus de merito poena luet.

12. Caveat sibi et custos, ne ex favore, respectu, amicitia vel alio quocunque praetextu sub amissione honoris et gravi animadversione cum impingentibus conniventiam habere, sub manu tractare complanareque comperiatur, ex adverso autem, nec inimicitia, rancore, vindictaque custos se induci ad hoc patiatur, gorniconesque inducendos admittat, ut auricultores et subditi innocenter vexentur, ideo prudenter et rei veritatem bene exquirendo procedendum, dolo et fraude nemini patrocinante.

13. Suam obligationem (ut speratur) ex integra fidelitate praestiturus custos silvarum in fixum suum sallarium annuum 50 fl. rh. habebit a 1-a Januarii 1742. calculandos, nec non tertialitate mulctarum ab impingentibus desumendarum gaudebit, sub declaratione tamen, ut huius tertialitatis medietatem gorniconibus,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

talem impingentem exquirentibus et intercipientibus, aliunde nulla alia servitii remuneratione gaudentibus cedat.

14. Tandem menstruatim constitutus custos assignationes eidem exhibitas provisoratui admanuare debebit ad collationandum cum extractibus spanalibus etiam menstruatim desuper concinnandis et provisoratui porrigendis.

Zalathna 4-a Decembris, 1741. Stephanus Borsai.

Egykorú fogalmazványa az Országos Levéltár erdélyi fiscális osztályában IX. sz. f. 53. K. jelzet alatt.

372.

1742. julius 14. Báró Andrássy Ferencz föltételei, a melyek alatt ohornai erdeit a szomolnoki bányahivatalnak használatra átengedi.

Infrascriptus assumptis in me successorum et condivisionalium meorum oneribus, gravaminibus ac evictione, notum facio omnibus et singulis quibus expedit universis, quod ego universarum silvarum nostrarum haereditariarum ad possessionem Ohorna spectantium, ab arce Krasznahorka longius dissitarum inusuabilitate, econverso autem pro regia cupri-negotiatione Szomolnokiensi tum ob contiguitatem territorii, adeoque vicinitatem, tum vero brevem et facilem devectionem opportuna commoditate, singulariter vero ob respectum promovendi suae sacrae regiae maiestatis servitii easdem silvas a fata possessione Ohorna meridiem, a territorio vero Szomolnokiensi ab oriente occidentem versus situatas, inque quatuor valles divisas et Podpalenicza, Pudziaz, Pudlonazova et Nad-Layazova nuncupatas a summitate montis ad ipsam vallem antelatae regiae cupri-negotiationi Szomolnokiensi pro libitu suo usuandas et exsecandas sequentibus sub conditionibus cesserim, resignaverim atque admanuaverim; et quidem

1. Ab hodierna die conceditur facultas inclytae regiae cupri-negotiationis Szomolnokiensis per (tit.) dominos officiales exmittendis hominibus silvas illas sua formalitate succidendi, in catervas et orgias componendi et carbones exurendi, ac quo libuerit devehendi.

2. Praeter hucusque desecta ligna nulli subditorum et hominum nostrorum Ohornensium, aut aliorum licitum esto ligna quaepiam abinde avehere, sub mulcta duodecim florenorum in rata medietate regio fisco, in alia vero illustrissimae familiae deponendorum

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

3. Si quis autem respectu proprietatis earundem silvarum sese insinuaret et homines regio-camerales Szomolnokienses in usu illarum turbare vellet, ego eosdem sub onere restituendi damni evincere et defendere tenebor, meque obligo. Et quia

4. Tempus desectionis cessarum silvarum praevideri non possit, ita etiam anni possessionis determinari nequirent, ideo liberum sit mentionatas silvas, sive intra pauciores, sive vero plures annos desecare, lignaque in usum suae regiae majestatis convertere. Econverso autem

5. Ex parte fisci suae sacrae regiae majestatis, seu cuprinegotiationis Szomolnokiensis nos infrascripti praelibato illustrissimo domino baroni Francisco Andrássy quingentos rhenenses florenos effective enumeramus, et assecuramus illustrissimam familiam dominorum baronom Andrássy de Csik-Szt.-Király arcis et dominii Krasznahorka haereditariam, quod post succisionem et devectionem lignorum ex cessis iisdem silvis congerendorum, quoad terrenum nullum juris proprietatem sit fiscus regius sibi nunquam vendicaturus, sive respectu pascui, sive vero succrescendorum lignorum, nisi alia rursus intercedat accorda et conventio parte utraque.

6. Pro sectione lignorum, exustione et convectione carbonum in quantum suffecerint, prae reliquis omnibus incolae possessionis Ohorna applicabuntur, ac adinstar reliquorum a proportione laborum et loci distantiae exsolventur, ac si econverso illustrissima familia dominorum baronum Andrássy aut vero subditi eiusdem in sibi vicinis et fiscum regium concernentibus silvis quibuspiam pro aedificio lignis necessariis indiguerint, facto eatenus apud dominos Szomolnokienses officiales insinuatione, in contestationem colendae bonae vicinitatis et harmoniae nullatenus denegabuntur, sed concedentur, quod ipsum etiam vice versa ex parte illustrissimae familiae futurum speratur. In cujus rei majus robur et firmitatem praesentem contractum parte ab utraque propriarum manuum subscriptionibus et usualium sigillorum nostrorum appressionibus munitum concinnavimus. Actum in arce Kraszna-Horka, die 14. Julii 1742. Franciscus baro Andrássy mp. (L. S.) Joannes Ternyey de Kis-Terenye mp. (L. S.) Georgius Ernestus Multz de Walda mp. (L. S.)

Hivatalos másolata az Orsz. Levéltárban, a pozsonyi kamarai iratok II. sorozatának 12. csomójában lévő Relationes Camer. Officialium fasc. 2. no 5. alatt.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

373.

1742. november 8. A holicsi és gödingi uradalmak közti egyezség egy köztük vitás erdő használatáról.

Heunt untergezeichneten dato ist zwischen dem grafen von Czobor als bevollmächtigten von ihro königlichen hochheit herzogen von Lothringen, dann dem grafen Hrzan als verordneter seiner frau gemahlin gräfin von Hrzan als verordneter seiner frau gemahlin gräfin von Hrzan, geborner fürstin von Lichtenstein wegen dem jenseits der March situirten so genannten Strittwald, welcher bishero von beiden seiten sowol quoad jus lignandi, quam venandi gemeinschaftlich genossen worden, nachfolgendes verabredet worden, dass nämlichen:

1. Um die obstgärten ein graben durch die Gödinger aufgeworfen werde und zwar einzig und allein zu diesem ende, womit sie bürger nicht weiter in diesen vorgemeldten als auch zu der herschafft Holitsch eigen gehörigen wald mit extendirung obbenannter obstgärten zum schade des waldes eindringen mögen, keines wegs aber dass dieser graben als eine gränitz, oder wie es sonsten zum praejudiz dieser Gödinger und Holitscher herrschaft ausgelegt werden könnte gerechnet werde, sintemahlen beide herrschaften ihre jura weitershin suo modo zu prosequiren ad normam literarum sich per expressum reserwiren.

2. Es wird und solle der herrschaft Göding das gestreüch zur herrschaftlichen nothdurft blos allein, insonderheit zu reparirung deren wasser-wehren vnnd nimmersäths-thamm aus gleich eben benanntem wald alle jahr ausgefolget werden, dergestalten, damit solches dem Holitscher oberjäger oder forstmeister jedesmal voraus zu rechter zeit bedeutet werde, damit solcher den orth, wo das gesträuch oder holz zu nehmen sein wird, auszeichnen könne. Dahingegen wird die herrschaft Holitsch in fall selbte in sothanem wald einen holzschlag vornehmen wollte, ein solches ebenfalls dem Gödinger forstmeister anzuzeugen schuldig sein; und zwar wird diese begrüssung von seite der herrschaft Göding aus folgender ursache placidirt, dass nachdeme:

3. Die dermalige frau possessorin der herrschaft Göding aus besonderer veneration und respect gegen ihro königliche hochheit herzog von Lothringen ihme in solang, derselbe die herr-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

schaft Holitsch possediren wird, die jagd-gerechtigkeit praerogativam zugestehet und sich ihrer durch den kaufbrief praetendirten gerechtigkeit gänzlich hingegen solang, als sie die herrschaft Göding possediren wird, begeben, einfolglichen, womit auch zu besserer heyung der wildpann das zu der herrschaft Göding jedesmal benöthigte gesträuch ordentlich von dem Holitscher oberjäger oder forstmeister ausgezeichnet werden möge, jedoch solle dieses respective concedirte und suspendirte exercitium des juris venandi in obbesagtem wald beiderseits als ein jus personalissimum et ad solas personas et tempus possessionis deren anjetzign besitzern und grund-obrigkeiten beider herrschaften Göding und Holitsch lediglich verstanden, mithin über obbesagte personen und das oben determinirte tempus possessionis keines wegs weiter extendirt werden; ferners und

4. Solle sowohl zu besserer conservirung als wird aufbringung des wildpahn und walds heilig gehalten werden, sowohl denen als Holitscher unterthanen darinnen einiges holtz für ihren aigenen gebrauch davor nicht abzugeben, sondern was allein für beiderseitige herrschaft nothdurft vorbehalten wird.

5. Da aber das benöthigte gestraüch, so viel man immer nöthig haben wird, nicht (gleichwie abgehandlet) ausgezeichnet und abgegeben werden solte, so thut man von seiten der herrschaft Göding alle jura, gleich als wann nichts schriftliches verfertigt wäre worden, feierlichst reserviren und vorbehalten. Der holtzschlag aber solle alle jahr zu rechter jägermässiger zeit geschehen und davon könnte im voraus eine provision winters zeit geschlagen werden, worunter jedoch das gestraüch nicht verstanden ist, massen solches erst dazumalen, wann es die noth erfordert, abgehauet und also frischer zu reparirung derer weehren verwendet werden muss.

6. Obwohlen (gleichwie schon oben gesetzet) der Gödinger herrschaft das nöthige gestraüch (nachdem solches von dem Holitscher oberjäger ausgezeichnet und allda von denen Gödinger herrschaftlichen unterthanen abgehauet worden) aus obberührtem wald hinwegführen kann, so solle doch dieses in das künftige keines wegs darzu allegirt werden, als hätte die Holitscher herrschaft denen Gödinger den usum allda de jure zugestanden, dieweilen dieser accord nur ad interim und um gute nachbarschaft zu halten geschehen ist und die Holitscher herrschaft ihr territo-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

rium, so weit als es sich vorhin ausgebreitet zu behaupten sich reserviret und per expressum declariret, dass die machende gräben pro metis territorii Holitsch keines wegs dienen sollen, ja es solle erlaubt sein der Holitscher herrschaft ihr jus so sie die extendirte obst-gärten hat künftighin zu suchen, wie dann auch in contrarium die herrschaft Göding eben dies cautelas in allen puncten sich vorbehaltet und von denen zu erwehntem wald gehabten rechten im geringsten nicht abweichet.

Zu dessen mehrerer urkund und beglaubigung ist gegenwärtig zwei lautendes exemplariter verfasstes conventions instrumentum von beiden theilen herkommentlich gefertigt und einem jeden davon eines behändiget worden. So geschehen in Holitsch, den 8-ten Novembris, anno 1742. Carl Hrzan graf von Harras (L. S.)

Egykorú másolata az Orsz. Levéltárban N. R. A. fasc. 1632. no 17. a.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.

MAGYAR ERDÉSZETI EGYESÜLET
1851
1886

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/619-3/2017.